Benitez

CONCURSUS DEI
PRÆVIUS ET EFFICAX

Necesſariò cohærens cum libero arbitrio humano à neceſſitate libero, ex Sacra Scriptura, Conciliis, & SS.Patribus depromptus.

VERA ETIAM CHRISTI GRATIA

Illuminans, vocans, & efficaciter adjuvans Infideles, Excœcatos, & Obduratos, juxta mirabilem SS.Augustini, & Thomæ doctrinam propriis momentis ſtabilita, atque à Janſenii, & Queſnellii erroribus vindicata.

DISPUTATIONES THEOLOGICÆ

Infallibilem Summi Pontificis in rebus Fidei definiendis auctoritatem; nullitatem appellationis ad futurum Generale Concilium; vera Thomiſtarum principia, germana aliorum Theologorum placita, fideliter, & dilucidè exhibentes.

OLIM

Separatim editæ, & reſpectivè SS.D.N.CLEMENTI XII. feliciter regnanti, ac BENEDICTO XIII. Ord. Præd. ejuſdem Deceſſori dicatæ.

NUNC

In unum opus adunatæ, novo ordine diſpoſitæ, auctæ, perpolitæ: atque à Caducæi Theologici Martini Ortiz S. Theol. Licentiati, aliorumque noviſſimis objectionibus expeditæ.

AUCTORE

R. P. FR. CAJETANO BENITEZ DE LUGO

Provinciæ Hiſpaniæ S. T. M. Rm̃i P. Fr. Thomæ Ripoll Ordinis Prædicatorum Generalis Magiſtri Hiſpaniæ Socio, Sacræ Rituum Congregationis Conſultore; Sanctæ Romanæ ſupremæ & univerſalis Inquiſitionis Qualificatore.

TOMUS I.

⁂

Romæ, ex Typographia Rochi Bernabò, MDCCXXXVII.

SUPERIORUM PERMISSU.

SANCTISSIMO DOMINO NOSTRO

CLEMENTI XII.

PONT. OPT. MAX.

QUEMADMODUM *cum primum à me elaboratum Opus in laudem gratiæ Dei* Benedicto XIII. *Prædecessori tuo consecrarem, id intendebam, meæ scilicet erga Sanctam Sedem devotionis, & observantiæ perpetuum erigere monumentum; ita dum secundum hoc, novô cona-*

mine, & labore à me perfectum Opus, simul & me, meaque omnia, pedibus SANCTITATIS TUÆ *subjicio, ac substerno, submissionis, & reverentiæ erga Te meæ tesseram dare cupio; hoc enim unum Scriptoribus omnibus motivum esse solet, cur Operibus suis illustrium Virorum nomina inscripta esse velint, ut scilicet suum erga illos cultum, atque observantiam declarent. Accedit quoque aliud, nempe quod Tibi deberi Opus inscriptum*, Vera Gratia Christi, *videretur, quem Deus in Cathedra* Petri *illis collocavit temporibus, quibus vera* Christi gratia *novos nacta est oppugnatores, & hostes, ut per Te, cujus in appetendis temperantiam, in agendis prudentiam, in regendis populis justitiam, in rebus difficillimis fortitudinem omnes suspiciunt, & admirantur, defensa, protectaque, novis relatis victoriis, novis itidem decoretur triumphis, & lauris: per Te, inquam, quem Caput Ecclesiæ, & Pastorem, summum Christianæ Religionis Arbitrum, & Doctorem, infallibilem in quæstionibus Fidei, atque mo-*

morum decidendis Judicem, Principis Apostolorum Successorem, demum Jesu Christi in terris Vicarium agnoscimus, & veneramur. Tibi debetur hoc Opus, quô post Jansenium à Quesnello renovata necessitantis gratiæ, à Clemente XI. & Benedicto XIII. condemnata, à Te quoque execrata, rejiciuntur perniciosissimè serpentia dogmata, contraria Catholicæ Fidei; & quod fortissimam quidem, sed suavissimam simul Dei gratiam, quæ nos liberè facit operari prædicat; quâ dirigente, ac protegente regis, cujus efficaciâ, ut tantam sustineas molem, solidaris, quâ jugiter aspirante, Sedes Apostolica fuit, est, eritque semper unitatis centrum, veritatis solium, Ecclesiæ Oraculum, Spiritûs Sancti Organum, Fidei Petra, nullis unquam Hæreticorum machinis, molimine nullo concutienda.

Tibi debetur Augustino-Thomisticam complectens de gratia doctrinam, quam, quia in Augustino Ecclesiæ lucidissimo sydere venerati sunt Prædecessores tui, Summi Pontifices Innocentius I., Zozimus,

zimus, Bonifacius, Cœlestinus, *& alii, ut dixi in discursu Prologomeno ad* Tra*ctatum de gratia* : *In* Thoma, *sapientiæ miraculo*, Joannes XXII. Innocentius V. Clemens VI. & VIII. Pius, & Paulus *ejus nominis quinti; in Schola* Augustino-Thomistica *laudarunt, ac ab adversantium calumniis vindicarunt* Clemens X. Alexander VII. Clemens XI. & Benedictus XIII. *Te quoque protecturum in hoc Opere non immerito confido.*

Tibi debetur, cui Deus, & Fidem Catholicam custodiendam, & Ecclesiam suam regendam commisit, ut & prudentiâ Sanctitatis Tuæ *examinetur, & auctoritate corrigatur, quemadmodùm & Magnum Patrem* Augustinum, *& Mellifluum* Bernardum *olim fecisse legimus, quorum primus* Bonifacio *Pontifici Maximo libros suos dedicans, eum his verbis lib.* 1. contra duas Epist. Pelag. *cap.* 1. *alloquitur*: Hæc ergo, quæ istis, *ut dixi*, duabus Epistolis illorum, ista disputatione respondeo, ad tuam potissimum dirigere Sanctitatem non tam discenda,

quam

quam examinanda; & ubi forsan aliquid displicuerit, emendanda constitui. *Alter verò Epist.* 190. *ad* Innocentium *ita fatur*: Dignum namque arbitror, ibi potissimum resarciri damna Fidei, ubi non potest Fides sentire defectum. Hæc quippe hujus prærogativa Sedis: cui enim alteri aliquando dictum est: Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat Fides tua? *Hæc sanè sunt*, PATER BEATISSIME, *officii, obsequiique mei vivida, & efficacia incitamenta: sed non me minus urgent, quæ me totum in Tui admirationem, & cultum rapiunt, Virtutum tuarum dignitas, & claritas eximia, ut publicam sub nominis Tui auspiciis lucem subire gestiam. Verùm hìc essem meliori animo, si mihi adesset tanta orationis copia, quantam Majestas tua, Divinæ proxima, postulat, ut deprædicare, quâ par est facundiâ, possem, quæ quotidie omnium objicis oculis, ac subministras admirationi, digna sanè Tuo nomine, digna nobilissimo genere, digna pietate tua. Quis enim tantâ verborum, ac sententiarum abundantiâ præditus*

ditus esse poterit, ut dignè valeat celebrare ab antiquo deductam prosapiæ tuæ Nobilitatem, illustris Familiæ tuæ splendores, tot magna virtutis, ac sapientiæ agnomina? Imò quis, vel unicum è nobilissimo Genere tuo, ac magnorum Virorum propagatrice Familia oriundum, omnis virtutis, ac sanctitatis Heroem, Sanctum inquam ANDREAM CORSINUM, *dignè, ac pro meritis valeat celebrare? Qui heroicitate virtutum supremum veræ gloriæ fastigium occupans, omnem supergressus est laudem, superavit eloquentiam.*

Quæ facultas orationis commemoret amplissimas elevati judicii Tui dotes, eximiam Prudentiam Tuam, & singularium consiliorum fœcundam mentem, in summa potestate mansuetudinem, in tantæ Dignitatis fastigio submissionem, profusam liberalitatem, animi candorem, Benignitatem, Clementiam, quæ omnium nostrum raptant admirationem, quibusve omnium attrahis amores!

Quæ lingua enarrabit, qualiter sub suavi Prudentiæ Tuæ regimine ad hono-

rem

rem Dei, Populorumque tibi commissorum, tum spiritualem, tum temporalem utilitatem cuncta collimant; non enim alia Tibi imperandi regula est, nisi Divini honoris cura, Catholicæ Fidei propagandæ zelus, Subditorum, ac Patriæ incolumitas: cùm non aliam agnoscas Pontificiæ dignitatis gloriam, quam Divini cultûs propagationem, Populorumque felicitatem!

Quæ vox retexere valeat tot, tamque insignes, tam longe, lateque patentes, omnium opinione præclaras, Sapientûm judicio immortalitate dignas, res à Te gestas; tot sacrosancta largitate tuâ restituta, novisque accessionibus, ac sacellis, inter quæ illud magnificum Divo ANDREÆ CORSINO *sacrum, ampliata, & ornata templa, in quibus ad majestatem exornandis ultra ævi Tui terminos pietatem extendis; ostendisque, templis subministrare Sanctos, ac vicissim Sanctis construere templa, ac aras, utrumque* CORSINORUM *esse. Quis enumerare valeat tot superba, ac splendida ædificia, publicos fontes, stratasque Urbis vias, quas nec sine solatiô,*

nec sine voluptate videmus: quibus & pietatis, & laudis tale Tibi erigis trophæum, ut si aliquando probrosô silentiô (quod absit) mortalium linguæ in Te laudandô deficerent, CLEMENTIS XII. *gloriam, & laudem muta ædificia, & saxa proditura sint, jucundamque ad posteros transmissura Pontificatus Tui memoriam.*

At non se patitur SANCTITATIS TUÆ *Augustissima species operosô commendationis nostræ amictu vestiri, quæ suo magis splendore illustris venerationi est omnibus, & amori. Hæc loquantur illi, quibus uberioris eloquii flumen tributum est. Sufficit mihi de* CLEMENTE XII. *absque ullâ adulationis suspicione dici posse, Illum zelo Religionis in tutanda, conservanda, ac propaganda Fide, constantia in tuendis Summi Sacerdotis juribus, sollicitudine in reducendis ad unum ovile errantibus, fortitudine in superandis difficultatibus, cum antiquis illis Pontificibus (quos mirabiles, non imitabiles dicere solemus) conferri posse; eumque verè implere, quod*

ei

ei in Petro *injunctum est* Joann. *cap.* 21. Pasce agnos meos, pasce oves meas, confirma Fratres tuos. *Etenim* Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ Inferi non prævalebunt adversus eam: *hoc est* Petrum *rursus in Sede sua residere*, *aut* Petrum *in* Clemente *Ecclesiam Dei gubernare*, *quô certè nihil gravius*, *nihil laudabilius de Supremo Ecclesiæ Hierarcha dici posse arbitror*, *præsertim dum non tam mea*, *quàm omnium hæc vox est*.

Volitet ergo, PATER BEATISSIME, *per ora Posteritatis fama*, *& gloria Tua*; *sospitem*, *& incolumem Te servet Deus Ecclesiæ suæ*, *& nobis*. *Te Sedis Apostolicæ clavum tenente*, *faciat Deus Omnipotens*, *à quo est omne bonum perfectum*, *& datum optimum*, *ut omnes*, *sicut Tuæ convenit pietati*, *hostium Ecclesiæ manus dissolvantur*, *ac consilia destruantur*, *instantium bellorum metus evanescat*, *Fidei Orthodoxæ cultus magis*, *magisque augeatur*, *curæ*, *& cogitationes tuæ præclaræ pro Ecclesiæ utilitate ad felicem exitum*

perducantur, sintque æterna cum gloria conjunctæ. Dumque Ordo noster beneficiorum tuorum minimè expers pro Sanctitatis Tuæ *incolumitate, ac prosperitate sine intermissione ad Deum preces effundit; ego omnium minimus ad pedes* Sanctitatis Tuæ *provolutus, ac Paternam tuam expostulans benedictionem, me, opusque meum, eâ, quâ par est, reverentiâ & submissione V. D. C.*

Sanctissime Pater

Sanctitatis Tuæ

Humillimus & obsequentissimus servus & filius

Fr. Cajetanus Benitez de Lugo
Ord. Præd.

San-

Sanctissimo Domino Nostro

BENEDICTO XIII.

PONT. OPT. MAX.

CUM *Te Dominus gratiæ ſuæ præcipuo munere in Sede Apoſtolica ad Orbis , & Urbis felicitatem , noſtrumque eximium decus collocaverit , decebat maximè , ut Tractatus iſte , quem* in laudem gloriæ gratiæ Dei , *ut verbis utar Apoſtoli ad Epheſ.* 1. *v.* 6. *elaborandum ſuſcepi , is qualis , qualiſve ſit , ad Sanctitatis Tuæ pedes ultrò , citòque convolaret ; non eo communi tantum nomine , quod* SANCTITATI TUÆ *omnes devoventur amo-*

amores, omnium animi, & omnium studia consecrantur, quia omnium ingeniorum conatus, & lucubrationes, & provocas sapientia, & amplecteris clementia; sed eò potissimùm, quia nulli, si quid hujus laboris mei est pretii, nisi Tibi debetur; quem, verè, & ingenuè fateor hujus cogitationis meæ auctorem, hortatorem, & jussorem, dum in litteris Demissas preces, *quas pro Tua benevolentia destinavit pietas Tua ad Fratres Ordinis Prædicatorum, nedum elucet magnus, & singularis erga D. Thomam amor, in S. Doctoris laudes excurrens; sed etiam ejusdem Angelici Doctoris Doctrinæ vindicationem instanter nobis his verbis commendas:* Pergite porrò Doctoris vestri opera Sole clariora, sine ullo prorsus errore conscripta, quibus Ecclesiam Christi mira eruditione clarificavit inoffenso pede decurrere, ac per certissimam illam Christianæ Doctrinæ regulam sacrosanctæ Religionis veritatem, incorruptæque disciplinæ sanctitatem tueri, ac vindicare. *Hæc insignis animi tui significatio sufficit, ut diuturnum nostrum silentium resolvat in panegyrim. Detrahit D. Thomæ laudibus quisquis Te sic præcipientem audit otiosus. Quare depulso timore, excussâ dubitatione, documentum in Te meæ submissæ voluntatis edere constitui, ut quam doctrinam, de gratia præsertim, per se, & ab intrinseco efficaci, ac de gratuita prædeterminatione ad gloriam, quam*

Verbo

Verbo Dei, Summorumque Pontificum, & Conciliorum decretis, & PP. dictis consonam esse prædicas; hanc ego pro meo erga SANCTITATEM TUAM *amore, evidentissimis Sacræ Scripturæ, Summorumque Pontificum, Conciliorum, & SS. PP. testimoniis, eisdem consonantem ostenderem, ut hæc D. Thomæ Doctrina, quæ Te in Ecclesia regnantem habuit laudatorem, sua à Discipulis in posterum non fraudetur commendatione.*

Scriptionem hanc elegi, & hoc mirabilis, profundissimi secreti argumentum arduum, labore, & periculo plenum, quod & Apostoli mentem transtulit in stuporem, & admirationem ad Rom. 11. O altitudo divitiarum Sapientiæ, & Scientiæ Dei! Quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus! Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? *Non quod singulare quid in me agnoverim, sed quia tractandis curiosis quæstionibus non est tempus his, qui saluti, & Ecclesiæ utilitati studere debent; quod sanè rebus gravioribus impendere, necessarium dixit Augustinus de Genes. ad litt. lib.* 2. Quibus ineundis, atque tractandis, nec jam mihi tempus est, nec illis esse debet, quos ad salutem suam, & Sanctæ Ecclesiæ necessariam utilitatem cupimus informari. *Nefas ergo essèt silere me his miseris temporibus, quibus pugna hujus Doctrinæ incalescit magis; dum à plurimis, S. Doctoris, voluntate propriâ, in examen*

Do-

Doctrina vocatur; oppugnatur falsitate, nè dicam, obruitur; & dum tot refractarii fervidi Jansenii Discipuli, ut eadem odiosa, & hæretica consectaria sustineant, adversus Sedem Apostolicam injurii, & impudentissimi calumniatores, non solùm inconsideratas voces intrepidè emittunt; sed etiam schisma in Ecclesia, sua à Summo Pontifice ad Concilium Generale appellatione concitare intendunt. Jure ergo optimo, SANCTISSIME PATER, *in hoc rerum eventu, & opus hoc elaborandum duxi, & illustri, ac æterno Nomini tuo inscribendum decrevi, quem omnis veneratur Orbis supremum omnium fidelium Magistrum, ac infallibilem credendorum regulam, quem Oriens, & Occidens omni prosequuntur laudum genere, & qui ad meridiem, & septentrionem vergunt, Te eisdem festivis acclamant laudibus, ut opus hoc, quod tenuitate ingenii mei obscurissimum semper erit, fulgore tui clarissimi Nominis collustretur; & quod ob mei imbecillitatem, auctoritate penitus est destitutum, ad aliorum profectum, firmissimo benevolentiæ tuæ præsidio roboretur, quem Deus donavit nobis ad universum Ordinis nostri solatium, incrementum, & felicitatem.*

Oh felix, nimiumque felix Prædicatorum familia, quæ Te summo, vetustissimoque Dynastarum genere natum, atque in ipso juventutis flore ab amplissimæ Ditionis dominio, ad quod naturæ jure vocabaris, refugientem, inter suos Alumnos adscivit,

& in

& in quo uno vitam, quam primus illius Parens D. Dominicus Napoleoni Vrsino majori tuo è vivis jam sublato effusis ad Deum precibus impetravit, tanquam in Patre, pro singulari, quo flagras erga eam amore, proque tantis eidem collatis beneficiis, sibi restitutam gloriatur. Felix, iterum dico, Prædicatorum Ordo, qui Te jam sedentem in Apostolico Throno adorat ut Patrem. Invitus, SANCTISSIME PATER, *tantæ dignitatis fastigium ascendisti. Pontificii Solii præeminentiam, & honorem respuisti omni ardore, omni studio electioni pro virili repugnans, ad exemplum illius Summi Pontificis Gregorii Magni, quem totis viribus renitentem Clerus, Senatus, Populusque Romanus sibi concorditer, se indignum tali honore clamantem, Pontificem elegit; & cum ex fuga nascatur honor, hoc Tibi, & Gregorio Magno honorificentius fuit, honorem fugere, quàm præsumere summi Sacerdotii vindicare gradum. Jam in hoc supremo splendoris Ecclesiæ meridie sedes; sed in Te miramur Summorum Pontificum Prædecessorum tuorum explicatam virtutem; in Te descriptum illorum religionis, & disciplinæ zelum, vigilantiam, sapientiam, & rectitudinem, quibus per ineffabilem prudentiam, his, quæ ad disciplinam, & salutem pertinent, solertissimè provides; & publicam utilitatem, necnon maxima, ac ardua negotia curas, promoves, perficis. Non succedere voluisti dignitati, nisi in eandem Præ-*

deceſſorum tuorum ſuccederes etiam pietatem. Sed quid dico pietatem? Quinimò cæteras virtutes, quæ Chriſti Vicarium decent, Tibi antea familiares ad ſupremæ Dignitatis faſtigium evexiſti, ac veluti Solii tui aſtitrices, & comites habuiſti. Quis namque dicere queat animi tui candorem, benignitatem, morum ſuavitatem, ſtudium juvandi cunctos, lædendi neminem? Grande, atque indubium virtutis, probitatiſque documentum! Cum enim dignitate ſuper alios emineas, virtute ad aliorum demiſſionem SANCTITATEM TUAM *inclinas. Quis regendarum animarum curam, zeli in miniſtrando rectitudinem, in perferendo Paſtoralis officii labores, magnanimitatis conſtantiam; aſſiduam, verèque admirandam, quam præſtas operam, nunc in Sacris peragendis, Templis, Altaribuſque conſecrandis; nunc in frequentiſſima Sacramentorum adminiſtratione; nunc in Eccleſiaſticis Ordinibus conferendis, & Sacris Epiſcoporum Unctionibus celebrandis, Concionibuſque habendis? Quis numerare valeat, quot Sacris Ordinibus initiaſti; quot Sacerdotes Aris, & Eccleſiis Pontifices; quot Deo Templa, Altaria pietati, quas Cœleſtibus aras conſecraſti, erexiſti, dotaſti, ornaſti? Et, omnia ſine intermiſſione, abſque faſtidio, immo alacri animo, ex mera dilectione, & fidei ardore; ita ut quod aliis ſupra naturam, & incredibile penitus videtur, Tibi familiare ſit, quia, ut dixit Auguſtinus,* in eo quod amatur,

tur, aut non laboratur, aut labor amatur.

Contemplor in Te singularem illam, prorsusque admirabilem animi Tui moderationem, ut magisterium religiosæ temperantiæ Orbi Christiano, & futuris sæculis exhibeas, ad exemplum Innocentii III., de quo scripsit Rainaldus ad annum 1216. *num.* 15. Quia verò superfluitas multa nimis abundat in sæculo, maximè in Prælatis, ut eos corripere posset liberiùs, & corrigere, illius exemplo, qui cœpit facere, & docere, ad talem se mediocritatem reduxit, quòd vasa aurea, & argentea in lignea, & vitrea commutavit: pelles armellinas, & griseas transtulit in agninas. Mensam suam tribus ferculis voluit esse contentam, & Cappellanorum suorum duobus, nisi magna solemnitas, aut aliqua urgens necessitas ampliùs postularet. Remotisque laicis, viros religiosos adhibuit ad quotidianum ministerium mensæ, ut ei à personis Regularibus honestius serviretur; consuetis tamen officiis viris nobilibus reservatis, qui festivis diebus secundùm morem deserviebant in eis. *Admiror effusam, & stupendam in omnes ubique charitatem, immensas in pauperes largitiones. Neminem pauperem videns, quem non ditare velis; tuam laudabilem pietatem, quam etsi totius populi vox in unum se conglutinet, minimè referre poterit. Si taceant homines, loquentur saxa. Illud*

magnificum Sancti Gallicani Xenodochium ad publicam utilitatem fundasti, statuens Tibi immortale, tam pietatis, quàm munificentiæ monumentum: at in his ejusdem Innocentii III. colorem, animumque obstupesco, qui quantum eleemosynis fuerit prodigus, refert Rainaldus anno 1201. *n.*31. *&* 32. *dicens*: Universasque oblationes pervenientes ad pedes ejus, secundùm antiquam consuetudinem accipiebat Eleemosynarius erogandas: & omissis cæteris ejus charitatis monumentis, Xenodochium Sancti Spiritus, quod omnium toto Orbe Xenodochiorum opulentissimum est, & excipiendis hospitibus, miserabilibusque maximè obvium, construxit.

Claret, & in Te elucet maximè carnalium propinquitatum, affectuumque abdicationis incomparabilis specimen; abrenuntiatis cunctis sanguinis nexibus, non in sacris respicis necessitudines naturæ: & quamvis clarissimorum progenitorum tuorum sanguine tot procerum, tot magnatum familiæ toto terrarum orbe clarissimæ emineant; non pluris humanam hujuscemodi gloriam fecisti, quàm si erga omnia, quæ hujus sæculi sunt, omni sensu careres. Sed etsi careres, minor longè tibi gloria esset; non enim magnum est, quòd Princeps domos, quòdve ex eisdem intima Tibi cognatione conjunctas personas, nullo non decore aut splendore conspicuas, nesciveris; sed quòd easdem ignorare noveris: illud

enim

enim negligentis; hoc se superantis est. Perpendisti summam Sacerdotii tui dignitatem omninò cœlestem, ac Solis instar omnibus æqua beneficentia salutarem: & tanto munere non satis Te facturum vidisti; nisi Sacerdotis Melchisedech sequereris exemplum, quem sine patre, sine matre, sine genealogia reddidit Sacrorum Principatus. Ideo noluisti, quin & horruisti, in sanguinibus ædificare Sion; quam certè qui spiritualibus non ædificat, destruit: atque ad gloriosiores in hac parte Prædecessores tuos oculos convertisti; ut quod illos futuris in ævum sæculis gloriosos effecit, in Te transferres, immò eorum memoriam magno virtutis tuæ exemplo renovares. Quis enim horum conscius spiritum in Te non agnoscet Summorum Pontificum Adriani IV. Clementis IV. Martini IV. Clementis VI. Urbani V. Alexandri VI. Marcelli II. qui de eorum Consanguineis, & propinquis exaltandis, vel promovendis nullatenus curavêre? Nimirum sic aspicis vetera, ut futuris sæculis Te eorundem nitidissimum exemplar exhibeas.

Sed & Fides Catholica quot quantaque per Te lumina protulit Ecclesiæ? Unum commemorare sat est, quod omnium prædicatur ore, cuique si quid valerem, laborem, & sudorem meum sacrificare optavi. Scilicet indigebat Gallia, quæ sinceritate fidei, doctrinæ veritate, virtutum quoque titulis, & plurima operum exhibitione præfulsit,

fulſit, *ut dixit Arnulphus Lexovienſis Epiſcopus Epiſt.* 19. *ad Alexandrum Papam, poſt tot diſcordiæ procellas Papâ, qui paterna charitate compreſſis provida diſpenſatione turbinibus, diù pacem deſideratam, depulſa impietate, reduceret: hoc Tibi totis orationum, & curarum Viribus annitenti, Deus per religioſam patientiam, non enim fatigatur adverſis rebus fides, conceſſit: quare Tibi gratulari, & in tuam laudem dicere liceat, quod Arnulphus in dicta Epiſtola de Innocentio:* Benedictus Deus, qui Eccleſiam ſuam, immaculatam ſcilicet ſponſam dilecti Filii ſui, mirabili ſemper benignitate diligit, & conſervat. Licet enim aliquibus ipſam aliquando vexari patiatur injuriis: facit tamen cum tentatione proventum, ut poſſit ſuſtinere: nec unquam portas Inferi adversùs eam prævalere permittit, &c. Prævaluit in athleta Dei veritas falſitati, & Deus dejecit hæreticum, &c. Dominus ſublimavit cornu Chriſti ſui, ut in eo unitas Eccleſiæ reformari poſſit, & Regnum ipſius omnibus dominari. *Sed dum Orbis intenta in Te ora tenet, expanſaſque manus, ut hanc, quæ reliqua eſt, diſcordiæ ſcintillam extinguas; liceat etiam & nobis ſignificare Tibi, quæ dictus Arnulphus Alexandro Innocentii Succeſſori ominatus eſt:* Redibit ſerenitas, & modica hæc ad radios veri Solis nebula diſſolvetur: redintegrata unitate Catholica ab

omni

omni parte pedibus vestris universitas fidelis occurret, &c. *Ita*, SANCTISSIME PATER, *auguramur Tibi. Fidei integritas immaculata ab omni contagione servabitur; ad compagem corporis sui, reliqua, quæ adhuc divisa sunt, membra, redibunt; ut, quæ per Dei nostri opem benè correcta sunt, ipso adjuvante, per omnia compleantur.*

Contueor tot alios Summos Pontifices, quos Deus ornavit donis, decoravit luminibus, & virtutibus stabilivit; at nihil à Te neglectum, nihil à Te præteritum assevero; cùm Te mirentur omnes in orationibus, & vigiliis, & in Divinis Officiis, tùm diurnis, tùm nocturnis audiendis, vel recitandis assiduum; in Hymnis, & laudibus Dei ambulantem; quibus Divinum Numen non semel iratum placatum reddis, jejuniis crebrioribus in pane, & aqua corpus affligentem, supra naturam fortem, supra imitationem eximium, supra invidiam admirandum. Sic Prædecessorum tuorum laudes trahis in compendium, ut tot alia sileam indelebilis tuæ gloriæ monumenta, quæ in Summo Pontifice sunt æternitatis opera, & quibus eò altius ascendis, quò verecunda eloquentia, represso figurarum volatu, vix audeat admiratione adspirare; cùm eximiis virtutibus tuis verborum pondus non possit ad æquitatis lancem respondere. Sit ergo SANCTITATIS TUÆ *hoc opus, quod tot titulis fecisti tuum: sit & publicum amoris, & gratitudinis meæ nun-*

quam

quam intermoriturae indicium; cujus maximae erga Te observantiae si pignus interpretari velis, quod in votis meis est, & humiliter rogo; causa erit mihi gaudendi, atque satis praemii, si legentes ipsum, intelligant, BENEDICTUM XIII. *me esse sua benevolentia complexum. Deus ergo, Te regnante, publicam Ecclesiae salutem, & tranquillitatem restituat; plenè gratia sua gressus tuos dirigat, & perseverandi tribuat Tibi delectabilem perpetuitatem, & insuperabilem fortitudinem, ut hujus gratiae beneficio, qualem Te inter mortales meritò tenere gaudemus, tali etiam esse loco inter Sanctos perpetuò videntes gratulemur.*

BEATISSIME PATER

Ad pedes B. V. humillimè provolutus

Fr. Cajetanus Benitez de Lugo
Ord. Praed.

IN-

INTRODUCTIO.

1 CUm gratia Deî ſit radius ab excelſo , & incomprehenſibili ejus Throno procedens, non viſibiliter lucens, neque materiali, localique curſu peragens diem; ſed inviſibilis lux, quam Deus in cordibus hominum liberaliter , & miſericorditer infundit , ut repentino , & efficaci ſuo ſplendore mentis diſſolvat tenebras ; incomprehenſibile prorſus , humanoque intellectui inſcrutabile eſt Divinæ gratiæ myſterium : necnon obſcuriſſimum , implicatiſſimumque eſt omnes ejus ſinus in uno Opere , vel in pluribus explicare . Solis profectò claritatem ægris oculis intueri conatur , qui Divinæ gratiæ voluerit inveſtigare divitias . In rebus Divinis caligat ingenium mortale ; & denſiſſimis obtectum tenebris , imbecillitatem ſuam humiliter confiteri tenetur , exclamans cum *Salviano* lib. 3. de Gurbernat. *Homo ſum* , *nec intelligo* : *ſecretum Dei inveſtigare non audeo* . Quarè *Apoſtolus* , quamquàm raptus in tertium Cœlum audiiſſet quædam arcana recondita , ubi ſermonis progreſsus cogitationem illius propiùs perduxiſſet ad aditum Divini conſilii , protinus obſtupeſcens exclamat : *O altitudo divitiarum ſapientiæ* , *& ſcientiæ Dei* ! *Quàm . . inveſtigabiles viæ ejus* ! Miraberis ergo , erudite , & ingenioſe Lector , quòd tot laboribus diſtractus , ut ad alia nullum ſit otium, adhuc infatigabili aſſiduitate in hujus Divinæ gratiæ ſcrutandæ ſtudio perſeverem ; ſed amori puriſſimæ SS. *Auguſtini*, & *Thomæ* doctrinæ parcendum , cui nihil difficile ,

nihil arduum, nihil impervium eſt. Volat, ſi quò aliter pervenire non poteſt. Ea enim eſt vis hujus eximiæ, & Angelicæ doctrinæ, ut quò ſæpiùs, ac preſſius inſpicitur, magis ac magis placeat; honeſti quippè nulla eſt ſatietas. Præterquam quod tractandis curioſis quæſtionibus tempus non debet eſse iis, qui ſuæ ſaluti, & Eccleſiæ utilitati ſtudere debent, ut ait S. *Auguſtinus* de Geneſi ad litteram lib. 2. cap. 10. Verſans enim quæſtionem de motu Cœli à nonnullis fratribus excitatam, utrum Cœlum ſtet, an moveatur? His reſpondet: *Quibus ineundis, atque tractandis, nec jam mihi tempus adeſt,* NEC ILLIS ESSE DEBET, *quos ad ſalutem ſuam, & Sanctæ Eccleſiæ neceſſariam utilitatem cupimus informari*: quod & repetit cap. 16. ſequenti num. 34. *Sed dicant quod volunt de Cœlo, alieni à Patre qui eſt in Cœlis: nobis autem de intervallis & magnitudine Siderum ſubtilius aliquid quærere, talique inquiſitione rebus gravioribus & melioribus neceſſarium tempus impendere, nec expedit, nec congruit.* Quarè non ignarus, quàm periculi plenum ſit de rebus ineffabilibus loqui, incomprehenſibilia ſcrutari, de longè ſemotis à captu noſtro pronuntiare, poſtremam manum addere, & ſub limam revocare Opus, quod jam pro virili, proque temporis ſpatio, quantum fieri potuit minus malè, luci dedimus; illud nunc emendatius, multòque locupletius dare aggredior: quo enim fiet ſæpiùs, hoc plus erit lucri Lectori.

2. Hæc attentiùs cogitabam, cùm ecce præter omnem expectationem proſiliit in medium liber, vero nè, an falſo nomine, parum intereſt, nomen, & titulum proferens: *Caduceus Theologicus, & Criſis pacifica de Examine Thomiſtico. Opus elaboratum operâ, & ſtudio D. Martini Ortiz Sacræ Theologiæ Profeſſoris. Matriti anno* 1733: quô Opere inſurgit Auctor adverſus tot erudititiſſimos Heroas, conſecrata ad omnem poſteritatis memoriam nomina, Illuſtriſſimum *Montalban*, *Maſſoulié*, *Graveſon*, alioſque erudititiſſimos Thomiſtas, ſi me excipias, quorum vult eſſe Cenſor: ad quem verè pertinet, quòd de Bono Viduitatis dixit S. *Auguſtinus* cap. 15. eſſe *quoſdam, qui ſibi docti non videntur, niſi alienos labores non judicando conentur diſcutere, ſed lacerando conſcindere.*

Pro-

Proprium nomen dissimulat; &, ut fatear, nomen, & cognomen scire vellem: primò, ut sciam, cum quo certem; acuit enim ingenii vim Antagonistes insignis: secundò, ut posthàc puderet neminem eorum, qui ejus doctrinæ adhærent, publicè eamdem profiteri; si enim veritate fulcitur ejus doctrina, publicum sit nomen ejus. Et tandem, nè in rebus gravissimis alios eamdem fallendi, aut circumveniendi artem doceat, quomodò ante omnium oculos impunè volitare possit. Sed quid nomen quæro? Occultum, tectumque maneat nomen ejus. Quid namque ille ad tales laudatos, eximios, ac præstantissimos Viros? Quid Opus hoc, quasi expofititium, & temerè fortunæ commissum, ad talia sapientissimorum Virorum Opera, quorum memoria nunc meritò honori est omnibus, sive spectes doctrinam, sive vitæ probitatem? Quis apud cordatos, & harum rerum intelligentes, imprudentiæ, aut potiùs temeritatis notam effugere valeat, qui in quæstione ista, tàm variis inter se eruditissimorum hominum agitata contentionibus, arbitrum se, ac judicem idoneum profiteri audeat; & *Caducæi* sumere personam, ut capitis sententiam proferat in libros alienos, & maximè Virorum, quorum eruditio maxima non potest ulli malitiosæ voluntatis suspicioni esse obnoxia? Quid arrogantiùs, & elatiùs, quàm sub illo *Caducæi* nomine velle Theologum videri? A titulo tàm arroganti abstineat *Ortizius* infeliciter eruditus, si ad cæteros Scholæ suæ Magistros conferatur; cùm res ipsa clamitet etiam Scholæ suæ plurima ignorare principia.

3. Enimverò unde nobis venit *Caducæus* iste? Non profectò ille è Cœlo delapsus, aut è Cœlo missus, qui perspicuè veris fidem detrahit, incredibilibus probabilitatem conciliare conatur, veteres opiniones Scholæ suæ evertit, novas inferit. Nihil tàm certum, tàmque exploratum est, quod ille suo præclaro artificio non in dubium vocare, nihil tàm absurdum, quod non *Caducæi* sui auctoritate obtinere, ac persuadere velit, & contra expressas Ecclesiæ definitiones defendere. Quarè cùm prodiisset in lucem, censebant plurimi, nihil esse respondendum; stultum quippè videbatur eis accuratè velle refellere, quod attentè legisse, refellisse est. Alii quàm ac-

accuratiſſimè reſpondendum fuerunt in conſilio, nè liber iſte fumis, ac præſtigiis ſuis facilè poſſit Lectori minùs ſapienti imponere; nec cuique tantum eſt otii, ut conferat quid ego dixerim, quid ille reprehendat, & quàm violenter SS. PP., aliorumque Theologorum teſtimonia adversùs Scholæ noſtræ Magiſtros torqueat. Anceps ergo, dubius, & incertus hærebam animo, perſuaſus quàm maximi laboris ſit, & quàm ſcopuloſo, & periculoſo in loco verſetur ſuſceptum Opus. Si namque de omnibus, quæ ſcripſit, verba faciam, & plura, quæ minùs rectè ſcripta leguntur, proferam in lucem. Maledici convitiatoris officio potiùs functus videbor, quàm modeſti, & Chriſtiani Scriptoris. Si de omnibus his penitùs taceam, modeſtiæ laudem fortè conſequar; ſed non ita ſilendum, ut non agnoſcant alii, quàm diſſimili nos pro veritate, atque ille pro falſitate ratione pugnemus. Quid ergo fieri poteſt? Hoc unum arbitror, nè ſcopulum illum incurram, & alienus à modeſtia Inſtituti, quod profeſſus ſum, jure accuſer. Ipſe ſe deferat, ipſe ſe indicet; cùm non adverſus illum accuſatore opus ſit.

4. Enimverò, an è Cœlo miſſus ille, qui pag. 35. num. 58. ſequentia ſcribit: *Caſus verò allegatus Martini de Prado* [Theologi Dominicani] *ſatis eſt notus, circa quæſtionem videlicet Suarii, quæ priùs ſiniſtrè delata juſſa eſt deleri, & poſtea ab ipſomet Pontifice deducta ad praxim, totius facta eſt jam praxis Eccleſiæ?* Praxim Eccleſiæ dicit ſententiam, quam *Clemens VIII.* 20. Junii 1602. velut falſam, temerariam, & ſcandaloſam damnavit, docerique prohibuit ſub pœna excommunicationis, quòd per litteras fieri poſſet confeſſio: quod *Clementis* Decretum *Paulus V.* per aliud Decretum die 12. Julii 1605. confirmavit, prohibens, nè unquam *tanquam aliquo caſu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quovis modo deducatur*; quam tamen *Caducifer*, oppoſitum cenſens, & ſentire ſe profitens, ut praxim totius Eccleſiæ extollit, ab ipſoque Summo Pontifice ad praxim deductam aſſerit. Ille, qui pag. 323. num. 122. inquit: *Auxilium verò ſufficiens infideli collatum tale eſſet, ut, ſi conſentiret ſalvaretur, vel in fide explicita Chriſti, ſi ei annuntiaretur, vel cum im-*

implicita solius Dei remuneratoris; cùm sequentem propositionem damnaverit *Innocentius XI.*: *Nonnisi fides unius Dei necessària videtur necessitate medii*, *non autem explicita remuneratoris*: nisi enim fidem explicitam de remuneratione haberemus, remunerationem certò sperare non possemus; cùm spes Christiana certitudinem non habeat aliam, nisi derivatam à certitudine fidei. Ille, qui novum prorsus, ac inauditum apud Catholicos dogma nobis proponit pag. 368. num. 209.; accedens enim ad modum, quo Deus in tertio signo creaturam rationalem mirabiliter gubernat, sequentia statuit: *In tertio Deus eam creaturam rationalem sive innocentem, sive cadentem, sive surgentem mirabili prorsus, & inscrutabili sapientiâ gubernat*, *& administrat per vias occultissimas*, *& sæpè pro nostra tenuitate contrarias*, *alias ducens mirabiliter ad æternam felicitatem*, *alias verò ad barathrum sempiternum*. Quid ergo? Deus, mirabili, & inscrutabili, sapientiâ creaturam rationalem gubernans, eâdem mirabili, & inscrutabili providentiâ alias ducit ad æternam felicitatem, alias ad *barathrum sempiternum*? Ille, qui neminem creavit, ut perderet; qui non vult aliquos homines perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti, ut dicitur 2. *Petri* cap. 3. v. 9. & testatur ipse *Ezechiel* 18. dicens: *Numquid voluntatis meæ est mors impii*, *dicit Dominus*, *& non ut convertatur à viis suis*, *& vivat*? Qui omnes ad pœnitentiam invitat, teste *Isaia* 30. v. 18. *Expectat Dominus*, *ut misereatur vestri*. An ille, cujus Divinæ misericordiæ superabundantia plus nobis dat, quàm petimus, & spes nostras donis suis vincit, mirabilia in animis hominum per gratiæ suæ omnipotentissimam efficaciam operans, per vias occultissimas modo prorsus mirabili creaturas aliquas deducit *ad barathrum*? Vereor, nè totum hoc sit repugnans sapientiæ, bonitati, & misericordiæ Dei.

5. An, iterùm dico, de Cœlo delapsus, qui nedum effrænem probabilismi opinionem laudat, sed calumniosè Doctoribus, eam constanter, ac verè rejicientibus, hæresim *Jansenii* affingit? Ita *Caducifer* pag. 245. num. 19. *Igitur generatim loquendo pro sententia probabilismi præmittendum est primò*, *hujus sententiæ impugnationem nonnisi ex Jansenismo ori-*

originem trahere ; cùm enim doctrinæ Jansenii stare non possent, si usus opinionis probabilis prævaleret, cæpit Lovanii, teste Caramuele ibi tunc Professore, Soboles Janseniana. Benè citat *Caramuelem*, ut sciamus hæc desumpta esse ex damnato Opere, cui titulus: *Joannis Caramuelis Apologema pro antiquissima, & universalissima doctrina de Probabilitate.* An nè ante *Jansenium* licitus erat usus opinionis probabilis, seu potiùs laxismi, qui adversùs moralem Christianam, & disciplinam Ecclesiasticam erupit? Errat ille turpiter, sub odioso isto nomine accusans sanctam, & salutarem Evangelii, & Ecclesiasticæ disciplinæ observantiam, quam *Christus* Dominus in Scripturis, quam & SS. PP. unamini consensu semper tradiderunt, velut necessariam ad salutem; & novissimis hisce temporibus renovarunt SS. *Carolus Borromæus, Thomas à Villanova, Franciscus Salesius*, aliique sapientissimi Theologi, deplorantes quòd hâc nostrâ ætate, nimiâ assentatione pereat infidelium infinita multitudo; quodque Ecclesiam Dei hodie perdit Confessariorum, & Pastorum blandiens adulatio, nata de ingenio sapientiæ sæcularis, quam Dominus stultitiam vocat, & quæ in perniciosum, ac piis omnibus deplorandum abusum convertitur. Quod satis evincitur ex his, quæ summô veritatis, & Religionis zelô in defensionem moralis Christianæ, ac verè Evangelicæ scribit Emus Card. *Aguirre* in præfat. collect. Concil. Hispaniæ num. 18. *Sanè non aliter expleremus partes officii nostri, sive hujus eximiæ dignitatis, ad quam occultô Dei judiciô .... exiguitatem nostram evexit sanctæ memoriæ Pontifex, & rerum gestarum gloriâ clarus Innocentius XI. Cùm enim Cardinales ex vi muneris sui sint intimi Consiliarii & Coadjutores Romani Pontificis, non in ordine ad bonum regimen, aut reformationem unius Provinciæ, aut Regni tantùm, sed totius Orbis Christiani, debent omnes pro virili laborare, opere, verbo, ac scriptis, in eundem scopum, ac studium, & curam suam, doctrinamque salutarem,* TUTIOREM, *imitationi Christi aptiorem, sacris Canonibus conformiorem, ac proinde severiorem porrigere .... Ut proinde post Apostolos, Romanos Pontifices, ac præcipuos, & primarios Ecclesiæ Doctores, in Cardinalibus speciatim locum habeat sen-*

sententia illa Christi Domini, VOS ESTIS SAL TERRÆ, *quam Chrysostomus Hom.15. in Matth. ita exponit: Non enim illos Palæstinæ Doctores esse dicit, sed totius terræ, nec simpliciter Doctores, sed severos, ac terribiles. At cur severos? cur terribiles? Subibunt enim odium hominum ferè omnium, quibus mollis & laxa doctrina placet, severa autem, & austerior horrori est. Verùm timorem hunc statim eximit Chrysostomus ipse subdens:* HOC ENIM MIRABILE OMNINO, QUOD NON ADULANTES, NEQUE PALPANTES, SED EX ADVERSO, SALIS INSTAR UTENTES FERE OMNIBUS SE TAM DESIDERABILES REDDIDERUNT. *Quod ipsum contigit non solùm priscis illis Cardinalibus in Conciliis .... sed etiam posterioribus, quotquot ferè ab ineunte hac secunda Chiliade annorum æra Christianæ floruerunt sanctitate, & doctrinâ. Exemplô sint Cardinales Sanctissimi Petrus Damianus, Bonaventura, Carolus Borromæus.* Hæc ille: quibus addo decretum *Alexandri* VII. die 24. Septemb. 1665. *Sanctissimus D. N. audivit, non sine magno animi sui mærore, complures opiniones, Christianæ disciplinæ relaxativas, & animarum perniciem inferentes, partim antiquatas iterum suscitari, partim noviter prodire, & summam illam luxuriantium ingeniorum licentiam indies excrescere, per quam in rebus ad conscientiam pertinentibus modus opinandi irrepsit alienus omninò ab Evangelica simplicitate, Sanctorumque Patrum doctrina, & quem si pro recta regula fideles in praxi sequerentur, ingens irreptura esset vitæ Christianæ corruptela. Quarè nè ullo unquam tempore viam salutis, quam suprema veritas Deus, cujus verba in æternum permanent, arctam esse definivit, in animarum perniciem dilatari, seu veriùs perverti contingeret, idem SS. D. N. ut oves sibi creditas ab ejusmodi spatiosa, lataque, per quam itur ad perditionem, via, pro Pastorali sollicitudine in semitam rectam revocaret*, &c. Turpiter ergo hallucinatur *Caducifer*, dum *Jansenismi* larvam objicit, ut licitum esse probabilitatis usum persuadeat.

6. Eâdem pag. in fine: *Jam ergo, quod necesse non sit ad praxim, opinionem esse probabiliorem, sed sufficere solùm probabilem .... constat pluribus rationibus hìc breviter delibandis.*

dis. *Prima: quia requirere probabiliorem inducit pertinaciam judicii, focum hæresum, & vehementissimè detestandam* .... 4. *Quia hæc sententia non in angulis, sed in primis Theatris, & Academiis edocta, permissa à Deo non fuisset per integrum sæculum homines tot culpis lethalibus onerasse; interea tum Doctoribus, tum Episcopis obdormiscentibus, solisque Jansenistis invigilantibus, ut talia non serperent* .... 6. *Quia probabiliorismus timidis onus, spinas, scrupulos, laxis verò relaxationem adducit* .... *Quia quoties lex aliqua prohibens manet incerta ex prudenti probabilitate, licèt minori, de existentia legis, aut obligatione ipsius, non potest dari certa obligatio* .... 20. *Quia in rebus Fidei controversæ, sicubi sunt opiniones utrimque probabiles, sequi licet utramque* .... 24. *Denique, quia videtur probabilismus esse clara, & plana doctrina Theologorum, sacrorum Canonum, & deducta ad praxim à Sanctis Patribus, & Pontificibus*. Et ut ampliùs firmet probabilismum à Summis Pontificibus approbatum, dicit pagin.249. num.24. *Verumtamen prætermittamus modò gloriosos Pontifices Gregorios, Paulos, Syxtos, Pios, Alexandros, & quotquot ferè à Societatis ortu exaltati sunt, qui eam* (Societatem) *pro bona fruge, & amplis meritis in Ecclesiam mille Bullis, privilegiis, Congregationibus, Collegiis, Provinciis locupletarunt*, &c. Hæc ille, acsi omnes illi Pontifices approbassent probabilismum. In quo insigniter fallitur *Caducifer*, aut fallere vult, ut enim ostendit P. *Tyrsus Gonzalez* de probabilismo in introduct. Lect. num.2. *Cœpit hæc opinio tradi, ac Typis vulgari vergente ad finem sæculó proximè superiore*, scilicet decimô sextô. Porrò Pontifices, qui majoribus privilegiis Socios ornarunt, ut *Paulus* III. & IV. *Pius* IV. & V., *Gregorius* XIII., *Syxtus* V. obierunt ante finem illius sæculi: hic scilicet 1590. Quarè me penitùs fugit bonitas hujus illationis: *Summi Pontifices approbârunt Sacrum Societatis Jesu Institutum: ergo approbârunt probabilismum*. Exponat ergo nobis, quomodò hoc sit intelligendum. Quid Instituto hujus Sacræ Societatis, ad probabilismum?

7. Notabile rursùs est, quòd circa hanc materiam dicit pag.245. in fine num. 18. *Theologiam moralem laxiorem fortè fuisse*

fuisse prateritis saculis, quàm prasentibus: siquidem semper oportuit, ut quandiu liberiora essent jugula, jugum eo esset laxius: cumque in anteactis temporibus, non tanta legum multitudine in Civilibus, & Ecclesiasticis premerentur (quippe hac indies augentur)... grossiori filo texebatur in moralibus regula, & amussis operationis; cùm è contra hisce temporibus, ubi cuncta sunt pracisa subtiliter, & jugi disciplina ferè cuncta legislata.... strictissima est Theologia moralis, & tertio quoque passu lex lata, qua prohibet. Unde quemadmodum humana corruptioni justissimè occurrendum fuit per totidem leges; ita humana vita innocenter agenda consulendum fuit per totidem benè instructas acies Doctorum, qui in prasenti casûs tortura legem extenderent, aut temperarent. An non hæc omnia, si publici rigore juris metiamur, plectenda veniunt severiore censurâ? Quis hæc propugnare potest, nisi apertè bellum indicere velit pietati, charitati, veritati, bonæ fidei, & morum candori, & pertinaciter sustinere moralem, Evangelicis oraculis, Sanctorumque Patrum, & Sacrorum Canonum documentis, Divinisque, atque Ecclesiasticis præceptis adversantem, tantô omnium plausu, ut perniciosam, rejectam: quam non sacræ leges, sed earum prævaricatio; non Divina, vel Ecclesiastica traditio, sed hominum ab ea degenerantium corruptela (Ecclesiâ non probante, sed potiùs gemente) invenit: quâ non depravatis hominum moribus salutaria remedia, sed blandimenta potiùs, atque operimenta suggeruntur: & quâ promoventur laxitates, quibus mundus in præceps ruit, latissimam ingrediendo viam, quæ ducit ad perditionem. Et, quod magis est, hanc probabilismi licentiosam doctrinam incredibili audaciâ Summis Pontificibus tribuit; cùm tamen *Innocentius* XI. 2. Martii 1679. eam damnaverit in hac propositione: *Generatim, dum probabilitate, sive extrinseca, sive intrinseca, quantumvis tenui, modò à probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.* Hæc amicè, fraternè, placidè, amanter, dolenter observare placuit, ut sciat Lector, quid de his sentiat Ecclesia, quid habeat bona doctrina; nè nostra aut reprehendatur patientia, aut culpetur negligentia. Feren-

rendus est disputator errans in aliis quæstionibus non diligenter digestis, nondum plenâ Ecclesiæ auctoritate firmatis; at non tantùm progredi debet Scriptor, ut tam apertè veritati detrahat, ac etiam Decreta Apostolica quatere moliatur. Sed ad rem veniamus, Thomistam è Cœlo missum diceres *Caduciferum*, cui nihil gloriosiùs, quàm adhærere D. *Thomæ* Angelicæ doctrinæ, quam pag. 37. num. 59. splendidis, & mirificis laudibus effert, dicens: *Præter quorum amorem mihi alius verè latitat in præcordiis, quó tenerrimè affectus in Divum Thomam, utpotè Ecclesiæ lumen indeficiens .... quippè in tota ejus Theologica Summa, imò in omnibus ejus operibus celeberrimis, quid est nisi videre .... solidissima, & peralta principia, fundamentalissimè jacta, planissimè sibi cohærentia ....? Quid nisi discretè ramificatas, & exinde deductas infinitas, & mirificas quæstiones .... curiositate gravissimas, pietate solidas, disquisitione perspicuas, methodo incomparabiles, resolutione firmas, concisione pressas, ac demum vindicatione fortissimas?* &c. Et num. 60. *In hoc ergo, de quo dicta sunt admodum pauca; & de quo modò coactus sum perloqui, non ausus sum, nisi ejus imploratô auxiliô, accedere ad codicem .... Quod ut fidem faciam, tanti Doctoris opem imploro, Illephonsianam illam erga Deiparam precationem accommodans, & in hæc verba prorumpens: O Beate Thoma! O Doctor meus, atque Dominator meus, dominans mihi, Doctor Doctorum meorum, Servus Filii Dei, miraculum Factoris mundi, te oro, te quæso, ut habeam spiritum Dei mei, ut de te vera, & digna sapiam, vera, & digna loquar .... Tu enim es Doctor electus à Deo, assumptus à Deo, visitatus ab Angelo in præcinctis lumbis, salutatus ut Angelus, benedictus ut Angelus, beatificatus ut Angelus, nitidus in sermone, profundus in cogitatione, stupefaciens in operatione, admirans in dictorum annuntiatione.*

8. Hæc legens quis non crederet, quòd ille, ut strenuus sui Magistri defensor, eloquenti, ac mirabili verborum ornatu, mirâque rerum mirabilium copiâ in arenam descenderet, ut putida mendacia, & calumnias refelleret, evanidaque demonstraret argumenta, quibus sinistram de ejus doctrinæ opi-

opinionem ingerere conantur turbulenti homines? Nulla unquam uberior dicendi materia: nulli facilior esse, quàm viro isti erudito poterat executio: cui genus dicendi est non remissum, aut languidum, sed ardens, & concitatum; phrasisque non vulgaris, sed lecta. Sed audiendus jam ille pag.43., ubi de D. *Thomæ* præconiis num. 70. *Primum ergo esto pronuntiatum istud:* BENE SCRIPSISTI DE ME THOMA, *quod de Imagine Crucifixi processisse narratur, verumtamen huic ingenuæ objectioni*, QUAM HISTORIA CONFECIT, *eadem historia responsionem parat ingenuam, quatenus ex ea constat, solos quosdam articulos, ad mysteria Corporis Christi attinentes, & tunc temporis à D. Thoma proximè scriptos, fuisse eô sacrô oraculô comprobatos*. Rursùs pag.44. *Secundum est illud testimonium, seu pronuntiatum, quod dubiâ citatione circumfertur .... Num Innocentio V. vel VI. sit adscribendum .... unde circa hoc pronuntiatum sunt, qui dubitent .... nec enim fixum est, quod vagatur. Tertium est Clementis VIII. ad Neapolitanos sic ajente*: TESTIS EST INGENS LIBRORUM NUMERUS, QUOS ILLE .... SINE ULLO PRORSUS ERRORE CONSCRIPSIT: *simul cum oraculo, teste Gersone, de eo quod in D. Thoma*, TOT SUNT ARTICULI, QUOD MIRACULA. *Quæ quidèm ambo effata liberè ex me pergant, atque feliciter, sed discretô intellectu: per primum enim id datur intelligi*, QUOD EO USQUE TEMPORIS NIHIL ERRONEUM, IDEST APERTE PUGNANS CONTRA SCRIPTURAM, CONCILIA, ET DOGMATA IN TANTA VOLUMINUM COPIA INVENIRETUR. Pergit num.72. *Quartum denique levius est, & compingitur ex dicto S. Doctoris ad Reginaldum*, QUOD QUIDQUID SCIRET NON TAM STUDIO, QUAM DIVINITUS ACCEPISSE: *& ex S. Vincentio Ferrerio ajente*: ANGELOS, ET APOSTOLOS DIVI THOMÆ NODOS DUBITATIONUM RESERASSE. *Verumtamen prima verba pluribus SS.Doctoribus communia sunt .... Verba autem posteriora, quæ privata sunt præconia, idem probant, atque columba, quæ visa est per Diaconum adstitisse Gregorio, & Paulus, qui Chrysostomi auribus adhærebat; Augustinusque, qui Vazquio nostro quasi ad aures pingi solet. Igitur cuncta hæc encomia .... ideo tacta sunt, ut in eis de*

doctis nemo INSISTAT, *de indoctis verò nemo hìc desideret.*

9. Non satis. Paginâ 182. num. 253. ponit partem tractatûs extantis ad calcem Magistri sententiarum *Petri Lombardi* inter articulos Parisiis condemnatos; qui tamen habetur de facto in Indice prohibitorum. Pag. 273. num. 49. censurat divisionem à S. *Thoma* traditam, scilicet libertatis, quæ dicitur *voluntatis*, & illius, quæ dicitur *liberi arbitrii*. Hanc distinctionem attribuit P. *Massouliè*, qui verè eam tradidit; dicitque *Caducifer*: *Qui modus dicendi videtur mihi periculosus*. Sed Mag. *Massouliè* ostendit hanc divisionem esse S. *Thomæ*, ab eoque traditam; nedum implicitè, sed in terminis formalibus, ut vocant. Verba *Massouliè* sunt pag. 265. col. 2. tom. 1. *Cæterum, ut eam distinctionem non insinuatam solùm leviter, aut verbis ambiguis, sed apertissimis etiam terminis à D. Thoma expressum demonstrem, referenda sunt ea, quæ habet q.24. de verit. art.1.... ubi quærit, Num homo sit liberi arbitrii... & vigesimo ita sibi opponit: Liberum necessitati opponitur; sed respectu quorumdam voluntas hominis necessitatem habet; de necessitate enim vult Beatitudinem: ergo non habet respectu omnium libertatem: & ita non est liberum arbitrium quantum ad omnia. Respondet vero.... ac distinguit duplicem libertatem*, VOLUNTATIS, *quæ fini adhæret, & libertatem* ARBITRII, *vel* JUDICII; *quæ circa media versatur, & ea, quæ sub electione cadunt. Dicendum, inquit, quòd cùm electio sit quoddam judicium de agendis, vel judicium consequatur, de hoc potest esse electio, quod sub judicio nostro cadit. Judicium autem in agendis sumitur ex fine, sicut de conclusionibus ex principiis. Unde sicut de principiis non judicamus ea examinantes, sed naturaliter eis assentimur, & secundùm ea omnia alia judicamus: ita & in appetibilibus de fine ultimo non judicamus judicio discussionis, vel examinationis, sed naturaliter approbamus: propter quod de eo non est electio, sed voluntas. Habemus ergo respectu ejus* LIBERAM VOLUNTATEM, *cùm necessitas naturalis inclinationis libertati non repugnet secundùm Augustinum 5. de Civit. Dei, non autem* LIBERUM JUDICIUM *propriè loquendo, cùm non cadat sub electione*. Hæc autem legit ipse *Caducifer*, cùm

cùm ea referat *Massoulié* loco à *Caducifero* citato: imò *Caducei* Theologici Auctor refert ea ipsa verba Sancti *Thomæ* pag.271. num. 45. & quòd reflexerit ibi à S.*Thoma* tradi duplicem istam libertatem verbis apertis, ex eo constat, quòd To LIBERAM VOLUNTATEM, & LIBERUM JUDICIUM impresserit distincto caractere; & tamen num. 49. statim sequente dicit: QUI *modus dicendi videtur mihi periculosus*: & licèt addat statim: *Non secus ac præfata divisio ipsi D. Thomæ est manifestè contraria*, illa additio non deservit, nisi ut securiùs, & absque periculo censuræ posset per latus *Massoulié* impetere, & censurare D. *Thomam*. Et ut cætera alia omittam, à pag.47. incipit dehortari à sequela doctrinæ S.*Thomæ*, adductis exemplis variorum veterum Scriptorum, ut *Ægidii* Romani, qui fuit Discipulus S.*Thomæ*, *Capreoli*, *Hervæi*, *Paludani*, &c., qui floruerunt eo tempore, quo doctrina S. *Thomæ* non erat adhuc tam solemniter à Summis Pontificibus approbata. Hæc sunt, quæ *Caducifer* post imploratam seriò, ut apparebat, S. Doct. *Thomæ* opem, applicatâ eidem oratione *Ildephonsianâ* ad B. Virginem, de eodem Ecclesiæ Doctore ausus est effutire.

10. Quis hìc non miretur admirabilem fidem, & observantiam Discipuli erga Magistrum? Aut potiùs, quis tam hebes, & obtusæ mentis, hæc legens, non videat, involutum eum in tegumentis dissimulationis suæ, potiùs fictè, quàm sincerè in maximam D.*Thomæ* laudem illa pronuntiâsse? Annè admirabilis illa, & verissima laudatio, quam S. *Ildephonsus* in honorem Sacratissimæ Virginis protulit, honestè ac verè alteri Sancto accommodari potest? Parnè, atque eadem potest esse laus, ut quæ data est Sacratissimæ Virgini, in laudem alterius Sancti poni debeat? Pleniore ore profectò laudandus est D. *Thomas*; at laudandus veris, ac propriis sui generis laudibus. Rursus: Laudet hunc S. Doctorem eximiis, ac veris illis præconiis, quibus ab Ecclesia celebratur: at turpe, quòd tam eleganti ironiâ, ac dissimulantiâ eum in Cœlum laudibus efferat, & post tantum de ejus laudibus detrahat, ut ea, quæ jurgantis animo profert, apertè significent contra ea, quæ prius in ejus laudem protulerat, non vero, sed potiùs

ficto

ficto vehementer amantis affectu dissimulanter fuisse adducta. Quid apud legentes momenti habere potest tam aliena laudatio? An non ironiam dixeris, sic in laudem alicujus loqui, ut alia quis dicat, alia sentiat? Orationem ergo illam, quâ speciosissimis, & gloriosis verbis tanti Doctoris Discipulum se profitetur, non modò non laudo, verum etiam vitio dandam puto. Obturatum est à *Christo* Domino os Dæmonis dicentis, Luc. 6. *Tu es filius Dei*, ut constat ex sequentibus verbis; *Increpans non sinebat ea loqui*. At cur ita? Et cur ex confesso Divinitatis honore laus ei non redditur: sicut *Petro* dicenti, *Tu es Christus filius Dei vivi*, respondit *Christus*: *Beatus es Simon Barjona*? Utriusque una, & eadem erat vox; una, & eadem Divinitatis confessio. Cur ergo confessionem illius rejicit, & *Petri* nedum approbat, sed impensè laudat? Respondeat *Augustinus* lib. 3. de Sacram. cap. 13. *Tu es Christus filius Dei vivi. Hoc dixit Petrus, & audivit: Beatus es Simon Barjona. Hoc dixerunt & Dæmones, & audiérunt: Obmutesce. Una vox est; sed Dominus interrogat radicem, non florem*. *Petri* verba à corde fideli prodibant; non tamen Dæmonis confessio, ut inquit D. *Athanasius* orat. 1. contra *Arianos*: *Et Diabolus quoque loquebatur è Sacris Litteris; sed tamen æquè illi os obturatum est à Salvatore. Si enim ea, quæ dicebat, animo sensisset, numquam excidisset è Cælo*. Quid ergo mirum, quòd tam jucunda & grata fuerit *Christo* in *Petro* Divinitatis confessio, quæ tam ingrata, ac inanis fuit in Dæmone, ut falsa nimis? Obmutescat ergo & *Caducifer*, etiam dum ita splendidè Magistrum se nosse D. *Thomam* profitetur; si enim ea, quæ dixit, animo sensisset, numquam à tam eximiis, amplissimis, sincerisque S. Doctoris præconiis excidisset, tantumque de ejus laudibus detraxisset. Non fumos illos vanissimos subjecisset, quibus sub specie pietatis, & affectûs erga Magistrum obtecta, & obscura maneret ejus adversa intentio. An juratus S. *Thomæ* hostis poterat modo magis sarcastico, & despectuoso S. Doctorem in scenam producere? Pudeat ergo *Caduciferum* ista perfrictâ fronte asseverasse. Non approbationem *Crucifixi* historia confecit: illa est oraculo S. *Pii V.* roborata, qui hanc magnificam laudem S. *Thomæ* tri-

tribuit; *Quòd Scriptoris Angelici doctrina Salvatoris Crucifixi ore mirabiliter probata fuerit*. Universaliter loquitur Summus Pontifex de ejus doctrina, quam nullatenus restringit, sicut ille animo minùs æquo fecit, ad scripta de Eucharistiæ Sacramento. Roborata ergo est approbatio *Crucifixi* Sedis Apostolicæ sacratissimo oraculo; ut ea sunt, quæ de S. *Ignatio* in Breviario legimus, & de quibus *Caducifer* ipse dubitare neminem sineret. In reliquis non immoror, quibus necesse non est specialiter respondere; cùm omnia æquè infundata sint, & frivola, quàm hactenùs confutata. *Ea enim, quæ à veritate non veniunt, plerumque, & nullo impellente, seipsa subvertunt*; ut dicit S. *Augustinus* de Civit. Dei cap. 19.

11. Æquè injuriosus ille fulgentissimo Catholicæ Ecclesiæ lumini D. *Augustino*, dicens pag. 333. num. 138. *Nihil reverentiæ detrahi D. Augustino (si ejus oraculis standum sit) asserendo, eum multis locis more Platonico, profundèque subobscuro aliqua tetigisse*. Annon hoc falsum, improbabile, & absurdum, contumeliosè renovans, quod injuriosè pietati, & doctrinæ huic firmissimæ Ecclesiæ Catholicæ columnæ dixit alter, cujus nomini parco: *Augustini* doctrinam impeditissimam esse, & secum ipsam pugnantem: ipsius libros tenebris, nubibusque ita obductos esse, ut absque profunda meditatione discerni nequeat, quid doceat, ut dubium, quid ut certum; quid adversarios impugnans, quid sua defendens? Hoc nimis absurdum, temerarium, malesonans, piarum aurium offensivum, insinuat iterum *Caducifer*. Sed quid est, quod *Caducæus* talis, cùm semel frontem perfricuit, aggredi non valeat?

12. Quas non etiam subdolas Scholæ Thomisticæ criminandæ rationes ipse commentus est; persuasus fortè, quòd modo loquendi lepido, & vanis hominibus capiendis apto disjicere posset Scholæ Thomisticæ de gratiæ efficacia doctrinam? Pudet profectò ea tam misera referre, quæ ex impotenti obtrectandi studio ad invidiam Scholæ nostræ conflandam inverecundè confixit, in rebus tam seriis offensionem religiosarum aurium minimè pertimescens. Pag. 179. num. 251. ait: *Neque ulterius est prætereundum discrimen supra tactum, quod*

in-

intercedit inter Academias donatas PP. Dominicanis, & donatas PP. Societatis: nam hæ expressè ipsis concessæ sunt pro doctrina Societatis sustinenda, & amplificanda, illæ vero illis concessæ sunt ad prælegendam doctrinam S. Thomæ, non tamen expressè ad suas novas prædeterminationes, quæ non sunt ingenua soboles D. Thomæ. Pag. 282. lin. 9. *In Scholis multi sunt termini, qui pro tempore controversiæ nascuntur legitimi; sed paulatim usurpantium multitudine, adulterantur non secus ac medicinæ .... Atque etiam hoc modo quoque Prædeterminationem physicam olim forte innocenter, imò & opportunè inventam, modo novis armaturis obduruisse contuemur*. Et pag. 287. n. 71. lin. 10. *Sed ad hos angiportus miseri se recipiunt cum sua physica Prædeterminatione ad velificandum, qui per mare Regium philosophandi eam* TUTO *ductare non possunt*. Sic ille in Scholis Thomistarum, ad quas Summus Pontifex omnes, ut accedant, hortatur, omnia suspecta reddere, & adversus eorum scripta circa efficaciam gratiæ legentium commovere animos intendit. An hæc scribens remediis causticis sit dignus, eorum, ad quos pertinet, judicio relinquo.

13. Pergit insuper, & gratiæ per se efficaci ad singulos pietatis actus adeo implacabile bellum indicit, ut eam velut *Calvinianam* persequatur; defensores velut *Calvinistas* traducat; & absque fronte *Calvinistas* depingat velut Catholicos. Sic ille pag. 298. num. 86. *Aliqui Jesuitarum in vi argumenti* dicunt, *non alium sensum compositum, & divisum usurpare videri Thomistas, quam Calvinistas ... Alii vero Jesuitæ .... declarant sensum divisum, & compositum Thomistarum esse distinctum à Calvinistico. Et hoc est verum, sive scholasticè loquendo, sive dogmaticè. Scholasticè quidem*: (nota benè) *quia cum Calvinistæ non renuant diffiteri veram, & expeditam potestatem, & gratiam sufficientem constitutivam veræ libertatis adhuc sub prædeterminatione, quam Thomistæ usurpant, & tradunt, non conantur eludere id, quod effrontes pernegare non erubescunt*. Igitur tota differentia erit, quòd Thomistæ conantur eludere, nec audeant negare, quod Calvinistæ pernegare non erubescunt? Quid ad hæc eloquar? Quis Catholicus auderet talia scribere, vivente adhuc Pontifice

fice illo, qui recentissimè Scholam Thomisticam tot laudibus, & beneficiis cumulavit; & non solùm censuras, sed quidquid calumniantium censuras, in Scholam Thomisticam jactas promovere valeret, aut firmare, sub Canonicis pœnis, & obedientiæ præcepto prohibuit?

14. Ad id firmandum laudat *Caducifer* pag. 12. num. 21. censuram intrusam in operibus Eminentissimi *Cardinalis Bellarmini*, illius doctissimi viri, Orthodoxæ eruditionis, quem *Caducifer* auctoritate suâ *Doctorem Ecclesiæ* constituit, pag. 563. num. 154. dicens: *Observa secundo circa postremum, eumque gravissimum hominem Societatis*, & DOCTOREM ECCLESIÆ *Robertum Bellarminum &c.* Censura talis est: *Hæc opinio* (Thomistarum) *videtur mihi esse omnino eadem cum errore Calvini, & Lutheranorum, aut parum ab ea distare*. Quam censuram *Bellarmini* non esse, inde invincibiliter, ut cætera omittamus, probatur; quòd *Bellarminus*, *Lessio* in resp. ad censuram Lovaniensem, *Germano Philaletæ*, sive *Jacobo Platelio* in auth. contra præmot. physicam num. 15. *Hennao* de Scientia media sect. 175. tribus scilicet Jesuitis fatentibus, sententiam de gratia per se efficaci *Lovanii* publicè docuerit. Hic etiam Eminentissimus in Appendice vitæ suæ propriis manibus, Superiore jubente, scripta ita testatur: *Circa librum Molinæ de Concordia primò admonuit P. Generalem, antequam lis ulla exoriretur, esse in Molina multas propositiones male sonantes; & scriptas illi exhibuit. Eas P. Generalis misit in Hispaniam: & inde secuta est nova editio P. Molinæ, in qua propositiones illas mollire conatur; & dicit se disputativè, non assertivè locutum*. Quam Appendicem, cujus hic fragmentum exhibeo, R. P. *Mutius Vitellescus* General. Soc. P. *Sacchinus* Secretarius, & P. *Andreas Eudemon-Joannes*, omnes Professi dictæ Societatis, tactis pectoribus sub juramento recognoverunt, piæ memoriæ Card. *Bellarminum* scripsisse propriâ manu. Ita attestatur, & fidem facit pro D. *Sylvestro Spada Franciscus Meula* substitutus die 28. Octobris 1622. Invenitur in Bibliotheca Casanatensi. Deinde ipse Eminentissimus *Bellarminus* in lectulo mortis, ut referunt *Allegambe*, & *Sotuell* in Biblio. Societatis, *Bartholi* lib. 2. de vita *Bellar-*

mini cap. 16., *Fuligatus* cap. 41. conteſtatus ſit, ſe *nè de Divinis quidem auxiliis aliter morientem ſentire*, *vel umquam ſenſiſſè*, *quam in controverſiarum libris docuiſſet*; ſivè numquàm in hoc puncto mutaſse ſententiam: *Nè bo mai mutato opinione*, ut loquuntur duo ultimi Scriptores. Si ergo *Bellarminus* circa gratiæ efficaciam, numquam ſententiam mutavit; ſi *Lovanii* gratiam per ſe efficacem publicè docuit; ſi ſemper idem ſenſit, prout in Controverſiarum libris docuit, neceſse foret in his legi ſententiam eamdem, quæ tamen modò ibi legitur cenſurata; ſed intruſâ haud dubiè cenſurâ.

15. Laudat pariter *Caducifer* pag. 293. n. 79. ſimilem Patris *Suarii* cenſuram, referens ejus verba: *Talem phyſicam præmotionem*, *gratiam ſufficientem*, *libertatiſque uſum de medio tollere*, *ac proinde Hæreticis hujus temporis favere*: *ideoque dignam eſſe*, *ut per Eccleſiæ cenſuram damnetur*, *vel potius jam damnata declaretur .... Nam licèt non ſub ea voce*, *ſub aliis æquivalentibus jam damnata eſt*. Quæ verba, ſi modò *Suarez* viveret, nuſquam ſcriberet, ſi tamen unquam ſcripſit. Opus namque illud præfert quidèm nomen *Suarez*, ſed à *Theophylo Raynaudo* editus eſt Lugduni [ut teſtatur *Vincentius Baronius* tom. 1. Theol. moral. pag. 7.] qui, qualis ſit Scriptor, omnibus ſatis notum eſt.

16. Pag. 306. num. 97. adducit *Caducifer* longam auctoritatem *Bail* Pariſienſis: ſed ſi auctorem illum benè noviſſet, abſtinuiſſet, credo, ab emendicando ejus ſuffragio. Inſpiciat noſtrum *Piccinardi* tom. 3. de approbat. doctrinæ D. *Thomæ*, videbit hominem illum nunc confundere Thomiſtas cum Calviniſtis; nunc fateri. quòd *Thomas non erat cum eis* (Calviniſtis) *ſicut nec ignoravit Calvinus*. Inveniet ignorantem, quòd Commentaria D. *Thomæ* in Magiſtrum ſententiarum non in tractatus, ſed per diſtinctiones ſint diſtributa. Deprehendet tutantem, quòd *Fauſti* Semipelagiani libri ſint Catholici. Unde *Piccinardus* noſter verba quædam, quæ ipſe *Bail* in alios effuderat, jure meritiſſimô ei reſtituit: *Multi*, inquiens, *Cenſorum munus ſibi arrogant*, *qui rem*, *de qua agitur*, *ſatis perſpectam non habent*, *nec ipſam intimè*, *ac penitiſſimè*, *ut dicitur*, *pervadunt*: *prius enim*, *quàm judi-*

cium

cium de causa feras, temperandum est ab affectibus, & ejus discussioni, ac introspectioni diligenter insistendum, ut de Scriptoris mente, non ex angulis aliquot detruncatis, sed ex textura totius scriptionis pronunties, nè in perversitatem calumniandi aliena scripta incurras. Sed hôc omissô ad fraudem *Caduciferi* accedamus. Ejusdem *Bail* verba contra Prædestinationem hæreticam, seu Jansenianam dicta, aptat, & dicit intelligenda de prædestinatione Thomistica: verba *Caduciferi* num.97.pag.cit. *Bail Parisiensis Theologus, qui in Bibliot. concionatoria anno 1666. Parisiis impressa, dum in illius Anteloquio tam de prædestinatione, quàm de gratia Hæreticos redarguit, ejus mentem à pag.2. usque ad 4. satis contra Thomistarum gratiam ostendit (quam tamen ab Hæreticis distinctam, & distantem agnoscit in Anteloquio pag.118. & nos abundè concedimus) & ut magis constet, pura ejus verba referamus ....* „ Ac primò quidèm, inquit, Heretici opinione suâ „ de prædestinatione, ut illam cum suis appendicibus venditant.... succidunt omnes nervos prædicationis. . . . Quod si „ insuper annunties *Christum* sanguinem suum fudisse tantùm „ pro illis paucis prædestinatis; & cæteros nullam partem in „ illo habere, nec ab ipso respectos, quantum hoc horrori „ est! Quòd si id exaggeras ex discrimine statûs innocentiæ, „ in quo conditus est primus *Adam*, & status naturæ corruptæ, post ipsius peccatum: quòd in primo illo statu gratia „ subdita erat voluntati: at in posteriori gratia sic sibi subjiciat voluntatem, ut numquam illi resistat, ac necessariò „ ejus ductum sequatur? Quis non inde concludat, &c. „ Ex his clarum est *Bailium* loqui de prædestinatione Janseniana; nullus enim Thomista ita loquitur de Sanguine *Christi* effuso, aut differentia statûs naturæ innocentis, & lapsæ; sed *Jansenius*. Immo cùm ipse *Bail* statim ab initio dicat, se loqui de Hæreticis; tamen *Caducifer*, pro sua humanitate (vult enim humanissimus videri) dicit, ex illis verbis colligi posse, quid de prædestinatione Thomistica senserit. Nonne qui sic loquitur, indicat eamdem esse Thomistarum, & Hæreticorum sententiam? Nec refert, quòd sub parenthesi dixerit, se abundè concedere distinctas esse doctrinas; talis

quippe ſimulatio fraudi eſt conjunctior, quàm honeſtati; nec enim in ſpecie fictæ ſimulationis, veritas eſſe poteſt: quarè dulcis ac ficta illa clauſula non excuſat, ſed magis aggravat injuriam, additô ludibriô ignominioſiſſimô.

17. Rursùs pag. 349. num. 361. exſcribit partem quamdam concionis *Henrici Helmeſii* contra prædeſtinationem Lutheranam, quam intorquet in Thomiſtas. Id ut efficiat, reſcindit quædam verba, quæ ſignificabant agi contra *Lutherum*. Sic enim habet *Caducifer*: *Hanc autem ſic mihi veram eſſe perſuadeo, quòd Deus omnia propter ſuam gloriam non ſolùm operetur, ſed etiam ab æterno operari decreverit: at nihil magis ad gloriam Dei, quàm bonos præmiô, malos ſuppliciô afficere.* Sequentia omittuntur aſtutè: *E contra illi inglorium eſſet, ſi hoſtes, ſi peſſimi, & rebelles ejus curiæ deliciis fruerentur*: quæ indicant agi contra *Lutherum*, qui ſuos, prætextu quòd eſſent prædeſtinati, idque fide Divinâ credere ſe profitebantur, hortabatur ad audacter peccandum, tom. I. Epiſt. edit. Jenæ fol. 345. *Eſto peccator, & pecca fortiter*; & de Captiv. Babylon. tom. 5. fol. 404. in cap. 2. ad *Galat. Vera cognitio Chriſti, ſeu fides, non diſputat, utrùm feceris bona opera ad juſtitiam, aut mala ad damnationem, ſed ſimpliciter ita ſtatuit: ſive feceris bona opera, non ideo juſtificaris, ſive feceris mala, non ideo damnaris.* Contra hunc errorem declamabat *Helmeſius*; ſed *Caducifer* non pacificus, ſed doloſus incedit: hæc dicit dicta de prædeſtinatione Thomiſtica; ideo omittit ultima verba. Et quid tandem dicit iſte *Caducifer*? Conſiſtit ſubſtantia tota in eo, quòd ex Thomiſtarum ſententia deſperatio oriatur, ſuccidatur nervus prædicationis: & quid non? Sed omnibus illis verbis, quibus *Caduceator* integram, & ampliùs, paginam implevit, audiant *Bailius*, & *Ortizius Auguſtinum* de prædeſt. Sanct. c. 22. ſic detonantem: *Hæc atque hujuſmodi cùm dicuntur, ſive paucis Chriſtianis, ſive multitudini Eccleſiæ, cur metuimus Sanctorum prædeſtinationem, & veram Dei gratiam, id eſt* (Nota) *quæ non ſecundùm merita noſtra datur, ſicut eam Scriptura prædicat, prædicare? An verò timendum eſt, ne tunc de ſe homo deſperet, quando ſpes ejus ponenda demonſtratur in Deo; non autem deſperaret, ſi eam*

eam in se ipso superbissimus, & infelicissimus poneret? Et ibi c.17. *Videant quale sit, quod sibi persuaserunt, prædicatione prædestinationis audientibus plus desperationis, quàm exhortationis afferri. Hoc est enim dicere, tunc de sua salute hominem desperare, quando spem suam non in se ipso, sed in Deo didicerit ponere; cùm tamen Propheta clamet:* MALEDICTUS HOMO, QUI SPEM HABET IN HOMINE. Audiant S. *Theresiam* apud *Caducifer*. pag.15. *Infelix ego, Domine, si penes me esset, vestram voluntatem impleri, sicut in Cœlo, & in terra.* Audiant ergo S. *Franciscum Salesium*, qui Epist.8. apud *Cubillas*, distinguens triplicem sententiam circa prædestinationem, scilicet, primam Patrum ante S. *Ambrosium*, secundam *Augustini*, & *Thomæ*, & tertiam illorum aliorum, quæque adeo nec sit Patrum ante S. *Ambrosium*, nec *Augustini*, nec *Thomæ*, dicit posse in unaquaque istarum sententiarum benè tractari partes patheticas, seu loca affectiva. Audiant Emum S.R.E. Cardinalem *Alanum*, virum doctrinâ, & pietate clarissimum, insuper Societatis amantissimum, ut testatur *Robertus Personius* Jesuita in Apologia pro Seminariis fol.6. vers. *Et aliis*. Quid ergo vir ille summus? Testatur *Balduinus Rithovius Regius*, & Ordin. S.T. Professor *Duaci*, illius quondam discipulus, in respons. ad P. *Joann. Deckerium* Jesuitam, sibi *fide dignô testimoniô* constare, laudatum Eminentissimum, à Cathedra Remensi ideo prohibuisse quosdam, quia contrarium prædestinationi gratuitæ, *uti didicerant, docturi etiam fuissent*. Cui ergo magis credendum: an *Bailio*, an *Augustino*, & *Thomæ*, totque sanctissimis Viris?

18. His profectò concinunt, quæ scribit *Caducifer* pag.303 punct.6. num.93. de Mag. *Graveson*, & de me loquens: *Qui ambo Auctores .... ut optimi suæ Religionis pugiles meritò ad arma retractanda visi sunt se accinxisse, eo quod congredi cum hæreticis res ipsa domestica postularet: quippe quæ, occasione Decretorum Ecclesiæ, ab hæterodoxis esset plurimùm impetita.* Et in fine ejusdem numeri addit sequentia: *Verùm cùm damnationes, proscriptionesque Pontificiæ, quæ à Summo Capite Ecclesiæ, aliquot abhinc annis contra Bajum, Jansenium, Quesnellium intentæ sunt, ad fovenda potius arma Catholica*

Je-

Jesuitarum, qui istiusmodi hæreticis è diametro oppositum bellum gerunt, magis inclinatæ fuisse videantur; quodammodò hi nuperi auctores sese cogi arbitrantur, ut cum Jesuitica coborte prælia renovent. Cùm tamen præstantius non sit, sicut in hostem, arma vertere in commilitones suos, qui fæliciùs & gloriosiùs illum obtruncant; sed satius foret, dum vident eos, esse sub genere armorum magis ovantes, ipsis sese adjungere, atque eorumdem arma facere sibi communia. Hæc omnia immeritò, & gratis scripta sunt. Ecquis enim Thomista Scholæ suæ dogmatibus timere poterat, ob fulminata contra recentiores errores anathemata, ubi ipsi Romani Pontifices, fallere, & falli nescii in dogmatibus, doctrinæ Thomisticæ puncta characteristica abundè à damnatis erroribus secernunt; Dominicanos, ut insistant avitæ doctrinæ, ut contemnant calumniantium aculeos, hortantur; privilegiis ornant, quò indies magis ac magis Scholæ eorum frequententur? Ergo hæc, aut nulla sunt, aut digna, ut omnium irrisione ludantur. Quod verò asserit, *Gravesonium*, & me arma vertisse in commilitones suos, velut in hostes; si intelligat de armis defensivis contra eos, qui fratres suos, sive occultè per insidias, sive publicè tanquam hostes invaserunt prius, id ultrò fatemur: sed tales esse commilitones desinunt.

19. Fateor insuper, quòd hinc inde, occasione oblatâ, etiam offensiva quædam arma tractaverim contra alios, semper tamen salvâ charitate Christianâ, quibus, intra metas tamen debitas, & Scientiam mediam, ejusque consectarias opiniones rejeci, gratiæque intrinsecam efficaciam propugnavi: at hoc postulabat tempus, ratioque operis, quod non solùm pro Scholis Catholicis, in quibus debita obedientia præstatur Constitutioni, *Unigenitus*, fuit elaboratum; sed contra eos, qui novissimâ factâ *Quesnellii* damnatione, posuerunt in Cœlum os suum, blaterantes, ut nunc etiam blaterare non cessant, Constitutionem, *Unigenitus*, clave errante prodiisse, studio partium, & ex prava, ac falsa suggestione Patrum Societatis, qui hôc artificiô suas exaltare de Scientia media opiniones, & Scholæ Thomisticæ sententias de Prædestinatione gratuita, & efficacia intrinseca gratiæ deprimere conati sint,

ſint, quòd nonnulli ex eis aſſerebant, à quibus non multùm diſtat *Caducifer*, dicens: *Verùm cum damnationes, proſcriptionesque Pontificiæ, quæ à Summo Capite Eccleſiæ aliquot abhinc annis contra Bajum, Janſenium, Queſnellium intentæ ſunt, ad fovenda potius arma Catholica Jeſuitarum.... magis inclinatæ fuiſſe videantur*. Non arma facere communia opportunum judicavi, ut, diſſipatâ hâc illorum calumniâ, ſimplices Chriſtiani, qui ad hanc petram ſcandali hucuſque impegerunt, Conſtitutioni *Unigenitus* ſe ſubjicerent. Ceſſarent quoque Miniſtrorum *Calvini* calumniæ, qui ſimplicem populum hâc arte dementant, & in hæreſi continent; quòd dicant, Romanam Eccleſiam Pelagiana dogmata (hôc nomine appellant placita *Molinæ*) ſectari. Præſtat unum, aut alterum ex illis Calvinianis audire. 1. eſt *Leydeckerus* Theſi 1. de Janſeniſmo dicens: *Nos quidèm non ægrè ferimus has Jeſuitarum artes; quin vellemus Romanam Curiam ipſorum conſiliis aſſentiri, quo pateſceret amplius inſanabilem eſſe Babelem, jure factam à nobis ex ea ſeceſſionem, Pelagianiſmum eſſe Papatûs fidem, nec poſſe coli cum Italica Sede communionem ab illis, qui quodammodò gratiæ guſtum habuerunt*. Addamus & alterum ejuſdem ſectæ Scriptorem, quô evidentiùs dicta pateant, Min. *Jurieu* in libro, cui titulus, *Judicium de ſeverioribus, & laxioribus methodis*, ſect. 18. occaſione doctrinæ Molinianæ, quam in Eccleſia Romana permiſſam obſervat, dicentem: *Non id dico quaſi Pelagianiſmum in Eccleſiis Proteſtantibus permitti velim, ut illum in Eccleſia Romana permiſſum obſervo: abſit*. Hæc cùm ita ſint, rogo modò: An facilior eſſet *Calviniſtarum*, *Janſeniſtarum*, & *Queſnelliſtarum* ad fidem converſio, ſi eorum errores confutaret is, quem doctrinâ Societatis teneri captivum viderent? cùm tota eorum querela ſit, quòd per Societatis potentiam, per importunas preces, falſiſſimos, & calumnioſiſſimos prætextus à Sede Catholica extorta fuerit Conſtitutio *Unigenitus*. An crederent illi poſtremam inventionem Scientiæ mediæ, qualem illam proponit nobis *Caducifer* pag. 94. num. 134. his verbis: *Cujuſmodi nulla alia ab exordiis Eccleſiæ meruit eſſe in poſterum ſcientia approbationis?* An ut illi à noxiis doctrinarum ſuarum pa-

paſcuis ad paſcua doctrinæ ſalutaris accederent, opportunum argumenti genus contra eos eſſet, aſſerere, quòd ſcientia media his poſtremis ſæculis nonniſi ope *Spiritûs Sancti videatur inducta*; quòd jam illa non eſt *ſub lite*, ſed *ſub Canone*, de qua jam opinari minimè licet, prout nobis annuntiat ibi *Caducifer* num. 135.? Non ſine riſu hoc legerent, & vehementer obtupeſcerent, quòd contra Sedis Apoſtolicæ mentem audeat quis hujuſcemodi fabulas dictitare, atque in vulgus ſpargere. Et tandem, num proponendum eis erat, quod *Caducifer* ſcripſit pag. 86. num. 126. circa medium: *In hæreticis oſoribus Romanæ Eccleſiæ totum crimen ſitum eſt in foco morboſiſſimo vetuſtatis*? An non triumpharent illi, quibus, ſicut & omnibus, venerationi eſſe debet veneranda doctrinæ canities; potiùſque caſtigandam crederent ſic loquentis ſtultitiam? Hæc, ſi loqueremur, ſuſpecta nimis Novatoribus eſſent. Non ergo jam ſtupeat *Caducifer*, quòd dum calamum contra eorum venenata dogmata ſtrinxi, arma non fecerim communia. Sola Thomiſtarum doctrina ſufficit ad terminanda diſſidia cum iis, qui ſub pio, & religioſo prætextu Diſcipulorum SS. *Auguſtini*, & *Thomæ* perverſam ſuam intentionem obnubilare maximè curant. Nihil profectò hoc ſapientiùs pro finiendis diſſidiis: nihil erga Sanctam Sedem, ejuſque Decreta, & Conſtitutiones reverentiùs: niſi velit *Caducifer*, quòd etiam crimen ſit Conſtitutiones Apoſtolicas juxta Thomiſtarum doctrinam intelligere.

20. Injurioſum etiam nimis dicerem Scriptorem iſtum Sedi Apoſtolicæ, qui de SS. D. *Benedicto* XIII., quem virtus ſuis omnibus numeris abſoluta commendat, & quem magnitudo extra telorum jactum poſuit, ſequentia profert pag. 458. *Nota tertiò .... in quarum litterarum revocatione, ut credi poteſt, includitur illud Breve ab eodem Benedicto XIII. RR. PP. Dominicanis, quod incipit: Demiſſas preces. Quippe ex quo circa puncta ſpeculativa doctrinæ inter Academias, & Doctores diſſidia non modica permanârunt.* Quid enim? Siccine ex Decreto Apoſtolico in materia doctrinæ diſſidia, ac per conſequens ſcandala permanârunt? An Scholæ diſcere ab Apoſtolica Sede non tenentur, quid crede-

re,

re, quid tenere, quid docere debeant, & ad illam ſcripta ſua, & doctrinas examinandas, & emendandas dirigere, ut nullus adversùs *Petri* auctoritatem ſententiam ſuam defendat? Nulli privato fas eſt Apoſtolicæ Sedis Decreta temerare, ſive pro fide, ſive pro diſciplina, ſive pro interdictione malorum futurorum lata, ut declarat Concilium *Romanum* II. ſub *Leone* I., & Concil. *Senonenſe* cap.6.; eorumque offenſores cenſuræ ſubjectos pronuntiat *Nicolaus Papa* in cap. *Si quis dogmata*, cauſ.25. quæſt.2. ibi dicens: *Si quis dogmata, mandata, interdicta, ſanctiones, vel decreta pro Catholica Fide, vel Eccleſiaſtica diſciplina, pro correctione imminentium, vel futurorum malorum à Sedis Apoſtolicæ Præſide ſalubriter promulgata, contempſerit, anathema ſit.* Et quis major Sedis Apoſtolicæ Decretorum contemptus, quàm ea reprehendere, ut occaſionem diſſidii, & ſcandali? Sacratiſſima nempè oracula, quæ ob ſuam ſanctitatem, & æquitatem populorum omnium ſibi conciliare debent venerationem, & ſubmiſſionem; & quæ proponuntur omnibus tanquam ſacratiſſimum ſpeculum, ut in iis quiſque videat, quid ſequi, quid tenere debeat; quæ ideo irretractabiliter obſervanda, & accipienda ſunt tamquam ipſius *Petri* Divinâ voce firmata; cùm è contra defectu exactæ obedientiæ, & debitæ ſubmiſſionis arma præbeant hæreticis, filiiſque ſæculi, ut ea ludibrio vertant, & ut vana rideant? Quarè *Caduciferi* aſſertum cenſoriè notandum, & reprehendendum eſſe, diffiteri nemo poteſt. Sed hoc relinquo quorum intereſt.

21. Rursùs, de eodem Summo Pontifice *Benedicto* XIII. ait pag.425.n.190. in fine: *O quàm verum eſt, quòd excelſo excelſior eſt alius! Immortuus namque eſt Sanctiſſimus ille (Benedictus XIII.) ſanctiſſimè: litteræ, quæ in favorem ſui Ordinis emanarunt, ſunt revocatæ*, &c. Si majori cultu proſequimur mortuos, quàm vivos, tunc enim eorum virtus, fortitudo, ſapientia, reliquæque dotes celebrantur ab omnibus, hìc profectò Scriptor iſte inſultat mortuo Pontifici: illi, qui ſupra omne dignitatis mundanæ faſtigium evectus, Dei perſonam ſuſtinuit, qui clavum in Eccleſiæ Navi tenuit, & à cujus nutu in terris pendebant leges. Mortuus ille ſecundùm naturam; at

non secundùm auctoritatem, ut eam subsannet, & in derisum vocet, dum asserit, quòd *excelso excelsior est alius*. Non mortuo *Benedicto* leges, & decreta promulgata muta manent; sed unâ, eâdemque voce Sedis Apostolicæ omnibus semper, & ubique loquuntur. Quòd si *Caducifer* unum Pontificem alteri comparet, turpiter hallucinatur, cùm loquendo de Summis Pontificibus asserit, quòd *excelso excelsior est alius*; omnes enim Summi Pontifices, debitè electi, *Petri* sunt Successores in Apostolica Sede cum æquali potestate, & eadem auctoritate, ut est constans omnium Catholicorum sensus, fundatissimâ Ecclesiæ traditione fundatus. Et expresse dixit *Zozimus* Summus Pontifex ad *Africanos Episcopos*: *Ex ipsa quoque Christi Domini promissione . . . par potestatis data conditio in eos, qui Sedis hæreditatem, ipsô annuente, meruissent.* An hoc est reveriri, ut oportet, legitimam Ecclesiæ potestatem, in vivente Pontifice residentem, aut potiùs reddere illam contemptibilem, dum *excelso excelsior est alius?* Num licentior iste, & dissolutior scribendi modus congruat fidelium pietati, & observantiæ erga Sedem Apostolicam, totum hoc aliis judicandum relinquo.

22. Subit hìc pariter mirari æquè infundatam, atque injustam calumniam, ac criminationem, quam loquitur Auctor iste adversùs viros officio venerabiles, pietate, & scientiâ celeberrimos, Rmum P.Fr. *Vincentium Bandellum* totius Ordinis Præd.Gener. Magistrum, & Rmum P. M. Fr. *Bartholomæum de Spina* quondam Sacri Palatii Apostolici Magistrum, quos pag.42. num.68. erroris insimulat, imponens primo, quasi scripserit: *Sententia D.Thomæ fundantis se in Sacra Scriptura, præferenda est determinationi Sedis Apostolicæ, aut Concilii Generalis*, nullô indicatô locô, ubi hæc dicat. Item Rmo *Spina*, ac si dixisset: *Dicta Patrum in Sacris Scripturis præferenda sunt Constitutis Summorum Pontificum, immo præferuntur determinationi Concilii*, nullô rursùs locô citatô. Verùm, cùm præsentiret se postulari posse calumniæ, eo quòd non citasset loca istorum Auctorum, in Indice, verbo, Fr. *Vincentius Bandellus*, dicit id scripsisse lib.1. cap.37., & lib.2. part.2. in titulis 2. viæ. tit.4. & 6. Sed liber hujus Au-

ctoris

ctoris sic divisus nullibi extat: unde recurrit tandem ad hoc; *Utriusque tamen verba, prout relata sunt, extant in Archivo Complutensi Societatis Jesu in gravi & antiqua ejusdem Apologia*. Mordax potiùs, quàm vera censenda videtur hujus Scriptoris assertio. Cui enim argumento potest esse Apologia illa, abscondita, vel vera, ut tam inverecundè evulgare valeat fidelissimos istos D. *Thomæ* Discipulos non adhæsisse S. Doctoris doctrinæ, quam expressè firmat 2.2. quæst.1.art.5.? An nulli justa, aut sufficiens est dubitandi ratio, quòd similis Apologia in Archivo Collegii Complutensis sit reperta, ut in re tam gravi temeritatis, & calumniæ effugiat notam? Dicat enim, amabò, si quis eôdem obtrectandi animô (quod ab omnibus absit) publici juris faceret aliquid, quod apertè vergeret, & tenderet in detrimentum honoris Scholæ suæ, eo nempè, quòd legeretur in libello quodam in impervia aliqua Bibliotheca reperto, quam fidem huic instrumneto adhiberet ille? An non fureret adversùs eum, qui hoc arbitrario nixus fundamento hisce similibus dicteriis religionem suam afficeret? An non omnibus sui *Caducei* tibiis ubique terrarum insonaret *Ortizius*, quòd insignis esset calumniator, & quòd omnes metas pudoris transiliens, omnemque impudentiam prætergrediens, temerè ille calumniam hanc evulgaverit? Audiat ergo *Augustini* consilium tom. 5. serm. 108. de verb. Evang. *Luc.* 12. dicentis: *Vide, quomodò irasceris, si quis de te malè loquatur. Quomodò irasceris alteri, quando de te malè loquitur: sic irascere tibi, quando de altero malè loqueris:* ut desinat hôc hactenus inauditô, aut plus quàm invisô testimoniô adversùs supremum Ord. Præd. Caput, & eximium Sacri Palatii Magistrum insurgere; in mentem semper habens, qualis, quantaque sit in Ordin. Prædic. erga Sedem Apostolicam obedientia; cujus alumni ejus tot illustria dederunt testimonia; nec usquam ulli adversùs eam, in furorem veluti acti, in impias hasce voces erupêre: super quo consulat *Christianum Lupum* Epist. Apolog. de attrit. cap.5. Emin. *Card. Noris* vindic. August. cap.6. & *Vincentium Baronium* opusc. part.4. lib.1. sect.2. & 5. §.7. Sed parcatur illi: non attendit quid diceret, sed quod diceret. Quæso te jam, Religiose Lector, perpendas, an hæc

omnia à *Caducæo* relata ex parte respondeant magnificis, humanissimis, ac pacificis ejus verbis, quibus suum animum in Prologo ad Lect.declarat:*Conditum autem est opus sine pipere, & forsitan sine sale: hic enim etiam aliquando mordere non desinit, quod refugio maximè; nemo enim, quem demereri studet, & in ulnas trahere, spiculis imprudenter transfodit. A reculis, verbulis, & historiolis abstinendum putavi*, &c. Magis crederetur ei, si non scripsisset, aut scripsisset aliter. Hæc argumentorum Capita annotavimus dumtaxat Lectori vel occupato, vel *Caducæum* non habenti, quæ sufficiunt, ut hujus Scriptoris suavissimè sibi placentis intemperantia demonstretur; & ut caveat ille, ne per trabem suam, festucam aliorum videat; ut monuit *Rufinum Hieronymus* lib. 1. contra *Rufinum*.

23. Hæc dum scriberem, ecce defertur tomus 1. Cursûs Theologici R.P. *Josephi de Araujo* Soc. Jesu,impressus Ulyssippone 1734., quem cùm levi oculo percurrerem, incidi in paginam 332. num. 455. ubi sic contra me expostulat, ac si limites honestatis in scriptis meis excessissem: *Vellem tamen*, inquit,*benigniori animo, ut virum aliunde Religiosissimum decet, suam proponeret, nostramque doctrinam, amotis censuris, impugnaret*. Nonnè decuisset, ut ipsemet observasset, quæ in me gratis desiderat? Et tamen ipse pag. 240. num. 540. doctrina Thomistica, postquàm recentissimè à Romanis Pontificibus, tot Litteris probata, laudata, commendata est, ut videatur esse doctrina Sedis Apostolicæ, dicere non est veritus: *Prædefinitio omnino independens à Scientia media .... In nostris principiis certum est libertati repugnare, sicut decretum prædeterminans*. Verùm quàm infundata sit hæc prima accusatio, testatur pro me D. *Martinus Ortiz* in suo Caducæo Theologico. Nam loquens de primo Opere meo pag. 238. num. 9. etiam laudibus, quibus tamen non delector, ornat, scribens: *Hic ergo Author doctè, modestè, graviter ... hoc Opus elaboravit*. De secundo verò ita lego pag. 545. num. 120. in fine: *Digna profectò sparta proli Dominicanæ, & quæ proinde in fronte Operis à multis Regularium calculis approbetur. Quibus, & perlibenter calculum quoque nostrum*

ſtrum adjungimus; tametſi nihili valiturum : dum videmus hominem . . . alienis caſtris morigerum certatorem, neque aliter quàm modeſta , & Religioſa manu ſua prælia tractantem . Hæc ſufficiant pro depellenda illâ primâ accuſatione .

24. Mittit deinde ibidem Lectorem ad duplicem Tomum, quem P. *Levinus de Meyer* ſcripſit adverſus Magiſtrum *Serri*, ut videat confutationem eorum, quæ ſcripſi . Ego quoque hortor Lectorem, ut *Levinum* iſtum adeat; non ut videat ſcripta mea ſolidè confutata ; fruſtra enim hoc ibi quæreret ; ſed ut videat varias propoſitiones *Molinæ* , omnium penè conſultorum, in famoſiſſimis illis de Divinis auxiliis Romæ habitis diſputationibus, calculo condemnatas : doctrinam verò Thomiſticam de gratia per ſe efficaci, ac prædeterminatione phyſica , inſuper de prædeſtinatione gratuita ad gloriam, totidem votis abſolutam à calumnia , ac Catholicam declaratam . Quapropter cenſores illi, uno ferè dempto, digni habiti ſunt pro gratia Dei per ſe efficaci calumniam pati , ſcilicet ; quia præfatus *Levinus*, latens ſub nomine *Theodori Eleutherii*, eos ut *partiales* , *ſtupidos* , *ſtipendiarios* , *ignorantes* , *præcipites* traducit . Dixi omnium penè; nam inveniet ibidem P. *Antonium Bovium* ſolum conſtantem in abſolvendo *Molina* ; quod evidentiſſimum eſt ſignum, illum non fuiſſe Stipendiarium Dominicanorum . Inveniet quoque Epiſtolas Archiducis Auſtriæ, ac Matris ejuſdem, variorum aliorum Regum, ac Principum pro opinionibus *Molinæ* , nè condemnarentur : nihil tamen ſimile pro ſententia Thomiſtarum . Ex quibus æquus Lector inferre poterit,quodcumque, omnibus ritè perpenſis, judicaverit per legitimam conſequentiam inde ſequi . At concludat , ut voluerit : nihil metuo cauſæ Thomiſtarum , dummodò Lector judicet depoſitâ omni partialitate . Perlegat libros illos, qui longè plus facient apud eos, qui materias de prædeſtinatione, & gratia non intelligunt, quàm quidquid de hoc negotio ſcripſerit, doctiſſimè licèt, *Lemos*, & *Alvarez*, & *Reginaldus* , & *Maſſoulié* , & *Graveſon* , aut quicumque Thomiſta . Horum enim teſtimonium circa illas facti quæſtiones poſſet aliquando eſſe ſuſpectum : at P. *Levino* facilè credetur, dum contra ſe, ac Scholam ſuam teſtimonium dicit.

25. Rur-

25. Rursus incidi in pag. 287. ubi col. 1. legitur: *Rejicitur cogitatio P. Benitez innixa Tridentino*: quod dictum mihi, fateor, mirabile visum est. Quid, inquiebam, rejiciet sententiam innixam Tridentino? Hinc me converti ad videndum, an liber foret debitè approbatus; neque enim cogitabam fieri posse, ut liber approbaretur, qui rejiceret sententiam Tridentino innixam. Sed inveni me deceptum. Approbationes reperi amplissimas, ex quibus meritum Authoris clarè patescit. *Sapientia, veluti Divina*, inquit R. P. Fr. *Antonius à S. Maria* Ordinis Excalceatorum S. *Augustini, splendet ergo Author hujus Theologici Cursus; ornatur enim omnium votis, & exclamationibus intellectu, ac sapientia propè Divina, dum de Deo, rebusque Divinis, quæ obscura prius erant, nobis plana facit. Neque mihi hoc mirum, arduum, difficile, impossibilevè apparet, cum sit meæ dilectæ Societatis filius; omnes quippe istius inclytæ Societatis filios, & alumnos*, QUASI DEOS VENEROR, AMPLECTOR, ET ADORO; *de illis enim jure optimo, & sine cæcitatis labe. à quodam Rege propheticum dictum intelligo*: EGO DIXI, DII ESTIS, ET FILII EXCELSI OMNES. *Isti sunt*, DII ILLI HOMINIBUS SIMILES FACTI, (*vix quia in ipsis apparet humanitatis umbra*) *qui ad nos è Cœlo descenderunt, ut orthodoxam fidem laboribus, exemplis, & sanguine scriberent, firmarent, universumque terrarum Orbem lingua, verbo, & calamo edocerent, instruerent. Nemo mentis compos hoc negabit, quin statim vel manum ferulæ subjiciat, vel celeriter supplicio negantium prima principia afficiatur. Veritatem istam proclamat, buccis crepantibus, Orbis litterarius; illam vero sæpe sæpius, sæpissimèque prima veritatis Regula innumeris propemodum diplomatibus, si non de Cathedra, tamquam primus Doctor, censuit, judicavit, decrevit. Audeat igitur quisquam in arenam descendere, ut hanc obnubilet veritatem, & statim emeritas temeritatis, si non amentiæ, hæresisvè politicæ, pœnas luet acerbissimas. Statim magnanimus, & maximus Rex noster, istius voluminis inclytus, & Regius Protector, justitiæ gladium evaginabit, ut tamquam reos Majestatis læsæ, audaces delinquentes, & temerarios parvulos severioribus afficiat suppliciis, linguasque*

co-

eorum non modo coerceat, sed & refrænet. An hæc dixerit Approbator ille ad timorem injiciendum, ac sic absterrendum quoscumque, ab impugnatione præfati operis, ignoro. Unum scio, scilicet, quòd potentissimus, ac æquissimus Portugalliæ Rex haud ægrè sit laturus, si ego, servato justo moderamine, defenderim scripta mea adversus objectiones, quibus in laudato opere impugnantur. Et quidem si liber ille contineret doctrinam solidam, tutissimam, inconcussam, canitie venerabilem, in Sanctis Ecclesiæ Patribus fundatam, tum facilè consentirem cum Approbatore illo, concederemque, quòd qui auderet talem librum invadere, brevi experturus esset, quòd Reges non sine causa gladium portant. Si, inquam, nudam, sinceram S. *Thomæ* doctrinam contineret, de qua ipse ***Ludovicus Molina***, in Dedicatione Commentariorum suorum in 1. part., ***Philippum*** Hispaniarum Regem Catholicum alloquens, dicebat: ***Congessit in Theologicam Summam illud pulcherrimum Dominicanæ Familiæ, atque adeò Reipublicæ Christianæ Astrum, quidquid studiò quæsitum, ingeniò elaboratum, industriá perfectum, Religione sanctum, bonis mortalibus usui futurum videretur: at ita congessit, ut eam Theologiæ Summam, in qua Summa sunt omnia, scitè in tres partes diviserit; ac si ipsa divisionis ratio, additæque deinde additiones protenderint, fore ut Europam, Asiam, Africam, additumque postremò novum Orbem Christianæ doctrinæ radiis illustrarent. Cui ergo primam hanc Summæ partem, nisi primo in prima Orbis parte, ac summo Regi consecrarem? Cui disseminandam toto Orbe Doctoris Angelici doctrinam offerrem, nisi ei, cui tres Orbis partes magná ex parte obvenerunt?*** Sic loquebatur ***Molina***, credens se sub umbra D. ***Thomæ*** (cujus doctrinam, proh pudor! eo ipso opere oppugnabat) ac potentiâ Catholici Regis tutum futurum. Hoc tamen non obstante, Hispaniarum Monarcha tantùm abest, ut ægrè tulerit ***Molinam*** à Dominicanis oppugnari, ut contrà Magistros ***Lemos***, ac ***Alvarez***, ***Molinæ*** adversantes præmiis decorârit. Aliter sanè Reges, aliter privati de rebus, & negotiis judicant. Hi ex motivis privatis, particularibus, ac infimis plerùmque procedunt: illi per altiores causas omnia dijudicant; Re-

Religione potiſſimùm, quæ baſis, & fundamentum eſt Regnorum omnium. Quidquid ergo Religioni conſonum, ac cohærens eſt, id eis gratum; quidquid ab ea declinat qualitercumque, non gratum, ſed ſæpius eis abominationi eſt. Sed ad inſtitutum revertamur.

26. An non ridiculum, & ſatis profectò toti Ordini probroſum eſſet, ſi temporibus noſtris falsò inſimulari ſineremus doctrinam, quam antiquitus à SS. Patribus ſuſcepimus, ac hæreſis ſuſpectam reddi? An Scholam noſtram, quæ ſemper toto Orbe terrarum habita eſt fœcundiſſima virorum omni ſapientiæ, & doctrinæ laude præſtantium Parens, pro libito cujuslibet Scriptoris iſtâ tam præclarâ, tam magnificâ laude, quæ ad hanc diem crevit, & floruit, ſilentio noſtro decreſcere, ac deflorere patiemur? Ipſis ſanè ſuo de controverſia iſtâ judicio præcipiti ſententiâ contraria dogmata damnantibus accommodari poteſt illud Epiſt. D. *Judæ* verſ. 20. *Hi autem, quæcumque ignorant, blaſphemant*: vel quod dicit D. *Auguſtinus* lib. 12. Confeſs. cap. 25. num. 34. *Nec noverunt Moyſis ſententiam, ſed amant ſuam, non quia vera eſt, ſed quia ſua eſt.* Poſtulat ergo juſtæ defenſionis titulus, ut totis viribus huic fallaci ſuggeſtioni reſiſtamus, & falſis eorum ratiunculis veritatis clypeum opponamus: non quidem contumeliis, ſed eâ, quâ par eſt erga viros, aliàs Religioſos, reverentiâ, ut ſuadet *Apoſtolus* ad *Rom.* 12. v. 21. *Noli vinci à malo, ſed vince in bono malum*: & S. *Auguſtinus* lib. 1. contra Litteras *Petiliani* cap. 19. *Sine ſuperbia de veritate præſumite, ſine ſævitia pro veritate certate.* Quod ſi aliquando arguens, reprehendens, & condemnans aliqua, nimis inofficiosè dicta, ſeverioribus utor verbis, non ex hoc me violatorem fraternæ charitatis judices: *Habet quoque*, juxta mirabilem *Nazianzeni* ſententiam, *ſpiritus manſuetudinis, & charitatis ſuam vehementiam, ſuam iracundiam*: unde *Paulus* 1. *Timoth.* 5. *Peccantes coram omnibus argue, ut cæteri timorem habeant.* Non morabor in omnibus, minutâ quâdam, & anxiâ curioſitate ad calculos vocans omnia, quæ nobis objiciuntur: aliis hunc inofficioſum carpendi omnia laborem dimitto; nam omnibus reſpondere, præterquamquòd infiniti eſt negotii, nec ad-

admodum ex hujus operis qualitate fore video, nec operæ pretium ullum intelligo. Solùm disseram de his, quæ majoris momenti sunt, & quibus vellem, si possem, breviter respondere, etiam omissis Adversarii verbis. *Sed nisi*, ut inquit *Augustinus* lib. de perfect. just. homin. cap. 1., *illa commemorem, quibus respondeo, quis poterit, quemadmodum responderim, judicare? Conabor tamen quantum valuero, adjuvantibus me apud Domini misericordiam etiam orationibus vestris; ut non ultra, quam necesse est, meus sermo percurrat.* Habes ergo, Lector ingeniose, in causa hac expositas cogitationes meas, & vota pectoris mei. Si tibi pium, Christianum, & utile videtur opus, quod interruptis, ut potui, horis, in commune Scholæ meæ bonum (quo nihil mihi pulchrius) elaboravi; vicissim ad legendum pios oculos afferas; neque enim ambio, ut quisquam libros meos in gratiam meam legat, si non invitat utilitas. At si quid fructûs ex labore nostro excerpseris, me piis votis *Christo* commendes, à quo uno solidum istius laboris præmium exopto.

MONITUM

Operi, *Concursus Dei prævius &c.* præmissum.

STUDIOSO LECTORI.

Quinam sit scopus, quodnam argumentum hujus Tractatûs, quem oculis tuis, judiciôque, Candide, & Studiose Lector, expono, vel ex ipso titulo tibi abundè patet. Argumentum est sublime, & profundum mysterium, quod non sermonis eminentiâ, mundanæve sapientiæ fastu innotescit. Hic subjiciendus, frangendusque est intellectus in ejus obsequium, ne si ultra modum videre intendat, in stultitiam deficiat immoderatus sapiendi ardor, ut dixit *Hilarius*, pro hoc, & aliis dogmatibus intelligendis de Trinit. lib. 10. *Excedit itaque humanam mentem Dei potestas, ad quam si se infirmitas protendet, magis infirma reddetur, dum hoc ipsum, quod obtinet, amittit, potiore ad obtundendam eam rerum Cœlestium naturâ; quia omnem ejus confestantis se pervicaciam ipsa complexu ejus major infirmat. Ut igitur Sol ita videndus est, ut possit videri: tantusque excipiendus lumine est, quantus admittitur; nè si plus velimus expectare, minus quoque quàm possumus, consequamur: ita & ratio Cœlestis in tantùm intelligenda est, inquantùm se permittit intelligi: intantùm expectanda est, inquantùm apprehendendam se dedit; ne si contenti indulgentiæ moderatione non simus, amittamus indulta. Est ergo in Deo, quod percipi potest: est planè, si modò, quod potes, velis. Sicut enim est in Sole, quod videas, si hoc velis videre, quod possis: amittas autem quod potes videre, dum quod non potes, niteris: ita & in rebus Dei habes quod intelligas, si intelligere, quod potes, velis. Cæterùm, si ultra quàm potes, speres, id quoque, quod potuisti, posse non poteris.* Et iterum ibi: *Quod si contuentibus Solis claritatem, virtus intenti luminis obstupescit, ut si quando causam radiantis lucis solertiùs acies curiosæ contemplationis inquirat, usque ad emortuum videndi sensum oculorum natura revocetur: accidatque nitendo magis videre, nè videas: quid nobis in Dei rebus, & in Sole justitiæ expectandum est? Nonnè incumbit volentibus supersapere stultitia? Nonnè ipsum illud acre intelligentiæ lumen, stupor hebetis desipientiæ occupabit? Non enim natura inferior causam naturæ potioris intelliget, nec subjacet humanæ conceptioni ratio Cœlestis.* De hoc primò, Candide Lector, te monitum volo, ne ultra modum intelligere velis, cùm credi magis, & adorari à nobis debeat argumenti profunditas; nè si infirmitas nostra ad illud perspiciendum intemperanter, & ultra modum nitendo se extendat, amittat, quod de illo potest intelligere, & id quoque, quod potest, jam posse non possit.

At licèt mysterium hoc sit ita sublime; mihique satis cognitum, ac per-

perspectum sit, non deesse ad sui intelligentiam generis hujus libros ab eruditissimis Viris conscriptos, & non me eâ præditum esse eruditione, & auctoritate, ut in Urbe tot eruditissimis hominibus copiosa, ac florenti quid dignum Sapientûm oculis offerre possim; attamen Tractatum istum institui; quia nempe post exortas hæreses, vetus doctrina, quam per antiquos Theologos à Sanctis Patribus acceptam didicimus, & docemus, validiùs, luculentiùsque confirmari debeat; quarè nihil novum, nihil arbitrarium, nihil ab antiquis alienum, nihil dissonans Scholæ principiis dicimus, aut admittimus; cùm principia Scholæ nostræ sint adeò inter se connexa, ut necesse sit omnia, vel superstare, vel extingui; nam recisâ quâlibet parte, perit funditùs tota doctrina, quæ nec vel minimum falsitatis (ut mihi persuasum est) retinet, vel admittit. Impressa solùm ab aliis sapientissimis Theologis vestigia sequitur. Quæ ab istis copiosiùs, & elegantiùs, subtiliùsque sunt conscripta, & sparsim disputata, ad majorem doctrinæ explicationem, non tenui labore conjunximus; sicut fecit aliquando *Cicero*, qui ad fratrem *Tullium* scripsit: ***Non ut aliquid ex eis novi adjicerem, sed ut ea, quæ in re dispersa, atque infinita viderentur esse, oratione, & distributione, sub uno aspectu ponerem***. Hoc & ego feci; satiùs namque duxi, modò ignorantiam fateri, quàm erudito Lectori, quid minus dignum proponere.

Nihil auctorem facias; in minimis ponatur ejus doctrina, cùm nullâ gratiâ, & auctoritate sit florens, nec æstimatione dignus; audiendus solùm D. *Thomas Aquinas* in eo, cujus est fidelissimus discipulus; Angelus ille, sub cujus patrocinium convolant Orbis universæ Academiæ, ut omnem excipiant sapientiam. Audiendus ille Doctor Ecclesiæ, quem Summi Pontifices *Joannes* XXII. *Clemens* VI. *Innocentius* VI. *Urbanus* V. S. *Pius* V. *Clemens* VIII. *Paulus* V. *Pius* IV. & *Benedictus* XIII. tot præconiis celebrant. Audiendus Doctor ille, de quo Ecclesia in ejus officio canit: ***Norma, limes, lex morum omnium. Orbis decor, dux, lux fidelium, lumen Ecclesiæ, & illustrissimum Christiani Orbis decus***. Audiendus Doctor, quem admirantur Sancti, & primi nominis Theologi. S. *Vincentius Ferrerius* eum vocat ***illuminationem totius mundi***. S. *Antoninus*, ***abyssum capacitatis, humilitatis, & charitatis***. S. *Philippus Nerius*, ***venam Spiritûs Sancti***. S. *Franciscus Salesius*, ***Doctorem Maximum, qui usquam fuit***. *Titelmannus* ipsum acclamat, ***Theologorum Theologum, alpha litterarum omnium, veritatis unicum artificium, architectum omnium litterarum, scientiarum omnium delicias***. *Syxtus Senensis* de eo ait, quòd est ***Theologorum, ac Philosophorum Princeps, universalis Ecclesiæ lumen præfulgidum, gemma radians Clericorum, fons Doctorum***. Illustrissimus *Caramuel*, quòd est ***Dei potentissima, & clarissima vox, quem lex est, sine lege laudare; & Sapientiæ Dei Thesaurum*** nominat. P. *Petrus Labbè* Societ. Jesu, quòd est ***adverbium filii, sicut filius verbum Patris; & loquens de Deo, quasi vidisset***. P. *Henricus Henriquez* ejusdem Societatis, quòd est ***Doctor ille, cui soli nomen Doctoris Theologi reservatur in Ecclesia Latina***. Et tandem *Ægidius* Romanus Cardinalis de ejus Operibus

ribus testatur, *scripta ejus veritate plena esse, & spiritu veritatis scripta*. Sed quid hæc commemoro? Audiatur doctissimus *Antonius Boucat*, fidelissimusque S. Doctoris Discipulus, dissert. 4. de concord. libert. sect. 2. sequentia scribens: *Ecce defunctus iterùm, & sine fine loquetur Magister Angelicus, immittet velut imbres eloquia sapientiæ suæ, & licèt tumulò conclusus, vivas tamen, & immortales edet voces usque in sæcula. Ecce hic amplissimum Thomisticæ theatrum gloriæ, Sacrosancta Synodus Tridentina nihil definire videtur, nisi priùs S. Thomæ auctoritatem consultam haberet. Quæritur, an in ultima cœna Apostoli impressò charactere Sacerdotes initiati sint? Patres quæstionem ad mentem Angeli Scholæ citò definiunt. Post hæc, quâ ducuntur temeritate qui è plebe Litteratorum vix exorti, D. Thomæ doctrinam ad examen revocant, & pro Tribunali sedentes, & ut ingeniosè dicit quidam auctor, S. Thomas Aquin. de Polyt. Christ. l. 2. cap. 2., in eam Judices ultronei tamquam erroribus scatentem damnant, quam Ecclesia tanti fecerat in Conciliis suis Oecumenicis, quam ipse Christus laudaverat, approbaveratque Divinis suis verbis, Bene scripsisti de me Thoma? Sed illud imprimis observandum videtur, inquit idem l. 2. cap. 6., tantam fuisse Concilii Tridentini erga D. Thomam, ipsiusque doctrinam reverentiam, ut non dubitaverit summam ejus inter primas Fidei regulas super altare collocare, ut omnibus notum foret, quòd si casu obscurum aliquid in Scripturis occurreret explanandum, non aliò esse refugium, quàm ad Doctoris Angelici interpretationem, cui Deus dederat scientiam Sanctorum, quoque in verbis suis hæresum monstra placare debebat. Cernebatur ergo hic liber juxta Sacra Evangelia positus, & quanto emolumento eo usi sint Patres, non modicè exponit hujusce Concilii Orator, sicut & Baronius, qui asserit vix quemquam enarrare posse quot encomiis celebratus fuerit Angelus Scholæ, & quantùm à SS. PP. in Sacrosancto Oecumenico Concilio Tridentino consistentibus fuerit acclamatus.* Hic ergo maximè audiendus, cui fanè, sicuti & M. P. *Augustino*, credere par est, affulsisse illa veritatis lumina, quibus implicata hæc quæstio definiri debeat; & nè quis velit tanti Doctoris doctrinam traducere, ideo justæ defensionis necessitas me Discipulum impellit, orthodoxam Scholæ suæ doctrinam manifestam facere.

Si methodum hujus elucubrationis attendas; non hic verborum flosculos, sententiarum copiam, dicendi elegantiam invenies. In rebus Theologicis non specimen eloquentiæ quærimus: voces proprias Scholasticas eligimus: quippe qui majorem professi sumus in Theologiæ, quàm in sermonis articulis religionem, attendentes, quod scribimus, non quali cum amænitate dicatur, ut luculenter, & egregiè ad rem istam dicit M. *Cano* lib. 2. cap. 8. *Ipsæ Scholasticæ res formas dicendi scholasticas rapiunt, & quæ vocabula Scholarum consuetudo diuturna trivit, ea Latini nobis condonare debent; nec enim tam sermonis ornatum, quàm disputationis lucem sequimur.* Et iterùm ibi: *Nec enim Scholæ vocabula etiamsi minùs latina sint, aversari debemus; sed malle, quod Augustinus ait, apertos, quàm nitidos habere sermones.* Et lib. 5. cap. 5.

cap. 5. *Permittant Sapientes, cum nostris nostra loqui; nam si ornatiùs, quàm hi solent, nos plerumque differimus, sed nonnunquam quas sententias à Scholasticis accepimus, eisdem verbis efferre volumus; ne dicenali formâ immutatâ, discessisse ab Schola videamur: quare & linguam Scholarum in quæstionibus disputandis usurpandam duximus, SS. Patrum, & Theologorum latinitatem retinentes.*

Cæterùm stylo, & ratione procedendi non admodùm sumus Scholasticam formam aspernati, sed potiùs vigori Dialecticæ studuimus, quæ non est Theologo noxia, sed summè necessaria. Nam quomodò fallaces Hæreticorum argutias refutare possumus, nisi arguendi, ac refellendi artem prosequamur? Quò pactò judicium, & sententiam ferre potest Theologus de his, quæ perspecta, & cognita ipse non habet? Dum discernere nequit voces, quæ in disputationibus offeruntur ancipites, & quibus illi eludunt, ut eludamur. Necesse est ergo Theologis perfectissimè Theologiam Scholasticam addiscere. Quod ut firmius hæreat animis, hìc referre opportunum duximus, quod Magister Fr. *Dominicus Soto* ad Sanctos Patres *Tridentinæ* Synodi in sua nuncupatoria præfatione ad librum de natura, & gratia scribit, ponderans, quàm odiosum sit Hæreticis Scholasticorum nomen, his verbis: *Tametsi haud nesciam, quàm sit Scholasticorum nomen Lutheranis invisum, & infame. Nam quid non isti ab initio designarunt, ex quo bellum hoc Ecclesiæ inferre cœperunt? Porrò ut quosque hominum ordines plurimùm metuebant, ita eosdem, quo eorum adversùs se auctoritatem defringerent, maximis cœperunt insectari odiis, conviciis proscindere, & maledictis acerrimè incessere: atque ideo quasi suspectos hostes è suis colloquiis, congressibusque abigere. Hac de causa Scholasticos Theologos, velut publicam perniciem exsibilant. Quoniam, ut in fabula est Demosthenis, non possunt pecuarii canes, quòd gregis sint propugnatores, non esse lupis invisi. Atqui, si Superis placet, ac si essent ipsi, qui jura deberent ponere Orbi, ita sunt inter Catholicos multi, qui eos audientes, quæstionarios posthabent, Philosophiam abjiciunt, & solis volunt linguarum ferculis convivium instrui: utpote quarum cognitione, & subsidio arbitrantur absque Theseo per se posse, cùm Sanctorum Patrum, tùm etiam Sacræ Paginæ adire volumina. Cui profectò malo (idquod coram Vestra Sanctitate in publica Synodo declamavi) nisi obvium publicitùs occurratis, & universitates meliùs sibi, & bono publico consultum properent, totum brevi Christianum Orbem errores ebullire dolebimus. Quidni? Ut quisque impensissimè studet trilinguis evadere, tanquam fabulosò illò fonte proluisses labia, ita maximâ auctoritate inter Sacrorum mystas Trismegistus prodit. Nihil sanè est, quod huic meæ infacundiæ prætexere velim. Namque, & ingenuè fateor, aliâ me ratione studia instituisse, quàm ut linguas accuratissimè excolerem: & si alterum optandum foret, mallem in præsentiarum spiritum Christiano propinquum, quàm eloquentiam Ciceronianæ proximam mihi dari. Neque verò diffiteor linguarum peritiam, & cultum, cui nostro ævo diligentiùs incumbitur, sacris intelligendis Bibliis magno usui*

usui esse, id cujus nos 2. de doctrina Christ. admonet Augustinus. Verùm hoc tamen vicissim persuasum contendo, quòd uti oculus opthalmia laborans non protinus cerebro eruitur, sed Collyriis propter ejus optimam usuram curatur: ita si res Scholastica amputanda, & à Sophismatum quidèm nugis, & à Methaphysicorum vanis portentis repurganda: quibus est sordibus apud nonnullos Auctores indignè fœdata: detur tamen summa opera, ne penitùs depereat, sed instauretur potius, nisi plurimos volumus habere nomen: rarissimos tamen, re esse Theologos. Et rursùs: *Et quando post illam ætatem fuisset in Scholas Theologorum recepta, ecquid ejus negotium est, si viâ, ratione, & modò instituatur, nisi ut fides per hanc artem saluberrima (quod ait 14. de Trinit. Augustinus) gignatur, nutriatur, defendatur, & roboretur? Nam quæ potest perspicacior esse, commodiorque ratio interpretandi, cùm Sanctorum dicta, tùm maximè Sacrorum eloquia, quàm, dum locus unus in quæstionem mittitur, unde materia subjecta ex suis causis explicata verus depromitur sensus? Veluti est apud S. Thomam, S. Bonaventuram, & reliquos perspicere. Est enim homo rationale animal, qui nullá idcirco vi magis, viaque pollet, ad eruendam undecumque veritatem, atque ex suis causis deducendam, quàm ratiocinatione, & discursu. Atque adeo ut rerum causas, naturasque disquirat, consequentia judicet, conciliet contraria, incognitum denique quidvis ex penitissimis latebris in lucem prodat, nullá re magis adjuvatur, quàm congressibus, si ordine fiant, cæterisque Scholasticis exercitiis.* Et infrà: *Verum quàm est (auctore Paulo) necesse hæreses esse, tam necessarium existimaverim, Philosophiam inter Theologos confovendam esse, quá sint juxta verbum Petri, paratiores ad satisfactionem omni poscenti rationem de ea, quæ in nobis est, spe. Est enim naturalis Philosophiæ munus, supernaturalia Fidei mysteria, non quidèm demonstrare (quippe quæ ex solis sint Divinis testimoniis recepta) sed tamen explicare, & contra Philosophos asserere: dum eorum enervat, defringitque argumenta: ostendens, nihil adversùs nos evinceee. Unde & Paulus Episcopum admonet, ut fidelem habeat sermonem, quó potens sit exhortari doctrina sana, & eos, qui contradicunt, arguere. Et sanè Augustinus, quantò sua dialectica, & philosophia majus exhibuit Ecclesiæ negotium, dum erat Manichæus, tantò fuit ei postea adversùs Hæreticos utilior. Theriacam philosophiam censete, Circumspectissime Senatus, quæ earumdem medetur Viperarum morsibus, ex quarum conficitur carnibus. Et quò semel finiam, quinam linguas, quàm Germani, excultiùs polivere? Qui Augustino, & id genus Patribus legendis plus temporis insumpserunt? Qui pluries Sacram Paginam evolverunt: Quid ergo restet illis causæ tam plurium errorum, quàm quòd Theologiam Scholasticam neglexerint? Ex cujus ignorantia omnes dimanasse facile erit rem perpendenti conjicere. Profectò simul apud eosdemque cœpére, & linguarum cultura, & Scholasticæ rationis contemptus, & Hæresum turba. Nescio, viri Patres, quò me longiùs, quàm putáram, surripuerit dicendi calor. Boni tamen pro vestra clementia consulite,* quo-

quoniam paucioribus effari nequivi, Scholasticis traditionibus de medio sublatis, quantùm rei timeam Theologicæ. Ne vos tamen, Viri Sacri, hác meâ ineptâ perloquendi prolixitate diutiùs obtundam, hoc qualecumque munusculum accipite, perspicite, castigate, & pro summa auctoritate reformate. Nam cui alii, quàm vobis Ecclesiæ lumina, vestrorum apologiam decretorum nuncuparem? Agite, ut cœpistis. Sic Patribus Concilii *Tridentini* necessariam Theologiam Scholasticam persuasit Sapientissimus iste Magister; cujus arguendi principia, tam certæ, tam perspicuæ, tam æternæ, & incommutabilis veritatis sunt, ut verum à falso facillimè, & certissimè discernatur; & eâ extinctâ, neque vera doctrina possit esse superstes. At quoniam multi nauseant ad sermones veritatis, & utilitatis copiâ refertos, nisi quôdam facundiæ candore condiantur; ideo eorum amori obsequendo, & meliore, quò potui, scribendi modò; seu potius convenientiori, quàm ipsius argumenti natura poscebat, methodo scribere studui, ut doctrinam eô ordine proponerem, qui faciliori intelligentiæ maximè conveniret, & ut proponendam in Scholis veritatem addocet D. *Thomas* Quodlibet. 4. art. 18. *Quædam verò disputatio est magistralis in Scholis, non ad removendum errorem, sed ad instruendum auditores, ut inducantur ad intellectum veritatis, quam intendit, & tunc oportet rationibus inniti investigantibus veritatis radicem, & facientibus scire, quomodò sit verum quod dicitur; alioquin si nudis auctoritatibus Magister quæstionem determinet, certificabitur quidam auditor, quòd ita est, sed nihil scientiæ, vel intellectûs acquiret, & vacuus abscedet.*

In enodanda disputatione ista, tam subtilitate, quàm objecti obscuritate difficillima, & quam nemo nescit non carere periculo, cùm proclivis sit ad lapsum humana ignorantia, proprietati vocum maximè studuimus, præsertim in rimis omnibus sepiendis, quibus obrepere posset Jansenismi virus; at si quid à recentioribus verborum formulis deviatum tantisper à nobis est; vocum indiligentiam, benigne Lector, indulgebis: ut enim dixit *Augustinus, Magis enim placent bonis ac Religiosis quæcumque dicuntur vera, etiam vitiosis verbis, quàm falsa politis & ornatis verbis.* Non est, cur in vocibus cavillari, aut rixas serere opus sit; cùm non ex verbis raptim prolatis, quæ aliquando ipsis SS. Patribus exciderunt, sed unicè ex sententiarum uniformi nexu, & intuitione vera Auctoris mens discerni debeat; fides quippe sententiis, non verbis trutinanda est. Poterit ergo reperiri alicujus vocis incuria, dogmati tamen nec vel tantilla dissensio est. Minimè etiam novum est in Ecclesia novas adhibere voces ad antiquam fidem apertiùs declarandam. Hi, qui non medullæ, sed cortici rerum hærent, hanc vocum novitatem facilè, & temerè sibi persuadent, innovationem esse doctrinæ; cujus possem hìc plurima acervare exempla, quorum aliqua dedimus tomo 4. agentes de voce ista *Prædeterminatio physica*, quæ rea novitatis nobis ab Adversariis arguitur, & agitur; cùm tamen vocem istam suo ævo excogitatam fuisse, & adscriptam Thomistis ab ipsis ad invidiam eis conflandam testetur M. *Zumel.* 1. 2. disp. 4. sect. 2. conclus. 3. his verbis:

Et

Et P. Suarez citat nos, & Dominicum Bañez, quòd dicamus, Deum in omnibus operibus gratiæ prædeterminare physicè voluntatem nostram ad consentiendum. Et sanè modus loquendi de physica prædeterminatione, & vocabulum ipsum ab ipso, & à suis inventa sunt, cum tamen ante hanc ætatem contenti eramus explicantes efficaciam gratiæ Dei, quòd Deus nos movet auxilio efficaci ad pœnitendum, & quòd Deus nos movet sua gratia mirifica, & vi sua, ad quod propriè efficaciter nos præmovet. Solitum etiam erat dici à nobis, quòd Deus nos movet infallibiliter, aut quòd præmovet nos effectivè, aut efficienter intus agendo. Illud autem vocabulum, physica Prædeterminatio, quia sonat prædeterminationem naturalem, non benè inventum est ad explicandum efficaciam gratiæ. En quomodò vox ista, *Prædeterminatio physica*, non est à Thomistis inventa, nec excogitata, sed ipsis objecta; quam tamen admittunt in eo vero sensu Catholico loco citato satis abundè à nobis proposito. Nihil ulterius facias, quòd in voce ista *Gratia ab intrinseco efficax* nobiscum conveniant Jansenistæ. Nam non tam verba, quàm intentionem ponderare debes. Diversa est iisdem verbis utentium intentio, atque sententia; quare diversus est etiam exitus, dum quod hic absolvitur, illic anathemate feritur. Hoc quippe debet esse consideratione dignum, quòd non est nobis in præsenti controversia de vocibus, sed de modo conciliandi libertatem cum gratia efficaci, qui non simpliciter ex hac, aut illa voce est approbandus, aut accusandus: sed ex principiis, circa quæ omnis adversatur Hæresis. Explicetur, quomodocumque placeat Adversariis, infallibilis connexio gratiæ ab intrinseco efficacis cum actu, dicatur *inevitabilis*, & *irresistibilis &c.*; voces istæ, quæ formaliter significant necessitatem infallibilitatis, à linea veri dogmatis nihil deflectunt; cùm æqualiter eisdem vocibus retundatur Hæreticorum error.

Vellem etiam ego, studiose Lector, talem mihi fuisse à Deo scribendi facultatem datam, & eum texendi sermonem, arguendi, & disputandi modum, ut solùm quod veri quisque de hoc argumento capere possit, verba mea resonarent, ne alicujus aures, aut existimatio offenderetur; cùm magnus tenendus sit æquitatis, & indulgentiæ modus erga eos, qui à nobis in doctrina dissentiunt; *Non enim*, ut dixit *Augustinus*, *intratur in veritatem, nisi per charitatem*. Idque tantò æquiùs, dum nulla ex his opinionibus est in auctoritatis, & fidei arcem evecta; dum & omnibus est plena libertas in alterutram, ut libuerit, partem declinandi, vel in neutram; resque sit Theologorum permissa vestigationi, & sapientiæ exercitationi, quæ timidè, humiliter, & modestè exquirenda est. Luculentissima est in hanc rem doctrina D. *Augustini* lib. de tenenda verit. script. cap. 12. *Sit ergo de hac re inter nos ejusmodi pia cautela, & moderatio, quatenus & SS. Patribus debitus servetur honor; & quolibet quis acquiescat modo ex illis sensibus, quide hac sententia ab eis positi sunt, non judicemus esse hæreticum. Sed potiùs videmus contentionis malum, per quod etiam de pacificis, & Ecclesiasticis sensibus potest, qui contentiosus esse voluerit, hæreticum efficere.*

ficere, quod sentit. Et lib. de tribus Epistolis cap. 14. *Nulla ergo contentione pro aliis contra alios litigetur; non una sententia præ altera damnetur. Et quia verè fieri potest, ut per ignorantiam, vel imperitiam nostram in hac re aliquid lateat, nihil temerè definiatur; ut quolibet quis acquiescat modo, non sit hæreticum, nisi hæreticum contentione fiat*. Fas est oppositam sententiam arguendo impugnare; nefas contumeliarum jaculis ejus auctorem impetere. Fas est propriam opinionem efficacissimis argumentis firmare, & oppositam ad inconveniens deducere; nefas de alicujus doctrina, aut de ejus auctoribus temerè judicium ferre, dum utraque pars pro una, eademque fide, scilicet pro concordia liberi arbitrii pugnat; & utraque pars æquissimo veritatis studio defenditur. Cujus egregium documentum nobis præbet *Augustinus* Epist. 111. dicens: *Neque enim quorumlibet disputationes, quamvis Catholicorum, & laudatorum hominum, velut Scripturas Canonicas habere debemus, ut nobis non liceat, salva honorificentia, quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorum scriptis improbare, atque respuere, si fortè invenerimus, quòd aliter senserint, quàm veritas habet, divino adjutorio, vel ab aliis intellectum, vel à nobis*. Et Epist. 1. ad *Hieronymum*: *Alios autem* (libris Scripturarum exceptis) *ita lego, ut quantalibet sanctitate, doctrinaque præpolleant, non ideò verum putem, quia ipsi ita senserunt. Sed quia mihi, vel per illos auctores Canonicos, vel probabili ratione, quod à vero non abhorreat, persuadere potuerunt. Nec te, mi Frater, sentire aliud existimo: prorsus, inquam, non te arbitror, sic legi tuos libros velle, tanquam Prophetarum, vel Apostolorum: de quorum scriptis, quòd omni errore careant, dubitare nefarium est*.

Absit ergo omnis imprudens auctores Catholicos oppositos calumniandi libido, quod verius pronunciamus de auctoribus illustris, & eruditæ Scholæ S. I., quæ fœcundo sapientiæ, & virtutis partu tot illustria sapientiæ, ac sanctitatis lumina in Mundi lucem per omnes totius Orbis Christiani Academias produxit, qui tam salutari fidelium fructu tot regna illustrant, & erudiunt; quorumque doctrina prostratæ sunt hæreses, & prædicatione propagata per Orbem Religio; & quos eodem studio, & amore prosequor, ac nostros. Scholæ huic suam esse probabilitatem non diffiteor. Inter nos intellectûs rixa est, non voluntatis. Discrimen utriusque Scholæ, non charitatis dissidium, sed opinionum distantia, seu differentia intelligitur. Quod pulchrè illustrat, & approbat *Facundus Hermianensis* lib. 7. documento Israelitarum, qui pro Divino Cultu, cùm aliorum alios lateret intentio tantùm, ad arma convolarunt. *Quære intentionem filiorum Ruben, & Gad, & dimidiæ Tribus Manasse, atque ex altera parte Tribus Levi, & aliorum novem Tribuum Israel, & invenies utramque partem pro Divino Cultu fuisse sollicitam. Quære ignorantiam, & neutram invenies, quæ ad Divinum Cultum pertinent, sed alteram partem intentionem alterius ignorasse. Quære intentionem Synodi Ephesinæ, atque ex altera parte Antistitum Provinciæ Orientis, & aliarum novem Provincia-*

rum, & invenies utramque partem pro Divino Cultu fuisse sollicitam &c. Vides igitur, quòd pro eadem Religione, quâ rectè colitur Deus, non solùm dissentire à se invicem, verùm etiam laudabiliter pugnare adversum se religiosi, ac rectissimi possunt, cum eos non ratio Divini Cultûs, sed alterius alterum lateat intentio. Diversa ergo poterit esse utriusque Scholæ intentio; at utriusque purissima undique, & sana fides est; consulente Deo, ut ex ipsismet dissensionibus nostris, & lumina, & munimenta quædam nova doctrinæ orthodoxæ accedant, utente ipso ad aliorum instructionem nostrâ humanâ ignorantiâ, qui in magnam utilitatem, cùm vult, noxia quæque convertit. Quarè nihil damnatum volumus, nisi quod expressè ab Ecclesia damnatum est; nihil dictum, quod ab illa æquitate, modestia, & charitate deflectit. Vel minimum verbum libens rejicio, ut pax, & charitas perfecta cum omnibus retineatur. Talis, studiose Lector, ego sum in scriptis aliorum, talem te volo esse intellectorem mei.

MONITUM

Operi, *Vera Christi gratia &c.* præfixum.

STUDIOSO LECTORI.

NON plurimæ mihi sunt accrescendæ rationes, quibus permotus hoc secundum de *Vera gratia Christi* Opus scripserim. Ipsa argumenti dignitas sua utilitate, & necessitate se satis commendat. Nihil enim Fidelibus, studiose Lector, honorabilius, nihil etiam Ecclesiæ utilius rectâ prædicatione gratiæ Christi, ex qua omnis nostra spes, atque salus, & retributio promissionis bonorum est. Hoc supernaturali lumine Deus illuminat hominum mentes, nobisque salutis veritates inspirat, ut easdem, eâdem adjuvante gratiâ, exerceamus. Per hanc operatur Deus in nobis voluntatem bonam, ut dixit S. *Augustinus* de *dono persever.* cap. 13. *Nos ergo volumus, sed Deus in nobis operatur & velle; nos ergo operamur, sed Deus in nobis operatur & operari*: movens efficaciter, & suaviter ad illud bonum, cujus, per gratiam suam, & cognitionem nobis adstruit, & amorem immittit. Maximi ergo interest Ecclesiæ germana *Gratiæ Christi* prædicatio hisce nostris temporibus, quibus plura ad ejus doctrinam pertinentia, ab Hæreticis callida inquietudine exagitantur; ex quo opus est, ut gratia Dei à viris Catholicis adversùs eos defendatur, consideretur diligentiùs, intelligatur clariùs, & instantiùs prædicetur.

Vix orta fuit *Pelagiana Hæresis*, cùm surrexit contra ejus pestifera, & execranda dogmata clarissimum illud Ecclesiæ lumen D. *Hieronymus* subtilem libris suis hujus callidæ Hæresis anatomen faciens, ut canit eleganter D. *Prosper* Carmine *de ingratis* cap. 1.

Hieronymus libris valdè excellentibus hostem
Dissecuit, noscique dedit, quo turbine veram
Vellent exortæ lucem obscurare tenebræ.

Quod verissimè nobis *Orosius* in *Apologia* clarius aperit, dicens: *Hoc B. Hieronymus, cujus elogium universum Occidens, sicut ros in vellus spectat (multi enim jam Hæreticorum dogmatibus suis ipso oppugnante supplosi sunt) in Epistola sua, quam nuper ad Ctesiphontem edidit, condemnavit, similiter & in libro, quem nunc scribit, collata in modum dialogi altercatione, confutat. Hoc est enim lubricum in ancistro Draconem tenere, ne fugiat.* In his omnibus Operibus Pelagiani erroris intima viscera manifestat S. *Doctor*; sed ab aliis scriptis abstinendum censuit; quia, ut inquit in fine lib. 3. *Dialogor.*: *Scripsit vir sanctus, & eloquens Augustinus ad Marcellum .... unde supersedendum censeo, ne dicatur mihi illud Horatii: In silvam ne ligna feras. Aut enim eadem diceremus ex superfluo: aut si nova voluerimus dicere, à clarissimo*

 in-

ingenio occupata sunt meliora. Certior namque factus *Augustinus* de erroribus, quos & viva voce, & scriptis, ad evacuandam *Christi* gratiam ubique in perniciem animarum spargebat *Pelagius*, ab anno *Christi* circiter 411. aut 412. usque ad annum 430. quo morte occupatus est, scribens ultimum Opus contra *Julianum*, Pelagianam perfidiam invictè debellavit, ut scripsit S. *Prosper* in libro, quem anno 433. contra *Collatorem* edidit, cap. I. *Viginti amplius annis contra inimicos gratiæ Dei Catholica acies hujus viri ductu pugnat, & vincit*. Et Epistola ad *Rufinum* cap. 3. *Has autem versutias, quibus se filii tenebrarum in similitudinem filiorum lucis transfigurare voluerunt, cum & Orientalium Episcoporum judicia, & Apostolicæ Sedis auctoritas, & Africanorum Conciliorum vigilantia deprehenderit: Beatissimus quoque Augustinus, præcipua utique in hoc tempore portio Domini Sacerdotum, copiosè, & pulchrè, in multis voluminum disputationibus destruxit; utpotè inter multa Dei dona, quibus illum abundantissimè Spiritus veritatis implevit, habens etiam hanc scientiæ, & sapientiæ ex Dei charitate virtutem, ut non solùm etiam adhuc in suis detruncationibus palpitantem, sed etiam multas prius Hæreses invicto verbi gladio debellaret. Cui inter tot certaminum palmas, inter tot triumphorum coronas, ad illuminationem Ecclesiæ, & ad gloriam Christi, qua ipse illustratus est, perfulgenti, quidam nostrorum (quod de ipsis multum dolendum est) occultis, sed non incognitis susurrationibus obloquuntur; & prout sibi obnoxias amicorum aures, opportunasque repererint, scripta ejus, quibus error Pelagianorum impugnatur, infamant, dicentes, eum liberum arbitrium penitus submovere, & sub gratiæ nomine necessitatem prædicare fatalem*.

Publici etiam juris facti sunt plures eruditissimi libri, quibus à celeberrimis Theologis, omni exceptione majoribus, profligata fuit *Calvini*, & *Lutheri* suborta Hæresis, Pelagianæ, in aliud extremum deficiens, adversa; ne illis introducentibus sectas perditionis, fideles tanquam captivi, ad miserabile adducerentur exitium. Urget fortassè magis necessitas temporibus istis prædicationis gratiæ Dei, dum *Jansenii*, & *Quesnelli* sequaces, qui defectu potius Fidei, quàm luminis, ut eos à damnatione liberent, usque in hunc diem scribere, loqui, omniaque moliri satagunt pro illorum doctrinæ, toties fulminatæ, defensione, tantòque perniciosiùs, quantò ardentiori calliditate, se *Augustini*, & *Thomæ* sententiis obtegere tentant, & Catholicorum DD. discipulos mentiuntur. Eos *Romana Sedes* ad bonam frugem reducere sæpius conata est, maximè Constitutione *Unigenitus Dei Filius*, quam apertè falsi expostulant; eòque effertur eorum audacia, ut illam iniquissimis notis aspergere, ac criminari non erubescant. Quod prævidens *Clemens* XI. ne iteratis absque fine libellis, & cavillis triumpharet error, & inobedientiæ vexillum erigeret; gratiam Dei tueri, ac defendere scriptis, ut inter tot concussiones inviolata salvetur, atque custodiatur, licitum fecit in laudata Constitutione *Unigenitus Dei Filius* §. 6. dicens: *Mandantes omnibus utriusque sexûs Christi Fidelibus,*

ne

ne de dictis propositionibus sentire, docere, ac prædicare aliter præsumant, quàm in hac eadem nostra Constitutione continetur; ita ut quicumque illas, vel illarum aliquam conjunctim, vel divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis, etiam disputativè, publicè, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, Ecclesiasticis Censuris, aliisque contra similia perpetrantes à jure statutis pœnis, ipso facto absque alia declaratione subjaceat.

Miraberis sanè, studiose Lector, quòd jam inde à primis Ecclesiæ temporibus ad hunc usque diem tot surrexerint in Ecclesia Magistri mendacii, bellum indicentes veritati, & doctrinæ gratiæ; & quòd germen errorum contra Dei gratiam ita sit fœcundum, quòd ex illo pullulent, atque assurgant quotidiè novæ perniciosissimæ Hæreses, quin ad earum plenam destructionem sufficiant tot contra Hæreticos istos à Sede Apostolica, & Conciliis vibrata fulmina. Omissâ namque Pelagianâ Hæresi, quæ quasi *Origenis* impietatis surculus reprehenditur, & dicitur à D. *Hieronymo* in Præfatione ad librum 4. *Commentariorum in Hieremiam*; ac in Epistola ad *Demetriadem*; quamquam multorum, quibus *Vincentius Lirinensis* non resistit in egregio suo Monitorio, sententia sit, *Origenis* libros fuisse depravatos; hâc, inquam, quæ Apostolico mucrone percussâ cecidit, & extincta videbatur, & quæ in *Semipelagianis* reviviscere cœpit, ut testatur S. *Prosper* Carmine *de ingratis* cap. 4., omissâ; ut ad eas, quæ hisce nostris temporibus vigent, deveniamus, proscriptus fuit *Lutheri*, & *Calvini* error, aliunde liberum arbitrium negans, & soli gratiæ omnia tribuens in *Tridentino* Concilio; & nihilominus surrexit Janseniana Hæresis Calvinianæ maximè affinis, licèt ab ea in pluribus diversa. Systema Jansenianum hæreticum declaraverunt Summi Pontifices *Innocentius* X. *Alexander* VII. & *Clemens* XI. & tamen reviviscit in *Quesnello*, & ejus defensoribus, qui veritatem deserentes, errores utriusque docent, disseminant, ac tuentur; & hucusque nedum ad debitam Constitutioni *Unigenitus Dei Filius* obedientiam adduci possunt; verùm in pravitate sensûs sui tenaciùs obfirmantur. Et quod magis in admirationem traducere debet, silent hodie omnes fermè illi primi Hæretici, *Simoniani*, *Ebionitæ*, *Cerinthiani*, *Nicolaitæ*, *Gnostici*; silent & alii, qui inscitia, vanitate, & nequitia refertissimi infinitos in Ecclesia seruerunt errores; & tamen semper pullulat perniciosissimum Hæreseos contra veram gratiam germen, quin ullis Sedis Apostolicæ, & Conciliorum Decretis possit extingui.

At, candide Lector, mirari desine. Tot contra gratiam oriri Hæreses, necesse est, spectatâ Sathanæ malitiâ, hominum perversitate, ac superbiâ, rebellioneque carnis contra spiritum; cùm alia lex in membris repugnet legi mentis, velitque gratiæ rebellis, ut obediatur desideriis suis, ut dixit *Apostolus* ad *Galat*. cap. 5. vers. 17. *Caro enim concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem: hæc enim sibi invicem adversantur: ut non quæcumque vultis, faciatis.* Aliis veritatibus Fidei resistunt infirmitas humanæ mentis, atque rationis, ignorantia, oblivio, & prava electio principiorum, quibus ad rectè ju-

judicandum de rebus Fidei necesse est: quarè intellectus non credit, quod non capit, quod explorari, & palàm conspici non potest. At licèt in hoc mysterio gratiæ aliqua sint, quæ credi à nobis, & adorari magis possunt, quàm intelligi, sive investigari; ne gratiæ cœlesti humana se subjiciat voluntas, gratiam Dei expugnare tentant concupiscentiæ vitiosi motus, ejusque prava desideria, cujus & cogitationes vix eradicari possunt de cordibus nostris. Qui spiritu gratiæ Dei agitur, sequitur lumen vitæ; habet in se sanctorum desideriorum, & consiliorum principium. At concupiscentia suis pravis affectibus bellum adversus Dei gratiam gerit. Abscedimus à vera libertate gratiæ, dum ad effrænem cupiditatis libertatem, immò potius ad pudendam concupiscentiæ servitutem, transimus. Non enim Christiana libertas, in quam vocati sumus, & quam *Christus* sanguine suô nobis acquisivit, posita est in eo, quòd voluntatem suam quisque faciat, sed quòd voluntatem suam Divinæ subjiciat, ut conformis sit voluntati, legique Dei, ut docet S. *Augustinus* tract. 42. in *Joann. Erit voluntas tua libera, si fuerit pia: eris liber, si fueris servus, liber peccati, servus justitiæ; prima libertas est carere criminibus*. Hæc effrænis agendi licentia, seu libertas, propendens ad malum, tot in Hæreses pertraxit homines: contentioque ista contra gratiam concupiscentiæ semper erit, quousque ista remaneat, & caro nostra ab ea peste, hòcque morbô sanata, in æterna Beatitudine gratiæ immortalitate vestiatur; ut dicit S. *Augustinus* lib. de continent. cap. 2. *Sed aliud est bene pugnare, quod nunc est, quando mortis contentione resistitur; aliud adversarium non habere, quod tunc erit, quando mors novissima destruetur*. En quàm utilis est gratiæ prædicatio, ne humani ingenii perversitas, ac cœcitas, quæ illusiones cordis sui, & pravarum cupiditatum impulsum sequens, tot Hæreses parit, per dulces concupiscentiæ sermones, novis quotidiè inventis erroribus, fideles corrumpat. En & prima hujus Operis elaborandi ratio. Nam etsi aliàs de hoc argumento prolixè satis in priori Opere disseruerimus; tamen non omnia, quæ pro rei amplitudine tractanda erant, inserere licuit. Ecce ergo quasi implementum illius, quod oculis tuis, studiose Lector, judicioque subjicio.

Cogit me etiam mali, ac doloris magnitudo ingemiscere, Scriptores quosdam, qui ad propriam voluntatem Decreta Apostolica contorquentes, opiniones suas quodammodò consecrant, & Spiritûs Sancti, ac Divini luminis nomine, & auctoritate donant: ex quo gravissimorum Theologorum, qui sanctitate, & pietate, sapientiâ, & morum probitate in Ecclesia floruerunt, sententias pro damnatis definiunt. Quô fit, ut Catholicæ veritatis Adversarii magis in suis erroribus confirmentur; dum à Catholicis viris audiunt, solemnes Majorum nostrorum sententias modò proscribi: quod quantùm extra Romanæ Sedis mentem, & intentionem sit, ipsi Pontifices Summi, Religionis Magistri, toties declararunt. Hoc patienter sustinere minimè potui; res quippè maximi ponderis agitur, cùm de Fidei doctrina, de opinione probanda, sive reprobanda, & nota Hæreseos impingenda res est. Fas illis erat, tales opi-

opiniones excutere, & in oppositas abire sententias; at reprehensibile est, quòd pro animi sui sententia, opiniones eas, quas ex probatis sibi quibusdam rationibus assequuntur, pro veris, ac firmis Ecclesiæ Decretis statuant, confundentes, vel potius æquantes cum doctrina Ecclesiæ, suarum opinionum inventa; ac si res Fidei à privatis eorum argumentationibus, & non ab Ecclesiæ definitionibus venirent. Hoc sanè ab Ecclesiæ consilio maximè abhorret, secundùm præclaram illam D. *Augustini* regulam, quam lib. 1. cap. 18. de *Genes.* ad literam hisce verbis tradit: ***In rebus obscuris, atque à nostris oculis remotissimis, si quæ inde scripta, etiam Divina, legerimus, quæ possint, salvâ Fide, quâ imbuimur, alias, atque alias parere sententias, in nullam earum nos præcipiti affirmatione, ita projiciamus, ut si fortè diligentius discussa veritas eam rectè labefactaverit, corruamus; non pro sententia Divinarum Scripturarum esse, quæ nostra est; quum potius eam, quæ Scripturarum est, nostram esse velle debeamus.*** Et jure meritò. Non enim Decreta Apostolica, sicut nec Scripturæ testimonia applicanda sunt secundùm privatas cujusque ingenii vires, atque ideas; nec accommodanda ad proprias opiniones, propriaque systemata: sed potius systemata cum Decretis Apostolicis concilianda sunt. Quarè, studiose Lector, in libris legendis saluberrimè cavendum tibi, ne in opinionibus plus Scriptoris affectus valeat, quàm veritas. Quod & in meo hoc qualicumque opere experiendum tibi liberum opto; neque enim tanti me facio, ut non verear affectibus me etiam meis aliquando deportari. Attentiùs etiam examinandum, an Scriptor ille, Decretorum Apostolicorum sensum, vel potius suum objiciat Adversariis; ne falsæ Religionis superstitione seducaris. Sed non est opus prolixius de his præfari.

Te etiam Lectorem rogatum velim, ut quodcumque erratum, vel offenderis, vel suspicatus fueris, pro tua humanitate, & Christiana charitate ignoscas; etenim penitùs in nullo peccare, divinitatis magis, quàm mortalitatis est. Si quidpiam etiam reperitur, quod aliquem offendat, illud non dictum esse volo: & cùm illum indignatum sensero, veniam deprecabor; ut sine amaritudine discordiæ, & læsione amicitiæ disseramus; juxta illud S. *Augustini* Epist. 73. aliàs 15. ad *Hieronymum* n. 9. ***Quiescamus ab his, & nostræ vitæ, saluti que parcamus. Minùs certè assequatur illa scientia, quæ inflat, dum non offendatur illa, quæ ædificat. Ego me longè esse sentio ab illa perfectione, de qua scriptum est Jacob. 3. vers. 2. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir. Sed planè in Dei misericordia puto me posse facile abs te petere veniam, si quid offendi: quod mihi aperire debes; ut, cum te audiero, lucreris fratrem tuum.*** Si quidquam etiam dixerim, quod non debui, aut non sic dixerim, ut debui, cùm rectiùs, & meliùs debuisset dici, & scribi; tu benevole Lector, judicio tuo, maximâque eruditione intelligendo suppleas, quod ego dicendo non impleverim. Tandem vale, & favore tuò me complectere.

AP-

APPROBATIO
R. A. P. FR. EDMUNDI DE BURGO
Ord. Prædic. Sac. Theol. Doctoris, Theologi Casanatensis pro Provincia Hiberniæ &c.

UT vera est S. *Augustini* lib. 1. de Trinitate cap. 3. sententia: *Utile* (ait) *est* libros *fieri diverso stylo*, *non diversâ fide*, *de quæstionibus eisdem*, *ut ad plurimos res ipsa perveniat*, ità eadem de causa utile est edita Opera sapientissimi, eximiique Magistri nostri Fr. *Cajetani Benitez de Lugo*, Salmanticensis Archi-Cœnobii Alumni, *de vera Christi Gratia* &c. pluries typis mandare, cùm doctiorum Virorum judicio approbata, ab eruditis avidè suscepta, atque à veritatis dilectoribus sedulò fuerint hactenùs conquisita. Limatiùs igitur & extensiùs elaborata, atque à caducis Quisquiliis, ac Cacotechniis cujusdam impugnatoris plenissimè vindicata, præfati dignissimi Operis secunda parata est editio, *ut Veritas ad illos*, *qui operantur illam*, *revertatur*, Eccl. 27. 10. Hanc possidet quisquis firmissimis columnis, Sanctis Ecclesiæ Doctoribus *Augustino* & *Thomæ*, indivulsè adhæret: Sic procedit hujus insignis Operis eximius Auctor; jura Omnipotentis, ac genuinæ creatæ Deo subjectæ libertatis, unà præservat, ac fusâ eruditione, solidâ subtilitate, claritate, profunditati, & modestiæ conjuncta, fovet, ac tuetur, ut *proba*, *& incorrupta* (ex SS. Clem. XII.) *Thomistica Schola* facere consuevit; itaquè *imperitos liberè docet* (*Esdræ* 7: 25.) Veritatem *diligenter exarat*. *Isaiæ* 30. 8. *Quæsivit verba utilia*, non fucata, sed energica & propria, *& conscripsi sermones rectissimos*, *ac veritate plenos*, Eccl. 12. 11. *Omnes leges Dialecticæ* (ut de *Jobo* scripsit S. *Hieronymus*) *propositione*, *assumptione*, *confirmatione determinat*, paleam à tritico Theologicè secernit, & vendentes *quisquilias frumenti* (*Amos* 8. 6.) nervosè mitèque repellit.

Quarè, quemadmodum *priorem* Operis hujus *editionem* de mandato Rmi nostri *Generalis* Fratris *Thomæ Ripoll* humili exiguo meo calculo libentissimè approbavi, hanc quoque *secundam*, ut fidei bonisque moribus conformem (salvo meliori &c.) iterùm atque iterùm approbare, & veræ Augustino-Thomisticæ doctrinæ amatoribus commendare, non vereor. Datum Romæ ad Minervam in *Casanatensi* S. Thomæ Collegio 16. Martii 1737.

Fr. Edmundus de Burgo Ord. Præd. Athunriensis Hibernus, Theologus Casanatensis &c.

AP-

APPROBATIO
R. A. P. FR. PII VANDEN DYCK
Ordinis Prædicatorum, Sacræ Theologiæ Magistri, ac Theologi Casanatensis, Belgæ.

HOc Sacram Doctrinam, sive Theologiam differre à Philosophia naturali, ut, cum ista rationi potissimum, illa præcipuè auctoritati nitatur, nullus est, nisi eas scientias ne à limine quidem salutaverit, qui ignoret. Fuerunt tamen, & sunt etiamnum nonnulli, qui, sua interesse rati, ordine prorsus inverso, contra Sapientûm omnium torrentem, Philosophica auctoritate, Theologica ratione naturali transigi debere prætenderint atque prætendant; ita ut in Philosophicis vel ethnico Platoni, sive Aristoteli, in Theologicis verò, ne Sanctis quidem Ecclesiæ Patribus atque Doctoribus; quos Deus tamen in Ecclesia suscitasse, ad erudiendam plebem suam, dignoscitur; asseclas suos velint esse adstrictos: liberum eis esse volentes, res divinas, humana ratione, pro cujusque captu metiri. Tales olim fuisse Pelagianos, Augustinus nobis Auctor est, hoc eorum alibi referens adagium: *Quod ratio arguit, non potest auctoritas vindicare*. Contra hujuscemodi fallacem doctrinam Paulus armare volens fideles, clamabat olim: *Nemo vos seducat per philosophiam, & inanem fallaciam*. Et meritò: quippè fides & Theologia res sectantes divinas; quibus intellectus noster comparatus est oculus noctuæ ad Solem; si hunc sequuntur, cœcum sequuntur ducem. At cœcus cœcum ducens, si veritati incarnatæ credimus, ambo in foveam cadunt. Hoc tamen necquidquam obstante, reperiuntur, ut dixi, etiam his diebus nostris, quibus illud Pelagianorum non adeò displicet effatum, ut illud palam etiam deprædicare, imò in praxim deducere minimè erubescant. Non latuit hoc, prophetico lumine instructum Apostolum: quapropter fideles suorum temporum monuisse viva voce haud contentus, scripto consignatum reliquit, seris nepotibus necessarium monitum: *Nemo vos seducat per philosophiam, & inanem fallaciam*. At vulgus apparente ratione facilè capitur, nec valet fallaciarum, atque sophismatum nodos detegere aut dissolvere. Hinc idem gentium Apostolus, virtutes ac qualitates futuri Episcopi, ac Pastoris gregis Dominici singillatim enumerans, talem eum esse oportere dixit, *Ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere*: quasi diceret: Pastoribus Doctoribusque Populi Dei illud incumbit, ut, postquam animas sibi concreditas Verbo Dei, ac sana doctrina instruxerint, deindè ad fallacias, atque sophismata contradicentium detegenda ac enodanda convertantur. Utrumque insigniter præstitit ac præstat sapientissimus præsentis Operis Auctor, *R. Adm. ac Eximius S. Theologiæ Doctor, P. Cajetanus Benitez de Lugo, Provinciæ Hispaniæ Sacræ Theologiæ Magister, Sacræ Congregationis Rituum Consultor, & R̃mi Pa-*

Patris Thomæ Ripoll Ordinis Prædicatorum Magistri Generalis, *pro Hispania, Socius*: Siquidem edito priùs duplici opere, quorum primo titulus: *Concursus Dei prævius, & efficax*: alteri: *Vera Christi gratia &c.* Verbo Dei scripto, & tradito, SS. Patrum, ac Ecclesiæ Doctorum, præsertim *Augustini*, & *Thomæ*, auctoritatibus innumeris, gravissima Theologiæ dogmata, de gratia se ipsa efficaci, ac sufficiente Thomistica: de prædestinatione gratuitâ ad gloriam: de Summi Pontificis, Jesu Christi in terris Vicarii, ac Apostolorum Principis Successoris, in materia fidei, & morum infallibilitate: de justissima condemnatione Quesnellianarum propositionum; uti genuinum S. Dominici filium, ac Scholæ Augustino-Thomisticæ professorem, ac propugnatorem decebat; stylo gravi, uberi facundia, celsa ac firma sententia stabilierat: atque ab adversantium, sive Catholicorum, sive Hæreticorum argutiis vindicaverat: clarissimèque ostenderat prima etiam puncta tantùm non in Canonem abiisse; utpotè quæ Prophetica, Evangelica, Apostolica gravissimis momentis probentur: adeòque proximè, veluti de fide, definibilia sint. Ad tantum sonitum, non secus atque ad tonitrui cujusdam fragorem expergefacti Thomisticæ Scholæ æmuli, præfata opera, dum evertere non possunt, concutere saltem conati sunt. Hos inter eminet nescio quis *Caducæi* Theologici Auctor; qui neglecta PP. auctoritate, aut secus quàm oportebat explicata; modum, seu vim dicendi dicam an garriendi, cui se totum tradidisse videtur, adversus laudata opera sine Christiana modestia petulanter admovens; utpotè machinam, qua quisque per facetias, verborum lenocinia & rationum fucos, ut ad deridenda vera, ita ad persuadenda falsa, minimo negotio abuti potest; Mercurii etiam artibus, cujus ipse personam ultro induit, instructus, uti ex præsenti constat opere, atrocissimum bellum, censuras enormissimas, quondam non minus impudenter, quàm imprudenter contra Romanorum Pontificum Decreta, & Sanctiones eructatas, recoquendo, ac revomendo, indixit, dum *Caducæum* ostendit. Hujus Auctoris sophismos, fallacias, artes subtiliter detegit, ac revincit Adm. R. ac Sapmus Magister noster præsenti Opere in quinque Tomos distributo; in quo cum præcedentia duo, omnium proborum laudem, atque approbationem promerita, contineantur, & novis, ordine, lumine, robore disponantur, collustrentur, firmentur; prout illud jussu Rmi P. Thomæ Ripoll totius Prædic. Ord. Magistri Generalis evolventi clarè patuit: aliundè etiam nihil Fidei Romano-Catholicæ, aut bonis moribus adversum contineat, luce publica dignissimum judico: præsertim quod in hoc Opere, quidquid humana, & fallax ratio hucusque adversus prædicta Theologica, ac verè gravissima dogmata potuit excogitare, relatum ac debellatum reperiatur; ut meritò Panopliam quamdam dixeris; & quidem *cum modestia corripientem eos qui resistunt veritati*, *ne quando Deus det illis pœnitentiam ad cognoscendam veritatem*. Ita, salvo meliori &c. censebam. Romæ è Collegio Casanatensi apud S. Mariam super Minervam die 19. Aprilis 1737.

Fr. Pius Van den Dyck Julio-Sittardus Ord. Præd.

NOS

NOS FR. THOMAS RIPOLL

Sacræ Theologiæ Professor, ac totius Ord. Prædicatorum humilis Magister Generalis, & Servus.

HArum serie, nostrique auctoritate Officii, facultatem, quantum in nobis est, concedimus tibi R. A. P. Magistro Fr. Cajetano Benitez de Lugo, Provinciæ Hispaniæ, & Socio nostro, ut possis typis mandare opus, cui titulus: *Concursus Dei prævius, & efficax necessariò cohærens cum libero arbitrio à necessitate libero &c.* à te compositum, de mandato nostro revisum, & approbatum à duobus Theologis Ordinis nostri RR. Admodum PP. Magistris Fr. Edmundo de Burgo, & Fr. Pio Vanden Dyck, servatis de jure servandis. In nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti. In quorum fidem his Sigillo Officii nostri munitis manu propriâ subscripsimus. Datum Romæ in Conventu nostro S. Mariæ super Minervam die 25. Aprilis anni 1737.

Fr. Thomas Ripoll Magister Ordinis.

Loco † Sigilli.

Fr. Dominicus Ponsi Magister Ex-Provincialis & Socius.

Reg. fol. 60.

IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendissimo Patri Sacri Palatii Apostolici Magistro.

F. M. de Rubeis Pro-Vicesgerens.

APPROBATIO
R.mi P. M. POLYCARPI DE BURGOS

Ex Sacro Carmelitarum Ordine Provinciæ Bæticæ, ac Romanæ Sapientiæ Universitatis Cathedræ Metaphysices Moderatoris &c.

OPus, cujus titulus: *Concursus Dei prævius, & efficax* à Rmo Patre Fratre Cajetano Benitez de Lugo, ex Sacro Ordine Prædicatorum, Sacræ Rituum Congregationis Consultore, & pro Hi-

Hispaniæ Provinciis Socio Generali, tam solidè, quàm doctè elucubratum; non tam iterum proditurum in lucem, cui a prima sui editione, cùm de manibus eruditorum haud exciderit, unquam absfuit; sed ut aliorum plurium votis satisfiat, potiùs modò multiplicandum, fors mihi rursùs perlegendi obtigit: Et licèt novis sit additionibus, quatenùs recentiora objecta exigunt, illustratum, regiam semel ingressum Sanctorum Augustini, & Thomæ viam, ab ea nec minimùm quidèm comperi Auctorem deflexisse: Quin immo altiora se non quærendo, mysteriumque veneratum, erga quæ Sacrosancta Ecclesia Romana omnium Ecclesiarum Christi Mater, & Magistra suos permittit alumnos disputare, veluti circa propriam orbitam regulari cursu, & religioso discursu procedere observavi. Quoniam verò superiori Rmi P. M. Sacri Palatii jussioni meum est obtemperare, censoris personam induens, prælaudatum seipsò opus, ut Fidei consonum, bonis conferens moribus, & ut Promptuarium doctrinæ SS. Augustini, & Thomæ penitus his miseris temporibus necessariæ, perutile typis mandandum censeo salvo &c. In hoc Conventu S. Mariæ Transpontinæ die 15. Maii 1737.

Fr. Polycarpus de Burgos Carmelita Lector Metaphysicus in Romana Sapientia.

APPROBATIO

R.MI P. BARTHOLOMÆI DEL VALLE, ET SAAVEDRA

Sacræ Congregationis Indicis Consultoris &c.

CUm Rmi P. Joannis Benedicti Zuanelli Sacri Palatii Apostolici Magistri mandatis devotâ reverentiâ obsecutus fuerim, Opus, cui titulus: *Concursus Dei prævius, & efficax necessariò cohærens cum libero arbitrio humano à necessitate libero*, à Rmo P. M. Fratre Cajetano Benitez de Lugo Sac. Prædicatorum Ordinis Professore, & Socio Rmi P. M. Generalis ejusdem Ordinis, ad Sac. Rituum Congreg. Consultore solerter compactum, studiosè perlustravi, & in eo arcanum gratiæ Dei, tam doctè illustratum, disertè discussum, & rectè firmatum offendi; quod gratia victrix, & ab intrinseco efficax purissimis Augustini, & Thomæ effatis vindicata, à prædestinatione ante prævisa merita ad perseverantiam finalem usque, veluti castrorum acies ritè ordinata, à Novatorum scopulis immunis, Litterisque Sacris, Conciliis, PP. consona satis superque appareat. Nisi enim perdocti hujus Auctoris, cujus menti perspicacissimæ difficillima etiam dogmata sunt apta provincia, doctrina, eruditio, & eloquentia cunctis fermè Orbis litterarii alumnis sat nota foret, proculdubiò calamum in justis ejus laudibus recensendis immorari non prætermitterem. Verùm quia Opus hoc, Cedro utique dignum, abundantem ex se commendationem præsefert, nec laudibus aliò emendicatis indiget, ac singulari laudati Au-

Auctoris modestiæ obsequium istud haudquaquam arridet; idcircò paucis his expeditur, prælibatum Opus, utpotè nihil continens Fidei, & bonis moribus absonum, salvo &c. evulgari posse jurè, ac meritò censerem. Ex Conventu S. Mariæ Transpontinæ de Urbe die 16. Aprilis 1737.

Fr. Bartholomæus del Valle, & Saavedra Sac. Congregationis Indicis Consultor.

APPROBATIO
R.MI P. THEODORI A SPIRITU SANCTO

Carmelitæ Discalceati, Congregationis Sacrarum Indulgentiarum Consultoris, Theologi Votantis in Sacra Congregatione Visitationis Apostolicæ, & Prioris Conventus Sanctæ Mariæ de Victoria.

Opus, cui titulus: *Concursus Dei prævius, & efficax, necessariò cohærens cum libero arbitrio humano &c.*, ingenti Litterariæ Reipublicæ plausu olim exceptum; novâ nunc luce perfusum; novis rationum præsidiis fulcitum, extremâque manu adhibitâ ab umbilicum perductum: *Mandante Reverendissimo Patre M. Joanne Benedicto Zuanelli Sacri Palatii Apostolici Magistro*; curiosis, ac inhiantibus oculis iterùm perlustravi. Omnia in eo Orthodoxæ Fidei puritatem redolent, morumque honestatem; utque Paulini Epist. 1. ad Victricium effato utar *Nævus in lumine non potuit inveniri*: Nil quippe ex Augustini, ac Thomæ Fodinis, nisi defœcatissimum aurum poterat Auctor depromere; in cujus laudem illud Cyrilli Alexandrini lib. 1. contra Julianum usurpate libet: *dixisse in præsentiarum operæ pretium existimarim, quod à quibusdam celebratur Proverbium; Sapiens alius ab Alio*: Cùm ergo purissimos hosce Fontes altè abundèque potaverit; mirum non est, quod tam promptè ex oraculo dicat; ac implexas, densâque caligine involutas ambages; quæ vel Theologis primi subsellii summum negotium facessunt, pari facilitate, & fœlicitate dilucidat, ac dissolvat. Enimverò jam dudum in Eruditorum manibus Opus hoc quiescebat; ac in deliciis ejus lectio habebatur: cum nova occasione oblata, Auctor, horarum omnium vir, iterùm lineæ insistere cogitur; in idem Institutum profundissimi ingenii sui vela plenioribus ventis intendere; ac consummatam, dimissamque Provinciam, fortiùs aggredi, ac studiosiùs perficere: Quidam enim sunt, qui Academicorum more, quos Augustinus lib. de vita beata *Caducarios* vocat; dubitant de omnibus; atque inter omnia fluctuant; omnia ad suam limam trahunt; &, vel solùm verborum corticem rodentes, vel perperam interpretantes; in aliorum scripta indebitas, ac intempestivas censuras intorquent: Hujusmodi porrò Oppugnatores non defuerunt huic operi; ad gloriam tamen Au-

cto

ctoris; qui omnes acerrimi judicii sui vires exerens, quàm apud veritatis amatores nactus fuerat famam; splendidiore accessione complevit. Incus quidèm maxima ictus non pertimescit; quinimò infracta, ac inconcussa ictus retundens; suum robur comprobat, ac virtutem: Et reverà Leonem ad sui perniciem pungit; qui Virum in Palladis arena omni exceptione majorem extimulat; ac ad certamen lacessit; Cæterùm ex unguibus Leonem discit; cùm qualiacumque in oppositum jaculata momenta; discerpta, exufflata, ac dispersa cernit. Nil utique valent Machinæ in validissimum Semiramidis murum; doctrinam, inquam, de Prædeterminatione, & Gratia; hisce scriptis invicto robore propugnatam; cujus interjectu omnes coercentur conatus; ut cuilibet in eam connitenti illud objici possit: *Hìc confringes tumentes fluctus tuos*. Hinc gratulandum Auctori est illis Hieronymi Epist. 31. ad Theophilum Episcopum Alexandrinum verbis: *In principio philosopharis; & generaliter agens, dum omnes erudis, unum jugulas: in reliquis autem; quod difficillimum est, Rhetoricæ eloquentiæ jungis Philosophos, & Demosthenem, atque Platonem nobis consocias*. En igitur Thomistarum votis satis superque factum est; quandoquidèm nulla illis ad suas solidissimas Assertiones tuendas desiderantur propugnacula; nulla Adversariis vel ad impugnandum arma, vel ad rationes eludendas effugia supersunt: ac *proinde* cum Nazianzeno orat.51. loquor: *Hoc nunc velint, nolint demonstratum est Geometricis, ut ipsi ajunt, ac necessariis demonstrationibus*. Quamobrem id mihi non incongruè sentire fas est; neminem scilicet materiam hanc ab Auctore discussam penitius permeasse; uberiùs hausisse; luculentiùs pertractasse; ac in meliorem statum asseruisse: adeò ut doctrinam nostram, à præclarissimis Ecclesiæ Luminaribus Augustino, & Thoma progenitam; ab eorum Asseclis successivis temporibus educatam; demum à sapientissimo Authore absolutissimâ maturitate donatam esse, meritò asseri possit. Verùm quô pactò id sibi congruerit; ita Lyrinensis Commonit. 1. cap. 30. indigitat: *Quodcumque fide Patrum satum est; hoc idem filiorum industria decet excolatur, & observetur: hoc idem floreat, & maturescat: hoc idem proficiat, & perficiatur*: Quô pactò autem id egregiè præstiterit; illi quæ ab eodem Doctore subduntur ibidem cap. 32. aptando; perspicuum fiet: *Sedulus depositorum dogmatum Custos; nihil in his unquam permutat; nihil minuit: non amputat necessaria; non apponit superflua; sed omni industria hoc unum studet; ut vetera fideliter sapienterque tractando; si qua illa sunt antiquitùs informata; & incohata accuret, & poliat: si qua jam expressa, & enucleata consolidet, firmet: si qua jam confirmata, & definita, custodiat*. Ab umbra me statuam laudare optimè novi: at veritati qualecumque suffragium fero; & speculum non mentitur: speculum profectò sunt eruditissimæ Lucubrationes istæ; in quibus Auctor imaginem omnigenæ, quâ pollet, Litteraturæ, suis coloribus affabrè delineavit, loquela sua manifestum se faciens. Opus itaque omnium calculis superius, plenisque buccis admittendum; in quo vel minimùm apicem demere nefas foret, quantociùs prodeat in lu-

lucem; ac ad Thomisticæ Scholæ munimen & decus longè latèque pervulgetur; debitâ commendatione, & perennitate fruiturum. Ita sentio: Ex Collegio S. Mariæ de Victoria die 17. Aprilis 1737.

Fr. Theodorus à Spiritu Sancto Prior Conventus Sanctæ Mariæ de Victoria.

IMPRIMATUR.

Fr. Jo: Benedictus Zuanelli Ordinis Prædicatorum Sacri Palatii Apostolici Magister.

APPROBATIONES

Præcedentibus Editionibus præfixæ.

APPROBATIO

R.MI P.M. FR. DIDACI TELLII LASSO DE LA VEGA,

Ex Regali, Militarique Ordine B.mæ Virginis Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum, Provinciæ Bæticæ Patris, Theologi Votantis in Sac. Congregatione Visitationis Apostolicæ, Sac. Indicis Congregationis Consultoris, S. Officii Supremæ, & Universalis Inquisitionis Qualificatoris &c.

Reverendissimi P. Mag. Fr. Joannis Benedicti Zuanelli Sac. Apostolici Palatii Magistri mandatis obtemperans, volumen legi, cui titulus: *Concursus Dei prævius, & efficax necessariò cohærens cum libero arbitrio humano à necessitate libero*: Auctor verò Rmus P.M. Frater Cajetanus Benitez de Lugo, Sac Prædicatorum Ordinis Professor, & Socius Rmi P. Magistri Generalis ejusdem &c. eruditissimus planè vir, cujus proinde mallem encomiastes esse, quàm censor. Tum, quia amicorum, sicut dulcis memoria, perjucunda laudatio est: tum vel maximè, quia castigati, & adamussim exacti operis pulchritudo, dum censorium supercilium abigit, usque adeo laudem conciliat Auctori; ut eum vel sola enarratione laudarem. Non itaque meis suffragiis eget, quem sic opera præclara commendant; ut quot lectores, totidem meritò opiner futuros esse præcones. Sanè in eam me sententiam pertrahunt floridæ eruditionis amœnitas, solidæ doctrinæ fulgor irradians, fœlicisque ingenii feracitas opulenta; quodque paucis datum est, conspicuæ juxta, ac profundæ rationis robur invictum. Porro *Angelici* Do-

Doctoris Schola immortales gratias habere debet Auctori. Primùm quidem, quòd controversa hinc inde Catholicorum placita novo splendore collustret, solidis fundamentis statuat, validisque rationum momentis aucta producat; necnon veros, germanosque Thomistarum sensus omnibus claritate consimili defæcatos exponat. Nec parùm id: *Angelici* namque *Doctoris* sententiæ immobiles sola earumdem dilucida manifestatione consistunt. Qua in re summoperè etiam commendandum est sagax, vehemensque Auctoris studium in aperiendo quid sibi velint, ac valeant locutiones quædam apud doctrinæ sacræ Professores: videmus etenim ratiocinationes plerumque fieri solo verborum tinnitu graves, doctrinæ tamen pondere vacuas, & à rerum veritate penitùs alienas. Jam quis ferat homines (cujuscumque ii, seu nostræ, seu alienæ opinionis fuerint) qui Theologicos sensus non à Philosophis modò, sed & à Grammaticis mutuò accipere deprehenduntur? Quasi verò eorum, qui terrena sapiunt lumen, de cœlestibus debeat, aut valeat judicare. Non de verè Theologis mihi sermo; quibus solis deberet Theologicarum rerum tractatio permitti, & expositio reservari. Sacra ergo doctrina plerumque utitur haustis aliunde vocabulis, quæ citra dignitatis suæ, majestatisque jacturam suis sensibus servire permittit, aut cogit: & quemadmodum à sensibilibus rebus acceptas imagines (nihil enim mihi cum redivivo Platone) ad habendam spiritualium, supernaturaliumque notionem, mirabili virtute sublimat: ita sensibilium nomina, & ad res sensibiles signandas imposita, altiori significandi potestate nobilitat. Hinc familiare Thomistis dicere *Prædeterminationem physicam; ac sufficientem potentiam viribus adhuc augendam; & efficacem gratiam irresistibilem*; quin censoriam eorum virgulam metuant, qui amplissimas sacræ doctrinæ sententias deprimentes, Grammaticæ cancellis arctare, aut ad Philosophiæ redigere nituntur angustias; ac veluti carceri traditas, immeritas deinde pœnas subire compellunt. Omnia hæc noster Auctor disertè, subtiliterque pertractat. In primis enim qua ratione, quo sensu fuerit à nostratibus *Physicæ prædeterminationis* nomen admissum, re significatâ incolumi, perspicuè demonstrat. *Admissum* dixi; id enim nominis è gravissimæ Societatis Jesu Gymnasiis ad nostra migrasse testatur insignis ille Theologus, Mercedarii Ordinis eximium decus, & ornamentum perpetuum, Franciscus, inquam, *Zumel* Tom. variar. Disp. in 1. p. & 1. 2. Disp. 3. sect. 2. §. *Ego sanè*, pag. *mihi* 66. & ibid. Disp. 5. sect. 1. §. *Hanc gratiam*: *Censent*, inquiens, *Auctores oppositæ sententiæ esse vocandam* (Præmoventem gratiam) *Prædeterminationem physicam*; *cujus vocabuli ipsi primi Inventores fuerunt*. Hæc ille ibi, ubi proprias Scholæ nostræ voces commemorat, & enucleat. Neque vocabuli *Præmotionis physicæ* usum meritò permissum fuisse, nos latet. Quamquàm enim naturalium causarum ordo, infallibili præeunte motione, naturali necessitati subjaceat; Divinæ tamen virtutis est, nullâ causæ liberæ necessitate impositâ, eamdem infallibili consecutione movere. Cui rei exprimendæ, ut præmonui, nobis vox propria non suppetit, qui supernaturalia, quin & spiritualia etiam, non nisi naturalium,

lium, corporearumque rerum speciebus, & vocabulis usi, dignoscimus. Quòd si novo forsan oporteret uti vocabulo, crediderim, *superphysicam*, potiùs, quàm *Præmotionem physicam* appellandam. Sed quid moramur in verbis? Ut enim apposité S. *August.* lib. 3. contra Academicos cap. 13. *Docuit etiam me* (Dialectica) *cum de re constat, propter quam verba dicuntur, de verbis non debere contendi. Et quisquis id faciat, si impertitia faciat, docendum esse; si malitia, deserendum*. Quantum autem id animadverti oporteat, ubi de sufficiente gratia, & potestate fit sermo, opportunè submonuit laudatus *Zumel*, ubi nuper Disp. 4. sect. 2. conclus. 1. pag. 64. ubi rem hanc solitâ profunditate pertractat: ac rursus Disp. 5. sect. 1. pag. 170. §. *Adde*: ut scilicet sufficiens Gratia, & potentia à Theologis Theologicè, ut par est, non autem merè Grammaticaliter infumatur. Quo fit, ut non plenè capiam nonnullos, doctos alioqui viros, qui naturæ infirmæ nullâ prorsùs, aut nullâ propemodum habitâ ratione, de Auxiliis Disputationes instituunt, totamque controversiam in simplici, nudaque concursus prævii speculatione constituunt, quæ proculdubiò est innocenti, & lapsæ naturæ communis: à qua sententia non me retrahent, qui communem Ecclesiæ Parentem *Augustinum* in aliam, vel invitum, trahere obnituntur. Quibus proinde (nec solis) durum, quin & absonum sonat, si voluntas nostra ab efficaci gratia non motionem tantùm, sed etiam vires dicatur accipere. Auctor autem prudentior, diligentiorque mihi in horum tractatione videtur: sufficientem enim agendi potentiam, Christi gratiâ constitutam, Catholicè agnoscens, naturæ infirmitatem ob oculos habendam probè dignoscit: ut, licèt citra primævam salutem intelligatur potens, efficacissimas tamen vires per novam gratiam Salvatoris accipiat; nè, quæ robusta cecidit, deficiat infirma. Vires, inquam, juvantes, non necessitantes naturam: quibus salutaris operatio sit infallibili certitudine vera; non tamen antecedenti, ut ajunt, determinatione necessaria. Multa enim, quæ vix, aut ne vix quidem, mens humana capit, Divinæ virtuti concedenda non inficiabitur, qui se Deum non capere Christiana humilitate cognoscat. Quod argumentum adeò ille feliciter, sapienterque prosequitur; ut vix quidquam ultrà desiderari posse videatur. Huic autem efficaci Mediatoris gratiæ voluntatem nostram non posse resistere, frequenter asserimus: hac tamen in re Theologorum expetimus, quin & efflagitamus auditum. Neque enim Grammaticorum more diversas virtutes vicissim pugnantes, ac se se in invicem collidentes adstruimus, quarum altera alteri potentiori necessariò succumbat. Quinimmò ad hunc sensum, *posse resistere*, falsum; *non posse resistere*, dicemus ineptum; non secus ac si voluntas suo ipsius velle, posse, aut non posse resistere, sive ignis posse, aut non posse calori resistere diceretur. Præcluditur enim pressæ contradictioni aditus, cùm subjectorum extranea conditio verbi subterfugit energiam. Itaque, ubi dicimus, illam efficaci gratiæ non posse resistere; nihil aliud significare nitimur, quàm quòd *non resistere*, seu velle secundùm gratiam, donum Dei in ipsa designet, & sit. Dum autem vult, fieri non potest, ut nolit simul, aut resistat;

cum ex dono Dei habeat & non resistere, & nolle resistere, seu repugnare. Neque enim fieri potest, ut repugnare nolens repugnet, aut à Deo habens repugnare nolle, nihilominùs repugnare nitatur. Quamobrem certò mihi persuadeo hac in re eum duntaxat refragari posse Thomistis, qui vel eorum scita non calleat, vel aliorum quoque Theologorum placita contemnat, aut nesciat. Parùm enim refert ad sententiæ de gratia efficaci irresistibili veritatem, an hæc hinc, vel inde hauriat efficaciam. Quamquam autem non exigua sint, quæ de laudati Auctoris opere hactenus enuntiavimus; id sanè longè majus est, quòd Thomisticæ Scholæ partes ab hostilibus novatorum incursibus defendendas, qua par est, virtute, & veritate susceperit. Blasphemamur enim Divi *Thomæ* Discipuli *ab his*, *qui se dicunt Judæos esse*, *& non sunt*, Apoc. 2. ab illis nimirùm, qui & Fidem, & *Thomam* ore jactant, corde tamen probantur nutrire *Jansenium*: & veritati bellum indicturi, quod inane gerunt, callidè nobis Doctoris nomen objiciunt. Vicit *Thomas Lutherum*, vicitque *Calvinum*: iniquum proinde Sectariis visum est bellum, quod adversùs ipsos sub tanti Doctoris umbra albis semper avibus gereretur. Hinc novum stratagema meditati, ut tutior lateret eorum hæreseos anguis in herba, Angelicæ Doctrinæ speciem obtenderunt. Quanta verò hinc hallucinatio, quanta confusio, utinam necdum experientia docuisset! Expectabant illi, adeo Thomistica castra turbanda, ut, nè in ipsos irruerent, vel reverentia retraheret; aut Thomistarum acies invadere, Religioni dandum putaretur: quasi verò sperari posset, Ecclesiam minùs *Doctorem Angelicum*, quàm *Saulem Cinæum*, curaturam. Quæ cum ita sint, habent in hocce volumine redditam rebus speciem Catholici, defæcatam scilicet Thomisticæ Scholæ doctrinam, & adversantium fraudem apertè detectam, ut Catholicos ab omni pressura, & formidine liberos antiqua, & sancta maneat rixa columbarum; idest, disputandi libertas. *Nos enim* (ut appositè *Hieronymus* Epist. 94. ad *August.*) *inter nos eruditionis causâ disserimus*. Paucisque interjectis, hæc (quibus eruditissimum Auctorem, cui hac in re omninò consentio, meritò possim compellare) verba subnectit: *Mihi autem decretum est*, *te amare*, *te suspicere*, *colere*, *mirari*, *tuaque dicta*, *quasi mea defendere*. Sed & *Hieronymus* ipse nos monet ibidem, ut gravissimos Viros, qui à nostra doctrina probabilibus nixi momentis abscedunt, ad reprimendum totis viribus Novatorum conatus, quibus lucem, & tenebras, nostrosve sensus, & errores suos, confundere satagunt, invitemus: *Magisque demus operam*, *ut perniciosissima hæresis de Ecclesiis auferatur*, *quæ semper simulat pœnitentiam*; *ut docendi in Ecclesiis habeat facultatem*. Censeo itaque, nihil toto hoc volumine Ecclesiæ doctrinæ adversum, vel de bonis moribus absonum contineri. Sic sentio, salvo semper &c. Ex Conventu S. Hadriani de Urbe die 19. Augusti anno reparatæ salutis 1729.

Fr. Didacus Tellius Lasso de la Vega.

A P-

APPROBATIO
R.MI P. MICHAELIS A CHRISTO

Carmelitæ Discalceati, inferioris Baticæ Ex-Provincialis, & Congregationis Hispaniarum Ex-Procuratoris Generalis in Urbe, atque Congregationum Sacrorum Rituum, & Sacrarum Indulgentiarum Consultoris.

EX commissione Rmi P. Jo: Benedicti Zuanelli, Sac. Palatii Apostolici Magistri, libenti, ac lubenti animo evolvi librum, cujus titulus est: *Concursus Dei prævius, & efficax necessariò cohærens cum libero humano arbitrio à necessitate libero*. A Rmo P. Cajetano Benitez de Lugo, Provinciæ Hispaniæ inclyti Ordinis Prædicatorum Magistro, & Socio Rmi P. Generalis compositum. In quo nihil intelligentiæ veri, aut puritati morum dissonum adinveni, sed è converso cuncta consona Sanctæ Romanæ Ecclesiæ doctrinæ, ac Sacrorum Doctorum magisterio. Et supra stuporem miratus sum Auctoris acumen in percurrendis Theologicis arcanis, præsertim, quæ Dei gratiam, & arbitrii libertatem concernunt. Argumentum adeò abstrusum, ut splendidissimæ *Augustini* menti visum fuerit nodus inextricabilis, dum protulit: *Ista quæstio, ubi de arbitrio voluntatis, & Dei gratia disputatur, ita est ad discernendum difficilis, ut quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia videatur; quando autem asseritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri*. (Lib. de gratia Christi.) Nihilominus Auctor ad litteraria bella doctissimus, & ad ambiendum lectulum mystici Salomonis, id est, Christi gratiam, (Cantic. 3. v. 7.) ut interpretatur *Ambrosius*, (Ambrof. in psal. 118.) satis strenuus, sic agit de gratiæ celsitudine, & arbitrii libertate, quòd utraque ingenii manu pro dextra utens, & de thesauro eruditionis maximæ nova, & vetera proferens, disertè convincat, gratiam, & arbitrium sedulò propugnare, servataque illius præeminentia, utriusque tamen jura tueri. Quo verò singularis ejus sapientia appositè suadetur, si oraculum Scripturæ consulitur. Ligni vitæ custodia Cherubim, seu scientiæ plenitudini fuit commissa: *Collocavit ante Paradisum voluptatis Cherubim, ad custodiendam viam ligni vitæ*. (Gen. 3. v. 24.) Nec legitur prælaudato custodi, *lignum scientiæ boni, & mali* commendatum esse. Ast quod ibi commissum non apparet, veritatis zelus, atque honorificentia Scholæ Auctori commendarunt. Quo ingenio? Jam edissero. Vitale lignum vitæ perennitatem ministrabat. Lignum scientiæ boni, & mali dispares effectiones objiciebat. *Allegoricè* prius lignum, Dei est gratia, testante *Apostolo*: *Gratia Dei vita æterna*. (Ad Rom. 6. v. 23.) Posteriori autem ligno bonum, & malum exhibente, liberum demonstratur arbitrium, juxta illud Ecclesiastici: *Ante hominem bonum, & malum, quod placuerit ei, dabitur illi*. (15. v. 8.) Prioris custodia scientiæ plenitudini committitur. Utriusque autem adæquata custodia

 est.

est hujus operis digna, eò quòd sapientissimo, consummatoque Theologo consentanea; prout tradit luculenter Doctor Maximus, dicens:
Tom. *Libertas arbitrii servanda est, ut in omnibus excellat gratia Salvatoris. Hieronymi* placito Auctor undequaque subscripsit præsenti eruditissimo opere, hoc enim gratiæ dignitas commendatur, libertasque firmatur; imò hæc in gratiæ excellentia, & ab excellentia gratiæ monstratur, tali auctoritatum pondere, rationumque affluentia, quòd veritatis cupidos plenè informet, & adversantes urgentissimè oppugnet, ac debellet. Unde cum Jansenistæ, & Quesnelliani, nimis rebelles lumini sub Augustinianæ, aut Thomisticæ doctrinæ larva, tantorum Doctorum verum discipulatum ostentent, adeò propulsat illorum petulantiam; quòd detectis fraudibus elucescat, gratiæ intrinsecæ efficaciam ab *Augustino*, & *Angelico* inconcussè protectam, nil minùs ab eorum deliramentis distare, quàm à cimmeria caligine radiantissimus fulgor meridianus. Insuper dum ipsi, atque alii perperam evulgant, Recentiores Thomistas à veterum vestigiis declinasse, occurrit Auctor, atque egregiè concludit, Thomistas Recentiores instructioni Apostolicæ obtemperantes non circumferri *omni vento doctrinæ*, sed in præcipuis florentissimæ Scholæ fulcimentis id firmare modò, quod firmarunt Antiqui, ac rejicere, quod rejecerunt Veteres; quia versus disciplinæ substantiam, sub Aquinate *Sole* fulgentissimo *nihil novum*. Quapropter arbitror, præclarum opus mihi commissum non demereri modii tegumentum, sed culmen candelabri. Maximè cum ejusdem communis evolutio cedere valeat in Dei gloriam, Ecclesiæ Militantis subsidium, Scholarum commodum, & Thomisticæ decus immortale, atque Auctori aptissimam mercedem. Nam dum expectationi *Job* fuit palam liber indicis corona commendabilis: *Desiderium meum audiat Omnipotens: & librum scribat ipse, qui judicat, ut circumdem illum, quasi coronam mibi.* Judicium, quod censoris munere efformo, sistit ultra enarrata in hoc, quòd liber commissus, publicæ luci expositus, erit Auctori commendabile præmium. Ita sentio Romæ in Collegio Bmæ Virginis Mariæ de Victoria Carmelitarum Excalceatorum, die 7. Februar. anno Dñi 1730.

Ad Ephes. 4. v. 14.

31. v. 35.

Fr. Michael à Christo.

AP-

APPROBATIO

R.mi P. MAG. POLYCARPI DE BURGOS

Ex Sacro Carmelitarum Ordine Provinciæ Bæticæ, & hujus Romanæ Sapientiæ Universitatis Cathedræ Philosophiæ Moderatoris.

EX commissione Rmi P. Jo: Benedicti Zuanelli, Sacri Palatii Apostolici Magistri vidi, ac perlegi librum, cujus titulus est: *Concursus Dei prævius, & efficax necessariò cohærens cum libero humano arbitrio à necessitate libero*. A Rmo P. F. Cajetano Benitez de Lugo, Provinciæ Hispaniæ inclyti Ordinis Prædicatorum Magistro, & Socio Rmi P. Generalis compositum, sententiis Conciliorum, & Patrum refectum, doctrinaque orthodoxa compactum, ad mores quoque formandos doctrinis aptissimis quidem redundantem: cùm totus penè in vera humilitate tumenti hominum cordi, persistat, inferenda: dum aperta demonstrat, quidquid intelligentiæ Supernorum, quidquid virtutum studiis, quidquid ad utiliter operandum efficaciæ, quidquid denique ad salutaris cujusvis, quantumvis minimi, operis executionem, determinationis ab illo descendere Patre luminum, apud quem non est transmutatio; voluntariè tamen nos verbo veritatis genuit, ut simus initium aliquod creaturæ ejus, qui secundùm misericordiam suam magnam regeneravit nos, & vocavit nos propria gloria, & virtute, maximaque, & pretiosa nobis promissa donavit, quibus effecti divinæ consortes naturæ, fugeremus ejus, quæ in mundo est, concupiscentiæ corruptionem. Auctor equidem Scriba doctus in regno Cœlorum præsentis temporis Ecclesiæ dignoscitur, qui de thesauro sapientiæ suæ nova profert, & vetera; rationum pondere, atque responsionum soliditate satis à se ipsis commendata: Lynceis oculis abstrusa quæque secludit, adversasque vires, eminus valdè, tutius præcauturus dijudicat. Unum tantummodò præterire non possum, videns doctrinam de auxilio indifferenti, de præscientia Divina concursus sub illo, atque de prædestinatione ex præviso bono usu liberi arbitrii usque ad finem vitæ, à Joanne de Baccone Anglo Carmelita circa annum 1330. inventam, & publicè lectam in Universitate Parisiensi, cum clausula tamen: *Si quis eam posset sustinere*; ut patet in 1. Sent. Dist 41. Art. 2. §. 2. ac præterea Dist. præced. Art. 2. §. 5. & in 4. Dist. 1. Quæst. 4. duobus sæculis posteriorem esse, non refragari. Mentem tamen Inventoris, à præsentibus rumoribus alienam omninò esse, satis constat: adductam denique haud levibus inconvenientibus ab ejus suscitatoribus, præsens opus ostendit. Ideoque in obsequium veritatis, quæ magna, & fortior præ omnibus, & non est apud eam accipere personas, neque differentias, hoc opus typis mandandum censeo in hoc Conventu S. Mariæ Transpontinæ die 25. Februarii 1730.

Fr. Polycarpus de Burgos Carmelita.

A P-

APPROBATIO
R. A. P. MAG. FR. JOSEPHI SALAS
Collegii Casanatensis Theologi.

Ex commissione Rmi P. Fr. Thomæ Ripoll, totius Ordinis Prædicatorum Generalis Magistri, librum legi, cujus titulus est: *Concursus Dei prævius, & efficax necessariò cohærens cum libero arbitrio humano à necessitate libero*; ejusque Auctor R. A. P. Fr. Cajetanus Benitez de Lugo, Provinciæ Hispaniæ ejusdem Ordinis, in S. Theologia Magister, ac Generalis Magistri Socius. Et in eo quidem nihil à Fide, aut Sacris Scripturis alienum, bonisve moribus, aut Sanctorum Patrum doctrinæ dissonum comperi. Immò ex eorumdem doctrinæ singulari Auctor dexteritate gravissimas, quas pertractat difficultates, dicti sui proprias operis, nodis etsi Herculeis, intricatas, disertè extricat, & quasi enodes reddit; veras, firmasque Angelici Doctoris, ejusque Discipulorum sententias, solidissimis juxta, & profundissimis propugnat rationibus; ac præsertim dum pro Dei supremo in creaturas omnes dominio, harum indispensabili à suo Creatore in esse, & operari dependentia, ac subordinatione acriter pugnat, & utriusque gratiæ, seu sufficientis, ac per se efficacis ad operandum necessitatem, hujusque cum nostra libertate glutinum ostendit: ubi Sanctorum Patrum doctrinæ, *Augustini* præcipuè, ac *Thomæ*; necnon Conciliorum, Summorumque Pontificum Decretis innixus, nova, quasi scriba doctus, de thesauro suo profert, & vetera; ac, ceu de abstrusis favorum cellis extrahit mella. Quarè præfatum Opus publicâ luce, præloque dignum existimo. Ita censeo, salvo &c. Romæ in Collegio Casanatensi S. Mariæ super Minervam die 4. Februarii 1730.

Fr. Joseph Salas Ordinis Prædicatorum in Sacra Theologia Magister, & Theologus Casanatensis.

APPROBATIO
R. A. P. M. FR. ADOLPHI SCHLEIPEN
Collegii Casanatensis Theologi.

Jussu Reverendissimi Patris Fr. Thomæ Ripoll, Sacri Ordinis Prædicatorum Magistri Generalis, perlegi Librum, cui titulus: *Concursus Dei prævius, & efficax, necessariò cohærens cum libero arbitrio humano à necessitate libero*, ab Admodum Reverendo Patre Fr. Cajetano Benitez de Lugo Ordinis Prædicatorum, Sacræ Theologiæ Magistro,

gistro, doctè, solidèque compositum: in quo quia nihil reperi, aut orthodoxæ Fidei adversum, aut morum honestati contrarium, eum prælo committi, ac in publicum edi posse censeo. Salvo semper &c.

Datum Romæ, in Conventu Sanctæ Mariæ super Minervam, die 5. Februarii anno 1730.

Fr. Adolphus Schleipen Ordinis Prædicatorum, Sacræ Theologiæ Magister, ac Collegii Casanatensis Theologus manu propria.

APPROBATIO
R.^MI P. D. JOANNIS SIANDA

A Monte Regali, ex Abbate Monasterii Consolatricis Taurinorum Augupei Primi Assistentis Generalis Congregationis S. Bernardi Ordinis Cistérciensis.

ARduam sanè assumit provinciam, quisquis de gratiæ virtute, efficaciâ, & extensione quæstiones aggreditur, quæ nodus inextricabilis, etiam perspicacioribus ingeniis, visæ sunt: Siquidem pœnè imperceptibile videtur, quomodò gratia libero arbitrio, non modò non sit obnoxia, sed in adjutorium potius tam excelsæ facultatis à Deo sit gratiosè exhibita, cùm *volentem prævenit, ut velit; volentem subsequitur, ne frustrà velit: S. Bernard* 324. Imperscrutabile hoc est Sacramentum solo Dei Spiritu revelante reserandum: Quapropter quisquis Divinæ gratiæ præstantiam scrutari meditatur, ut tutò incedere valeat, SS. Ecclesiæ Doctorum, qui à Deo speciali illustrationis supernæ prærogativâ cumulati, suis in Operibus de gratia occurrentes enodarunt quæstiones, opus habet menti, & consilio inhærere; sicut etiam irrefragabilem doctrinam, quam sacra exhibent Concilia scrutari, & amplecti, quas partes cùm abundè in hoc eruditissimo Opere absolverit clarissimus Auctor, consummati ingenii in Theologicis disquisitionibus, in SS. Patrum Operibus, in Sacrorum Canonum studio clarum specimen exhibet studioso Lectori.

Inter Sanctos Ecclesiæ Doctores, qui gratiâ ipsâ peculiariter opitulante rimati sunt longitudinem, latitudinem, sublimitatem, & profundum gratiæ (nemo enim scire valet, quæ sunt Dei, nisi ille, quem Deus ipse erudierit) singulariter in omnibus Scholis meritò commendantur SS. *Augustinus*, & *Thomas*, quorum mirabili doctrinæ præcipuè inhærens in hisce elucubrationibus Auctor, mirabiliter extensionem, constitutionem, & effectus gratiæ, tam excitantis, quàm adjuvantis, quæ per Jesum Christum diffusa est in cordibus Infidelium, induratorum, & excœcatorum, investigat, dilucidat, explanat, ut indè facilè sit cuique hoc Opus evolventi ediscere, quàm incomprehensibilis the-

thesaurus sit gratia Dei, de cujus plenitudine omnes accipimus, vel cùm nos initiat, & vocamur, vel cùm nos prævenit, & justificamur, vel cùm nos consummat, & glorificamur, ita ut semper cum Apostolo, cuicumque de gratia rectè sentire cupienti, reliquum sit dicere *Gratia Dei mecum*; sive præveniens sit, cum excitamur, sive cooperans, cùm adjuvamur, sive subsequens, cùm in bono roboramur. Singulari autem claritate, & gratiâ enucleat in hoc Opere propositorum in solutione dubiorum, sicut etiam alio in Opere ab ipso in lucem edito commendatissimus Auctor, quid gratia operetur, quid liberum arbitrium, qua in re veros, germanosque Thomisticæ Scholæ sensus exponit, quos perperam aliqui detorquere conantur, qui se doctrinam Thomisticam ore profitêri jactantes, in corde Jansenianа enutriunt deliria. Asserunt utique Thomistæ, voluntatem efficaci gratiæ non posse resistere. Sed quantum abest, ut in Jansenismum, hoc loquendi modo, valeant impingere, cui semper arginem fecit Schola Thomistica! Siquidem Thomistæ nihil aliunde significare intendunt, cum asserunt, voluntatem efficaci gratiæ non posse resistere, seu velle secundum gratiam donum Dei in ipsa voluntate designat, quæ à Deo habens repugnare nolle, certum est quod nunquam repugnare enititur ipsâ adjuvante gratiâ, quæ liberum excitat arbitrium, cùm seminat cogitatum, sanat, cùm immutat affectum, roborat, ut perducat ad actum, servat, ne sentiat defectum.

Ex hoc Opere, in quo emicet singularis eruditionis gratia constat, quantum sint allucinati, qui à Sanctorum doctrina, deteriorem in partem accepta, segreges facti sunt suis in scriptis, ex quibus, *magis proindè Scriptoris publicatur temeritas, quam Lectoris ædificetur charitas*: *S. Bernard. in tract. de gratia*; quod & novissimis temporibus Jansenio, & Quesnellio contigit, qui doctrinæ novitatem diligentes, & vanitatem, locuti sunt mendacium. Quotquot hujus sunt furfuris eruditè perstringit hoc Opus præscriptum: *Vera Christi Gratia illuminans, movens, & efficaciter adjuvans Infideles, excæcatos, & obduratos, propriis momentis stabilita, atque à Jansenii, & Quesnellii erroribus vindicata* à Rmo P. Fr. Cajetano Benitez de Lugo Provinciæ Hispaniæ ex Ordine Prædicatorum Magistro, & Socio Rmi P. Generalis, elucubratum, quod ex commissione Rmi P. Joannis Benedicti Zuanelli S. Palatii Apostolici Magistri perlegi. In eodem ita doctè perstringuntur Jansenistæ, ut mirum si posthàc os amplius habeant ad loquendum. Quapropter dignum censeo, quòd publici juris fiat, si ita ad quos spectat &c.

Ex Monasterio S. Pudentianæ de Urbe die meo protoparenti Doctori Mellifluo sacra tertiò decimò Kalendas Septembris anno 1733.

D. Joannes Sianda.

AP-

APPROBATIO
R.[mi] P. F. THEODORI A SPIRITU SANCTO

Carmelitæ Discalceati, Congregationis Sacrarum Indulgentiarum Consultoris, & Theologi Votantis in Sacra Congregatione Visitationis Apostolicæ.

Reverendissimi P. *Joannis Benedicti Zuanelli* Sacri Palatii Apostolici Magistri eâ, quâ par est, veneratione mandatis obtemperans, eximiâ animi jucunditate attentè evolvi, ac perlustravi Librum, cui titulus: *Vera Christi Gratia illuminans, vocans, & efficaciter adjuvans Infideles, excæcatos, & obduratos*, à Rmo Patre Magistro *Cajetano Benitez de Lugo*, inclyti Ordinis Prædicatorum feliciter elucubratum, quem Auctoris nomine aliis evulgatis voluminibus longè, latèque splendidò commendarem, nisi præclarum illud Emi *Pallavicini* retardaret effatum *de Bono* lib. 1. cap. 9. *Quicumque omnia peræque dicta, atque attributa Scriptoris alicujus effusè magnificat, is profectò indicat, se non Scriptores ex operibus, sed ex Scriptoribus opera existimantem*. Habet hoc Opus unde Scriptori decorem conciliet; in eo siquidem impletur, quod olim Catholicum Tractatorem instituens sapienter, ac eleganter protulit *Lirinensis in Monitorio* cap. 27. *Intelligatur, te exponente, illustrius, quod antea obscurius tenebatur; quod enim vetustas firmiter tenuit, ac non ita perspicuè venerabatur, gratulabitur Posteritas profundâ eruditione, mirâ claritate, reseratum*. In gratiæ Christi illuminantis contemplatione sapientissimus Auctor excelsæ Majestatis scrutator effectus non opprimitur à gloria, sed miram, ac singularem Aquilæ indolem æmulatus, ita mentis acutiem in Divini Solis radios citra palpitationis periculum defigit, ut inde clarissimè perceperit suavem, ac insimul efficacem modum, quò Deus Solem suum oriri facit super Injustos obduratos, aut infidelitatis, ac cœcitatis tenebris involutos: & in arduis ponens nidum suum, in splendoribus Sanctorum Patrum, legitimum Thomisticæ doctrinæ partum fovit, publicâ luce donandum. Hujus Divinæ illustrationis ubertatem sub typo vocationis ad mendicos, claudos, ac cœcos affabrè expressam indigitat *Augustinus* serm. 34. *de verbis Domini* his verbis: *Veniant mendici, quia ille invitat, qui propter nos pauper factus est, cùm Deus esset, ut illius paupertate mendici ditaremur. Veniant claudi, qui ei dicant: Compone gressus meos in semitis tuis. Veniant cœci, qui dicant: Illumina gressus meos, nè unquam obdormiam in morte*. Hanc sibi statuit metam sapientissimus Auctor, scilicet, prædictam gratiam vocantem, & illuminantem novis argumentorum subsidiis strenuè defensare; nec latum unguem à *Hieronymi* magisterio dissentiens apud *Salmantic.* tract. 13. disp. 7. *Libertas arbitrii servanda est, ut in omnibus excellat gratia Salvatoris*; ita gratiam auxiliantem exaltat, ut liberi arbitrii vi-

res non perimat. Ita liberi arbitrii jura propugnat, ut gratiæ ab intrinseco efficaciter moventis robur non deprimat. Nec mirum ex Sanctorum *Augustini*, & *Thomæ* fluentis doctrina progrediens illud sibi *Cassiodori* lib. 4. *variar.* promeretur elogium: *Laudabilis vena suum servans originem*. Utróque igitur Doctore Duce, ac Comite, ita Augustinianas, ac Thomisticas de Divina Gratia sententias pertractat, ut Scholasticam cum positiva, magnò sui labore, majori Lectorum utilitate, mirò fœdere copulaverit. Habent hic Polemici, unde Conciliorum, ac Patrum auctoritatibus acerrimos Divinæ Gratiæ Adversarios impugnent. Habent Scholastici, unde efficacissimis rationum momentis Pseudothomistas interimant; quò circa adeò præfixò Auctoris institutò ea, quæ proponit videntur aptari, ut ipse *Augustini* verbis, quibus olim usus est contra *Julianum* lib. 2. cap. 10. jure optimo *Jansenium*, & *Quesnellium* alloqui possit: *Appende sententias, nolo esse plures, ut eas pigeat enumerare; sed non sunt leves, ut eas dedigneris appendere, immo tam sunt graves, ut te videam sub earum onere laborare*. Nihil protuli; plura dixi. Nihil protuli, si quæ dicta sunt insignissimi Auctoris operi comparentur. Censoris virgam arripiens nil in eo reperi, aut ab Orthodoxæ Fidei principiis alienum, aut rectæ morum institutioni dissonum; sed omnia sinceram Fidei, ac cœlestis planè sapientiæ redolent puritatem. Opus itaque aureum, sanissimæ doctrinæ profunditate, sententiarum splendore, rationum soliditate prælo dignum, existimo, cedro, & immortalitate dignissimum. Sic sentio Romæ in Collegio S. Mariæ de Victoria die 19. Augusti anno reparatæ salutis 1733.

Fr. Theodorus à Spiritu Sancto.

APPROBATIO
R. A. P. M. FR. EDMUNDI DE BURGO

Ord. Prædic. S. Theol. Doctoris, Casanatensis Theologi pro Hiberniæ Provincia &c.

V*Olant libri* (querebatur olim S. *Bernardus* Epist. 189.) *& qui viderunt lucem, quoniam mali sunt, impegerunt in lucem*: Volant pariter in diebus nostris contumacium libri (licèt id toties prohibuerit Ecclesia Sancta Dei) qui temerariò, ignaróque ausu splendidissimam D. *Augustini*, & *Thomæ* de gratia, & libero arbitrio in eorumdem Scholis inconcussè, tutissiméque hucusque perspicuè traditam doctrinam cum justissimè proscriptis tenebrosis erroribus commiscere non cessant. *Quisquis libros* adeò infames *legerit* (ait S. *Hieronymus* Epist. 59.) *nè à serpentibus mordeatur, legat hunc librum* (cui titulus aptissimus est: *Vera Christi gratia illuminans* &c.) *ut .... quæ sibi cavenda noscat*, quæque sectanda perficiat; *sicque tenui diligentiâ advertet*

tet (ut præfatur S. *Prosper* præf. in *cap. Gall.*) *quàm injustè Catholici Prædicatoris* (ac gratiæ & arbitrii Defensoris S. *Augustini*) *memoria* simul & Augustino-Thomisticæ Scholæ fama *carpatur*, *& in quod peccatum* (restitutioni obnoxium) *cadant*, *qui alienâ instigatione commoti*, aut propriæ defensionis gratiâ inducti, *Scriptorem celeberrimi nominis*, ejusque Scholam, *promptiùs habent culpare*, *quàm nosse*.

At *talis est status veritatis* (S. *Chrysostomo* teste de *laud. Pauli* tom.4.) *ut etiam multis impugnantibus suscitetur*, *& crescat*: Undè *effugit lapidantium impetum* (addit S. *Greg. Naz. de modo in Disput. servando*) *oratio*, seu doctrina *nostra per medium ipsorum transiens*; *non lapidatur*, *quin potius belluas*, *hoc est*, *sermones hujusmodi*, *perniciosè ascendentes lapidibus*, *fundisque insectatur*. Ignominiâ quippè *splendidior* fit, & illustrior.

Irritos, vanosque calumniantium conatus in fuso de *Concursu prævio*, nunquam sat laudato, Opere nuper impresso, strenuè repressit præclarus, eximiusque *Magister noster* Fr. *Cajetanus Benitez de Lugo*, Conventûs famosissimi S. *Stephani Salmanticensis* (ex quo innumera prodierunt clara scientiæ omnimodæ, pietatis solidæ, & observantiæ Regularis lumina) dignissimus filius, ipso suo nomine notissimus.

In hocce pariter Opere de *Vera Christi gratia* &c. exquisitis Sacrarum Scripturarum, Canonum Ecclesiæ, Sanctorumque *Augustini* præsertim, & *Thomæ* testimoniis, fusâ eruditione, rarâ (sibi ingenitâ) modestiâ, idem assumptum prosequitur, complevitque. Ecclesiæ porrò justissimas decisiones solidè defendit; *Augustino-Thomisticam* Scholam (ipsi passim *Hipponensis*, & *Aquinatis* verbis) dilucidè vindicavit; & veritatis osoribus viam salutis fortiter, suaviterque monstravit. Utile igitur, & necessarium apparet, ut, ceu prioris Operis complementum, hic indefessi laboris fructus publicæ luci exponatur. Ita (saniori salvo judicio) voveo, opto, ac censeo, & commissioni mihi datæ à Reverendissimo P. Generali nostro Fr. *Thoma Ripoll*, eâ, quâ par est, promptâ voluntate pareo. Romæ ad Minervam die 8. Augusti 1733.

Fr. Edmundus de Burgo Athenriensis Hibernus Ord. Præd.

APPROBATIO
R. A. P. FR. PII VANDEN DYCK

Sacræ Theologiæ Magistri, & Theologi Casanatensis Ordinis Prædicatorum.

TAlis est conditio erroris, ut, nullo etiam sibi obsistente, consenescat, ac defluat: talis autem è diverso est status veritatis, ut etiam multis impugnantibus suscitetur, ac crescat. Quod de veritate his ferè verbis S. *Joannes Chrysostomus* pronuntiat, id doctrinæ SS. *Augustini*, & *Thomæ* in materia de gratia se ipsa efficaci convenire ostenditur in

hoc Opere, quod jussu Reverendissimi Patris Thomæ Ripoll, totius Ordinis Prædicatorum Magistri Generalis, perlegi, cui titulus: *Vera Christi Gratia illuminans, vocans, & efficaciter adjuvans &c.* in eo siquidem eximius, ac sapientissimus Pater Cajetanus Benitez de Lugo Ordinis Prædicatorum Sacræ Theologiæ Magister, & Rmi P. Generalis pro Hispania Socius, in Orbe litterario egregiis ingenii sui monumentis notissimus, ostendit, tantum abesse, ut doctrina de gratia efficaci ex se ipsa quidpiam detrimenti hisce nostris diebus passa sit, quin potius nova eidem, & minimè vulgaria, occasione damnatorum *Quesnelli* assertionum, accesserint decora. Hic videre licebit *Clementem* XI. doctrinam Thomisticam à calumnia vindicantem. *E tot confixis* (inquit Auctor insignis operis de vita, & rebus gestis *Clementis* XI.) *E tot confixis Quesnelli pronuntiatis, nonnulla, quæ ad Divinam gratiam pertinent, notissimo Jansenii sensu proscripsit, qui Dei gratiam necessitantem invexit: integrâ, ac prorsus illæsâ permanente doctrinâ de gratia se ipsa efficaci, quam à damnatis nuper erroribus immani tutam discrimine, potissimum Schola Thomistica, aliæque celeberrimæ in Orbe Catholico Academiæ, frequentesque Theologi, ducibus SS. Augustino, & Angelico Doctore propugnant. Quorum doctrinæ erroris notam hujusmodi ab se inustam Constitutione, Quesnellianæ studentes causæ, per summam injuriam calumniatos esse, Clemens celeberrimis litteris ordientibus* Pastoralis officii, *quas ad universos Christi fideles ..... scripsit, meritò conquestus est, falsamque criminationem depulit. Neque deerant, qui tametsi Quesnellianis, ut Catholicos decebat homines, essent adversi, & Clementinæ Sanctioni obsequerentur, licentia nihilominus pari, illustres utriusque Doctoris Scholas criminabantur; sua, alia de causa, interesse rati, id calumniæ genus vulgo alere: at horum item Pontificium Diploma tempestivè compressit audaciam.* En liberatos ab injuriosa calumnia SS. *Augustinum* & *Thomam*, eorumque Discipulos! En compressam illustres utriusque Doctoris Scholas criminantium audaciam! Inveniet quoque in hoc Opere Lector cum *Clemente* XI. *Benedictum* XIII. felicis recordat. in idem conspirantem; qui ex Apostolatûs specula omnes Ordinis Prædicatorum Professores hortatur, ut Doctrinam de Gratia per se efficaci, & Prædestinatione gratuita defendere, & calumniantium voces intrepidè pergant contemnere. Sed quia aliqui, licèt panci, pergunt blasphemare veritates Catholicas esse proscriptas: alii quidam perperam asserere privata suæ Scholæ placita, inter articulos Fidei, si Superis placet, relata, contra utrosque ascendens, ac vibrans Thomistica arma, tantâ eos efficaciâ, ac suavitate expugnat, ut nescias, quid mireris, an argumentorum vim, & energiam, an Auctoris modestiam, ac moderationem: cùmque Auctor meliori præ illis præditus criterio, clarè indigitet, quid in hac materia Fides doceat, quidve disputationibus Theologorum relictum sit, hinc judico (salvo semper &c.) Opus hoc luce dignissimum fore, cùm aliunde nihil in eo offenderim Fidei, aut bonis moribus adversum. In quorum fidem &c. Romæ 8. Augusti 1733.

Fr. Pius Vanden Dyck Julio-Sittardus Ord. Præd.

IN-

INDEX
DISPUTATIONUM,
ET DUBIORUM,
Quæ in hoc primo Tomo continentur.

DISCURSUS PROLOGOMENUS

DISPUTATIO I.

DU-

DISPUTATIO II.

DISPUTATIO III.

DU-

DISCUR-

DISCURSUS
PROLOGOMENUS
AD
TRACTATUM DE GRATIA
Physicè prædeterminante, seù ab intrinseco efficaci, & Concordia libertatis.

1 CUM ineffabiles, & infiniti Sapientiæ, ac Scientiæ Dei thesauri non hauriantur satis nisi juxta beneplacitum illius, qui fecit omnia in pondere, numero, & mensura, gratiæ ab intrinseco efficacis necessitas, ejusque cum libertate nostri arbitrii concordia, vel ex hoc humanæ menti indissolubile agnoscitur Sacramentum. Quarè justissimum, & misericordiosissimum gratiæ ab intrinseco efficacis auxilium commendans M. P. Augustinus, versansque profundissimæ hujus quæstionis argumentum: cur unus in accepta justitia perseveret, & non alter? Cur unus præ altero Divinæ consentiat vocationi? Ad inscrutabilia remittit judicia. Sic lib. de Don. persever. cap. 9. *Ex duobus itàque parvulis originali peccato pariter obstrictis, cur iste assumatur, ille relinquatur. Et ex duobus ætate jam grandibus impiis; cur iste ità vocetur, ut vocantem sequatur; ille autem aut non vocetur, aut non ità vocetur, inscrutabilia sunt judicia Dei. Ex duobus autem piis, cur huic donetur perseverantia usque in finem, illi autem non detur; inscrutabilia sunt judicia Dei*. Et cap. 12. *sed quarè illos, potiùs quàm illos? Iterùm, atque iterùm dicimus, nec nos piget: O homo tu quis es, qui respondeas Deo? Inscrutabilia sunt judicia ejus, & investi-*

gabiles viæ ejus. Et hoc adjiciamus: altiora te nè quæsieris, & fortiora te nè scrutatus fueris. Et cap. 14. in fin. *Cur autem illi habeant aures audiendi, illi non habeant: hoc est, cur illis datum sit à Patre, ut veniant ad filium, illis autem non sit datum, quis cognovit sensum Domini? Aut quis consiliarius ejus fuit? Aut tu quis es, ut respondeas Deo? Numquid ideò negandum est, quod apertum est; quia comprehendi non potest, quod occultum est? Numquid, inquam, propterea dicturi sumus, quod ita esse perspicimus, non ità esse, quoniam cur ità sit, non possumus invenire?* Et lib. 2. de peccat. mer. & remiss. cap. 18. num. 32. *Consilium occultioris justitiæ penès ipsum est. Nos quantum concessum est, sapiamus, & intelligamus, si possumus, Dominum Deum bonum ideò, etiam Sanctis suis, alicujus operis justi aliquando non tribuere, vel certam scientiam, vel victricem delectationem, ut cognoscant non à se ipsis, sed ab illo sibi esse lucem, quâ illuminentur tenebræ eorum; & suavitatem, quâ det fructum terra eorum.* Et lib. 1. ibi: cap. 21. n. 29. *Valdè ergo pravum sensum habemus ad discutiendam gratiam gratuitam nullis meritis præcedentibus, non iniquam, quæ non tàm movet, cùm præstatur indignis, quàm cùm æquè indignis aliis denegatur.* Et lib. de grat. & liber. arbitr. cap. 1. *Sunt quidam*, inquit, *qui sic gratiam Dei defendunt, ut negent liberum hominis arbitrium: aut quando gratia Dei defenditur, negari existiment liberum arbitrium .... itàque, dilectissimi, nè vos perturbet hujus quæstionis obscuritas.* Et Epist. 46. ad Valentinum, nunc Epist. 21. n. 6. *Aut*, inquit, *non intelligit librum meum, aut fortè ipse non intelligitur, quando difficillimam quæstionem, & paucis intelligibilem solvere, atque enodare conatur. Ipsa enim est quæstio de gratia Dei, quæ fecit, ut homines non intelligentes putarent Apostolum Paulum dicere, faciamus mala, ut veniant bona. Unde Apostolus Petrus in 2. Epist. sua: quapropter, inquit, charissimi hæc expectantes satagite inviolati, & immaculati apud Deum reperiri in pace, & Domini nostri patientiam, salutem existimantes. Sicut & dilectissimus frater noster Paulus secundùm eam, quæ data est ei, sapientiam scripsit vobis, ut & in omnibus Epistolis loquens in eis de his, in quibus sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti, & instabiles homines pervertunt, sicut & cæteras Scripturas ad proprium suum interitum.*

2. Quarè inter difficilia humanæ menti agnoscens mysterium hoc, quod est veluti fons signatus, conclususque hortus, quèm dignè, nec hominum, nec Angelorum sapientia valet reserare, lib. de Corrept. & grat. cap. 5. n. 8. exclamat August: *Sed quarè isti sic, illi aliter, atque alii alitèr diversis, & innumerabilibus modis vocentur, ut reformentur, absit, ut dicamus, judicium luti esse debere, sed figuli.* Et ibi cap. 8. n. 1. *Me ignorare respondeo. Non enim arroganter, sed agnoscens modulum meum, audio dicentem Apostolum: O homo tu quis es, qui respondeas Deo?* Et lib. de Spirit. & litter. cap. 3. *Si quis me interroget, cur illi ità suadeatur, ut persuadeatur, isti autem non? Duo solùm accurrunt, quæ respondere mibi placeat: O altitudo divitiarum Sapien-*

pientiæ, & Scientiæ Dei! Et: numquid iniquitas apud Deum? Cui hæc responsio non placet, quærat Augustino doctiores, sed caveat, nè inveniat præsumptiores. Ut sic intelligamus omnes, quod quisquis secundum suæ voluntatis beneplacitum supernam gratiæ efficacis intelligentiam assequi conatus fuerit, præsumptionis vitio seductus, atque ignorantiæ tenebris circumseptus, non intellectum, sed prorsùs judicium de sua reportabit audacia, dicente Augustino lib. de Don. persever. cap. 19. *Hoc scio, neminem contra istam prædestinationem, quam secundùm Scripturas defendimus, nisi errando disputare potuisse.* O ergo elata præsumptio! O tumens humana existimatio! O indocta scientia, & nescia doctrina! Quid terminos excedens suos, ut ad Dei ascendat sapientiam, extollitur, & inflatur!

3. Hinc prima mali labes, hinc venenata tot hæresum, & errorum zizania, hinc orta Hæreticorum rebellio, primaque radix tot contentionum; semperque nata acrior in Ecclesiâ de Concordia libertatis disputatio, quæ per tot sæcula SS. PP. & Theologorum exercuit ingenia. Hinc tandem jactata tot hæresum fluctibus, errorumque ventis concussa Ecclesiæ circa gratiam navicula, impulsa pluries, agitata, vexata; at licèt gravius laborans, eversa numquam; integra stat, stetit, semperque victrix, & gloriosa stabit doctrina hæc: quam Deus, Pater totius consolationis, apto, optatoque subveniens remedio, victricem semper in tranquillitatis portum vindicat, & Hæreticos vafris argutiis suis, & dolis ipsam supplantare conantes confundit.

4. Ita sanè est, quod mysterium gratuitæ prædestinationis, & gratiæ ignorari non vult Apostolus, ut loquitur Epist. ad Rom. cap. 11. *Nolo enim vos ignorare, fratres, mysterium hoc, ut non sitis vobis ipsis sapientes.* At si in doctrina prædestinationis omnia ignorare velle, infidelitas est, & omnia scire velle, superbia, & præsumptio est; hic cessare debet omnis mundanæ scientiæ curiositas, omnisque perspicacia naturalis ingenii, omnisque præceps agitata, & deordinata, si quæ est, quod absit, contra sententiam gratiæ, quam Catholici defendimus, efficacis affectio. Non enim, ut ita dicam, ab homine, aut per hominem initiatum fuit gratiæ efficacis mysterium. Non Scholæ Thomisticæ industriâ, non intellectuali Discipulorum suorum discussione, inventum. *Nobis nihil*, ut Tertulliani verbis utar de præscript. cap.6. *de nostro arbitrio inducere licet; sed nec eligere, quod aliquis de arbitrio suo induxerit. Apostolos Domini habemus Auctores, qui nec ipsi quidquam ex suo arbitrio, quod inducerent, elegerunt, sed acceptam à Christo disciplinam fideliter nationibus assignaverunt.* Fuit hæc doctrina priorum, subsequentium, necnon & posteriorum sæculorum, quam quovis tempore, ad revincendos errores circa gratiam, habuit Ecclesia: quæ cum non sit doctrina temporum, vel secundùm eorumdem successionem, & eadem semper, & immaculata perseverat, ut asserit Summus Pontifex Hormisda Epist. ad Possessorem: *De arbitrio tamen libero, & gratia Dei, quid Romana, hoc est Catholica sequatur, & asseveret Ecclesia, licèt in variis libris B. Augustini, & ma-*

& maximè ad Hilarium, & Prosperum, possit cognosci, tamen in Scriniis Ecclesiasticis expressa capitula continentur, quæ si tibi desunt, & necessaria credis, destinabimus: quamquam qui diligenter Apostoli dicta considerat, quid sequi debeat, evidenter cognoscat. Ergo nobis curiositate opus non est, nec humani ingenii inquisitione post tot clarissima Sacræ Scripturæ, SS. PP. & Conciliorum testimonia. Summæ namque imperitiæ argumentum erit, reprobare velle, quod SS.PP. efficacissimis probarunt argumentis, & quod humiliter, & fideliter à primis sæculis fuit in Ecclesia traditum. Quis evanidam non censeat ipsorum intelligentiam? Credendum nè illis, qui tàm cæco partium studio abripiuntur, qui se ipsos mutuo in propria causa, & testes, & judices appellant, ac laudant; qui se in Angelos lucis figurantes, nudo jam capite, occulta Dei judicia, & investigabiles vias ejus se proclamant assecutos, ut Ecclesiam à veteri doctrina, post tot evolutos annos, in novam sensim, paulatìmque traducant?

5. Hoc, iterùm dico, est dissolutæ humanæ libertatis fructus; est malæ impensæ libertatis effectus; fuit & hæresum radix, & origo, ut probat pravum illud Pelagianorum effatum, *quod ratio arguit, non potest auctoritas vindicare*. Erravit Origenes nimio plus tribuens libero arbitrio, docens, quidquid gratiæ nobis largitur Deus, totum id nostræ voluntatis arbitrio acceptum esse referendum. Quod si gratiæ auxiliis nos egere aliquando agnoscat, gratiam solùm voluntatis nostræ pedissequam, ad ejusque nutum compositam, & pro meritis à Deo in homines erogatam, non excitantem, non gratis datam, admittit. Erravit Pelagius, cujus doctrina, teste S. Hieronymo, *Origenis Ramusculus est*, qui gratiæ nomine saltem omisso, solam naturam in principio suæ hæresis sufficere dicebat, ac parem ad omnia Dei mandata observanda, tentationes superandas, ad ipsam denique vitam æternam assequendam. Unde disputantes Pelagiani contra gratiam pro libero arbitrio, *fecerunt*, inquit Augustinus serm.26. alias 11. de verbis Apost. cap.7. *auribus piis, & Catholicis offensionem. Cœperunt horreri; cœperunt ut certa pernicies devitari* &c. non valentes ratione naturali gratiam actualem voluntatis, & actionis, quæ virtute sua invicta, indeclinabili, & insuperabili, voluntatem ad agendum applicat, & determinat, cùm libertate componere. Et omnis creatus, & creabilis intellectus semper hallucinabitur, qui reconditam, admirabilem, & immensam tanti arcani profunditatem, tenuitate intelligentiæ humanæ assequi velit. *Hoc scio*, inquit Augustinus de Don. persever. cap. 19. *neminem contra istam prædestinationem, quam secundùm Scripturas Sanctas defendimus, nisi errando disputare potuisse. Puto tamen eis, qui de hac re sententias tractatorum requirunt, Sanctos & in fide, atque doctrina Christiana laudabiliter usquequaque diffamatos viros, Cyprianum, & Ambrosium, quorum tàm clara testimonia posuimus, debere sufficere, & debere ad utrumque, id est, ut & gratiam Dei gratuitam, sicut credenda, atque prædicanda est, per omnia credant, & per omnia prædicent, & eamdem prædicationem prædicationi, quâ hor-*

hortamur pigros, vel corripimus malos, non opinentur adversam : quia & isti viri cum sic prædicarent Dei gratiam, ut unus eorum diceret, in nullo gloriandum, quando nostrum nihil sit : alter autem, non est in potestate nostra cor nostrum, & nostræ cogitationes : non tamen hortari, & corripere destiterunt, ut fierent præcepta Divina. Hæc D. Augustinus ; ex quibus infero, quod, cum nequeant profundissima hæc naturalibus investigationibus metiri, aut assequi, standum, ejusdem Augustini exemplo, auctoritati Conciliorum, & SS. PP. quorum doctrina, quantum gloriæ Christi, Ecclesiæ, necnon saluti fidelium expediat, nè supprimatur, aut obscuretur, universus Christianus Orbis judicabit.

6. Nec nobis opponant, quod doctrina gratiæ nunc præberi, aut illo præberi modo non possit, quo fuit olim à SS. PP. tradita, innixi forsàn auctoritati Angelici Præceptoris Opusc. 1. in Præfat. ad Urbanum Papam, dicentis : *Exorti circa fidem errores occasionem dederunt, ut ea, quæ sunt fidei, majori circumspectione traderent. Et ideò non est mirùm, si moderni fidei Doctores post varios exortos errores, cautius, & quasi elimatius loquuntur circa doctrinam fidei.* Hoc enim certissimum est, hoc & omnibus persuasum esse debet. Quod & toties inculcat Augustinus : Ita Lib. de Don. persever. cap. 20. *Omnia itàque Dei dona, quæ in eodem Opere sivè optavi, sivè laudavi, quis, non dicam negare, sed dubitare saltèm audeat, Deum daturum se esse præscisse, & quibus daturus fuerit, nunquàm potuisse nescire ? Hæc est prædestinatio manifesta, & certa Sanctorum : quam posteà diligentiùs, & operosiùs, cum jam contra Pelagianos disputaremus, defendere necessitas compulit. Dicimus enim singulas quasque hæreses intulisse Ecclesiæ proprias quæstiones, contra quas diligentiùs defenderetur Scriptura Divina, quàm si nulla talis necessitas cogeret. Quid autem coegit loca Scripturarum, quibus prædestinatio commendata est, copiosiùs, & enucleatiùs isto nostro labore defendi, nisi quòd Pelagiani dicunt, gratiam Dei secundùm merita nostra dari ? Quòd quid est aliud quàm gratiæ omninò negatio ?* Et in Psal. 54. *Etenim Hæreticis exerta est Catholica, & ex his, qui malè sentiunt, probati sunt, qui benè sentiunt. Multa enim latebant in Scripturis ; & cùm præcisi essent Hæretici, quæstionibus agitaverunt Ecclesiam Dei. Aperta sunt quæ latebant, & intellecta est voluntas Dei. Indè dicitur in alio Psalmo, congregatio Taurorum inter Vaccas Populorum, ut excludantur hi, qui probati sunt argento. Excludantur enim dixit, emineant, eant, appareant. Unde dicuntur & in arte argentaria exclusores, id est, ex quadam confusione massæ suæ formæ expressores. Ergo multi, qui optimè poterant Scripturas dignoscere, & pertractare, latebant in Populo Dei : nec afferebant solutionem quæstionum difficilium, cùm calumniator nullus instaret. Numquid enim perfectè de Trinitate tractatum est, antequam oblatrarent Arriani ? Numquid perfectè de pœnitentia tractatum est, antequam contradicerent foris positi rebaptizatores ? nec de ipsa unitate Christi enuclea-*

cleatè dicta erant, quæ dicta sunt, nisi posteaquam separatio illa urgere cœpit fratres infirmos, ut jàm illi, qui noverant hæc tractare, atque dissolvere, nè perirent infirmi sollicitati quæstionibus impiorum, sermonibus, & disputationibus suis obscura legis in publicum deduxerunt. Et Psal. 67. *Multi enim sensus Scripturarum Sanctarum latent, & paucis intelligentioribus noti sunt: nec asseruntur commodius, & acceptabilius, nisi cum respondendi Hæreticis cura compellit. Tunc enim etiam qui negligunt studia doctrinæ, sopore discusso, ad audiendi excitantur diligentiam, ut Adversarii refellantur. Deniquè quàm multi Scripturarum Sanctarum sensus de Christo Deo asserti sunt contra Photinum, quàm multi de homine Christo contra Manichæum, quàm multi de Trinitate contra Sabellium, quàm multi de Unitate Trinitatis contra Arrianos, Eunomianos, Macedonianos? Quàm multi de Catholica Ecclesia toto Orbe diffusa, & de malorum commixtione usque in finem sæculi, quod bonis in Sacramentorum ejus societate non obstat adversus Donatistas, & Luciferianos, aliosque, si qui sunt, qui simili errore à veritate dissentiunt: quàm multi contra cæteros Hæreticos, quos enumerare, vel commemorare nimis longum est, & præsenti Operi non necessarium. Quorum tamen sensuum probati assertores, aut prorsus laterent, aut non ità eminerent, ut eos eminere fecerunt superborum contradictiones.*

7. Ita sanè est, quod non omnis locutio SS. PP. etsi probatissima, in eodem gradu, & loco constituenda est. Sicut enim, *alia claritas Solis, alia Lunæ, alia Stellarum, Stella enim differt à Stella in claritate*, 1. ad Corint. 1. 5. ità alia est claritas Cypriani, Nazianzeni, Gregorii. Alia Ambrosii, Hieronymi, Augustini, Prosperi, Fulgentii in materia gratiæ; quia cum ex illis quidam scripserint, priusquam certi errores prodiissent, aut Ecclesiæ judicio essent confixi; minori propterea cautione quandoque locuti sunt, quàm PP. posteriores. Sic Ecclesiasticos Scriptores excusat S. Hieronymus lib. 2. Apolog. adversus Ruffinum, qui de Verbo Divino antequam Arrius nasceretur, *innocenter*, ut inquit, *quædam, & minus cautè locuti sunt*. Sic etiam D. Augustinus de Patribus, quorum auctoritate abutebantur Pelagiani, lib. de prædest. Sanctor. cap. 14. ait: *Quid igitur opus est, ut eorum scrutemur opuscula, qui priusquam ista hæresis oriretur, non habuerunt necessitatem in hac difficili ad solvendum quæstione versari, quod procul dubio facerent, si respondere talibus cogerentur? Undè factum est, ut de gratia Dei quid sentirent, breviter quibusdam Scriptorum suorum locis attingerent; immorarentur vero in eis, quæ adversus alios inimicos Ecclesiæ disputabant.*

8. Hoc & affirmat Divus *Thomas* in Procemio ad 1. Opusc. dicens: *Quod autem aliqua in dictis Græcorum antiquorum Sanctorum inveniantur, quæ modernis esse dubia videntur, ex duobus æstimo provenire. Primò quidem, quia errores circa fidem exorti occasionem dederunt Sanctis Ecclesiæ Doctoribus, ut ea, quæ sunt fidei majori circumspectione traderent, ad eliminandos exortos errores; sicut patet, quòd*

quòd Sancti Doctores, qui fuerunt ante errorem Arrii, non ità expressè loquuti sunt de unitate Divinæ essentiæ, sicut Doctores sequentes, & simile de aliis contingit erroribus, quòd non solùm in diversis Doctoribus, sed in uno Doctorum egregio Augustino expresè apparet. Nam in suis libris, quos post exortam Pelagianorum hæresim edidit, cautius loquutus est de potestate liberi arbitrii, quam in libris, quos edidit ante prædictæ hæresis ortum, in quibus libertatem arbitrii contra Manichæos defendens, aliqua protulit, quæ in sui defensionem erroris assumpserunt Pelagiani, Divinæ gratiæ adversantes. Et ideo non est mirum, si moderni fidei Doctores post varios errores exortos, cautiùs; & quasi elimatiùs loquuntur circa doctrinam fidei ad omnem hæresim evitandam.

9. Hanc utriusque Sancti Doctoris sententiam sequitur P. Petavius, qui tantâ eruditionis Theologicæ laude claruit tom. 1. lib. 9. Dogmatum Theologicorum cap. 6. dicens: *Cùm de gratia, vel electione, ac Prædestinatione disputandum est, minor haberi solet antiquorum Parum ratio, qui ante Pelagianam ortam hæresim extiterunt, quàm eorum, qui posteà sunt secuti. Latinorum verò multò major, quàm Græcorum, etiam hæresi illa posteriorum. Propterea quòd magis aliquando Latinam Ecclesiam, quàm Orientalem exercuit hæresis Pelagiana, quæ iis de rebus altercandi occasionem præbuit. Sic ut Græci plerique intima Pelagianorum dogmata vel ignorarint funditùs, vel minùs accuratè perspexerint. Omnium verò Latinorum, quorum hac in controversia majorem dixi auctoritatem esse, Princeps est consensu Theologorum Augustinus: cujus de gratia sententiam quotquot deinde consecuti sunt Patres, ac Doctores, tum verò Romanæ Ecclesiæ Præsules, Præsulumque conventus, ratam, & Catholicam esse judicarunt; ut hoc satis magnum putarent veritatis argumentum, quòd ab Augustino positum, ac decretum esse constaret. Paucos duntaxat Recentiores excipio, qui in electione potissimùm ad gloriam, vel Prædestinatione pertractanda, ultrò se ab Augustini opinione discessisse profitentur; ut præ cæteris Ambrosius Catharinus, ac nonnulli de Scholasticis Theologis fecerunt. Alii, ne tantum à se pondus auctoritatis abjudicarent, Augustinum quoquo modo trahere in partem suam conati sunt, & contra, quàm omnis retrò antiquitas instituit, illius interpretari sententiam, quod inter alios aggressus est Gabriel Vazquez.*

10. At in dubium vocari minimè potest, illos SS. PP. qui Catholicam doctrinam, contra hæreses sui sæculi ab Ecclesia damnatas præcipuè defenderunt, maximam auctoritatem habere in illis Dogmatibus, quæ, approbante Ecclesiâ, defendenda suscepêre: v. g. maxima est auctoritas S. Athanasii, ubi agitur de Mysterio SS. Trinitatis, Verbi Consubstantialitate, quam adversus Arrianos propugnavit; S. Cyrilli, dum de Christi Incarnatione, quam adversus Nestorium defendit; S. Hieronymi, ubi de rebus, quæ ad Sacram Scripturam spectant, aut de Vigilantii erroribus disseritur; S. Augustini, Hieronymi, Prosperi, & Ful-

& Fulgentii, ubi de gratia Christi, quam adversus Pelagium tutati sunt, agitur. His ergo SS. PP. plenius, qui in aliquo circa efficaciam gratiæ dubitant, instruendi sunt. Nil opinandum, quod ipsorum appareat doctrinæ contrarium. Procul pulsa cæcâ quadam novitatis sectandæ prurigine, omnique curiositatis affectu, in eorum doctrina simus stabiles, & immobiles. Id enim tutissimum Theologis antiquitatem recolentibus, SS. PP. sequi vestigia, immotam oculorum aciem in ipsorum doctrinam intendere semper: quibus, nè quid minus nobis deesset de gloria veritatis, & ad nostram eruditionem, de ejus cognitione, Deus contulit Scripturarum scientiam, intellectum, & cognitionem, ut nobis manifestam facerent veritatis claritatem, sicut ad Africanos Episcopos scribit Summus Pontifex Zosimus Epist. 3. *Charitatem vestram tàm Apostolicæ Sedis auctoritate, quàm mutua amoris affectione commoneo, ut jàm ingenia vestra Sanctarum omnium Scripturarum, quæ secundùm traditionem PP. atque majorum præcepta sunt, præceptis, observationibusque sufficiant.* Quid illic non abundans? Quid non Dei Spiritu, & vocibus plenum sit? Nisi libet unumquemque plus sibi credere, suoque de se uti judicio. Ut enim Ratramnus Monachus Corbiensis scribit in libris ab ipso compositis de Prædest. Dei: *Ne nos in culpam ideò trahamur, si Sanctorum auctoritatem sequimur. Si enim quod illi dicunt Catholicum est, nec repugnans rectæ fidei, nos quoque non à Catholicæ Fidei rectitudine discrepare judicemur, si hoc dicamus, & sentiamus, quod illi dixerunt, & senserunt. Illorum enim doctrinâ fides Ecclesiastica munitur: & nos, qui intra sinum Ecclesiæ continemur, de illorum institutione imbuimur, nec aliud sentire præsumimus, nisi quod illi nos instituerunt; nec aliò ire, nisi quò ducunt: nec dicere aliud, nisi quod illi dicunt.*

11. Hoc maximè de S. Augustino in materia gratiæ intelligendum, præcedentium Summorum Pontificum consona prorsus attestatio compellit, & ratio manifesta convincit. Quis immobiliter non credet M. P. Augustino, Doctori illi ineffabiliter mirabili, ac incomparabiliter honorando, in cujus laudem dixit Bonifacius II. in Epist. ad S. Cæsarium Galliarum Primatem: *Atque ideò cum de hac re multi Patres, & præ cæteris, beatæ recordationis Augustinus Episcopus, sed & Majores nostri Apostolicæ Sedis Antistites, ità ratione probentur disseruisse latissima, ut nulli ulterius deberet esse ambiguum, fidem quoque nobis ipsam venire de gratia, supersedendum duximus* &c. & teste S. Prospero in fine libri contra Collat. *Bonifacius: cum esset doctissimus, adversus tamen libros Pelagii B. Augustini responsa poscebat.* Cui eximiæ commendationi illud sanè addendum S. Innocentii I. qui litteras utriusque Concilii Milevitani, & Carthaginensis ab Augustino scriptas, *plenas fidei* appellat, *totoque Catholicæ religionis vigore*. Adstipulatur Joannes II. *Item S. Augustinus, cujus doctrinam, secundùm Prædecessorum meorum statuta, Romana sequitur, & servat Ecclesia.* Sic & Cœlestinus Papa in Epist. ad Episcopos Galliæ cap. 2. *Quod illum nunquam sinistræ opinionis rumor aspersit, quem tan-*

tantæ scientiæ fuisse meminimus, ut inter Magistros optimos, etiam à meis semper Decessoribus haberetur. Sic & alii Summi Pontifices; ut meritò ad tanti Doctoris æternum decus affirmet Clemens VIII. *Cum multi Pontifices, & Prædecessores nostri doctrinæ S. Augustini tàm acres fuerint assertores, ac vindices, ut quasi hæreditario jure eam in Ecclesia relinqui voluerint; æquum non est, ut patiar illam hac hæreditate privari*. Cujus vestigiis laudabiliter inhærere volentes Alexander VII. Innocentius XII. & Clemens XI. hujus S. Doctoris doctrinam in publicum veritatis testimonium laudibus quàm plurimis illustravêre, ut eorum approbatio omnibus esset efficacissimum securioris doctrinæ documentum, argumentum veritatis. Audiendus F.R. *Benedictus* XIII., *Clementis* Papæ XII. quem Deus benevalentem, ac feliciter regnantem diù conservet, ad atterenda hæreticæ pravitatis molimina, ad suffocanda alia falsæ improbitatis semina, & ad inducendam pacis tranquillitatem, Decessor. Hic in sua Constitutione *Ad Summi Dei gloriam* data Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1728. decimo Kal. Octobris Pontificatus sui anno quinto, §. 6. *Nuncio tàm sancti, tàm gravis, & maturi judicii Episcopalis ad nos perlato, præ gaudio exsiliit cor nostrum, summâque lætitiâ perfusi, gratias Deo egimus, quod suam gloriam in S. Augustini exuviis canonicè vindicatis augere voluerit, quem ob sanctimoniam, atque intemeratam Doctrinæ excellentiam, ut fulgentissimum Ecclesiæ lumen, Innocentius, Zosimus, Bonifacius, Cœlestinus, Gelasius, Hormisda, aliique Decessores nostri Romani Pontifices, magno semper in honore habuerunt; nosque ipsi ut parentem æquè ac Magistrum veneramur, utpotè cujus Regulam, & Doctrinam in nostro Prædicatorum Ordine à primis adolescentiæ annis professi sumus, & favente Deo, profitemur*. O æternum Augustini decus, ipsum æquè parentem, & Magistrum veneratur Benedictus, veneranda Prædecessorum suorum sequens vestigia; nam & Cœlestinus Papa non contentus fuit S. Augustinum ex Antecessorum sententia collocasse inter Magistros Optimos, nisi etiam annumeraret inter suos, dum cap. 3. suæ Epistolæ ita loquitur: *Quia nonnulli, qui Catholico nomine gloriantur, in damnatis autem Hæreticorum sensibus, sivè pravitate, sivè imperitiâ demorantes, piissimis Disputatoribus obviare præsumunt, & cum Pelagium, & Cælestium anathematizare non dubitent, Magistris tamen nostris, tanquam necessarium modum excesserint, obloquuntur* &c. Quod Summi Pontificis dictum, *Magistris nostris*, non ad Summos Pontifices Innocentium, & Zosimum, sed ad S. Augustinum refertur, quem norunt omnes piissimum Disputatorem contra Pelagianos.

12. Hæc, dum ego considero, cum S. Prospero exclamare vellem: *Contra istam clarissimæ laudationis tubam, contra istam sacratissimi testimonii dignitatem, audet quisquam malignæ interpretationis murmur emittere, & perspicuæ, sincerissimæque sententiæ, nubem obliquæ ambiguitatis obtendere*! Quo namque consilio adversum hunc

S. Doctorem disputare quis aut debet, aut potest, in quo ità profundè quod universa tenet Ecclesia, & semper in ea retentum est circa efficaciam gratiæ rectissimè legitur? S. Fulgentius de verit. prædest. & grat. lib. 2. cap. 18. num. 30. *Hæc itaque Catholicorum Patrum Apostolicis institutionibus tradita, permanet in Ecclesiis sine aliqua dubitatione doctrina, quam Græci, Latinique Pontifices, Sancti Spiritus infusione firmati, uno, atque indissociabili semper tenuère consensu. In qua B. Augustinus indutus virtute ex alto, abundantius illis omnibus laboravit: non autem ipse, sed gratia Dei cum illo. Ipsius enim ministerio Dominus uberiorem hujus rei fidelibus suis instructionem præbuit. Quippe adhuc ipso in corpore constituto, Pelagianas hæreses adversus gratiam Dei mortiferis ausibus debellavit. Nec defuit invicta benignitas miserantis Dei, quæ militem suum spiritalis gratiæ armis tantò fortiùs præcingeret, quantò acriùs adversus eamdem, vasa iræ Diabolus instigaret. Proindè memoratus Dei Pontifex inclitus Augustinus turrim fortitudinis ipsam gratiam tenens, & exindè cuncta hostilium machinamenta turmarum Cælestis juvaminis virtute confringens, non solum ipse perfectam de hoste victoriam referens, triumphavit; quin etiam posteris certandi, & vincendi ordinem, si quando victa pravitas, recidivo ausu infandum caput erigere niteretur, ostendit: Sensum quippè Christi habens tàm gratiæ Dei, quàm humani arbitrii, & officia discrevit, & merita, semper divinis humana subjiciens, & veraciter docens, divinitùs homini, & gratuitò justificationis donum, & bonæ voluntatis exordium, & plenum tribui glorificationis effectum. Hunc legat omnis, qui salutem æternam adipisci desiderat, humiliter orans misericordem Deum, ut eumdem Spiritum intelligentiæ legens accipiat, quem ille accepit, ut scriberet, & eandem illuminationis gratiam adipiscatur, ut discat, quam ille adeptus est, ut doceret.*

13. Audiantur & alii virtutis, & sapientiæ suffragio notissimi Viri, quorum vel singulum nomen, singularis est panegyris materia. S. Prudentius Episcopus Trojæ in Epistola ad Hincmarum. *Hoc primum, præcipuèque moneo, & postulo, ut doctrinam Beatissimi P. Augustini omnium absque ulla dubietate undecumque doctissimi, Sanctarum Scripturarum auctoritati in omnibus concordissimam (quippe nullus Doctorum abstrusa earum scrupulosiùs rimatus, diligentiùs exquisierit, veriùs invenerit, veraciùs protulerit, luculentiùs enodaverit, fideliùs tenuerit, robustiùs defenderit, effusiùs disseminaverit) vestri Pontificatus tempore, commento quolibet impugnari non permittatis: quando tanto Cælestis gratiæ munere donata existit, ut nullo cujusquam conamine ullatenus evelli possit: cum eam, & Apostolicæ Sedis sublimitas, & totius Ecclesiæ Catholicæ unitas, auctoritate concordissima approbarint, ac roborarint: adeò ut nullus ei singulariter, verùm universitati Ecclesiæ Catholicæ cum ea, & in ea, queat anniti.*

14. Loquatur S. Remigius Archiepiscopus Remensis; qui in lib. de tenen-

tenenda immobiliter Scripturæ Sanctæ veritate, & Sanctorum Orthodoxorum auctoritate fideliter sectanda, in laudem Augustini, ità differit: *Hæc igitur cum legissemus, & adjuncto nobis fratrum nostrorum Deo donante benè studentium, & rectè intelligentium Collegio, piâ, & fideli attentione singula pertractassemus, graviter perculsi, & confusi animo vidimus in eis, & Scripturæ Sanctæ certissimam veritatem, & Beatissimorum Patrum, præcipuèque Sancti Augustini reverendam, & in omni Ecclesia Catholica receptissimam auctoritatem novo conatu, & ausu nimis temerario impugnari, & quantùm in ipsis fuit, improvidè, atque insolenter labefactari*. Et cap. 9. *Denique de B. Augustini libris, & scriptis, in quibus ex necessitate novæ, idest, Pelagianæ hæresis destruendæ, & Fidei Catholicæ defendendæ instantissima intentione, de natura, & gratia: de gratia, & libero arbitrio: de correptione, & gratia: de prædestinatione Sanctorum, & bono perseverantiæ: ac de Baptismo parvulorum juxta profunditatem Scripturæ Sanctæ, & Evangelicæ, atque Apostolicæ doctrinæ regulam, multipliciter disputavit adhùc ipso vivente, sicut Prosper, & Hilarius ad eumdem scribunt, & multò magis post obitum ejus, propter obscuritatem rerum, & tarditatem minus intelligentium multiplex querela maximè intra Gallias exorta est. Sed continuò per Divinæ misericordiæ providentiam, & Conciliis, ac statutis Beatissimorum Patrum, & Decretis, atque auctoritate Apostolicæ Sedis Pontificum solertissimè sedata, atque sanata: ita ut stultis, & indisciplinatis quæstionibus silentium imponeretur, & Sanctissimi, ac sincerissimi Doctoris auctoritas in omnibus Ecclesiis, atque in ipsa Sede Apostolica confirmaretur. Deniquè Beatissimus Papa Cœlestinus* &c.

15. Loquatur S. Vincentius Ferrerius in Sermone de S. Augustino: *Audeo dicere, omnes Doctores, qui venerunt post Augustinum, sustentautur super ejus Doctrinam sanctam, puram, Catholicam, auri purissimi sine errore falsarum opinionum: & quilibet Doctor est contentus ad probandum dictum suum, si potest habere unam auctoritatem Augustini*.

16. Loquantur Lupus Servatus in suo Opere de prædestinatione, qui Augustinum pag. 22. *parentem Ecclesiasticæ Philosophiæ* nominat. Et pag. 23. *Gratia Dei, sicut nemo tàm laboriosâ indagine vestigavit, nemo ut ille tamdiù versavit; ità, pace cunctorum dixerim, nullus utrumque cum tanta veritatis proprietate invenit, nullus tantâ eloquentiæ ubertate asseruit, nullus inexpugnabilium argumentorum copiâ tantâ defendit*. Et pag. 31. *Quis hoc sit sanctior, quis cautior, quis securior? Hic itaque tot Divinis ornatus muneribus non dubitando, non quærendo, non argumentando, sed planè, velut professum docendo, bonorum prædestinationem esse insinuat. Verba ejus posui ex libro quem Enchiridion dixit, cui in retractatione cum vellet supremam imponere, ut ajunt, manum, nihil quod adjiceret, nihil quod detraheret, nihil quod mutaret, invenit*. Eminentissimus Cardinalis Ba-

Baronius in Appendice tom. 10. Annalium: *Apostolica Sedes S. Augustini se professa est de gratia, & libero arbitrio probare sententiam.* Venantius Fortunatus Episcopus Pictaviensis: *Quicumque cum Apostolo Paulo, id est, Oraculo Ecclesiæ, & cum B. Augustino ejus sequace consonat, in eo ignorautiæ caligo non regnat.*

17. Non sunt hæc blandientis orationis poppysmata, sed sanctissima Summorum Pontificum Oracula, totque illustrium Ecclesiæ Prælatorum: quæ cum in animum immitto profundius, intelligo demùm, eo celsitudinis evasisse Augustinum, quo mens solum audeat admiratione aspirare. Sed quid miror tàm fortunatam, atque per omnia sæcula amplissimam Sapientiæ Augustini irradiationem? Cum Augustinus, pleno sinu totum Sapientiæ Solem excipiens, fuerit in publicam mundi lucem accensus; cum per aureos sapientiæ ejus radios illuminatus sit meridies Ecclesiæ, nihilque tàm obscurum sit in Theologia, quod suo Cœlesti splendore non irradiet. Illius doctrina, inexpugnabile semper fuit Ecclesiæ munimentum, & fulcimentum. Ipsâ propugnata est vera Religio, & penitùs debellata, profligata, & detriumphata Pelagianorum hæresis. Sunt M. P. Augustini Opera, liber ille, cujus doctissimis Catholicis Aphorismis Orbis totus à tot sæculis eruditur, quem generosa posteritas per omnes Universitates, & Academias usque hodiè cum ingenti plausu, & salutari Sapientium fructu explanat. Quæ omnia eo demùm conspirant, ut tractatus iste eò videatur illustrior, quò puriori Augustiniani Solis radio illustratur; ut eliminetur à Scholis novitas, cùm omnis ventura posteritas habeat, undè sibi inexhaustam Cœlestis doctrinæ copiam in Augustino depromat. Hoc amor imperat, ut digna sæculis Augustini memoria supervivat in Discipulis. Hoc debitum doctrinæ suæ commendationis exigit Magister Optimus à Discipulo. Spectant ad Discipulorum encomia Magistrorum laudes; ei debent gloriam, & decus, cui & debent seipsos. Quare mihi decretum est, ut D. Hieronymi Augustinum alloquentis Epist. apud Augustinum 192. aliàs 30. verbis utar, *ipsum amare, suspicere, colere, mirari, suaque dicta quasi mea defendere.*

18. At cum S. Augustini excitavi memoriam, D. Thomæ non extinxi recordationem. Hic est enim prosper, & amplissimus Scholæ nostræ character, ut nunquàm Augustini solius meminisse valeamus. Augustini laus, elogium Thomæ; qui ex eo maximè commendatur ab Urbano V. in Bulla ad Tolosanam Academiam, quòd B. Augustini *vestigia insequens Ecclesiam illustraverit.* Vel, ut in ejus laudem dixit Possevinus S. J. *S. Thomas Aquinas meritò potest nominari alter Augustinus, cum adhuc solidius, atque in meliorem ordinem Doctrinam Augustini redegerit. Quam quidem Summam & pleræque celebriores Academiæ, & Viri admodum insignes exponentes tractant, & docent: ut post tot sæcula vivat, doceat, & illustret Ecclesiam, atque Hæreticos expugnet unus homo Augustinus, dum interea Cœlesti gloria in dies auctiore perfruitur.* Conjice oculos in decreta Apostolica, quæ in decursu hujus operis ad latum extensa offendes, & fatebe-

teberis ea quæ nominatim doctrinæ S. *Augustini* data sunt, mox relata, encomia, eadem omninò doctrinæ Thomisticæ competere. Ut enim nunc omittam Pontificem *Benedictum* XIII. Ordinis Prædicatorum, sufficiet nobis binum Breve *Clementis* XII. feliciter regnantis. In horum primo, cui initium, *Verbo Dei scripto & tradito* doctrinam Thomisticam conformem illis Fidei nostræ Regulis asserit: in altero, *Apostolicæ Providentiæ*, doctrinam de gratiæ efficacia prout Thomistica Schola eam defendit, SS. *Augustini* & *Thomæ* esse definit: atque hâc suâ Apostolicâ declaratione immortalem gloriam Scholæ Thomisticæ adjunxit. His enim paucis verbis, *Doctrinam SS. Augustini & Thomæ de Divinæ gratiæ efficacia*, imo potius oraculo, orthodoxiam sententiarum illarum à primis Ecclesiæ sæculis derivatam, atque ad hæc nostra tempora perennantem, nunquamque defecturam posteritati consecravit. Nunc igitur pro Schola nostra Catholicitate Summorum Pontificum oracula, nedum ab Innocentio IV. qui Angelicam S. Thomæ doctrinam commendare cœpit, ejusque successoribus usque ad Clementem XII; sed ab Innocentio I. Zozimo, Bonifacio, Cœlestino, Gelasio, Hormisda, cæterisque Romanis Pontificibus licebit repetere. Si ergo Doctrina S. Augustini est, *quam Romana sequitur & servat Ecclesia*; quam Hæretici *sinistræ opinionis rumore* aspersærunt; quam secutus est *Bonifacius Papa II. contra Pelagianos*; *plena Fidei, totoque Catholicæ Religionis vigore*; quam Pontifices Summi *hæreditario jure in Ecclesia relinqui voluerunt*; contra quam nullus excessit, quin temeritatis suæ pœnas senserit; quam *Apostolicæ Sedis sublimitas, & totius Catholicæ Ecclesiæ unitas, auctoritate concordissimâ approbavit, ac roboravit*; *Reverenda & in omni Ecclesia receptissima auctoritas, habens veritatis proprietatem*; quam Apostolica Sedes se *professa est probare*, quam qui sequitur, *in eo ignorantiæ caligo non regnat*: jam eisdem præclaris & magnificis præconiis doctrina Thomistica ornata & commendata est, dum Summi Pontifices approbant & laudant utriusque Sancti Doctoris doctrinam eandem esse. Hic ergo Doctor Angelicus, Ecclesiæ Catholicæ præfulgidum lumen, Theologorum Theologus, Augustinianæ Doctrinæ fidelissimus custos, & hæres, ut profundissimum hoc mysterium propugnet, quod extra sensus intentionem, & extra omnis intelligentiæ humanæ conceptionem agnoscit, quæstionem istam ad obscurissima opera Dei, abditissimasque Divinæ Providentiæ latebras pertinere fatetur. Opusc. 17. cap. 9. dicens: *Hanc etiam efficaciam Dei intrinsecus inspirantis Augustinus ostendit in lib. de prædest. Sanctor. inducens quod habetur Joann. 6. Omnis qui audivit à Patre, & didicit, venit ad me; valdè inquit, remota est à sensibus carnis hæc Schola, in qua Pater auditur, & docet, ut veniatur ad filium: nec agit hoc cum carnis aure, sed cordis. Et posteà subdit: itaque gratia, quæ occultè humanis cordibus Divinâ largitate tribuitur, à nullo corde duro respuitur: ideò quippè tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur. Hanc etiam efficaciam inspirationis internæ Gregorius in Homil. Pentecostes commendat*, di-

dicent: O qualis Artifex est iste Spiritus! Nulla ad docendum mora agitur, in omne quod voluerit, mox ut tetigerit mentem, docet, solumque tetigisse, docuisse est: nàm humanum animum subito ut illustrat, immutat. Huic tanto Doctori adhærere nobis bonum est, & opportunum, quinimo, & omni præventione depositâ, gloriosum. Quidquid ad obscurarum, & involutarum rerum intelligentiam exprimi potest, id omne aptissimè, & profundissimè expositum reliquit, ut nusquam satis pro dignitate vel admirari, vel celebrari possit.

19. Non hic laboro de novâ ex proprio ingenio ad hujus mysterii intelligentiam inventione doctrinæ; non proprius erit sermo noster, sed qualis à nobis de Sanctorum Patrum, ac insignium Theologorum traditione fuerit conceptus; nè meritò redarguar verbis *Hieronymi* (Epist. 65. ad *Pammachium.*) *Cur post quadraginta annos* (1700. dicerent) *docere nos niteris, quod antea nescivimus? Usque ad hunc diem sine ista doctrina mundus Christianus fuit. Illam senex tenebo fidem, in qua puer natus sum.* Aut aliis *Nazianzeni* verbis (Orat. 26.) *Tu viam minimè tritam, & inaccessam ingrederis: ego tritam, atque calcatam, & quá multi ad salutem pervenerunt.* Altius ergo, & Divinum quoddam ad res Divinas tractandas requiritur orationis genus. *Non est de Deo humanis judiciis sentiendum*, ut dixit *Hilarius* lib. 6. de Trinit. pag. 865. *A Deo discendum est, quid de Deo intelligendum sit: quia nonnisi se auctore cognoscitur. Loquendum ergo non aliter de Deo, quàm ut ipse ad intelligentiam nostram locutus est.* Non etiam investigo pro elocutione eloquentiæ flores, aut flore orationis convestire hunc Theologicum Tractatum; quod suscipere temerarium esset. Multo satius est mysterii adeò ineffabilis splendorem admirari, quam blandiente ullo sermone explicare; teste D. Laurentio Justiniano in Fasciculo amoris cap. 17. *Incomprehensibilis est electio hæc, nulli prorsus mortalium nota. Caligat naturale ingenium in consideratione ipsius, & à nimio splendore ejus reverberantur sublimium oculi. Quis curiosus inscrutabilia Dei judicia investigabit impunè? Quis (oro) ineffabile lumen secretorum Divinæ Majestatis constitutus in carne poterit intueri? Solis illis Spiritibus Angelicis, quamvis non ad plenum, datur judiciorum Dei Scientia, in quibus tanquam in Trono proprio Divina præsidet Sapientia .... Discant qui domos habent luteas, & terrenum inhabitant fundamentum, quid de Verbo Dei credere debeant, & quàm reverenter, quàm providè Divinæ se debeant contemplationi ingerere, necnon, quàm cautè arcana Omnipotentis rimari judicia. Apostolus namque Paulus, qui usque ad tertium Cælum raptus est, qui arcana Dei Verbi audivit, quæ homini non licet loqui, eadem intueri ausus non est, dicens: O altitudo divitiarum Sapientiæ, & Scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus! Quis novit sensum Domini? Aut quis consiliarius ejus fuit? Nempè si electionis Vas, qui Sapientiam loquebatur inter perfectos, Sapientiam, inquam, in mysterio absconditam, illa investigare noluit, quid cæteri acturi sunt, qui propinqua, & visibilia*

bilia vix intelligunt? Nemo igitur prædestinationis altitudinem, & prædestinatorum causas curiosâ percunctatione præsumat inquirere, quæ in sola æternæ Sapientiæ cognitione sunt posita. Quisque indubiè fateatur verissima, & rationabilia esse Dei judicia, quamvis occulta.

20. Nequaquam igitur aliundè, quam ab ipso Paraclito veritatis lumen, & hujus secreti cœlestis intelligentiam percipere se posse aliquis credat. Humanæ nostræ cognitionis falsis, & erraticis luminibus diffidamus. Divitiæ sunt Sapientiæ, & Scientiæ Dei. Inscrutabilia sunt & Dei judicia. *Nobis*, inquit Augustinus serm. 15. de temp. aliàs 254. *consideratio, admiratio, terror, exclamatio, quia nulla penetratio. Ipsi autem quid? Gloria in sæcula sæculorum: sivè de vasis in honorem, sivè de vasis in contumeliam, ipsi gloria in sæcula sæculorum. Alios coronat, alios damnat: nunquàm errat: alios probat, de aliis probat, omnes ordinat.* At hæc profunditas abditæ, & immensæ Scientiæ, & Sapientiæ Dei, quâ & ab æterno prænovit omnia, & res à se conditas ordinat ad finem gloriæ suæ; illæ arcanæ, & humanæ rationi prorsus imperviæ Divinæ misericordiæ, & justitiæ operationes, alios eligentis, alios reprobantis; hic mirabilis, investigabilisque modus, quo Deus gratiâ suâ operatur in cordibus hominum intellectu complecti feliciter non potest, nisi favente ipsamet Divinâ gratiâ. Liceat ergo cum Ven. Thoma à Kempis de imitat. Christi lib. 3. cap. 55. mihi dicere: *O quam maximè est mihi necessaria, Domine, tua gratia ad inchoandum bonum, ad proficiendum, & ad perficiendum. Nàm sinè ea nihil possum facere: omne autem possum in te, confortante me gratiâ.... O beatissima gratia, quæ pauperem spiritum virtutibus divitem facis, & divitem multis bonis humilem corde reddis! Veni, descende ad me, reple me mane consolatione tuâ, nè deficiat præ lassitudine, & ariditate mentis meæ anima mea. Cunctis hostibus potentior est, & sapientior universis Sapientibus. Magistra est veritatis, doctrix disciplinæ, lumen cordis.... Tua ergo me, ò Domine, gratia semper præveniat, & sequatur, ac bonis operibus jugiter præstet esse intentum.*

21. In his jam vides, erudite Lector, me gratiam ab intrinseco efficacem ex nunc profiteri: quo argumento redarguebat olim *Augustinus* Julianum lib. 3. Oper. imperf. qui cùm posceret auxilium Dei ad libros suos scribendos Deum in voluntatibus hominum operari nesciens fatebatur. *Auxilium Dei quæris, ut impleantur vani libri tui; & non quæris, ut corrigantur perversi sensus tui. Vellem tamen, diceres, propter quid in hoc opere auxilium Dei poscas, cum sit in tuo libero arbitrio sive facere hoc sive non facere. An ut ea tibi præsiò sint, quæ in potestate tua non sunt, & sine quibus hoc effici non potest, sicut sunt, ut alia omittam, ipse victus, atque otium? At hæc penè semper Deus per voluntates nobis subministrat aliorum. Vides ergo id te poscere ab Omnipotente Deo, cum propter implendos tuos libros poscis auxilium, ut in voluntatibus hominum, quod te adjuvet, & quod te non impediat, operetur. Nam si nolint homines tibi victum submi-*

ni-

nistrare, sumtusque congruentes, si nolint postremo à te inquietando, impediendoque cessare, scribere, vel dictare ista non poteris. Speras ergo auxilio Dei sic agi hominum voluntates inter quos vivis, ut tibi necessarium nihil desit. Paratur enim (quod non credis) voluntas à Domino. Aut igitur tuum dogma jam corrige, aut ad hoc defendendum desine Divinum auxilium postulare. Hoc ergo Divino semper, ut precor, erudiente, confortante, & comitante Spiritus Sancti lumine, qui ut dicitur Sap. 7. *Omnium est artifex, omnem habens virtutem;* qui quoties vult, aperit ora mutorum, & linguas infantium facit disertas, de ignaro repente, & sine mora faciens doctum, de hoc altissimo mysterio tametsi inexpertus, & rudis sum, tractare institui. O utinam faustè! Ut quod Domino placeat, & consonum sit Scripturis, nec Patribus contrarium loquar; ut doctrina omnibus grata, & proficua sit: ut sic eam corde concipiam, quomodo dignum est; & sic eam promam, quo modo expedit; dicente S. *Cyrillo Hierosolymitano* Cathe. 16. num. 2. *Ipsius gratiæ itaque Jesu Christi est concedere, & nobis ut absque defectu dicamus, & vobis, ut intelligenter audiatis.* Et n. 25. his verbis: *Ipse, de quo loquimur vim unicuique nostram largiatur, & nobis qui dicimus, & vobis qui auditis.* Ut legentes ea, quæ veritatis sunt, defendant; & præsto ad legendum habeant, quod maximâ olim, & his temporibus, circa præsentem disputationem, contentione est controversum. Hoc, quod arduum sanè aggredior, non tam pro Scholæ nostræ gloriæ magnificentia, quàm in Dei laudem, si ab ipso singulari munere fuerim edoctus, ut hujus absconditi mysterii valeam vestigare secreta, cedat. In quo quidquid dicitur, Catholicæ Ecclesiæ, ejusque visibili in terris Capiti Romano Pontifici submissum esse volo, & declaro.

DISPU-

DISPUTATIO I.

De essentia, & constitutivo libertatis creatæ.

DUBIUM I.

An post Adæ peccatum sit in homine libertas? Quid sit? Et qualis sit prima radix, necnon indifferentia libertatis constitutiva?

§. I.

Datur in homine post Adæ peccatum libertas.

1 HOMINEM esse liberi arbitrii, ut certissimum Fidei dogma statuit S. *Augnst.* de grat. & liber. arbitr. cap. 2. dicens: „ Revelavit autem nobis per Scripturas suas Sanctas, esse in homine liberum voluntatis arbitrium. Quomodò autem revelaverit, commemoro vos, non humano eloquio, sed Divino. Primùm, quia ipsa Divina præcepta homini non prodessent, nisi haberet liberum voluntatis arbitrinm, quo ea faciens ad promissa præmia perveniret. Ideo enim data sunt, ut homo excusationem de ignorantia non haberet; sicut Dominus dicit in Evangelio de Judæis Joannis 15. 22. Si non venissem, & locutus eis fuissem, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo. De quo peccato dicit, nisi de illo magno, quod præsciebat eorum futurum quando ista dicebat, id est, quo eum fuerant occisuri? Neque enim nullum habebant peccatum, antequam Christus venisset in carne ad eos. Item dicit Apostolus Rom. 1. 18. Revelatur ira Dei de Cœlo in omnem impietatem, & injustitiam hominum eorum, qui veritatem in ini-

„ iniquitate detinent: quia quod notum est Dei, manifestum est in „ illis; Deus enim illis manifestavit. Invisibilia enim ejus à creatura „ mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna „ quoque virtus ejus, ac divinitas, ut sint inexcusabiles. Quomodò dicit inexcusabiles, nisi de illa excusatione quâ solet dicere humana superbia, si scissem, fecissem; ideo non feci, quia nescivi? Aut, si scirem, facerem; ideo non facio, quia nescio? Hæc eis excusatio „ tollitur, quando præceptum datur, vel scientia non peccandi manifestatur. Sed sunt homines qui etiam de ipso Deo se excusare conantur, quibus dicit Apostolus Jacobus 1. 13. &c. Nemo cùm tentatur, dicat, quoniam à Deo tentatur, Deus enim intentator malorum „ est: ipse autem neminem tentat. Unusquisque vero tentatur à concupiscentia sua abstractus, & illectus: deinde concupiscentia cùm „ conceperit, parit peccatum: peccatum vero cùm consummatum „ fuerit, generat mortem. Item de ipso Deo se excusare volentibus, „ respondet liber Prov. Salomonis 19. 3. Insipientia viri violat vias „ ejus, Deum autem causatur in corde suo. Et liber Ecclesiasticus dicit 15. 11. &c. Ne dixeris, quia propter Dominum recessi; quæ enim „ odit non facias. Ne dixerit, quia ipse me induxit: non enim opus „ habet viro peccatore. Omne execramentum odit Dominus, & non „ est amabile timentibus illum. Ipse ab initio fecit hominem, & reliquit eum in manu consilii sui. Si volueris, conservabis mandata, & „ fidembonam placiti. Apponet tibi ignem,& aquam; ad quodcumque „ volueris extende manum tuam. In conspectu hominis vita,& mors,& „ quodcumque placuerit dabitur ei. Ecce apertissimè videmus expressum liberum humanæ voluntatis arbitrium.

2. Pergit ibidem S. Doctor num. 4. „ Quid illud, quod tam multis locis omnia mandata sua custodiri, & fieri jubet Deus? Quomodò „ jubet, si non est liberum arbitrium? Quid Beatus ille, de quo „ Psalm. 1. 2. dicit, quod in lege Domini fuit voluntas ejus; nonne „ satis indicat voluntate suâ hominem in lege Dei consistere? Deinde „ tam multa mandata, quæ ipsam quodammodo nominatim conveniunt voluntatem, sicut est, ad Rom. 12. 21. Noli vinci à malo: & „ alia similia sicut, sunt Psalm. 31. 9. Nolite fieri sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus: & Prov. 1. 8. Noli repellere consilia „ matris tuæ: Et Prov. 3. 7. Noli esse sapiens apud te ipsum: Et ibid. 11. „ Noli deficere à disciplina Domini: Et ibid. 27. Noli negligere „ legem: Et 29. Noli abstinere bene facere egenti. Et Prov. 5. 2. Noli „ fabricare in amicum tuum mala: Et Psalm. 35. 4. Noli intendere fallaci mulieri: Et Prov. 1. 29. Noluit intelligere, ut bene ageret: & „ Noluerunt accipere disciplinam: & innumerabilia talia in veteribus „ libris divinorum eloquiorum quid ostendunt, nisi liberum arbitrium „ voluntatis humanæ? In libris etiam novis Evangelicis, & Apostolicis quid aliud ostenditur, ubi dicitur Matt. 19. Nolite vobis condere thesauros in terra: Et idem 10. 28. Nolite timere eos, qui occidunt corpus: Et idem 16. 24. Qui vult venire post me abneget se-

„ semetipsum: Et Lucæ 2. 14. Pax in terra hominibus bonæ voluntatis; & quod dicit Apostolus Paulus 1. ad Corinth. 7. 36. Quod vult faciat, non peccat si nubat: qui autem statuit in corde suo, non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis, & hoc statuit in corde suo, servare virginem suam, bene facit. Item dicit 1. ad Corinth. 9. 17. Si autem volens, hoc facio, mercedem habeo. Et alio loco 1. ad Corinth. 15. 34. Sobrii estote justè, & nolite peccare. Et iterum 2. ad Corinth. 6. 11. Ut quemadmodum promptus est animus voluntatis, ita sit & perficiendi, Et ad Timoth. 5. 11. dicit: Cum enim in deliciis egerint in Christo, nubere volunt. Et alibi 2. ad Timoth. 3. 12. Sed & omnes, qui piè volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur. Et ipsi Timotheo 1. 4. 14. Noli negligere gratiam, quæ in te est. Et ad Philemonem: Ne bonum tuum velut ex necessitate esset, sed ex voluntate. Servos etiam ipsos monet ad Ephes. 6. 6. ut Dominis suis ex animo serviant cum bona voluntate. Item Jacobus 2. 1. Nolite itaque errare fratres mei, & nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Jesu Christi: Et ibidem 4. 11. Nolite detrahere de alterutro. Item Johannes in epistola 1. sua 2. 15. Nolite diligere mundum: & cætera hujusmodi. Nempe ubi dicitur, Noli hoc, & Noli illud, & ubi ad aliquid faciendum, vel non faciendum in Divinis monitis opus voluntatis exigitur, satis liberum demonstratur arbitrium. Nemo ergo Deum causetur in corde suo, sed sibi imputet quisque, cùm peccat. Neque cùm aliquid secundùm Deum operatur, alienet hoc à propria voluntate. Quando enim volens facit, tunc dicendum est opus bonum, tunc speranda est boni operis merces ab eo, de quo dictum est; Qui reddet unicuique secundùm opera sua Matth. 16. 27.

3. Accedit SS. PP. traditio quæ ubique hominem liberrimum prædicat. *Clemens Alex.* lib. 1. *Strom.* *Quoniam libera electio, & appetitio peccati primùm inchoat, jure infliguntur supplicia.* *Irenæus* lib. 4. *adversf. hæreses* cap. 11. *Posuit autem in homine potestatem electionis, quemadmodum in Angelis*, & cap. 72. *Si igitur non esset in nobis potestas faciendi hæc, aut non faciendi; quam causam habebat Apostolus, & ipse Dominus, consilium dare, quædam quidem facere, à quibusdam vero abstinere?* *Ambrosius* in *Psal.* 40. *Homini dedit eligendi arbitrium quod sequatur.* Et lib. 2. *de Cain, & Abel* cap. 7. exponens verba Dei ad *Cain*: *Nonne si bene egeris, recipies?* Sic loquitur. *Non habes quod excuses, non habes in quo necessitatem magis, quam mentem tuam arguas. In te retorquetur improbitas. Tu princeps operis tui, tu dux criminis. Non te invitum, non imprudentem error attraxit, sed voluntarius reus, judicio, non lapsu, fecisti dolum, quo te Divinæ injuriæ reum ipse convincit.* Tertullian. lib. 2. contra Marcion. cap. 6. *Tota ergo libertas arbitrii in utramque partem concessa est illi*, scilicet homini, *ut sui Dominus constanter occurreret, bono spontè servando, & malo spontè servando: quoniam, & aliàs positum hominem sub judicio Dei, oportebat justum illud efficere de arbitrii sui me-*

meritis, liberi scilicet. Cæterum nec boni, nec mali merces jure pensaretur ei, qui aut bonus, aut malus necessitate fuisset inventus. Astipulantur *Athanasius* Orat. *contra Gentes* cap. 4. Basilius hom. 31. de liber. arbit. *Damascenus* lib. 2. de fide Orthod. cap. 25. 26. 27. & 28. *D. Bernardus* trac. *de grat. & liber. arbitr. D. Thomas* 1. par. q. 81. artic. 1. Quare *Innoc.* I. ad PP. Concilii Carthaginensis sic scribit: *Quid tam mortiferum, tam præceps videatur ad casum, tam expositum ad omnia pericula, si hoc solùm nobis putantes posse sufficere, quod liberum arbitrium, cum nasceremur, accepimus, ultra jam à Domino nihil quæramus, id est authoris nostri obliti, ejus potentiam ut nos ostendamus liberos, adjuvemus: quasi jam amplius, quod dare possit non habeat, qui te in tuo ortu liberum facit*.

4. Fuit error quorumdam Gentilium Philosophorum, qui, teste eodem M. P. *Augustino* lib. 5. de *Civit. Dei* cap. 9. & 10., ponebant, omnia per Fatum accidere, necnon aliorum, de quibus loquitur D. *Thomas* Opusc. 28. *de Fato*, qui à Stellis imprimi necessitatem hominibus apertè propugnabant. Quem pestilentiæ morbum, cum notitiæ Summi Pontificis retulisset Turibius Episcopus Asturicensis, S. *Leo* Papa I. ad ipsum rescripsit *Epistol.* 93. *Undecima ipsorum blasphemia est, quâ fatalibus Stellis, & animas hominum, & corpora opinantur adstringi, per quam amentiam, necesse est, ut homines paganorum erroribus implicati, & faventia sibi (ut putant) sidera colere, & adversantia studeant mitigare. Verùm ista sectantibus, nullus in Ecclesia Catholica locus est: quoniam, qui se talibus persuasionibus dedit, à Christi corpore totus abscessit*. Quod & testatur *August.* Enarrat. Psal. 72. n. 22. *Sciatis fratres, multos disputare, & dicere quia Deus res humanas non curat, quia casibus reguntur omnia, vel quia Stellis subjectæ sint voluntates nostræ, quia unusquisque non pro meritis agitur, sed necessitate Stellarum suarum: doctrina mala, doctrina impia*. Hæreses istas cum suis Auctoribus damnavit Concilium *Bracarense* cap. 9. *Si quis animas, & corpora humana fatali signo credit adstringi, sicut Pagani, & Priscilliani dixerunt, anathema sit*. At error ille non solùm Ecclesiæ Decretis, sed summo omnium consensu explosus est, dum existentia liberi arbitrii evidenti quodam experimento cognita omnium mentibus ita se se inculcat, ut merito dixerit Doctissimus *Vega* lib. 2. in cap. 1. *Tridentini* ex *Aristotele* in *Topicis*. *Negantes liberum arbitrium non verbis, sed verberibus esse convincendos*.

5. Erravit non minus impius, quam ridiculus *Manichæus*, qui tollens etiam liberum arbitrium, duplicem in homine statuit naturam, alteram bonam, alteram malam: & bonam quidem à Deo, immo de Dei substantiâ conditam asserit, eamque semper bene agere, malam vero à Principe tenebrarum semper malè. Unde juxta illius sententiam, non liberè, & voluntariè, sed necessariò, & naturaliter agunt: ob idque nihil imputandum putat humanæ voluntati, sed naturis illis maxime inter se contrariis. Contra quem errorem egit M. P. *Augustinus* lib. *Retract.* cap. 5., & lib. 2. ad *Bonifacium* cap. 2. talisque error ab Ec-

Ecclesia proscriptus fuit in eodem Concilio *Bracarensi* cap. 7. *Si quis dixerit Diabolum non fuisse prius Angelum bonum à Deo factum, nec Dei opificium fuisse naturam ejus, sed dicit, eum ex tenebris emersisse, nec aliquem sui habere auctorem, sed ipsum esse principium, atque substantiam mali, sicut Manichæus, & Priscillianus dixerunt, anathema sit.*

6. Sed cum nulla sit tam aperta Catholica veritas, quàm non Hæretici suis cavillis, & sophismatibus obscurare tentaverint, in eodem exterminando profligandoque libero arbitrio *Lutherus*, & *Calvinus* impudenter debacchati sunt. Non multum distat à *Manichæo Lutherus*: nam cuncta, quæ ab homine fiunt necessario fieri *Lutherus* credit, nec in hominis situm potestate vias suas bonas facere, aut malas; licet ex alio principio: quia liberum arbitrium per peccatum extinctum omninò putavit, Deumque ad mala, ut ad bona homines impellere: & quia solâ fide, & fiduciâ in Deum, ejusque promissò, seclusis bonis operibus, homines justificari arbitratur. Sed hanc *Lutheri* hæresim arbitrii libertatem prorsus auferentem, non solùm communi omnium conceptioni, sed & apertis Scripturæ Sacræ testimoniis contrariam, ab Ecclesia, & Sacris Conciliis (Cartaginensi nempe, & Synodo sexta Constantinopolitana) damnatam declarat Concilium Senonense Decret. 15.

7. *Luthero* successit *Calvinus*, non dissimili quidem voluntate veritatem istam oppugnans; aliquid plus activitatis videtur reliquisse libero arbitrio, se in malum necessario vertentis, qui enim erat sine gratiâ, de necessitate peccabat, & cum gratiâ necessario erat benè operaturus: ita lib. 2. *Institut.* cap. 2. §. 26. & 27. Sic cæcus, sacrilegò ausu datum animæ liberum arbitrium labefactare conabatur. Utriusque Hæresiarchæ error fuit damnatus in Concilio *Tridentino* sess. 2. Canon. 5. his verbis: *Si quis dixerit hominis arbitrium post Adæ peccatum amissum, & extinctum esse, aut rem esse de solo titulo, immò titulum sine re, figmentum denique à Satana invectum in Ecclesiam: anathema sit.* Et Canon. 6. *Anathema ei, qui dixerit non esse in potestate hominis vias suas malas facere.* Et ibi cap. 1. loquens de *Judæis*: *Tametsi in eis liberum arbitrium minime extinctum esset, viribus licet attenuatum, & inclinatum.*

8. E contra *Pelagius* elatus assertor liberi arbitrii; liberum sic confitebatur arbitrium, ut diceret: *non indigere Dei semper auxilio*, ut testatur *August.* de grat. Christi cap. 33. Necnon, *Divinam mereamur gratiam, & facilius nequam Spiritui, Sancti Spiritus auxilio resistamus... Volens utique credi, tantas esse naturæ vires, quas extollendo præcipitat, ut etiam sine auxilio Spiritus Sancti, & si minus facile, tamen aliquando nequam Spiritui resistatur.* Ita *Augustinus* ibi cap. 27. Sic gratiæ Christi, qua justificamur, defendendo naturam, apertissimè contradicit. Hanc enim sibi *ad salutem sufficientem, si voluntas adsit credidit* ille, teste eodem *Augustino* de *Natur. & grat.* cap. 23. ex quo consequenter negavit naturam humanam peccato depravatam, aut corruptam, & contra apertissimas Scripturas, ipsam, ac si sine ullo vitio esset

esset, jactitans, ut scribit D. *August.* Epistol. 177. aliàs 95. *Innocentio Papæ*: *Tantùm enim dicunt valentem, ut suis viribus semel in origine suæ creationis acceptis, possit per liberum arbitrium, nihil ulteriùs adjuvante illius gratiâ, qui creavit, domare, & extinguere omnes cupiditates, tentationesque superare*. In quo convincitur ipse *Manichæis* consensisse, ut observat *Augustinus* contra *duas Epistol. Pelagii* lib. 4. num. 6. dicens: *In eò sane, quod dicunt, per Adam mortem ad nos transisse, non crimina, non habent adversarios Manichæos, quia nec ipsi adstruunt originale peccatum ex homine primo prius puro, & recto corpore, ac spiritu, & postea per arbitrium liberum depravato, deinceps in omnes cum morte transisse, & transire peccatum: sed carnem dicunt ab initio malam de malo corpore, & à malo spiritu, & cum malo spiritu creatam; animam vero bonam, partem scilicet Dei pro meritis indignationis suæ per cibos, & potum, in quibus antea colligata est, venire in hominem, atque ita per concubitum carnis colligari. At per hoc Manichæi consentiunt Pelagianis.* Quod iterum dixit *Oper. imperf.* lib. 3. cap. 94. *Vos ergo, qui Manichæi non estis*, dicite, *sed diversa peste, nec vos sani estis, quomodo sit corpus mortuum propter peccatum; qui corporis mortem non per peccatum illius hominis, sed lege naturæ intrare asseveratis in mundum*. Et supra: *Tu potius ista dicendo ostenderis fœdus*. Tot, tam variæ, tamque discrepantes de libero arbitrio opiniones. Fuerunt ergo, qui prorsus de medio sustulerunt liberum arbitrium. Deinde alii adeò ipsum extulerunt in sublime, ut se nequaquam putarent Dei gratiâ supernaturali opus habere, hancque esse necessariam ad salutariter operandum obstinatissimo animo inficiarentur. Ut ergo tot hæresum monstra conterere disputando possimus, & meliori lumine possideatur plena, & perfecta liberi arbitrii cognitio; propterea opere pretium est, ut primo de libero arbitrio disputemus, & sciamus quâ libertate sit formaliter liberum.

9. Jansenius Iprensis, iisdem propè innixus principiis ac Calvinus, defendit gratiam per se efficacem, eamque necessitantem; nam ejus repetit efficaciam à delectatione cœlesti, indifferentiam voluntatis activam absorbente. Secundùm illum, si delectatio illa sit superabundans, vincit terrenam sibi oppositam, & necessariò applicat voluntatem ad actum bonum; qua de causa gratiam efficacem vocat victricem, quia, devictâ concupiscentiæ dilectatione, necessariò compellit voluntatem ad actum justitiæ. Itâ tenet, & propugnat lib. 2. de grat. Christi cap. 6. ubi ait: *Ex his jam perspicuè intelligitur, tantoperè esse necessariam istam delectationis divinæ gratiam, quandò cum terrenarum rerum tentationibus, ac delectationibus dimicamus, ut nisi major fuerit, quàm terrena, quâ noster affectus detinetur, fieri non possit quin propriæ voluntatis infirmitate vincamur. Major enim delectatio nunquam delectatione minori superatur, sed eam sequitur animus, quæ magis eum afficiendo suavitate detinuerit.* Nova est hæresis Janseniana, & licèt *Calvini*, & *Lutheri* hæresi sit affinis, ab eâ tamen in multis secernitur, quòd apertissimè exponit Doctissimus *Boucat* dissert. 3. de nat. cujuslibet

bet gratiæ in speciali, his verbis: Primo quidem Calvinus, & Lutherus voce, & re negant post peccatum libertatem inesse homini. Jansenius verò terminis astruit, sed reipsa negat; quandoquidem necessitatem naturalem non esse libertati adversam propugnat lib. 2. de gratia Christi cap. 5. & alibi.

10. Secundò, Hæretici præfati docuerunt justis omnibus, quacumque gratiâ instructis, omnia Dei mandata esse impossibilia, ipsisque per totam vitam deesse gratiam, quâ possibilia fiant; itâ ut vel unum quidem sine peccato adimplere haud valeant. At verò *Jansenius* dicit tantum quædam præcepta, & quibusdam solum justis, non semper sed aliquandò secundùm præsentes, quas habent vires, esse impossibilia. Itâ lib. 4. gratiæ Christi c. 4. 5. & 6. Ibidem lib. 3. cap. 13. ex professo.

11. Tertiò Protestantes, de quibus supra, negant inesse homini potentiam tum antecedentem, tum consequentem adimplendi præcepta; *Jansenius* verò concedit inesse antecedentem: minimè verò consequentem in concursu delectationis terrenæ superabundantis. Sic propugnat lib. 3. de gratia Christi cap. 15. Hunc esse Jansenii apertum sensum declarat Paulus Irenæus disp. 9. art. 2.

12. Quartò, *Lutherani*, & *Calvinistæ* tenent liberum arbitrium, nedum necessitari, sed ut inanimè quoddam vel à gratia, vel à concupiscentia trahi seu ad bonum, seu ad malum. Non sic Jansenius, quippe qui dicat actum humanum esse deliberatum inquantùm intrinsecè fluit à potentiâ vitali, non quidem cum electione, sed cum advertentiâ, & cognitione circumstantiarum; unde solam necessitatem cæcam, qualis reperitur in amentibus, & in motibus primoprimis, libero arbitrio adversari contendit. Sic propugnat lib. 4. de grat. Chr. c. 5. 6. & 7. sed maxime 9.

13. Quintò, *Calvinus*, & *Lutherus* libertatem per peccatum itâ extinctam prædicant, ut omnia etiam justorum opera inquinata, & peccata esse doceant, & solum per justitiam *Christi* veluti quodam pallio tegi asserere audeant. *Jansenius* non sic; admittit enim indifferentiam, non quidem actûs, sed statûs; in quantum peccator cedens tentationi potest resurgere, & transire ad statum vitæ. Ultro confitetur justificationem fieri verè per gratiam, & esse interiorem hominis renovationem: itâ tamen, ut gratia conversionis sit victrix delectationis terrenæ, & voluntatem impii necessariò determinet ad contritionem: lib. 4. de grat. Christi cap. 5. & aliis in locis.

14. Sextò, *Calvinus* dicit gratiam prævenientem talem esse, ut nullo modo possit ei resisti, contrariumque esse Semipelagianorum errorem: Jansenius ex parte quidem in hoc adhæret; ex parte etiam discrepat à Protestantibus. Adhæret propugnando non posse resisti gratiæ; differt, dicendo posse quidem resisti gratiæ secundùm se, sed non relativè, quando scilicet gratia superat in gradu concupiscentiam. Sic docet lib. 4. de grat. Christi cap. 5. 6. 7. & 8. Ibidem lib. 7. cap. 9. Ibidem lib. 3. cap. 13. 14. & 15.

15. Septimò, *Calvinus*, & *Lutherus* asserunt Christum esse tantum-

tummodò pro Prædestinatis mortuum, ut illi soli per meritum ejus veram fidem, & justitiam accipiant: quem sensum procul facit *Jansenius*, & ab ipso alienum affirmant ejus defensores in opere trium columnarum. Reverà quidem *Jansenius Christum* pro omnibus pretium extrinsece sufficiens dedisse, immo & promeruisse reprobis gratias temporales concedit, nusquam verò veras interiores sufficientes, quas vel ipsis justis, eiam conantibus deesse, sicque præcepta eis esse quandoque impossibilia, fingit.

16. Institit etiam maxime *Jansenius Michaelis Baji* vestigiis & erroribus, quem *S. Pius* V. sua constitutione damnavit anno 1567. quam constitutionem *Gregorius* XIII. confirmavit, & executioni mandari jussit anno 1579., ac rursus confirmavit *Urbanus* VIII. anno 1641. Plures ex his erroribus, circa liberum arbitrium, circa possibilitatem mandatorum, circa Infidelium opera, circa statum naturæ puræ suscepit Jansenius, eosque auctoritate potissimum *D. Augustini*, in pravum penitùs sensum detortâ, munivit; cujus pessimæ Fidei nullum fortius argumentum est, quam ipsiusmet *Jansenii* testimonium. Hic namque in epist. 63. anno 1626. ad Abbatem *San-Cyrannm* scripta sequens, de suo opere, ac doctrina judicium profert: *Tantum circa istud negotium incommodi, ac periculi exponere mibi non potest, quantum ego vel ab initio subodoratus sum*. Et epist. 131. anno 1635. ingenue fatetur *se adduci non posse ut credat, opus suum à Judicibus Romanæ Sedis approbandum umquam fore*, & epist. 16. anno 1621. *Non audeo*, inquit, *dicere, quid sentio de prædestinatione, & gratia, nè fortè antequàm omnia parata, & matura sint, mibi, quod aliis; accidat, Romæ damnetur, sicut damnatus fuerat Bajus*. Quare, inquit ille epist. 63. *daturum se operam, ne se vivente liber suus in lucem prodeat, quò vitæ suæ tranquillitas posset turbari* ..... Et epist. 21. *se in suscepto opere continuò terreri, quò plus progreditur*.

17. Hæc, quæ propriâ reclamante, ac veluti stimulante conscientiâ scripsit *Jansenius*, necnon tot Vaticana non semel contra idem opus vibrata fulmina totiusque Ecclesiæ in eo condemnando, detestando, & prohibendo consensus, satis profectò erant, ut causa finita esset, finireturque pertinax iste error. At contrarium probavit eventus. Surrexit his nostris temporibus novus Jansenii defensor *Quesnellius*, qui audacior factus, sub eadem specie dolosa S. *Augustini*, hanc suscepit Provinciam defendendam. Surrexerunt & alii ejusdem Asseclæ, qui eò venire ausi, ut iterum eandem doctrinam in scriptis exhibere non erubescerent; ut serperet in majus scandalum, & cresceret ad animarum perniciem. Quare *Clemens* XI. fel. semper record. 101. propositiones è libro reflexionum excerptas damnavit in Bulla *Unigenitus*, quam debitâ obedientiâ & omni, quâ par est, reverentiâ, suscepit Ecclesia. Interim, proh dolor! non deponitur error, sed absconditur; vulnus tegitur, non curatur; Ecclesiæ illuditur, non paretur. Impia profectò inobedientia fidei, & Ecclesiæ auctoritati summe exosa. At de Quesnelli propositionibus infra erit sermo. Hæc de Hæresibus sufficiant: ut ad divisionem, & essentiam libertatis accedamus.

§. II. *De*

§. II.

Divisio, & essentia libertatis dilucide exponitur.

18. Multiplex est libertas: Alia libertas *à peccato*, de qua *Apostolus* dicit ad *Roman.* 6. 18. *Cum enim servi essetis peccati, liberi fuistis justitiæ. Nunc autem liberati à peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in Sanctificationem, finem vero vitam æternam.* Est etiam libertas à *miseria*, de qua *Apostol. ad Rom.* 8. 22. *Et ipsa*, inquit, *Creatura liberabitur à servitute corruptionis in libertatem Gloriæ filiorum Dei*. Est & alia, quæ dicitur libertas à *necessitate*, de qua Eccles. 15. v. 14. *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui*. Quod luculentissimè describit *Bernardus de grat. & libero arbitr.* cap. 3. num. 7. *Cum igitur*, inquit, *prout interim potuit occurrere nobis, triplex sit nobis proposita libertas, à peccato, à miseria, à necessitate; hanc ultimo loco positam contulit nobis in conditione natura, in primam restauramur à gratia, media nobis reservatur in patria. Dicitur igitur prima libertas Naturæ, secunda Gratiæ, tertia Vitæ, vel Gloriæ. Primò nempe in liberam voluntatem, ac voluntariam libertatem conditi sumus, nobilis Deo creatura. Secundò reformamur in innocentiam, nova in Christo creatura: Tertiò sublimamur in Gloriam, perfecta in Spiritu creatura. Prima ergo libertas habet multum honoris. Secunda plurimum etiam virtutis, novissima cumulum jucunditatis. Ex prima quippè præstamus cæteris animantibus; in secunda carnem, per tertiam mortem subjicimus* ... de qua inferius: *in ultima tandem nos ipsos nobis plenius submissuros per victoriam corruptionis, & mortis, quando scilicet novissima destructur mors, & nos transibimus in libertatem Gloriæ filiorum Dei, quâ libertate Christus nos liberavit, cum nos utique tradet Regnum Deo, & Patri;* quibus planissimum est triplicem dari libertatem: non sic tamen quasi libertates distinguantur secundùm diversos status hominis, cum una libertas in diversis statibus participetur. Libertas enim à necessitate omnibus statibus communis est. Libertas à peccato est tribus statibus communis, scilicet primo statui innocentiæ, & tertio, qui est post reparationem gratiæ; & quarto, qui est in gloriâ; tamen secundùm magis, & minus. Libertas autem à miseria duobus statibus communis est, scilicet statui innocentiæ, & statui gloriæ; ut dixit *D. Thomas* in 2. Sent. distinc. 25. artic. 5. ad 1.

19. Rursus est & alia libertas à coactione propriè tali, vel à violentia ab extrinseco agente voluntati illata, quæ communiter vocari solet libertas complacentiæ, quæ reperitur in actibus spontaneis non procedentibus à potentia indifferenti ad utrumlibet, per cujus violentiæ exclusionem quilibet actus voluntatis est liber, cum spontaneus sit, procedens ab intrinseco cum cognitione finis: qua ratione *D. Thomas* q. 10. de potentia artic. 2. ad 5. amorem, quo Deus se amat, vocavit liberum, di-

dicens: *Deus suâ voluntate liberè amat se ipsum, licèt de necessitate amet se ipsum*. Ubi liberum accipitur pro spontaneo. Hæc sane diversitas libertatis maxime notanda; quia licèt in præsenti non sit controversia, nec super libertatem gloriæ, seu à miseria post vitæ terminum Angelis, & Beatis convenientem: nec super libertatem à peccato repertam in homine justificato; nec super libertatem ab stricta coactione, seu violentia, sed solum sit dissidium circa libertatem à necessitate, præ oculis semper diversitas hæc est retinenda, ut explicentur auctoritates, quibus utuntur Hæretici tàm ex M. P. *Augustino* quàm Angelico Præceptore, ut fraudulentis ipsorum possimus resistere argutiis, & eorum detectis latebris, ipsorum invictè prosternantur insultus. Est igitur libertas à coactione, exemptio à violento. Libertas à necessitate, vis electiva ad opposita. Libertas à miseriis in hoc quod est dominari passionibus sita est: & libertas à peccato, amor justitiæ. Hoc supposito ad plenam liberi arbitrii cognitionem descendamus. Ut enim monuit *Tullius* in libro de officiis, omnis institutio quæ de aliqua re suscipitur, debet à definitione proficisci, ut intelligatur res de qua agitur.

20. Liberum arbitrium denominationem tùm ab intellectu, tùm à voluntate merito sumpsit; eò quòd ferri non potest voluntas in objectum aliquod, nisi præcognitum. Dicitur à voluntate liberum, quæ sola secundùm suam essentiam & naturam libera est. Deinde à ratione arbitrium denominatur, adeòque ab intellectu; quoniam ad solùm intellectum pertinet sententia, consilium, opinio, atque arbitrium. Quare ut docet D. *Thomas* 1. 2. q. 10. art. 1. rectè definitur à *Magistro* in 2. dist. 24. §. 5. *Liberum arbitrium est facultas rationis, & voluntatis ad utrumlibet*. Quæ definitio ab omnibus admitti debet, vel quia conformis, & consonans Sacræ Scripturæ Ecclesiast. 15. dicenti. *Deus reliquit eum in manu consilii sui*: (Ecce rationis facultas:) *Quocumque voluerit vertet illud*, Prov. 11. (Ecce facultas voluntatis ad utrumlibet.) Vel quia definitio ista suâ antiquitate consistens, fuit tàm à Philosophis, quàm à SS. PP. communiter recepta. Liberum arbitrium definivit *Aristoteles* per voluntatem, & rationem cum indefferentia ad utrumlibet; ita in 6. *Ethicor.* & citatur à Divo *Thoma* q. 24. de verit. artic. 6. Ubi determinans S. Doctor liberum arbitrium exerceri per electionem, ait: *Aristoteles supponit, quòd electio est virtus utriusque, & rationis, & voluntatis; ait enim, quòd electio est, vel intellectus appetitivi, vel appetitus intellectivi*: Et in 3. Ethicor. definiens electionem ait: *Quòd electio est desiderium præconsiliatum*. Sic & alii Philosophi teste *Magistro* in 2. distinc. 25. definiunt liberum arbitrium, *quòd sit liberum de voluntate judicium*. Conveniunt in tali definitione D. *Anselmus* de liber. arbitr. cap. 2. D. *Bernardus* de gratia, & *libero arbitrio*. D. *Damascenus* lib. 2. *de fide*. *Boetius* 2. de *Consolatione*. M. P. *Augustinus* in *Enchiridio* cap. 106. Et lib. de *correct. & gratia* cap. 10. *Angelicus Doctor* 1. part. q. 83. artic. 1. Unde immeritò dubitat P. *Aranda* in scholastica dissertatione contra physicam prædeterminationem num. 115. an sit Angelici Magistri?

21. Di-

21. Dicitur etiam liberum arbitrium esse potentiam, seu principium actus. Etenim, ut observat D. *Thomas* 1. p. q. 83. artic. 2. *Quamvis liberum arbitrium nominet quemdam actum secundùm propriam significationem vocabuli: secundùm tamen communem viam loquendi, liberum arbitrium dicimus id quod est hujus actus principium, scilicet, quo homo liberè judicat.* Quare non est habitus; nec enim habitus naturalis adest nobis ad ea, quæ subsunt libero arbitrio, quia ad ista, respectu quorum habemus habitus naturales, naturaliter inclinamur, sicut ad assentiendum primis principiis: ergo contra propriam rationem liberi arbitrii est, quòd sit habitus naturalis, sicut & contra naturalitatem ejus, quòd sit habitus non naturalis. Est ergo potentia, non quæ sit intellectus, sed quæ sit voluntas. Vel potentia appetitiva, rationeque tantùm à voluntate distincta, quatenus voluntas, ut voluntas est, versatur circa finem, qui propter se appetitur: ut autem est liberum arbitrium, versatur circa media, vel circa ea, quæ sunt ad finem, quæ appetuntur propter finem consequendum; & dicitur electio; ad modum quo intellectus, ut intellectus, versatur circa principia per se nota, ut autem est ratio, versatur circa conclusiones: est tamen eadem potentia quoad substantiam; cum ejusdem potentiæ sit intelligere, & ratiocinari: sicut ejusdem virtutis est quiescere, & moveri. Unde voluntas, & liberum arbitrium non sunt duæ potentiæ, sed una.

22. Etiam liberum arbitrium dicitur *facultas*, quia juxta D. *Thomam* 1. p. q. 83. art. 1. ad 2. *Facultas nominat quandoque potentiam expeditam ad operandum, & sic ponitur in definitione liberi arbitrii.* Dicitur *rationis*, quia ut notat D. *Thomas* q. 24. *de Verit.* artic. 3. ad 1. *Hic terminus ratio, licèt aliquando sumatur pro cognitione discursiva, si strictè accipitur, sumitur etiam pro qualibet cognitione intellectiva.* Quod tradit ex D. *Dionysio* de *Divinis Nominibus* cap. 6. ubi tali nomine Deum nominat. Sub ista acceptione definitur liberum arbitrium, ut sic definitio conveniat Deo, Angelis, & Hominibus. Dicitur *rationis, & voluntatis*; quia liberum arbitrium non nominat voluntatem absolutè, sed in ordine ad rationem, ut ait D. *Thomas* de *verit.* q. 24. artic. 6. ad 1. Et D. *Bernardus* loco citat. cap. 3. n. 6. *Solet liberum arbitrium appellari: ut liberum ad voluntatem; arbitrium referatur ad rationem.* Sed non eodem modo in utroque libertas reperitur; cum in ratione mediatè, & tanquam in radice: in voluntate formaliter, & immediate. Ita in solutione ad 3. & 1. 2. q. 17. artic. 1. ad 2. *Radix libertatis est voluntas, sicut subjectum, sed sicut causa est ratio: Ex hoc enim voluntas liberè potest ad diversa ferri, quia ratio potest habere diversas conceptiones boni: Et ideo Philosophi definiant liberum arbitrium: Quod est liberum de ratione judicium, quasi ratio sit causa libertatis.* Hæc doctrina omnium etiam discipulorum S. Doctoris est. Ex quibus inferri debet, quàm sine fundamento; immo quàm falsò attribuunt Thomistis contrarii, ut videre est apud P. Suarez lib. 1. de Concurs. Dei cap. 2. §. *Altera sententia*; quòd libertatem liberi arbitrii constituant in sola indifferentia judicii, & non in voluntate.

23. Dicitur *ad utrumlibet*, non quia ex suo formalissimo conceptu petat liberè moveri ad hoc, vel ad ejus contrarium; nempe ad bonum, vel malum: sic quippe intellecta particula illa, ea esset liberi arbitrii definitio, quam tradidit *Julianus*, teste D. *Augustino oper. imperf.* lib. 1. num. 77. dicens: *Libertas arbitrii, quâ à Deo mancipatus homo est, in admittendi peccati, & abstinendi à peccato possibilitate consistit*. Et lib. 3. num. 108. *in quibus igitur consistit liberum arbitrium? ... Sine dubio in eo, ut possibile sit homini voluntatem suam sine aliquo inevitabili naturaliter coactu, vel immittere in crimen, vel à crimine cohibere*. Hæc namque erat *Pelagianis* definitio liberi arbitrii, secundùm quos liberum arbitrium non constat sine possibilitate peccandi, ut refert D. *August.* loco citato lib. 5. n. 47.: *Fecit Deus hominem liberi arbitrii, naturæ bonæ; sed quæ capax esset virtutum, quas sibi ex se mancipato animo comparasset; quod liberum arbitrium aliter constare non posset, quàm ut haberet etiam peccandi possibilitatem*.

24. At illos fefellit definitio; quia licèt hoc rectè intellectum verum sit respectu liberi arbitrii creati imperfecti, utpote, ex nihilo procedentis, non tamen hæc indifferentia ad malum est de conceptu essentiali libertatis, sed solùm indifferentia contradictionis ad velle, vel non velle, sive indifferentia exercitii ad velle hoc bonum, vel aliud bonum. Sic M. P. *Augustinus* quò magis Deo repugnat potentia peccandi, perfectiorem libertatem agnoscit. Unde lib. 1. *oper. imperf.* contra *Julianum*, urgente isto: *liberum non esse, nisi quod duo velle potest, scilicet bonum, & malum*; sic eum redarguit: *Non est ergo liber Deus, qui velle malum non potest, & de quo etiam ipse dixisti, Deus esse, nisi justus, non potest*: Et alio loco: *Non potest autem Deus, inquis, nisi justus, & pius esse*. Et lib. 3. num. 120. *Unde non dubito, quòd victum te esse jam scias, sed prolixo vaniloquio id agas, ne victus appareas, qui sic definis liberam voluntatem, ut nisi utrumque, id est, & benè, & malè agere posset libera esse non possit. Ac per hoc necesse est tibi auferre libertatem Deo, qui tantummodo bonam potest, malam vero non potest habere voluntatem*. Unde *oper. imperf.* lib. 5. num. 38. de Deo loquens dixit *Augustinus*: *In ipso Deo est liberum arbitrium, qui peccare nullo modo potest*, id ipsum constanter docet S. Doctor loquens de Deo, & de Angelis, ibi lib. 6. n. 10. redarguens *Julianum* sequentibus verbis: *quâ definitione primùm ipsi Deo liberum arbitrium abstulisti, quem non negas, quia & hoc sæpe dicis, & verum est, non posse peccare. Deinde ipsi Sancti in regno ejus liberum arbitrium perdituri sunt, ubi peccare non poterunt*. Et num. 11. *Nam si, ut dicis, boni, malique voluntarii possibilitas sola libertas est; non habet libertatem Deus, in quo peccandi possibilitas non est*. Et de *Prædestin. SS.* cap. 11. loquens de Christo Domino: *Numquid metuendum fuit, ne accedente ætate homo ille libero peccaret arbitrio? An ideo in illo non erat libera voluntas, ac non tantò magis erat, quantò magis peccato servire non poterat?* Ecce quomodò D. *Augustinus* nedùm negat, quòd posse peccare sit pars libertatis, sed potius affirmat non posse peccare

care esse libertatis perfectionem. Ex quo serm. 119. & lib. 25. *de Civit. Dei* cap. 10. exponens Dei omnipotentiam, dicit: *Non potest mori, non potest peccare, non potest mentiri, non potest falli, tanta non potest, quia si posset, non esset Omnipotens.*

25. Huic mirabili S. Doctoris doctrinæ adstipulatur & noster Angel. Præceptor q. 22. de verit. art. 6. ubi eruditè explicans, in quò consistat libertas, asserit: *Velle malum, nec est libertas, nec pars libertatis, quamvis sit aliquod signum libertatis.* Quid clarius dicere potuit? Et 1. part. q. 62. art. 8. ad 3. *Unde quòd liberum arbitrium diversa eligere possit servato ordine ad finem, hoc pertinet ad perfectionem libertatis ejus; sed quod eligat aliquid divertendo ab ordine finis, quod est peccare, hoc pertinet ad defectum libertatis.* Quod repetit q. 1. de potentia art. 6. dum ait: *Quædam sunt, quæ secundùm nomen potentiam important, secundùm rem sunt potentiæ defectus, ut cum dicitur posse deficere, videtur secundùm modum loquendi quædam potentia importari, cum magis potentiæ defectus importetur.* Si ergo juxta mentem utriusque S. Doctoris libertas est vera potestas, & perfectio simpliciter simplex in Deo reperta, quomodo defectus iste potestatis, & defectus perfectionis poterit constituere libertatem?

26. Ex his profectò mihi visum fuit monere Tyronem, particulam *ad utrumlibet* non esse intelligendam in definitione liberi arbitrii ut sic, prout videtur indicare Magister sententiarum in 2. dist. 25. §. 1. per hoc *quod voluntariè moveri, & spontaneo appetitu ferri ad ea potest, quæ bona, vel mala judicat, vel judicare velit:* quia licèt hoc rectè intellectum verum sit, respectu liberi arbitrii creati, & imperfecti, utpotè ex nihilo procedentis, non tamen hæc indifferentia ad malum est de conceptu essentiali libertatis, sed solum indifferentia contradictionis ad velle, vel non velle; sive indifferentia exercitii ad velle hoc bonum, vel aliud bonum: qui est verissimus Magistri sententiarum sensus: quare occurrit ipse immediate argumento, quod nec in Deo, nec in Angelis esset liberum arbitrium, dicens: *Et quidem secundùm prædictam assignationem in his tantùm esse videtur liberum arbitrium, qui voluntatem mutare, & in contraria possunt deflectere. In quorum scilicet, potestate est eligere bonum, vel malum: & utrumlibet secundùm electionem facere, vel dimittere, secundùm quòd nec in Deo, nec in his omnibus, qui tantâ beatitudinis gratiâ sunt roborati, ut jam peccare nequeant, liberum arbitrium esse nequit. Sed quòd Deus liberum arbitrium habeat, Augustinus docet in lib. 22. de Civit. Dei ita inquiens: Certè Deus ipse numquid quoniam peccare non potest, ideo liberum arbitrium habere negandus est? Ambrosius quoque in libro de Trinit. ait: Paulus dicit: Quia omnia operatur unus atque idem spiritus dividens singulis prout vult, idest præbere voluntatis arbitrio, non pro necessitatis obsequio.* Quibus verbis abundè testatur Magister sententiarum illam definitionem liberi arbitrii antea datam non esse essentialem, seu explicativam conceptûs formalissimi libertatis.

27. Hic quasi de reportata victoria, me juveniliter insultat *Caducifer*

fer pag. 266. num. 38. ac si injuriâ affecerim Magistrum sententiarum; cujus definitionem libertatis dixeram esse explicandam; hisce verbis: *Non ita debuisse recentiorem Theologum (cujusmodi ille auctor est, alioqui doctus) amandare definitionem, & primarium conceptum allatum a Magistro sententiarum &c.* Sed legat ille *S. Antoninum* 1. p. tit. 4. cap. 2. ante §. videbit explicationem definitionis datam non novam, sed antiquissimam esse: ita enim S. Archi-Præsul noster: *Et nota quòd hæc definitio liberi arbitrii tantum convenit libero arbitrio hominis, dum est viator: vel si intelligatur de libero arbitrio Angeli, tunc oportet intelligere de ipso quantùm ad statum primum Angelorum, in quo fuerunt vertibiles secundùm Alexandrum de Hales, in summa Raynerius.* Nonnè hoc idem est, ac dicere, quod hæc indifferentia ad malum non est de conceptu essentiali libertatis? Sed notanda hic insignis fraus *Caduciferi*; qui crimen committit, cujus me reum injustè postulat: cum enim dixerim num. 10. *Dicitur ad utrumlibet, non quomodò asseritur à Magistro in 2. dist. 25. §. 1. quia liberè potest moveri ad hoc, vel ad ejus contrarium; nempe, ut ait ipse dist. 24. §. 5. quia bonum eligit gratiâ existente, vel malum ea deserente*, hæc ultima verba sic immutavit pessimâ fide Caducifer: *Quia bonum potest eligere, gratiâ existente; vel malum eâ deserente.* Nota *To potest* appositum ab ipso, quod non adest in Magistro sententiarum, nec ego dixi; quasi dixisset Magister sententiarum, voluntatem tunc solum posse eligere bonum, quando adest gratia; tunc posse malum, quando abest. Quò tendant hæ pudendæ auctorum veterum corruptiones, satis, me tacente, percipiet quilibet, qui considerare voluerit hæc ejusdem auctoris verba pag. 86. num. 126. *in hæreticis osoribus Romanæ Ecclesiæ totum crimen situm est in foco morbosissimo vetustatis*: ex quibus sat patet eum auctorem post Lutherum, Calvinum, Mornæum & alios bellum indicere antiquitati, hanc vocans *focum morbosissimum*, ut sic sit locus novitati stabiliendæ. Fortè etiam hâc corruptione textus, & sequente invectivâ, ob explicatam Magistri sententiarum definitionem, speravit obtineri posse, ut Thomistæ imposterùm suô corruptô textu uterentur, definientes liberum arbitrium esse, quô homo *bonum eligere potest gratiâ existente; vel malum eâ deserente*: sicque eos facilius de Jansenismo, Calvinismo, Lutheranismo posset insimulare; quod ne fiat, sufficiat hic admonuisse lectorem fraudis.

28. Sed ne quid intactum relinquamus, examinare attentius operæ pretium erit auctores, quos ipse adducit, *Orbam*, *Goddam*, *Rubione*, *Deram*, *Angesto*, quorum plures cum ignoti sint, non facile possunt inspici ad videnda antecedentia, & consequentia; e quibus mentem auctorum sæpè venari debemus. At, si vel illa solum, quæ ex ipsis transcripsit attentè inspicere velimus, quam parum ipsi faveant, apertissimè constabit. Refert *Dionysium Cisterciensem* in 2. dist. 24. q. unica, art. 1. conclus. 5. dicentem *arbitrium liberum secundum quid (sive creatum, ut ipse intelligit) ideo dicitur sic liberum, quia positis omnibus extrinsecis ad suum agere requisitis, liberè potest agere, & non agere.* Cedo, quid hic est contra doctrinam Thomisticam? Refert pag. 265. *Marsilium* dicen-

dicentem: *libertas voluntatis pro statu viæ in hoc principaliter videtur existere, quia positis causis efficientibus ex parte objecti* (nota) *& repræsentationis ad ipsius acceptationem, voluntas potest ipsum non acceptare ... item positis &c.* Refert quoque *Deram*, seu *Dezam* dicentem: *Potentiam liberam esse, quæ positis omnibus requisitis ad agendum potest agere, & non agere* (nota) *sed non ex suppositione quod agat.* Pag. sequenti refert *Stunicam* dicentem: *Auxilium Dei numeratur in requisitis ad agendum: illo igitur posito, integrum est voluntati, ut agat, vel non agat* (nota) *sed qui ita definiunt, si intelligant re jam adhibitis requisitis ad agendum, definitio est valdè ridicula; si verò proximâ potestate positâ intelligantur, ita ut quoties mihi placuerit, nihil impediet, quominus agam, vel non agam, vera est definitio.* His, aliisque testimoniis utitur *Caducifer* ad probandum necesse esse ad libertatem arbitrii, ut positis omnibus omnino ad agendum requisitis, ipsâ etiam motione Divinâ, quam Thomistæ præmotionem physicam appellant, possit adhuc voluntas actum ponere, vel non ponere, vel ponere ejus contrarium: & non reflectit, aut vult reflectere, quod primus loquatur de requisitis ex *parte objecti* & repræsentationis ad ipsius acceptationem. Secundus quoque expresse addit definitionem illam veram esse non posse, *in suppositione quod agat*, quod tamen manifestè supponitur, si omnia omnino requisita ad agendum, usque ad ipsum influxum causæ primæ, adeoque & causæ secundæ, quia juxta adversarios influxus illi identificantur, supponantur actu adesse. Porrò tertius etiam vocat *Caduciferum* ridiculum, si ita intelligat suam definitionem, quod in re jam adhibitis requisitis ad agendum adhuc debeat esse in potestate arbitrii agere, vel non agere: sed *qui ita definiunt*, inquit *Stunica*, qui est tertius à nobis relatus, *si intelligant re jam adhibitis requisitis ad agendum, definitio est valdè ridicula.* Ridiculam definitionem, si intelligatur eô modô, quô ille eam intelligit, & intelligere debet; si inde aliquid concludere velit contra Thomistas; eô sensu, scilicet, quòd in re positis omnibus ad agendum requisitis, nullo excepto, possit adhuc voluntas agere, vel non agere. Hæc tamen nec intelligit, nec intelligere vult, & quasi jam victoriam adeptus adversus Thomistas, illis leviter, & absque reflexione recensitis, ad ulteriora tendit, quasi re jam confectâ. Liber ipsum interrogare, existimet nè necessarium esse ad libertatem arbitrii, ut positô jam influxu causæ primæ, & causæ etiam secundæ, possit homo agere adhuc, vel non agere? Dicet haud dubiò hoc ridiculum esse, quia tunc homo supponitur agere: ex suppositione autem quod homo agat, impossibile est ipsum non agere. Ridiculum ergo id quoque est suppositâ præmotione, quæ est sic infallibiliter connexa cum actu ut cum eâ simul in eodem instanti reali adsit actus, seu operatio. Sed eo revertamur, unde digressi sumus.

29. Ulterius dicitur facultas *ad utrumlibet*, non quæ necessario sit talis ratione ejusdem virtutis, sed sufficit, quod possit operari bonum supernaturale ratione gratiæ, quæ det posse, cum sine ipsa sit intrinsece impotens, nisi adjuvetur ab Omnipotente bono, in quo omnia possumus;

ſumus; & ratione ſui ſit potens liberum arbitrium ad peccandum; nam ad male agendum datur ſine adjutorio Dei efficienter influenti, tametſi per modum conditionis præexiſtat libera voluntas. Quæ doctrina maxime obſervanda venit adverſus eos, qui docent habitus ſupernaturales, & auxilia conſtituere poteſtatem ad peccandum: Sic P. *Marin* tract. 13. *de juſtificatione* diſp. 6. ſect. 2. num. 36. docet habitum ſpei conſtituere poteſtatem non ſolùm ad actum ſpei, ſed ad deſperationem. Verba ſunt: *Ad 3. cum actus deſperationis ſolum opponatur ex lege Dei cum habitu ſpei, rectè poteſt conſtituere poteſtatem ad ſpem, & deſperationem, quæ poteſtas ſimul ſit poteſtas ad impediendam legem Dei*. Et iterum ibi num. 47. addit. *In Angelis*, & Adamo ante lapſum poſtquam diſtinxit duplicem dari ſufficientiam, aliam ad opera ſupererogationis, quibus diſponitur ad perſeverandum in gratia.... aliam ad peccatum, & illius carentiam, de iſta aſſerit, *& hæc conſtituebatur per auxilium actuale. Et dici etiam poterat, quod in gratia fundabatur hæc ſecunda ſufficientia: quia ipſa remote ſe habens radicabat auxilia, quæ conſtituebant ſufficientiam proximam ad peccatum, & carentiam peccati*. Et ratio eſt; nam virtutes ſupernaturales dantur ad actus virtutum: ideòque virtutes ſunt, quia robur præſtant ad proprios actus, & ut non deficiamus in actus oppoſitos: ergo non conſtituunt potentiam ad iſtos: quare quod credamus, quod ſperemus, ex Deo eſt; quod diſcredamus, & deſperemus, non ex Deo, neque ex virtutibus eſt. Et ſane quomodò auxilium Dei, aut gratia dici poteſt, quæ dat poſſe peccare, poſſe agere contra naturam, & finem gratiæ? Hæc eſt communicatio Divinæ virtutis, ne deficiamus, cum e contra perditio ex nobis ſit, juxta illud Oſeæ 13. 9. *Perditio tua ex te*. Hoc millies docet *Auguſtinus* lib. de corrept. & grat. cap. 11. *Liberum arbitrium ad malum ſufficit, ad bonum autem parum eſt, niſi adjuvetur ab Omnipotente Deo*. Et lib. 5. Oper. imperf. num. 42. *Operatur Deus in homine voluntatem bonam... mala autem voluntatis ſuæ unuſquiſque eſt auctor*. Et lib. 2. de peccat. merit. cap. 5. *Ad peccandum non adjuvamur à Deo, juſta autem facere non poſſumus, niſi adjuvemur*. Quod & repetit ſerm. 156. aliàs 13. de verbis Apoſtoli. Et lib. 2. contra *duas Epiſtolas Pelagii* cap. 5. num. 9. Cui conſentiunt S. *Proſper* ad cap. Gall. object. 6. *Cum in bonis voluntas ſit intelligenda de gratia, in malis autem voluntas intelligenda ſine gratia*. S. *Fulgentius* lib. 3. de vera prædeſt. & grat. cap. 17. *Mali operandi poteſtas ex ſolo liberæ voluntatis habetur arbitrio... poteſtas autem bene operandi tunc libero ineſt arbitrio, quando donatur à Deo*. S. *Gregorius* lib. 11. Moral. cap. 5. *ad perditionem ſuam ſufficit ſibi dimiſſa*. Hoc ſanè ſufficit ad libertatem. Tum, quia non requiritur, quod ratione ejuſdem virtutis poſſit ad utrumque libertatis extremum, quòd & fateri tenentur Adverſarii noſtri: nam in ipſorum ſententia non eſt voluntas adæquatè potens ad actum charitatis ratione ſui, ſed ratione charitatis; & tamen ſola voluntas ratione ſui eſt potens omittere, vel etiam elicere actum oppoſitum; cum nec inadæquatè ad omiſſionem actus, aut

actum

actum oppositum concurrat charitas. Immo voluntas in ipsorum sententia immediatè inadæquatè concurrens ad actum charitatis, intuit ratione potentiæ obedientialis, & omissio est à voluntate ratione potentiæ naturalis: ergo non requiritur, ut voluntas sit libera ad actum, quòd ratione ejusdem virtutis sit potens ad actum, & ejus omissionem. Et ratio à priori est, quia datur vera libertas, per hoc quod detur verum posse ad actum supernaturalem: & suppositâ gratiâ retinet voluntas naturalem vim ad omittendum, vel ad actum oppositum; cùm hæc exercitia intra ambitum suæ naturalis virtutis contineantur, & ad quæ elevatio dans posse minimè requiritur: ergo explicatur perfectissimè ratio libertatis, per hoc quod sit potens ad bonum supernaturale ratione gratiæ, & ratione sui ad omissionem, vel actum oppositum.

30. Hoc sanè certissimum est, quippè oppositum est *Celestii* sententia, asserentis, liberum arbitrium non esse, si indigeat Dei auxilio: cujus fidem facit *Augustinus* de gestis *Pelagii* cap. 18. *Non esse liberum arbitrium, si Dei indigeret auxiliô, quoniam in propria voluntate habet unusquisque aut facere aliquid, aut non facere.* Debet ergo supponi, ut in Scripturis evidentissimum, & ex fidei nostræ elementis indubitatissimum, quòd liberum arbitrium ad peccandum valet, non tamen sine gratia ad benè salutariter operandum; cujus rei efficacissimum argumentum S. ~~Doctor~~ Epist. 215. aliàs 47. *Valentino* ex illo Prov. 4. v. 26. luculenter exhibet sequentibus verbis: *Attendite, quid per Salomonem moneat Spiritus Sanctus. Rectos cursus, inquit, fac pedibus tuis, & vias tuas dirige. Ne declines in dextram, neque in sinistram. Averte autem pedem tuum à via mala. Vias enim, quæ à dextris sunt, novit Dominus: perversæ verò sunt, quæ à sinistris sunt. Ipse autem rectos faciet cursus tuos; itinera autem tua in pace producet. In his verbis Sanctæ Scripturæ considerate Fratres, quia si non esset liberum arbitrium, non diceretur: Rectos cursus fac pedibus tuis, & vias tuas dirige, ne declines in dextram, neque in sinistram. Et tamen sine Dei gratia si posset hoc fieri, non diceretur postea: Ipse autem rectos faciet cursus tuos, & itinera tua in pace producet.* En liberum arbitrium, at in ordine supernaturali gratiâ Dei ad bonum adjutum, & constitutum, quod non evacuatur, sed statuitur per gratiam, ut dicit *Augustinus* lib. de Spirit. & littera cap. 30. *Liberum ergo arbitrium evacuamus per gratiam? Absit: sed magis liberum arbitrium statuimus*; remanet namque adhuc sub gratia prævenienti indifferentia illa dominii, seu potestatis ad utrumque libertatis extremum, licèt destruatur indifferentia suspensionis; sive hæc intelligantur de gratia sufficiente, sive de efficaci. De sufficiente, ut geminum hinc inde vitemus scopulum, & nec vi liberi arbitrii salutariter nos posse operari cum *Pelagio*, nec impossibilia Deum præcipere cum *Luthero* dicamus. Id etiam necessarium videtur de gratia ab intrinseco efficaci; nam ipsa quoque cum illa indifferentia dominii, seu potestatis ad utrumque libertatis extremum componitur, licèt destruat indifferentiam suspensionis.

31. Dicitur ulterius *facultas ad utrumlibet*; non facultas, quæ sit

indifferens indifferentiâ potentiæ respectu sui, sive ad actum. Hæc enim nequit esse de conceptu essentiali libertatis: tum, quia in suo conceptu formali imperfectionem, & potentialitatem includit: tum, quia Deo, in quo perfectissimè reperitur libertas, repugnat, cùm sit actus purus semper, & ab æterno, & pro omni priori naturæ operans: tum quia destrueretur libertas per ipsummet exercitium libertatis, quò aufertur hujusmodi indifferentia, quod est chimæricum, teste Divo *Bernardo* in tract. de libero arbitrio dicente: *Impossibile namque est, voluntatem de se ipsa suâ privari libertate*. Quis enim credet potentiam liberam, quæ per actum, vel exercitium perficitur, per ipsum destrui? Quomodò intelligi potest, Deum creasse potentiam propter actum eliciendum, & creasse propter sui ruinam, & destructionem? Et tandem quia ex terminis repugnat actum determinatum elici à potentia indifferenti, ut indifferenti; nec enim ab indeterminato potest oriri aliquid determinatum, cùm sit evidens, quòd nemo dat, quod non habet: ergo si actus elicitur à potentia, secundùm quod potentia essentialiter se habet pro priori ad actum, si pro hoc priori naturæ ad actum est essentialiter constituta, mediâ illâ indifferentiâ, jam actus determinatus esset à potentia indifferenti, & indeterminata formaliter ut tali. Solùm ergo vocibus illa explicatur indifferentia, quæ talis sit in ordine ad objectum, vi cujus remanet potentia domina sui actûs, actusque stat in manu consilii sui: sic enim elicitur consensus circa tale bonum, vel circa tale medium, quod potest ab ipsa non elici, ut in articulo immediato demonstrabitur.

32. Egregiè, & luculenter hoc magis explicat Angelicus Præceptor 1. contra Gent. cap. 82. *Ad utrumlibet esse, alicui virtuti potest convenire dupliciter; unô modô ex parte sui; aliô modô ex parte ejus, ad quod dicitur. Ex parte quidem sui, quando nondum consecuta est suam perfectionem, per quam ad unum determinetur. Unde hoc in imperfectionem virtutis redundat, & ostenditur esse potentialitas in ipsa, sicut patet in intellectu dubitantis, qui nondum assequutus est principia, ex quibus ad alterum determinetur. Ex parte autem ejus, ad quod dicitur, invenitur aliqua virtus ad utrumlibet esse, quando perfecta operatio virtutis à neutro dependet, sed tamen utrumque esse potest: sicut aliquis, qui diversis instrumentis uti potest æqualiter ad idem opus perficiendum: hoc autem ad imperfectionem virtutis non pertinet, sed magis ad ejus eminentiam, in quantùm utrumlibet oppositorum excedit; & ob hoc determinatur ad neutrum, sed ad utrumlibet se habens*. Quam doctrinam exponit eleganter *Ferrariensis*: dum voluntatem considerat, vel quà formaliter est *potentia* ad utrumlibet, vel quà formaliter est *in potentia* ad utrumlibet. Primùm est de conceptu essentiali libertatis, non tamen quod sit *in potentia* ad utrumlibet. Sic in Deo, ut diximus, datur perfectissima libertas, quin detur aliquod instans, in quo Divina voluntas potuerit esse in potentia; fuit similiter libertas in anima *Christi* Domini, & in Angelis in primo instanti; quin voluntas in nullo antecedenti potuerit esse suspensa, cùm ante primum, nullum instans antecedat.

33. Tur-

33. Turpiter erravit *Jansenius* lib. 7. de grat. Christi, dum ad reprobandam libertatem arbitrii in indifferentia constitutam, sic arguit: quia sequeretur operationem Divinæ gratiæ libertati arbitrii repugnare, quia illam extrahit ab indifferentia agendi, eamque determinatè facit agere, vel non agere; velle, vel non velle. Quasi diceret: gratia efficax tollit indifferentiam, & non libertatem: Ergo libertas non consistit in indifferentia. Futile sanè argumentum. Non consistit quidem libertas in indifferentia illa suspensionis, quæ per gratiam destruitur, benè tamen in indifferentia potestatis, quæ per gratiam non tollitur. Sicut ergo esset apud ipsum inefficax argumentum: Determinatio status innocentiæ tollit indifferentiam, & non libertatem: Ergo libertas status innocentiæ non consistit in indifferentia: ita & nos asserimus, libertatem non consistere in indifferentia pugnante cum determinatione actus, sed in alia indifferentia, quæ est ad utrumque libertatis extremum, quâ actu agens componit potestatem agendi cum potestate non agendi. Hæc enim est vera potestas causæ liberæ constitutiva, posse agere, non necessariò, sed liberè: vel aliis terminis, posse agere compositum cum posse non agere. Si enim idem est non esse compositum cum uno contradictorio, ac esse compositum cum alio, hæc erit evidens consequentia: potestas agendi, quæ non est composita cum potestate ad non agendum, debet esse composita cum carentia potestatis ad non agendum: At hæc non est potestas libera, sed merum posse agere necessariò; quid enim magis necessarium, quàm quod ita est, ut non possit non esse? Ergo potestas constitutiva libertatis est potestas agendi composita cum potestate non agendi.

34. Ex quibus inferes quam injustè increpentur nostri Thomistæ, quasi non velint admittere hanc definitionem liberi arbitrii: *Liberum arbitrium est, quod positis omnibus requisitis ad agendum potest agere, & non agere*; & quam R. P. *Thyrso* notam fuisse *Aristoteli*, D. *Augustino*, D. *Thoma*, Conciliis, & PP. asserit tom. 4. disput. sect. 64. num. 84. Quamvis SS. M. *Lemos* tom. 3. par. 1. tract. 2. cap. 1. non ex illis, sed ex *Almayno* acceptam eruditissimè explicet. Nullus ex Thomistis definitionem istam rejicit. Solum impugnatur ab ipsis sinistra Adversariorum expositio, quod debeat intelligi in sensu composito: ita, quod positis omnibus requisitis antecedenter ad actionem, sive prioritate temporis, sive prioritate naturæ; sive sit prævia motio Dei, sive sit aliud quodcumque positum à Deo, voluntas possit agere, & simul cum omnibus illis requisitis possit non agere; id est conjungere cum omnibus illis, etiam cum Dei prævio influxu, non agere. Ita P. *Molina* in concord. disp. 25. §. *Alio modo*, P. *Suarez* in Metaphys. disp. 19. Et lib. 1. de concurs. Dei cum voluntate creata cap. 2. & 3., & communiter omnes AA. Societatis recentiores.

35. Hanc definitionem non in sensu diviso, sed in composito intellectam falsissimam, & penitus repugnantem libertati creatæ, & omnipotentiæ Dei judicant Thomistæ. Falsa est primò; quia efficax imperium intellectûs est ex prærequisitis, ut voluntas operetur; & tamen

stante illo, voluntas non potest non operari in sensu composito, alias non operaretur juxta propositionem intellectûs. Secundò in sententia contrariorum, suppositâ scientiâ conditionata de consensu Petri sub tali auxilio, in tali tempore, cum talibus circumstantiis, & supposito decreto Dei de purificanda conditione, vel de offerendo Petro in illa occasione auxilio congruo, ita elicit infallibiliter Petrus consensum, quod nequit cum prænotatis suppositis componere dissensum; & tamen in Petro, juxta contrariorum sententiam, manet potentia ad dissensum, & liberè Petrus operatur, ut necessario tenentur dicere contrarii: ergo falsissima est definitio, si intelligatur in sensu composito.

36. Est non minus repugnans libertati creatæ. Etenim in prædicta definitione supponitur non dari gratiam ab intrinseco efficacem, quam in naturalibus appellamus physicam prædeterminationem, quâ voluntas creata pro priori naturæ ad actionem moveatur à Deo. Supponitur similiter voluntatem à se ipsa primò moveri ad agendum: ait enim, quod positis omnibus requisitis, etiam Dei motione, potest voluntas in sensu composito illius, ponere actum oppositum. Quæ omnia juxta D. Thomæ doctrinam destruunt veram Philosophiam, & rationem secundi liberi, & omnipotentiæ Dei: voluntas namque in suo exercitio libero vel subjicitur Deo, vel contra, Deus in concurrendo subjicitur voluntati. Si primum; ergo medium illud, quo Deus sibi voluntatem subjicit, non potest voluntas pro suo dominio componere cum quovis extremo suæ libertatis. Si secundum: ergo Deus voluntati erit subjectus, dum medium, quo concurrit, voluntati subjicitur. Est ergo in principiis Thomistarum sic intellecta, ut à contrariis intelligitur, repugnans libertati creatæ: sicut è contra in sensu diviso intellecta optimè salvatur essentia libertatis; nam per hoc, quod positis omnibus requisitis ad actum, sit simul potentia ad oppositum actûs, distinguitur causa libera à necessaria; in qua talis potentia ad oppositum, positis omnibus requisitis, non datur. Quare Concilium Tridentinum sess. 6. de justif. Can. 4. agens de libertate solùm ait, *quod liberum arbitrium motum, & excitatum à Deo possit dissentire, si velis*; idest, habet potentiam ad dissensum. Quis ergo non videt totum hoc esse contra rationem definitionis? Definitiones enim sunt communes animorum sapientûm conceptiones, in quibus omnes convenire debent, ut inde cognoscatur, cui conveniat essentia rei definitæ, per argumentum à definitione ad definitum. Non ergo debent in ipsa involvi difficultates, in decursu disputationis resolvendæ: maximè tot gravissimis Auctoribus propugnantibus potestatem istam causæ secundæ liberæ penitùs repugnare: ergò hæc definitio ab Auctoribus in sensu composito intellecta, nequit ut propria notio libertatis assignari.

37. Non possum hic silentio præterire modum, quo *Caducæus* part. 2. punct. 9. explicat constitutivum libertatis, dicens num. 234. *Suppono 3. conformiter ad superiora, ad eaque plus declaranda, conceptum libertatis, seu potentiæ liberæ, qui communiter circumfertur, & quem supra per otium explicuimus, vindicavimusque, scilicet quòd sit*

sit illa facultas, quæ positis omnibus requisitis ad agendum, vel non agendum potest pro libito sui agere, vel non agere, non solum claudere intra gremium talis potentiæ liberæ veram potentiam ad agendum, & veram potentiam ad non agendum, seu repugnandum circa idem objectum; sed etiam facultatem electivam, libitivam, seu resolutivam talis indifferentiæ, quæ non respicit quidem utrumque extremum, sed unum determinatè præ altero, nam si hæc facultas ulterior voluntatis sic se explicans, volo hoc præ illo, libet hoc præ illo, esset libitiva indifferenter respectu utriusque extremi ejusdem numero libertatis, daretur processus in infinitum indifferentiarum, & nunquam detegeretur vera radix determinativa sui, quâ debet pollêre voluntas. Quare conceptus veræ, & propriæ libertatis duo dicit, scilicet indifferentiam agendi, & non agendi, sive agendi, & contra agendi, & insuper vim quamdam determinativam (non determinatam, quia determinata solum est ad unum; determinativa verò est ad unum præ altero, cujus positio est etiam in sua potestate) Quòd autem vera libertas claudat hæc duo, præterquam quòd ferè ex terminis patet, & quoad indifferentiam agendi, & non agendi est clarissima; quoad vim se determinandi patet authoritate, & ratione. Authoritate ex Clemente Romano Epist. 13. ibi: Nihil est, quòd habentes fidem ad credendum determinet, nisi arbitrium eorum. Ex Anselmo in Concordia cap. 1. Sola voluntas determinat ibi, quid teneat; ex D. Thoma in 2. dist. 28. quæst. 1. art. 1. in corpor. ibi: Non esset homo liberi arbitrii, nisi ad ipsum determinatio sui actus pertineret. Et dist. 39. quæst. 1. art. 1. ibi: Ipsa potentia voluntatis quantùm in se, est indifferens ad plura: sed quod determinatè exeat in hunc actum, vel in illum non est ab alio determinante, sed ab ipsa voluntate; in naturalibus verò determinatio est ab agente. Et ne sim prolixus, possem plura loca exhibere, & Authores plures, quos productis verbis profert P. Ruyz à Montoya, de scientia, disp. 49. Sic ille, quibus ingenium venditat, modumque, si placet, quò profundè aperitur structura libertatis, gloriosius prædicat.

38. At perperàm profectò constitutivum libertatis aperit. Fallitur primò, dum in libertate verè libera contradistinguit veram potentiam ad agendum, & veram potentiam ad non agendum, seu repugnandum circa idem objectum, facultati electivæ, libitivæ, seu resolutivæ talis indifferentiæ. Quis usquam Scholasticorum sibi magnum hoc inter utrumque finxit discrimen? Ac si aliud esset potentia ad agendum, & non agendum, & facultas electiva, libitiva, seu resolutiva indifferentiæ libertatis? Facultas illa electiva, libitiva, seu resolutiva libertatis, nihil aliud est, quàm posse voluntatem per sui determinationem resolvere indifferentiam libertatis; sed posse voluntatem per sui determinationem resolvere indifferentiam libertatis, hoc idem est, atque posse voluntatem agere, & non agere; ergo falsò in conceptu formalissimo libertatis contradistinguit potentiam ad agendum & non agendum, ab indifferentia electiva, libitiva, & resolutiva suæ indifferentiæ.

39. Turpius longè fallitur ille, dum asserit facultatem electivam, libi-

libitivam, & resolutivam libertatis, quæ juxta ipsum ingreditur in conceptu formalissimo libertatis, non respicere utrumque extremum, sed unum determinatè; quòd apertè falsissimum est. Si namque libertas est facultas, quæ positis omnibus requisitis ad agendum, & non agendum, potest pro libito suo agere, & non agere, ut ipse concedit; ergo hæc facultas non debet respicere unum extremum determinatè, sed utrumque cum omnimoda indifferentia ad hoc, vel illud. Alias esset solum libertas, vel facultas illa ad unum extremum determinata, cum solum esset virtus determinandi unum extremum. Rursus totum hoc apertam confusionem involvit; siquidem hujusmodi facultas determinativa ad unum præ alio, seu vera radix determinativa sui, aut est eadem cum potentia libera, sive cum voluntatis indifferentia ad agendum, vel non agendum, aut non? Si primum, idem indifferens sui ipsius pariter indifferentis esset determinativum, quod certo implicat, vel daretur processus indifferentiarum in infinitum, quem *Ortizius* vitare contendit; si secundum, extra chorum saltat; quia non erit potentia libera, sed libertatis exercitium verbis suis ita explicatum: volo hoc præ illo, nolo hoc præ illo. Confundit ergo Author iste exercitium libertatis cum potestate constitutiva libertatis; seu libitum voluntatis, cum facultate libitiva. Libitum cum sit ipsa determinatio formalis libertatis, est ipsa resolutio indifferentiæ; & ideo debet respicere determinatè unum extremum præ altero. At facultas electiva, libitiva, cum sit de conceptu libertatis, ut ab eo asseritur, sitque ipsa indifferentia activa, debet respicere utrumque extremum; etsi in exercitio resolvenda sit talis indifferentia, per positionem unius determinati extremi, præ alio.

40. Præterea libitum voluntatis, quo determinat sui indifferentiam est pro signo exercitii, ut affirmat ille sub finem num. sequentis 235. *quòd quidem libitum sui, quamvis in exercenda qualibet libertate individua sit determinatum, vel potius determinativum ad alteram partem contradictionis; cum tamen sit pro signo exercitii.* Facultas verò libitiva est pro signo priori ad exercitia libertatis; cum omnis actus secundus per se loquendo, supponat actum primum; ipsaque indifferentia activa potentia sit in signo antecedente ejus exercitium. Hinc evidens fit hujus Auctoris equivocatio. Explicat præfato num. 235. libitum voluntatis hisce verbis, *volo hoc potiùs, quàm illud*; & initio num. 234. facultatem libitivam eisdem terminis exponit: *Volo hoc præ illo, libet hoc præ illo*: ergo vel libitum hoc non est è linea exercitii, vel si est exercitium, nequit ingredi constitutivum potentiæ liberæ.

41. Tandem mirum profectò videri debet, quod inutili labore adductis testimoniis *Clementis*, *Anselmi*, & D. *Thomæ* utatur in comprobationem Doctrinæ. Quid ex eis colligat expositioni suæ favens, & nobis contrarium ingenuè fateor, penitùs ignoro: Quandoquidem nullus est ex schola societatis, qui eisdem comprobare velit, quod ultrà indifferentiam agendi, & non agendi, debet in constitutivo libertatis ingredi ea facultas, seu vis determinativa, ac si hæc foret distincta ab

illa,

illa, cùm unicè deserviant ut probent, ut infrà videbitur, quòd suppositâ libertate integrè constitutâ, consensus posterior non est liber Deo, sed creaturæ; quibus disertè, & invictè respondent Thomistæ. Ubi obiter notandum, malè ab ipso fuisse transcriptum textum D. *Thomæ* ex 2. dist.9. in quo non legitur: *Non est ab alio determinante*, sed solùm: *non est ab alio determinatè*: quod satis indicat solùm excludere determinationem oppositam indifferentiæ potestatis, non verò determinationem oppositam indifferentiæ suspensionis, qualis est determinatio Divina.

42. Omitto Epistolam 13. *Clementis* Romani, quam esse omninò fictitiam satis constat, quæ nullibi invenitur, & præter primam, & secundam ad *Corinthios* inscriptas, aliæ quinque suspectæ habentur etiam à variis eruditissimis Jesuitis, ut videre est apud *Labbæum* Concil.tom.1. Verùm transeat hoc. An nè inde infertur ea descriptio libertatis, quam Auctor probare debebat? *Nihil est*, inquit prima authoritas, *quod habentes fidem ad credendum determinet, nisi arbitrium eorum*. Cur ergo Auctor Caducæi tam sæpe admittit necessitatem gratiæ *efficacis ex se*, saltem post prævisionem conditionatam, prout habet pag.25. in fine num. 44. his verbis: *In sententia Jesuitarum ante actualem consensum jam venit gratia collata ex se efficax, & distincta à merè sufficienti ex prævisione conditionata?* Deinde *Anselmus* dicit: *Sola voluntas determinat ibi quid teneat*: ergo rursus inutilis gratia efficax, etiam more Societatis explicata. Unde authoritas illa, & aliæ nimis probant, si crudè accipiantur, adeoque nihil probant. Oportet ergo adhibere rationabilem expositionem dicendo: quòd sola voluntas se determinat, in sua scilicet linea. Voluntas creata est agens secundum, liberum secundum, determinativum secundum; secundum autem necessariò supponit primum: igitur determinatio voluntatis, vel liberatis creatæ necessariò supponit determinationem voluntatis primæ, & primi liberi. Hæc doctrina, cùm perpetuò inculcetur à S. *Thoma*, valebit etiam ad ipsius authoritates objectas exponendas. Videri poterit 1. 2. q. 79. art. 2. & q. 109. art. 2. Qui hisce acquiescere non volunt audiant *Augustinum* lib. de *Spir.* & *litt.* cap. 30. *An ita ergo sunt liberi, ut nec Deum habere Dominum velint?* Et epist. 105. *Quidquid lex Dei jubet, non nisi eo, qui jubet adjuvante, inspirante, donante completur*. Notent, *eo* non solùm *adjuvante*, sed *inspirante*, sed *donante*. Unde pulchrè ad rem nostram olim scripsit Academia Duacena, apud P. *Lemos* tom. 1. *Non sanè videmus, quomodo aliter liberum voluntatis dominium destrui possit, quàm non agnoscendo prædeterminationem: quam facilè intelliget, qui illinc primitatem* [ex parte Dei] *hinc* (ex parte liberi arbitrii) *subordinationem, & dependentiam velit seriò notare*.

D U-

DUBIUM II.

In quo consistat radix essentialis libertatis?

§. I.

1. AD pleniorem hujusce Dubii resolutionem, præstat hic accuratè elucidare, qualiter conceptus libertatis, & naturæ se habeant in voluntate. Supponimus ergo conceptum libertatis, & naturæ non pertinere ad constitutionem metaphysicam voluntatis. Et quidem de ratione libertatis apertissimum est; cùm tunc electio circa media, quæ est actus proprius libertatis, & per se primò correspondens voluntati ut liberæ; ut expressè docet D. *Thomas* 1. p. qu. 83. art. 3. dicens: *Proprium liberi arbitrii est electio; & ideò naturam liberi arbitrii ex electione considerare oportet*; hæc, inquam, esset actus primarius inadæquatus voluntatis, quod est omninò falsum in Thomistarum doctrina, asserentium media formaliter ut talia spectare ad objectum secundarium voluntatis. Tum etiam, quia ratio libertatis purè per accidens se habet ad diversificandas vires appetitivas; cùm proveniat in voluntate ex judicio indifferenti, sicut necessitas ex judicio determinato; & judicium indifferens, & determinatum non diversificant essentialiter objectum in esse appetibilis, cùm sint extra lineam appetibilis; igitur nec ratio libertatis, aut necessitatis diversificant essentialiter metaphysicè rationem genericam appetitûs eliciti. Quarè & consequenter conceptus naturæ in voluntate, sive necessariò, quoad exercitium, sive quoad speciem operante, non est differentia metaphysica voluntatis; nam ordo voluntatis ad actum ut necessariò eliciendum, in quo ordine consistit conceptus naturæ, est modus accidentalis actus voluntatis in ratione actûs, & in ratione specificantis immediatè voluntatem, ac per consequens extra ejus essentiam metaphysicam. Voluntas quippè metaphysicè definitur, *appetitus rationalis*, *sive*, *appetitus tendens in bonum apprehensum per intellectum*, & præcisivè à tali modo operandi, sivè liberè, salvatur conceptus metaphysicus expressus in definitione, immò præcisivè à tali modo operandi intelligitur voluntas creata essentialiter distincta in ratione appetitûs, ab appetitu sensitivo, & naturali; cùm intelligatur voluntas tendens in bonum universale apprehensum per intellectum; sicut appetitus sensitivus ad bonum sensibile particulare apprehensum per sensum: in quo constituit D. *Thomas* essentialem differentiam utriusque appetitûs intellectivi, & sensitivi, ut videre est 1. p. q. 80. art. 2. & q. 25. de verit. art. 1. & ob quam diversitatem differunt specie sensus proprius, & sensus communis. Quod & verissimum est respectu necessitatis quoad specificationem in ordine ad bonum in communi, sive ad beatitudinem ut sic. Etenim sic necessitata est voluntas, quia tale bonum est objectum adæquatum specificativum illius: ergo prius intelligitur in voluntate ordo ad tale obje-

objectum, quam necessitas ad illud; quæ solum subsequitur per modum proprietatis ad ejus essentiam metaphysicam. Non ergo ad constitutivum libertatis metaphysicum pertinent conceptus libertatis, & naturæ.

2. Hic tamen cum Doctissimo Mag. *Aliaga* tract. de voluntario, & involuntario dub. 6. §.6. num.20. observandum maximè: Quod *cum libertas n n sit realiter distincta quoad rectum à voluntate, sed sit ipsa entitas ut connotans cognitionem indifferentem ex parte intellectus, stat quàm optimè illam esse de essentià physicà voluntatis; similiterque stat repugnare voluntatem creatam, cui essentialiter non conveniet posse liberè operari. Constat hoc aliquibus exemplis. Siquidem substantia Angeli v. g. convenit essentialitèr posse gerere munus speciei impressæ, in ordine ad cognitionem sui; & tamen prædictum munus non constituit metaphysicè substantiam illius. Similiter intellectus creatus habet essentialiter posse intelligere practicè, & insuper posse intuitivè cognoscere aliqua objecta, & tamen conceptus practicè intellectivi, & intuitivi non spectant ad constitutionem metaphysicam illius; cum sola extensio ad opus faciat intellectum practicum. Idem constat in potentia ad cognoscendum entia rationis essentialiter convenienti intellectui; cum tamen vis cognoscitiva illius non spectet ad essentiam metaphysicam illius, utpote terminata ad objectum secundarium*. Sicut ergo in his exemplis conceptus isti pertinent ad essentiam physicam, & se habent per modum proprietatis ad essentiam metaphysicam; ita conceptus isti libertatis, & naturæ sunt proprietates voluntatis, non vero metaphysicæ differentiæ inadæquate illam constituentes. Hoc ergo hic annotandum existimavi, occasione distinctionis voluntatis, ut naturæ, & ut liberæ, infra adducendæ.

3. At cum libertas arbitrii sit formaliter in voluntate, ad quam pertinet electio; cum electio sit actus proprius libertatis, & per se primò correspondens libertati ut liberæ, teste D. *Thoma* loco citato ex 1. p. quæst. 83. ubi S. Doctor loquitur de electione propriè accepta, cujus est eligere unum præ alio; cum loquatur de electione ut regulata per actum consilii, ut constat ex sequentibus verbis: *Ad electionem autem concurrit aliquid ex parte cognoscitivæ virtutis, scilicet consilium*; hinc omissà origine, & causà extrinsecà, ex qua tamquàm ex prima, & suprema radice omnis creata provenit libertas, in præsenti inquiritur principium, à quo voluntas habet prædictam intrinsecam, & essentialem indifferentiam, & indeterminationem: maximè dum D. *Thomas* 1. 2. q.13. art.1. electionem; quæ est proprius actus liberi arbitrii, per intellectum, & voluntatem definierit. Quare ut hujus non levis momenti quæstionis resolutio nervosè radicetur, & clarius promoveatur, sequentes statuuntur conclusiones. Et prima sit.

§. II.

Indifferentia rationis seu judicii, est radix libertatis.

4. HÆc est luculentissima Angelici Præceptoris doctrina 1.p. q.83. art.1.2. & 4. Et 1.2. q.13. art.2. Et q.6. art.2. ad 2. ubi ait: *Ex hoc quod ratio deliberans se habet ad opposita, voluntas in utrumque potest.* Et q. 17. art. 1. ad 2. *Radix libertatis est voluntas sicut subjectum; sed sicut causa est ratio. Ex hoc enim voluntas liberè potest ad diversa ferri, quia ratio potest habere diversas conceptiones boni: & ideò Philosophi diffiniunt liberum arbitrium: quod est liberum de ratione judicium, quasi ratio sit causa libertatis.* Similia habet q.24. de verit. art. 2. *totius libertatis radix est in ratione constituta.* Et in 2. dist. 24. q.1. art. 3. In quibus expressis testimoniis habetur efficax conclusionis ratio, quæ sic formatur. Totius libertatis radix est in ratione constituta, si indifferentia judicii est ratio à priori indifferentiæ formalis voluntatis; sed indifferentia judicii est radix, vel ratio à priori indifferentiæ formalis voluntatis, ut expresè hic asserit D. *Thomas*, dùm ait: *Ex hoc voluntas liberè potest ad diversa ferri, quia ratio potest habere diversas conceptiones boni*; ergo indifferentia rationis, seu judicii est prima radix libertatis. Quid enim aliud est hæc indifferentia judicii, nisi propositio objecti indifferentis? Quæ propositio objecti indifferentis, vel ipsum objectum indifferens sic existens sub apprehensione est prima radix essentialis indifferentiæ, & indeterminationis voluntatis; voluntas namque non potest ferri in incognitum: ergo si actus voluntatis semper nascitur ex objecti cognitione, actus liber solùm potest sequi ad formam apprehensam indifferenter.

5. Hæc est mens Angelici Præceptoris, dùm asserit, *quod ratio potest habere diversas conceptiones boni*; quia nempè intellectus, vel potest esse indifferens, & indeterminatus ad judicandum; vel potest proponere voluntati varia objecta, quæ cum non habeant necessariam connexionem cum fine, in ipsis potest variam boni, & mali rationem considerare. Sic interroganti cur voluntas est libera? Rectè respondetur, quia regulata judicio indifferenti. Sicut & interroganti, cur in nobis motus subiti non sunt liberi? Optimè respondetur. quia oriuntur in nobis à judicio subitaneo, & determinato. Ab hac ergo indifferentia judicii sumit speciem libertas voluntatis, cum objectum propositum sub indifferentia, sit ejus objectum specificativum. Aliud namque est, quod judicium proponens objectivam indifferentiam se habeat per modum conditionis; aliud, quòd indifferentia objectiva proposita per judicium, non sit ratio formalis specificativa. Primum concedimus; quia hoc complexum *judicium proponens* dicit in recto judicium, quod est de linea apprehensionis. Secundum est falsum, quia indifferentia objectiva ità dat speciem, ut sine ipsa nequeat esse libertas, sivè quoad specificationem, sivè quoad exercitium.

6. Hic

6. Hic notandum venit quantum distet hæc prædicta cognitio indifferens, quæ à Thomistis explicatur per attingere signatè objectum ut indifferenter volibile, à modo quo doctrinam istam explicat P. *Avendaño* in sua Disp. de human. libert. cap. 2. n. 5. asserens, quod consistit hoc attingere signatè tale objectum, *in eo, quod existimet, se esse liberum, subjectum illam eliciens*. Hoc enim à nullo Thomista asseritur: sufficit namque, quod judicium indifferens, in quantum extrinsecè constituit actum primum liberum voluntatis, proponat objectum indifferens, attingendo signatè id, in quo indifferentia objectiva consistit, etsi non percipiat, quod illud à se attactum sit indifferentia objectiva. Nec enim hoc requiritur ad libertatem voluntatis; cum rectè cohæreat ista cum eo, quod non existimet, judicans per illum judicium, se esse liberum: immò & cum eo, quod speculativè erret judicando se non esse liberum, ut in aliquibus Hæreticis contingere potest. Et cùm ab AA. Societatis sic explicetur cognitio indifferens constituens voluntatem ad volendum; cum nullus neget, nec negare possit cognitioni indifferenti objectum, signatè inspectum, quod nequit esse aliud, quam id, in quo consistit indifferentia objectiva: hinc fit nullum esse discrimen inter Thomistas, & Auctores Scientiæ mediæ circa cognitionem indifferentem ad libertatem essentialiter requisitam.

7. Sed objicies: si indifferentia judicii constituit libertatem formalem, positâ indifferentiâ judicii in intellectu, non est difficile conciliare libertatem nostram cum gratia ab intrinseco efficaci, & prædestinatione, quod est, ut diximus superiùs, difficillimum cognitioni humanæ. Facile namque percipitur, quod gratia, & prædestinatio non impedit judicium illud, quo judicatur objectum indifferenter volibile: ergo si se habet ut radix libertatis, non jam erit difficile conciliare libertatem nostram cum gratia ab intrinseco efficaci, & prædestinatione. Secundo: ad libertatem ut specificativum formale statuitur indifferentia judicii: ergo negans libertatem voluntatis, & concedens indifferentiam judicii, non negat rem, & essentiam libertatis: sed Lutherani concedunt indifferentiam judicii: ergo non negant essentiam libertatis, sed tantum vocem, cujus oppositum definivit Concilium Tridentinum sess. 6.

8. Hoc argumentum confundit radicem cum radicato: indifferentiam objectivam cum indifferentia formali subjectiva convenienti potentiæ formaliter liberæ. Libertas namque formalis non consistit in indifferentia objectiva, vel quæ se tenet ex parte objecti, dum ratio cognoscit, & proponit objectum, ut indifferenter volibile; vel, ut loquitur D. *Thomas*, dum proponit varias rationes boni, & mali. Ratio insuper non est indifferens formaliter in se ipsa, nec cum dominio circa actum electionis, ut unum præ alio eligat, nec quod circa hoc objectum, potiùs quàm circa aliud operetur, cum tota electio sit voluntatis. Absurdum namque, & impossibile est, quod ratio sit formaliter libera: tùm, quia peccaret homo ante consensum voluntatis, immò & bis peccaret, cum primò judicat esse faciendum id, quod non licet: & deindè id ipsum eligit. Tùm, quia ignorantia involuntaria à peccato

F 2 non

non excusaret. Nec enim ad peccandum requiritur aliud, nisi libertas: undè in ratione, si ipsa est formaliter libera, posset esse peccatum. Solùm ergo in voluntate datur hæc indifferentia formalis, ut unum, vel aliud eligat, licèt semper velit, quod magis conveniens ipsi proponitur per rationis imperium. Hujus ergo indifferentiæ formalis ipsi voluntati convenientis prima radix est indifferentia rationis: nam cum voluntas profluat ab essentia animæ rationalis, mediante intellectu, in genere causæ efficientis, debet libertas formalis, quæ est de essentia libertatis, esse in intellectu, sicut in radice, & in causa. Cum enim essentialis, & quidditativa libertatis actualis notio nobis ignota sit, hanc, sicut & aliarum rerum essentias, quia per veram definitionem explicare non possumus; ideò pro notitia essentiæ libertatis actualis ad descriptionem ex causa, & radice recurrere debemus.

9. Quo supposito facilis est ad argumentum solutio. Ad primum dicitur, quod cum libertas formalis non sit ipsa indifferentia judicii, Theologi asserentes indifferentiam in judicio, & ponentes in voluntate libertatem formalem, per hoc quod voluntas directa judicio rationis sit potens ad utrumlibet, cum ista indifferentia subjectiva orta ex indifferentia objectiva, difficillimum judicant componere certitudinem, & infallibilitatem prædestinationis, & efficaciam Divinæ gratiæ moventis infallibiliter voluntatem nostram liberam ad unum extremum, & quod tunc voluntas nostra libera sic illud efficiat, quod possit aliud loco ipsius operari. Ad secundum, quod Lutherani admittentes indifferentiam in judicio, & negantes libertatem in voluntate, non solùm negant vocem, sed essentiam libertatis, cum indifferentia judicii non sit ipsa libertas formalis. Immò turpiùs errant, dum concedentes radicem libertatis, seu indifferentiam judicii in intellectu, protervè negant in voluntate radicatum à tali radice, quod est libertas formalis.

10. Hic reponit *Caducifer* pag. 279. num. 54. meumque taxat argumentandi genus, dicens: *Uti nec rectè eos redarguit R. Benitez ex eo, quòd concessá radice, ex eo præcisè tenerentur concedere radicatum; cum potius argumentum solùm valeat a contrario; scilicet eum, qui concedit radicatum, debere concedere radicem.* Sed non reflectit ille hoc magis esse contra ipsum, & suos Symmistas, quam contra me. Nam ita argumentatur contra Thomistas: Quod hæretici admittant talem radicem libertatis, ac per consequens videantur admittere libertatem, non minus, quam Thomistæ: ecce qualiter *Ortizius* ex concessione radicis infert concessionem radicati: si ergo per *Caduciferum* cum suis ita argumentari non licet; sequitur malè contra Thomistas eos argumentari. Mirum ergo videri non debet damnatos esse Lutheranos, Calvinistas, aliosque hæreticos, quia licèt concederetur eos admisisse indifferentiam judicii, quam dicimus radicem libertatis; expressis tamen verbis negant libertatem in nobis reperiri, prætendentes libertatem in nobis post peccatum, non esse nisi *rem de solo titulo, vel titulum sine re*; atque hoc fieri posse, scilicet, quod aliquis admissâ radice neget radicatum, *Caducifer* ultro admittit. Si ergo quis ita arguat: *Lutherus*, *Cal-*

Calvinus, Jansenius admiserunt indifferentiam judicii, quæ secundùm vos, est radix libertatis, ergo admiserunt libertatem. Resp. Transeat antecedens. Nego consequentian. Licèt enim indifferentia judicii sit radix libertatis, non est tamen ipsa formalis libertas, quæ in activa indifferentia voluntatis consistit. Porrò hanc activam indifferentiam negarunt illi hæretici. Et de *Luthero* quidem apertè id habemus ex ejus verbis; nam articulus ejus 36. à *Leone* X. damnatus, hic erat: *Liberum arbitrium post peccatum res est de solo titulo; & dum facit, quod in se est, peccat mortaliter.* Et lib. de servo arbit. ait: *Gratia prædicatur: ergo liberum arbitrium tollitur. Auxilium gratiæ commendatur: ergo liberum arbitrium destruitur.* Et iterum: *Quotquot sunt loca in Scripturis Divinis, quæ meminerunt auxilii, tot sunt, quæ tollunt libertatem.* De *Calvino* non est minus manifestum. Ita enim ait in Antidoto Canonum Conc. Trid. *de verbo ne moveamus rixam. Sed quia per liberum arbitrium intelligunt* (Tridentini PP.) *eligendi facultatem, quæ sit in utramque partem libera, & soluta, titulum sine re esse, qui affirmant, Christum habent* Auctorem. Rursus contra *Phigium* de lib. arb. lib. 3. *His subscribimus nos quoque, si liberum, pro spontè positum, interpreteris.* De *Jansenio* sufficit recordari tertiæ propositionis damnatæ: *Ad merendum, & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione.* Et lib. 7. de grat. Christi: *Libertati arbitrii solam necessitatem coactionis, seu quæ, etsi nolumus, efficit id, quod potest, esse contrariam; omnemque actum voluntarium, seu spontaneum esse liberum*, ait. Unde licèt *Calvinus*, & *Jansenius* aliquando dicant, hominem, etiam in natura lapsa, esse liberi arbitrii; voces illæ sunt, cui nihil rei respondeat; ac omnino similes sunt illis, qui faterentur quidem homines esse in mundo, negarent tamen reperiri in eodem animalia rationalia.

§. III.

Nonnulla ex Ortizio observatione digna proponuntur.

11. ADversus ea, quæ supra & modò diximus de radice libertatis, agit *Caducifer* p. 2. punct. 4. à pag. 261. ad pag. 278., ubi plura notatu digna reperiuntur. Enimvero num. 34. sic lego: *Primo igitur satagam luculenter ostendere systema libertatis, ab ipsis*, Massoulie, Graveson, Benitez, *propositum, esse recens inventum, licèt affabrè perpolitum, contra rationem legitimam libertatis, tota retro Theologorum vetustate receptam. Secundò, conabor ostendere SS. Patribus Scholæ Principibus Augustino, & Thomæ, tale sistema esse dissentaneum. Tertiò demum rationum momentis illud pro virili quatere non gravabor.* Num. 53. *Accedendo vero jam ad 3. caput, & medium evertendi systema libertatis supra relatum breviter rationum capita attingemus, quibus videtur explodi. Igitur* 1. *est contra torrentem auctoritatis, & vetustatis, & communem hominum apprehensionem, ac* de-

denique contra ipsum D. Thomam, quem sibi Patronum auspicantur. Nescio quid hic mirer magis, an Auctoris larvati ignorantiam, an malevolentiam. Ignorantiam quidem, si verè existimat sententiam collocantem radicem libertatis in judicio indifferenti intellectûs, esse recenter à Thomistis illis inventam, eisque propriam; aut si cogitet idem ipsis esse formalem libertatem, & radicem formalis libertatis: malevolentiam verò si sciens contrarium, eos tamen impugnavit, ac si ipsi illius systematis forent recentes inventores; illaque duo, radicem dico libertatis cum ipsa libertate formali confunderent: contra quam confusionem militant præcipuè illa, quæ totis illis 18. paginis, multò labore, nullâ tamen necessitate, aut fructu corrasit. Si peccatum illius malevolentiæ sit, opto ei à Deo meliorem mentem: si ignorantiæ, huic curandæ deservire poterunt, quæ toto dubio 2. præsertim initio §. 2. dicimus, si modo dignetur illa attentiùs legere. Quod si hæc non sufficiant, legat consodalem suum P. *Platelium* tom. 2. synop. Theol. cap. 1. §. 5. n. 62. ubi hæc inveniet oppido opportuna: *Libertas formalis consistit in indifferentia activa voluntatis ad utrumlibet pro libitu vertibilis, non in sola indifferentia judicii* (quod etiam dicunt Thomistæ:) *quæ solùm est radix libertatis* (nota:) *non ipsa formalis libertas, ita Suarez, Vazquez, & alii communius*. Atque hæc sufficerent ad folia illa decem & octo refellenda. Sed aliqua sunt tamen non omnino prætereunda.

12. Primum in illis 18. paginis notabile est, quod pag. 270. n. 44. prætendat constare ex S. *Thoma*, quòd radix libertatis non sit in intellectu: & paulo post pag. 273. num. 49. affert ex quæst. 24. de verit. art. 6. resp. ad 4. ubi asserit S. Doctor: *Si tamen rationalis à rationis potentia sumeretur; prædicta auctoritas significaret rationem esse primam liberi arbitrii originem, non autem immediatam electionis principium*. Et num. sequenti refert ex Magistro *Massoulie*, quod S. *Thomas* 1. p. q. 83. art. 2. animadvertit non pertinere æqualiter ad libertatem, & judicium rationis, & electionem voluntatis; sed simpliciter libertatem repositam esse in voluntate; libertatis vero radicem, aut regulam esse rationem.

13. Secundum, quod eadem pag. 273. n. 50. dicit: „ Ut verâ fide „ cuncta tractentur, duo hìc prætermitti non debent. Primum est, quod „ Fr. *Antonius Massaulie* pag. 247. fateri videtur cum D. *Thoma*, & *Au-* „ *gustino radicem libertatis in libertate*; (dicere voluit in voluntate:) „ *esse positam*. Ait enim primo sic: *Igitur his omnibus argumentis planè* „ *convincitur, primam atque immediatam libertatis radicem esse volun-* „ *tatis amplitudinem* &c. „ In fine vero ejusdem numeri, immemor eorum, quæ initio dixerat, dicit eximium P. *Massoulie toto art. præcedenti valdè ex professo primam, & secundam radicem libertatis assignare intellectui; tertiam verò tantummodò voluntati*: ex quibus manifestè patet prima verba Massoulie esse corrupta, legendumque *proximam, & immediatam*, non *primam, & immediatam*, ut ponit Caducifer, qui poterat facilè errorem illum corrigere.

14. Tertium, quòd num. 45. ex variis auctoritatibus, numero præ-

ce-

cedenti relatis, inferat necessitatem, quâ voluntas adhæret fini, solùm esse naturalis inclinationis, quæ relinquit liberam voluntatem, seu intentionem finis. Verùm cum sit libertas multiplex juxta multiplicitatem servitutis, cui opponitur, ut supra diximus; alia est enim libertas à coactione, alia libertas à necessitate, rursus alia à miseria, alia à peccato, necesse erat addere, quam libertatem relinquat necessitas naturalis inclinationis. Certum enim est, non relinquere libertatem à necessitate, ut ex terminis patet: solùm ergo importat necessitas naturalis inclinationis libertatem à coactione, quæ est ab extrinseco principio, & non sufficit ad merendum, vel demerendum, prout docet Angel. Doct. q. 22. de verit. art. 7. dicens: *Quando ex propria ratione adjuvante gratiâ homo apprehendit aliquod speciale bonum, ut*, idest tamquam, *suam beatitudinem, in quo verè sua beatitudo consistit; tunc meretur, non ex hoc* (nota) *quod appetit beatitudinem, quam naturaliter appetit, sed ex hoc, quòd appetit hoc speciale, quòd naturaliter non appetit, ut visionem Dei, in quo tamen secundùm rei veritatem sua beatitudo consistit. Si verò aliquis per rationem reducatur, ut appetat aliquod speciale, ut*, idest tamquam, *suam beatitudinem, puta corporales delectationes, in quibus tamen sua beatitudo non consistit secundùm rei veritatem, sic appetendo beatitudinem demeretur: non quia appetit beatitudinem, sed quia indebitè appetit, hoc, ut beatitudinem, in quo tamen sua beatitudo non est. Patet igitur* (nota) *quòd volendo id, quod quis naturaliter vult, secundùm se non est meritorium, nec demeritorium; sed secundùm, quòd specificatur ad hoc, vel illud, potest esse meritorium, vel demeritorium.*

15. Quartum, quod pag. 272. num. 48. relatâ ex Magistro *Massoulié* distinctione libertatis in eam, quæ est voluntatis, quâ voluntas est, & in alteram, quæ est voluntatis, quatenus dicitur liberum arbitrium adjungit num. 49. *qui quidem* (Massoulié) *ex hac divisione à se factâ sustinere non rennit libertatem voluntatis esse à sola coactione; licèt libertas arbitrii debeat esse indifferentiæ. Qui modus dicendi videtur mihi periculosus, non secus ac præfata divisio ipso D. Thomæ manifestè contraria.* Et cur, obsecro, modus ille periculosus est? An putat Magistrum *Massoulié* in voluntate non admittere libertatem indifferentiæ? Aut eum per liberum arbitrium indigitasse intellectum, non volutatem? Ita aut putasse videtur, aut aliis persuadere voluisse: cum tamen expresè Auctor ille, & quidem in verbis relatis à Caducifero num. 50. fateatur libertatem simpliciter dictam reperiri in voluntate: en verba ex pag. 273. *quibus in locis animadvertit non pertinere æqualiter ad libertatem, & judicium rationis, & electionem voluntatis; sed simpliciter libertatem* (nota) *repositam esse in voluntate.* Erravit ergo solemniter, si existimavit Magistrum *Massoulié* non agnoscere libertatem simpliciter talem, quæ est indifferentiæ, in voluntate. Causa erroris esse potuit, quòd *Caducifer* sumpserit liberum arbitrium pro potentia distincta à voluntate, sive pro intellectu; cum solùm significet apud præfatum Magistrum, ac D. *Thomam* etiam, certum actum voluntatis, sicut

ſicut etiam voluntas ut voluntas. Hæc habemus ex verbis S. *Thomæ* q. 24. de verit. art.6. ubi dicit S. Doct. *Unde liberum arbitrium eſt ipſa voluntas: nominat autem eam, non abſolutè, ſed in ordinem ad aliquem actum ejus, qui eſt eligere*. Sicut voluntas ut natura ſignificat eamdem potentiam in ordine ad actum, quem ex naturali inclinatione elicit;non ex electione. Immo hoc demum agnoſcit *Caducifer* pag.278. num. 57. dicens: *ubi obiter nota, quod ſi qua eſt diſtinctio apud D. Thomam voluntatis, & liberi arbitrii, nulla eſt quoad potentiam, vel facultatem liberam, ſed ſolùm quoad exercitium ejus electivum mediorum: eo quod cum voluntas agit de aliquo medio eligendo inter plura advocat intellectum ut arbitrum &c. Et ita formaliſſimè loquendo, ſolùm in exercitio electivo dicitur voluntas liberum arbitrium &c.* Unde patet nec à S.*Thoma* diſcordare præfatum Magiſtrum Maſſoulie,& multo minus eſſe, quod dicit, periculoſum.

16. Denique, aliis omiſſis, ſit ultimum pag. 263. promittit oſtenſurum ſe, quod radix prima libertatis non ſit in intellectu, ut Thomiſtæ cum ſuo Angelico Præceptore affirmant. In quem finem adductis Platone, Ariſtotele, quibuſdam etiam è Nominalibus, Dominicanis, aliiſque priſcis Theologis, tum SS. Patribus Græcis, ac Latinis, ex quibus tandem pag.273. num. 49. in fine concludit *radicem libertatis immediatam eſſe in voluntate, non vero in intellectu*. Atqui non quærebatur, quæ eſſet *immediata* radix libertatis, ſed quæ *prima*? Ex quibus conſtat per omnes illas paginas *Caduciferum* inſigniter abuſum fuiſſe lectorum patientiâ. Inſuper malam ſuam fidem rurſum prodit, cum S.*Thomas*, quem non formidat in teſtem vocare, melius habens perſpectas veterum Patrum doctrinas quæſt. 24. de verit. art. 2. dicat, *quod totius libertatis radix eſt in ratione conſtituta*. Ex quo eodem articulo refert *Caducifer* pag. 277. in fine ſequentia S. *Thomæ* verba: *Tota ratio libertatis ex modo cognitionis pendet*. Quod & profundè dixit *Bellarminus* lib. 4. de grat. & liber. arbit. cap. 10. *Talis eſt*, inquit, *in unoquoque appetendi modus qualis cognoſcendi: appetitio enim cognitionem ſequitur: nec fieri poteſt, ut quis appetat rem incognitam. At verò in hominibus*, proſequitur, *eſt cognitio finis, & mediorum, quæ ad finem aſſequendum opportuna ſunt: ergo hominum appetitio ex neceſſitate quidem fertur in finem, & media, quæ cum fine connexa eſſe cognoſcuntur; ſed in alia non poteſt niſi contingenter ferri*. Immerito ergo *Caducifer* pag. 275. num.53. inter alia hæc, ex malè confuſis principiis deducit, primò, quod ſententia conſtituens radicem libertatis in ratione, eſt *contra torrentem auctoritatis, & vetuſtatis, & communem hominum apprehenſionem, ac denique contra ipſum D. Thomam, quem ſibi Patronum auſpicantur*; cujus dicti falſitas conſtat ex tot S. Doctoris teſtimoniis à nobis relatis. Secundò, *quod propriè, & ſimpliciter coactio ſolùm eſt voluntatis, non intellectus*: id quod verè eſt contra torrentem auctoritatis, & vetuſtatis, & communem hominum apprehenſionem, quibus perſpicuum eſt, ac perſuaſum, cæteras quidem potentias, maximè exteriores cogi poſſe, voluntatem autem in ſe ipſa nullatenus coactionem admit-

admittere, ut dubio sequenti §. 1. num. 2. probabimus auctoritate D. *Thomæ*, D. *Anselmi*, D. *Damasceni*, & D. *Bernardi*: idque paulo ante, quo mireris lector, *Caducifer* ipse ex S. *Bernardo* lib. de grat. & liber. arbit. dixerat his verbis pag. 270. num. 43. *Vita, sensus, appetitus, memoria, ingenium, & si qua talia sunt, eo ipso subjacent necessitati, quo non planè subdita sunt voluntati. Ipsam vero* (nota) *quia impossibile est de se ipsa sibi non obedire: (nemo quippe non vult, quod vult, aut vult, quod non vult) etiam impossibile est sua privari libertate. Potest quidem mutari voluntas, sed nonnisi in aliam voluntatem, ut numquàm amittat libertatem. Tam ergo non potest privari illâ, quàm nec se ipsâ. Si poterit homo aliquando, aut nihil omnino velle, aut velle aliquid, & non voluntate, poterit & carere libertate voluntas*. Caducæum oportebat esse memorem, Nec eum fugere potuit qualiter Magister *Massoulié* differtat. 2. de libert. creat. q. 3. art. 7. pro meritis excipit P. *Suarez*, calidum, & frigidum eodem ore spirantem eò quòd tom. 1. de grat. Prolog. 1. cap. 4. num. 9. assumpserit probandum, Deum posse necessitare voluntatem stante judicio indifferenti, dicens: *Hanc assertionem* EXPRESSE *docuit S. Thomas* q. 22. de verit. art. 8. cùm tamen contrarium docuisse S. *Thomam* ad oculum demonstret *Massoulié* loco citato. Sanè hæc legens mihi visus est Caducifer suo nimis indulgere genio, res compertissimas præposterè in dubium vertere, planas, atque apertas in alienum sensum detorquere, omniaque, pro suo arbitrio, & quasi Mercurii auctoritate, & fide interpretari.

§. IV.

SECUNDA CONCLUSIO.

Electio voluntatis pendet essentialiter ab ultimo judicio rationis.

17. HÆc Conclusio consonat menti SS. PP. afferentium libertatem arbitrii consistere in cognitione judicii, & optione eligendi; in illa causaliter; in ista formaliter. Sic D. *Bernardus*, *itaut multa faciat per ipsam contra ipsam, hoc est per ejus ministerium, contra ejus concilium sive judicium*. Et infra: *Is ergo talis consensus ob voluntatis inamissibilem libertatem, & rationis, quod secum semper & ubique portat, indeclinabile judicium, non incongruè dicetur (ut arbitror) liberum arbitrium, ipse liber sui propter voluntatem, ipse judex sui propter rationem, & merito libertatem comitatur judicium: quoniam quidem, quod liberum sui est; profectò, ubi peccat, ibi se indicat. Est autem judicium, quia justè profectò, si peccat, patitur quòd nolit, qui non peccat nisi velit*. Et Divus *Augustinus* lib. 8. de Trinit. cap. 4. *Nemo potest amare incognitum*: igitur sine rationis actu præcedente nulla potest esse electio, Et Angelicus Præceptor 1. p.

q.83. art.1. *Quod judicium istud non est ex naturali instinctu in particulari operabili, sed ex collatione quadam rationis; ideò agit homo liberò arbitrio, potens in diversa ferri.* Et 1.2. quæst.13. art. 1. *Voluntas in suum objectum tendit secundùm ordinem rationis, eo quod vis apprehensiva appetitivæ suum objectum repræsentat.* Et q. 17. art.1. *Imperare autem, est quidem essentialiter actus rationis.* Quod explicat Eminentiss. Card. *Cajetanus*, ibi: *Solus intellectus ordinat, eo quod quidquid ordinis in naturalibus, & voluntariis est, à ratione proficiscitur, & in illam resolvitur.*

18. Ex quibus omnibus ratio probativa deducitur. Si voluntas tendit in suum objectum secundùm ordinem rationis, dùm judicium est indifferens, debet esse ipsa voluntas: ergo ex judicio determinato solùm determinata potest esse voluntas; alias voluntas non rationalis esset appetitus: suæ quippè determinationis nulla esset assignabilis ratio. Non indifferentia judicii, cum judicium hoc præsupponatur indifferens ad agere, & non agere, & componibile cum utroque extremo libertatis: ergo non est ratio inferens determinatè unum extremum, sed unum, vel aliud indifferenter: ergo cum non sit alia assignabilis causa, vel dicendum est, quod daretur electio sine judicio, & actus sine objecto, cum vis apprehensiva objectum non repræsentaret; vel quod voluntatis electio pendet necessariò ab ultimo judicio practico rationis dictante unum præ alio.

19. Sic in sententia affirmante appetitum sensitivum regulari apprehensione formatâ ex instinctu naturæ, appetitus sensitivus est ad unum in homine determinatus, quia cognitio sensuum, à qua pendet, naturaliter est determinata. Et voluntas humana respectu ultimi finis determinata est ad unum, saltèm quoad specificationem, eo quod judicium rationis respectu ejusdem est determinatum. Sic & voluntas Beatorum respectu ultimi finis determinata est etiam quoad exercitium, eo quòd judicium rationis illum finem repræsentans, perfectè applicatum mentibus beatorum, semper est ipsis præsens: ergo si ponitur judicium determinatum dictans hic, & nunc absolutè omnibus consideratis hoc esse eligendum, necessario sequitur, quod voluntas illud eligat.

20. Explicatur hoc: Nemo est qui, si quæratur ab eo, cur aliquid agat? Non respondeat, quia judico, hoc ita esse faciendum: ergo ratio hujus, quod est voluntatem determinatè libere agere, ex aliquo motivo est deducenda; sed hæc ratio solùm potest desumi à convenientia objecti determinatè proposita per judicium determinatum: tum quia judicium indifferens non præfert convenientiam disconvenientiæ: tum quia in sensu composito judicii indifferentis proponentis simul convenientiam, & disconvenientiam objecti, potest poni rationabiliter tàm agere motum à convenientia objecti, quàm non agere erga objectum, quod ut disconveniens proponitur: ergo tantùm potest desumi ratio hujus, quod est voluntatem determinatè libere agere, ex eo quod voluntas dirigatur actuali judicio rationis determinatè proponente voluntati convenientiam objecti.

21. Si

21. Si quis reponat; quod idem judicium indifferens proponens convenientiam, & disconvenientiam, non æquè utrumque proponit, sed in ipso judicio potest repræsentari convenientia, ut magis alliciens voluntatem, & simul ut minus retrahens disconvenientia, quod est sufficiens motivum determinationis voluntatis. Ita sanè: sed iterùm interrogo: judicium hoc cum majori vi alliciendi voluntatem, vel sufficit, ut agens liberè operans liberè eligat, vel non? Si primum, hoc, ut diximus, est omninò falsum; cum sit componibile judicium hoc indifferens cum majori vi alliciente voluntatem, & cum utroque extremo libertatis. Si dicatur secundum? Ergo ut eligat, requiritur aliud judicium determinatum. Modo sic: ut proponatur hoc judicium determinatum, vel deficit primum judicium indifferens, vel non? Si deficit; Ergo hoc judicium indifferens est incomponibile cum actu liberè non agere: ergo requiritur aliud judicium determinatum, quod intendimus, & propugnamus. Si secundum dicatur, & concedatur hoc judicium determinatum compositum cum primo illo judicio indifferenti; cum majori vi alliciendi convenientiam, hoc est omninò repugnans. Quid enim magis repugnans quam quod componantur duo judicia, quorum primum dicat magis sequendam convenientiam objecti, quam fugiendam ejusdem objecti disconvenientiam; & aliud præcisè dicat, fugiendam disconvenientiam objecti?

22. Clariùs, & urgentiùs. Verum est, quod judicium indifferens speculativum vivaciùs proponens allicentiam convenientiæ, quàm vim retrahendi, potest esse componibile cum judicio practico determinatè dictante esse fugiendam hic, & nunc disconvenientiam objecti, dummodò tamen proponat præferendam convenientiam secundùm se, non tamen si ipsam proponat præferendam prout hic, & nunc. Quæ enim judicia assignari possunt incompossibilia, si hæc duo sunt componibilia, *Disconvenientia est præferenda convenientia prout hic & nunc*: *convenientiæ præferenda est disconvenientia prout hic & nunc*. Cum unum involvat negationem alterius. Sic qui ex duobus bonis judicat speculativè unum esse hic & nunc præferendum alteri, nequit judicare practicè hoc esse præferendum hic & nunc alteri; quia hæc duo judicia sunt inter se incompossibilia: ergo & incompossibilia debent judicari duo hæc assignata judicia, quorum unum proponit convenientiam ut hic & nunc præferendam disconvenientiæ, & aliud determinatè dictat, hic & nunc disconvenientiam esse convenientiæ præponendam. Hanc doctrinam sequentibus verbis expressit Emus Card. *Bellarmin.* lib. 3. de Grat. & lib. arbit. cap. 8. *Respondeo judicium ultimum non pati secum aliud judicium simile, quia essent contradicentia, & repugnantia judicia. Itaque ultimum judicium non negat, quin alia sint media utilia ad eundem finem, sed dicit, omnibus consideratis hic & nunc, hoc unum esse accipiendum tanquam utilissimum, ac per hoc absolutè, & simpliciter melius cæteris; quare si voluntas tunc eligeret aliquid aliud, haberet quidem rationem, cur eligeret illud tale medium, quia nimirùm est utile; sed non haberet rationem ullam, cur omitteret illud aliud, quod hic & nunc, & simpli-*

citer est judicatum melius. Non enim nunc habet nisi unum ultimum judicium; nec potest habere, quia contradicentia essent, nimirùm omnibus consideratis hoc est melius, & omnibus consideratis hoc non est melius. Non ergo voluntas semper sequitur judicium rationis speculativum, sicut nec semper sequitur scientiam, quæ de aliqua veritate habetur in universali. Qui enim habet scientiam de defectu, & malitia operationis, nihilominus illam in particulari judicans esse sibi convenientem, sub specie boni per ultimum judicium practicum propositam, eligit.

23. Hæc est primordialis ratio, cur Philosophus lib. 3. Ethicor. cap. 2. asserit, *quod electio sit eorum, quæ in nobis sunt, consultativa appetitio.* Et lib. 6. cap. 2. *Electio est appetitivus intellectus, vel appetitus intellectivus;* cur & *D. Thom.* 1. 2. q. 13. art. 1. *Quod electio est actus voluntatis, non absolutè, sed in ordine ad rationem.* Et ibi q. 14. art. 1. *Quod electionem debet præcedere consilium, cum necessaria sit inquisitio de eligendis (quæ consilium dicitur) ante judicium de eligendis.* Hæc est ratio, cur comparatur respectu voluntatis intellectus, sicut motivum mobili, & activum passivo. Ex opposito sequeretur, quod in eligente contra dictamen ultimum judicii practici esset peccatum in voluntate absque ullo errore in intellectu contra illud Salomonis Proverb. 14. *Errant qui operantur malum.* Quod & potest esse prudentissimus aliquis, & iste moribus corruptissimus, quod expressè impugnat *D. Thom.* 2. 2. q. 51. art. 3. ad 2. dicens: *Quod malorum judicium in particulari agibili semper corrumpitur.* Etiam in actu voluntatis reperiri posset absque impressione rationis, quod est rationis proprium, & essentiale, nempè conferre unum cum altero, quo confunderentur potentiæ, quæ sunt inter se essentialiter diversæ. Et tandem negaretur voluntati nostræ dependentia ab intellectu, quæ adhuc conceditur respectu voluntatis Divinæ. Actus enim liber voluntatis Divinæ juxta modum nostrum intelligendi dependet à judicio intellectus; non quo judicet, hoc esse melius, vel magis expediens, sed quo judicat, medium aliquod, quamvis de se contingens, & indifferens, esse tamen ordinabile in finem, ac etiam ordinandum, ut docet *D. Thom.* 1. contra Gent. cap. 89. dicens: *Quod voluntas Divina in his, ad quæ non secundùm naturam suam determinatur, inclinatur quodammodo per suum intellectum, ut supra ostensum est,* cap. scilicet 83. ubi dixerat, *quòd cum bonum apprehensum voluntatem sicut proprium objectum determinet, intellectus autem Divinus non sit extraneus ab ejus voluntate, cum utrumque sit sua essentia: si voluntas Dei ad aliquid volendum per sui intellectus cognitionem determinetur, non erit determinatio voluntatis Divinæ per aliquid extraneum facta.* Quibus verbis constituit, Divinam voluntatem à suo Divino intellectu quoad specificationem determinari. Negaretur adhuc quod conceditur Angelis, in quibus nobiliori modo, quam in nobis reperitur liberum arbitrium. In his quippè licèt intellectus speculativus sit naturaliter determinatus ad omnem veritatem, minimè tamen intellectus practicus. Hic enim potest, non solùm indif-

indifferenter hoc vel illud, sed etiam unius, & ejusdem utramque contradictionis partem, sub ratione veri boni, & ad finem convenientis apprehendere, ac voluntati proponere, quia convenientia non est à parte rei totaliter determinata, sicuti est veritas: Quod totum docet *D. Thom.* 1.p. q.59. art.2. Ex quibus omnibus constat, quod etiam in nobis appetitus intellectivus, qui ex se est liber ad eligendum, & non eligendum, & ad hoc, vel illud eligendum; ut in actu exercito unum præ alio eligat, necesse est, quod ratio ordinet actum ejus proponens objectum; quamvis sic in actu exercito volens; indeterminationem suam retineat antecedentem.

24. Sed ut nihil sit in resolutione ista obscurum, nihil inveniatur ambiguum; non prætereamus quædam speciem difficultatis inducentia. Primò: quia ex tali judicio determinato infallibiliter sequitur primus actus voluntatis: ergo hoc judicium non præceditur ab aliquo exercitio libero voluntatis: sed judicium determinatum, ex quo infallibiliter sequitur exercitium voluntatis, & ad quod non præcedit exercitium liberum voluntatis, est judicium antecedenter necessitans actum voluntatis: ergo judicium determinatum destruit indifferentiam judicii indifferentis: sed destructa indifferentia judicii destruitur, prima radix, & ratio libertatis: ergo judicio isto determinato destruitur libertas. Vel aliter: in principiis Thomistarum prædeterminatio non tollit libertatem, quia componitur cum judicio indifferenti; sed voluntatem operari cum judicio indifferenti, & ex judicio omnino determinato ad unum, diximus impossibile: ergo voluntas cum tali judicio non liberè operabitur. Tertiò: Quia hoc judicium determinatum destruit existentiam physicæ Prædeterminationis, ideò enim Thomistæ probant necessitatem physicæ Prædeterminationis: ut voluntas creata ex se indifferens ad utrumlibet, eligat hoc extremum potius, quam aliud; sed posito judicio determinato voluntas est infallibiliter determinata ad electionem unius præ altero libertatis extremo: ergo vel neganda est ut inutilis Prædeterminatio physica, vel excludendum hoc judicium determinatum.

25. Primum argumentum facillimè diluitur si concedatur quod primus actus simpliciter non est perfectè liber; in quo sanè nullum est inconveniens, cum ad illum non se applicet Voluntas ex priori actu; ut de actu Angeli in primo instanti dicimus; & de procedente à gratiâ strictè operante, ut contradistincta a cooperante, juxtà *D. Thomæ* sententiam 1.2. q.3. art.2. qui est propriè & simpliciter liber, capax laudabilitatis & meriti; sed non perfectè liber, quia non ex proprio Concilio. Vel secundo respondetur ad primum, distinguendo maj. Ex judicio determinato formaliter ut tali nego maj. Ut libere acceptato à voluntate subdistinguo: infallibiliter, & necessariò sequitur necessitate consequenti concedo maj. necessitate antecedenti neg. maj. & sub eadem distinctione consequentis negat. consequentia. Hoc enim judicium determinatum vel potest considerari quà formaliter purè determinatum, & prout distinctum ab actu imperii, & præcisivè ab acceptatione voluntatis, vel prout jam acceptatum est liberè à voluntate. Primo modo

non

non infert infallibiliter actum, ad quem determinat, cum remaneat potestas ad hoc ut possit se à tali judicio divertere, quia hoc judicium, ut notat Mag. *Joa. à S.Thoma* 1. 2. tom. 1. disput. 12. art. 1. §. *Respondetur*, non omnem habet adjunctam infabillitatem ad opus: unde cum connotet judicium indifferens de eligibilitate unius, & alterius extremi, semper remanet in voluntate potestas ad se divertendum à tali judicio determinato. At ex suppositione acceptationis, qua voluntas acceptat tale judicium, nolens ab ipso se divertere, voluntas remanet consequenter necessitata ad id, quod dictat tale judicium. Talis enim necessitas est consequens determinationem liberam voluntatis inclusam in actu, quo acceptavit voluntas judicium determinatum, & quo vult ab isto judicio non se divertere. Id quod docet idem *Joan. à S. Thoma*, loc. cit. disput. 5. art. 5. §. *Ad secundum respondetur, necessitari voluntatem ex suppositione, quod non vult divertere, nec vult oppositum, nullum est enim inconveniens, quia hæc non est necessitas, sed voluntas; tenetur enim, & coarctatur, quia vult teneri.*

26. Ad secundum resp. dist. maj. Destruit indifferentiam positivam judicii indifferentis neg. maj. privativam, vel negativam conced. maj. & sub eadem dist. min. neg. conseq. Duplex in judicio indifferenti considerari potest indifferentia, una positiva dicens virtutem per modum actûs primi ad utrumlibet se habentem; altera privativa, vel negativa, quæ consistit in suspensione ab omni libertatis exercitio. Hæc secunda non est constitutiva libertatis, ut superius diximus, & hæc sola est, quæ destruitur per judicium determinatum, quod semper connotat permanentem propositionem judicii indifferentis: nec enim virtus & latitudo potentiæ diminuitur per applicationem ad actum secundum; unde non destruitur illa indifferentia positiva, nec ex parte potentiæ datur necessitas, & determinatio ad unum medio tali judicio determinato, quod solum exigitur, ut voluntas constituta libera in actu primo, & ad utrumlibet potens, applicetur ad unam partem præ alia ex propositis per judicium indifferens. Comparanturque hæc duo judicia inter se, sicut in voluntate posse operari, & actu liberè operari: unde sicut non opponuntur isti duo conceptus libertatis, ita nec judicia, ex quibus sequuntur, possunt inter se opponi. Ex quibus constat solutio ad aliam probationem.

27. Ad tertium resp. quod stante hoc judicio determinato, stat indigentia physicæ Prædeterminationis, cum agens liberum creatum indigeat determinari ad suam electionem tàm à Deo prius, quàm à se ipso: unde posita Prædeterminatione, quâ primum determinans voluntatem creatam præmovet, debet voluntas medio judicio determinari, tanquam secundum liberum: sicut posita infallibili determinatione imperii efficacis à Thomistis propugnati, non superfluit necessitas determinationis infallibilis physicæ Prædeterminationis ad actum usus activi voluntatis creatæ, ad quem prærequiritur determinatio imperii efficacis secundùm omnes Thomistas: quia nempè determinatio imperii est determinatio à secundo determinante, & determinatio physicæ præ-

prædeterminationis correſpondet primo determinanti: ita dicendum in præſenti. Quod optimè explicat D. *Thomas* 1. 2. q. 6. art. 1. ad 1. *Non omne principium eſt principium primum; licet ergo de ratione voluntatis ſit, quod principium ejus ſit intra: non tamen eſt contra rationem voluntarii, quod principium intrinſecum cauſetur, vel moveatur ab exteriori principio, quia non eſt de ratione voluntarii, quod principium intrinſecum ſit primum principium.* Et ibi ad 3. *Deus movet hominem ad agendum, non ſolum ſicut proponens ſenſui appetibile, vel ſicut immutans corpus, ſed etiam ſicut movens ipſam voluntatem; quia omnis motus tàm voluntatis, quàm naturæ, ab eo procedit, ſicut à primo agente. Et ſicut non eſt contra rationem naturæ, quod motus naturæ ſit à Deo ſicut à primo movente, in quantum natura eſt quoddam inſtrumentum Dei moventis: ita non eſt contra rationem actus voluntarii, quod ſit à Deo in quantùm voluntas à Deo moveatur.* Et expreſſiùs 1. p. q. 83. art. 1. ad 4. *Dicendum, quod dicitur non eſſe in homine via ejus quantùm ad executiones electionum: in quibus homo impediri poteſt, velit nolit. Electiones autem ipſæ ſunt in nobis, ſuppoſit tamen Divino auxilio.* Et 3. contra Gent. cap. 89. *Deus non ſolum dat rebus virtutem, ſed etiam nulla res poteſt propriâ virtute agere, niſi agat in virtute ipſius, ut ſupra oſtenſum eſt: ergo homo non poteſt virtute voluntatis ſibi data uti, niſi in quantum agit in virtute Dei: illud autem, in cujus virtute agens agit, eſt cauſa non ſolum virtutis, ſed etiam actus. Quod in Artifice apparet, in cujus virtute agit inſtrumentum, etiam quod ab hoc Artifice propriam formam non accepit, ſed ſolum ab ipſo applicatur ad actum: Deus igitur eſt cauſa nobis non ſolum voluntatis, ſed etiam volendi.*

28. Hujuſque ratio ex iſta indifferentia voluntatis accipitur, quæ cum ſit activa potentialis, reduci debet per indifferentiam activam ſimpliciter talem, qualis eſt indifferentia purè activa competens Deo. Hæc enim ita ſe habet ad plura, ut intra ſe ipſam, & à ſe ipſa habeat determinationem eſſentialem ad unum volitum, nimirùm ad bonitatem Divinam, quam amat neceſſario, ex cujus amore ſe determinat ad aliorum amorem: cum ergo indifferentia voluntatis humanæ ex ſe ipſa ad nullius objecti amorem ſit determinata, nè detur proceſſus in infinitum, determinationem habet à voluntate Divina. Quod docuit D. *Thomas* 1. p. q. 19. art. 3. ad 5. dicens: *Cauſa, quæ eſt ex ſe contingens, oportet, quod determinetur ab aliquo exteriori ad effectum. Sed voluntas Divina, quæ ex ſe neceſſitatem habet, determinat ſe ipſam ad volitum, ad quod habet habitudinem neceſſariam.* En quomodo ſtante Judicio determinato, indiget ulterius voluntas prædeterminatione phyſica, ut ſic ad electionem determinetur tam à Deo, quàm à ſe ipſa. Sed, ut diximus, neceſſitas iſta tam judicii determinati, à quo pendet electio, quàm phyſicæ prædeterminationis, eſt neceſſitas conſequens, & non concomitans, vel antecedens indifferentiam conſtitutivam libertatis in actu primo, quæ omnem determinationem ad aliquod extremum pro ſigno libertatis excludit. Tùm quia potentia ex ſe determinata

nata ad unum, non habet dominium illius, cùm illud non possit pro suo placito non ponere, vel efficere. Tum quia potentia libera est illa, quæ se ipsam determinat; nam liberum est, quod est sui actus causa: potentia autem, quæ ex se, & pro priori ad omne suum exercitium est determinata, quomodo se ipsam suo exercitio determinat? Tum quia de ratione libertatis est aliqua indifferentia activa ad suos actus; sed potentia, quæ pro priori ad omne exercitium, & in ipso signo potestatis est ad unum determinata, non est activè indifferens ad suos actus: ergo necessitas illa judicii determinati, & prædeterminationis non est constitutiva, nec intelligitur in signo libertatis, in quo intelligitur potentia proximè conjungibilis cum quolibet extremo suæ potestatis.

§. V.

Ex parte judicii requiritur ad libertatem indifferentia composita cum motione Dei efficaci, quâ stante indifferentiâ, voluntas non potest à Deo necessitari.

29. PErfectam actus liberi rationem traditurі, ad ipsam judicii objectivam indifferentiam recurrimus. In quo maximè advertendum pro illius intelligentia, quod indifferentiæ potestatis, de qua in præsenti agimus, immediatè opponitur antecedens determinatio ad unum, quæ potentiæ convenire potest multipliciter. Vel ex ipsa rei natura, sicut convenit agentibus naturalibus, ut igni, cujus natura est ita ad comburendum determinata, ut nullam aliam possit habere operationem; vel quia facultas apprehensiva non potest objectum sub indifferentia proponere, ut apparet in Brutis, in quibus licèt sit indifferentia passiva ad contraria, nulla tamen est indifferentia activa propter determinationem apprehensionis, non valentis in objecto apprehenso discernere convenientiam, vel disconvenientiam objecti. Et tandem provenit hæc determinatio ad unum ex determinatione judicii adhuc in rationali potentia; quia vel judicium clarè attingit omne bonum, ut intellectus lumine gloriæ illustratus; vel quia judicium objecti imperfectè concipitur, ut accidit in judiciis excitantibus motus, qui dicuntur primò primi: quæ omnes determinationes destruunt libertatem, ut est communis omnium assertio. Sed cùm aliquando etiam conveniat determinatio potentiæ, non ex ipsa agentis natura, non ex defectu rationalis potentiæ, nec ex imperfectione judicii, sed ex actu eodem, quo potentia ipsa se ad unum liberè determinavit, per hanc determinationem libertatem non tolli, omnium est sententia concors, ut §. antecedenti vidimus. Quare solum in præsenti agimus de determinatione potentiæ, quam Thomistæ constituunt immediatè provenientem à Deo, quæ in potentia prærequirit, ac præsupponit virtutem, quâ constituitur potens ad quodvis extremum libertatis, illam determinans effectivè ad unum: in qua determinatione statuenda, vel neganda, est to-

totum inter Thomistas, & AA. Societatis dissidium. Existimant enim Societatis AA., qui potest Molinam scripserunt, licèt non omnes, requiri in voluntate sub Divina motione efficaci constituta, indifferentiam talem, ut cum prædicta motione Dei componere, & conjungere possit quodvis extremum, aut positivum sit, aut negativum, nec aliter in voluntate à Deo mota, & excitata posse libertatem subsistere; quare physicam prædeterminationem rejiciunt, ut inimicam, liberoque arbitrio contrariam ut supra diximus §. 2. n. 16. Thomistæ verò hanc talem ac tantam voluntatis indifferentiam chimæricam putant, immò existimant in ea asserenda constitisse ex parte Pelagii sententiam, esseque penitus divinæ Gratiæ repugnantem.

30. Hic insultat mihi iterum, & multò acrius, & non solum *inofficiosè*, sed & injuriosè novissimus ille Caducifer pag.277. dicens: *Sed nota 1. quinam illi erunt Jesuitæ, qui physicam prædeterminationem non rejiciant, prout fuse in prima parte hujus operis assertum est, atque vindicatum?* Hic petit ille primo, quinam erunt illi Jesuitæ, qui physicam Prædeterminationem non rejiciant? Sed hic saltat extra chorum. Petere debebat; Quinam erunt illi Jesuitæ qui potestatem conjungendi quodvis extremum cum motione Dei efficaci ad libertatem non requirant? Et tunc in promptu est responsio, scilicet, quod omnes illi Jesuitæ non requirunt tam effrenem potestatem ad oppositum motionis Dei, qui fatentur motionem efficacem non solo consensu voluntatis distingui ab inefficaci, sed etiam prout venit à Deo. Præterea *non omnes* dixi, extant quippe multi, iique primæ notæ eruditissimi, Societatis alumni, gratiæ ab intrinseco efficacis defensores acerrimi quos dedimus Disp.4. Dub.2. §.5. à num. 107., & infra suo loco dabimus quorum ille disertissima testimonia, à vero germanoque sensu præposterè detorquet. Quid hic ad rem, fuerint ne aliqui Jesuitæ qui prædeterminationem physicam docuerint nec ne? Non hoc ibi præcipuè agebatur: sed *an omnes Jesuitæ, vel aliqui solum, existimarint requiri in voluntate, sub Divina motione efficaci constituta, indifferentiam talem, ut cum prædicta motione Dei componere, & conjungere possint quodvis extremum, positivum sit, aut negativum; nec aliter in voluntate mota, & excitata posse libertatem subsistere?* An omnes Jesuitæ talem indifferentiam requirunt, sub gratia congrua, ut scilicet possit homo in sensu composito jungere non actum cum gratia congrua ad actum? Non hoc dicet, puto. Igitur nota illa prima omitti poterat.

31. Pergit ille *Nota 2. hunc Auctorem, neque verè, neque officiosè indifferentiam libertatis Jesuiticam vocare Pelagianam. Et in primis allidit ipse semetipsum contra Petram Ecclesiæ damnantem ejusmodi assertores in illa propositione quarta Jansenii; quam proscripsit Innocentius X. scilicet Semipelagiani admittebant, prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam initium fidei, & in hoc erant hæretici, quod vellent, eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare.* Hic captiosè nimis profectò illudit ejus incitatus animus, ut me odiosum faceret, & adversus me scribendi

ansam arriperet. Non dixi quod error, aut *hæresis* Pelagii in ea afferenda constiterit; sed *Pelagii sententiam* dixi. Est ne idem Pelagii error, hæresis, & sententia? An nullam sententiam docent Patres Societatis, quam olim docuerint Pelagiani, aut Semipelagiani? Nunquid fatentur quod hi abusi sint scientiâ mediâ? Immeritò ergo, nè plus dicam, mihi affingit Auctor ille, quod me ipsum allisserim contra Petram Ecclesiæ damnantem quartam Propositionem. An hoc est officiosè agere? Profectò Auctor ille, adeò delicatus, ut ad minimum verbum statim clamet *inofficiosè*; ut eadem pag. 1. num. 50. ob vocem *Molinistarum* quo usus erat *Gravesonius* statim addit. *Sic vocat Jesuitas propter Molinam; sed perperam, & inofficiosè*; Auctor, inquam, ille; debuisset ipse quoque cavere nè committeret quòd in aliis reprehendit; & non solum abstinere à voce *Bannesianorum* ad significandum Dominicanos, prout facit pag. 6. n. 9. sed multò magis à collidendo Auctores Catholicos, cum definitionibus Pontificum Romanorum; siquidem hoc non solum *inofficiosum*, sed injuriosum sit.

32. Sed propiùs accedamus. Putat ne Auctor ille quod per condemnationem quartæ Jansenianæ Propositionis definitum sit, velut de fide, quod homo cum gratia efficaci possit facere in *sensu* composito, ut loquimur in Scholis, contrarium, & aliquando, imo sæpe contingat, quod reapsè faciat contrarium? Loquatur clarè, & distinctè sine restrictione. Si affirmat [præterquam quod, contra Bullas Pontificias, Thomistas faciat hæreticos:] quid dicet de illis Scripturæ textibus: *Omnis voluntas mea fiet* &c. *Non est qui tuæ possit resistere voluntati* &c. ac infinitis aliis, quibus id saltem significatur, fieri nunquam, quod Deus velit aliquid voluntate absolutâ; & tamen hoc non fiat. Si nunquam id fiat: Ergo, juxta Jesuitarum axioma, non datur etiam potentia ut hoc fiat; quia frustra est potentia, ut continuo inclamant, quæ nusquam reducitur ad actum. Dicamus plus. Certum est dari aliquam gratiam, quæ sit executrix *absolutæ Dei voluntatis* in ordine supernaturali; abstraho an debeat dici, *gratia ex se efficax*, an *gratia congrua*, an *cumulus gratiarum*; ac ne cogar idem semper repetere, hîc illam appellabo *gratiam Dei specialissimam*. Certum est, inquam, talem gratiam specialissimam dari, quâ Deus absolutam suam exequitur voluntatem. Nunc petò, an sit de essentia, vel necessitate creatæ libertatis, ut possit talem *gratiam specialissimam Dei* frustrare suo effectu, componendo cum gratia tali, vel non actum, vel actum oppositum? Secundò. An hoc aliquando fiat? Cumque plures sint, qui resistunt gratiæ, & Spiritui Sancto, eam infundenti, quàm qui obediunt, juxta illud, *vos semper Spiritui Sancto resistitis*: an hoc etiam intelligi debeat de *gratia illa specialissima* executrice divinæ voluntatis absolutæ; hoc est, quod plures huic gratiæ reapse resistant quàm obediant; hocque sit de fide, post damnatam 4. Jansf.? Expecto ad hæc responsum.

33. Tandem vel Propositionem illam, *Semipelagiani admittebant* &c. Vel non intellexit *Caducifer*, & ea, quæ scripsi; vel dissimulavit, ut occasionem haberet calumniandi. Erravit *Jansenius*, quòd do-

docuerit ad merendum, vel demerendum non requiri libertatem à necessitate, sed solum à coactione. Erravit, quod sub gratiæ efficacia admitteret necessitatem absolutam cum libertate conjunctam. Credidit *Semipelagianos* tandem admisisse gratiæ interioris (quam *Augustinus* prædicabat, idest, operationis, nedùm potestatis) necessitatem etiam ad initium fidei, quod est falsum. Erravit etiam, quod diceret hæresim illorum in eo sitam, quod sub ea gratia Augustiniana admitterent libertatem indifferentiæ, qualem Thomistæ admittunt. Hinc *Jansenio* erant Pelagiani Jesuitæ, & quod mirère, Thomistæ, qui admittunt sub gratia libertatem indifferentiæ cum Ecclesia; unde merito condemnatus est. Sed quid cum his commune habet assertio mea. Rejicio vagam illam potestatem ad oppositum, quæ vires omnes gratiæ enervat; & addo in ea sitam fuisse partem, ut supra dixi, non erroris, aut hæresis, ut ajebat *Jansenius*, sed sententiæ Semipelagianorum: quæ toto differunt cœlo; & tamen hæc non advertit *Caducifer* corripiendi prurigine præposterè abreptus. Sed ad propositum redeamus.

34. Conveniunt ergo omnes AA. Catholici in prima conclusionis parte, quod nempe ex parte judicii requiritur ad libertatem indifferentia composita cum motione Dei efficaci, irridentibus plerumque id Hæreticis; quibus *Petrus de Ligni* consentiens in profess. Fidei ad Epis. NN. art.6. dicit; *Quod solutiones dari solitæ per sensum compositum, & divisum, atque indifferentiam judicii, sint meræ cavillationes, & tricæ, quarum nec minimum quidem in SS. PP. sit vestigium.* Idem in Epist. anni 1692. 1. Febr. *Protestor, me alienissimum esse ab opinione, aut si malis, errore adstruente libertatem indifferentiæ... hanc novitatem induxit Molina, & sola Thomistarum ignavia hanc falsitatem suscepit.* Sic contra doctrinam istam, ut eam ineptam, ac ridiculam exhibeant, majores iræ suæ machinas admovent Jansenistæ; sed ipsorum ineptis dicteriis despectis, contra omnes stat. Angel. Præceptor. 1.2. q.10. ar.2. in corpor. *Respondeo dicendum, quod voluntas movetur dupliciter. Uno modo quantum ad exercitium actûs. Alio modo quantum ad specificationem actûs, quæ est ex objecto. Primo ergo modo voluntas à nullo objecto ex necessitate movetur. Potest namque aliquis de quocumque objecto non cogitare: & per consequens neque actu velle illud. Sed quantum ad secundum motionis modum, voluntas ab aliquo objecto ex necessitate movetur, ab aliquo autem non. In motu namque cujuslibet potentiæ à suo objecto consideranda est ratio, per quam objectum movet potentiam. Visibile enim movet visum sub ratione coloris actu visibilis: unde si color proponatur visui, ex necessitate movet ipsum, nisi aliquis visum avertat, quod pertinet ad exercitium actus. Si autem proponeretur aliquid visui, quod non omnibus modis esset color in actu, sed secundùm aliquid esset tale, secundùm autem aliquid non tale: non ex necessitate visus tale objectum videret. Posset namque intendere in ipsum ex ea parte, qua non est coloratum in actu, & sic ipsum non videret. Sicut autem coloratum in actu, est objectum visus, ita bonum est objectum voluntatis. Unde si proponatur aliquod objectum volunta-*

H 2 *ti,*

ti, quod sit universaliter bonum, & secundùm omnem considerationem, ex necessitate voluntas in illud tendit, si aliquid velit: non tamen poterit velle oppositum. Si autem proponatur sibi aliquod objectum, quod non secundùm quamlibet considerationem sit bonum: non ex necessitate voluntas fertur in illud. Et quia defectus cujuscumque boni habet rationem non boni, ideo illud solum bonum, quod est perfectum, & cui nihil deficit, est tale bonum, quod voluntas non potest non velle, quod est beatitudo. Alia autem qualibet particularia bona in quantum deficiunt ab aliquo bono, possunt accipi ut non bona: & secundum hanc considerationem possunt repudiari, vel approbari à voluntate, quæ potest in idem ferri secundùm diversas considerationes.

35. Hæc est tota corporis articuli doctrina, suam antiquitatem in Ecclesia contra putidum Impostorem demonstrans, qui non antiquiorem Molinâ eam ausus fuit asserere. En ubi tria notat D. *Thomas*. Primò, quod ubi est objectum contingens & liberum, & proponitur ut tale voluntati, ibi est prosecutio objecti libera. Secundò, quod tale est omne objectum creatum, perfectionem solùm finitam habens, quæ minimè satiare potest ejus appetitum;cùm eum explere non possit,quidquid Deo minus est. Tertiò, quòd bonum, quòd proponitur voluntati, etsi objectum sit voluntatis, reclamantibus passionibus nonnunquam apparet malum, & à voluntate respuitur: ut videre est in avaro, cui eleemosyna mala videtur, si consilium accipiat à passionibus. Ex quibus arguit D. *Thomas*, quod ex indifferentia objecti, oritur indifferentia intellectûs judicantis, & ex indifferentia intellectûs, indifferentia voluntatis. Quam doctrinam iterum repetit, quæst.13. art.6. & q.109. art. 3. Et 1.p. q.6. art. 5. & q. 83. art.1. ubi sic concludit: *Particularia autem operabilia sunt quædam contingentia, & ideo circa ea judicium rationis ad diversa se habet, & non est determinatum ad unum, sed pro tanto necesse est, quòd homo sit liberi arbitrii, ex hoc ipso quòd rationalis est*. Solùm enim voluntas movetur necessariò ab objecto illo, quod est universale bonum; minimè tamen à bono particulari, quod ipsa potest non velle. Hoc non velle agnoscit homo esse in ejus potestate; at minimè quod sub ejus electione cadat posse non esse felicem: quod neutiquam in deliberationem cadit.

36. Ex quibus omnibus manifestè constant hæc duo. Primùm est, voluntatem, judicio proponente objectum sine indifferentia, præventam, non posse tendere in illud amore libero. Secundùm est, voluntatem præventam judicio indifferenter proponente objectum, non posse in illud ferri amore necessario. Et utriusque ratio est, quia sicut à potentia necessaria, in sensu composito suæ necessitatis, nullius vi, aut efficacia potest educi actus liber; quia illâ suppositione factâ, talis actus est implicatorius; ita etiam à potentia libera in sensu composito suæ libertatis, exire non potest in vi alicujus potestatis actus necessarius, quia ex illa suppositione non est minus talis actus repugnans & implicatorius; cum ergo voluntas constituatur potentia necessaria per determinationem judicii, & constituatur in ratione potentiæ liberæ per in-

dif-

differentiam judicii, quia teste D. *Thoma* q. 24. de verit. art. 2. *Tota ratio libertatis ex modo cognitionis pendet*: hinc fit, quod sicut affirmatio est in causis præcisis causa affirmationis, ita negatio est causa negationis; & ex consequenti, sicut à voluntate præventa judicio necessario non potest exire actus liber, ita neque à voluntate procedere valet actus necessarius, si semel sit judicio indifferenti præventa. Quod videtur agnovisse *Calvinus*, qui, ut assereret, tolli per Dei motionem libertatem, compulsus est negare motionem moralem, exequentem indifferentiam potentiæ. E contra vero Pelagius libertaté per auxilium ex sui natura efficax auferri credidit, etiam si supponeretur voluntas auxiliis moralibus præventa. Non enim, etsi Vir perspicacis ingenii, assurgere valuit, ut videret, & modum operandi in voluntate per modum necessitatis, & naturæ, & modum operandi per modum indifferentiæ, & libertatis. Primus tunc accidit, cum voluntas propter necessitatem judicii rapitur ab objecto, cum tunc operetur voluntas ut natura, & concursum petit sibi dari, eo modo quo agens naturale, cùm est in ultima dispositione ad operandum. Secundo modo operatur voluntas, quoties judicium proponens objectum, & convenientiam actûs, proponit simul rationes, quibus possit retrahi ab objecti prosecutione. Cum enim capacitas illius ad bonum universale se extendens, à nullo particulari possit omninò determinari, aut rapi, inde est quod remanens sub indifferentia, concursum petit pro modum libertatis sibi dari, qui nec dominii, nec potestatis excludit indifferentiam, ut repetit ibi D. *Thomas* art. 4. Constat ergo, quod ex parte judicii requiritur ad libertatem indifferentia composita cum motionè Dei efficaci, & quod stante tali indifferentiâ voluntas non potest à Deo necessitari.

37. Ex tota hujus Dubii doctrina colligitur, quantùm distet à veritate Caducifer, qui p. 2. punct. 4. num. 40. sequentia affirmat: *Quo accedit tùm, quòd qui hos tres libros D. Augustini perlegerit, ubi res erat radicitùs explicanda, vix reperiet S. D. confugere ad indifferentem propositionem judicii, & rationis pro expediendis naturâ, & muniis liberi arbitrii; benè verò inveniet, quòd fundus totius libertatis sit quoddam dominium sui quoad velle, vel nolle, agere, vel non agere, quomodocumque proponatur objectum. Tùm quod tom. 7. lib. de grat. & lib. arbit., ubi hoc radicaliter ex Scripturis Sanctis stabilire contendit, totus est S. D. (quin memoret indifferentiam judicii) in congerendis textibus probantibus velle, & nolle pro libito voluntatis sic concludens. [Et cætera hujusmodi. Nempe ubi dicitur. Noli hoc, & noli illud: & ubi ad aliquid faciendum, vel non faciendum in divinis monitis opus voluntatis exigitur; satis liberum demonstrant arbitrium.] Conficitur ergo, quòd præter mentem hujus Aquilini Doctoris excogitata est superior radix intellectiva, structuraque libertatis. Atque dum alicubi de vera, & perfecta libertate locutus, videatur dicere, eò liberiora agentia esse, quò magis Deo conjuncta; id intelligendum est, non tam de libertate scholastica, sive indifferentiæ, quàm de libertate à peccato.* Hæc ille; quæ quàm aliena sint à mente S. Doctoris, ostendunt tot supra adducta testimo-

stimonia, oppositum expressè asseverantia: Quid ergo de *Christo* dicendum, an non habuit libertatem scholasticam, & indifferentiæ? Ergo non meritus est suis actionibus, cùm ad meritum, vel demeritum requiratur libertas indifferentiæ. Quid de Deo dicendum per respectum ad creaturas? An eas non liberè, libertate scholasticâ, & indifferentiæ produxit? An non liberè eâ libertate electos suos prædestinavit? Quòd si hæc omnia ex necessitate naturæ facit, quas ei gratias debebimus pro beneficiis creationis, prædestinationis, vocationis ad fidem, justificationis &c., si aliter facere non potuit. Sed quid in his immoror? En quàm verum, quòd quibusdam propriæ opiniones adeò altè insident animis, ut nullâ vi, aut ratione dimoveri valeant.

DUBIUM III.

An liberum Hominis arbitrium sit non solum à coactione, sed etiam à necessitate liberum?

§. I.

1 UT præsentis dubii decisio suis propriis stabiliatur fundamentis, prius quorumdam terminorum amphibologiæ sunt explicandæ, ne disputatio æquivocationis vitio laboret. *Voluntarium dicitur illud, quod est à principio intrinseco cum cognitione finis*. Unde quia in pueris, & amentibus non est propria cognitio finis, non est in illis voluntarium perfectum, sed imperfectum, quod solet spontaneum vocari. E contra, *Violentum* communiter à Philosophis definitur, *quod est à principio extrinseco passo non conferente vim*: quæ ultima verba non sunt intelligenda negativè, quasi sufficiat ad violentiam, subjectum non cooperari motui violento; sed positivè, & contrariè, ita ut passum positivè renitatur, & resistat extrinseco agenti: aliàs infusio habituum, & donorum supernaturalium violentia esset, cum natura nullam conferat vim ad eorum infusionem, sed per potentiam obedientialem illa recipiat. Id enim exprimit ipsa ratio violenti, quod sit vi illatum, nulla autem fit vis, ubi nulla est positiva resistentia. *Coactum*, dicitur illud, *quod est à principio extrinseco passo nihil conferente, sed potius reluctante*: minimè tamen ex hoc confundendum coactum cum violento, nec coactum cum involuntario, quia violentum exigit esse contra inclinationem tàm elicitam, quàm innatam. Ita aquæ, dum ascendit ad replendum vacuum, aliqualis fit violentia, quia scilicet motus ille, licet sit juxta præcipuam ejus inclinationem, quâ respicit bonum universi, cujus est pars; est tamen contra ejus specialem inclinationem. Qua ratione defendit D. *Thomas* 1. p. q. 103. art. 8. ad 3. & q. 105. art. 6. ad 1. & 3. p. q. 22. art. 2. quæst. 1. de potentia art. 1. ad 3. & 3. cont. Gent. cap. 100. Deum nihil violentum simpliciter tale operari in suis creaturis. Aqua ergo violentiam patitur, sed propriè non cogitur in tali

mo-

motu, quia coactio exigit esse contra inclinationem elicitam rei, unde coactum propriè opponitur spontaneo, & convenit Brutis, dum moventur contra inclinationem appetitus sensitivi. *Involuntarium* dicitur illud, quod est contra inclinationem elicitam voluntatis, ut quando homo impellitur ire, quò non vult, vel privatur propria operatione contra voluntatem efficacem operandi. Sicque omne involuntarium est coactum, non tamen omne coactum est involuntarium, quia actiones Bruti possunt esse coactæ, non tamen involuntariæ: omne coactum est violentum, sed non è contra, quia motus aquæ, vel lapidis potest esse violentus, sed nullo modo coactus, quia res inanimata coactionis est incapax. Et tandem *necessarium dicitur illud, quod ita est, ut non possit non esse.*

2. Secundò apprimè notandum ex Angelico Præceptore 1. 2. q. 6. art. 4. quod licèt Deus possit ex necessitate movere voluntatem hominis, cogere tamen voluntatem quantum ad actus elicitos, ex terminis repugnantiam involvit. Necessitari voluntatem à Deo, qui est Author naturæ nihil vetat, sed tunc auferret illi libertatem in tali actione, movendo illam. Cogere voluntatem est quid impossibile; cogere enim aliquid est contra suam ipsam inclinationem movere. Et ideo potest quidem homo cogi, cum movetur contra propriam voluntatem (quæ est propria hominis inclinatio) sive ad intelligendum, sive ad sentiendum, vel ambulandum, & cætera id genus: Attamen voluntas non cogitur. Nam cum sua inclinatio eadem sit, intransitivè ac ipsius actus, quomodocumque, & undecumque habeat velle, vel nolle, est sua inclinatio, atque adeo repugnat tales habere actus contra suam inclinationem. *Duplex namque est actus voluntatis* (inquit Divus Thomas) *unus quidem ab ipsa immediatè elicitus, scilicet velle. Alius à voluntate imperatus, & mediante alia potentia exercitus, ut ambulare... Quantum ad istos, voluntas violentiam pati potest... sed quantum ad ipsum proprium actum voluntatis non potest ei violentia inferri... Unde contra rationem ipsius actus voluntatis est, quod sit coactus, vel violentus;* Unde licèt homo possit *per violentiam trahi: quod hoc sit ex ejus voluntate, repugnat rationi violentiæ.* Hanc doctrinam repetit q. 22. de verit. art. 5. quam & docent Divus Anselmus de liber. arbitr. cap. 3. *Ligari potest homo & invitus, quia nolens: potest torqueri invitus, quia volens; potest occidi: Velle autem non potest invitus, quia non potest velle, nolens velle.* D. *Bernardus* lib. *de grat.* & *lib. arbitr.* cap. 1. *Est enim habitus animi liber sui. Siquidem non cogitur, non extorquetur. Est quippe voluntatis, non necessitatis; nec negat se, nec præbet cuiquam, nisi ex voluntate. Alioquin si compelli valet invitus, violentus est, non voluntarius. Ubi autem voluntas non est, nec consensus. Non enim est consensus, nisi voluntarius.* Et Damascenus lib. 3. de Fide cap. 27. Quæ enim magis inter se contraria, quàm voluntarium, & violentum? Ergo si omnis actus voluntatis est voluntarius, nullus potest esse violentus; si omnis est secundùm suam inclinationem, vel actualis quædam ejus inclinatio; quomodo & idem actus potest esse con-

contra propriam ejus inclinationem, vel sit actus necessarius, vel liber? Uterque enim est à principio intrinseco cum cognitione, & actualis inclinatio voluntatis.

3. Nullus hucusque fuit tam insanæ mentis, ut dixerit, liberum arbitrium non esse à coactione liberum. Quis enim asserere potest, voluntatem non velle, dum vult; ipsumque voluntarium auferri posse ab actibus voluntatis? Sic nec Astrologi Judiciarii, nec Manichæi, nec Wiclephus, nec tandem Lutherus veritatem istam negavêre. Non Manichæi, ut observat Cardinalis Bellarminus de grat. & liber. arbitr. lib. 5. cap. 26. *Neque vero loquitur de libertate à sola coactione: nam ea non repugnat fato, cui tamen repugnat libertas à necessitate. Potest enim sponte fieri, quod fato fit, non potest autem, quod fato fit, non necessariò fieri.* Non hanc negavit Wiclephus, peccandi necessitatem ex præscientia solùm inferens: nempè *Deus præscivit Petrum esse peccaturum: ergo necesse est, ut peccet*: quæ certitudo præscientiæ est compossibilis cum libertate à coactione; ut ibi notat Cardinalis Bellarminus dicens: *Illi autem non negabant liberum arbitrium à coactione liberum; libertas enim à coactione facillimè cum gratia copulatur, immo etiam cum fato, & quavis alia causa determinante ad unum.* Hanc non negavit Lutherus, de quo in Concilii Senonensis præfatione dicitur: *Aufert etiam ipse, ut Manichæus liberum arbitrium.* Et infrà: *Lutheranæ sectæ fons & origo Wiclephus, cuique Lutherus per omnia fermè consentit.* Sic Hæretici isti de vanitate convenientes in id ipsum contra libertatem liberi arbitrii, in causa solùm erroris ad invicem sibi dissentiunt. Mos namque apud ipsos perpetuus est, ut de eadem re communis & unus nusquam sit discurrendi modus; dummodo sint in errore concordes. Omnes isti veram necessitatem absolutam destruentem liberum arbitrium apertè profitentur, quam in ipsis, & non necessitatem coactionis, damnavit Ecclesia. Damnavit namque aliquid ab ipsis assertum pugnans cum veritate libertatis Catholicæ: ergo Ecclesia contra ipsos liberum arbitrium definiens, damnat non esse à necessitate liberum, quod solùm dicebant ipsi.

4. Sed cum Hæresis Hydra verè sit, sibi non constans, nec uno capite contenta, sæpeque, quò pejor est, reviviscit in maximam Reipublicæ Christianæ perniciem, & jacturam, *Calvinus*, *Bajus*, & *Jansenius* in eumdem conspiravêre errorem. *Calvinus* eum expressè profitetur lib. 2. de liber. arbitr. contra Pighium. *Non adeo superstitiosus sum in verbis, ut ejus causa velim contentionem aliquam movere, modò intelligentia sana maneat. Si coactioni opponitur libertas, liberum esse arbitrium, & fateor, & constanter assevero, ac pro Hæretico habeo eum, qui secus sentiat.* Ipse propterea negavit libertatem destrui cum necessitate ex vitio naturæ orta; qui error damnatus fuit in Concil. Trident. sess. 6. can. 4. *Si quis dixerit, liberum arbitrium... non posse dissentire si velit, anathema sit.* Quo supposito, fit argumentum: sed cum posse dissentire non stat necessitas ad unum extremum: ergo damnat Concilium dicentes salvari liberum arbitrium, dum non

est

est à necessitate liberum. Immo can. 5. definit, liberum arbitrium hominis post Adæ peccatum non esse amissum, vel extinctum, viribus licet attenuatum, & infirmatum: sed libertas à necessitate antecedente, quæ adest, dum actus non regulatur judicio indifferenti; ex quo probat *D. Thomas* libertatem 1. p. q. 83. art. 2. ad 2. est libertas, quæ infirmari, vel attenuari potest: Ergo sola libertas à necessitate fuit vulnerata, remanente tamen libero arbitrio in bonis, & in malis ab omni coactione, & necessitate omninò immuni.

5. Illud idem perversum hæreticumque dogma damnatum fuit à *S. Pio V.*, & *Gregorio XIII.*, & *Urbano VIII.* perniciosos *Baii* errores proscribentibus. Propositio namque *Baii* 66. talis erat. *Sola violentia repugnat libertati hominis naturali*. Et 39. *Quod voluntariè fit, etiamsi necessariò fiat, liberè tamen fit*. Quid clarius? Benè namque infertur: si sola coactio opponitur libertati: ergo salvatur libertas essentialiter cum necessitate, quæ non est coactio. Antecedens damnatum est: ergo & consequens. Iterum benè valet: si omne, quod voluntariè fit, liberè fit: ergo actus necessarius, qui est voluntarius, liberè fit, & sufficienter ad meritum; sed antecedens damnatur, ut hæreticum: ergo & consequens.

6. Hæreticorum istorum errori similis est & error *Jansenii* docentis libertatem hujus status ad merendum, vel demerendum necessariam opponi dumtaxat coactioni ac violentiæ, non verò simplici necessitati mutabili, ac transeunti. Ita de Gratia Christi lib. 6. cap. 6. duplicem necessitatem distinguit, unam coactionis, & aliam simplicem, seu voluntariam; aitque, illam, non verò istam repugnare libertati, *Ex quibus*, inquit, *consectaneum est, omnem omninò voluntatem quantuncumque ad unum determinatam, nullâ tali necessitate, quâ dicitur necesse esse, ut velit, desinere esse liberam, quia non desinit esse voluntas, quæ non esset, si nollemus...* Et postea. *Sicut libertas esse non potest sine voluntate, ità nec voluntas ulla sine arbitrii libertate*. Et infra: *Nescio quid manifestius, urgentiusque proferri posset ad demonstrandum volitionis cujusque libertatem, etiam illius, quam nos habere necesse est*. Et cap. 12. *Nunquam interitum libertati timet Chrysostomus, nisi à necessitate violentiæ, atque coactionis, quâ absente satis est, quod spontè, volentesque peccant, & benè faciunt*. Quod & lib. 8. cap. 19. & alibi passim asserit, *nullam necessitatem actibus voluntatis liberis esse formidandum, sed solam coactionem, aut necessitatem violentiæ*.

7. Hoc disertis verbis profert, & ita perseveranter propugnat, ut lib. 1. de stat. natur. laps. cap. 21. dixerit, quod etsi voluntas in vita hac tam firmiter malo adhæreret, quàm Beati in cœlis bono adhærent, adhuc tamen libera foret his verbis. *Sic ergo & hic* (hoc est in præsenti vita) *etiamsi ille perversus amor sui, in quem ex Dei dilectione rationalis creatura lapsa est, & in quo ex justissima Dei damnatione perseverat, & ex quo omnis actus, vel omissio damnatæ voluntatis fluit, firmissimè adhæret voluntati, imò etiamsi non solum specificatione, ut nunc est, sed etiam exercitio, quemadmodum amor beatificus, esset necessarius,*

rius, non tamen ex Augustini mente desineret esse liber. Hoc non per transennam insinuat, sed constanter affirmat dicto lib. 6. cap. 31. *Neque enim*, inquit, *quisquam, spero, ita desipuerit, ut hominem etiam viatorem libertatem amissurum putaret, si liberrimâ, & liberatrice charitate ita humanum liberaretur, & firmaretur arbitrium, ut quod Beatis jam in præmium retributum est, in hac vita constitutus amplius jam peccare non posset*. Et lib. 8. cap. 17. *Si etiam in hac vita Dei inspiratio tàm stabiliter, ac delectabiliter, Deo operante inhæret voluntati, ut eam non posset abjicere, felicissimum, fortissimum, liberrimumque meritò diceretur, atque esset arbitrium*. Quod cap. 15. dixerat. *Quæ manifestissimè clamant, gratiam quamcumque efficacem, etiam talem qualis in Cœlo cum summa delectatione datur, nullo modo tollere libertatem, quia non tollit voluntatem, hoc ipso videlicet, quo eam non cogit, aut invitam rapit; sic enim diligit Deum, ut velit se diligere, & ideo in actu volendi se ipsum movet, & ipsi dominatur, & pro tanto dicitur liberum*. Quæ omnia manifestè convincunt, ac oculis ipsis subjiciunt, Jansenium solum admisisse libertatem hujus status ad merendum, vel demerendum necessariam, quæ esset exclusiva coactionis, & violentiæ; non tamen simplicis necessitatis.

8. Hæc *Jansenii* sententia eadem est *Lutheri*, ac *Calvini*, qui nunquam eo sensu negavêre liberum arbitrium, sed eo tantùm, ut negarent nobis inesse indifferentiam ad utrumlibet. Expresè id affirmat *Lutherus* tom. 3. de serv. arbitr. *Sequitur necessariò nos operari: necessariò dico, non coactè .... Hoc est, homo cum vacat Spiritu Dei, non quidem violentia, vel raptus obtorto collo facit .... Sed spontè, & libente voluntate facit*. Hoc idem fatetur *Calvinus* lib. 2. instit. cap. 1. §. 7. *Liberi ergo arbitrii hoc modo dicitur homo, non quia liberam habet boni, æquè ac mali electionem, sed quia mali voluntate agit, non coactione*.

9. In eodem promulgando errore suberrarunt eorum sectatores, ac discipuli. *Chamier* tom. 3. lib. 2. cap. 1. num. 12. *Nostri statuunt, posse quidem cadere in arbitrium libertatem à necessitate, sed non ita, ut sit de ejus essentia: sicque libertatem posse constare demptâ coactione, sive violentiâ, etiamsi adsit aliqua necessitatis species*. Idem propugnat *David Paræus* lib. 5. de grat. & liber. arbitr. cap. 1. *Nulla necessitas ex omnibus libertati nostræ repugnat, nisi duæ: una physica, seu naturalis, quæ est determinatio naturæ bruti ad unum semper eodem modo agendum; altera coactionis, seu coactionis necessitas, quæ est determinatio naturæ rationalis ad unum, præter, vel contra voluntatem, à violento externo principio. Differimus à Pontificiis*, inquit *Joannes Scarpius* lib. 2. de liber. arbitr. cap. 3. *illi ad liberum arbitrium constituendum ajunt, requiri non tantum libertatem à coactione, sed etiam à necessitate. Nos verò dicimus, necessitatem in agendis liberum arbitrium non tollere*. Idem legitur in *Synodo Dordrechtensi*: *Voluntas hominis per essentiam suam semper manet libera, etiam quando ad unum determinatur ... Nam libertas non pugnat cum omni necessitate, & de-*

& determinatione: pugnat equidem cum determinatione violentia, seu cum necessitate coactionis, sed optimè convenit cum necessitate infallibilitatis: De Lutheranis, & Calvinistis Synodus Dordracena pag. 706. & 707. sic loquitur: *Voluntas hominis semper manet libera, etiam quando ad unum determinatur .... Nam libertas non pugnat cum omni necessitate, sed tantum cum necessitate coactionis*: ergo cum idem sit sensus, & opinio Jansenii, sitque hæc tam intimo nexu cum errore Lutheri, & Calvini cohærens, dum ad demerendum non requirit libertatem à necessitate, sed dumtaxat libertatem à coactione, meritò proscripta à Summis Pontificibus *Innocentio X.*, & *Alexandro VII.* tertia Jansenii Propositio, quæ ex principiis *Calvini* & *Lutheri* necessariò defluit. Quam consequentiam nullo subterfugio vitare posse, vidit ipse: cum enim lib. 8. de grat. Christi cap. 21. hoc ipsum sibi proponeret argumentum, in hoc ab ipsis non discedere, videtur confiteri. *Objicietur fortassis adversus istam gratiæ, & liberi arbitrii concordiam, eam à sententia Calvini non differre. Sic enim utrumque invicem conciliat, ut dicat hominem vi gratiæ non ità trahi, ut sine motu voluntatis quasi extraneo impulsu feratur, sed intùs affici, ut ista voluntate obsequatur; hoc est voluntariè tantùm, non liberè influere in opera bona voluntatem: quæ sententia à Concilio Tridentino dissonat.* Sic respondet; *Non omnia, quæ Hæretici docent, sunt hæretica*: nolens in hoc ab ipsorum recedere sententia. Quare & suas fecit, ac renovavit *Baji* Propositiones. Hoc apprimè constat ex propositione 39. *quod voluntariè fit, etiamsi necessariò fiat, liberè tamen fit.* Et ex 66. *Sola violentia repugnat libertati hominis naturali.* Et ex 67. *Homo peccat etiam damnabiliter in eo, quod necessariò facit.* Non in 39. damnat Pontifex fieri liberè libertate à coactione, quod necessariò fit; cum hoc verum sit de omni actu voluntatis, quantumvis necessario: ergo in dicta propositione solùm damnatur fieri liberè verâ libertate id, quod necessariò fit. Non in propositione 66. damnat Summus Pontifex solam violentiam adversari libertati à coactione; quia hoc verum est: ergo solùm damnat, quòd sola violentia repugnat libertati, quæ sit verè, & propriè libertas; qualis non est libertas à sola coactione. Quare propositione 41. libertatem à necessitate exclusit *Bajus* à conceptu veræ libertatis, dicens: *Is libertatis modus, qui est à necessitate sub libertatis nomine non reperitur in Scripturis; sed solùm nomen libertatis à peccato.* Quarè dum solùm in statu naturæ lapsæ libertatem à coactione agnoscit, veram & simpliciter talem libertatem rejicit.

10. Perniciosi errores isti iidem sunt, aut ferè similes illis, qui hac tempestate repullulare in *Quesnello* videntur, cum clarè satis continenantur in propositionibus à SS. D. *Clemente Papa XI.* damnatis in sua Bulla *Unigenitus*; scilicet in 1. 36. & 38. cum quibus conveniunt 2. 3. 4. 7. quibus gratia efficaci carentibus, non solùm omnem denegat actionem bonam, sed & ejus eliciendi potestatem. Eidem errori suffragantur propositiones 7. 8. 22. 23. 24. 25. in quibus eam describit gratiæ efficaciam, ut in potestate hominis non sit recusare consensum.

Et cum similiter Jansenianum dogma fundetur in eo, quod nullum sit auxilium gratiæ interioris sufficiens, sed omne efficax, quod constitutivum potestatis ad salutariter operandum agnoscit: necesse est ut qui succumbit tentationi concupiscentiæ consentiens, sine libertate peccet; utpote semper destitutus auxilio gratiæ sufficientis ad non peccandum. Illi verò, qui meritoriè operari possunt, semper meritoriè exercentur, & necessariò, quia omnis gratia interior dans posse, simul est efficax ad merendum. Ex quo sequitur quod hic Jansenii error comprehendatur in Quesnelli propositionibus 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. & 20. nullam agnoscentis gratiam, cui voluntas possit resistere; quod sanè principium corrigere deberent ipsi, ut errores consequentes devitarent, nè rebelli adhuc obsisterent contumaciâ: cujus examen, ac ostensionem ad proprium locum remittimus.

11. Contra omnes stat Angel. Præceptor 1.p.q.19.art.10.in corpor. Et q. 28. art. 1. ad 3. Et q. 83. art. 2. ad 2. Et art. 3. in corpor. Et 1.2. q.13. art. 6. Et q. 2. de potent. art. 3. ubi ait: *Voluntas in quantum voluntas, cum sit libera, ad utrumlibet se habet: potest enim voluntas agere, vel non agere, sic vel sic facere, velle, & non velle.* Et q. 22. de verit. art. 5. ad 5. *Quod voluntas inquantum rationalis est se habet ad opposita.* Et art. 6. *Cum voluntas indeterminatè se habeat respectu multorum, non habet respectu omnium necessitatem.* Et q. 24. art. 1. Negat brutis libertatem, non quia cogantur, cum manifestum sit, quòd plurima agant sine coactione, sed quia illorum judicium est omnino determinatum ad unum. Et art. 4. *Secundùm hoc aliquid liberè fieri dicitur, quod est in potestate facientis.* Ex quibus est evidens, quod de mente Angel. Præceptoris (cui adversarii affingere temerè volunt hanc sententiam) libertas arbitrii non tantum est libertas à coactione; sed etiam à naturali necessitate.

12. Sed clariùs contra ipsos spiritu prophetico insurgit q.6. de malo art. unic. veritatem istam, ut Catholicum dogma proponens. Inquirit enim: *Nùm homo habeat liberam electionem actuum, aut ex necessitate eligat?* Respondet autem in corpore articuli: *Dicendum, quod quidam posuerunt, quod voluntas hominis ex necessitate movetur ad aliquod eligendum, nec tamen ponebant, quod voluntas cogeretur. Non enim omne necessarium est violentum, sed solùm id, cujus principium est extra: unde & motus naturales inveniuntur aliqui necessarii, non tamen violenti: violentum enim repugnat naturali, sicut & voluntario, quia utriusque principium est intra, violenti autem principium est extra.* An non hæc est *Jansenii*, & *Quesnelli* positio, quam tantopere probare, & variis testimoniis, & rationibus confirmare conantur? At, quid respondet *S. Thomas*, seu quam de ista opinione sententiam profert? En ejus verba: *Hæc autem opinio est hæretica; tollit enim rationem meriti, & demeriti in humanis actionibus. Non enim videtur esse meritorium, vel demeritorium, quod aliquis sic ex necessitate agit, quod vitare non possit. Est etiam adnumeranda inter extraneas Philosophiæ opiniones, quia non solùm contrariatur Fidei, sed subvertit*

omnia

omnia principia Philosophiæ moralis. Si enim non sit aliquid in nobis, sed ex necessitate movemur ad volendum, tollitur deliberatio, exhortatio, præceptum, & punitio, & laus, & vituperium, circa quæ moralis Philosophia consistit. Hujusmodi autem opiniones, quæ destruunt principia alicujus partis Philosophiæ dicuntur propositiones extraneæ: sicut nihil moveri, quod destruit principia scientiæ naturalis. Ad hujusmodi autem positiones ponendas inducti sunt aliqui homines partim quidem propter proterviam, partim propter aliquas rationes sophisticas, quas solvere non potuerunt.

13. Hic Angel. Præceptoris discursus magnum Thomistis, tam acriter exagitatis, debet esse solatium, egregiumque omnibus documentum, ut cognoscant quam verè ac propheticè dixerit S. *Pius* V. Ord. Præd. *Omnipotentis Dei Providentiâ factum est, ut Angel. Doctoris vi, & veritate doctrinæ, multæ, quæ deinceps exortæ sunt hæreses, dissiparentur*. Cum ergo ad errorem illum devincendum, nulla aptior, nec magis conveniens possit adaptari ratio, juxta resolutionis Angelicæ mentem, duplici sequenti conclusione resolvitur dubium. Prima sit

§. II.

De Fide est, voluntatem lapsam esse à necessitate liberam.

14. Hanc probat D. *Thomas*; quia aliàs non esset capax meriti, aut demeriti, quæ ratio ut notat Illmus *Godoy* tract. de merit. Christi, disp. 48. sect. 7. *Universalis est, & omnes status hominis comprehendit*. At non solùm, omnes status hominis comprehendit, sed Angelos, & homines, ut testatur *Justinus Martyr*. Apol. 1. *Sed enim quia liberi arbitrii, & Angelorum, & hominum genus ab initio creavit Deus, justo judicio pro peccatis suis supplicium in igne sempiterno reportabunt. Illa quippe ortæ cujusque rei natura est, ut virtutis, & vitii sit capax, neque quidquam eorum quæ creata sunt laude dignum esset, nisi vim, ac potestatem alteroversum se convertendi obtineret*. Adstipulatur Iræneus lib. 2, adverf. hær. cap. 11. *posuit autem in homine potestatem electionis, quemadmodum in Angelis*. Nullum quippe est meritum, nisi per actum liberi arbitrii; nec actus liberi arbitrii, qui non sit à necessitate liber, ut probat *Bellarminus* lib. 3. de grat. & liber. arbitr. cap. 5. *Sic in Christo Domino fuit verum meritum*, ut constat ex illo *Isaiæ* 63. *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum*. Ad Rom. 5. *Si enim unius delicto mors regnavit per unum, multò magis abundantiam gratiæ, & donationis, & justitiæ accipientes, in vita regnabunt per unum Jesum Christum*. Ad Ephes. 2. *Deus autem qui dives est in misericordia, propter nimiam charitatem suam, quâ dilexit nos, & cum essemus mortui peccatis, convivificavit nos in Christo (cujus gratia estis salvati)*. Et ad Philippens. 2. *Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis*, *Pro-*

Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen. Et Concilium Tridentinum sess.6. cap.7. *Meritoria autem, dilectissimus Unigenitus suus, Dominus noster Jesus Christus, qui, cùm essemus inimici, propter nimiam charitatem, quâ dilexit nos, suâ sanctissimâ Passione in ligno Crucis nobis justificationem meruit, & pro nobis Deo Patri satisfecit*: & non fuisse in Christo ad tale meritum libertatem contradictionis, ut falsum, improbabile, & contra fidem rejiciunt communiter Theologi. Videatur Magister *Ferre* tract. de voluntario, q. 6. à sect. 8. usque ad 16. à num. 720. Et Illmus *Godoy* loc. citat. ubi contra asserentes Christi meritum per actus spontaneos, sic concludit: *Ergo asserere liberum à coactione, etsi necessariò factum, esse liberum absolutè, & sufficienter ad meritum, est à Pontificibus damnatum.* Et est expressè contra fidem. Dicitur enim *Joann.* cap. 10. *Ego pono animam meam ... nemo tollit eam à me sed ego pono eam à me ipso, & potestatem habeo ponendi illam.* Quibus verbis exprimitur potestas ponendi animam suam, expers coactionis & necessitatis & consequenter libertas consistens in potestate, & dominio supra proprios actus. Rursus *Isaiæ* cap.53. *Oblatus est, quia ipse voluit.* Supra quæ verba dicit D. *Hieronymus*, *non necessitate, sed voluntate Crucem subiit*; sed voluntas excludens necessitatem, est voluntas libera à necessitate: ergo hæc libertas fuit in Christo. Docent etiam unanimiter Theologi, Beatissimam Virginem Mariam non meruisse per actus purè spontaneos absque libertate, vel contradictionis, vel contrarietatis, juxta diversitatem sententiarum, fuerit, vel non in B. Deipara libertas solùm contradictionis, vel etiam contrarietatis.

15. Angeli etiam meruerunt per actus à necessitate liberos, quod ut certum de Fide asserit RR. *Zumel* 1.p, q.50. super art.3. ubi inquirit D. *Thomas*, *utrum in Angelis sit liberum arbitrium?* Conclusio est affirmativa, & de Fide: *Quia in Angelis secundùm fidem est meritum, & demeritum, præmium, vel pœna.* Sic & primus homo in statu innocentiæ fuit ad meritum, vel demeritum liber à necessitate, quod & ipsi *Calvinus*, & *Lutherus*, & *Jansenius* ut Fide certum supponunt; estque evidens. Quia aliàs in statu innocentiæ impossibile esset præceptum, cum tunc peccarent necessariò, & damnabilitèr peccarent in eo, quod necessariò facerent, qui est error Baji damnatus propos.67. Nec Constitutio *Innoc. X.* ab *Alexandro VII.* contra Jansenium confirmata, oppositum probat, licèt loquatur ipsa de statu naturæ lapsæ; quia, ut advertit P. *Platel* in Synopsi, p.3. ca.7. *Non est restrictiva, sed ampliativa, ac si diceret, etiam in statu naturæ lapsæ*; nec enim Summus Pontifex damnare debuit, quod & esse Hæreticum fatebatur *Jansenius*, sicuti & alii Hæretici.

16. Supposito ergo, quod de Fide certum est, ad meritum in statu innocentiæ requiri libertatem à necessitate, eâdem certitudine Fidei affirmant D. *Thomas*, omnesque Patres, & Doctores Catholici, voluntatem lapsam esse à necessitate liberam, quâ credimus, liberum arbitrium esse capax meriti, vel demeriti. Probant namque SS. PP. existentiam libe-

liberi arbitrii, quia aliàs homo non esset capax meriti, vel demeriti: ergo cum sit de fide certum, quod homo est capax meriti, & demeriti, eàdem fide tenendum, liberum arbitrium esse à necessitate liberum. Sic similiter, quia de fide est, hominem cum Dei adjutorio posse credere, sperare, & amare, ut constat ex sess.6. *Concil. Tridentini* can. 3. oportet, quod post peccatum Adæ sit in homine libertas à necessitate, quia meritum, sive sit fidei, sive spei, sive charitatis, essentialiter involvit libertatem indifferentiæ, seu connotat liberam potestatem, ex vi cujus taliter existit, ut, si noluisset operans, non existeret.

17. Hoc sanè exigit ipsa ratio meriti, nec alia potest ejus rationis formalis concipi idæa. Obtinet namque meritum veram obsequii rationem; & obsequium existens sub dominio merentis, per actus necessarios minimè exhibetur. Dat merenti jus ad præmium: ergo exigit bonitatem moralem per conformitatem cum regulis morum, quam nequit habere actus necessarius: quod enim ex sua natura est determinatum, ut fiat, non indiget regulâ illius existentiam dirigente, vel regulante. Naturalibus, seu necessariis non meremur, nec demeremur: ergo sub dominio merentis ita est mereri, quòd loco mereri, possit se exercere per non mereri; sed sine libertate à necessitate non salvatur ita esse sub dominio, & arbitrio merentis, mereri, quod possit se exercere per non mereri: ergo ratio meriti ex suo conceptu formali exigit hanc libertatem à necessitate. Clariùs: Naturalibus non meremur, nec demeremur, quia necessaria sunt; sed actus elicitus à merente, si non est liber à necessitate, est actus necessarius: ergo pugnat cum ipso ratio formalis meriti. Et tandem, quia, ut diximus, & ut est fide certum, in statu naturæ integræ ad meritum requiritur libertas à necessitate: ergo & in statu naturæ corruptæ eadem libertas à necessitate est essentialiter requisita. Non enim SS. PP. vel Scriptura aliam ad meritum in statu naturæ corruptæ requirunt libertatem, ac aliam in statu naturæ integræ.

18. Constat primò ex illo Ecclesiastici 15. ubi dicitur: *Reliquit illum in manu consilii sui... apposuit aquam & ignem* &c.. En ubi loquitur de libertate essentialiter pugnante cum necessitate ad unum: & de homine tàm in natura integra, quàm in natura lapsa. Loquitur namque Spiritus Sanctus de homine secundùm suam naturam, quæ eadem est integra, & lapsa, solùm cum differentia aliqua accidentali. Nec est fundamentum, ut applicetur ad naturam integram, non tamen ad naturam lapsam. Primò, quia jam definitum est in Concilio Tridentino sess. 6. can. 5. *Liberum arbitrium in homine post peccatum etsi infirmum, & debilitatum, non tamen fuisse omnino extinctum*; at, si non maneret indifferentia, ut huc vel illuc verteretur, esset extinctum, cùm per hoc definiatur à Spiritu Sancto: ergo secundùm fidem dicendum est, necessariam esse indifferentiam ad libertatem absque necessitate ad unum extremum. Secundò, quia Genes. 4. Deus *Cainum* sic alloquitur: *Si benè egeris, recipies; si malè, statim in foribus peccatum aderit: sed sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius*. Quibus verbis libertatem Caini prædicat, & indifferentiam ad bonum, & ma-

& malum. Ad quid enim adhortaretur, ut suo dominetur appetitui, ne faciat malum, si ad peccatum vi, & impetu concupiscentiæ raperetur, ut inanimè quoddam? Ergo cùm Scriptura loquatur de homine lapso; jam enim peccaverat *Adam*, cum Deus Cain allocutus est, datur in homine lapso libertas indifferentiæ ad bonum, & malum. Tertiò, quia Eccli. 15. dicitur: *ante hominem vita, & mors, bonum, & malum, quod placuerit ei dabitur illi*. Hic de homine lapso loquitur Ecclesiasticus, sermonem instituens ad illius instructionem; ipsique libertatem proponit, ut inter bonum, & malum eligat quod voluerit: ergo, cùm ubi est electio, ibi sit libertas indifferentiæ, homo lapsus verè est liber libertate indifferentiæ ad bonum, & malum. Et tandem quia nullus Hæreticus negavit, liberum arbitrium esse vertibile, sive flexibile, dum necessariò raperetur ad peccatum sine gratia, & ad bonum cum gratia: sed illos anathematizat Ecclesia ex hoc testimonio, & aliis similibus: ergo aliam vertibilitatem, nempe activam, & indifferentis potestatis ex illis definit; & consequenter damnata est sententia Jansenii, Quesnelli, & aliorum, qui ita ponunt libertatem, quod illam salvent cum necessitate, ut contraponitur coactioni.

19. Constat secundò ex SS. PP., quorum hæc est perpetua, & constans sententia. *Justinus* Apol. 2. *Irenæus* lib. 4. adver. Hæreses. *Clemens Alexandrinus* lib. 4. Strom. *Damascenus* lib. 2. de Fide Orthodoxa cap. 26. Libertatem in prædicta indifferentia reponunt. Consimiliter D. *Hieronymus* lib. 2. cont. *Jovinianum* cap. 2. *Liberi arbitrii nos condidit Deus; nec ad virtutes, nec ad vitia necessitate trahimur; alioquin ubi necessitas est, nec condemnatio, nec corona est*. D. *Chrysostomus* tom. 10. serm. in verb. Isaiæ, *Si volueritis*, ait; *Si velle, & nolle vestrum non est, hoc est, si vivendi rectè, ac secùs libertas adempta nobis fuisset, nec bonum unquam cœleste donum perciperet dignè, nec malum supplicium competens inveniret*. *Tertullianus* lib. 2. adversus *Marcionem* cap. 5. *Nec boni, nec mali merces repensaretur ei, quia aut bonum, aut malum necessitate fuisset inventum in voluntate*. D. *Cyprianus* lib. 3. *ad Quirinum* cap. 1. num. 52. idem asserit: *Credendi, vel non credendi libertatem in arbitrio positam in Deuteronom. Ecce dedi ante faciem tuam vitam, & mortem, bonum, & malum: Elige vitam tibi, ut vivas*. Et serm. de Nativit. *In alterutrum potest libertas arbitrii flectere*. D. *Athanasius* contra gentes cap. 4. de homine lapso sic loquitur: *Anima libera est, & sui arbitrii; potest enim, ut ad bona se inclinare, ita bona quoque aversari... qui enim liberum sui jus, arbitriumque intuetur, sentit, se in utramque partem corporeis membris uti posse, tùm ad ea, quæ sunt, tùm ad ea, quæ non sunt. Ea vero, quæ sunt, bona appello, ea, quæ non sunt, mala*. D. *Gregorius Nyssenus* lib. 7. de Philosophia cap. 2. *Concupiscere, & non concupiscere, mentiri, & non mentiri, & quæcumque talia, in quibus consistunt virtutis, & vitii opera, hæc sunt nostro libera arbitrio*. Et Orat. Cathech. cap. 31. S. *Basilius* in oratione: *Quod Deus non sit Author malorum*: *Anima*, inquit, *soluta omni necessita-*

te,

te, & vitam in sua potestate constitutam ex Deo accipiens, potestatem habet, & facultatem in boni contemplatione, & spiritualium fruiti ne manendi; habet autem & à bono deflectendi facultatem. D. *Bernardus* lib. de grat. & liber. arb. cap. 2. *Cæterum quod sui liberum non cognoscitur, quo pacto vel bonum ei, vel malum imputatur? Porrò ubi necessitas est, libertas non est: ubi libertas non est, nec meritum, ac per hoc nec judicium*.

20. S. *Augustinus* tract. 81. in Joannem affirmat, ita sine gratia vivere hominem non posse, utique vitâ spirituali, ut & mors, id est peccatum, in potestate sit liberi arbitrii. Et lib. de Corrept. & grat. cap. 11. dicit: *Electis dari per gratiam, ut benè agant, non autem ut malè agere non possint*. Et Epist. 214. *Si non est Dei gratia, quomodo salvat mundum? Et si non est liberum arbitrium, quomodo judicat mundum?* Et ennarrat. in Psal. 91. *aures tuæ positæ sunt inter monentem Deum & suggerentem serpentem. Quare hùc flectuntur, hinc avertuntur? Non cessat satanas suadere malum; sed nec cessat Deus admonere bonum. Satanas autem non cogit invitum: in tua potestate est consentire, & non consentire*. *Prosper* lib. 1. de vocatione Gentium cap. 8. admonet. *Non ideo, quia Spiritu Dei agitur homo, putandum esse, quod liberum arbitrium ad bona opera non habeat*. Et lib. 2. cap. 28. dicit, *Deum sic donare ipsum velle, ut etiam à perseveraturis illam mutabilitatem, quâ possint nolle, non auferat*. Ubi & latè docet, *posse eos, qui gratiâ Dei in Christum credunt, non credere: & posse eos, qui perseverant, recedere*.

21. Clamat tertiò contra ipsos D. *Thomas* cujus hæc semper certa, stabilis, & irrefragabilis fuit doctrina, tot clarissimis testimoniis superiùs citatis confirmata, quam & repetit in Disputatis quest. 29. de Grat. Christi art. 6. in corpore: *Facultas merendi*, inquit, *requiritur ex parte naturæ, & ex parte gratiæ. Ex parte naturæ quidem; quia per actum proprium quis mereri non potest, nisi sit Dominus sui actus. Sic enim suum actum, quasi pretium pro præmio dare potest. Est autem quis Dominus sui actus per liberum arbitrium; unde naturalis facultas liberi arbitrii requiritur ad merendum. Ex parte verò gratiæ: Quia cum præmium Beatitudinis facultatem humanæ naturæ excedat, per naturalia pura ad illud merendum homo non potest sufficere; & ideo requiritur gratia, per quam mereri possit*. Et lib. 1. contra Gentiles cap 68. *Dominium*, ait, *quod habet voluntas supra suos actus, per quod in ejus est potestate velle, vel non velle, excludit determinationem virtutis ad unum, & violentiam causæ exterius agentis; non autem excludit influentiam superioris causæ, à qua est ei esse, & operari, & sic remanet causalitas in causa prima, quæ Deus est, respectu motuum voluntatis*.

22. Quâ ergo fronte Novatores isti se prædicant D. *Thomæ* Discipulos; quod conveniunt cum ejus Angelica doctrina, dum *Lalanius* quinque articulorum defensor præcipuus coram *Innocentio* X. propositionem *Jansenii* tertiam, suam, suorumque esse declarat. *Tertia*, inquit, *propositio, ut à nobis intelligitur, ac defenditur: Ad merendum, & deme-*

merendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate infallibilitatis, sed sufficit libertas à coactione, cum judicio rationali; si consideretur præcisè essentia libertatis, & meriti; quamquam ex ratione status semper reperiatur indifferentia potentiæ, quâ voluntas etiam sub gratia proximè necessaria, & ex se efficaci potest non velle; non tamen ut simul cum eadem gratia non velit. En ubi expresè asserit, quod si consideretur precisè essentia libertatis & meriti, non requiritur libertas à necessitate, & quamvis addat veluti excusationem, *infallibilitatis*, latet venenum, cùm non aliam agnoverit libertatem à necessitate, sed exprimat: *sufficit libertas à coactione*. Nec minori fraude excusare contendit errorem, dicens: inveniri indifferentiam potentiæ; cùm tamen, non ad rationem libertatis, & meriti, sed ad rationem status duntaxat, illam reducat. Divus *Thomas* autem asserit, *quod dominium, quod habet voluntas supra suos actus utrumque excludit, & determinationem virtutis ad unum, & violentiam causæ exteriùs agentis*. Stent ergo huic Angel. Præceptoris doctrinæ, ut sic cessent scandala, & finiantur errores. Est namque fide certum, quod creati arbitrii libertas, & indifferentia non consistit in hoc, quod ipsum sit mutabile, flexibile, & vertibile tam in bonum, quàm in malum, agens semper necessariò quidquid agit: non enim Hæretici negaverunt usquam, ipsum sic esse vertibile in hoc statu viæ; nec *Calvinus* negavit, voluntatem hominis agere spontaneè, & sinè coactione, atque sub lumine, ac regimine rationis. Constat ex lib. 2. Instit. cap. 2. §. 7. *liberi ergo arbitrii hoc modo dicetur homo, non quia liberam habeat boni æquè ac mali electionem; sed quia malè voluntate agit, non coactione*: si ergo ille damnatur ut Hæreticus, evidens est, quod libertas non salvatur in sola immunitate à coactione sed in libertate indifferentiæ. Quarè illam mutabilem, vel immutabilem liberi arbitrii necessitatem exclusit Concilium Tridentinum dicta sess. 6. cap. 5. & ulterius can. 1. utens verbis, *recipere inspirationem, & posse abjicere, cooperari assentiendo Deo excitanti, & posse dissentire*. Sicque per gratiam necessitari ad bonum, est aperta hæresis. Modus namque iste liberè agendi non consistit cum hujusmodi necessitate. Quare *D. Augustinus* lib. 1. retract. cap. 22. *Nisi quisque mutaverit voluntatem, bonum operari non potest, quod in nostra potestate esse positum alio loco Dominus docet, ubi ait: aut facite arborem bonam, & fructum ejus bonum; aut facite arborem malum, & fructum ejus malum. Quod non est contra gratiam Dei, quam prædicamus: in potestate quippe hominis est mutare in melius voluntatem, sed ea potestas nulla est, nisi detur à Deo, de quo dictum est; dedit eis potestatem filios Dei fieri*. Et lib. 2. de Actis cum *Felice Manichæo* iterum dicit: *Cum ergo (Dominus) inquit aut hoc facite, aut illud facite, potestatem indicat, non naturam. Nemo enim, nisi Deus facere arborem potest, sed habet unusquisque in voluntate sua, aut eligere quæ bona sunt, & esse arbor bona; aut eligere quæ mala, & esse arbor mala*. Cui consonat *D. Thomas* negans, liberum arbitrium per gratiam neeessitari ad bonum citat. q. 6. de malo ad 3.

Deus

Deus movet quidem voluntatem immutabiliter propter efficaciam virtutis moventis, quæ deficere non potest, sed propter naturam voluntatis motæ, quæ indifferenter se habet ad diversa, non inducitur necessitas, sed manet libertas. Et 1. 2. q. 10. art. 1. *Quia voluntas est activum principium, non determinatum ad unum, sed indifferenter se habens ad multa, sic Deus ipsam movet, quod non ex necessitate ad unum determinat, sed remanet motus ejus contingens, & non necessarius nisi in his, ad quæ naturaliter movetur.* Et lib. 3. contra Gentes cap. 90. verba Damasceni dicentis, *quod ea, quæ sunt in nobis, Deus prænoscit, sed non prædeterminat*: Exponenda esse scribit, ut intelligantur, *ea, quæ sunt in nobis, Divinæ determinationi non esse subjecta, quasi ab ea necessitatem accipientia.* Ergo de primo ad ultimum hæc Hæreticorum positio est clarè contra fidem, dum ita ponit libertatem, quod illam salvet cum necessitate, ut contraponitur coactioni.

23. Quid ergo sugillant Novatores isti, cùm solùm hic doctrinam ab antiquis temporibus damnatam, iterum damnet Summus Pontifex? Nihil novum definitum est in tot citatis Quesnelli propositionibus. Antiqua fides stabilita de novo confirmata illustriùs fuit Constitutione *Unigenitus*. Libertatem, non coactionem modò, verùm etiam necessitatem excludere, doctrina est, quam innuit *Innocentius I.* in rescripto ad Concilium Carthaginense, & *Cælestinus I.* epist. ad Episcopos Galliæ; quam & firmat communis Theologorum sententia, *Bellarminus* lib. 3. de grat. & liber. arbit. cap. 4. *Ledesma* tract. de auxil. disp. de elect. ad glor. *Alvarez* disp. 3. de auxil. num. 9. *Zumel* in 1. 2. discur. 2. assert. 4. *Franciscus Horantius* Concilii Tridentini Theologus lib. 1. cap. 49. *Wigerius* in 2. quæst. 6. art. 2. *Illustrissimus Malderus* disp. 56. in 1. p. D. *Thomæ*. *Joannes Putaneus*, tom. 1. quæst. 10. dub. 2. qui novorum dogmatum artificibus sequentem opponit conclusionem: *Libertas ideo admittitur in nobis, non quod non cogamur, sed multò magis quia non necessitamur inter operandum: ac proinde concedenda est in nobis libertas, nedùm à coactione, sed etiam à necessitate.* *Estius* in 2. sent. dist. 7. §. 7. in veri dogmatis defensionem asserit: *Libertas arbitrii non solùm opponitur necessitati coactionis, quæ omninò à voluntate est aliena, verùm etiam necessitati naturali, quâ voluntas, etsi spontè agat, sic tamen agit, ut non possit non agere. Dicendum igitur est arbitrii libertatem, quam contra Hæreticos veteres, & novos defendit Ecclesia, consistere in facultate eligendi utrumlibet oppositorum.* Si ergo tot eruditissimi viri salvam libertatem agnoscendam prædicant, per hoc quod sit potestas agendi, & non agendi, nec sufficere quòd gratia Dei cooperetur voluntas spontè, ultro, & non coactè, sed quòd ita agat, ut possit non agere; mirum quod huic sententiæ acquiescere nolint Quesnelliani. At ut videatur quam longè a veritate distent isti tam damnosæ novitatis Patroni & quòd positio eorum nedùm nihil meriti honestis actionibus attribuit, verùm quòd est vitiorum, & omnium iniquitatum origo, & sentina corruptissima, sit sequens secunda assertio.

§. III.

Horum Hæreticorum opinio est annumeranda inter extraneas Philosophiæ opiniones.

24. INcrescit maximè alicujus erroris turpitudo, dum circa ipsa prima artis elementa erratur. Hinc *D. Thomas* ut errorem istum acrius reprehenderet, ipsum ad Philosophiæ Moralis primordia, vel quasi prima elementa referendum docuit, dicens: *Quia si voluntas ex necessitate movetur ad aliquid volendum, subvertuntur omnia principia Philosophiæ moralis, tollitur enim deliberatio, exhortatio, præceptum, & punitio, laus, & vituperium.* Quod adeo certum est, ut vix explicari possit, quantùm fœdum, & pollutum hoc dogma à virtute revocet hominem, & in omnem propellat iniquitatem: & cum Religio, & timor Dei sint, & debeant esse frænum, & machera peccatorum omnium, opinio ista non solum delicta non prohibet, aut ut turpia rejicit, sed ut necessaria acceptat.

25. Destruitur namque primò deliberatio. Hæc enim ex sui natura exigit, plura nobis proponi, ut voluntas pro suo nutu eligat, ut dicit *Eusebius* lib.6. de præpar. Evangel. *Et in nostra positum est potestate, quod ex propriæ electionis motione fit.* Quam veritatem confirmat *Clemens Alexand.* lib.1. *Strom. quoniàm libera electio, & appetitio peccati primùm incboat, jure infliguntur supplicia*, quibus verbis, dum electionem agnoscit, & libertatis indifferentiam prædicat. Ejusdem labii est *D. Thomas* 1. contra Gent. cap.88. *Electio semper fit per liberum arbitrium, & est respectu eorum, quæ non necessitate quis vult. Et ideo dixit Anastasius Synaita: quomodo enim libera constabit electio, ubi contrariorum nulla est incursio?* Et q.6. de malo: *Consilium esse inquisitionem viam habentem ad opposita; virtute cujus voluntas se ipsam movet, non necessitate, sed cum potestate eligendi hoc vel illud.* Etenim si non est hæc eligendi potestas, quod semel amamus, semper & immutabiliter amaremus. Urget tentatio, ad quid deliberatio hæc, dum Deus aditum præculsit ad victoriam? Quæ electio, ubi una tantum pars datur concessa? ut enim inquit D. *Thomas* 1. 2. q.13. art.2. *cum electio sit præacceptio unius respectu alterius, necesse est, quod electio sit plurium, quæ eligi possunt: & ideo in his, quæ sunt penitus determinata ad unum, locum non habet.* Quòcumque se vertat, spes integritatis, ac puritatis est omninò præcisa, remanensque semper infixa peccati turpitudo. In hoc enim *Jansenii*, & *Quesnelli* principio, *Peccator non est liber, nisi ad malum: sine gratia liberatoris, amore Dei in corde peccatorum non amplius regnante, necesse est, ut in eo carnalis reguet cupiditas, omnesque actiones ejus corrumpat*: quæ est propositio 15. *Solum remanet in ipso generalis impotentia ad laborem, ad orationem, & ad opus bonum*: quæ est propositio prima. Ad quid deliberatio? Maxime dicente D. *Augustino*: lib.3. *de libero arbit. contra Manichæos* cap.18. *Ista causa est*

sa est voluntatis; si non ei potest resisti, sine peccato ei ceditur, si autem potest, non ei cedatur, & non peccabitur. Implicat ergo deliberatio sine indifferentia dominativa.

26. Non datur exhortationi locus. Hæc maximè æstimanda, ut qui gravi quopiam obstricti sunt scelere, illud à se excutiant. Sed hoc Sectariorum delirium ipsam pœnitùs à mente peccatorum divertit. Cum enim rationes omnes ad resipiscentiam insonuerint, respondebit: sibi non esse liberam potestatem credendi, vel benè vivendi. Quam responsionem præcavet, *Ambrosius* lib.2. de *Cain. & Abel.* cap.7. exponens verba Dei ad Cainum: *Nonne si benè egeris, recipies &c. Non habes quod excuses, non habes in quo necessitatem, magis quàm mentem tuam arguas. In te retorquetur improbitas. Tu princeps operis tui, tu dux criminis. Non te invitum, non imprudentem error attraxit, sed voluntarius reus, judicio, non lapsu fecisti dolum, quo te divinæ injuriæ reum ipse convincis*. En qualiter ille à necessitate in peccando immunis, & liberè, electivè, judicio, non necessitate peccans. Quæ spes, ubi necessitas adest? Qualis expectatio, cum ruina oculis obversatur, & Irrito conatu, vel inutili solum labore voluptati potest resisti? Fallax quidem esset exhortatio, dum cum *Isaia* cap.1. alloqueremur peccatores: *Quiescite agere perversè, discite benè facere, quærite judicium, subvenite oppresso, judicate pupillo, defendite viduam; & venite, & arguite me, dicit Dominus, si fuerint peccata vestra, ut coccinum, quasi nix dealbabuntur, & si fuerint rubra, ut vermiculus, alba erunt, velut lana*. Vel cum D. *Augustino* Homil. 12. cap. 6. *Nolite desperare peccatores: orate... Incumbite orationibus peccatores: confitemini peccata vestra: orate ut depellantur; orate ut minuantur: orate ut vobis proficientibus ipsa deficiant*. In promptu namque involvent responsionem; remansisse in generali impotentia ad omne opus bonum. E contra quod dixit *Chrysostomus* Homil. 10. in Gene. *Peccatori nullas admonitiones prodesse, non quia non potest, sed quia non vult*. Atque Eusebius de præpar. Evangel. lib. 6. cap.7. *Consilium hominis esset frustra, si homo necessariò ageret, quæ agit*.

27. Non item punitioni. Est namque gehennæ timor frænum quoddam lascivientis appetitus, quo sanè excusso, princeps facilè evadet natura ad omnem vitæ turpitudinem. Si quis ergo peccatorem minetur, ipsum æternis cruciatibus puniendum, ridebit, ac dicet: quasi verò inclemens, & injustus sit ipse Deus, qui de me penitùs impotente tàm horrendum sumat supplicium? Judicium hoc esse Deo indignum, & non nisi injustissimum, dum necessitatem reliquit ad volendum, nec tali potui resistere necessitati; dicente *Lactantio* lib. 1. Divin. instit. cap. 21. *Qui dat præcepta vivendi, amputare debet excusationum vias: ut præmium sit constitutum parentibus, quia poterant non parêre, si vellent, & non parentibus pœna, quia poterant parêre, si vellent*. Cui consonat S. *Epiphanius* in hæref. 16. *propterea quod possit peccare, & non peccare, ab aliis peccatorum supplicia sumantur, alius vero laudem ferat rectè factorum*. Et Divus *Augustinus* lib. 3. de liber. arbitr. cap. 18.

cap. 18. *Quis peccet in eo, quod nullo modo caveri potest? Peccatur autem; caveri igitur potest.* Et meritò, nam quæ libertas, ubi hoc solùm datur, quod Deus puniat? Quomodò justus in homine sic necessitato potest esse pœnæ reatus? Vel quomodo ipse Deus exigere potest, quod in potestate non habuit? *Dicere . . . peccati reum teneri quemquam, quia non fecit, quod facere non potuit, summæ iniquitatis est, & insaniæ*: dixit *Aug.* lib. *de duobus animabùs* cap. 12.

28. Destruitur laus, & vituperium, teste D. *Gregorio Nysseno* lib. 1. de Philosophia cap. 2. *Concupiscere, & non concupiscere, mentiri, & non mentiri, & quæcumque talia, in quibus consistunt virtutis, & vitii opera, hæc sunt nostro libera arbitrio.* Firmat id ipsum D. *Augustinus* lib. 3. de lib. arbit. cap. 1. dicens, quòd *motus, quo huc atque illuc voluntas convertitur, nisi esset voluntarius; atque in nostra positus potestate; neque laudandus, cum ad superiora, neque culpandus homo esset, cum ad inferiora detorquet, quasi quemdam cardinem voluntatis.* Et libro de duabus animabus contra Manichæos cap. 11. *Etiam ne*, inquit, *hi libri obscuri mihi scrutandi erant, unde discerem, neminem vituperatione, suppliciove dignum, qui aut id velit, quod justitia velle non prohibet; aut id non faciat, quod facere non potest? Quod si nemo vituperatione vel supplicio dignus est; aut non contra vetitum justitiæ faciens, aut quod non potest non faciens; omne autem peccatum vel vituperandum est, vel damnandum; quis dubitet, tunc esse peccatum cùm & velle injustum est, & liberum nolle.* Quod enim decus elucebit ad laudem in operibus bonis, si motiones animæ sunt, non à charitate, sed à necessitate expressæ? Quod vituperium? In sordibus sordescere non erubescet; nec enim apprehendet usquam malitiam peccati, dum necessitatem agnoscit, & quod sibi impossibile erat, aliter rem fieri. Ex quibus cum Divo *Hieronymo* lib. 2. contra Jovinianum cap. 2. inferet: *Ubi necessitas est, nec damnatio, nec corona est*: quod dictum refert & approbat *Augustinus* lib. de natur. & gratiâ cap. 65. Nihil ergo tetrius excogitari potuit ad abjiciendos animos, quam axioma hoc, quo peccatis omnibus habenæ laxantur. Quare *D. Augustinus* lib. 3. cap. 1. n. 3. *Motus autem, quo hùc, atque illùc voluntas convertitur, nisi esset voluntarius, atque in nostra positus potestate, neque laudandus cum ad superiora, neque culpandus homo esset, cum ad inferiora detorquet, quasi quemdam cardinem voluntatis.*

29. Nec reponat quis cum Jansenio lib. 1. de stat. natur. lapsf. quod hæc impotentia vitandi peccatum est à peccato primi parentis propagata; quæ impotentia cum ortum ducat ex culpa voluntaria, & imputabili, qualis est suppositio culpæ originalis, non pugnat cum absoluta possibilitate. Nam est ridicula responsio, quæ eadem complectitur errorum monstra. Enim verò si ipsum Adami peccatum est criminis in legem commissi ratio, vel pœnæ incursæ radix, atque adeò impotentiam observandi præcepta ex suppositione peccati originalis profluentem reddit voluntariam, atque imputabilem ad pœnam: ergo non excusabit impotentia vitandi peccatum ex amentia, vel phrenesi orta, cum

cum profluat ex originali culpa, cujus hæc mala effectus sunt: ergo nullus erit à peccato immunis in motibus primis indeliberatis concupiscentiæ rationem omnem prævenientibus: vitiosi erunt; & flagitia, cùm etiam omnes isti primi appetitûs motus in pœnam peccati originalis erumpant: ut ait D. *Thomas* in cap.7. Epist. ad Roman. lect.3. ergo poterit jam defendi necessitas, dummodo temperetur, ut ex peccato Adæ, vel ex ista suppositione libera profecta, quod nullus Catholicorum licitum sibi statuet. Debet ergo absolutè agnosci, quod ut peccatum imputetur ad culpam, non sufficit, quod impotentia resistendi tentationi sit effectus peccati originalis, ex quo fluit genus omne malorum, vel quod in illa prima, & communi causa censeatur volita, cùm peccatum actuale debeat in se sic esse liberum; ut vitari possit. Quod egregiè, & luculenter expressit *D. Augustinus* de peccat. mer. & remis. cap. 35. distinguens peccatum originis à peccato vitæ propriæ, quod illud *alienâ voluntate*, hoc *propriâ* contrahitur: quod non ita intelligi debet, quod voluntas Adam sit prorsus posteris aliena, qualiter aliena est voluntas unius individui respectu alterius; hæc enim voluntas sufficiens non est ad veram rationem voluntarii, quæ desideratur ad rationem peccati; sed aliena dicitur, quia non est dependens à propria posterorum voluntate se exercente in actu secundo, sivè physicè, sivè moraliter; sed unicè dependet à voluntate Adam physicè, & moraliter transgrediente præceptum, ex qua transgressione inducitur peccati originalis transfusio. Est tamen in aliquo sensu illa voluntas Adam quodammodo propria posterorum, quatenus est voluntas non solùm Adami, ut personæ particularis, sed etiam ipsius, ut capitis, & principii totius naturæ; proindeque est voluntas naturæ, ut est communis omnibus posteris. Cum autem natura sit propria, & intrinseca posteris, pariter & intrinseca est, & propria ejus voluntas: proindeque originale peccatum ab hac voluntate dependens non est prorsus ab extrinseco, sed sufficienti modo ab intrinseco est, ut veram inducat rationem voluntarii ad rationem propriam peccati requisitam. At licèt ad rationem peccati hæc voluntareitas sufficiat, minimè tamen sequitur ex peccato impotentia, aut Adamo, aut nobis ad bonum: quia neque peccatum abstulit essentiam naturalis libertatis, neque cohibuit concursus summi principii ad bonum.

§. IV.

Solvuntur argumenta.

30. CONtra istam, quæ certissima est SS. *Augustini*, & *Thomæ* Doctrinam, ut probet *Jansenius* assertionem stabilitam de gratia Christi Salvatoris lib. 6. cap.5. quòd non in alio essentialiter consistit libertas, quàm in voluntate ipsa: *libera est voluntas*, inquit, *hoc est volitio ratione sui*, *quia est essentialiter libera*, plura congerit SS. PP. testimonia de gratia Christi lib. 6. cap. 12. & sequentibus. Hoc pro-

probat primò testimoniis *S. Dionysii* asserentis, quod tunc liberè agit voluntas, dùm non operatur, *vi, vel necessitate coacta*; & *S. Clementis Papæ* docentis, nihil opponi libertati, nisi quod *vi cogit*; & *S. Irenæi* affirmantis, quòd tunc voluntariè aliquid fit, dùm fit *non coactè*; & *Tertulliani* dicentis, hominem esse liberum *dùm agit spontè, voluntariè, voluntate, non necessitate*; quibus omnibus consentiunt *SS. Hilarius, Epiphanius*, & *Basilius Seleuciensis*, qui omnes non aliter essentiam liberi arbitrii exponunt, quàm libertate à coactione, dicentes, destrui libertatem, *si nolimus, si agere cogamur, si necessitate cogimur*. Sed præsertìm innititur testimonio *Eusebii à Cæsarea*, opponentis plusquam decies necessitatem libertati, non intelligens, juxta ipsum, nomine necessitatis nisi coactionem, quam necessitatem, & coactionem semper contraponit libertati sequentibus verbis: *Ex necessitate, & ex voluntaria meditatione volens, & externa necessitate compulsus: suâ voluntate facere, & externâ necessitate: arbitrio, & coactione: voluntario voluntatis nostræ motu fieri, & alterius necessitate cogi: hùc illùc externâ vi trahi, quasi quibusdam funibus circumvinctos, & spontè, impetuque nostro, nostri compotes manere: vim aliundè nobis afferre: pro arbitrio, consilioque agere, & non contra vim suoptè nutu, & aliquâ extrinsecùs necessitate cogente: voluntarium, & illatâ coactione*. Addit, *Chrysostomum*, & *Cyrillum* solam necessitatem, qua quis operatur coactè, & invitè agnoscere libertatis inimicam, ut probet, optimè definiri liberum arbitrium, dicendo: *Liberum arbitrium est rei sibi placitæ spontaneus appetitus*. Cui suffragantur SS. *Prosper, Fulgentius, Bernardus, Albertus Magnus*, & Magister Sententiarum, ita ab illo intellecti.

31. Hoc amplius probat ex *Augustino* lib. 3. de liber. arbitr. cap. 3. dicente: *Voluntas igitur nostra, nec voluntas esset, nisi esset in nostra potestate. Porrò, quia est in potestate, libera est nobis. Non enim est nobis liberum, quod in potestate non habemus, aut potest non esse, quod habemus*. Et iterum ibi: *Non enim possum aliud sentire, esse in potestate nostra, nisi quod cum volumus, facimus; quapropter nihil tàm in nostra potestate, quàm ipsa voluntas est*. Et ulterius: *Dùm autem volumus, si ipsa voluntas deest nobis, non utique volumus. Quod si fieri non potest, ut dum volumus, non velimus, adest utique voluntas volentibus; nec aliud quidquam est in potestate, nisi quod volentibus adest*. Et lib. de spiritu, & litt. cap. 31. Et lib. 5. de Civitate Dei cap. 10. *Quid igitur ultrà quærimus, quandò quidem hanc dicimus potestatem, ubi voluntati adjacet facultas faciendi? Vnde hoc quisque in voluntate habere dicitur, quod si vult facit, si non vult, non facit... Multa enim facimus, quæ si nollemus, non utique faceremus. Quò primitùs pertinet & ipsum velle: nam, si volumus, est, si nolumus, non est; non enim vellemus, si nollemus*. Ex quibus conficitur argumentum. Primò: illud est formaliter liberum quod est ita in nostra potestate quod, cum volumus, facimus; sed omnis volitio fit, cùm volumus; implicat enim contradictionem,

quòd

quòd volentes non velimus, aliàs possemus nolle, dum volumus: ergo omnis volitio est in nostra potestate. Secundò: nihil tàm in nostra potestate, quàm ipsa voluntas, quia semper volentibus adest; sed omnis volitio volentibus adest, & voluntas est: ergo omnis volitio in nostra potestate est, & exindè libera.

32. Hoc tandèm probat auctoritate D. *Thomæ* statuentis, hominem esse liberi arbitrii per libertatem à coactione, quia sola necessitas coactionis opponitur libertati. Etenim D. *Thomas* q. 10. de potent. art. 2. ad 5. hæc habet: *Dicendum, quod naturalis necessitas, secundùm quam voluntas aliquid velle dicitur, scilicet felicitatem, libertati voluntatis non repugnat, ut Augustinus docet lib. de Civit. Dei: libertas enim voluntatis violentiæ, vel coactioni opponitur.* Et q. 22. de Verit. art. 5. ad 3. *Dicendum, quod libertas secundum Augustinum opponitur necessitati coactionis, non naturalis inclinationis.* Et 1. p. q. 82. art. 1. ad 1. *Dicendum, quod verbum Augustini est intelligendum de necessario necessitate coactionis. Necessitas autem naturalis non aufert libertatem voluntatis.* Et q. 83. art. 2. ad 3. ait: *Homo peccando liberum arbitrium perdidisse dicitur, non quantum ad libertatem naturalem, quæ est à coactione, sed quantum ad libertatem, quæ est à culpa, & miseria*: ergo stat libertas cum necessitate naturali. Et sufficit juxta D. *Thomam* ad libertatem excludere violentiam, minimè tamen necessitatem naturalem.

33. Probat insuper hoc ipsum ex 3. contra Gent. cap. 138. ubi D. *Thomas* ait: *Dicendum, quod duplex est necessitas, quædam coactionis, & hæc laudem virtuosorum actuum diminuit, quia voluntario contrariatur. Est autem quædam necessitas ex interiori inclinatione procedens, & hæc laudem virtuosi actus non minuit, sed auget. Quod si ad finem perfectionis devenerit, quamdam necessitatem infert ad benè operandum, ut est in Beatis, qui peccare non possunt, nec per hoc voluntatis libertati aliquid deperit.* Et 2. Sententiar. dist. 25. q. 1. art. 4. libertatem arbitrii per exclusionem coactionis exponit, dicens: *Liberum arbitrium dicitur ex eo, quod cogi non potest.* Et in 3. Sentent. dist. 18. art. 2. ad 5. proponens argumentum, quod *Christus* non potuit mereri, quia ejus arbitrium erat determinatum ad bonum: ergo per liberum arbitrium mereri non potuit; & ità nullo modo, cum omne meritum sit ex libero arbitrio. Postquam primò respondet D. *Thomas, quod tantùm erat determinatum ad unum secundùm genus, & sic erat liber quoad facere, vel non facere.* Secundò respondet: *Vel dicendum, quod si etiam esset determinatus ad unum numero, sicut ad diligendum Deum (quod non facere non potest) tamen ex hoc non amittit libertatem, aut rationem laudis, sive meriti, quia in illud non coactè, sed spontè tendit, & ità est actus sui Dominus.* His, & aliis testimoniis probare intendit, hominem esse liberi arbitrii per libertatem a coactione. Sic ille deceptus tàm SS. PP. quàm utrique Ecclesiæ lumini Augustino, & Thomæ injuriam irrogat, confidenter affirmans dicto lib. 6. cap. ultim. hanc esse ipsorum mentem:

Habes, inquit, *lector, consensum admirabilem tot sanctissimorum, & eruditissimorum Virorum, de quibus nulla unquam erroris in hoc argumento suspicio fuit. Unanimiter, constantissimèque docent, voluntatem, hoc ipso quod rationalis voluntas est, esse liberam; suâ non posse privari libertate, nec voluntatem, id est, volitionem futuram, nisi esset libera, & in potestate, nullam immutabilitatis, inevitabilitatis, vel quocumque voces nomine, sed solam coactionis necessitatem ei repugnare*. Et ulterius: *Fidenter dico: quicumque doctrinam istam à nobis traditam erroris insimulare ausus fuerit, non Augustinum, non Bernardum, sed Philosophiam fortassis Aristotelis ducem, ac patronam habiturus est, & in ista Catholicæ Doctrinæ culmina, & columina, ut nihil de cæteris eorum Sectatoribus eruditis, & Sanctis loquar, necesse est, ut anathema primum dicat*.

34. En argumentum, in quo maximè, & à veritate, & à mente D. *Augustini* aberrant Jansenistæ. Nihil enim magis apertè contra hujus S. Doctoris Doctrinam, quàm quod voluntas, eo ipso quod voluntas est, libera sit, cum non omnis volitio, hoc ipso quod voluntaria sit, sine necessitate fiat. Si enim omnis actus voluntatis, eò ipso quòd voluntarius est, esset liber libertate propriâ: ergo liberè Deus se amaret: ergo liberè propria ratione voluntatis procederet Spiritus Sanctus à Patre, & Filio. Et iterùm: ergo libere similiter voluntas creata tenderet ad bonum in communi: ergo & Beati liberè Deum amarent. Quæ omnia, quàm absurda sint, nullus est, qui ignoret. Numquid enim Deus sic se ipsum amat, ut possit non amare; Pater & Filius sic spirant Spiritum Sanctum, ut possint non spirare; & Beati sic diligunt Deum clarè visum, ut possint non diligere? Quæ enim major necessitas quàm illa, quâ voluntas sic vult per illam, ut non possit non velle!

35. At, ut hæc nostra maximi momenti assertio nervosè radicetur, novâque alia luce clarescat; Jansenii error, & Discipulorum in dictis testimoniis meditata malitia evanescat, notandum maximè in voluntate dari duplicem conceptum, alterum naturæ, alterum voluntatis formaliter. Potest namque ipsa considerari, ut natura quædam est, vel ut potestas rationalis, seu ut libera. Ut Natura, quatenus ex inclinatione fertur in bonum ut sic tanquam in proprium, & connaturale objectum; fertur idest necessário in beatitudinem, sicut quælibet creatura tendit naturaliter in suum centrum: unde & naturaliter voluntas per actum primò primum, illum que indeliberatum tendit ad bonum ut sic. Si consideretur voluntas ut libera, tunc spectatur illa, quatenus agit per electionem præviam, & circa tale bonum in individuo, ad quod tendit actu deliberato, & libero: unde sicut intellectus consideratus ut intellectus versatur naturaliter circa prima principia, & ut ratio versatur circa conclusiones ex principiis deductas: ita voluntas consideratur, vel ut natura quædam est, qua ratione versatur circa finem, & consideratur ut libertas, sive ut liberum arbitrium, & sic versatur circa media in ordine ad finem. Hoc luculentissimè expendit Angelicus

Præ-

Præceptor variis locis asserens, quod voluntas non dicitur propriè loquendo domina sui actus secundùm quod est natura, sed secundum quod est voluntas. Ita q. 22. de verit. art. 5. in corp. *Dicendum, quod sicut potest accipi ex verbis Augustini de Civitate, duplex est necessitas; necessitas scilicet coactionis, & necessitas naturalis inclinationis, sicut dicimus, Deum de necessitate vivere. Ad cujus evidentiam sciendum est, quòd in rebus ordinatis, oportet primum modum includi in secundo, & in secundo non solùm inveniri id, quod sibi competit secundùm rationem propriam, sed quod competit secundùm rationem primi. Sicut homini convenit non solùm ratione uti, quod ei competit secundùm propriam differentiam, quæ est rationale; sed uti sensu, vel alimento, quod ei competit secundùm genus suum, quod est animal, vel vivens*, &c. *Natura autem, & voluntas hoc modo sunt ordinata, ut ipsa voluntas quædam natura sit, quia omne, quod in rebus invenitur, natura quædam dicitur. Et ideò in voluntate oportet inveniri non solùm id, quod voluntatis est, sed etiam quod naturæ est. Hoc autem est cujuslibet naturæ creatæ, ut à Deo sit ordinata in bonum, naturaliter appetens illud; unde & voluntati ipsi inest naturalis quidam appetitus sibi convenientis boni, & præter hoc habet appetere aliquid secundum propriam determinationem*, (id est liberum arbitrium) *non necessitate* (scilicet naturalis inclinationis) *quod ei competit, in quantum voluntas est*. Et in eodem art. ad 3. *Dicendum, quod libertas secundùm Augustinum opponitur necessitati coactionis, non autem naturalis inclinationis*, & ad 4. *Dicendum, quod Augustinus loquitur de necessitate naturali, quam à voluntate non excludimus respectu aliquorum*. Et ad 5. *Quod voluntas, in quantum est rationalis, ad opposita se habet. Hoc enim est considerare ipsam secundum hoc, quod est ei proprium; sed prout est natura quædam nihil prohibet, eam determinari ad unum*. Et rursus q. 2. de potent. art. 3. in corp. *Voluntas*, inquit, *in quantum voluntas, cum sit libera, ad utrumlibet se habet. Potest enim voluntas agere, vel non agere, sic, vel sic facere, velle, & non velle, & si respectu alicujus hoc voluntati non conveniat, hoc accidet voluntati, non in quantum voluntas est, sed ex inclinatione naturali, prout scilicet quædam natura est*. Et q. 21. de liber. arbitr. art. 1. ad 20. *Dicendum quod cum electio sit quoddam judicium de agendis, vel judicium consequatur, de hoc potest esse electio, quod sub judicio nostro cadit. Judicium autem in agendis sumitur ex fine, sicut de conclusionibus ex principiis. Unde sicut de primis principiis non judicamus, ea examinantes, sed naturaliter eis assentimus, & secundum ea omnia alia examinamus: ità & in appetibilibus de fine ultimo non judicamus judicio discussionis, vel examinationis, sed naturaliter approbamus; propter quod de eo non est electio, sed voluntas, Habemus ergo respectu ejus liberam voluntatem, cum necessitas naturalis inclinationis libertati non repugnet secundùm Augustinum 5. de Civit. Dei: non autem liberum judicium propriè loquendo, cum non cadat sub electione.*

 36. Hæc

36. Hæc *D. Thomas*, in quibus mentem suam distinctè aperit, quod voluntas, ut natura, opponitur coactioni, ipsa tamen est compossibilis cum necessitate naturali: sicut & illam componit in appetitu Beatitudinis, amore Dei respectu sui ipsius, & processione Spiritus Sancti. Hæc namque libertas solùm consistit in eo, quod actus spontaneè, & libenter fiat: & quia nullo labore, nullâque violentiâ fit, ideò liber dicitur. E contra verò libertas voluntatis, qua formaliter est voluntas, vel liberum arbitrium essentialiter pugnat cum necessitate. Qui sanè conceptus maximè distingui debent, ut perfectè intelligatur, quomodo tàm coactio, quam necessitas opponantur libertati. Si namque voluntas contraponitur sibi ipsi ut natura, excludit necessitatem, quia prout sic est formaliter arbitrium: si verò voluntas contraponitur sibi ipsi ut arbitrium, non excludit necessitatem, quia ita sumitur ut natura. Hancque esse mentem *D. Thomæ* sequenti discursu fit manifestum. *D. Thomas* cum simplici necessitate libertatem componit, ut ipsi prætendunt; sed similiter libertas arbitrii juxta *D. Thomam* hanc simplicem necessitatem excludit: ergo illa libertas, quæ cum necessitate componitur, non est juxta *D. Thomam* libertas arbitrii. Minor manifesta est, tum locis citatis; tùm quia in perpetua sententia S. Doctoris dominium voluntatis, vel liberi arbitrii excludit non solùm coactionem, sed etiam determinationem virtutis ad unum. Ita 1. cont. Gentes, cap.68. explicans illud *Aristotelis* 3. Ethic. cap.7. *Quibus in rebus nostra in potestate situm est agere, in iis & non agere, & in quibus non agere, in iis & agere*: sic ait: *Si operari est in nostra potestate, oportet etiam, quod non operari sit in nostra potestate*. Cujus rationem assignat ibidem lect. 11. *Si enim non operari non esset in nostra potestate, sic impossibile esset non operari: ergo necesse est nos operari, & operari non esset ex nobis, sed ex necessitate*: ergo libertas voluntatis, quà formaliter est natura, distinguitur à se ipsa, quà formaliter est liberum arbitrium. En quantum distat Jansenii dogma ab ejus Angelica doctrina, quod sanè perciperent Novatores isti, si interioris oculi munda fuisset acies, dum in eisdem locis objectis non minùs clarè *D. Thomas* se explicat.

37. Hæc Angelici Præceptoris doctrina distinguentis libertatem voluntatis, ut natura est, à libertate voluntatis, ut est liberum arbitrium, quæ necessitatem excludit, si attentè fuisset à *Jansenio* discussà, non hoc iter asperum, errorisque labyrinthum curreret. Fallit igitur *Jansenius* æquivocatione nominis liberi arbitrii, cum prædicat liberum idem esse, ac voluntarium determinatum. Tantum abest, quod hæc sit SS. PP. mens, quin potius id pœnitùs insubsistens, fallax, & incredibile sit. Quæ enim SS. PP. testimonia affirmant coactionem libertati oppositam, quod *violentia voluntarium impedit, spontaneitatem, & liberum arbitrium, & quod non voluntariè operamur, si agere cogamur*, loquuntur de libertate voluntatis, ut natura est, non tantum de libertate liberi arbitrii præcisè, cùm liberum arbitrium secundùm propriissimam notionem quid amplius dicat, quàm voluntarium, & spontaneum. Tùm & maximè, quia licèt libertatem cum voluntario determinato consistere affir-

affirment, non tamen in exclusione necessitatis coactionis dumtaxat arbitrium constituunt, cum toties necessitatem libertati oppositam declarent. Audiendus *Tertullianus*, qui explicans libertatem, affirmat, consistere in eo, quod homo *operetur sponte, voluntariè, voluntate non necessitate. Si caperet hoc jure, & bonum quoque non voluntate obiret, sed necessitate .... nec boni, nec mali merces jure pensaretur ei, qui aut bonus, aut malus necessitate fuisset inventus, non voluntate.* En ubi *Tertullianus* non coactionem, sed solam necessitatem inimicam libertatis statuit. Legendus & Magister sententiarum apud *Jansenium* de grat. Christi Salvatoris lib. 6. cap. 20. qui necessitatem contrariam libertati agnoscit. *Si diligenter inspiciatur*, inquit, *liberum videbitur dici arbitrium, quia sine coactione, & necessitate valet appetere, vel eligere, quod ex ratione decreverit ... ideoque voluntas meritò apud Deum judicatur, quæ semper à necessitate libera est.* En quomodò Magister sententiarum duplicem necessitatem libertati contrariam distinguit. Sic facto proprio, Magistrum sententiarum citans *Jansenius*, propriam doctrinam evertit.

38. Ad pleniorem ergo solutionem descendendo, distinctius diluenda sunt *SS. Augustini*, & *Thomæ* objecta testimonia. Et primò nihil magis alienum à mente *S. Augustini*, quàm libertatem in uno voluntario determinato consistere. Etenim dum asserit, quod nihil est tàm in propria potestate, quàm ipsa voluntas, quod hoc est in nostra potestate, quod cum volumus facimus, loquitur de voluntate illa evitabili, cui nulla dominatur necessitas, & quæ procedit cum indifferentia potestatis ad oppositum: uno verbo: loquitur de voluntate, ut necessitati opposita. Quare distinguendæ sunt omnes propositiones illæ: Illud est formaliter liberum, quod est ita in nostra potestate, quòd cùm volumus facimus: Disting. maj. Quod est in nostra potestate tum physicè, tum moraliter, conc. maj. quod est tantummodo physicè neg. maj. & distinct. eodem minori, negatur consequentia. Vel aliter: Formaliter liberum, quod est in nostra potestate ita, quòd cum volumus facimus, dist. maj. quod cum volumus voluntate ut libera, conc. maj. voluntate ut natura, & sine prævia determinatione, neg. maj. & sub eadem distinctione minoris, negatur consequentia. Aliquid enim dupliciter dicitur esse in nostra potestate, videlicet physicè, quatenus à potentia vitali procedit: moraliter vero, cum ab eadem prævia electione producitur. Porrò actus merè voluntarius, & spontaneus, à voluntate quidem procedit, sed ut natura: hoc est, ex impetu, & necessariò; & non electivè ab ipsa, præviâ electione; sicut procedit actus formaliter liber, ita ut unum, alio omisso, possit ponere; in quo resplendet dominium voluntatis, quod penes electionem attenditur.

39. Præstat ad confirmationem annectere hic varia testimonia ex ipso libro de liber. arbitr., ex quo *Jansenius* argumentum desumpsit. Habet namque ibi lib. 2. motum aversionis ab incommutabili bono esse peccatum, quia est à necessitate liber, sequentibus verbis: *Qui tamen defectus, quoniam est voluntarius, in nostra est positus voluntate, si enim*

enim times illum, oportet, ut nolis, si autem nolis, non erit. Sic & in eodem libro in initio de eodem motu aversionis cum *Evodio* loquens, ait: *Dixisti enim, si ita data est voluntas libera, ut naturalem habeat istum motum, jam necessitate ad hæc convertitur, neque ulla culpa deprehendi potest, ubi natura, necessitasque dominatur: nullo modo autem dubitare debuisti, non esse ita datam, quando istum motum culpabilem esse non dubitas*. Et inferius: *Iste motus aversionis voluntarius est. Digna, & justa eam miseriæ pœna subsequitur*. Et lib. 3. de liber. arbitr. cap. 1. *Animum vero peccati arguimus, cùm eum convincimus superioribus desertis, ad fruendum, inferiora præponere*. In quibus voluntarium dicit motum istum, quia in nostra est positus voluntate, ut possit velle, & non velle, eademque potestas non potest melius exprimi à necessitate libera, quàm illis verbis: *Superioribus desertis inferiora præponere*. Et insuper ibi cap. 18. *Quis enim peccat in eo, quod nullo modo caveri potest? Peccatur autem: caveri igitur potest*. Licèt ergo *D. Augustinus* in testimoniis in argumento adductis unam solam partem commemoret, nempe quod illud est in potestate nostra, quod, cum volumus, facimus, etiam oppositum includit, & cum nolumus, non facimus. Quo etiam modo explicat *D. Ambrosius* lib. 2. de fid. cap. 3. illa verba Apostoli: *Omnia operatur unus, atque idem spiritus, dividens singulis, prout vult*, dicens: *Hoc est pro libero voluntatis arbitrio, non pro necessitatis obsequio*. Maximè, dum *D. Augustinus* libere potestatis essentiam tradens, utrumque libertatis extremum exprimit. Sic lib. 3. contr. *Felic.* cap. 3. *Qui legem servare non vult, in potestate ejus est servare, si velit*. Et lib. de spirit. & litter. cap. 31. *Hoc quisque in potestate habere dicitur, quod si vult, facit, si non vult, non facit*. Unde in prædictis testimoniis dum dicitur, quod nihil est tam in propria potestate, quàm quod volumus, per ly *volumus* solùm debet intelligi ita velle, ut sit in nostra potestate non velle. Usus quippè invaluit, ut per voluntarium intelligatur voluntarium per electionem, & cum potentiâ ad oppositum: si quidem cum volumus exprimere aliquem fecisse aliquid liberè, ex more dicimus: Voluntariè fecit.

40. Non minus alienus est *Jansenius* à mente Angelici Præceptoris, cujus locutiones in sensu omninò alieno adducit, ut facilè constabit ipsas attentè consideranti. Quarè respondetur ad primum ex q. citata de potent. quod Divus *Thomas* loquitur de libero, pro eo quod eliciatur à potentia libera. Constat primò, quia quod ibi libertatem nominat, 1. p. q. 41. art. 2. ad 3. nominat per modum voluntatis, dicens ad 3. *Quod etiam voluntas, in quantum est natura quædam aliquid naturaliter vult, sicut voluntas hominis naturaliter intendit ad Beatitudinem. Et similiter Deus naturaliter vult, & amat seipsum. Sed circa alia à se voluntas Dei se habet ad utrumque quodammodo, ut dictum est. Spiritus autem Sanctus procedit ut amor, in quantum Deus amat seipsum. Unde naturaliter procedit, quamvis per modum voluntatis procedat*. En ubi *D. Thomas* in utraque parte de eodem amore loqui-

tur,

tur, nempè de appetitu naturali felicitatis, & de amore, quo Deus seipsum amat: ergo dum asserit in q. de potent. utrumque esse liberum, debet intelligi de libertate per modum naturæ, vel per modum voluntatis, ut in præsenti explicat, contrapositæ libero arbitrio; cum liberum arbitrium in Deo formaliter non agnoscat, nisi in ordine ad suos effectus, ut expresse asserit: *Sed circa alia à se voluntas Dei se habet ad utrumque quodammodo, ut dictum est*, nempe in corpore articuli, & q.19. art.3. Quod etiam docet q.16. de malo art.5.

41. Ad secundum testimonium ex 1. par. q.82. art.1. respondetur, *D. Thomam* loqui de voluntate ut natura, non ut formaliter est liberum arbitrium. Intendebat namque argumentum, quod voluntas nihil necessariò appetit, quia appetere est ei voluntarium, eò quòd voluntas nihil ex necessitate appetat, sub hac forma: *Dicit enim Augustinus* in 5. de Civit. Dei: *Quod si aliquid est necessarium, non est voluntarium; sed omne, quod voluntas appetit, est voluntarium: ergo nihil quod voluntas appetit, est necessariò desideratum*. Ad quod respondet *D. Thomas*: *Verbum Augustini intelligendum de necessario necessitate coactionis. Necessitas autem naturalis non aufert libertatem voluntatis*. Ubi solùm loquitur de voluntate, quà formaliter est natura, quæ destruitur per coactionem, non tamen per necessitatem naturalem, ut diximus. Quare in solutione ad secundum respondet: *dicendum, quod voluntas secundùm quod aliquid naturaliter vult, magis respondet intellectui naturalium principiorum, quàm rationi, quæ ad opposita se habet*. En ubi utramque formalitatem distinguit, & quod voluntas, secundùm quod aliquid naturaliter vult, quod est intentum argumenti, magis respondet intellectui naturalium principiorum, quàm rationi; nempè voluntas per modum naturæ, non tamen per modum liberi arbitrii, ut docet in solutione ad tertium, ubi dicit: *Quod appetitus ultimi finis non est de his, quorum Domini sumus: &, quod sumus Domini nostrum actuum, secundùm quod possumus hoc, vel illud eligere. Electio autem non est de fine, sed de his, quæ sunt ad finem*: Quasi diceret *D. Thomas*, quod necessitas naturalis non aufert voluntatem, id est, non obest, quominùs potentia sit libera, etsi in illo actu non exerceat libertatem. Vult ergo S. *Thomas* non repugnare libertati voluntatis, quod respectu alicujus objecti habeat naturalem, & necessariam inclinationem; cum hoc enim stat, quod respectu aliorum objectorum possit esse indifferens; id est non naturaliter & necessario determinata. Minimè verò vult, quòd non repugnet eidem actui necessitas & libertas; quasi idem omnino actus possit esse necessarius & liber simul, & meritorius. Unde nusquam dicit S. *Thomas* necessitatem naturalis inclinationis non repugnare indifferentiæ, & libertati actus, sed solùm, quòd *necessitas naturalis non aufert libertatem voluntatis, non repugnat voluntati, non pertinet ad impotentiam voluntatis, non repugnat dignitati voluntatis*, quales expressiones sæpè occurrunt in S. Doctore, ut num. sequenti videbimus. Hæc si attentius ratione, animoque complexus fuisset Caduciter, non ille, postquam à pag.271. num.45. multis cona-

conatus est probare necessitatem naturalis inclinationis libertati non repugnare ex SS. *Augustino*, & *Thoma* pag.277. num.55. in fine intulisset: *Nequibant sanè magno esse dolori formulæ prædeterminativæ inventæ apud D.Thomam ut necessitantes*; & hoc ultimum verbum exprimit distincto charactere, ut magis attendat lector. Quod nedum inofficiosè, sed & injuriosè dicitur adversus S. *Thomam*. Recordetur ille suorum verborum, quæ pag. 277. exàravit: *Reapsè non decet, virum Theologum nunc temporis talia dixisse*. Quis enim dubitet similia dicta posse esse scandalo pusillis, & imperitis, qui videntes asseri, à Catholicis etiam Scriptoribus, quod SS. *Thomas*, & *Augustinus* docuerint, naturalem necessitatem, non repugnare libero actui, quod re ipsâ, ut vidimus, docuit *Jansenius*, & *Quesnellus*: ex alia parte videntes Doctrinam SS. *Aug.* & *Thomæ* à Cathedra Petri laudari, commendari, & immunem declarari ab omni errore, facilè induci possunt ut credant, vel per Bullam *Unigenitus* damnari non minus hos SS. Patres, quàm *Quesnellum*; vel malè damnatum hunc ultimum esse, si nihil ipse docuerit, quod laudati SS. PP. non docuerint ante ipsum: sicque retrahantur à præstanda debita submissione Bullis Pontificiis.

42. Ad tertium testimonium ex 1. par. q.83. art. 2. ad 3. respondetur, quod homo peccando, liberum arbitrium dicitur perdidisse, non quantum ad naturalem libertatem, quæ est à coactione, sed quantum ad libertatem, quæ est à culpa, & miseria; scilicet quantum ad facilitatem, & inclinationem ad bonum; etenim in homine innocente erat liberum arbitrium sanum & cum gratia conjunctum. Amissâ autem innocentiâ, & gratiâ, non quoad se amissum est, sed quoad perfectionem. Ut docet *D. Augustinus* lib. 1. ad *Bonifac. contra duas Epist. Pelag.* cap.2. num.5. his verbis: *Quis autem nostrum dicat, quòd primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de humano genere? Libertas quippe periit per peccatum, sed illa quæ in Paradiso fuit, habendi plenam cum immortalitate justitiam, propter quod natura humana Divina indiget gratiâ*. In quo sensu intelligendus S. Doctor in *Enchir. ad Laurentium* cap. 30. num. 9. dicens: *Libero arbitrio malè utens homo, & se perdidit, & ipsum*. Et Epist. 107. *Liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus*. In eodem sensu intelligendus loco citato *D. Thomas*, qui sic loquitur, ut ostenderet, remanere post peccatum potentiam liberi arbitrii, cujus defectum intendebat argumentum sub hac forma: *Nulla potentia naturalis tollitur per peccatum; sed liberum arbitrium tollitur per peccatum: ergo liberum arbitrium non est potentia*. Ad quod respondet dicta solutione *D. Thomas*. Quàre, ut statuat potentiam liberi arbitrii, asserit, quod post peccatum remanet à coactione liberum. Quæ probatio efficacissima est, & procedit ex prædicato, quod ita essentialiter convenit voluntati, ut soli voluntati conveniat; petit namque ipsa essentialiter in suis actibus elicitis hujusmodi libertatem à coactione: Si enim cogi posset voluntas, destrueretur essentialiter ipsa, sicque non remaneret voluntas, nec potentia liberi arbitrii subjectivè, & in actu

primo

primo libera. Agnoscit ergo *D. Thomas* libertatem à coactione, ut primum libertatis fundamentum; non libertatis convenientis actibus voluntatis, sed libertatis propriæ potentiæ liberæ, cui positivè coactio repugnat. Hinc dicit q. 22. de verit. art. 5. ad primum. *Ad primum autem in contrarium dicendum, quod auctoritas illa est intelligenda de necessitate coactionis, quæ repugnat voluntati, non autem de necessitate naturalis inclinationis, quæ secundùm Augustinum in 5. de Civitate Dei voluntati non repugnat.* Et ad secundum: *Dicendum, quod non pertinet ad impotentiam voluntatis, si naturali inclinatione in aliquid feratur de necessitate, sed ad ejus virtutem. sicut grave tantò est virtuosius, quantò majori necessitate deorsum fertur. Pertineret autem ad ejus infirmitatem, si ab alio cogeretur.* Quod ulteriùs ibi docet in solutione ad 3. *Dicendum, quod libertas secundùm Augustinum opponitur necessitati coactionis, non autem naturalis inclinationis.* Et ad 4. *Dicendum, quod necessitas naturalis non repugnat dignitati voluntatis, sed sola necessitas coactionis:* Et expressiùs ad 5. ut diximus num. 35. Ex quo fit, quod *D. Thomas* in præsenti, ut ostenderet, minimè destrui per peccatum liberum arbitrium, ad libertatem à coactione recurrit, non quia hæc immunitas constituat actum in ratione liberi, aliàs pari lege in generatione Verbi æterni vera daretur libertas, sed quia per immunitatem istam meliùs explicatur libertas potentiæ, formaliter ut talis, tanquam ex radice intrinseca, quàm per libertatem à necessitate. Hæc enim etsi pugnet cum libertate actus, minimè tamen opponitur libero arbitrio, quantùm ad naturam potentiæ, ut constat in ipso Deo, & in Angelis, in quibus datur liberum arbitrium, etsi detur necessitas in ordine ad suam bonitatem, quam Deus naturaliter vult, & non potest non velle. Cum ergo in citato articulo non agat *D. Thomas* de voluntate, secundùm quod dicit actum voluntatis, sed secundùm quod nominat potentiam (utrumque enim hoc nomine *voluntas* intelligitur, ut notat *D. Thomas* 1. 2. q. 8. art. 2.) hinc fit, quod, ut ostenderet, liberum arbitrium esse post peccatum veram potentiam, ad hujusmodi libertatem à coactione recurrit, quæ libertatem subjectivam, seu in actu primo manifestè convincit.

43. Vel fortè meliùs communi Thomistarum solutione responderi potest, *D. Thomam* ibi non accipere *coactionem*, prout dicit *violentiam*, sed pro *necessitate*, sive *determinatione* ad unum, ut ex contextu articuli constat; docet namque *liberum arbitrium non esse habitum, ex quo indifferenter se habet ad benè eligendum, vel malè*: Si ergo est essentialiter indeterminatum ad opposita, essentialiter dicit libertatem à necessitate, quæ libertas pro eodem usurpatur à *D. Thoma*, ac libertas coactionis, cùm in phrasi *D. Thomæ* idem sit liberum arbitrium esse, quia non cogitur, ac quia non necessitatur. Duplex namque est coactio, inquit 2. sentent. dist. 25. q. 1. art. 5. in corpor. *Quædam perfecta, quæ quidem simpliciter coactio dici potest; & quædam, quæ est imperfecta, quæ potius impulsio, quàm coactio dicitur; si ergo consideretur libertas, secundùm quod removetur perfecta coactio, sic erit libertas à coactione,*

& à necessitate, quæ quidem per se, & semper liberum arbitrium consequitur. En ubi expresse per libertatem à coactione intelligit libertatem à necessitate, sine qua peccatum imputari non potest? Et in eodem articulo asserit, habitus, & passiones aliquo modo cogere, cum tamen solùm inclinent; ergo magis propriè cogere dicitur, quod necessitat. Et in articulo 2. ejusdem dist. assignans discrimen inter voluntatem, & intellectum, asserit, *quod intellectus compellitur objecto, quia vi demonstrationis cogitur; E contra voluntas, quæ neque subjecto cogi potest, cùm non sit organo affixa, neque objecto: quantumcunque enim aliquid ostendatur esse bonum, in potestate ejus remanet eligere illud, vel non eligere.* En ubi expresse asserit, coactionem compellentem non posse convenire arbitrio ex objecto, sicut convenit intellectui, dum vi demonstrationis cogitur; sed vi demonstrationis non cogitur coactione strictè tali, sumpta pro violentia, sed solùm necessitate: ergo nomine coactionis non accipitur violentia, sed necessitas. Quod urgentius adhuc probari potest ex *D. Thoma* 2. 2. q. 2. art. 9. ad 2. *Dicendum, quod in scientia duo possunt considerari, scilicet ipse assensus scientiæ ad rem scitam, & consideratio rei scitæ; assensus autem scientiæ non subjicitur libero arbitrio, quia sciens cogitur ad assentiendum per efficaciam demonstrationis, & ideo assensus scientiæ non est meritorius;* Sed, dum sciens cogitur ad assentiendum per efficaciam demonstrationis, violentiam minimè patitur: Ergo D. Thomas ly *cogitur* non sumit pro *violento*, sed solùm pro *necessitate*, cum sit assensus, qui non est ex violentia, sed ex necessitate dumtaxat, quæ sit talis ex parte objecti. Duplex quippè distinguitur necessitas; una objecti, quæ dicitur necessitas quoad specificationem, & quæ est lex quædam singulis indita creaturis rationalibus quærendi Beatitudinem in communi, amandi bonum ut sic. Alia est necessitas subjectiva, sive determinantio ad unum actum; itaut non remaneat potentia alium contrarium eligendi. Prima libertati non officit; nam etsi homo Beatitudinem, & bonum in communi quærat, & necessariò amet, nusquam tamen hic, & nunc in individuo: cum experientia comprobet, quosdam Beatitudinem in divitiis, quosdam in dignitate ponere, alios amare bonum apparens, alios verò adhærere Deo, qui etsi bonum sit infinitum, solùm in via est obscurè cognitum.

44. Quis ergo non obstupescit, dum audit Novatores istos de se gloriosius prædicantes, nec latum quidem unguem à Doctrina *D. Thomæ* discedere? Contra quos justè exclamat P. *Nicolai* in notis marginalibus super testimonium ex Sententiariis deductum tom. 8. dicens: *Quis non merito indignetur, hæc tantùm prima verba tàm fraudulenter à Jansenio usurpari, ut libertatem soli coactioni, non etiam necessitati oppositam, velut ex mente D. Thomæ concludat? Audeatque interim subjungere, quod in eadem distinctione hoc sæpiùs repetat S. Thomas? Nec duplicem coactionem tàm expresse hic indicatam, & expressiùs explicatam antea, vel tenuiter insinuet; ex qua peremptoriè non ejus tantùm error, sed perfidia convincatur: cum superius art. 1. tam apertè dixe-*

dixerit S. Doctor, inferiores quidem vires cogi subjectivè, quia violentiam pati possunt, & intellectum cogi objectivè, quia necessariò assentitur; sed neutro modo voluntatem, quia in ejus potestate remanet eligere, vel non eligere. O fiduciam Jansenianam! Quasi mentem S. Doctoris veriùs intelligerent ipsi, quam universus toto Orbe tenet Sapientûm, & Doctorum cœtus. Sed hoc habet hæresis, ut quas vestigat latebras, nusquàm reperiat.

45. Non meliori fide opponunt alia D. *Thomæ* testimonia. Et primò illud ex 3. cont. Gent. cap. 138. ibi enim loquitur D. *Thomas* de necessitate ex voto orta, an nempè minuat rationem meriti, quam non esse inferiorem, imò esse magis laudabilem, ac meritoriam asserit ibi, quod & probat 2. 2. q. 88. art. 6. Et Opusc. de perfect. vitæ spirit. cap. 12. Et Opusc. contra Retrahent. à Relig. cap. 12. Quia est actus nobilioris virtutis nempè religionis; & quia magis se subjicit Deo, cui non solùm offert actum boni operis, sed & potestatem, ac libertatem; & quia quod ex voto fit, ex voluntate magis stabili, magisque ad faciendum bonum firmata procedit. Non ergo necessitas, de qua ibi loquitur D. *Thomas*, est necessitas naturalis simpliciter libertati opposita, qualis reperitur in ratione carentibus, & de qua non loquitur Angel. Præceptor in citato argumenti textu. Nec est necessitas coactionis absolutæ, quæ ab alio imponitur contra voluntatem operantis, vel quæ cum ista habeat similitudinem, dum quis aliquid facit ex pudore, vel metu; quæ sanè laudem, & meritum virtuosi actus tollit, aut diminuit, quia contrariatur voluntario, & excludit devotionem; sed solùm loquitur de necessitate, quæ ab interiori inclinatione procedit. Et hæc, inquit D. *Thomas*, laudem boni actus non minuit, sed auget: facit voluntatem magis intensè tendere in actum virtutis, quia habitus virtutis est perfectior, & de qua dixit *Augustinus* Epist. 45. *Felix necessitas, quæ in meliora compellit.* Quæ cùm ex propria nascatur voluntate, libertatem minimè destruit. Apponitque D. *Thomas* exemplum quantum ad majorem actus excellentiam, dum ex inclinatione procedit, in Beatis, in quibus ex illo ineffabili intuitu Dei naturali consequentia sequitur amor, qui naturâ suâ excludit omnem possibilitatem pravè agendi. In quo sensu dicitur, quod liberè amant, seu quod ex felice necessitate amandi, nihil voluntati detrahitur aut deperit, quia ex voluntate Deo infixa id faciunt; & ideò opera illorum optima sunt, laude & honore digna, quamvis nullo pacto sint merita accumulandæ mercedis, sed potiùs ipsa habeant rationem præmii.

46. Ad authoritatem ex 3. dist. 18. q. 1. art. 2. ad 5. Respondetur primò D. *Thomam* non fuisse loquutum ibi ad suam, sed ad aliorum illius temporis mentem; ex eo, quod aliam adhibet solutionem conformem doctrinæ traditæ in corpore articuli per hæc verba: *Dicendum* (& est prima solutio) *quod liberum arbitrium Christi non erat determinatum ad unum secundùm numerum, sed ad unum secundùm genus, scilicet ad bonum, quia in malum non potest facere, & non facere: & hoc non excludit libertatem arbitrii; quia posse peccare, nec*

est libertas arbitrii, nec pars libertatis, ut dicit Anselmus in Dialogo de liber. arbitr. cap. 1. Et hæc quidem determinatio ex perfectione liberi arbitrii contingit, secundùm quod per habitum gratiæ, & gloriæ terminatur in eo, ad quod est naturaliter ordinatum, scilicet in bono: quia liberum arbitrium, quamvis in nobis se habeat ad bonum, & malum, non tamen est propter malum, sed propter bonum. Hæc D. *Thomas*: quibus cum determinatione ad bonum statuit in *Christo* Domino liberum arbitrium, & perfectam libertatem a necessitate. Tùm, quia potestas ad malum non ad constitutionem libertatis, vel ad ejus spectat perfectionem, sed potiùs illius imperfectio est. Tùm, quia Deus necessitatus, & determinatus ad bonum perfectissimè liber est: sicut & Beati, ab intrinseco impeccabiles, erga plures actus liberi existunt; cum ex amore illo nascatur quædam necessitas in aliis actibus liberis Beatorum, qui non sunt liberi, libertate contrarietatis. Cohæret ergo perfecta libertas cum necessitate, & determinatione ad bonum, & cum intrinseca impotentia ad malum. Hæc est propria Angelici Magistri solutio, qua utitur 3. p. q. 18. art. 4. ad 3. dicens: *Voluntas Christi licèt sit determinata ad bonum, non tamen est determinata ad hoc, vel illud bonum.* Hæc prima D. *Thomæ* solutio quæ sanè verissima est, & quâ ibi utitur D. *Thomas* aliâ prætermissâ displicuit *Jansenio*, ut minimè favens ipsi: unde ad secundam recurrit, quam ad suum dogma aliquo modo accedere falsò existimavit.

47. Sed admisso, solutionem illam esse de mente D. *Thomæ*, non præjudicat indifferentiæ arbitrii in *Christo*. Quare Respondetur primò juxta dicta, quod ibi libertatem à coactione usurpavit D. *Thomas* pro libero à necessitate; nam in communi modo loquendi D. Thomæ, *actus liber à necessitate dicitur actus non coactus, actus, non violenter elicitus, actus spontaneus, actus voluntarius*. Qui modus loquendi est maximè conformis SS. PP. ut eruditè probat P. *Ripalda* tom. contra Bajanos disp. 14. à num. 80. Comprobaturque ex ultimis verbis D. *Thomæ*, *& ita est actus sui Dominus*. Non enim stat dominium circa actum sine potestate ad non esse actûs, quæ potestas incompossibilis est tàm cum violentia, quàm cum necessitate. Utitur tamen sæpè sæpius D. *Thomas* hujusmodi locutione, non quia actus sit propriè meritorius, cum defectus coactionis non sit causa infallibiliter inferens meritum propriè acceptum, sed quia ly *non coactè* dicit conditionem, sine qua actus nequit esse liber à necessitate, secundùm terminationem secundariam ipsiusmet actus; quia, ut actus secundùm istam sit liber à necessitate, requiritur, quod secundùm nullam sui terminationem sit coactus, vel violenter elicitus.

48. Quamvis hæc doctrina certissima sit, & nulli non nota, adhuc respondetur cum Illustrissimo *Godoy* tom. 3. in 3. p. disp. 40. n. 80. qui ingeniosè observat, non dixisse D. *Thomam*, dari libertatem per determinationem ad unum actum numero, *sed per determinationem ad unum numero*. Etenim voluntatem determinari ad unum numero dupliciter potest intelligi; vel ad unum numero objectum. vel ad unum nu-

numero actum: & licet determinatio ad unum numero actum, & ad unum numero objectum, quod nequit per diversos actus aut sub diversa ratione attingi, destruat libertatem ad meritum requisitam; secus tamen determinatio ad unum objectum, quod pro libito suo potest voluntas per diversos actus attingere, saltem æquivalenter; diversa namque terminatio perinde se habet, ac si esset alter actus ad objectum terminatus. Cum ergo actus primario terminatus ad bonitatem divinam in se ipsa & prout est ratio diligendi Deum, possit terminari ad eandem, ut est ratio diligendi creaturas; Hinc est, quod sic fuit necessitatus *Christus* Dominus ad diligendum Deum, quod amor iste, qui terminatus ad Divinam bonitatem in se ipsa, & ut est ratio diligendi Deum, necessarius est; terminatus ad eamdem, ut est ratio diligendi creaturas, liber est. Ipsa namque Divina Bonitas amata, ut est ratio diligendi creaturas, sive ut finis exercitè movens ad earum amorem necessitare non potest ad amorem creaturarum: nec insuper creaturæ ipsæ necessitare possunt ad sui amorem. Non creaturæ, quia sunt bonitatis finitæ, & limitatæ, quæ voluntatem aliquam necessitare minimè potest. Non ipsa bonitas, ratione cujus amantur creaturæ, ut *quo* attracta, sive ut est ratio ipsas diligendi; in Deo enim perfecta libertas statuenda est; si autem amor Divinus, quò Deus creaturas ratione propriæ bonitatis, & ut est finis exercitè movens ad earum amorem, diligit, est necessarius, nullus sanè actus liber potest in Deo concedi: ergo actus creatus, vel amor *Christi* Domini eodem modo tendens in Bonitatem Divinam, necessarius esse non potest.

49. Accedit, quod Bonitas Divina, ut *quo* attracta cum nulla creatura in particulari connectitur necessariò. Amor autem adhærens Bonitati Divinæ solùm debet necessariò ferri in objecta connexa necessariò cum Divina Bonitate. Unde quamvis propter Bonitatem Divinam, cui voluntas necessariò adhæreat, diligantur creaturæ, tamen creaturarum amor non evadit necessarius. Sive ergo loquamur de voluntate Divina, sive de humana Christi, quibus motivum diligendi est Divina Bonitas, extat simul determinatio necessaria ad unum diligendum, nempè Deum, & libertas in singularium dilectione propter Deum. Simili doctrina dicebamus supra, quod bonum in communi necessitat voluntatem quoad specificationem, cum unusquisque necessariò amet suam Beatitudinem; & quia hæc cum nullo particulari bono est connexa, aut ab illo dependens, à nullo bono particulari necessitatur voluntas quoad specificationem, etsi ratio amandi, sive finis exercitè movens ad amandum bonum particulare sit bonitas illa in communi, sive Beatitudo objectiva. Hæc ergo est ratio, cur D. *Thomas* asserit, quod etiamsi *Christus* Dominus esset determinatus ad unum, sicut ad diligendum Deum, ex hoc non amittebat libertatem, quià nempè cum tali determinatione salvatur libertas requisita ad meritum, secundum aliam ejusdem amoris terminationem secundariam. Dumque asserit, quod ita est actùs sui Dominus, quia in illud non coactè, sed spontè tendit, sic melius explicat libertatem talis terminationis secundariæ. Si namque amor ille

ille coactè, & non spontè tenderet in objectum primarium, repugnaret penitùs, ut ex superiùs dictis constat, quod esset liber secundùm terminationem secundariam. Hæc sufficiant pro intelligentia Doctrinæ Angelici Præceptoris, & ut fiat evidens, non solùm quod nullum cum spurio hoc Jansenii dogmate est illi consortium, sed quantum ipsius authoritate abutantur Hæretici isti ad suos errores confirmandos: & maximè *Jansenius* adducto testimonio S. Doctoris ipsimet apertè repugnante. Asserit namque S. Doctor, quòd in tali casu esset *Christus actus sui Dominus*; sed dominium voluntatis supra suos actus, dicit necessariò libertatem indifferentiæ; ut ipse concedit: ergo ex vi ejusdem S. Doctoris testimonio hanc tenetur confiteri.

50. Sed priusquàm huic Dubio finem imponam, præterire non possum, qualiter secum pugnet *Jansenius*. Primò expressè docet lib. 6. de gratia Christi, & fusè ostendit cap.3. *Esse verè liberum, est esse dominum, esse suum, seu sui, non alterius gratiâ, esse seu habere in sua potestate*; quod probat ex Patribus tum Latinis, tum Græcis, & maximè ex D. *Augustino* lib.3. de lib. arb. cap.3., & ex lib.1. quæst. ad *Simplicianum*, ubi exponit S. Doctor verba *Pauli* ad Rom. 7. v. 18. *Velle enim adjacet mihi perficere autem bonum non invenio*; dicens; *his verbis videtur non rectè intelligentibus velut auferre liberum arbitrium, Sed quomodò aufert cùm dicat: velle adjacet mihi? Certè enim ipsum velle in potestate est, quoniam adjacet nobis*: Sed dominium verum & realis potestas supra actum, dicit libertatem indifferentiæ, ut tot invictis *SS. Augustini*, & *Thomæ*, testimoniis probatum manet: ergo inconsequenter negat libertatem indifferentiæ, seu potestatem agendi, vel non agendi, dum concedit ad libertatem requiri dominium in suos actus. Quale enim erit dominium voluntatis in actum, quem non potest non velle? Cum potiùs actus iste magis dominatur voluntati, eamque sibi subjicit. Rursus difficillimam, & obscurissimam agnoscit concordiam libertatis cum gratiæ efficacia cum *Augustino* lib. de grat. Christi cap.47. & lib.4. contra *Julianum* cap.8. At quænam potest esse difficultas in hujusmodi concordia gratiæ se ipsâ efficacis cum libertate, ubi, in ejus sententia, ad salvandam libertatem sufficit actus nostros, etsi necessariò fiant, esse spontaneos, ac voluntarios, necnon exemptos à coactione, & violentia? Quid namque magis perspicuum, quàm Divinam gratiam reddere actus nostros maximè spontaneos, & voluntarios; non enim facit, ut homines nolentes agant, sed ut volentes ex nolentibus fiant: ergo vel neget difficillimam esse intellectui concordiam gratiæ se ipsâ efficacis cum libertate, recedens à mente *Augustini*; vel agnoscat cum illo liberi arbitrii indifferentiam, & exemptionem à necessitate. Sic *Jansenius*, qui se SS. *Augustini*, & *Thomæ* doctrinæ amatorem simulat, apertè se ab eorum doctrina abiisse, ostendit; quod animadvertendum duxi, ut videat Lector, quàm studiosè sit ille fugiendus, qui Augustini nomine venenata dogmata contegit, ut melius eodem simplicia corda decipiat. Sed de his satis.

DI-

DISPUTATIO II.

De gratia conſtitutiva libertatis creatæ.

DUBIUM I.

An ad indifferentiam libertas Arbitrii requiratur, quod æquales ſint in voluntate vires?

§. I.

Præmittuntur quædam ad clariorem reſolutionem Dubii.

1 AD expeditam hujus Dubii reſolutionem, & ut omnis vitetur æquivocatio, maximè notandum venit, aliud eſſe libertatem, aliud vires arbitrii. Perſpicuum inſuper omnibus debet eſſe, aliud eſſe libertatem juſtè operandi; nempe, quam habent filii Dei, quæ ſine gratia eſſe non poteſt; aliud arbitrii libertatem, de qua nunc agimus. Illa quidem accidentaria homini eſt, quemadmodum & juſtitia, ſeu gratia, & charitas, proindeque homo hanc libertatem non habet, quando caret juſtitiâ, ſine qua Deo nihil poteſt eſſe acceptum. At libertas, quæ arbitrii eſt, ſubſtantialis eſt homini. Quis enim Catholicus neget, quòd propoſitis omnibus, quæ ſunt fidei, remaneat in homine libertas ad eſſentiendum? Et quis concedat, eſſe in homine vires naturales ad aſſentiendum, prout oportet, rebus fidei? Sic homo juſtus non habet vires ad perſeverandum ſine auxiliò, vel ad non peccandum aliquando venialiter, ut fatetur cum omnibus P. *Molina*: ex quò tamen non ſequitur carere libero arbitrio.

2. Hoc ipſum id profectò eſt, quod voluit D. *Auguſtinus* lib. 1. con-

contra duas Epist. *Pelagii* cap. 2. num. 5. asserens, quòd primô hominis peccató non periit liberum arbitrium de humano genere: At periit libertas per peccatum: illa, *quæ in Paradisò fuit habendi plenam cum immortalitate justitiam; propter quod natura humana indiget divinâ gratiâ*. Quod & repetit S. Doctor *Ench.* cap. 30. *Victore peccato amissum est liberum arbitrium*. Et de perfect. justit. cap. 4. num. 9. *Victâ vitio, in quo cecidit voluntate, caruit libertate natura*. Et lib. 1. oper. imperfect. cap. 104. *Pœnâ peccati periit libertas non peccandi*; in quibus omnibus loquitur de perfecta potestate, seu de viribus, quibus gaudebat in statu innocentiæ.

3. Non ergo est idem, hominem habere liberum arbitrium, & eumdem habere vires. Liberum arbitrium est proprietas naturæ rationalis, unde auferri non potest ab hujusmodi natura, nisi natura ipsa sit penitus abolita. Quare secundùm essentialia liberum arbitrium consideratum nihil aliud est, quàm ipsa voluntas, quæ propositum ab intellectu objectum indifferens, potest vel prosequi, vel non prosequi. Vires autem liberi arbitrii sumuntur, & consistunt in robore addito voluntati ad intentionem veri ultimi finis, quâ intentione, cum liberè voluntas hominis careat, eò quòd peccatum, quô illâ intentione privatur, est ipsi voluntarium, & liberum; impotentia illa, sive defectus virium ad superandas tentationes, vel, quod idem est, infirmitas, in quam cecidit, censetur ipsi etiam voluntaria, & libera; cum aliunde etiam possit eam tollere convertendo se in ultimum finem, licèt non sine gratia Dei, quæ semper excitat ad conversionem: & petendo id, quod ex defectu virium non potest, ut monet *Tridentinum*. Datur ergo in libero arbitrio vis electiva, vel potestas indifferentiæ, seu indifferentia potestatis. Habet ex gratia Dei, quòd possit eligere in ordine ad finem supernaturalem, quatenus elevatur, ultra objectum sibi connaturale. Habet ex se, quòd possit ab bonum commutabile se convertere juxta illud *Oseæ* 13. v. 9. *Perditio tua Israel: tantummodo in me auxilium tuum*. Quod & eleganter dixit D. *Bernardus* de gratiâ, & lib. arbitr. *Nemo proinde putet, ideò dictum liberum arbitrium, quòd æquâ inter bonum, & malum potestate, aut facilitate versetur: cum cadere per se quidem potuerit, non autem resurgere, nisi per Dominum*.

4. Hinc ergo est, quòd stateræ comparant SS. PP. liberum arbitrium, ut S. *Basilius* in Psal. 61. *Tertullianus* contra Marcion. lib. 2. cap. 6. *Clemens Alexandrin.* lib. 4. Stromat. D. *Damascenus* lib. 2. de Fide Orthodox. cap. 27. & quòd *Augustinus* illud definiens de spirit. & litt. cap. 33. dixit: *Liberum arbitrium naturaliter attributum est à Creatore animæ rationali; illa media vis est, quæ vel intendi ad fidem, vel inclinari ad infidelitatem potest*. Quare D. *Thomas* q. 24. de verit. art. 4. ad 1. explicans nomen *facultatis* positum à D. *Augustino* in definitione alia liberi arbitrii, quoniam *facultas videtur dici, quasi facilis potestas*, sic habet: *Aliquid esse dicitur facilè dupliciter: uno modo propter remotionem impedimenti. Alio modo propter appositionem adjutorii. Facilitas igitur pertinens ad habitum est per adjutorii appositionem*;

nem; nam habitus inclinat potentiam ad actum. Hanc autem facilitatem non nominat liberum arbitrium, eò quòd, quantùm est de se, non inclinatur in unum, magis quàm in aliud; sed nominat facilitatem, quæ est per remotionem impedimenti, eò quòd liberum arbitrium non impeditur ab aliquo cogente à propria operatione. Et ideo Augustinus liberum arbitrium facultatem nominavit, non facilitatem: quia facultas hoc importare videtur, ut aliquid sit in potestate facultatem habentis. Ita visum est D. *Thomæ*, & in eandem sententiam, eundemque modum dictum est à D. *Bernardo* ibidem cap. 10. *Cæterùm nec Deus caret libero arbitrio, nec diabolus: quoniàm, quòd ille non potest esse malus, non infirma facit necessitas, sed firma in bono voluntas, & voluntaria firmitas: quòdque is non valet in bonum respirare, non aliena facit violenta oppressio, sed sua ipsius in malo obstinata voluntas, ac voluntaria obstinatio. Nunc igitur ex eo potius liberum arbitrium dicitur, quòd sive in bono, sive in malo æquè liberam facit voluntatem: cùm nec bonus quispiam, nec item malus dici nequeat, aut esse valeat, nisi volens. Tali jam ratione non incongruè dicetur, ad bonum se, & ad malum habere æqualiter; quòd utrobique videlicet par sit ei, non quidem in electione facilitas, sed in voluntate libertas.* Quibus ostendit, qualis sit libertas potentiæ, seu facultas electiva, ad bonum, & malum versatilis, cujus tam potestas, quàm exercitium, & applicatio ad bonum pendent ex gratia adjuvante potentiam: *Cujus quippe conatus ad bonum & cassi sunt, si à gratia non adjuventur, & nulli, si non excitentur.* Ita cap. 13.

5. Hæc plenissimè demonstrant, quàm falsò dixerit *Jansenius*, potestatem istam voluntatis in æquilibrio positam esse merum Scholasticorum figmentum. Sic enim habet lib. 3. de Grat. Salvatoris cap. 15. *Constat enim eodem planè modo, etiam peccata à non habentibus gratiam sufficientem posse vitari, nòn quidem illa proxima potestate, quæ dat simul velle, quod possumus, & posse quod volumus; nec illa, quæ potestatem voluntatis, velut in æquilibrio ad utrumque ponit, qualem libertatem solam Scholastici sibi conceperunt, solamque post lapsum, & hominum, & Angelorum, sive in bonis, sive in malis nusquàm inveniunt; sed illa remotiore potestate, qua possunt ea vitare, si voluerint; si enim noluerint, defectus est voluntatis, non potestatis, quam voluntas supplere non possit.* Ubi vides, quod ille non admisit indifferentiam potestatis proximæ, quam S. *Thomas* docuit, & quam PP. specie æquilibrii explicant, sed tantùm indifferentiam remotam. Sed, ut video, *Jansenius* Scholasticos non intellexit, & magnâ laboravit confusione; cum enim dicit, *quâ possunt ea vitare, si voluerint*, verè indifferentiam proximam potestatis verba significant; licèt ille remotiorem libertatem nominet. Indifferentem ergo illam eliciendi potestatem semper habemus, vires ad actum non semper. Et ideò liberum arbitrium nunquam petimus, etsi ad singulos salutis actus vires semper petere debeamus. Unde *Augustinus* Epist.217, *Hæc est illa Pelagianorum malamalè diffamata meritòque reprobata, & ab ipso etiam Pelagio timente*

damnari, in Orientalium Episcoporum judicio damnata sententia, quæ dicunt, gratiam Dei non ad singulos actus dari, sed in libero arbitrio esse, vel in lege, atque doctrina. Et usque adeò frater, erimus graves corde, ut de gratia Dei, immo adversus gratiam Dei, eam Pelagianorum sententiam teneamus, quam pectore quidem ficto, sed tamen Catholicos Judices timens, Pelagius ipse damnavit? Ecce liberum arbitrium: en gratia, quæ secundùm fidem contra Pelagianam hæresim datur, & petitur, ut per ipsam Deus det vires, non solùm, ut voluntas possit vincere, sed ut de facto vincat. Sic ajebat ad Deum *David* Psal. 17. ver. 30. *in te eripiar à tentatione*, quæ verba reddit *Augustinus* aliâ expressiori phrasi hoc modo legens: *à te eruar à tentatione, quoniam, à te, non à me eruar à tentatione.* Quid hoc est, à te, non à me? Numquid Propheta Regius libero arbitrio tentationibus non resistebat? Eas nonne superabat? Ità sanè. Cur ergo dicit Deo, interprete *Augustino*, *à te, non à me eruar à tentatione?* Nimirùm, quia vires, earumque efficaciam quibus tentationum vi obsistebat, atque vincebat, non à se ipso protectas, sed à Deo esse sentiebat, dicens v. 36. *Et dedisti mihi protectionem salutis tuæ, & dextera tua suscepit me. Augustinus: Et favor gratiæ tuæ suscepit me*: ergo defectus virium non arguit defectum liberi arbitrii: unde exponens illud Matth. 26. *Spiritus enim promptus est, caro autem infirma*, doctissimus *Maldonatus*, sic ibi n. 41. habet: *Causa reddita est, quamobrem orare debeant, quia etiamsi illis non desit animus, ac voluntas, vires tamen desint, nisi à Deo per orationem impetrent.* En iterùm quomodo in libero arbitrio est eligendi potestas, non tamen robur, non vires; quarum defectum auxilio intrinsecæ gratiæ Deus in nobis supplet. Hujus clarissima ratio deducitur ex irrefragabili Angelici Præceptoris doctrina; nam ut docet 1. 2. q. 111. art. 3. *Quinque sunt effectus gratiæ in nobis, quorum primus est, ut anima sanetur. Secundus, ut bonum velit. Tertius est, ut bonum, quod vult, efficaciter operetur. Quartus est, ut in bono perseveret. Quintus est, ut ad gloriam perveniat.* Primus ergo, ut anima sanetur, & secundus effectus, ut bonum velit. Hucusque liberi arbitrii elevati formalis ratio, & exercitium, etsi adhuc non efficax, ad quod constituitur potens per elevationem, quâ ipsi fit connaturalis tendentia in bonum supernaturale. Tertius effectus, ut id, quod vult, efficaciter operetur. Hic exercetur robur animæ, & uti formaliter; quia ex efficaci electione arbitrii opus aggreditur. Unde & requiritur liberum arbitrium, & ultrà requiruntur hæ vires gratiæ, ut dicit D. *Basilius* serm. de liber. arbitr. *Nam quod in hominis potestate situm est liberum arbitrium in eligendo, aut non eligendo, quod Diabolo resistat situm est, non in eo, quod possit penitùs robur habere contra effectus.* Sed est observandum (ut nuper innuimus) quod dum arbitrium eligit efficaciter bonum contra habitum, aut urgentem tentationem, etsi sit simpliciter bonum velle, quod ex se est effectus gratiæ operantis strictè, nondum est efficaciter operari; quod operari est distinctus actus, & effectus gratiæ cooperantis, juxta D. *Thomam* 1. 2. q. 111. art. 2. Unde ad hoc, præter indifferentiam po-

potestatis electivæ, requiruntur speciales vires, quas Deus sufficientes nulli negat, saltem ut petat, & quæ possunt esse majores, vel minores, ut postea videbitur. Quartus effectus est, ut voluntas perseveret in bono, & hoc majorum virium est, quas Deus specialiter confert, & ideò donum perseverantiæ à D. *Augustino* computatur inter specialia beneficia. Quintus est, ut ad gloriam anima perveniat: in quo est totius itineris nostri consummatio. Non ergo natura, non liberum arbitrium illud in æquilibrio semper positum crescit; sed crescunt vires gratiæ in Anima, seu crescunt vires Animæ, voluntatis, arbitrii secundùm gratiam confortatione Divinâ, ut à bono non avertantur; non quòd æquilibrium potestatis arbitrii deficiat, sed ut in electione boni confortetur.

6. Præterea: habituali gratiâ confert Deus hominibus participationem naturæ suæ, ipsos ordinans, & actu inducens ad participationem gloriæ, quæ est participationis naturæ consummatio. Hâc gratiâ vivit supernaturaliter anima; hæc enim est quasi anima animæ, in hac gratia crescit secundùm supernaturale esse. Quis audebit negare crescere vires, crescente homine secundum naturam, quam semper habeat ex Deo? Justus nè Dominus, qui & justitias dilexit, concessit Sanctis perfectiorem principii rationem, & negavit majorem agendi facultatem, virtutem, vires, quæ consequuntur principium? Quis hoc dicet? Hinc est, quod tentationes eædem non sunt æquales ad vires omnium; quæ enim à robustioribus contemnuntur, debilioribus graves sunt frequenter.

7. Hoc ergo supposito, ut omnis aliena, falsaque interpretatio, quæ occurrere menti in significatione hujus termini *æquilibrium* possit, penitùs amoveatur, memoranda venit nova quorumdam doctrina de æquilibrio, quam ad duas propositiones ejus AA. reducunt, quas latinè damus, fideli ex Gallo idiomate traductione. Prima est, *ut liberè fiat supernaturalis actio, dum tentatio violenta opponitur, necesse est habere potentiam completam resistendi, vimque æqualem, aut proportionatam violentiæ tentationis*. Secunda: *Ut quis sit liber à peccato, necesse est habere potentiam completam eamdem rejiciendi, viresque æquales, aut proportionatas attractivæ virtuti gratiæ*. Utramque propositionem adeò Fide Orthodoxâ certam putant, ut innuant, nullum Catholicum posse eam reprobare doctrinam, omnesque ad ei subscribendum teneri; nàm aliter discurrere, errare est. Priorem ex prædictis propositionem probare conantur ex Apostolo 1. ad Cor. 10. dicente: *Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis*. Posteriorem verò ex Tridentino sess. 6. can. 4. definiente, *liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum .... posse dissentire, si velit*. Nec dissimulandum, in eum sensum illos accepisse eam Concilii definitionem, ut idem sit dissentire, ac cuicumque gratiæ, quantumvis efficaci resistere.

8. Doctrina hæc viget in Gallia, putantibus quibusdam, hâc unicâ viâ Apostolicæ Sedis definitionibus omnes debitam obedientiam præstitu-

stituros. Unde & in responsionibus ad notos duodecim Parisienses articulos editis *Mechliniæ* anno 1726. ad artic. 4. sic dicitur: *Distinguimus Catholici inter propensionem, seu facilitatem, & inter vires. Vires significant potestatem simpliciter sufficientem ad bonum, & malum. Hæ potestates debent esse æquales, id est, tàm debet voluntas habere potestatem simpliciter sufficientem resistendi gratiæ, quàm habere potestatem simpliciter sufficientem resistendi tentationi. Hoc scilicèt est, quod Apostolus docet* 1. *Cor.* 10. *Fidelis Deus est, qui non patietur, vos tentari supra id, quod potestis. Si nunquàm tentatio concupiscentiæ est supra id, quod possumus: ergo adest semper potestas par resistendi. Atque hoc est, quod Catholici appellant æquilibrium virium, id est vires utrinque resistendo pares, vel aliis terminis potestatem physicam utrinque simpliciter sufficientem.*

9. Hujus sententiæ Patronus Primarius in Hispania nostra his nostris temporibus est *P. Marin*, qui tract. de justificat. 13. disp. 3. sess. 6. num. 90. tale defendens æquilibrium, propugnat, *Quod si Deus prævideat, exstituram in homine inclinationem reddentem naturaliter impossibilem actum præceptum, potest in pœnam peccati præteriti decernere, ut existat gratia in actu primo proximo ad actum præceptum, ut cum inclinatione gratiæ liberè possit peccare.* Et in alia hypothesi num. 99. quod Deus miraculosè producat inclinationem malam in voluntate, ut fiat æquilibrium libertatis, sic enim habet: *Si ergo Deus aliquando potest causare per se malas inclinationes constituentes libertatem ad peccandum, maximè quando relinquent voluntatem plenè indifferentem, & non magis inclinatam ad peccatum, quàm ad carentiam, ut eam relinquent in casu præsenti.*

10. Æquo animo ferre non possum, quòd, ut ad doctrinam Fidei spectans, vel pro ipsa Fide tuenda nobis tale æquilibrium proponatur necessarium. Plurimùm veneror singularia merita *P. Marin*. Sed Amicus sit *Plato*, amicus *Aristoteles*; magis tamen amica sit veritas cordato Theologo. Theologorum est falsitatem opinionum detegere, omnem inanitatem amputare; errorum, si qui sint, fibras evellere, stirpes evellere, semina extinguere. Ecclesiæ doctrina veritas est, non recens, nec nunc primùm orta, sed ab Apostolis jàm olim tradita, & in omnem terrarum orbem disseminata. Quando ergo doctrina hæc æquilibrii virium, vel ab Scholasticis, vel à PP. vel à Conciliis, ad conciliandam libertatem fuit edocta? Quando ad hæreses expugnandas ab ipsis fuit adhibita? Putant hujus novitatis auctores non sine injuria, necessariam ad assensum definitis veritatibus per Constitutionem *Unigenitus*, hanc doctrinam. Sed quomodo ipsa feliciter ad vinculum societatis, & debitæ Constitutioni *Unigenitus* obedientiæ firmamentum adhiberi potest, ut cesset in Galliis gravis illa animorum incitatio, studiorumque commotio? Numquid sic ab errore Quesnelli defensores educti, in viam poterunt dirigi salutis? Dum doctrina hæc tot inconvenientibus penè insuperabilibus irretita non in partes Religionis Christianæ inclinat, sed potius multis argumentis convicta ad dissensum sui indu-

inducit, & provocat. Hanc ergo ut adversùs recepta Ecclesiæ dogmata pugnantem, PP. sententiis oppositam, & omnibus tàm Theologiæ, quàm Philosophiæ moralis principiis penitùs contrariam constantissimè sequentibus Conclusionibus rejiciam, quibus fiet perspicuum, non Fidei dogma, sed erroribus obnoxium dicendum esse hoc virium æquilibrium.

11. Sed priusquam ad probationem descendam, siste Lector, & vide, quàm gravem, enormem, minimèque ferendam in me Caducifer immittit injuriam. Imponit mihi pag. 285. num. 68. quod relato æquilibrio Juliani hæretici, Patrem *Marin* ad classem hæreticam Juliani relegaverim, hisce verbis; *In hujus æquilibrii classem hæreticam R. P. Benitez relegare visus est P. Joannem Marin, licèt tacite: unde & veritati, & justo dolori satisfaciendo deesse non potui.* Priusque num. 65. sic conclusit. *In quibus verbis en typum, fidelissimumque characterem illius sinistri conceptus, quem de æquilibrio à R.P. Marin, & aliis Catholicis, vel potius ab omnibus propugnato formavit R. P. Benitez.* Hic fidem tuam Caducifer. Nonnè num. 5. dixeram, doctrina hæc (novi scilicet istius æquilibrii) viget in Gallia? Nonnè ibi dixeram, quod contineretur *in responsionibus ad notos duodecim articulos Parisienses anni* 1726.? Nonnè tandem ipsum numerum secundum, cujus verba, Caducifer, carpis, sic incepi: *Dicant ergo hi Catholici, contra quos agimus* &c.? Quâ ergo fronte dicis, quòd relegaverim Patrem *Marin* ad classem hæreticam *Juliani*? An fortè æquilibrium illud noviter divulgatum in Gallia, & *Mechliniæ* idem est cum æquilibrio Juliani hæretici? Si affirmat, caveat sibi ab illius æquilibrii inventoribus, aut assertoribus. Si negat: ergo statuendo Patrem *Marin* in Hispania Patronum æquilibrii *Mechliniensis*, aut si mavis, Gallici, non ablegavi ipsum ad classem hæreticam *Juliani*. Hæc *veritati, & justo dolori satisfaciendo* omittere non potui: nec quod ille imponit mihi pag. 283. num. 64. quod vocaverim P *Marin* illius intelligentiæ sinistræ PRÆCIPUUM AUCTOREM, cum solùm dixerim PATRONUM PRIMARIUM, idque cum restrictione hâc, IN HISPANIA: quæ differunt, & imponunt Caducifero onus quærendi alium auctorem in Hispania, qui huic systemati Mechliniensi, ante P. *Marin* fuerit patrocinatus: quem aut assignare debet, aut cessare à querelis. Rursus quâ fronte negat ipse fuisse, & esse quosdam, qui ad libertatem exigant æquilibrium virium? Quid, cedo, significant verba illa à me adducta num. 5. ex responsionibus Mechlin. ad art. 4. *Distinguimus Catholici inter propensionem, seu facilitatem, & inter vires. Vires significant potestatem simpliciter sufficientem ad bonum & malum. Hæ potestates debent esse æquales .... atque hoc est, quod Catholici appellant æquilibrium virium, idest vires utrimque resistendi pares &c.* Nonnè hìc proponitur velut doctrina Catholica, quòd potestates ad bonum, & malum debent esse æquales, & vires utrimque resistendi pares? Et post hæc nullus docuit, jùxta Caduciferum, æquilibrium virium, quod ibi oppugnabam. Audiat ille P. *Assermert* Doctorem

ctorem Sorbonicum Ord. Minorum tom. 2. pag. 100. in suo tractatu Gallicè scripto, *Defense de la Bulle Unigenitus*, dicentem: *Agnovit Ecclesia, præter gratiam efficacem, aliam sufficientem; & per sufficientem intelligit eam, quæ saltem mediatè vires pares, & æquales confert relativè actuali cuilibet opposita concupiscentiæ superandæ. In substantia dogmatis Catholici.* Et pag. 160.: *Ex dictis liquidò patet, gratiam sufficientem, quam Sancta, ac Romana Ecclesia admittit, illam esse, quæ voluntati confert vires pares, & æquales relativè ad vincendam cupiditatem, & ad mandata Dei servanda.* Consentiunt & alii, non aliam veram, non aliam agnitam ab Ecclesia, non aliam ab omnibus Catholicis agnoscendam esse libertatis ideam, asserentes, tàm in suis scriptis, quàm in publicis Thesibus.

12. Deinde quâ veritate asseritur Patrem *Marin* ab hoc æquilibrio propugnando fuisse alienum? Dicat mihi, quid significent verba illa num. 9. adducta: *Quòd si Deus prævideat extituram in homine inclinationem reddentem naturaliter impossibilem actum præceptum, potest in pœnam peccati præteriti decernere, ut existat gratia in actu primo proximo ad actum præceptum, ut cum inclinatione gratiæ liberè possit peccare.* Nonnè qui sic loquitur, satis manifestè dicit, hominem non liberè peccaturum; adeoque nec futuram libertatem veram in homine, nisi, dum liberè peccat, existat gratia in actu primo proximo ad actum præceptum? Quid hic profectò sibi vult, nisi ponere æquilibrium virium additâ inclinatione gratiæ contra pravam inclinationem, eo fine ut actus ponendus sit peccatum? Potest quidem justissime Deus subtrahere gratiam in pœnam peccati; at hic asseritur, quod Deus in pœnam peccati præteriti decerneret, ut existeret gratia in actu primo proximo ad actum præceptum, ut peccatum sit actio, quæ aliàs non esset peccatum. An non etiam idem statuit in secundo loco, dum dicit: *Si ergo Deus aliquando potest causare per se malas inclinationes constituentes libertatem ad peccandum, maximè quando relinquent voluntatem plene indifferentem* &c. Nonnè qui sic loquitur fatetur non futuram libertatem ad peccandum, nisi adsint malæ inclinationes? Non hic merè hypotheticè loquitur, cùm in eodem num. 99. apertè pronuntiet, & doceat cum *Ribadeneira* disp. 2. de actibus humanis: *Deum posse causare per se cogitationes, & motus necessarios, inclinantes ad actiones malas præcisivè à malitia; non verò ad actiones malas ut turpiter habendas*: quam sententiam ultro admittit, & ex eadem intulit. *Si ergo Deus aliquando potest causare per se malas inclinationes* &c.: Unde apertè sentit malas inclinationes oppositas inclinationibus gratiæ constituere indifferentiam libertatis, malasque inclinationes constituere libertatem ad peccatum, quæ ut salvetur, illas Deus potest producere. Quare ex judicio constituendi libertatem per inclinationes malas, ponit casum, in quo gratia habitualis, quæ ex parte actus primi in hominibus justis se habet, vi suæ inclinationis inducat necessitatem ad actum præceptum, & ait: posse dici, quod in tali casu, ut salvetur libertas, Deus producat miraculosè in voluntate incli-

inclinationem malam æqualem ad peccatum, ut sic ex duplici inclinatione inclinante ad opposita coalesceret æquilibrium libertatis. Verùm respondet *Caducifer* pag. 289. textum secundum non inveniri in P. *Marin* loco citato num. 90. at invenitur num. 99. Dicit secundò non haberi ibi *verbulum illud æquilibrium*. Sed quid tum, si res ipsa exprimatur nomine æquilibrii significata? Tertiò respondet rem interrogatam esse tam Methaphysicam, & Hypotheticam &c. Sed si clarum erat Patrem *Marin* loqui in casu omnino Methaphysico, & Hypothetico, cur debuit Caducifer mutare To *potest* in *posset*, dicens lin. 30. pag. 289. *Si Deus posset causare*: cum P. *Marin* dicat: *Si Deus potest causare*? Cur & ille adjungit timida illa verba *Forte dici ita posse*: Et rursum: *Quæ aliorum judicio relinquo*: Quæ sane non indicant agi de re omnino Methaphysica.

13. Sed ad majorem hujus veritatis confirmationem audiamus eundem P. *Marin* tract. 10. de bonit. & malit. &c. disp. 6. num. 24. dicentem: *Libertas activa, per augmentum homogeneum inclinationis, seu diminutionis allicientis, & per decretum homogeneum diminutionis retrahentis potest transire in libertatem passivam.* An non hic videtur ille constituere perfectam libertatem per æqualitatem inclinationum, dum inclinationis in unam partem AUGMENTO HOMOGENEO significat minui libertatem; & usque adeo posse ita minui, ut transeat in passivam libertatem? Urgetur magis hoc ex his, quæ habet tract. 13. de Justificat. disp. 3. sect. 6. num. 92. *Quando datur æqualis inclinatio in omissionem, quàm in actum præceptum, actus præceptus non est naturaliter necessarius; sed in tali casu daretur æqualis inclinatio in omissionem, quàm in actum præceptum: quia si gratia inclinabat ut octo in actum præceptum, vehemens inclinatio inclinabat ut octo in omissionem: ergo in tali casu actus præceptus non esset naturaliter necessarius. Imo voluntas esset omnino indifferens ad actum, & omissionem, quia non habebat majorem inclinationem ad unum, quam ad aliud.* Quid expressius pro æqualitate, & quidem arithmetica virium, pro æqualitate propensionum constituente libertatem? *Si gratia inclinabat ut octo in actum præceptum, vehemens inclinatio, inclinabat ut octo in omissionem*: ergo *in tali casu*, inquit P. *Marin*, *actus præceptus non esset naturaliter necessarius.* Quid si unâ inclinatione existente ad octo, altera sit ad septem vel sex? Actus profectò juxta ipsum necessarius esset. Hæc sufficient de mente hujus Auctoris, quæ, iterum dico, *veritati, & dolori satisfaciendo* omittere non potui. Absit tamen, quod hæresis suspicionem velim ingerere huic doctissimo viro, cujus gloriæ, meritò, atque ex animo faveo, qui non exigit ab ullo Theologo, ut asserta sua cæco modo recipiat, & quòd ei non liceat rationes suas, quibus retardatur ab eisdem assentiendo, proponere.

14. Admonueram etiam ex auctoritate tot Sanctorum Patrum mihi consentientium, distinguendam esse veram libertatem à viribus libertatis. Dissentit Caducifer pag. 282. num. 63. demeloquens hisce verbis: *Quorum primus, postquàm prius cum multis SS. Patribus*, & D. Tho-

D. Thoma, *statuit verum in libertate æquilibrium*.... *num.2. distinguens, nescio quâ Philosophiâ, veram libertatem à viribus libertatis* &c. Non ego omne æquilibrium rejeci. Amplexus sum illud, quod S. *Thomas* post SS. PP. admisit, solumque æquilibrium virium noviter inventum, Patribus ignotum, rejiciendum duxi; distinguens veram libertatem, à viribus libertatis, eâ Philosophiâ, quâ D. *Basilius* citatus num. 2., ac etiam *Maldonatus* non infimus Societatis Theologus, ibidem etiam adductus, inter ea distinxerunt; verba *Maldonati* hic repetere placuit: *Causa redditio est, quamobrem orare debeant, quia etiamsi illis non desit animus, ac voluntas, vires tamen desunt, nisi à Deo per orationem impetrent*. An illi, quibus nec deest animus, nec voluntas, non habent veram libertatem? Non habent tamen vires, juxta *Maldonatum*, nisi à Deo impetrent. Igitur juxta Philosophiam hujus doctissimi Jesuitæ, aliud est vera libertas, aliud vires. Unum inveniri potest sine alio, ideoque distinguuntur. Sed apud Caduciferum tantum sapit ille, quantum sibi sapere videtur. Sed ad id, quod ab initio scripsi revertamur. Sit ergo

§. II.

Prima Conclusio.

Ut quis liber sit à peccato, dum ab eo retrahit vis victricis Gratiæ, necesse non est, habere potentiam eamdem rejiciendi, viresque æquales, aut proportionatas attractivo Gratiæ.

15. HÆc conclusio quoad utramque partem directè est contradictoria secundæ propositioni allatæ. Et quidem secunda pars, nempè, quod ut quis sit liber à peccato, non debeat habere vires æquales, seu proportionatas attractivo gratiæ ei contrarias, ad evidentiam demonstrari potest ex doctrina Angelici Præceptoris 3. p. q. 62. art. 6. *Quod effectus gratiæ est reprimere concupiscentiam impellentem ad peccandum; quia minima gratia, potest resistere cuilibet concupiscentiæ, & mereri vitam æternam*. Quam repetit q. 70. art.4. ubi asserit, *Sufficere ad reprimendam concupiscentiam fomitis, & ad implendum mandata legis, quia minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ, & vitare omne peccatum mortale, quod committitur in transgressione mandatorum legis: minima enim Charitas plus diligit Deum, quàm cupiditas millia auri, & argenti*. Ex hoc Angel. Præceptoris principio habetur, minimam gratiam omnes vires concupiscentiæ superare, omnique tentationi, & peccato superiorem esse. Si ergo minima gratia tantùm valet: ubi nam gratia illa, contra quam æqualitas virium fingitur? Vel si vires concupiscentiæ inferiores sunt semper minimæ gratiæ, quænam illæ sunt vires æquales attractivo gratiæ?

16. Cre-

16. Crescit Argumenti robur ex superiùs exposita ejusdem Præceptoris S. Doctrina vere Catholica, secundùm quam triplicem charitatis gradum distinguit, nimirùm incipientium, proficientium, & perfectorum, ut docet 2. 2. q. 21. art. 9. ubi sic in corpore habet: *Dicendum, quod spirituale augmentum charitatis considerari potest, quantùm ad aliquid simile corporali hominis augmento. Quod quidem quamvis in plurimas partes distingui possit, habet tamen aliquas determinatas distinctiones secundùm determinatas actiones, vel studia, ad quæ homo perducitur per augmentum. Sicut infantilis ætas dicitur antequam habent usum rationis, postea autem distinguitur alius status hominis, quando jam incipit loqui, & ratione uti: iterum tertius status ejus est pubertas, cùm jam incipit posse generare, & sic deindè quousque perveniatur ad perfectum: ita & etiam diversi gradus charitatis distinguuntur secundùm diversa studia, ad quæ homo perducitur per charitatis augmentum. Nam primò quidem incumbit homini studium principale ad recedendum à peccato, & resistendum concupiscentiis ejus, quæ in contrarium charitatis movent. Et hoc pertinet ad incipientes, in quibus charitas est nutrienda, vel fovenda, ne corrumpatur. Secundùm autem studium succedit, ut homo principaliter intendat ad hoc, quod in bono proficiat. Et hoc studium pertinet ad proficientes, qui ad hoc principaliter intendunt, ut in eis charitas per augmentum roboretur. Tertium autem studium est, ut homo ad hoc principaliter intendat, ut Deo inhæreat, & eo fruatur: & hoc pertinet ad perfectos, qui cupiunt dissolvi, & esse cum Christo. Sicut etiam videmus in motu corporali, quod primùm est recessus à termino: secundùm autem est appropinquatio ad alium terminum: tertium est quies in termino.* Quam doctrinam repetit q. 183. art. 1. & q. 189. art. 3. ad 2. Tenentur ergo AA. isti fateri, esse in incipientibus vires infantium, prout illos appellat Apostolus *Petrus* 1. cap. 2. vers. 2. *Sicut modò geniti infantes, rationabiles sine dolo lac concupiscite*. In proficientibus vires adolescentium, prout ibidem dicit: *Ut in eo crescatis in salutem*. Atque Apostolus *Paulus* ad Ephes. 1. vers. 15. *In charitate crescamus in illo per omnia, qui est Caput Christus*. In perfectis denique vires virorum, secundùm quod ad virilem ætatem in vita supernaturali Sancti Dei veniunt, & malitià parvuli, sensibus autem perfecti sunt, ut idem *Paulus* hortatur 1. Cor. 11. vers. 20. & ibidem cap. 16. vers. 13. *Viriliter agite, & confortamini*. Undè nihil non possunt, dicente eodem Apostolo ad Philipp. 1. vers. 13. *Omnia possum in eo, qui me confortat*. In hujusmodi autem necesse est fateri, quod secundùm gratiam crescant, cum hæc habeat rationem naturæ in esse, & vita supernaturali.

17. Ex his, inquam, principiis deducitur secunda Conclusionis pars, quam primò probandam assumimus, ut prima dilucidior, & apertior fiat. Crescentibus hominibus in gratia, & charitate, non crescunt vires concupiscentiæ, vel quia charitas tàm ex virtute Spiritus Sancti, quàm secundùm propriam rationem habet impeccabilitatem, ut docet *D. Thomas* 2. 2. q. 21. art. 9. vel quia homo spiritualis ex habitu charitatis habet

inclinationem ad rectè judicandum de omnibus secundùm regulas Divinas, ex quibus judicium profertur, teste *D. Thoma* 2. 2. q. 60. art. 1. vel quia quilibet actus charitatis disponit ad charitatis augmentum, reddendo hominem promptiorem ad iterùm agendum, & habilitate crescente, donec conetur ad perfectum, & tunc actu augetur, 2. 2. q. 24. art. 7. vel quia ideò charitas nominatur via ab Apostolo, quâ Deo appropinquamus, quia per ipsam mens Deo unitur, 1. 2. q. 28. art. 1. loquens *D. Thomas* de amore in communi & 22. q. 23. art. 1. ubi quod charitas est amicitia. Et tandem quia ipsa est virtus, quæ concupiscentias frænat, affectus temperat, desideria sancta adauget, & multiplicat, vitiosa castigat, confusa ordinat, cogitationes pravas removet, sanctas ingerit, ignem libidinosæ voluptatis extinguit, atque mentem ab omni vitiorum tempestate defendit: quare dixit *S. Augustinus* lib. 3. de doctrina Christiana cap. 10. *Quantò magis regnum cupiditatis destruitur, tantò magis caritatis augetur*. Non ergò secundùm charitatem crescunt vires concupiscentiæ, sed minuuntur. Nam sicut semper ratio secundùm naturam superior est concupiscentiæ, juxtà illud Genes. 1. 7. *Sub te erit appetitus tuus*: ita crescentibus hominibus in vita spirituali, subjicitur magis, ac magis spiritualibus animæ viribus concupiscentia, viresque amittit, quibus tendit in actum peccati. Unde *S. Thomas* 2. 2. q. 24. art. 9. ad 2. egregiè docet, quod incipientium principalior cura est, ut resistant peccatis, quorum impugnatione inquietantur. Sed postea hanc impugnationem minùs sentientes, jam quasi securiùs intendunt ad perfectum. Non quod à tentationibus securi sint; sed quod superiores sint animæ vires vigori tentationum. Undè non solùm ad eas repellendas, sed ad alios profectus tendunt, *Ex una parte*, inquit ibidem, *facientes opus, ex alia parte habentes manum ad gladium*, ut dicitur in *Esdra* de ædificatoribus Hierusalem lib. 2. cap. 4. Et notandum, quod modo non loquimur de extraordinariæ providentiæ permissionibus, quas experti sunt *Paulus* Apostolus, *Hieronymus*, & alii: de quibus propriissimè dicendum: *Certamen fortè dedit illi, ut vinceret, & sciret quoniàm omnium potentior est sapientia*. Sap. 10. vers. 12. Ille enim fidelissimus Deus, qui ad gloriosiorem victoriam certamen forte dat, extraordinarias etiam vires animæ confert; *atque ita facit cum tentatione proventum*, ut dicitur 1. Cor. 10. Tandem in perfectis adeo superiores sunt vires animæ, ut homo ad hoc vehementissimè tendat, ut Deo fruatur, quod etiam Angel. Doctor notavit ubi supra. Undè concupiscentia potest quodammodo dici victa, non prælio, sed bello. Et ideo Apostolus ad Philippens. 3. vers. 13. dicebat. *Quæ quidem retrò sunt obliviscens, ad ea verò quæ sunt priora extendens meipsum*.

18. Dicant ergò hi Catholici, contra quos agimus, an vires concupiscentiæ crescant, crescentibus hominibus secundùm gratiam, & caritatem. Explicent principium, ex quo oritur, aut oriri potest hujusmodi augmentum. An ab ipsa gratia? Quis audebit dicere, quod dum charitas carnales sub rationis imperio cohibet passiones, dum anima mediâ caritate, quæ sunt virtutis, honestatis, & meriti sectatur; dum ani-

animam in certamine roborat, & ad profectum virtutis impellit, quòd ab ipsa in proficientibus, & perfectis augentur vires animæ contra ipsam gratiam? Quid enim sacrilegum magis audax Hæreticorum genus attentavit usquam, quàm quod ipsa virtus Dei, quâ elevamur, & liberamur à malo, augeat vires contra se ipsam? Sed si non à gratia, à quonam accipiuntur vires contra crescentem gratiam? An à natura? Natura bona est, & à bono, quod per gratiam perficitur, inde non oriuntur vires contra gratiam. An ab infirmitate, & deordinatione naturæ? Hæc per gratiam curatur: à medicina autem non proveniunt vires contra ipsam. Undè ergo hæ somniatæ vires æquales semper attractivo gratiæ?

19. Ponamus ergo *D. Paulum* Apostolum, virum perfectum, & hominem, seu infantem proficere incipientem in via Dei, eadem tentatione invasos: juxta istorum AA. sententiam, ut isti sint à peccato liberi, debent habere vires æquales, aut proportionatas attractivæ gratiæ virtuti, ut eam nimirum abjiciant: ergo dicendum est, vel quod vires illius excellentissimæ, & majoris gratiæ, & charitatis non perseveraverunt in Paulo, ut sic sint æquales tentationis motus, quibus posset resistere gratiæ; vel quod, quò magis mens ipsius uniebatur Deo, ardentiori, quàm in aliis, voluptatis vi fatigabatur; quod in graviores interius agebatur tentationes; quod novi perniciosique proveniebant concupiscentiæ insultus, quibus ipsius mens æquè periclitaretur, ac aliis nimirum, ut tentationes ad gradum gratiæ ascendentes possint resistere ipsi gratiæ, nè pereat libertas. Quod si hæc dici non possunt, ut verè non possunt, dicendum, & certissimè tenendum est, quòd ad libertatem non requiritur illa æqualitas virium, sed quod tam in perfectis, quàm in proficientibus sine tali æqualitate datur perfecta libertas. Quod si verum est de illis, qui differenter habent gratiam, & charitatem, quantò magis de illis, quorum alter habitualem gratiam possidet, alter non habet. Quod, quàm verum sit, unusquisque apertis oculis facilè cognoscere potest.

20. Jam prima pars conclusionis, quòd ut quis sit liber à peccato, dum ab eo retrahit vis victricis gratiæ, non necesse est habere potentiam rejiciendi hujusmodi gratiam victricem, non minori evidentiâ deducitur ex eo, quod quantò magis vires gratiæ in nobis excedunt, tantò magis libertas nostra est conformis libertati Capitis nostri impeccabilis Filii Dei, tantòque magis meritum nostrum ex illo augetur, & illi conformatur. Ad quid ergo requiritur posse repellere gratiam, vel posse peccare? Cum nec ad libertatem, nec ad meritum sit essentialiter requisitum. Non ad libertatem: undè *D. Augustinus* lib. 5. contr. Julianum cap. 18. ipsum graviter reprehendit: *Putas*, inquiens, *ad liberi arbitrii pertinere naturam, ut possit utrumque, scilicet & peccare, & non peccare; & in hoc existimas hominem factum ad imaginem Dei, cùm Deus ipse non possit utrumque*. Et lib. 6. cap. 10. *Te fallit definitio tua, quâ liberum arbitrium definisti, liberum arbitrium non esse aliud, quàm possibilitatem peccandi; ut scilicet æquè utrumque pertineret ad liberum arbitrium*. Quod etiam in Massiliensibus *D. Prosper*. Epist. ad

August. reprehendit. *Quidquid enim in libris contra Julianum ab ipso sub hac quæstione objectum, potentissimè debellasti* (Divum *Augustinum* alloquitur) *hoc totum ab istis SS. intentiosissimè conclamatur. Vndè & eamdem libertatis notionem esse volebant, ut quantùm quisque ad malum, tantùm haberet facultatis ad bonum: parique momento animum se, vel ad vitia, vel ad virtutes movere, quem bona appetentem gratia Dei foveat; mala sectantem, damnatio justa suscipiat.*

21. Hoc similiter probat D. *Thomas* in 2. dist. 25. q. 1. art. 5. utrum in Deo sit liberum arbitrium? *Ad rationem*, inquit, *liberi arbitrii non pertinet, ut indeterminatè se habeat ad bonum, vel ad malum; quia liberum arbitrium per se in bonum ordinatum, cùm bonum sit objectum voluntatis, nec in malum tendat, nisi propter aliquem defectum, qui apprehenditur ut bonum; cum non sit voluntas, vel electio nisi boni. Et ideò ubi est perfectum, & liberum arbitrium, ibi in malum tendere non potest: sed hoc ad libertatem arbitrii pertinet, ut actionem aliquam facere, vel non facere possit. Et hoc Deo convenit: bona enim, quæ facit, potest non facere, nec tamen malum facere potest.* Idem docet supra dist. 7. q. 1. art. 1. & 1. p. q. 62. art. 8. & 2. 2. q. 88. art. 1. ad 1. *Dicendum: quod sicut non posse peccare, non diminuit libertatem; ita etiam necessitas firmatæ voluntatis in bono, non diminuit libertatem, ut patet in Deo, & Beatis. Et talis est necessitas voti, similitudinem quamdam habens cum confirmatione Beatorum. Vnde Augustinus dicit in ead. Epist. 15.* (nunc 127.) *ad Armentarium, & Paulinam: Felix necessitas est, quæ in meliora compellit.* Quod totum fusiùs explicat q. 16. de malo art. 5.

22. Hæc est ergo perfectissima libertas, quod sit immunis à peccato. Quid enim aliud est peccatum, *nisi impeditivum, & corruptivum libertatis*, ut dicit *D. Thomas* in 2. dist. 25. q. 1. art. 5. ad 2. ex quo principio probant *D. Thom.* & M. P. *Augustinus* majorem, & perfectiorem libertatem in *Adamo*, quàm in posteris fuisse. Sic iste lib. 1. cont. duas Epist. Pelagianor. cap. 2., inquit, *Libertas quidem perit per peccatum; sed illa, quæ in Paradiso fuit, habendi plenam cum immortalitate justitiam.* Et *D. Thomas* in 2. dist. 25. q. 1. art. 4. *Cum in statu innocentiæ nihil ad bonum impediret, videtur, quod liberum arbitrium augeatur, & minuatur.* Sic in justis datur perfectior libertas, quàm in peccatoribus, in Angelis, quàm in hominibus, in Angelo superiore, quam in inferiore, & in Deo longè perfectior, quam in Angelis.

23. Ratioque à priori desumitur, quia vera & perfecta libertas, qualis est filiorum Dei, ex Divina gratia oritur, nec laudabiliter est liberum, nisi quod fuerit Dei gratiâ liberatum. Sic *August.* lib. 1. oper. ultimi cont. *Julianum* cap. 78. illud deducit ex illo *Joannis* 8. *Si vos Filius liberaverit, verè liberi estis: quia omnis, qui facit peccatum, servus est peccati.* Quod versans *D. Thomas* loco citat. *Non redimitur*, ait, *nisi quod in servitute fuit, sed per sanguinem Christi redempti sumus, ut dicitur* 1. *Petri*: ergo per peccatum in servitute trahitur, & ita libertas minuitur. Ideo PP. Carthaginenses in Epist. ad Innocentium Pa-

Papam, quæ est 175. aliàs 90. inter Epistolas *S. Augustini*, dicebant: *Id agunt isti damnabilibus disputationibus suis, ut non defendendo, sed potius in sacrilegam superbiam extollendo liberum arbitrium, nullum relinquant locum gratiæ Dei, quâ Christiani sumus, quâ & id ipsum nostræ voluntatis arbitrium verè sit liberum, dum à carnalium concupiscentiarum dominatione liberatur, dicente Domino: Si vos filius liberavit, tunc verè liberi estis: quod auxilium Fides impetrat, quæ est in Christo Jesu Domino nostro*. Et iterum Epist. 217. *Vitali Carthaginensi*: *Si verè volumus defendere liberum arbitrium, non oppugnemus, unde fit liberum. Nam qui oppugnat gratiam, quâ nostrum ad declinandum à malo, & faciendum bonum, liberatur arbitrium, ipse arbitrium suum adhuc vult esse captivum. Responde ergo, quomodò dicit Apostolus* (ad Col. 1. 12. & 13.) *gratias agentes Patri idoneos facienti nos in partem sortis Sanctorum in lumine; qui eruit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in Regnum Filii charitatis suæ. Responde, quomodò ad declinandum à malo, & faciendum bonum liberum habeamus arbitrium, quando erat sub potestate tenebrarum? Unde nos si, quemadmodùm dicit Apostolus, Deus eruit, ipse utique liberum fecit*.

24. Insignis est etiam *D. Thomæ* locus ex quæst. 22. de verit. art. 3. ad 2. in quo eamdem veritatem subjicit, dicens: *Quod posse eligere malum, non est de ratione liberi arbitrii, sed consequitur liberum arbitrium, secundùm quod est in natura creata possibile ad defectus*. Non enim est aliqua repugnantia, quòd detur aliquis status, ad quem hæc peccandi potentia aliquo modò pertineat, ut expressè docet *D. Thomas* 2. ad Annib. dist. 25. q. unic. art. 5. ubi probat, eamdem esse potentiam, quâ quis est liber ad bonum, & malum. Et cum sibi tertiò opposuisset: *Anselmus dicit, quod posse peccare, neque est libertas, neque pars libertatis; sed libertas à justitia est, secundùm hoc, quod est posse peccare: ergo videtur, quod inconvenienter libertatem talem assignet*. Respondet: *Ad tertium dicendum, quod non est libertas simpliciter, ut dictum est, libertas à justitia, sed secundùm quid, & propter hoc etiam, non computatur inter partes principales, sed quasi per consequens reducitur ad alteram libertatem, ut dictum est*.

25. Dixi aliquomodò; non ut naturam constituens, sed ut defectus naturæ inhærens, cujusmodi sunt defectus, qui in artibus, scientiis, potentiisque accidunt, ad quos nec potentiæ, nec scientiæ ordinantur, provenientes solùm ex eo, quod potentiæ, scientiæ, & artes à suo ordine, suisque regulis deflecti possunt vel retrahi: non quia ipsæ deflectant, sed quia ab ipsis homines longius recedentes deflectunt. Sic se habet potentia peccandi, ut ipsam explicat *D. Thomas* in 2. dist. 44. q. 1. art. 1. dicens: *Potentia cognoscitur per actum. Unde ex consideratione actus peccati judicium sumendum est de potentia peccandi. In actu autem peccati sunt duo, scilicet substantia actus, & deformitas, vel defectus debitarum circumstantiarum. Unde oportet, quod etiam in ipsa potentia peccandi duo attendantur; scilicet ipsa potentia, quæ est prin-*

cipium actus, & hæc est eadem, quæ est principium actus ordinati, & inordinati, & hæc est à Deo. Consideratur etiam in ea defectus quidam; secundùm quem actum deficientem producere possit. Potentiæ enim perfectissimæ nunquam deficiunt ab eo, ad quod ordinatæ sunt, ut patet in necessariis. Unde quod potentia impediatur, vel retrahatur ab eo, ad quod naturaliter ordinata est, oportet quod sit ex defectu ejus, in quantùm scilicet alteri agenti, quod impedit, succumbit. Unde cùm potentia voluntatis humanæ sit per se ordinata ad bonum, defectus à bono in actu ejus oportet, quod causetur ex aliquo defectu in ipsa, per quem ab aliquo vinci potest, vel delectatione, vel suggestione, vel quocumque alio, ut ab eo, quod est naturale sibi. Notentur hæc ultima verba: *Quod voluntas humana ab eo, quod sibi naturale est, ad id quod est innaturale pertrahitur*, quia nempe à delectatione, suggestione, vel ab alio vincitur. Meritò ergo dixit *Theophilat.* in 1. *Marci. Dicimus itaque peccatum non esse potentiæ, sed impotentiæ.* Et Euthim. in 19. *Matthæi: Dicimus, quod facere mala non est potentiæ, sed impotentiæ.*

26. Hìc obiter rejiciendus venit Caducifer, qui pag. 274. num. 52. dicit, quòd *potentia ad malum sit pars libertatis*: Et paulo post: *Tertium quòd potentia peccandi sit à Deo*; atque hoc ultimum non veretur imponere *S. Thomæ*, qui tamen locis ab eo adductis castissimè, & cautissimè loquitur, ut de Deo loqui fas est; ait enim *S. Thomas* in Epist. ad *Rom.* cap. 13. lect. 1. littera E. *Ipsa potentia, quâ peccatur à Deo est*, quod longè est diversum ab eo, quod potentia peccandi sit à Deo. Secundò quoque loco ab ipso citato, scilicet in 2. dist. 44. art. 1. sic ait S. Doctor: *Ergo potentia peccandi, quantum ad id, quod potentiæ est, à Deo est*. Ubi manifestum est *S. Thomam* non dicere simpliciter, & absolutè, *potentiam peccandi esse à Deo*, ut ait Caducifer; sed solùm sub restrictione hâc, *quantùm ad id quod potentiæ est*: estque hoc cautè loqui; ubi è contra modus loquendi Caduciferi absolutus, *potentia peccandi est à Deo*, nescio quid horridi contineat. Mirum quoque eum asserere *potentiam ad malum esse partem libertatis*, cum *S. Anselmus* de lib. arbit. cujus auctoritate utitur pag. 268., manifestè dicat: *Posse peccare non est libertas, nec pars libertatis*: immo ipse referat *Anselmum* dicentem in Dial. cap. 1. quòd *libertas in suo conceptu abstracto, & Methaphysico non includit potentiam peccandi, ut patet in Deo, licèt in natura rationali inferiori possit includi*. Videsis ea quæ supra Disp. 1. Dubio 1. §. 2. in gratiam hujus doctrinæ produximus. Quare sicut oculus non est in ratione potentiæ visivæ perfectus, qui colores aliquos videt, ubi non sunt; immo tunc à perfectione potentiæ visivæ tantò magis deficit, quantùm in illa colorum discretione turpiùs hallucinandi est occasio; ita prorsùs non est potentia perfectè libera, quæ bonum non ordinatum, ut verum bonum prosequitur, sed est potentia libera deficiens, seu minus libera, quia nempè mali nec est intentio, nec finis. Ergo liberi, & perfectissimè liberi sumus per gratiam libertate supernaturali: & quò major in nobis fuerit gratiæ vis, & efficacia, per-

perfectior nostra erit libertas, secundùm quod magis accedimus ad perfectissimam libertatem Christi Capitis nostri.

27. Hinc ergo fit, ut qui per peccatum à Deo avertitur, licèt maneat liber ad bonum ex misericordia Dei, ad malum ex defectibili natura; optimam tamen perdit rationem libertatis. Quod profundissimè, & solidissimè conspexit M. P. *August.* dum lib. de corrept. & Grat. cap. 1. num. 2. dixit: *Liberum arbitrium ad malum, & ad bonum faciendum confitendum est nos habere, sed in malo faciendo liber est quisque justitiæ, servusque peccati; in bono autem liber esse nullus potest, nisi fuerit liberatus ab eo, qui dixit: Si vos filius liberaverit, tunc verè liberi eritis.* Et cap. 8. *Quod voluntas humana non libertate consequitur gratiam, sed gratiâ potius libertatem.* Et 1. Retract. cap. 15. n. 4. *In tantùm libera est, in quantùm liberata est. Arbitrium voluntatis tunc est verè liberum, cùm vitiis, peccatisque non servit.* Et Epist. 89. nunc 157. cap. 3. num 16. explicans illud *Pauli* ad Rom. 7. *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. Cur non dixit*, inquit, *potius per meum liberum arbitrium, nisi quia libertas sine gratia, non est libertas, sed contumacia.* Et de spirit. & litter. cap. 30. num. 52. *Sicut lex per fidem, sic liberum arbitrium per gratiam non evacuatur, sed statuitur.* Id ipsum apertissimè docet *August.* lib. 3. Oper. imperf. num. 108. *Ego dixi non esse liberum quemquam ad agendum bonum sine adjutorio Dei.* Et num. 110. *Arbitrii liberi infirmitatem ad agendum bonum nonnisi per Christi gratiam humana potest reparare natura. Ac per hoc verum est quod dixi, Neminem esse liberum ad agendum bonum sine adjutorio Dei.* Et num. 112. *Ecce quod jam dixi, iterum dico, & vobis video sæpè dicendum, Nemo nisi per gratiam Christi ad bonum quod vult agendum, & ad malum quod odit non agendum, potest habere liberum voluntatis arbitrium.* Et num. 118. *Quid est quod ait Dominus, sine me nihil potestis facere; quia nemo ad bene agendum, quem non ipse liberat, liber est.* Et tandem num. 222. *Dilectio sine qua nemo piè vivit, sine qua nullius est bona voluntas, & cum qua nullius est nisi bona voluntas.* Si ergo perfectiori modo est liber, perfectiorique gaudet arbitrii libertate, qui potioribus viget viribus secundùm gratiam, quàm sint vires naturæ (quæ melius defectus naturæ dici debent ob tenuitatem, & imbecillitatem) quas exercere potest contra gratiam, ad quid illud æquilibrium virium?

28. Sed dices: requiri ad meritum. Nam si major fuerit vis gratiæ, ut moveat animam, voluntatemque contineat, quàm fuerit vis voluntatis, ut gratiam repellat, videtur aut minui, aut destrui meriti ratio, & indifferentia voluntatis. Sed quis doctrinam istam patienter ferre potest? Si in doctrina gratiæ ponendum magis est, quod est consonum dictis SS. PP. & Conciliorum; certè non PP., non Concilia, non Sacrarum Scripturarum doctrinam istam produxit authoritas, nec minùs definivit usquam sacræ Apostolicæ Sedis judicium. In opere meritorio ordinariè reperitur ea libertas, qua possumus velle bonum, aut malum;

sed

sed non hæc libertas est essentialiter requisita ad meritum. In maxima excellentia, quæ haberi potest, & in maxima extensione ad omnes gratiæ effectus fuit in *Christo* Domino plenitudo gratiæ, ut illam explicat *D. Thomas* 3. p. q. 7. art. 10. Impeccabilis fuit, & tamen maximè meruit. Inferius, sed altissimum fuit B. Dei Genitricis *Mariæ* meritum, quæ peccati fomite caruit, & in qua vires gratiæ incomparabili virtute excedebant vires naturæ. Meruerunt & Angeli in primo instanti suæ creationis; & tamen non fuit illis illud æquilibrium virium, cùm peccare non potuerint in illo primo instanti, ut docet *D. Thomas* 1. p. q. 62. art. 9. & 5. & q. 63. art. 5. In Sanctis augentur vires voluntatis, & gratiæ; ex gratia deficit æquilibrium virium, & non minuitur meritum.

29. Charitas ergo, excluso omni defectu potentiæ, est perfectionis thesaurus incomparabilis, cunctorumque meritorum principium, & præmium. Est maximum illud donum Dei gratuitum, de Divinæ bonitatis emanans fonte, accommodatum ad promerendam immortalitatis gloriam, ad cumulanda merita, ad virtutes perficiendas, ut docet *Concilium Tridentinum* sess. 6. cap. 16. dicens, *quod Christus tanquàm caput in membra, & tanquàm vitis in ipsos justificatos jugiter virtutem influit, quæ virtus bona eorum opera semper antecedit, & comitatur, & subsequitur, & sine qua nullo pacto Deo grata, & meritoria esse possent.* Et *D. Thomas* 1. 2. q. 113. art. 3. *Si autem loquamur de opere meritorio, secundùm quod procedit ex gratia Spiritus Sancti, sic est meritorium vitæ æternæ ex condigno. Sic tamen valor meriti attenditur secundùm virtutem Spiritus Sancti moventis nos in vitam æternam; secundùm illud Joannis 4. Fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Attenditur etiam operis pretium secundùm dignitatem gratiæ, per quam homo consors Divinæ naturæ, adoptatur in Filium Dei, cui debetur hæreditas ex ipso jure adoptionis, secundùm illud ad Rom. 8. Si filii, & hæredes.* Ubi maximè est notandum, quod dicit Eminentiss. *Card. Cajetanus* in corpor. art. *Adverte, quod illa duo scilicet motio Spiritus Sancti, & gratia, non sunt duæ disparatæ causæ meriti, sed sunt causæ subordinatæ, motio quidem Spiritûs Sancti, ut actio causæ primæ, & gratia, ut causa secunda operis in quantum meritorii. Movet tamen Spiritus Sanctus hominem ad merendum mediante gratiâ, propter quod littera de motione Spiritûs Sancti loquens, affert illud Joannis 4. Fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Et intendit Author, quod quia opus elicitur à gratia, habet quod sit meritorium ex condigno ex utraque sui propria causa, scilicèt prima, & proxima. Nec altera superfluit, quoniàm non sunt ejusdem Ordinis.* Ipsa ergo charitas est radix meriti, ut iterum docet *D. Thomas* q. 6. de Potent. art. 9. in corpor. Et q. 26. de verit. art. 6. ad 8. ex qua asserit 2. 2. q. 82. art. 2. ad 2. *quod quia in statu felicitatis futuræ homo pervenit ad perfectum: ideò non relinquitur locus proficiendi per meritum. Si tamen relinqueretur, esset efficaciùs meritum propter majorem charitatem.* Sic juxta mensuram gratiæ, & charitatis datur meritum, crescit secundùm ipsam. Causaliter loquimur, & potestativè, nam agitur de

virtu-

virtute, principio, & radice meriti, non de actu merendi, qui minor quidem potest esse cum majori potestate, ut docet *D. Thomas* in 2. dist.29. q.1. art. 4. *Quantò enim*, inquit, *majori charitate, & gratiâ actus informatur, tantò magis est meritorius*. Non ergo potentia peccandi, vel posse repellere gratiam ad meritum pertinet; sed solùm eo modo, quo ponitur à *D. Thoma* q. 24. de verit. art. 9. ad 5. *Quod posse peccare non facit ad meritum, sed ad meriti manifestationem, in quantùm ostendit opus bonum esse voluntarium. Et ideò inter laudes viri justi ponitur; quia laus est virtutis manifestatio*.

30. Sed dicis: majus debet esse meritum, ubi major est vincendi difficultas; ut enim, inquit Apostolus 1. ad Corinth. 3. *Vnusquisque propriam mercedem accipit secundùm suum laborem*. Ad quæ verba *D. Thomas* dicit: *Quod ubi est potior labor, ibi sit potior merces*; sed potior labor datur, ubi major reperitur carnis rebellio: ergo majus erit meritum, dum quis non peccando potens peccare, meretur. Ex quo dixit *D. Thomas* 1.p. q.95. art.4. *Sed si consideretur quantitas proportionalis, major invenitur ratio meriti post peccatum, propter hominis imbecillitatem. Magis enim excedit parvum opus potestatem ejus, qui cum difficultate operatur* &c. Ad quod facilis est responsio, quòd propter pugnam detur victoriæ palma, quæ profectò eminet super laborem certaminis, dicente Apostolo ad Rom. 8. *Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*. Ad conflictum subsequitur triumphus; *non coronabitur* (inquit Apostolus ad Tim. 2.) *nisi qui legitimè certaverit*.

31. Sed imprudens judicandus ille, qui sine pugna credit reportare victoriam, & Hæreticus, qui de propriis viribus in hoc spiritali præsumit certamine; dicente Propheta Psalmo 17. Non in virtute mea, *sed in Deo meo transgrediar murum*. *Augustinus* ibi: *Et non in me, sed in Deo meo transgrediar murum: quem inter homines, & cœlestem Jerusalem peccata erexerunt*; cùm sola gratia vires ministret, & ad triumphum usque perducat: qui enim sine charitate certare vult, nec in certamine fortis, nec possessor potest esse victoriæ. Laboriosa ergo, & ad superandum difficilis est concupiscentiæ illecebra; & quò major pulsat illecebra, eò sanè difficilior est triumphus: sed labor iste, non est labor utcunque pertinens ad augmentum meriti; non enim ex majori utcunque difficultate arguitur tale augmentum, ut dicit *D. Thomas* 2. 2. q. 27. art.8. ad 3. *Dicendum, quòd plus facit ad rationem meriti, & virtutis bonum, quàm difficile. Vnde non oportet, quod omne difficilius sit magis meritorium, sed quod sic est difficilius, ut etiam sit melius*. Intelligi namque potest laborem esse majorem, vel secundùm formam charitatis, vel ex quantitate laboris: quod mirabiliter explicat *D. Thomas* 1.p. q.95. art.4. ad 2. *Dicendum, quòd difficultas, & pugna pertinent ad quantitatem meriti secundùm quantitatem operis proportionalem, ut dictum est. Et est signum promptitudinis voluntatis, quòd conatur ad id, quod est sibi difficile, promptitudo autem voluntatis causatur ex magnitudine charitatis. Potest autem contingere; quòd ali-*

quis itâ promptâ voluntate faciat opus aliquod facile, sicut alius difficile, quia paratus esset facere, etiam quod sibi esset difficile. Difficultas tamen actualis, inquantùm est pœnalis, habet etiam quod sit satisfactoria pro peccato. Et 1.2. q.114.art.4. ad 2. *Dicendum, quòd opus aliquod potest esse laboriosum, & difficile dupliciter. Uno modo ex magnitudine operis: & sic magnitudo laboris pertinet ad augmentum meriti, & sic charitas non diminuit laborem, imò facit aggredi opera maxima: magna enim operatur si est, ut Gregorius dicit in quadam Homil. Alio modo ex defectu ipsius operantis, unicuique enim est laboriosum, & difficile, quod non promptâ voluntate facit, & talis labor diminuit meritum, & à charitate tollitur.*

32. En quomodò *D.Thomas* distinguit in quantitate laboris,& opus quod in se majus est, & opus quod ob defectum propriæ voluntatis, & charitatis est magis laboriosum. Et quòd si priori modo res accidit, quantitas laboris pertinet ad meritum, non posteriori. Cùm ergo difficultas vincendi in peccatoribus ex ipsorum defectu, vel ex defectu charitatis sibi ipsis imputabili oriatur; inde fit, quòd minus est meritum, licèt comparativè ad vires proprias major sit labor: de quibus nec intumescere audeat, nec se extollere humana præsumptio; cùm nihil sibi metipsi sufficiat, ipsumque resistere meritoriè tentationi ex gratia sit, secundùm quam crescit ratio meriti. Ad quid ergo æquilibrium virium? Ad quid quòd æqualium semper pareretur conflictus, quòd æqualis gratiæ immineat tentatio? An quia ad meritum sine tali æquilibrio est impossibilis accessus? An quia sine ipso gratiæ adjutorium liberè hominem à peccati servitute, cupiditatumque dominio vindicare minimè potest? De doctrina ista judicent alii. Hoc certum scio,quòd nihil horum nec Sacra Scriptura, nec SS. PP. docent. Nec, quantum scire potuimus, Ecclesia unquam audivit. Orat quotidiè, dicens: *Da nobis Fidei, Spei, & Charitatis augmentum*: *Præsta in nobis Religionis augmentum*. Oravit & *Petrus* similiter dicens: *Adauge nobis fidem*. D.*Augustinus* totum, quod in Sanctis est, gratiæ, virtutis, bonitatis, & intelligentiæ Dei clementiæ adscribens, super illud Sap. 8. ver. 21. *Et ut scivi, quoniàm aliter non possem esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat Sapientiæ, scire, cujus esset hoc donum, adii Dominum, & deprecatus sum illum*; hæc sequentia habet Epist.118. *Continentiam ne peccaret, optabat... Sed utique tantas voluntatis vires, tantum dilectionis ardorem volebat accipere Spiritus Sapientiæ, qui sufficeret ad implendam magnitudinem continentiæ*. Gratiam habebat Sapiens, charitatem habebat: non exposcit æquilibrium, sed majores petebat vires,majorem charitatis ardorem,qui sufficeret contra majores vires,aut terribiliores duratione concupiscentiæ conatus: ergo sine istis peccaret succumbens, etiam si majores fuissent vires concupiscentiæ: & cum istis, quas postulavit, viribus, meritoriè vicit, superantibus gratiæ viribus. Non ergo æquilibrium quidquam confert ad veram indifferentiam liberæ potestatis; ac proinde neque ad meritum, aut demeritum: nisi fortè velint, quòd justi ad sanctitatis fastigium anhelantes, rogare teneantur Deum,

Deum, nè defectu libertatis meritum pereat, pro æquali concupiscentiæ gradu: aut quòd possint à Deo supremum concupiscentiæ gradum petere, ut crescente gratiâ, ad maximum perfectionis gradum & altitudinem valeant ascendere: quod quàm absurdum sit, nemo est qui non videat.

§. III.

SECUNDA CONCLUSIO.

Ut liberè fiat supernaturalis actio, non requiritur potentia completa, per hoc quod habeat vim æqualem, aut proportionatam violentiæ tentationis.

33 MAjori, quâ potest, subtilitate, & doctrinâ quæstionem istam tractavit S. *Augustinus* contra *Pelagianos*, propugnantes, eamdem peccandi, & non peccandi possibilitatem libero arbitrio esse concessam. Absit, ut illorum hæresim Catholici nominis Scriptoribus, quibuscum agimus, tribuamus: sed inveniendæ veritatis studium cogit nos, ut quibus hinc argumentis urgeri possint, ostendamus. *Liberum arbitrium*, inquit, *Pelagius* apud *Augustinum* lib. 1. Oper. imperf. cap. 93. *& post peccatum tam plenum est, quàm ante peccatum*. Et lib. 5. n. 48. referens, & rejiciens *Augustinus Juliani* opinionem, sic loquitur: *Tàm bonum certè, quàm malum ex propria homo, sicut dicis, voluntate facit, & utriusque in illo possibilitas æquâ lance libratur, & ad benè faciendum Deus adjutorium subministrat; cur ergo ad peccandum proclivior est natura mortalium, si nihil egit peccatum originale? Quàmvis & ipsum adjutorium, quod subministrare Deum cogimini confiteri, quale dicatis esse non lateat*. Et lib. 6. cap. 19. ex *Juliano* affert. S. Doctor: *Liberum arbitrium non est aliud, quàm possibilitas peccandi, & non peccandi nulli partis alterutræ subdita violentiæ, sed quæ habet facultatem, in quod voluerit latus suopte arbitratu insistendi*. His germana sunt, quæ ipse *Julianus* repetit lib. 3. cap. 110. quod & variis illustrat exemplis sequentibus verbis: *Et ut res absoluta paucis illuminetur exemplis; ut tàm liberum sit homini sacrilegium facere velle, quàm nolle; tàm liberum sit adulterium committere velle, quàm nolle; tàm possibile sit verum testimonium perbibere, quàm falsum; tàm liberum Deo obedire imperanti, quàm Diabolo persuadenti*. Quæ gratiæ æquilibratæ indifferentia placuit & *Cassiano*, teste D. *Prospero* lib. contra *Collat.* cap. 30. *Inter boni, & mali contrarias suasiones propriæ discretioni, & judicio hominum esse commissum*. Sit ergo certum, quòd *Pelagiani* etiam pro statu naturæ lapsæ necessarium crediderunt *æquilibrium*, & quòd non aliam voluerunt admittere gratiam, nisi quæ compossibilis esset cum illo.

34. Redarguit *Pelagium* S. Doctor, ostendens liberum arbitrium non tale nunc, quale *Adamus* accepit, sed jam vitiatum, esse sanan-

dum per gratiam. *Verum dicis*, inquit S. Doctor, *hoc est, liberum arbitrium, tale omnino accepit Adam; sed quod datum est à Conditore, & à deceptore vitiatum, utique à Salvatore sanandum est. Hoc vos non vultis cum Ecclesia confiteri: hinc estis hæretici. Homo qui non cogitas ubi sis, & in diebus malis tanquam in bonis cæcus extolleris: quando erat tale, quale describis liberum arbitrium, nondum homo vanitati similis factus erat, ut dies ejus sicut umbra præterirent*. Psal. 143. *Non enim vanitas Deus, ad cujus similitudinem factus erat, quæ per ejus gratiam renovatur de die in diem. Nondum dicebatur, ego in iniquitatibus conceptus sum*. Psal. 50. *Nondum dicebatur, quis enim est mundus à sorde? Nec infans, cujus est diei unius vita super terram*. Job. 14. *Postremò non dicebatur, non quod volo, sed quod odi, illud facio*. Rom. 7. *Et, scio, quia non habitat in me, hoc est, in carne mea bonum: velle enim adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio. Et, video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ. Hoc malum in Adam, quando rectus creatus est, non erat, quia natura humana depravata nondum erat. Rectorem habebat, quem libero reliquit arbitrio, non liberatorem quærebat, per quem fieret liber à vitio. Nam etsi verba illa, non quod volo ago, & cætera talia hominis sunt, ut dicitis, nondum sub Christi gratia constituti: ergo etiam hinc convincimini, quòd tam infirmæ voluntatis ad agendum bonum homines Christus invenit, & quòd arbitrii liberi infirmitatem ad agendum bonum, nonnisi per Christi gratiam potest humana reparare natura. Ac per hoc verum est, quod dixi, neminem esse liberum ad agendum bonum sine adjutorio Dei. Et propterea tu subtraxisti, sine adjutorio Dei, ut tibi campus aperiretur, ubi te loquaciùs, quàm eloquentiùs per multa jactares, quibus non delectares legentem, sed intelligere volentem, quantum posses, potiùs impedires. Subdimini Deo, ut corrigamini. Nemo est liber ad agendum bonum sine adjutorio Dei. Quid, ut præcipitetis, humanam extollitis voluntatem? Orate potiùs, nè intretis in tentationem.*

35. Rursus Epist. ad *Paulinum* 186. cap. 10. n. 34. *Pelagium* potestatem liberi arbitrii æquâ lance librantem refellit, dicens: *Nec in istis libris recentioribus, quos idem Pelagius post illud judicium dicitur edidisse, quàmvis adjutorio divinæ gratiæ consentire videatur, quid de hac re sentiat, satis evidenter apparet. Aliquando enim ita paribus momentis potestatem voluntatis æquâ lance perpendit, ut quantùm ad peccandum, tantùm etiam ad non peccandum valere definiat; quod si ita est, nullus locus adjutorio gratiæ reservatur, sine qua nos dicimus, ad non peccandum nihil voluntatis arbitrium valere. Aliquando autem quotidiano gratiæ Dei muniri nos confitetur auxilio, quamvis habeamus ad non peccandum forte, ac firmum liberum arbitrium: quod utique invalidum, & infirmum debuit confiteri, donec sanentur omnes languores animæ nostræ. Non enim pro infirmitate corporis precabatur, qui dicebat, miserere mei Domine, quoniàm infirmus sum, sana me Domine, quoniàm conturbata sunt ossa mea. Nam, ut ostenderet, pro ani-*

anima se rogare, secutus adjunxit, & anima mea turbata est valdè.

36. Sic S. *Augustinus* nervosè prorsùs, invictè, & eleganter contra *Pelagianos*, ut repugnantiam *Æquilibrii* demonstraret. At quidni quoquè totam D. *Augustini* ratiocinationem ad quæstionem, quæ nobis in manibus est, trahamus, ut negationem unius *æquilibrii* ex negatione alterius concludamus? Negare non possumus, immò verò gratissimè confitemur, *æquilibri m* illud minimè malo illo *Pelagii* errore teneri; nec cum *Pelagian rum* errore anathemate inustum, atque confixum hoc Catholicorum systema; cùm non sit *æquilibrium* vigore naturæ, sed gratiæ. At hoc minimè sufficit, ut ab iis sese argumentis expediant, & illud efficacissimum *Augustini* argumentum ex infirmitate naturæ petitum, quod ab omnibus altâ mente repositum velim, elidant. Quarè eisdem *Augustini* momentis insisto, ut quæstionem istam explicem, atque defendam, id tantùm contendens, non fieri satis ejusdem S. Doctoris argumentis, sive ea evacuari non posse in prædicto systemate.

37. Hoc ab omnibus veraciter, & catholicè confitendum, quòd quandiù corruptibili indumento tegitur anima, intra nos est fomes originalis culpæ, & lex peccati, quæ viget in carne, & per carnem pugnat adversùs spiritum. Sit iste gratiâ sufficienti instructus, adhuc est, quod homini repugnet ex homine. Quarè infirmato libero arbitrio desiderabat Apostolus, ut ex *Augustino* est evidens, liberari per gratiam ab illa lege peccati. Hoc ergo supposito, rogo modò: an quis cum illa gratia *æquilibrii*, uberiori divino indigeat auxilio, vel non? Si primum, verissimè respondent cum B. *Innocentio* Romanæ Ecclesiæ Antistite Epist. 181. inter Augustinianas, qui rescribens in causa ista Episcopalibus Conciliis Africanis: *Liberum*, inquit, *arbitrium olim ille perpessus, dum suis inconsultiùs utitur bonis, eadem cadens in prævaricationis profunda demersus, nihil, quemadmodùm exinde surgere posset, invenit, suâque in æternum libertate deceptus, hujus ruinâ latuisset oppressus, nisi eum post Christi pro sua gratia relevasset adventus*,

38. Ex quibus infert *Augustinus* Oper. imperf. contra *Julianum* lib. 6. cap. 11. *Vides, ne quid sapiat per Ministrum suum Catholica Fides? Vides possibilitatem standi, & cadendi sic habuisse hominem, ut si cecidisset, non eâdem possibilitate, quâ ceciderat, surgeret, culpam, scilicet, sequente supplicio. Propter quod Christi gratia, cui miserabiliter estis ingrati, quæ jacentem revelaret, advenit.* Et iterum ibi: *In alia quoquè Epistola* (nempe Epistolâ 182.) *quam de vobis ipsis rescripsit ad Numidas: ergo, inquit, Dei gratiam conatur auferre, quam necesse est, etiam restitutâ nobis status pristini libertate, quæramus. Audis restitui libertatem, & non periisse contendis, atque humanâ voluntate contentus, divinam non petis gratiam, quam libertas nostra, etiam in statum pristinum restituta, sibi esse intelligit necessariam.* Vides, quomodo *Augustinus* Hæreticum urgens ultra naturæ integritatem, & per consequens arbitrii perfectum æquilibrium; ex excessu tamen actuum supernaturalium super vires, quantumvis integras naturæ humanæ, requirat gratiam supernaturalem superadditam.

Sta-

Statuendo igitur indigentiam uberioris auxilii in voluntate nostra, in æquilibrio per gratiam constituta, ut verissimè cum *Innocentio*, & S. *Augustino* respondent. Ex hoc infero: Ergo non stat æqualis virtus; non expedita conjunctionis cum actu potestas; non facilitas eligendi pro nutu alteram partem contradictionis: ubi ergo est æquilibrium virium? Quid enim certius, quàm quòd, si opus est novo auxilio, detur novum gratiæ augmentum: & quòd si datur infirmitas, & attenuatio ex parte potentiæ liberæ, non stat æqualis virtus; ut contra *Pelagianos* arguebat *Augustinus* de nat. & grat. n. 59. *Ubi est inseparabilis possibilitas, ei accidere non potest voluntatis infirmitas.*

39. Si alleratur secundum, nempè non indigere novo auxilio, urget contra ipsos *Augustini* contra *Pelagianos* argumentatio: *Quod si ita est, nullus locus adjutorio gratiæ reservatur*. Cujus ratio est mihi evidens. Ad quid enim novum auxilium, ubi datur vera potestas, perfecta, expedita, & æqualis ad victoriam tentationis? Quæ usquam tanta est, & potest esse concupiscentiæ vis, ut alteram libræ lancem inclinet, dum ex parte alterius lancis datur æqualis roboris gratia, quæ ipsam elevet, ut partibus æqualibus remaneat libertas, & penes ipsam sit victoria tentationis? Quod quàm falsum sit, & communi sensus humani judicio, ac infirmitati naturæ contrarium, unusquisque judicabit.

40. Enimverò putant ne, quòd causa quotidianæ orationis ablata sit in homine, ex quo gratiâ sufficiente sit ille ornatus? Quòd quando contra concupiscentias dimicamus, ex gratia sufficiente, & non ex uberiori Dei auxilio, nostra proveniat victoria? Possunt ne dicere, quid mihi ulteriùs opus est Deo? aut credere quòd sibi sufficiant, & quòd ad omnia vitæ perficienda mandata solâ jam libertate, gratiâ sufficiente constitutâ pervenire possint? Incassùm dicerent homines liberi illud Psal. 123. v. 8. & Psal. 26. v. 9. *Adjutorium nostrum in nomine Domini: Deus Deus meus adjuva me, ne derelinquas me, neque despicias*: cùm plenèin eorum positum esset voluntate, quod à Domino flebili sermone poscerent. *Quis enim*, inquit *Augustinus* oper. imperf. lib. 6. cap. 23. n. 63. *veraciter gemat, desiderans accipere, quod orat à Domino, si a se ipso sumere existimet, non ab illo*. Ergo cum *Augustino* absolutè dicendum, uberiorem Dei gratiam esse necessariam, quæ adhuc nos, etsi ornatos auxiliis sufficientibus, jacentes relevet. Hæc quærenda juxta ipsum, ne miserabiliter Dei gratiæ simus ingrati. Hæc enixè petenda: quid enim debet esse jucundius infirmis gratiâ, quâ sanantur, & quâ, ut velint, efficaciter juvantur?

41. Urget iterum *Augustinus* contra *Julianum* lib. 6. oper. imperf. cap. 10. probans, quòd in bonum, quod reliquit homo, solius Dei gratiâ revocari potest, non voluntate libertatis, quam merito iniquitatis amisit, his verbis: *Sed ut de hac re vana sapias, fallit te definitio tua, quâ in superiori prosecutione, cui jam respondimus, sicut sæpe, & alibi facis, liberum arbitrium definisti: Dixisti enim, liberum arbitrium non est aliud, quàm possibilitas peccandi, & non peccandi*. Infra irridet ipsum potestatem liberi arbitrii æquâ lance librantem. *Quæro au-*

autem à te, utrum jam in pristinum statum ita fuerit restituta libertas ejus, qui dicit, non quod volo ago, sed quod odi, illud facio: & velle adjacet mihi; perficere autem bonum non invenio ad Rom. 7. Et quibus dicitur: caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem, ut non ea, quæ vultis, faciatis, ad Galat. 5. Puto, quòd non usque adeo desipis, ut in his dicas esse status pristini libertatem: & tamen si nulla eis esset, id quod sanctum, & justum, & bonum est, nec velle potuissent: Sic profundè *Augustinus*. Non est cur hanc S. Doctoris argumentationem in adversarios urgere non possim. Dicant enim, amabo, an mediis auxiliis sufficientibus sit Paradisi restituta libertas, vel non? Si negent fuisse restitutam, ostendant, quomodò in voluntate sint vires pares, & æquales relativè ad vincendam cupiditatem oppositam, cùm non omni ex parte sanatum sit liberum arbitrium, & lex peccati non sit extincta? Igitur cecidimus ex illa integerrimæ libertatis potestate, & indifferentia veri æquilibrii: quomodò ergo si integritas illa liberæ potestatis restituta non est, æquilibrium potestatis restitutum est? Si verò fuisse restitutam imaginentur, ut propugnat P. *Assermet* Ordinis FF. Minorum cum aliis æquilibrii defensoribus Tract. de grat. pag. 88. dicens: *Gratia sufficiens hominem in locum, unde exciderat, restituit*: quod mihi prorsus stupendum; neque enim ulli expectandam unquam animadverto tantam doctrinæ novitatem, in quam judicium ferre meum non est, licèt judicare debeam, teneri eos, qui ita opinantur, ostendere, quâ ratione illotum sensus cum doctrina Catholica cohæreat; certè à communi DD. Societatis alienus est modus iste sentiendi.

42. At satis modò sit manifestare, quàm adversus sit modus iste dicendi constitutis contra *Pelagianos* ab *Augustino* principiis. Audiendus S. Doctor lib. de corrept. & grat. cap. 10. & seqq. ubi desipientiam vocat opinionem istam: *Puto, quòd non adeo desipis, ut in his dicas esse status pristini libertatem. Adversatur & Apostolo di enti: video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me sub lege peccati, quæ est in membris meis: miser ego, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Cum hæc Apostoli verba dicere quis non possit, in quo pristina est restituta Paradisi libertas, ut contra *Julianum* dixit *Augustinus* lib. 6. oper. imperf. num. 13. *Non enim ante peccatum, quo malè usus est homo libero arbitrio, in illa Paradisi felicitate, & ab benè agendum magna facilitate constitutus posset hoc dicere.* An homo cum libertate expedita liberi arbitrii libertatem Paradisi integram invenit? An illâ Paradisi felicitate, & ab benè agendum facilitate gaudent *Athei, Pagani, Idololatræ*, in quibus eadem statuitur gratia sufficiens æquilibrii constitutiva? Quis æquare poterit duas vitas, eam nempe, quæ nunc agitur, & illam, quæ in illis sanctis, & beatis deliciis agebatur? *In natura hominis*, inquit *Augustinus* lib. 3. contra *Julianum* cap. 16. *ante peccatum pax debebat esse, non bellum.* Et lib. 5. cap. 16. num. 62. *Absit, ut illa pax animi, & corporis haberet aliquid, propter quod adversus se ipsam prima hominis natura pugnaret;* quia nem-

nempe felix obedientia permanebat.. At post peccatum caro rationali spiritui adversa pugnat contra spiritum, & spiritus contra carnem, absque pacis ulla concordia. Nullus quandiu vivit de concupiscentiæ bello triumphat. Thriumphabit solùm, cum extrema ejus umbra absorbebitur illo meridie, qui nobis in æternum promittitur. Si agnoscant adversarji, non esse perfectè restitutam Paradisi libertatem: ergo quærenda est uberior gratia, ut Apostolica *Innocentii* definit auctoritas verbis citatis: *Ergo*, inquit, *Dei gratiam conantur auferre, quam necesse est, etiam restitutâ nobis status pristini libertate, quæramus.* Cùm, ut sanetur homo, Deum liberatorem semper invocare debeat, & sanitatem in illius magis esse misericordia, quàm in nostra potestate, ab omnibus sit confitendum.

43. Accedit in ejusdem veritatis confirmationem insignis & alia *Augustini* argumentatio, ex qua gravissimum in oppositam sententiam petitur argumentum. Subsannat S. Doctor vanitatem opinionis *Juliani* ita asserentis lib. 1. oper imperf. n. 91. *Liberum autem arbitrium, & post peccata tam plenum est, quàm fuit ante peccata.* Insurgit contra ipsum *Augustinus* ibi: *Te audi saltem ubi dicis propter consuetudinem peccatorum scriptum esse, non quod volo ago, sed quod odi, hoc facio. Quomodò ergo post peccata liberum est, quorum etsi non propagine, quia non vultis, certè tamen consuetudine, quam solam huic necessitati victi, contortique conceditis, sic perdidit libertatem, ut gemitus ejus feriat aures vestras, frontemque conlidat, cum auditis, non quod volo, ago, & non quod volo, facio, bonum, sed, quod nolo malum, hoc ago?* Concedebant enim *Pelagiani*, vitiatam in primo homine fuisse naturam humanam; sed malæ consuetudini unluscujusque tribuebant insuperabilem vim, quam patitur homo, ut ab ea se poscat per Dei gratiam liberari, ut dixit *Augustinus* lib. 4. oper. imperf. cap. 91. *Quid ille qui dixit ad Rom. 7. non quod volo facio bonum; moxque subjungit, sed quod nolo malum, hoc ago: numquid in voluntate dicendus est habere peccatum, secundùm vos ipsos, qui eum vultis intelligi, vi consuetudinis cogi, peccare nolentem?* Ex quo insurgit *Augustinus*: *Te audi saltem, ubi dicis, propter consuetudinem peccatorum scriptum esse, non quod volo, ago, sed quod odi, hoc facio.* Quod enim magis validum argumentum? *Libra tua vergendo in unam partem, te indicat delirantem.* Quod namque delirium majus, quàm *æqualem* trutinam asserere, quam ipse declivem, inclinatam, & vergentem in alteram partem, vitio malæ consuetudinis agnoscit?

44. Vellem, ut dicerent homines, qui seducti à suis captivi ducuntur passionibus, & deplorant intestinum bellum, dumque spiritus adversus carnem, caro adversus spiritum dimicat, an in hoc carnis, & spiritus diuturno conflictu cœlestis consolationis gratiam sint experti? An dum tentationibus gravati, anxietate laborantes, & absque ullâ requie, ut hæc tentationum importunitas, & fortitudo vinceretur, *æquali* luce gratiæ perfruerentur? An si ita felices, ut nusquam fuerint tenebræ, sed semper lux in Domino? Audiant *Augustinum* miserrimum an-

ante conversionem suæ libertatis statum exponentem lib. 8. confess. cap. 5. n. 10. *Cui rei ergo suspirabam ligatus, non ferro alieno, sed meâ ferreâ voluntate: Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & constrinxerat me. Quippe ex voluntate perversa facta est libido, & dum servitur libidini facta est consuetudo, & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas. Quibus quasi annulis sibimet innexis, unde catenam appellavi, tenebat me obstrictum dura servitus.* Et in Psal. 30. enarrat. 2. n. 13. necessitatem vincendarum vetustissimarum cupiditatum, & annosarum malarum consuetudinum ostendens, sic loquitur. *Unde raperis? Quis te captivum trahit? An illa lex in membris tuis repugnans legi mentis tuæ? Clama ergo, infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum.*

45. En libera *Augustini* voluntas; en ipse *Augustinus* ferreâ voluntate ligatus, & catenâ constrictus; en necessitas infallibilitatis, nisi Deus misericors subveniat, & amplius, fortiusque juvet; quippe quam & ipsimet Adversarii destructivam *æquilibrii* propugnant. Quomodò ergo *pares* erant in illo vires ad vincendam cupiditatem? Ulterius: si dimicans sub lege peccati adversus spiritum raperis, si te captivum ducit concupiscentia, si dura est pugna vincere consuetudinem: ergo non datur illud *æquilibrium* virium, ut arguit contra *Pelagium* S. *Augustinus*; eò quòd auxilium gratiæ tanquam ex abundanti, vel ad *facilius* putaret concedi, dicens: *Quamquàm illa possibilitas liberi arbitrii tam in bonum, quàm in malum, æqua lancis perpensione, nec huic facilitati locum relinquit, quam saltem videtur esse confessus dicendo, faciliùs possunt implere per gratiam, faciliùs impletur per gratiam bonum, facillimè autem sine gratia fit malum*: profectò ista possibilitas non æquâ lance perpenditur: ergo si *facilitas*, quâ per gratiam impletur bonum, non est sociabilis cum *æquilibrio*, nec facilitas, quâ sine gratiâ fit malum erit compossibilis cum eodem virium gratiæ, & concupiscentiæ *æquilibrio*. Quod totum hâc brevissimâ sententiâ complexus est noster Eminentissimus S. R. E. Cardinalis *Vincentius Ludovicus Gotti* tom. 9. de divis. grat. actualis q. 2. dub. 5. §. 3. num. 26. *Sicut Pelagius volebat æquilibrium, quia peccatum originale negabat, ita isti illud volendo, videntur esse peccati originalis obliti.*

§. IV.

Solidissimis rationibus removetur æquilibrium virium.

46. Quibus inconvenientibus obnoxium sit hujusmodi prætensum æquilibrium libertatis constitutivum, facilè demonstrari potest. Certum quippe est, quod varii sunt, & possunt esse cupiditatis gradus, cum crescere possit efficacia repræsentationis, & inclinatio appetitus in bonum sensibile, & crescente ipsâ, crescit & renitentia ad bonum rationis. Sunt itidem varii Divinæ gratiæ, & mo-

tionis modi, quibus Deus ex æquissimis suæ providentiæ legibus hanc temperat, ut voluntatem pro libito moveat, excitet, vel omnino convertat, ut affirmat D. *Thomas* q. 1. de potent. art. 2. *A Deo moventur quædam efficaciùs, & quædam minus efficacitèr.* Etenim charismata sunt alia aliis meliora. Interdùm lenis, interdùm validus, & vehemens est Divini Spiritûs impulsus. De plenitudine ejus omnes accepimus, & per *Christum* communicatur omnibus Dei gratia, & secundùm esse, & secundùm operari, dicente Apostolo ad Ephes. c. 47. *Unicuique nostrum data est gratia secundùm mensuram donationis Christi.* Sicut ergo gratia inæqualitèr participatur quoad esse, ità & quoad operandi virtutem. Non enim datur omnibus uniformiter, seu æqualiter, sed prout eam singulis distribuit ille, qui sine mensura eam accepit. Quare hujus distributio solius est Dei magnificentiæ, & misericordiæ: licèt illius dignus usus, & Divinæ miserationis, atque virtutis sit, & voluntatis, cooperationisque nostræ.

47. Hoc posito, quæ non sequitur ex positione hujus æquilibrii, & æqualitatis virium absurditas? Primò, Deus in ipsorum principiis, etsi velit efficacitèr gratiam esse connexam cum effectu; at non infallibilem istam connexionem videt Deus, secundùm quod per scientiam, quam dicunt mediam, prævidet bonum voluntatis usum, illam confert; cum gratia quæcumque, atque in quibuscumque circumstantiis, etiam in illis, in quibus homo prævidetur consensurus, suo possit effectu privari: ergo quod gratia sit victrix, victaque concupiscentia, si æquales ex utraque parte quoad gradus vires esse debent, non ex virtute ipsius gratiæ provenit, sed pendet omninò ex hominis voluntate. Quis autem victoriam voluntati tribuat? Dicente *Augustino* lib. 1. ad *Simplicianum* cap. 1. *Spiritus Dei est, qui pugnat in te, adversus te, & adversus illud, quod est in te.* Dicente, inquam Apostolo, & prædicante Catholicâ Fide: *Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum.* Et quomodo dedit victoriam, qui non magis dedit in nobis, quàm quod è contra in nobis exercet contraria rebellio? Æque ergo nostra erit victoria spiritus, ac fuisset victoria carnis. Ubi est ergo gratia illa liberatrix, & liberans à servitute peccati, à corpore mortis, & à concupiscentiis? Ubi gratia illa, quâ arbitrium nostrum verè fit liberum à lege peccati? Sanè dùm non relinquimus locum gratiæ Dei, in superbiam sacrilegam extolli poterit liberum arbitrium. Cur enim homines miseri jam de libero arbitrio superbire non poterunt, antequàm liberentur, aut de suis viribus, si jam liberati sunt? Posito namque in æquilibrio, non charitas illa, quæ per Spiritum Sanctum diffusa est in cordibus nostris, vincit carnis concupiscentias, ne consentiamus eis ad mala faciendum; non ipsa est, quæ facit, ut bona faciamus; totum hoc est liberi arbitrii: consensus salutaris, non gratiæ, sed ipsi justè poterit attribui. Quid enim specialius gratiæ reperitur in Petro consentiente, quod non sit in Paulo dissentiente? In utroque enim poterit reperiri eadem gratia constitutiva æquilibrii: ergo consensus, qui est in Petro sub tali gratia constitutiva æquilibrii, re-

rectiùs tribueretur determinationi Petri, quàm ipsi gratiæ, cùm desumi minimè possit ex principio, in quo unus convenit cum alio. Ratio namque convenientiæ non est ratio discretionis, sicut nec differentia unius ab alio procedit ex principio, in quo unum convenit cum alio. Inæqualitas in effectu exigit inæqualitatem in principio: ergo discretio Petri à Paulo in consensu salutari non est à gratia, quæ ut constitutiva æquilibrii est indiscernens, sed à libero exercitio, & determinatione voluntatis, quæ sibi efficiet meritum: non enim ante ipsum consentire datur aliquid gratiæ acceptum à Deo, dans ipsum consentire: ergo quod existat consensus non dependet ex nutu Dei, sed magis creaturæ. Inquiro enim: victoria illa, vel est nova gratia distincta ab illa, ut dante posse, & constituente æquilibrium, vel non? Si primum, ergo datur nova gratia distincta ab illa, quæ dat posse, vel constituit æquilibrium, adaugens proinde vires supra vires concupiscentiæ, & tentationis, ac æquilibrium destruens. Si secundum: cùm victoria sit separabilis ab ista gratia æquilibrii constitutiva, & ultra id, quod confert ista gratia, quæ ab ipsis ut unicum statuitur donum Dei, ipsa sanè non est donum Dei: ergo ipsum credere præ non credere non est acceptum ex gratia, quæ non determinabat ad ipsum credere, magis quàm è contra tentatio ad non credere.

48. Totum hoc expressit D. *Augustinus* de prædest. Sanctor. cap.6. dicens: *Alii credunt: alii contradicunt, sed cum aliis præparatur voluntas à Domino, discernendum est utique, quid veniat de misericordia ejus, quid de judicio.* Quasi diceret Augustinus, verum est, alios liberè credere, & alios liberè contradicere verbo veritatis; sed non exindè est discretio credentis à contradicente, sed dum alii credunt, habent à Domino voluntatem præparatam per suam misericordiam: dùm alii contradicunt, non habent suam voluntatem præparatam à Domino ob causas judicii justitiæ suæ: unde discretio non incipit ex sua libera electione, sed ex misericordia Dei præparante voluntatem, ut credat; sed quòd voluntas in uno præparetur à Domino, & non in alio, non provenit, nisi quia donat ex sua misericordia gratiam, quam aliis negat per suum judicium: ergo discretio descendens de misericordia Dei in credentibus, est ex gratia aliqua Dei, non quæ sit constitutiva æquilibrii, sed determinante, & applicante voluntatem ad credendum. Quod expressit D. *Paulus* 1. ad Cor. cap.4. *Hæc autem fratres transfiguravi in me, Apollo, propter vos, ut in nobis discatis, nè supra quàm scriptum est, unus adversùs alterum infletur præ alio, quis enim te discernit? Quid autem habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* At hoc æquilibrio posito, homo erit supremus suæ determinationis & salutis dominus: hoc admisso, voluntas se ipsam discernet, contra dictum Apostoli, *Quid gloriaris, quasi non acceperis.*

49. Secundò rejicitur hoc virium æquilibrium. Sumus etenim liberi, sed infirmi, dùm sunt in nobis tot perniciosissimi motus, & quæ ex ipsis generantur tentationes, & insultus ex infirmitate, ignorantia,

consuetudine, & corrupta natura. Per peccatum Primi Parentis attenuatum & inclinatum fuisse liberum arbitrium, definivit Concilium Arausicanum Can. 25., & quod hoc prædicare debemus & credere. *Videte*, inquit, *Augustinus* serm. 43. de verbis Domini, *quale bellum proposuit, qualem pœnam, qualem rixam intus intra te ipsum.* Sed quomodò, vel qualis est hæc lapsi hominis infelicitas, & in natura corrupta imbecillitas, ut spiritus pugnantem carnem non subjiciat, si voluntas non in unam magis partem, quàm in aliam propendat, sed æqualitèr hinc, & indè alliciatur? Sit namque tentatio ut centum, non succumbet. Sint ut mille accensæ cupiditatis vires, resistet; cùm in hac sententia, ne detur defectus ponderis, mens æqualibus sanctis afflata desideriis rectitudinem servare debeat; nec unquam erit, nisi voluntariè, peccati fomite superagitata; nec quantumvis propria sit infirmitate reverberata, relabi compellitur. Ubi est ergo infirmitas hæc? In quo primi Parentis peccato vulneratum, sauciatum, debilitatum, vitiatum. ac in deterius actum fuit liberum arbitrium? Quæ namque magis admirabilis virtus, quæ quantumvis augeatur tentatio, semper contra ipsam crescit æquâ lance, ut propriâ, solâque determinatione suâ, nullo ulteriùs expectato adjutorio, nullâ peccandi necessitate, stare possit? Quid felicius, quàm quod in hoc conflictu Divina misericordia contra tentationem æquale præsidium omnibus de necessitate tribuat, alioquin non peccaturis ex detectu æquilibrii: atque virtutem æqualem resistendi, si velit, & lumen æqualitèr roboratis infundat, nè anima opera carnis peragat, ac nè actum perficiat, quod caro malè sana, & rationis ignara faciendum esse blanditur. Ergo nulla in hoc posito æquilibrio necessitas est ulterioris gratiæ, neque aliquid à Deo petere debebimus, aut poterimus, ut tentationi resistamus, & ut fugiat à nobis. Consequentia est evidens; primò, quia in hoc æquali conflictu, illa superior erit pars, cui consensus voluntatis insistet, ut arguit *D. Augustinus* Epist. 186. ad *S. Paulinum* cap. 10. *Aliquando enim ita paribus momentis potestatem voluntatis æquâ lance perpendit, ut quantùm ad peccandum, tantùm etiam ad non peccandum valere, definiat Pelagius. Quod si ita est, nullus locus adjutorio gratiæ reservatur, sine qua nos dicimus ad non peccandum nihil voluntatis arbitrium valere.* Secundò, quia vel sine speciali gratia remanet æquilibrium, vel non? Si hoc secundum? Cùm sine æquilibrio non sit libertas, destrueretur libertas arbitrii. Si primum? Ergo sine distincta gratia adjuvante remanet æquilibrium ad libertatem requisitum: ergo adjutorium istud adjuvans, distinctum à sufficiente, seu dante illas vires necessarium non est ad vincendas tentationes; cùm data libertate, debeat & dari juxta ipsos, quidquid requiritur ad operandum, & vincendum: ergo in sensu composito gravis tentationis, est in potestate liberi arbitrii, quin Deo ultro indigeat, & agere, & non agere: ergo æquilibrium hoc sufficit; &, si non sufficit, aliquid deficit, vel aliud est necesse, ex quo necessariò perit, & destruitur æquilibrium. Quod totum absurdissimum judicavit D. *Augustinus* lib. 3. ope-

operis imperfecti contra *Julianum* num. 117. dicens: *Cur enim tu adminicula gratiæ supponis bonæ voluntati, cum voluntas mala nullo innitatur adminiculo, ut mala sit, & mala esse persistat? An hic libra tua, quam conaris ex utraque parte per æqualia momenta suspendere, ut voluntas quantùm esset ad malum, tantùm etiam sit ad bonum libera. Vergendo in unam partem te indicat delirantem?* Quod perperàm non dicimus, cum perinde sit ad præsens, quod æquilibrium sit naturæ, vel gratiæ. In utroque voluntas est salutis domina; cum hoc solùm discrimine, quòd in æquilibrio gratiæ, & gratia est voluntati subjecta.

50. Sed pressiùs rem istam iterum examinemus. Imbecillis, & exigua est hominis fortitudo, ut toto suæ vitæ tempore sine speciali gratia in hoc spirituali certaminis stadio, absque peccato mortali, valeat perducere, ut unanimis tenet Theologorum consensus. Quod sanè falsificatur hoc posito æquilibrio. Eadem namque in ista hypothesi, & æqualis datur potestas cum vigore æquali, tàm ad bonum, quàm ad malum, ut resistat gratiæ, & ut resistat tentationi; ergo si posset accidere, quod homo per longum tempus, & toto vitæ suæ tempore in amore Dei perseveret cum potestate illa proxima ad bonum æquilibrium constituente, & cum eadem ad resistendum tentationi, cur non poterit sine peccato perseverare? Adest namque æqualis gratiæ læta societas, vi cujus in tali adversantium tentationum congressu, nec prosterni, nec concitari, nec usquam non volens, potest supra id, quod viribus suis valet, agitari. Stante æquilibrio nec ipsa vinci, nec in peccatum urgeri potest: Cùm ut nec concupiscentia seducat, nec alliciat, nec sensum pervertat, ex opposito (ne pereat libertas) æqualis gratiæ prætendat auxilium, æqualis charitas teneat affectum: æquè enim Deus stat adversùs objectas voluptates, & hostium insidias, æqualibus quibus pulsamur tentationibus, & perturbamur passionibus, eisdem ad resistendum promovemur inspirationibus. Quænam ergo est ista, vel ex parte cujus se tenet talis prætensa imbecillitas, ut sine peccato non possit homo toto vitæ suæ tempore in hoc perdurare certamine?

51. Elucidatur ampliùs, & efficacissimè urgetur. Natura in statu corruptionis est debilis, & infirma; liberum ejus arbitrium quamvis non extinctum, viribus tamen est attenuatum; mens ejus, dum tot inimicorum patitur insultus, indiget indui virtute ex alto, ut victoriam obtineat, & ut propitiante gratiâ, refrænetur concupiscentia, & ut natura rebellis reformetur in melius. Hoc supposito: ex parte cujus, rogo, stat infirmitas, vel virtus? Quis fortitudinem, virtutem, & efficaciam agnoscet ex parte gratiæ constitutivæ hujus æquilibrii, dum ipsa, quamvis major sit, æquilibrium excedere non possit? Dum in hoc spirituali stadio perseverat, quin spiritus prævaleat operibus carnis, & virtus vitio dominetur? Non ergo ex parte gratiæ, sed ex parte voluntatis stabit omnis virtus, cum ab ejus determinatione unicè pendeat consensus, vel dissensus vocationi. Ad quid ergo Propheta

Re-

Regius infirmus, & tentationum procellis obrutus, clamat ad Dominum de profundis, ut liberet ipsum Psal. 129. & in Psal. 34. *Judica Domine nocentes me, expugna impugnantes me, apprehende arma, & scutum, & exurge in adjutorium mihi, effunde frameam, & conclude adversus eos, qui tribulant me, dic animæ meæ, salus tua ego sum.* Et Psal. 51. *Redde mihi lætitiam salutaris tui.* Ad quid & plorans exclamat Apostolus ad Rom. 7. *Non enim quod volo bonum, hoc facio, sed quod nolo malum, hoc ago. Si autem quod nolo, illud facio, non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem, video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ.* Et iterum inferius exclamando subinfert: *Infelix homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum.* Quid conturbat ipsos? Et cur in tribulationum, & tentationum certamine positi, ad Dei gratiam petentes recurrunt; dum concupiscentia, juxta Auctores oppositos, nec vim suam induceret voluntati, nec delectationem majorem induceret, quæ ipsam, aliàs nolentem, sed tunc allectam ad peccati possit trahere consensum? Dumque Deus ipsi, ad libertatis æquilibrium, æqualem virtutis lucem tenetur infundere, ut ipsum revocet ad se ipsum?

52. Dices cum *P. Ramirez* S. J. Primario Compultensi tract. de prædest. disp. 5. cap. 3. num. 226. Apostolum in illis verbis: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum*, non loqui de gratia dante victoriam in agone hujus vitæ: Sed præcisè ibi desiderare gratiam resurrectionis. Quod nititur fundare in *D. Augustino* lib. 1. contra duas Epistolas Pelagii ad *Bonifacium Papam* cap. 11. (non secundo ut citat; immo & textu *D. Augustini* aliquantulum immutato) sic enim loquitur S. Doctor: *Quis me liberabit de corpore mortis hujus? Quis neget Apostolum, cum hæc diceret, adhuc fuisse in corpore mortis hujus? A quo utique impii non liberantur, quibus eadem corpora ad tormenta æterna redduntur.*

53. Verùm hæc doctrina videtur expresse contra communem sensum, nedum S. Augustini, verùm & aliorum PP., & Theologorum. Etenim non negamus, quòd S. Augustinus verbis citatis innuat, quod in illis verbis Apostolus inhiabat etiam pro gratia dante post dissolutionem corporis, perfectam libertatem ab agone, quem modò experimur. At negare, quod etiam ibi optet gratiam dantem victoriam in agone, est expresse contra D. *Augustinum* in illo lib. 1. ad Bonifacium. Immo, quia S. Par. in libris anterioribus contra Pelagianos ex hoc textu manifestè probaverat, gratiam dantem victoriam in agone, ut patet lib. 2. de peccat. merit. cap. 12. & lib. de natura & gratia cap. 53. 54. & 65. & lib. de gratia Christi cap. 39. ideò inter alias calumnias, quas Pelagiani in illis duabus Epistolis sparserunt contra ipsum, altera fuit concepta his verbis: *Apostolum etiam Paulum, vel omnes Apostolos dicunt semper immoderatâ libidine fuisse pollutos*, ut patet ex dicto lib. 1. cap. 8. ideò S. Parens versat hanc Apostoli senten-

tentiam in citato cap. 11. non recedens à sensu, quem tradiderat in prioribus libris. Fundat namque, hoc ab ipso fuisse dictum in sua etiam persona, & aliorum jam per gratiam Christi justificatorum, legem tamen carnis, seu fomitem peccati adhuc habentium, & indè clamantium, *id propter quod*, ut asserit S. Doctor cap. 10. *dicta sunt omnia: miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus.* Juxta quæ calumniam Pelagianorum retundens, & utrumque sensum complectens, sic concludit caput 11. *Et ideò Apostolos, quia homines erant, & corpus, quod corrumpitur, & aggravat animam in hujus vitæ mortalitate portabant, absit ut dicatur, sicut iste calumniatur, semper immoderatâ libidine fuisse pollutos, sed dicimus à consensione pravarum libidinum liberos, de concupiscentia tamen carnis, quam moderando frænabant, tantâ humilitate gemuisse, vt optarent eam non habere potiùs, quàm domare.* Hæc S. Doctor in ipso loco, quem pro se adducit Doctor iste S. J. ex quo manifestè constat, quòd S. Parens utramque gratiam intellexerit in hoc loco; & illam scilicet, quæ in hac vita dat frænare concupiscentiam, & illam, quæ totaliter liberat à concupiscentia. Ideò autem hujus postremæ meminit in hoc loco, quia hoc necessarium erat ad retundendam calumniam: cùm tamen in prioribus locis supra citatis hunc textum adducens, ex illo præcisè suadeat gratiam dantem victoriam in agone; quia hic erat finis & scopus illorum librorum. Quòcirca etiam in sequentibus libris ex hoc textu gratiam dantem exercitium salutare suadet, ut patet de corrept. & grat. cap. 11.

54. In eodem sensu, & de gratia dante in hac vita exercitium salutare intellexerat *D. Ambrosius* lib. 2. *de Abraham* cap. 6. & lib. 1. *de Jacob* cap. 4. *D. Cyprianus* lib. de Orat. Dominica, & *D. Gregorius Nazianzenus* de hoc laudati à *D. Augustino* lib. 2. contra Julianum cap. 3. Videatur ibidem cap. 9. ubi pro eodem sensu laudat *D. Ambrosium* in lib. 1. de pœnit. cap. 2. Quòcirca ex hoc textu gratiam adversus Pelagianos probarunt *Divus Hieronymus* lib. 2. Dialog. cap. 1. & Epist. ad *Ctesiphontem* cap. 4. *D. Fulgentius* in Epist. *ad Probam.*, & quod magis est *Zosimus Papa* apud *Cœlestinum I.* in Epist. ad Episcopos Galliæ cap. 8. & *PP. Concilii Carthaginensis* in Epist. ad *Innocentium I.*, & ab ipso approbata, ubi errorem Pelagianorum referentes, sic inquiunt: *Legem ad gratiam pertinere, quod illam Deus in adjutorium hominibus dedit. Illam verò gratiam, quâ, ut dictum est, Christiani sumus, cujus Apostolus Prædicator est, dicens: Condelector enim legi Dei secundùm interiorem hominem: video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis: miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum: nolunt omninò cognoscere, sed neque apertè quidem oppugnare audent:* ergo Apostolum intellexerunt de gratia dante victoriam tentationis. In eodem sensu postea intellexit D. *Gregorius Magnus* lib. 5. super 1. Regum Gloss. interlinealis. Et D. *Tho-*

D. *Thomas* in expositione hujus textus. Immo ipse *P. Suarez* in opere posthumo de auxiliis, dum agit de intelligentia auxilii efficacis cap. 35. §. *Circa hoc donum*.

55. Si autem quis opponat, quòd *D. Anselmus* in expositione hujus textus tantùm meminit liberationis, quæ fiet in resurrectione: quem morem sequuntur *Estius*, *Cornelius à Lapide*, & alii. Facilis est responsio, per hoc non exclusisse sensum, in quo, ut vidimus, intellecta est illa gratia optata ab Apostolo: maximè, quia non sunt sensus contrarii, sed ordine se habentes, victoriam nempè in agone, & liberationem ab agone, cum in sacris litteris reperiatur, & detur multiplex litteralis sensus. *D. Anselmus* ferè ad litteram exscribit expositionem hujus loci Apostoli ex illo cap. 11. lib. 2. ad *Bonifacium*, ubi, ut supra diximus, meminit gratiæ resurrectionis; sicut & in illis libris, in quibus ex professo agit de peccato originali, illud probans contra Pelagianos, utpote ad hoc maximè conducens illa perfecta sanitas, quam homo adipiscitur, cum ejus corpus resurget spiritale, jam non subjectum legi fomitis, ex qua probat Augustinus peccatum originale. Verùm, quando ex professo probat necessitatem gratiæ Christi, quâ in præsenti liberamur à malo, utitur sensu à nobis exposito. Nec ante hos recentiores, qui id excogitant, ut respondeant argumento ex oratione petito, invenietur Doctor aliquis, qui talem rejecerit sensum. Et uno verbo dico, me nescire, quid sibi velit memorati auctoris responsio. Nam negantes quod à Deo est in tentationibus victoria, & quod à Deo illam petere debemus, Fides Catholica non patitur.

56. Quarè rejectâ hujus Scriptoris intelligentiâ, feliciter ex eodem testimonio obtinetur gratia distincta à gratia æquilibrii constitutiva, cujus desiderio, & ardore tenebatur Apostolus, dum ad Rom. 7. exclamabat, dicens: *Condelector legi Dei secundùm interiorem hominem*. En ubi erat in ipso, potestas constituta per gratiam interiorem sufficientem; quod maximè in ipso per gratiam gratum facientem justificato, est certissimum: cum de fide sit, quòd justis sunt possibilia mandata Dei secundùm præsentes, quas habent vires, ut patet ex Tridentino sess. 6. can. 18. & ex Constit. *Innoc. X.*, dum ut hæreticam damnat propositionem Jansenii: & tamen in agone positos ex lege membrorum contradicente legi mentis, adhuc exclamant, & peroptant aliam gratiam, quæ det agere juxta illam Apostoli condelectationem: ergo non gratiam constitutivam æquilibrii, cujus victoria pendeat ex libero arbitrio, sed gratiam dominantem voluntati exposcit Apostolus. Sed ad principale argumentum revertamur.

57. Novum elicitur ratiocinium efficaciter probans assertum nostrum, ex aliis, quæ in doctrina ista occurrunt improbanda. Quis enim mortalium credat, quòd dum præcipuum vitæ christianæ fundamentum in id est, ut deprimatur cupiditas, & augmentetur charitas, doctrix Dei Sapientia liberum arbitrium sic ad vitam spiritualem, ejusque incrementum accomodaverit, ut homo tot habere debeat mala desideria cordis, quot Deus infundit pia desideria, ut ita detur æqualis

inter

inter motus gratiæ, & concupiscentiæ proportio, quod ad augmentum gratiæ ascendat cupiditas, ad gradumque cupiditatis descendat ipsa gratia, ut suscepta in acie, liberè, & meritoriè perseveret voluntas? Quæ non ex hypothesi ista sequuntur falsitates?

58. Primò, quod homo currens ad Deum in odorem unguentorum suorum, si deficit æqualis tentatio, cùm ad defectum æqualis tentationis deficiat æqualitas virium, ipse mereri minimè possit. Ulteriùs, quòd Sancti ad meritum tot experti fuerint cupiditatis motus, quot in ipsis erant Divinæ misericordiæ ineffabiles divitiæ. Res sanè miranda, nova, & hucusque Thologis inaudita. Excellentiam gratiæ, justitiæ, & virtutum patientissimi *Job* clarissimè docet Scriptura *Job* 1. & Deo dicente, *Quod non sit ei similis in terra, vir simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo*: etiam *Luc.* 1. ad B. Virginem dicit Angelus: *Ave gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus*. Ubi manifestum est, significari, quòd B. Virgo omnes alias mulieres in gratia superaret. De *Joanne, Matthæi* 11. legitur: *Inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista: qui autem minor est in Regno Cælorum, major est illo*. Sicuti & de *Magdalena Luc.* 7. *Remittuntur ei peccata multa, quoniàm dilexit multum: cui autem minus dimittitur, minus diligit*. Et tandem in Apocal. *Qui justus est, justificetur adhuc*. Quis ergo ità cœcus erit, ut asserat, quod æquales ipsi gratiæ senserunt rebellionis effectus? Dicant justi viventes, (quamquam se justos scire non possint) an eosdem tentationum motus & in eodem gradu experiantur ipsi, quot sunt sanctæ inspirationes à Deo infusæ? An augeatur cupiditas ad proportionem gratiæ? Si ita est: ubi gaudium spirituale, ubi pax, ubi consolatio, ubi dulcedo, ubi illuminatio, ubi excessus amoris? Quomodò & poterunt hæc ab ipsis percipi, si æqualis debet esse ad libertatem tentatio? Non jam Ecclesia pro justis orare debet augmentum Fidei, Spei, & Charitatis, ne cum tali affluentia bonorum perdatur gloriæ meritum. Non fideles rogare debent, non induci in tentationem, ne si deficiat æqualis cupiditas, deficiat ex consequenti bonorum operum præmium. Non plorare omnes pondus hoc, quod aggravat animam: hoc conservari debet, ex quo accendi debeat cupiditas, nè ob maximam gratiam in hac vita nihil in alia mereri possimus. Quod quam falsum sit, nemo est, qui non videat.

59. Quid magis absonum, & veritati Catholicæ contrarium, quàm quòd Deus, cui nullus miserendi est finis impositus, cujus incomprehensibilis affectus, & omnipotentia, non induxit mensuram, neque consequendæ gratiæ terminavit locum; quod, inquam, non affluentiùs humiliter petentibus largiatnr dona, quàm sunt concupiscentiæ vires, ne gratia ab ipso conferenda, tollat æquilibrium, & sic libertas ipsa destruatur? Quod faveat plus peccatoribus, quàm justis, hoc solo titulo, quod peccatores illi, isti verò justi sunt. Clariùs dicam, quòd peccatores, qui delictorum onere quotidie magis, ac magis sunt depressi, Diabolique tentationibus, & mundi illecebris irretiti, ad libertatem Divinæ miserationis æquales debeant habere motus: quippe, juxta ipsos, ut

homo liber sit, & liberè agat, nihil minus habere potest; utque benè, ac meritoriè agat, nihil majus habere debet. Ergo Anti-Christus homo ille, quasi totus ex peccato concretus, æqualem malitiæ sentiet Dei gratiam, ut sic liberè se ut Deum ostentet. Ergo majoribus gratiæ auxiliis erat ornatus *Paulus*, dum adhuc erat spirans minarum, & cædis in Discipulos Domini, quàm dum circumfulsit eum lux de Cœlo, & cadens in terram, tremens, ac stupens dixit: *Domine, quid me vis facere*, ne periret æquilibrium. Ergo majorem expertus est *Regius Propheta* gratiam, dum dixit: *De necessitatibus meis erue me Domine*, ac dum exclamavit: *Viam mandatorum tuorum cucurri*, cum minor hic fuerit concupiscentiæ motus. Absit.

60. Quis credet, quòd dum in homine superbia se contra Deum erigit, dum voluptuosa carnis delectatio adversùs spiritum animum excitat, dum avaritia in amorem temporalium accendit animum, dum iræ impetus irascentem ad odium commovet, dum repentè cupiditatibus fræna laxantur, dum in monte tumultuosa vitiorum contentio oritur, dum concupiscentia carnis mentem importunè exagitat; quòd, inquam, ut detur in omnibus æquilibrium, sintque æquales ex utraque parte, etiam geometricè loquendo, quoad gradus vires, Deus semper est æqualibus auxiliis favens; quodque eodem humilitatis gradu comprimatur homo, æquali pudicitiæ vigore refrænetur, eodem patientiæ fræno coarctetur, æquali cœlestis patriæ desiderio repercutiatur, semperque æqualibus, nè pereat æquilibrium, piis desideriis stimuletur? An Barbari, Athæi, Hebræi, an Tyranni ipsi, dum in tot crudelitatis, & infidelitatis prorumpunt actus eosdem clementiæ, sanctitatis, justitiæ, & Religionis sentiunt vires, & motus? An Deus, qui superbis resistit *Act.* 9. Et è contrariò humilibus dare gratiam perhibetur, eadem spiritualia bona superbienti, & cœlestia præcepta contemnenti, & in eadem pertinacia perseveranti confert, immo majorem, quàm justis, largitur affluentiam donorum? Hoc sanè falsum videtur, quidquid in oppositum scribatur in edito sub nomine Cardinalis *Sfondrati* Romæ anno 1696. Nodo Prædest. dissoluto pag. 67. *Quis novit cum ea gratia, quæ Petro, & Magdalenæ data est, Judam conversum iri; cùm fortè plures, & majores gratias utroque acceperit.* Et pag. 107. *Negari non potest plura Judæ reprobo auxilia, quàm prædestinato Zachæo impensa esse ... Ideo plura remedia Judæ reprobo adhibita, quàm Petro electo, quia illi gravior morbus.*

61. Rursus; dantur peccatores obstinati, obcæcati, vitiisque quasi ferreis vinculis constricti, idest ferreâ suâ voluntate, secundùm fidem, & experientiam; si ergo habent eosdem gradus gratiæ actualis, quot ipsi cupiditatis, &, si justus eosdem habet concupiscentiæ gradus, quot gratiæ, cur peccator ille dici debet magis obduratus, quàm justus? Cùm in omnibus debeant ad excogitatum æquilibrium esse æquales concupiscentiæ vires, semperque sit æqualis cum cogitationibus sanctis compensatio. Ulteriùs, ex consuetudine peccandi, quæ tentationum bella non moventur adversùs spiritum? Semper namque ad id, quod reliquit

con-

consuetudo, reflectitur: hincque tali consuetudini pravæ natura rebellis copulata, insuperabilis absque dubio est ipsi pugna, & tentationum indefessa rixa, quibus quasi quodam arenæ aggere obruta mens, nisi grandi, ac terribili voce excitetur è momento, surgere nequit. Ex quo hujusmodi peccatoribus neganda est absolutio, ut definivit *Innoc. X.*, hanc inter alias damnans propositionem: *Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est deneganda, nec differenda absolutio, dummodò ore proferat se dolere, & proponere emendationem.* Sed hoc admisso virium æquilibrio, quomodò neganda absolutio, vel non poterit veræ compunctionis, ac emendationis judicium, & spes formari? An est ratio, cur æstimari debeat falsa pœnitentia, dum adsunt æquales vires gratiæ: dum ille omni asseveratione affirmat benè usurum æquilibrii viribus, dum perseverantiam statuit, dum in quolibet momento, absque nova Dei gratia, pro arbitrio gratia illa æquilibrii ad perfectissimum contritionis gradum pervenire poterit, cùm pares sint vires gratiæ viribus petulantis, & effrænatæ concupiscentiæ? Ergo vel ipsis concedenda erit absolutio, vel rejiciendum hoc virium æquilibrium. Peccator etiam procrastinabit tutò conversionem suam, ut licentiùs proprias peragat voluptates,& carnis desideria detectabiliùs compleat, confidens ad libitum posse pœnitere, certus de habendo, istius æquilibrii beneficio, gratiam illam omnibus promiscuè datam, voluntati tribuentem vires tam perfectè æquales, & pares vincendæ concupiscentiæ, ut solus voluntatis consensus alterutram stateræ partem determinet.

62. His addimus, quòd si dum in anima tot sævientium diversarum tentationum discurrunt agmina, ad libertatem æqualis ipsis requiritur gratia: ergo vel minori gratiæ deficiente gradu, si ab ipsis voluntas vincitur, non liberè, sed necessariò peccaret: ergo in illa hypothesi essent homines rei offensæ inevitabilis, quod est error Manichæorum, vel peccarent peccato Philosophico, quod etsi esset grave peccatum, non tamen offensa Dei, nec mereretur pœnam æternam, quod damnatum est ab *Alexandro VIII.* ann. 1690. *Peccatum Philosophicum, seu morale quantumvis grave in illo, qui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non offensa Dei: neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque æterná pœná dignum. Propositionem Sanctissimus declaravit scandalosam, temerariam, piarum aurium offensivam, & erroneam, die* 24. *Aug.* 1690. Enimverò si ad peccandum requiritur actualis ad malitiam attentio, quæ si desit, impunè committentur quæque flagitia, nec his solvetur amicitia cum Deo, nec inducetur reatus æterni supplicii: ergo necessariò erit admittendum peccatum Philosophicum. Quinimò quid absurdius sequeretur. In peccati Philosophici errore, ignorans, dum peccat, excusatur à pœna ratione ignorantiæ; sed in præsenti peccator, sciens bonum, & non faciens, excusabilis erit à peccato, etsi reclamante conscientiâ, totque cogitationibus in secreto conscientiæ ipsum accusantibus, benè agere no-

nolit, quia deficiente vel minimo gradu gratiæ, deficit æquilibrium libertatis: ergo ne incidamus in errores istos, debet absolutè concedi, quòd æqualitas virium minimè requiritur ad veram potestatem libertatis.

§. V.

Alia ratio, ex aliis absurdis, & incommodis, quæ ex hoc systemate æquilibrii virium sequuntur, proponitur.

63 Postulat veritatis amor, ut & alia, quæ ex hoc systemate sequuntur inconvenientia paulò distinctiùs expendamus. Primò refellit Apostolus ad *Philipp.* cap. 2. vers. 12. inanem certitudinem, & securitatem æternæ salutis, de qua sibi gloriantur peccatores, qui tantùm abest, ut carnis petulantiam reprimant, ut potiùs hanc vanis, immodicisque deliciis excitent, arrogantes sibi Deum minimè defecturum: hoc rejicit Apostolus, dicens: *Cum metu, & tremore vestram salutem operamini.* Cui consonat illud Psal. 2. *Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore*: *Est tantùm timor*, inquit S. *Cyprianus* Epist. 1. *innocentiæ custos, ne suscepta securitas indulgentiam pariat, ut vetus hostis denuò obrepat.* Et S. *Leo* serm. 8. *Epiphaniæ* cap. 3. super eadem Apostoli verba: *Et hæc Sanctis causa est tremendi atque metuendi, ne ipsis pietatis operibus elati, deserantur ope gratiæ, & remaneant in infirmitate naturæ.* At quo pacto, quæso, ita timendum inter tot, quæ nos undique circumstant lapsuum pericula? Cur viribus nostris diffidendum, ad Deum confugiendum, eique firmiter adhærendum est; cùm hoc posito æquilibrio salus, & tota operatio gratiæ ab assensu humanæ voluntatis pendeat? Rursus observanda est illa ab Apostolo observata ratio. *Deus enim est, qui operatur in nobis & velle, & perficere pro bona voluntate?* Ac si diceret: timete, quia bonum salutare velle, & operari Dei est, qui in nobis operatur illud efficaciâ gratiæ, & eâdem gratiæ suæ potentissimâ virtute, ac energiâ facit, ut quod volumus bonum, opere impleamus, & perficiamus. Non dixit Apostolus, Deum in nobis tantùm operari, ut possimus velle, & perficere, si velimus; neque id intelligit Ecclesia, quæ frequenter ipsum velle à Domino petit in orationibus suis. Quid enim magis ridiculum, quàm exigere aliquid sub conditione voluntatis petentis? Quod v. g. Deus det mihi velle legere, si volo legere: ergo juxta mentem Apostoli facit Deus in nobis, non solùm ut possimus velle, & perficere, sed etiam ut re ipsâ velimus, & faciamus. Quod sanè argumentum efficaciter probat, quantùm invigilare, & orare debeamus, ne otiosi, & negligentes simus in negotio salutis.

64 At in prætenso statu æquilibrii, in quo stat timor iste; cùm æquilibrio posito cesset magna illa sollicitudo, ne Deus deneget nobis gratiam propter negligentias nostras, quâ omnino possimus, velimus, & faciamus? Ut quid illa anxia precandi cura, ut conferat posse, velle, per-

perficere? Omnibus data est gratia illa, quam Deus minimè negare potest. Illâ voluntas ad nutum uti potest, totaque operatio gratiæ subordinata est voluntati; non ergo est timori locus. Absque ullâ formidine potest jam voluntas periculis se offerre, hostem à fronte adoriri, & tentationibus obniti, adversari, & resistere. Cum si velit illa, vincet, triumphabit: manet namque voluntas, hoc statuto æquilibrio, ex utrâque parte per æqualia momenta suspensa: Quantùm est ad malum, tantùm est ad bonum fortis, & pro nutu vergendo in unam partem, erit certa salus. Vanus ergo erit timor ille *Apostoli*. Non est, cur opera salutem promoventia cum tanta sollicitudine, timore, & tremore exercere quis satagat, & studeat; quia cùm voluerit, & quando voluerit, sibi facilia erunt. Horrendum sanè paradoxum! sollicitudini, timori, & tremori salutis, prorsus necessariis, maximè contradicens. Secundò. Orat Ecclesia Deum, cujus misericordiæ, & bonitatis inexhaustus est thesaurus, ut propter immensam charitatem suam, quâ nos dilexit, peccatores, concupiscentiis carnalibus indulgentes, & obedientes, verè, & sincerè convertantur ad ipsum. Orat, ut *Pagani*, & *Infideles*, sine Christi cognitione, sine Fide, Evangelio, Religione, & à veri Dei cognitione remoti, ad illius notitiam adducantur, ut in unum Ecclesiæ corpus sint conjuncti.

65. Orat pro omnibus Christianis, ut nobis det posse, & velle quæ præcipit. Orat etiam pro peccatoribus, ne Dæmonis tyrannidi subjecti persistant, ne pravis ejus persuasionibus cedant, captivique ducantur ad interitum. Sed vana, & inanis oratio; cùm in *æquilibrio* positi, non salus à Deo petenda, sed ab ipsis sumenda sit, ut observat *Augustinus* de *natura*, *&* *gratia* cap. 18. dicens: *Quid stultius, quàm orare, ut facias quod in potestate habes?* Et num. 62. *Fideles orantes dicunt, ne nos inferas in tentationem, sed libera nos à malo; si adest possibilitas* (id est si jam omnia in potestate nostra habemus) *ut quid ergo orant*: ergo inutilis esset oratio. Enimverò infideles habent & gratiam, ut fidei lumini, si velint, non claudant oculos, & ut verbo fidei liberè credant, & adhæreant. Peccatoribus jam data est gratia sufficiens, ut per eam absque ulteriori auxilio cum omnibus amoribus, terroribus, & erroribus suis vincatur hic mundus: ergo inutilis est oratio; quò nihil magis Religioni adversum. Quarè hoc argumento insurgit contra *Pelagianos Augustinus* Epist. 217. aliàs 107. ad *Vitalem*. *Exere*, inquit, *contra orationes Ecclesiæ disputationes tuas, & quando audis Sacerdotem Dei ad altare exhortantem populum Dei orare pro incredulis, ut eos Deus convertat ad fidem, & pro cathecumenis, ut eis desiderium regenerationis inspiret, & pro fidelibus, ut in eo quod esse cœperunt, ejus munere perseverent: Subsanna pias voces, & dic, te non facere quod hortamur, id est, Deum pro Infidelibus, ut eos fideles faciat, non rogare; eò quòd non sint ista divinæ miserationis beneficia, sed humana officia voluntatis.*

66. Tertiò: Ex primo Parentum peccato effluxit naturæ deordinatio, lucta carnis, & spiritus: Liberum arbitrium, etsi minimè extin-

ctum,

ctum, viribus tamen est attenuatum, & debilitatum. Factus est homo servus peccati, hoc divino attestante eloquio, *Joann*. 8. vers. 34. *Amen, Amen dico vobis, quia omnis qui facit peccatum, servus est peccati*. Et Apost. ad *Rom*. 6. 17. *Gratias autem Deo quòd fuistis servi peccati, obedistis autem ex corde*. Et v. 20. *Cum enim essetis servi peccati, liberi fuistis justitiæ*: Etiam D. *Petrus* 2. cap. 2. v. 19. *Libertatem illic promittentes, cùm ipsi servi sint corruptionis: à quo enim quis superatus est, hujus & servus est*. Ergo misera, cœca, & attenuata, etsi non extincta fuit peccatoris libertas. At in hoc *æquilibrio*, miserrima servitus animi dici minimè potest. An verè dicendus servus peccati, dum peccator divino sufficiente adjuvante auxilio *pares*, & *æquales* habet vires, viribus concupiscentiæ, atque integram semper his, aut illis viribus utendi potestatem? Dum caro non concupiscit adversus spiritum fortiori robore; & gratia est æquè fortis, ut non cedat malæ concupiscentiæ, nisi se ultrò illi det, & arma justitiæ ignavè abjiciat? Ergo non probrosæ servituti peccati addictus dici potest. Fractum est jugum, diruta sunt vincula, volens vincere, vincet quidem. Tenteat namque ipsum Diabolus, magnis indesinenter pungat spiritum concupiscentiarum aculeis, majoribus voluptatum carnalium tenteat illecebris, & maximis desideriorum inordinatorum alliciat motibus: tot in hoc statuto virium *æquilibrio* gratiæ gradus inveniet, ut pro voluntate tentationibus reluctari possit singulis. Incrementum, roburque novum concupiscentiæ usque ad mille gradus adjiciat Dæmon; virtus ipsamet, idemque robur ex parte gratiæ paratur, aut si non ita detur, datur tamen liberrima potestatis expeditio semper eadem, & æqualis, ut quibus maluerit viribus, contra oppositas, utatur: de quò etiam modò dicendi agemus postea. Quomodò ergo servus peccati, si tentatio non ipsi, nisi ignavo, tepido, & resistere nolenti, nocebit: cum nihil ultra ad actu resistendum speret à Deo, sed ad certamen semper fortis, in tentationibus securus, & in periculis gratiâ *æquali* custoditus, descendit?

§. VI.

Quædam ex Ortizio objecta solvuntur.

67. Displicet tantopere *Ortizio* hæc nostra prima assertio, ut doctrinam non sine excessu notaverit, Furiis invectus, ac non parùm irâ turbatus in me insurgit; ac si mihi non liceret Theologicè disputare, novas in dies emergentes opiniones discutere, easque scholasticè ad examen revocare: præsertim, dum recentes hujus systematis Auctores seipsos quasi in judices Fidei extollunt, & insomnia sua, velut doctrinam ad Fidei summam pertinentem videntur velle disseminare, DISTINGUIMUS CATHOLICI ... HOC CATHOLICI APPELLANT, (observa *Catholici*) ac si Catholicus non sit, qui æquilibrium virium non admittat. Quare in id totis viribus incumbit, ut exponat veram hujus systematis intelligentiam. Cùm à pag. 228. num. 66. varia æquilibria

libria adduxisset, inter cætera ponit Mathematicum, quod dividit in Aritmethicum, & Geometricum: quod ipse admittit, ut discrimen assignet inter æquilibrium virium hujus systematis, & æquilibrium invectum à *Juliano* Pelagiano, quod hæreticum esse certissimum est, ut etiam insinuat ille pag. 285. num. 68.: ubi hæc observatione digna pronuntiat: *Ex quo forsitan non ita discriminato, fuit præfato auctori*, mihi nempe, *ea sinistra cogitatio suborta*. Quibus verbis satis indicat me parum æquilibria illa discriminasse. Sed parum sibi constat ille, cum num. 69. asserat: *In quibus duabus propositionibus omni expressione cavetur, nè putetur requiri in viribus æqualitas Aritmethica, sed soli m pr portionalis.... qu d idem* EXPLICATISSIME TRADITUR AB EODEM R. BENITEZ *in tertia propositione, in qua res tota inclarescit*. Non est ergo, quòd in hoc immorer, cùm hic sibi pro me respondeat. Optarem tamen, ut mentem suam, necnon utriusque æquilibrij, recentiorum Auctorum, & *Juliani* apertiùs exponeret. Non satis quippe constat, qualem æqualitatem virium requirant omnes novi illius systematis auctores, nec quam ipse admittat. Licèt enim pag. 285. num. 68. videatur contentus æqualitate Geometricâ, alibi tamen videtur exigere æqualitatem Aritmethicam, non quidem quoad gradus gratiæ, & concupiscentiæ materialiter consideratos, sed formaliter, idest, non quoad entitatem Physicam, sed quoad valorem, & virtutem: ex quo explicans qualiter unus gradus gratiæ æquivaleat pluribus concupiscentiæ gradibus, utitur exemplo auri, & aurichalci: ponamus nos argenti: atqui unus nummus aureus, nedum Geometricè, sed Aritmethicè æquivalet in valore quatuor nummis argenteis: igitur non satis constat, an ipse Caducifer non exigat æqualitatem, adeòque æquilibrium Aritmethicum.

68. Non insuper satis apertè legitur *Juliani* quodnam fuerit æquilibrium. Pag. 285. num. 68. asserit *Julianum* requisivisse æquales ad libram vires, ut neutra alteri præponderet: sed non ab illa urgenti reflexione se per hoc expedit: ei quippe ulteriùs restat probandum intellexisse *Julianum* æqualitatem Aritmethicam, & non Geometricam. Ratio dubitandi est, quod *Julianus* non requisivisse videtur vires Aritmethicè æquales, sed solùm Geometricè, ut significare videntur hæc *S. Augustini* in *Julianum* lib. 5. operis imperf. num. 28. *Tam bonum certè, quàm malum ex propria homo, sicut dicis, voluntate facit; & utriusque in illo possibilitas æquâ lance libratur, & ad bene faciendum Deus adjutorium sumministrat: cur ergo ad peccandum proclivior est natura mortalium, si nihil agit peccatum originale?* Quibus verbis *S. Augustinus*, ex ijs, quæ *Julianus* admittebat, probat peccatum originale. Admittebat ergo *Julianus*, quòd ad peccandum proclivior est natura mortalium; & quomodò negare id potuisset, quod quilibet in se experitur? Igitur *Julianus* non requirebat æquilibrium inclinationis Aritmethicum, sed Geometricum, idest, consistens in proportione, non æqualitate. Ubi notandum quoque venit *Julianum* admisisse, quòd ad bene faciendum Deus adjutorium

sum-

subministrat: unde nec ex hac parte differt æquilibrium *Juliani* ab alio modernorum quorundam æquilibrio: ruitque funditùs discrimen, quod statuit Caducifer pag. 555. num. 121. dicens: *Pelagius verò, cùm negaret peccatum originale; & assereret ipsum liberum arbitrium præcisè secundùm nativas vires esse æquè potens boni; posset apud se reputare idem æquilibrium virium, quod potentiæ; & idem esse potentiæ, quod virium, scilicet naturalium: siquidem vires supernaturales ipse prorsus excluserat*. Resistit quippe *Augustinus* præfatis verbis, *ad benè faciendum Deus adjutorium subministrat*, quod adjutorium non ordinis naturalis, sed supernaturalis esse satis constat. Etsi enim ille in principio suæ hæresis solam naturam ad omnia mandata Dei observanda sufficere dixerit, admisit tandem gratiam consistentem in subitis motibus voluntatis. Admisit cognitionem practicam allicientem ad consensum. Non negavit concursum simultaneum. Admisit gratiam intrinsecam moraliter excitantem, entitativè supernaturalem. Concedebat Deum adjuvare potentiam per gratiam: licèt numquam veram interiorem gratiam, quæ det velle, & operari admiserit; quippe per hoc auxilium ab intrinseco efficax auferri credidit libertatem; quod totum infra videbimus. Rursus, quidquid sit de *Pelagio*, & *Cœlestio*, tamen *Julianus* confitebatur gratiam interiorem dantem possibilitatem, maximè in homine justificato: immo, ut Magister *Lemos* videtur concedere tom. 1. p. 1. tract. 5. cap. 7., illam concessit necessariam ad singulos actus positivè salutares, exceptò initio fidei; quia cum illo in omnibus senserunt Massilienses, qui ita posuèrunt, ut habetur in Epistola *S. Prosoperi*, & agnovit *S. August.* de Prædest. SS. cap. 1. Quâ ratione illa Apostoli ad Romanos septimo exponebat de homine non justificato: & tamen æquilibrium virium in justificato positum à *Juliano D. Augustinus* etiam impugnat: ergo & eodem jure æquilibrium virium gratiæ, & concupiscentiæ reiiciendum venit. Ne ergo clausis oculis incidamus in Scyllam cupientes vitare Carybdim, clariùs discrimen utriusque æquilibrii nobis proponat Caducifer.

69. Id verò vires resumit urgentiores ex ijs, quæ habet P. *Ruiz* Soc. Jes., quem in subsidium advocat *Caducifer* num. 72., & qui sanè videtur adhuc ulteriùs progredi, dicens disp. 74. de scient. sect. 6. num. 15.: *His, & similibus testimoniis PP. non intendunt esse de ratione libertatis, ut semper, & sub quibuslibet circumstantiis non pendeat magis in unam, quàm in alteram partem, & æquè liberum sit unam, aut alteram partem eligere; sed tamen PP. docent, esse de ratione, & quidditate libertatis, ut libratis momentis motivorum impellentium ad utramque partem, possit reduci voluntas ad æqualitatem propensionis, itaut æquè liberum sit illi unam, aut alteram partem eligere, supposito semper Divino concursu pro qualitate electionis bonæ, vel malæ*. In quibus verbis occurrunt nonnulla merito ponderanda. Ac primò satis indicat non se loqui de omni tempore, sed solùm de casu urgentis præcepti positivi, vel negativi. Secundò, vult, ut motiva hinc inde librentur usque ad MOMENTA, idest, in re pon-

ponderabili, multùm pretiosa, gemmis, margaritis, auro, quibus libertas comparatur, ad scrupula: sapientiæ 11., *Quoniàm* MOMENTUM *stateræ, sic est ante te orbis-terrarum* &c. Tertio ut MOMENTA illa sint ita æqualia, ut possit reduci voluntas vel ab intellectu, vel à seipsa ad æqualitatem propensionis; itaut æquè liberum sit illi unam, aut alteram partem eligere, nullâ ulteriori accedente gratiâ, sed solo supposito Divino concursu, communi haud dubiè. In quibus satis declarat esse de essentia libertatis, ut libratis momentis pro utraque parte militantibus, possit voluntas reduci ad æqualitatem propensionis, quam necessariam judicat ad libertatem. Ad quid enim dicitur de essentia libertatis esse, ut possit voluntas reduci ad æqualitatem propensionis, si hæc æqualitas propensionis non sit necessaria ad hìc, & nunc liberè operandum? Deniquè totum hoc asserit esse desumptum ex Patribus; cùm tamen nullus eorum SS. Patrum, quorum verba retulerat, nè per umbram quidem asserat id, quod ipse pronuntiat. Imò *durum esset, ac propè injuriosum*, ut verbis utar *Patris Daniel* epist. 9. *a vobis* (ab ipso,) *exigere, ut ostenderetis in Augustino & SS. Patribus* vestri æquilibrii *systema, quale a vestris Doctoribus proponitur*. Hic ergo habemus aliquid valde simile æquilibrio Aritmethico, quod secundùm æqualitatem graduum, & momentorum æstimatur: quod lucidiùs constabit, attento vel maximè quòd *S. Augustinus* lib. 6. operis contra *Jul.* cap. 120. ferè iisdem coloribus depingat æquilibrium *Juliani*, ac suum Pater *Ruiz*; ait enim *S. Augustinus*: *An hìc librâ tuâ conaris ex utraque parte per æqualia* MOMENTA *suspendere, ut voluntas, quantum est ad malum, tantum etiam sit ad bonum libera? Vergendo te ad unam partem te indicat delirantem*: quibus si comparentur verba P. *Ruiz*, videtur hìc aliquid amplius exigere præ *Juliano*: scilicet præter librationem MOMENTORUM, præter æquè liberum esse ad unam, vel alteram partem eligendam, requirit, ut voluntas se possit reducere ad æquabilitatem propensionis. Verùm hac de re nihil contendo, penes ipsos sit sollicitudo, ut suum ab æquilibrio *Juliani* discriminent.

70. Sed ne intactam, aut neglectam relinquat Ortizius controversiam præsentem, mensque defensorum æquilibrii virium luculentiùs, distinctiùsque exponatur, utque brevi finiatur hæc difficultas, dignentur defensores clarè, & distinctè, sincerè, ac candidè respondere sequentibus quæstionibus. Prima, an existente aliquâ tentatione, necesse sit ad salvandam libertatem, ut tota gratia, quâ indiget homo ad superandam tentationem illam, sit intrinsecè collata, & recepta? Secunda, an gratia, & concupiscentia debeant librari ad momenta? Tertia, an, supposito quòd unus gradus gratiæ æquiponderet duobus concupiscentiæ, existente concupiscentiâ ad octo, debeat esse collata, & recepta intrinsecè gratia ad quatuor, & è converso? Quarta, an voluntas debeat se posse reducere ad æqualitatem propensionis? Quinta, an, sicut voluntas reducta ad æqualitatem propensionis, potest ex se ipsa cedere tentationi; ita debeat posse ex se ipsa, cum solo con-

 cursu

cursu generali Dei superare tentationem, idemque sit de necessitate libertatis? Sexta, an requiratur, ut voluntas,quantùm est ad malum, tantùm etiam ad bonum sit libera, sive, ut sit æquè libera ad unum, & aliud? Septima, & ultima, an hæc omnia existiment pertinere ad Fidem Catholicam; taliter ut qui hæc omnia non admittit, Catholicus habendus non sit? Ad hæc ubi habuerimus clarum, distinctum, candidum, ac sincerum responsum, brevi finietur controversia tota. Quæ omnia non injuriandi, sed veritatis indagandæ causâ dicta sint. Cæterùm optarem, ut Caducifer, si denuò scribendum sibi putet, abstineret a puerilibus illis phrasibus, quibus claudit partis secundæ punctum quartum: *quos ego! Sed motos præstat componere fluctus*.

DUBIUM II.

Aliorum de æquilibrio sententiæ proponuntur, & propria multipliciter firmatur.

§. I.

Æquilibrium Jansenii *proponitur*, *& refellitur*.

1. CUm in exponendo, quomodò voluntas proximè potens sit, tàm ad unum, quàm ad alterum eligendum, seu, quomodò utriusque in illo possibilitas libretur, in partes abeant, & dividantur his nostris temporibus plurimi, operæ pretium duximus aliorum Theologorum placita recensere, ut pleniùs quid in quæstione ista versetur, innotescat. Et primò accuratè expendendum venit æquilibrium illud, propugnans hominem in quodam delectationis terrenæ, & Cœlestis conflictu, sæpiùs sic collocari, ut libratis hinc & inde ad æqualitatem, tùm gratiæ, tùm concupiscentiæ viribus, nullôque graviori pondere in alterutram bilancis partem inclinatum, suspensum remanere. Hujus sistematis primus Auctor,& inventor est *Jansenius*, cùm nullus ante ipsum illud, si ei credimus, aut propugnasse, aut impugnasse legatur. Quare lib. 4. *de grat. Christi* cap. 2. & 10. & lib. 2. cap. 25. *inopinatam* appellat, *novam*, ac recenter excogitatam sententiam suam. En ergo *æquilibrium* ab ipso adinventum, & à suis asseclis, quasi pro aris & focis, propugnatum: illud nempe, quô remanet homo inter delectationes cœlestes, & terrestres, seu sub virtutibus gratiæ, & concupiscentiæ ita in medio suspensus, ut alternante delectationum fluctu, inter bonum, & malum fluctuet, donec alterutra delectatio alteram vincat, & superet. Sic ille lib. 4. de *grat. Christi* cap. 6. *Perspicuè intelligitur tantoperè necessariam esse istam delectationis divinæ gratiam, quando cum terrenarum rerum tentationibus ac delectationibus dimicamus, ut nisi major fuerit quàm terrena, quâ noster affectus detinetur, fieri non possit, quin propriæ voluntatis infirmitate vin-*

vincamur. Major enim delectatio numquam sanè delectatione minore superabitur. Et cap. 9. *Conflictus ille*, inquit, *delectationum sopiri non potest, nisi altera delectando superaverit. & eò totum pondus vergat. Quod enim amplius delectat, secundùm id operemur necesse est. Sed utrumlibet fiat, non erit sufficiens gratia, sed vel efficax, vel ita inefficax, ex quâ operatio nequidem possit sequi: & nisi ejus efficacia per aliam suppleatur, in medio remanebitur*: id est in æquilibrio. Et lib 8. cap. 2. *Delectatio victrix, quæ Augustino est efficax adjutorium, relativa est. Tunc enim est victrix, quando alteram superat. Quòd si contingat, alteram ardentiorem esse, in solis inefficacibus desideriis hærebit animus, nec efficaciter unquam volet, quod volendum est.* Quod prius dixerat lib. 7. cap. 14. de voluntate graviter tentata loquens: *Ad æquilibrium reducendæ, par, vel major gratiæ delectatio necessaria est.* Nam divinæ providentiæ lex hæc est, ut actio ex proportione majoris inæqualitatis oriatur, quâ agens sibi subjiciat passum, & major vis vincat minorem. Quod non diffitentur huic *Janseniano* systemati addicti, asserentes, quòd gratia, quæ nunc victrix est, dùm cum levi cupiditate pugnat; auctâ cupiditate, & acriùs inflammatâ, potest etiam actu superari.

2. Et quòd cupiditas, quæ victrix erat, dùm cum alia minori certabat, si hæc invaluerit, & admotis propiùs incitamentis exsurrexerit, desinit esse victrix, desinit plenam elicere voluntatem; sic item eadem illa gratia, quæ cum minori cupiditate pugnans victrix dicebatur, si novus ingruat cupiditatis fluctus, actu superatur. Et quòd similiter fieri potest, ut qui levem tentationem superat, à majore superetur, etiamsi eâdem utrobique gratiâ polleat, ob incrementum tentationis.

3. En apertum totius systematis *Jansenii* arcanum. En æquilibrium propugnatum ab ipso, quò gratia ita commensurari debet tentationi, ut par, & æqualis sit conditio, & necessitas delectationis terrenæ ad malum, ac cœlestis ad bonum, ut sic hæreat in suspenso animus. En qualiter exposcit tot necessarios esse gratiæ gradus, ut simus potentes resistere tentationi, quot sunt adversariæ concupiscentiæ gradus: & cum neutri consensu efficaci acquiescere sit potens, in medio suspensa debet esse, donec illecebrarum altera minuatur, vel augeatur. Cujus rationem assignat lib. 4. de *grat. Christi* cap. 16. dicens: *Ratio perspicua est, quia cùm ei* (Augustino) *nulla sit gratia operandi præter istam suavitatem Dei, nisi ista tanta fuerit, ut ei delectationes rerum creatarum cesserint, vel peccabitur, vel alternante delectationum fluctu, in medio remanebitur. Sin autem ista superaverit, jam sine dubio benè voluntas operabitur: Quod enim amplius nos delectat, secundùm id operemur necesse est: sed utrumlibet fiat, non erit sufficiens gratia, sed vel efficax, vel ita inefficax, ex qua operatio nequidem possit sequi, nisi ejus inefficacia per aliam suppleatur.*

4. Omisso, quòd hoc systema minus dignè sentit de gratia Dei; quæ enim laus Dei gratiæ, quòd victrix non sit absolutè, sed comparativè ad inferiores vires oppositæ cupiditatis; quòd non resistat huic, nisi major sit vis illius? hoc, inquam, omisso rejiciendum est systema hoc,

quod penitus est destructivum libertatis. Qua ex parte à modernorum, quibuscum agimus, doctrina prorsus discrepat; illi enim omnem determinationem virium tribuunt libero arbitrio, quamvis aliqui libertatem arbitrii per æquilibrium virium constituendam cogitaverint. Nam quandiu durat conflictus ille, daturque utriusque delectationis æqualitas, tentatus liber non est, nec quidquam boni, vel mali potest facere, nisi cessante delectationum congressu, una alteram vincat, quod apertè concedit ille dicens: *Ex quo fit, ut, si illa desit, voluntas veluti torpens, ac mortua, nihil omninò amplecti possit*. Et lib. 4. de *grat. Christi* cap. 9. *Vigente delectatione carnali impossibile est, ut virtutis, & honestatis consideratio prævaleat*. Et lib. 7. cap. 5. *Superior enim delectatio vinculum est, quò liberum arbitrium, ita firmiter ligatur, & retinetur, ut quandiu isto stabiliter possidetur, ac constringitur, actus oppositus sit extra ejus potestatem: ita videlicet, ut arbitrium, non liberatum eum velle non possit*. Ergo urgens tunc temporis adimpletio præcepti impossibilis erit, necnon victoria tentationis, cum absque majori illa delectatione cœlesti, quæ deest multis, superari non possit: nec, ipsâ exuberante, detur electioni locus, cum cœlestis delectatio necessariò hominem ad bonum impellat; sicut & major terrena delectatio ad malum: contra illud Apostoli oraculum 1. ad *Corint*. cap. 10. v. 13. *Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis:* ergo verum absolutè erit, quòd, exuberante delectatione terrenâ, supra id quod potest tentatur homo.

5. Non alium bonitatis consequentiæ testem volo, quàm *Jansenium*, qui ex eôdem principiò necessitatem consensus arguit lib. 4. cap. 13. dicens: *Hinc ergo fit, ut non semel de S. Petro etiam volente dicat* (Augustinus): *Cùm Christum negaret, invalidas, infirmasque fuisse vires ejus; imò non potuisse mortem ferre pro Christo, quamvis hoc & velle, & se posse judicaret.... Quibus omnibus locis.... docet, Petrum..... propter defectum virium voluntatis præstare non potuisse, quod promiserat. Voluntas enim ejus, hoc est, vis volendi divinitùs ei data adhuc parva erat, quam oportebat esse maximam, ne mortis oblatæ terrore frangeretur.... Hinc ergo fit iterum, ut subinde doceat Augustinus, quarumdam cupiditatum tentationes aliquorum hominum vires superare, ita ut eas superare non possint*.

6. Et infra eodem capite: *Neutri vident*, inquit ille de *Pelagianis*, & *Scholasticis* loquens, *non esse satis velle, vel nolle, ut magna quædam præcepta impleantur, tentationesque superentur; sed propter libidinum internarum, & consuetudinum artissimarum pertinacem resistentiam opus esse, ut ardenter, & fortiter velit; quod non est semper in hominis potestate: talis enim ardor, vel fortitudo voluntatis non ex sola libertate hominis proficiscitur, aut haberi potest, sed ex delectationis magnitudine, quam animus ex objecto, circa quod versatur, capit; atque ideò cœlitus inspirari debet*.

7. Et rursus infra: *dicat causam ille, qui expertus est conatum, luctamque satagentis animæ, & videbis eum hanc ipsam, quam hic trado,*

do, intuitum esse veritatem. Hoc est, nondum poterat eam quocumque voluntatis conatu superare; eò quòd videlicet ipse conatus defectu virium languidus esset, cui cœlestem delectationem, atque ardorem nondum inspirasset Deus, ideoque similis conatibus expergisci volentium, qui tamen superati soporis altitudine remerguntur. Hanc intuebatur, & in lib. de grat. & liber. arbitr. quando istam voluntatis infirmitatem, quâ fit, ut quidquid suis viribus conetur homo, non tamen possit adversantes bonæ voluntati suæ cupiditates superare, donec gratia Dei majorem vim, ardoremque volendi aspiraverit, tam disertè explicat.

8. Hæc sunt principia, & fundamenta, quæ posuit ille, ut assereret, impossibilia esse quædam Dei mandata defectu virium voluntatis, quæ est prima illa *temeraria, impia, blasphema*, anathemate damnata, & *hæretica* propositio: *Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, & conantibus, secundùm præsentes, quas habent vires, sunt impossibilia: deest quoque illis gratia, quâ possibilia fiant.* Quare non erubuit in eodem capite dicere: *Hæc igitur omnia plenissimè, planissimèque demonstrant, nihil esse in S. Augustini doctrina certius, ac fundatius, quàm esse præcepta quædam, quæ hominibus non tantùm infidelibus, excæcatis, obduratis, sed fidelibus quoque, & justis, volentibus, conantibus, secundùm præsentes, quas habent vires, sunt impossibilia: deesse quoque gratiam, quâ possibilia fiant.*

9. At quis nostrum audeat in tantam prorumpere blasphemiam, ut de Deo præcipiente hoc sentiat? Extincta abeat à Fidelium mentibus hæc tetra hæretici dogmatis flamma. Non, ut inquit ille, errorem istum purum, putumque docuit *Augustinus*, qui veritatem oppositam huic errori constanter, & perseveranter semper docuit. Sic namque S. Doctor lib. 1. retract. cap. 9. n. 3. & 4. loquitur: *Quis peccat in eo, quòd nullo modo caveri potest?* Et cap. 10. n. 2. *Non credant Pelagiani hoc errorem suum fovere, nemo peccat in eo, quod vitare non potest.* Rursus cap. 15. *Ideò peccamus, quia possumus peccare*: quod & repetit cap. 22. Id ipsum propugnat lib. de *fide contra Manichæos* cap. 10. *Quis enim*, inquit, *non clamet, stultum esse præcepta dare ei, cui liberum non est, quod præcipitur facere: & iniquum esse condemnare, cui non fuit potestas jussa complere.* Quod etiam lib. 3. de *liber. arbitr.* cap. 1. & 19. apertissimè docet: cum enim hic n. 53. sibi objiceret eos, qui ad excusanda peccata sua, in cœcitatem, & ignorantiam, in qua nascimur, illa refundunt, sic ait: *Rectè enim fortasse quærentur, si erroris, & libidinis nullus hominum victor existeret; cùm verò ubique sit præsens, qui multis modis per creaturam sibi Domino servientem aversum vocet, doceat credentem, consoletur sperantem, indigentem adhortetur, conantem adiuvet, exaudiat deprecantem, non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras, neque illud, quod vulnerata membra non colligis, sed quod volentem sanare contemnis. ista tua propria peccata sunt.*

10. In eadem est S. Doctor sententia lib. de *natur. & grat.* cap. 69. n. 8. *Firmissimè creditur, Deum justum, & bonum impossibilia non potuis-*

tuisse præcipere. Et lib. 2. de *peccat. merit. & remis.* cap. 3. n. 3. *Quasi nostrum hoc nullus ignoret, quòd si nolumus non peccamus; nec præciperet Deus homini, quod esset humanæ impossibile voluntati*. Et lib. de *grat. & liber. arbitr.* cap. 16. ita *Pelagianos* redarguit: *Magnum aliquid Pelagiani se scire putant, quando dicunt: non juberet Deus, quod sciret, non posse ab homine fieri: quis hoc nesciat? Sed ideo jubet aliqua, quæ non possumus, ut noverimus quid ab illo petere debeamus*. Injuste ergo *Jansenius* eximiam S. *Augustini* calumniatur doctrinam, ad cujus vindicationem S. *Pius V.* & *Gregorius* XIII. hoc posuerunt monumentum ære perennius, damnantes hanc *Baii* propositionem: *Hæc sententia, Deum homini nihil impossibile præcepisse falsò tribuitur Augustino, cum Pelagii sit*: ne Hæretici amplius sub tanti Doctoris nomine suam circumferrent sententiam.

11. Fuit etiam D. *Thomas* hujus Ecclesiæ doctrinæ fidelissimus custos. Anathema dicit *Quodlibeto* 3. cum S. *Hieronymo* ei, qui dixerit: *Deum aliquid præcepisse impossibile*. Nec dissimilia scribit 1. p. q. 23. art. 2. ad 3. & q. 49. art. 2. ad. 3. & 1. 2. q. 69. art. 6. & q. 89. art. 2. ad 3. & 4. & q. 100. art. 10. Etiam 2. 2. q. 10. art. 1. & 3. p. q. 83. art. 6. & in 2. sentent. dist. 28. q. 1. art. 3. Meritò etiam proscripta est illa sententia tanquam dogma *Calvini & Lutheri* ab Academia *Lovaniensi* anno 1519. die 17. Novembris: *Deus ligat hominem ad impossibile*. Et ab Universitate *Parisiensi* anno 1521. die 15. Aprilis illud *Lutheri* dogma: *Qui negat, Deum nobis impossibilia jussisse, pessimè facit, & qui hoc falsum dicit, pessimè facit*; quod sequenti execratur censurâ: *Hæc propositio est scandalosa, impia, legis Christianæ infamativa; & authore Augustino in Deum blasphema*. At non solùm judice *Augustino*, sed etiam teste S. *Basilio* oratione supra illud, *Attende tibi*, dicente: *impium est asserere Spiritûs Sancti præcepta esse observatu impossibilia*. Quare Ecclesia semper hunc damnavit errorem, tam in *Manichæis* fatum in actiones humanas inducentibus, quàm in *Lucillo* Presbytero in Concilio *Arelatensi*, & in *Gothescalco* in *Carisiaco* asserentibus, hominem, quandoque non posse tentationibus resistere, & se convertere. Quem tandem infallibili, ac irrefragabili decreto proscripsit *Tridentinum* dicens: *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis*,

12. Enimverò quid magis justitiæ, & bonitati Dei adversum, quàm hominem, in quo est ipse innocens, punire? Ubi misericordia Dei, si hominem in summa miseria, seu in impotentia adimplendi præceptum posuit, non dans, nec offerens media ad ejus observantiam? Quis non clamet, stultum esse præcepta dare ei, cui liberum non est, quod præcipitur; & damnare eum, cui non fuit potestas jussa complendi? Excusabit se ergo hoc evidenti, ac fortè ineluctabili ratiocinio, impossibile sibi fuisse, existente majori suggestione Satanicâ, vitare peccatum, cum omni arbitrii libertate fuerit privatus; juxta eximiam S. *Odonis* Abbatis *Cluniacensis* sententiam Collat. lib. 1. n. 13. *Neque enim justus Deus, qui posse dedit, impossibile aliquid imperare potest: neque qui*

pius

pius est hominem condemnare pro iis, quæ vitare non potest. Et quomodò staret quod ipse perhibet: jugum meum suave est? Hanc itaque, nec justo iniquitatem, nec pio crudelitatem adscribimus. Videantur quæ tract. de *concurs. prav.* diximus toto *dub.*2. ubi tot hujus veritatis testes dedimus, quot SS. PP. Non est ergo, quòd in his immoremur. *Nonne id*, inquit *Augustinus* lib. de *duabus animab.* cap. 11. de hoc loquendo, *cantant & in montibus Pastores, & in Theatris Poetæ, & indocti in circulis, & docti in bibliothecis, & Magistri in scholis, & Antistites in sacris locis, & in orbe terrarum genus humanum?* En hæreticum *Jansenii* æquilibrium; quò non liber, quandiù perseverat conflictus delectationum æqualitas, remanet homo; sed potiùs libertate spoliatus; cum nequidquam aut boni, aut mali agere possit: nec præceptum, si urgeat, adimplere valet, nisi cessante delectationum congressù, & Cœlestis terrenam superet.

13. Non hìc reponant *Jansenii* defensores, in doctrina *Jansenii* voluntatem quidem majori delectationi infallibiliter cedere; sed neutiquàm inde consequens esse tolli consentiendi potentiam; quia ut istam potentiam voluntas habeat, sufficit, ut dum concupiscentiæ allicienti actu obsequitur, auxilium habeat ex se sufficiens ad actum contrarium; hoc porrò verissimum esse in doctrina *Jansenii*, secundùm quam ita voluntatem cupiditas ad consentiendum determinat, ut de virtute, quam in se continet gratia excitans, nihil prorsus detrahat. Motio enim concupiscentiæ superioris efficientiam gratiæ excitantis, idest, delectationis inferioris non minuit, nec impedit, quominùs hæc sufficientissimam ex se voluntati ad benè agendum potentiam conferat. Igitur etsi delectatio cœlestis gradu inferior, non possit resistere potentiâ consequenti, benè tamen potentiâ antecedenti. Non, inquam, audiendi isti, subdolè occurrente argumento posito. Mente enim versipelli, & callidè asserunt Novatores isti, quòd si gratia adsit in gradu concupiscentiâ inferior, præbet voluntati sufficientissimam ad benè agendum potentiam, vi cujus potest resistere concupiscentiæ superiori, potentiâ antecedenti, & secundùm se spectatâ, licèt non possit resistere potentiâ consequente, & relativâ. Omnis quippè gratia, apud *Jansenium*, secundùm se est ita efficax, ut etiam illa, quæ privatur effectu, ad quem datur, suum possit producere effectum, si concupiscentia fervescens decrescat ad gradum gratiæ inferiorem absque ulla nova gratia superaddita. Est enim *Jansenii* decantatum principium, ut omnis gratia spectata, secundùm se, & cum voluntate Dei sit semper efficax: quia voluntas Dei ita efficax, & absoluta est, ut omnis gratia necessariò suum operetur effectum, vel si vis, infallibiliter infabillitate insuperabili, & indeclinabili; quod in sensu *Jansenii* idem est, ac infallibiliter necessariò: quarè asserit, quod horrendum est dictu, hominem exuberante delectatione terrenâ, supra id quod potest; tentari posse. Futilis ergo, & vanus recursus ille ad potentiam antecedentem, & consequentem; manifestum quippè est nihil id Janseniano dogmati suffragari. Thomistæ concedunt voluntatem non posse, potentiâ consequente, gratiæ resistere; sed per poten-

tentiam consequentem intelligunt sensum compositum, seu potentiam cum actu conjunctam; implicat enim voluntatem non consentire, dùm actu consentit. At *Jansenius* propugnat etiam in sensu diviso voluntatem à gratia motam non posse, potentiâ relativâ, majori concupiscentiæ resistere; quinimò lib. 4. *de grat. Christi* à cap. 1. usque ad 11. hominem ejus motibus, veluti tot vinculis constrictum esse prædicat. Et ut infinita hujusmodi prætermittamus; audiendus solùm lib. 7. cap. 5. *Cùm igitur*, inquit, *justitiæ vel peccati delectatio sit illud vinculum, quo liberum arbitrium in justitia vel peccato ita firmiter ligatur & retinetur, ut quamdiù isto stabiliter possidetur & constringitur, actus oppositus sit extra ejus potestatem, ita videlicet ut arbitrium non liberatum eum velle non possit*. Et lib. 3. de gratia Christi cap. 15. *Est enim paradoxum in principiis S. Augustini, quòd charitas quamvis minima sufficiat ad quamcumque tentationem superandam, vel quæcumque præcepta sine transgressione servanda*. Si ergo actus oppositus, exuberante concupiscentiâ delectationis terrenæ, est extra ejus potestatem; si paradoxum est gratiam minimam sufficere ad quamcumque tentationem superandam: ergo evidens est eum necessitatem antecedentem ex delectatione superiori promanantem agnoscere; & quod negatâ omni indifferentiâ actûs sub dominio delectationis victricis exuberantis, solùm indifferentiam status admittere; quantenus homo à statu peccati ad statum gratiæ pertransire potest, per hoc quod detur ascensus vel descensus in delectationibus; quòd terrena, quæ modò exardescit, imminui possit; & cœlestis, aliàs parva crescere, ut terrenam superare possit. Ex quo necessitatem absolutam in actus humanos inducit, quia, ut inquit ille, secundùm id, quod magis delectat, operari necesse est. Hæc sufficiant, ut mens & sensus *Jansenii* appareat, & quòd distinctione illa potestatis antecedentis & consequentis, ad Thomistarum doctrinam, velut ad certam post naufragium tabulam, sed incassùm, confugere nituntur.

§. II.

Systema D. Honorati Tournely de æquilibrio proponitur, & reijcitur.

14. Difficillimum est, ut omnes, etsi ejusdem scholæ discipuli, idem omninò sentiant; vel quia magna est in rebus ipsis obscuritas, vel quia non minor est in hominum ingeniis dissimilitudo. Hinc multa non diversa modò, verùm etiam inter se pugnantia legimus circa modum, & naturam hujus *æquilibrii*. Non omnium est una, & eadem sententia. Quarè rejecto primò modò dicendi; alium ad exactum Theologiæ Criterium revocemus. Conqueritur de injurja sibi irrogata *Honoratus Tournely* sacræ facultatis Parisiensis Doctor, Regius, & emeritus Professor admonit. p. 4. & 5. eò quòd supra explicatam æquilibrii sententiam illi imputent. *Non possum*, inquit ille, *quin illum falsi postulem, quòd me nominatim in crimen vocaverit propugnatæ sur-*

turpis cujusdam æquilibrii doctrinæ. Et pag. 7. *Cur malignè censor dissimulat? Cur æqualitatem virium inter gratiam, & concupiscentiam, quam rejicio, substituit in locum æqualitatis virium in voluntate, quam admitto?* Et rursus: *Priori sensu callidè omisso, ac dissimulato, in altero, qui à nemine defenditur, explodendo, ac confutando jactantius exultant, ac triumphant*. Quare ne iterum præpostero sensu accipiatur hujus Doctoris sententia, hanc in bono lumine collocemus. Observat ille tract. de *gratia Christi* q. 7. artic. 1. verba illius reddo: *Cùm dicimus, per gratiam sufficientem vires pares, & æquales relativè conferri, vires cum viribus non comparamus, quasi illæ deberent esse inter gratiam, & concupiscentiam; non ita est, immo potiùs contendimus, vires gratiæ sufficientis, tametsi gradibus inæquales, & inferiores viribus opposita concupiscentiæ, pares tamen esse, ac sufficientes huic oppugnandæ, ac superandæ*.

15. At, cum sibi infra sequens objiceret argumentum, quòd ex sua sententia sequeretur, hominem per gratiam sufficientem in quodam æquilibrio debere ita collocari, ut libratis hinc & inde, ad æqualitatem tum gratiæ, tum concupiscentiæ viribus, nulloque graviori pondere in alterutram bilancis partem inclinatus liber maneat; ut huic propositæ ex æquilibrio argumentationi nitidè, ac solidè respondeat, ad opus veræ pietatis per gratiam exercendum, triplicem distinguit, & explicat æquilibrii speciem: nempe *inclinationis*, *potentiæ seu facultatis*, *& actionis seu exercitii*. *Æquilibrium inclinationis, seu propensionis illud est, quò voluntas in unam magis, quàm in aliam partem non propendit, nec inclinatur, sed æqualiter hinc, & inde afficitur. Æquilibrium potentiæ seu facultatis illud est, quò facultas, seu voluntas sub motione gratiæ, vel concupiscentiæ, suam retinet indifferentiam activam, per quam immunis ab omni necessitate, in quam voluerit partem, bonum vel malum, vitam & mortem flectere se, ac determinare potest. Æquilibrium denique actionis, quæ fit ex gratia, non uno modo excogitari potest, & exponi, nempe ut actio fiat, vel sine novo adjutorio gratiæ physicè, aut moraliter præmoventis, vel sine majori facilitate ad unum, quàm ad aliud; vel cum æqualitate virium gratiæ, & concupiscentiæ, vel denique, quò res aliqua fiat immediatè. Certum autem est, ad libertatem actionis necesse non esse; primò, ut nulla major insit voluntati ad unum, quàm ad aliud facilitas, vel difficultas: hæc enim perinde ac major, vel minor inclinatio voluntatis, libertatem actionis non tollit, ac consequenter æquilibrium hujusmodi necessarium non est. Secundò nec minus certum, necesse non esse, ut pares sint, & æquales ex utraque parte, gratiæ nimirum, & concupiscentiæ vires. Neque enim hic vires unius cum viribus alterius comparantur; sed hoc unum exigit Ecclesia contra sententiam Jansenii, ut vires gratiæ, tametsi gradibus inferiores viribus concupiscentiæ, istas nihilominus superare possint, seu pares sint illis vincendis, ac superandis, quod ex diametro pugnat cum systemate Janseniano, in quo impossibile est, vim majorem à minori superari.*

Tertiò certum quoque est, ad eamdem actionis libertatem necesse non esse, ut res immediatè fiat, ut observetur mandatum: sed satis est, si fiat saltem mediatè, impetrando scilicet gratiam uberiorem, per quam observetur. Quibus discussis, vel expositis, rejicit æquilibrium illud inclinationis, & quòd major debeat esse in gradibus vis gratiæ, quò majorem, & ardentiorem, cum qua concurrit, cupiditatem debellandam habet. Quare hanc conclusionem statuit: *Nomine gratiæ sufficientis eam Ecclesia intelligit, quæ expeditam, proportionatam, & relativam ad præsentes subjecti circumstantias confert voluntati ad opus bonum potentiam, ac vires pares, & æquales superandæ oppositæ concupiscentiæ, nec aliter etiam intelligit, gratiæ interiori resisti, quàm quòd eô privatur effectu, quem relativè ad oppositam actualem concupiscentiam ex ordinatione ac voluntate Dei, hic & nunc habere potest.*

16. Sic igitur expositâ, & ab ipsomet Auctore à malignis interpretamentis vindicatâ sententiâ, fit luce meridianâ clarius, quòd sub hoc nomine potentiæ relativæ intelligit æquilibrium illud potentiæ, quod exigit, ut vires voluntatis sint æqualiter instructæ ad agendum contra concupiscentiam, ac concupiscentia contra motionem gratiæ, illam nempe effectu suo privando. Ulteriùs asserit præfatus Auctor, quòd gratia, quantumvis exigua, & minima sit, attamen voluntati tribuit vires, tam perfectè æquales, & pares vincendæ concupiscentiæ, ut solius voluntatis consensus alterutram stateræ partem determinet; unde, inquit ille, *voluntas cum minima gratia contra concupiscentiam magnam se habet tanquam strenuus dux, qui cum paucis militibus, numero longè superiorem exercitum vincit.* Hanc æquilibrii speciem nedum propugnat, sed & ad substantiam dogmatis Ecclesiæ pertinere docet. Quod & repetit sequentibus verbis: *Istam æquilibrii speciem, quæ ad fidem spectat, directè impugnant Jansenianі.* Insuper affirmat, necesse non esse, ut pares sint, & æquales ex utraque parte, gratiæ nimirum, & concupiscentiæ gradus. Sed hoc unum exigit Ecclesia, ut vires gratiæ, tametsi gradibus inferiores viribus concupiscentiæ, ipsas nihilominus superare possint, seu pares sint illis vincendis, ac superandis.

17. Tandem Auctor iste non requirit potentiam immediatam resistendi, sed dicit, sufficere potentiam mediatam, scilicet impetrandi, ut ex sequentibus verbis liquet: *Tertiò certum quoque est, ad eamdem actionis libertatem necesse non esse; ut res immediatè fiat v. g. observetur mandatum; sed satis est, si fiat saltem mediatè, impetrando scilicet gratiam uberiorem, per quam observetur. Utrumque istum modum apertè distinguit Concilium Tridentinum sess. 6. de justificatione cap. 11. Deus*, inquit, *impossibilia non jubet, sed jubendo monet, & facere, quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat, ut possis.* Ergo supponit Concilium, aliquid esse, quod interdum homo immediatè non possit, sed tantùm mediatè, per gratiam orationis: *petere, quod non possis:* Quod infra repetit dicens; *etsi gratia sufficiens indu-*

ratis

ratis concessa vires non conferat pares ad operandam immediatè conversionem, & præceptum implendum, saltem pares habet ad desiderium conversionis concipiendum, & ad conversionem ipsam saltem mediatè, per orationem scilicet impetrando uberius auxilium Dei, cujus beneficio & convertatur, & præceptum adimpleat.

18. Hæc tota hujus Auctoris mens. Fateor, quòd perfectissimam hic nobis libertatis ideam proponit, in hoc constituto æquilibrio potentiæ; dum minimâ gratiâ voluntatem proximè, immediatè, & relativè potentem, vincere omnes concupiscentiæ opposita gradus affirmat, quatenus saltem impetrare, quovis gratiæ gradu instructa, potest uberiores vires, quibus opus habeat: rejiciens æquilibrium illud virium, quô pares debent esse vires gratiæ viribus concupiscentiæ, & quod à nobis superiùs gravissimis momentis rejectum est; suadetque sequens discursus. Etenim, ut salvetur libertatis essentia, seù indifferentia activa, & potestas libera ad opposita, non requiritur æqualitas virium. Activa indifferentia in sua essentia non tollitur, aut minuitur per augmentum virium, aut earum decrementum. Hoc augmentum, & decrementum virium supponit liberæ potestatis indifferentiam in signo constitutionis libertatis; & non ad indifferentiam, sed ad determinationem in alteram ex extremis se habet, ut suprà diximus. Meritò ergo Auctor iste distinguit æqualitatem virium à sufficientia potestatis antecedentis. Hinc sacrum Concilium Tridentinum absolutè pronuntiat: *Liberum arbitrium non esse extinctum, sed attenuatum*; quia libertas subsistit, etsi attenuata, & demissa: ergo cùm id, quod pertinet ad essentiam libertatis, non sit per peccatum extinctum, nec deficere possit, hæc æqualitas virium gratiæ, & concupiscentiæ, quæ deficere potest respectu voluntatis, & actionis, non est de essentia libertatis.

19. Alio ergo titulo displicet *Thomistis* hujus Auctoris sententia; quia nempe ultra gratiam constitutivam æquilibrii, aliam necessariam ad victoriam tentationis physicè prædeterminativam non admittit; sed solùm uberiorem indifferentem gratiam, quæ voluntatem relinquat supremam salutis dominam, & quæ sortem suam, & effectum electioni voluntatis permittat: cum semper pendula, & in suspenso maneat voluntas; hujusque determinatio pendeat ex consensu voluntatis, ut ostendunt sequentia verba: *Sed hoc unum contendimus contra Jansenium, vires gratiæ sufficientis; tametsi inæquales, & gradibus inferiores viribus oppositæ concupiscentiæ, pares tamen esse, ac sufficientes isti debellandæ, ac superandæ, & implendo præcepto, si homo justus, eâ, quâ par est, sedulitate, ac diligentiâ tali auxilio gratiæ uti voluerit.*

20. Displicet ulteriùs, quia in ejus principiis, gratia illa sufficiens non est verè talis juxta communem Ecclesiæ sensum, si non maneat sub imperio voluntatis, sive si addat motionem divinam non subjectam voluntatis arbitrio; cùm intelligere minimè valeat cum AA. Societatis, salvari æqualitatem potentiæ, sive indifferentiam activam potestatis,

ubi potentia est infallibiliter ad unum consequenter determinata mediò auxiliò, quod ex se, & ex propria virtute, certissimè consensum afferat voluntatis: quare eàdem certitudine excludit necessitatem gratiæ efficacis, quâ asserit, Ecclesiam per gratiam sufficientem eam intelligere, quæ expeditam, & relativè proportionatam confert voluntati potentiam. Pro vindicanda ergo Thomistarum sententia, hujus Doctoris doctrinam penitus esse rejiciendam probare aggredimur.

21. Et quidem primò, salvâ reverentiâ ipsi debitâ, nec suspicari fas est, rem istam ad fidei substantiam pertinere, aut inter necessaria, vel certissimè definita dogmata referri debere. Legant, relegant Concilia, summorumque Pontificum decreta, nihil hujusmodi invenient, quòd Ecclesia gratiæ sufficientis nomine intelligat illam, quæ proportionatam, & relativam voluntati conferat potentiam, ut salutariter operetur; sic, quòd nullô aliô indigeat auxiliô efficaci ad positionem actus; immo quod ut Dux strenuus minoribus gratiæ viribus, propriâ arte, & industriâ, majores concupiscentiæ superet. Quônam enim Fidei decretô hoc fideles hucusque docuit Ecclesia? Quinimmo nos id apertè falsum & putamus, & dicimus, atque oppositum docuisse Apostolum *Paulum*, tenemus. Nam pro victoria obtinenda, non ad industriam (ecquæ industria hæc?) voluntatis recurrit; sed ad gratiam Dei: *Deo autem gratias*, inquit, *qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum*. Apud omnes Catholicos gratia sufficiens potentiam tribuit vincendi concupiscentiam, & implendi præcepta. Apud varias scholas modis variis explicatur potentia illa expedita. Apud *Thomistas* potentia hæc expedita dicitur, & concupiscentiæ ligamentis soluta, quia gratia sufficiens, ut ex voluntate Dei antecedente descendens, tribuit virtutem absolutam, nedum vincendi aliquos, sed omnes cupiditatis gradus, sivè mediatè, sive immediatè, in subjecto occurrentes. Juxta AA. *Societatis*, & Doctorem istum, potentia illa dicitur expedita, quia, ut reducatur ad actum, non alia requiritur gratia à sufficiente distincta, sive physicè, sive moraliter prædeterminans, ita ut eadem gratiæ entitas, quæ est inefficax in uno, fiat consensu voluntatis efficax in alio. De gratia sufficiente docet Fides Catholica, quod tribuat potentiam eô sensu proportionatam, ut nedum aliquos, sed omnes, ut modò diximus, concupiscentiæ gradus possit vincere, seu victoriam à Deo adjutore impetrare. Sed huic Catholicæ notioni Auctor iste suæ scholæ adjicit proportionis modum, & quidem non præcisè, tanquam Ecclesiæ indulgentiâ ab aliquibus propugnatum; sed tanquam ex Ecclesiæ definitionibus à cunctis fidelibus tenendum, quòd gratiæ sufficientis notio dicatur omnia includere ad pietatis actum exercendum requisita, ita ut nullo ulteriori egeat dono Dei ad ejusmodi exercitium.

22. Relevativam superaddidit ille potentiam ad præsentem actualem concupiscentiam oppositam? Hic totius systematis Societatis cardo vertitur, ideo enim potentiam relativam jactantiùs celebrat tanquam ab omnibus propugnandam, & Ecclesiæ judicio sancitam; quia cùm

cùm sciat, non potuisse sanciri potentiam illam relativam in sensu *Janseniano*, infert, & inferre vult, sancitam fuisse in sensu suæ scholæ, sub hoc nomine intelligentis æquilibrium illud potentiæ, quod exigit, ut gratia, quantumvis exigua sit, attamen voluntati tribuat vires tam perfectè æquales, & pares vincendæ concupiscentiæ, ut solus voluntatis consensus, nullò aliò superadditò auxiliò efficaci, alterutram ſtateræ partem determinet. Quid tandem, quòd tanquam Ecclesiæ doctrinam insinuet, non aliam esse interiorem gratiam, nisi cui voluntas humana possit resistere? Perpendere debuisset, an ipsum *velle*, ipsum *non resistere*, sit donum ex gratia Dei. Quod si est, ut negari non potest: rogo per quodnam *nolle*, aut per quodnam *resistere* possit resistere, & nolle, habens *velle* tunc, & *non resistere*? Scio, hæc ex ignorantia principiorum nostrorum processisse, de quibus Dubiis sequentibus plura dicturi sumus.

23. Quòd ille cum Schola Societatis hæc sua placita defendat, hoc nos parùm sollicitos tenet; cùm semper insurget contra ipsos Schola Thomistica. Sed quòd hanc doctrinam extollat, tanquam ipsiusmet doctrinam Ecclesiæ, hoc intolerandum dicimus, & ut tale rejicimus. Enim verò si hoc Ecclesia inducitur definiens, & loquens: ergo Ecclesia definit, voluntatem inter utramque æquilibrii partem pendulam, nedum posse mediâ illâ gratiâ constitutivâ æquilibrii vehementissimam concupiscentiam vincere; sed & ipsam nullo aliò Dei auxiliò juvante, solùm pro nutu suo, posse se in alterutram determinare partem: & cùm consensus iste ad propriam industriam pertineat; sicut, inquit ille, *ad industriam Ducis revocatur, quòd cum paucis militibus numerosos vincat hostes*; hinc tota gratiæ victoria industriæ tribuenda erit voluntatis. Ergo & anathema erit asserentibus, gratiam non esse ex voluntatis nutu pendulam, liberum arbitrium esse nunc moraliter debilitatum; dari gratiam voluntatis determinatricem, auxilium efficax non expectare voluntatis consensum, ut efficax fiat. Ergo anathema erit, & omni execratione detestandum dogma, quòd gratia ex se ipsa efficax det nobis victoriam per Jesum Christum Dominum nostrum: & quòd lancem utrimque parem in unam potius partem inclinet, quàm in aliam. Quæ omnia, quidquid ipsi dicant, immiscentes suas privatas opiniones orthodoxis veritatibus, nemo credet transformata esse in Canones dogmaticos, dicente *Augustino* libro *de grat. & liber. arbitr.* cap. 16. *Certum est, nos mandata servare, si volumus, sed ille facit, ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati*. Et lib. 4. ad *Bonifacium* cap. 9. *Quid ergo petimus, nisi ut fiant ex nolentibus volentes, ex repugnantibus consentientes, à quo, nisi ab illo, de quo scriptum est, præparatur voluntas à Domino?* Quibus paria docet D. *Thomas* q. 6. de malo artic. unic. ad 3. *Deus quidèm movet voluntatem immutabiliter propter efficaciam virtutis moventis, quæ deficere non potest, sed propter naturam voluntatis motæ, quæ indifferenter se habet ad diversa, non inducitur necessitas, sed manet libertas*. Numquid gratia, quæ per vires efficacissimas facit ex nolentibus volentes, quæ movet infallibiliter,

ter, propter efficaciam virtutis moventis, expectat efficaciam à voluntate in utramque contradictionis partem perinde suspensa? Ergo alia est in Ecclesia libertatis idea, quæ ad istam æquilibrii doctrinam non reducitur, prout ab his Auctoribus explicatur.

24. Secundò rejicitur hic modus dicendi. Nam etsi gratia Dei, vel minima, quantùm ex se est, expeditam, proportionatam, & relativam constituat, aut constituere possit potentiam vincendi omnes gradus concupiscentiæ, attamen cùm, ut infallibiliter superetur, ac vincatur tentatio, sufficiat, juxta adversarios, additus solùm consensus voluntatis, nec aliâ opus est gratiâ, in hoc *æquilibrium potentiæ* tela ipsa recidunt, quibus impugnatum manet æquilibrium virium, quæ iterum ob oculos subjicio. Attenuatum, & infirmum est liberum arbitrium; at ubi est hæc ex primorum prævaricatione Parentum orta infirmitas, si juxta hunc dicendi modum, liberum arbitrium gratiâ sufficiente, ab ipso inseparabili, lapsum erigitur, restauratur, pares, & æquales vires habet ex gratia illa superandæ concupiscentiæ? Nulla ergo datur attenuatio, & infirmitas, quin potiùs videtur consequens, quòd reparatrix gratia Christi sufficiens restituat nobis integritatem, quam *Adam* habuit, ut fatetur P. *Assermet*, vide pag. 119. num. 41. Datum illi posse proximum, & robustum auxiliô *sine quo non*: non autem ipsum agere, nisi *auxilio quô*. At gratia sufficiens, quâ donamur nunc, juxta ipsum, integritatem restituit, & sufficit ad non concupiscendum.

25. Secundò: si Dæmon diro tentationum certamine hominem conatur appetere, in promptu est minima gratia dans æquilibrium potentiæ, quô, ipsâ volente, absque novo determinante auxilio perferet, ac vincet hostis insidias. Si iterum implacabili rabie tabescens nova tentationum immittit jacula, si deceptionum novas parat insidias, Deo ulteriori non adjuvante auxilio, ex solo voluntatis nutu confundetur ille in sui reatûs opprobrium. Non *Idololatrarum*, *Atheorum*, & *Paganorum* lugenda jam calamitas, adhuc temporibus illis, quibus Deus *dimisit omnes gentes ingredi vias suas*, ut dicitur *Act.* 14. v. 15. Non & lugendi sunt illi, de quibus pronuntiavit *Apostolus Paulus*: *Ad omne opus bonum reprobi*, & ad *Ephes.* 4. *Sine Deo*, *tenebris obscuratum habentes intellectum*, cùm juxta Scriptorem, contra quem agimus, data sit omnibus cœlestis motio, impulsio, excitatio, & æqualis virtus ad bonum; & ad complementum conversionis, ut hanc pro nutu voluntatis obtineat; cùm & Deus saluberrima tribuerit ipsis auxilia, quibus interioris hominis sanatur infirmitas, propulsatur Dæmonis malignitas; parque est potestas superandæ tentationi, & observando mandato, absque novo Dei auxilio.

26. Tertiò; Infirmitatis, & necessitatis maximum est argumentum orandi necessitas, teste D. *Augustino* Epist. 218. aliàs 208. dicente: *Ipsa quoque oratio admonet te, quòd indigeas adjutorio Dei tui, ne spem benè vivendi in te ponas*. Sed ad quid oratio? Cùm, ut homo vincat, & in accepta justitia perseveret, non spem suam in Dei gratia reponere debeat, sed in libero voluntatis arbitrio, gratiæ constituentis æqui-

æquilibrium indifferentiam determinaturo; etenim non à Deo movente, & salutari donô misericorditer juvante inclinabitur lanx liberi arbitrii, sed à propria determinatione voluntatis pendet victoria: ergo inutilis est oratio; nec prudenter precabimur: *Inclina cor meum in testimonia tua*, ut clamabat Psaltes, & clamat Ecclesia, cujus spiritu imbutus illam protulit S. *Augustinus* sententiam ibi: *Quod utique, si homo sibi præstare posset volendo, non posceret orando.*

27. Quòd si nobis reponant, necessariam esse orationem ad majus, & uberius auxilium obtinendum; in promptu est impugnatio, quòd majori illâ gratiâ acceptâ non crescit virtus potentiæ, ut se determinet: cùm major illa, & uberior gratia sit solùm in linea sufficientis, constitutivæ æquilibrii, cum qua voluntas adhuc remaneat inter utramque partem pendula, & suspensa: in quo ergo consensus ille salutaris erit donum, pro quo orare debeat; & cur de illo non poterit in se gloriari voluntas, & non in gratia bilancem determinante? Rursus: in ejus principiis, minimâ gratiâ sanata videtur, & restituta ad pristinum statum libertas; nec aliquid desuper expectandum, quod non sit in nostro potestate: vel ergo neganda est oratio, vel asserendum, quòd non aliâ sufficiente gratiâ, sed fortiori vincitur concupiscentia; ut dixit *Augustinus* lib. 1. *oper imperf.* cap. 107. *Ab hac ergo necessitate servitutis ille liberet, qui non solùm dat præcepta per legem; verùm etiam donat per spiritum caritatem; cujus delectatione vincatur delectatio peccati; alioquin perseverat in victo, & servum suum tenet. A quo enim quis devictus est, huic & servus addictus est.*

28. Quartò: conscii hujus gratiæ homines omnibus concessæ, & constitutivæ æquilibrii, nihil est, quòd trepident, & quòd ardua confidenter non arripiant. Jam illi velut propugnatores egregii, adversus invisibiles hostes, in stadium certaminis securi descendere debent. Si fortitudine opus est, jam data est illis gratia, ut fortes sint, & fortes se faciant. Si datur labor in arduis aggrediendis, voluntate vincitur ille, ut respondet *Augustinus Epist.* 121. dicens: *Vide si labor est, ubi velle satis est.* Idem S. Doctor lib. de *gratia Martyrum*, magnam charitatem, magnamque voluntatem ad ipsas terribiles, sævasque passiones tolerandas extollit. Contraponit magnam, & robustam illorum charitatem, de qua dixit: *Martyres magna fecerunt, magnâ utique voluntate, hoc est magnâ charitate fecerunt*, hanc, inquam, contraponit parvæ, & invalidæ, quæ erat in *Petro*, dicente Domino, *non potes modò*, quando ajebat ille, *animam meam pro te ponam*. Cæterùm quid interest, quòd tam *Petrus*, quàm Martyres magnam illam non haberent charitatem, cùm esset in omnibus expedita, proportionata, & relativa potestas mediâ gratiâ sufficiente, quæ quantumvis minima, vincendæ tentationi, accedente solùm voluntatis consensu, & sufficiens, & par, ut tam antecedenter, quàm consequenter possit fortiori inclinationi resistere.

29. Quintò: distinguit Auctor iste æquilibrium potentiæ, & æquilibrium inclinationis: Hoc secundum negat, utpote pugnans contra fidem,

fidem, non minus quàm contra rationem, & experientiam. Nemo quippe non experitur intestinam illam, ac domesticam luctam, quæ in nobis est carnem inter, & spiritum. Nemo non sentit, longè magis ad malum, quàm ad bonum se esse propensum. Hâc non obstante inclinatione, par esset voluntas superandæ tentationi, semper remanet domina sui actus, ac sufficienter & expeditè potens fortiori inclinationi resistere, quando ipsa voluerit, quin novò efficaciori Dei auxiliò præparetur, ut salutariter operetur. Hoc sanè difficillimè intelligitur. Inclinari non potest voluntas, quin pondus concupiscentiæ vim habeat, ut ipsam in unam magis, quàm in aliam partem inclinet. Si ergo datur hæc major propensio, & inclinatio concupiscentiæ cum eo, quòd sufficienti auxilio instructa, & roborata voluntas in æqualitate sistat, & æqualiter hinc inde afficiatur, non auxilio illo, quò voluntas æqualiter suspensa manet, vincitur inclinatio concupiscentiæ, cùm sit compossibile cum illa: ergo novum fortius desideratur auxilium firmans, & roborans voluntatem, quô erigatur ipsa, ut erecta vincat inclinationem oppositam, sitque major delectatio justitiæ, quàm concupiscentiæ inclinatio.

30. Hòc invictè probat argumentum *Augustini* contra *Pelagium*. Concedebat iste varia adjutoria gratiæ, quibus excitabatur homo ad benè operandum, teste eodem *Augustino* lib.3. *oper. imperf.* cap. 114. *Adsunt adjutoria gratiæ, quæ in parte virtutis nunquam destituunt voluntatem, cujus licèt innumeræ species, tali semper moderatione adhibentur, ut nunquam liberum arbitrium loco pellant, sed præbent adminicula, quando eis voluerit inniti*. Fatebatur ulteriùs, quòd gratiâ interiori adjuta voluntas, facilis erat ad benè operandum; & cùm aliàs æquilibrium potestatis defenderet, stultitiam singularem ipsi incisse improperat *Augustinus* dicens: *Libra tua vergendo in unam partem, delirantem te monstrat*; quia nempe, si major erat facilitas ex gratia, hæc non erat ex gratia, quæ esset constitutiva æquilibrii, compossibilii cum inclinatione concupiscentiæ; non enim cum æquali utrinque pondere posita lanx in unam potiùs, quàm in aliam partem inclinat: ergo adhuc fortius auxilium distinctum ab illa gratia æquilibrii tenebatur agnoscere, quod esset hujusce majoris facilitatis causa. Ad hunc modum nos in præsenti dicimus: si exæstuans vis concupiscentiæ major est, magisque ad malum inclinat; ut vincatur ista, non sufficit gratia illa compossibilis cum ista, quâ æquali lance suspensa sit voluntas; sed alia fortior, & efficacissima requiritur, quâ inclinatio illa aliâ delectatione cœlesti, atque victrice superetur: de qua dixit *Augustinus* lib.1. ad *Bonifacium* cap.20. *Veniet gratia Dei, ut delectet te justitia*. Et lib. de *Spirit. & litt.* cap.3. *Nos autem dicimus, humanam voluntatem sic divinitus adjuvari ad faciendam justitiam, ut accipiat Spiritum Sanctum, quô fiat in animo ejus delectatio, dilectioque summi illius, & incommutabilis boni, quod Deus est*. Et cap.16. *Hic autem Spiritus Dei, cujus dono justificamur, quô fit in nobis, ut non peccare delectet*. Et tandem lib. 1. de *Nuptiis, & concupisc.* cap. 3. *Condelectatio legi Dei secundùm interiorem hominem de magna nobis venit gratia Dei*.

31. En

31. En angustiæ utrique æquilibrio, sive virium, sive potentiæ, prout ab Auctore isto defenditur, communes: quia Auctores mutatis terminis, non mutatò sensu loquuntur. Sed hæc sufficiant: quæ si in nobis arguentibus, & disputantibus displicent, crederem, quòd in interiori corde peccati originalis effectus meditantibus, non displicebunt; maximè cùm doctrinam istam sæpè ab *Augustino* positam viderint. Sic lib. 1. *Retract.* cap. 9. num. 4. loquitur S. Doctor: *In his atque hujusmodi verbis meis, quia gratia Dei commemorata non est, de qua tunc non agebatur, putant Pelagiani, vel putare possunt, suam nos tenuisse sententiam. Sed frustra hoc putant: voluntas quippe est, qua & peccatur, & rectè vivitur, quod his verbis egimus. Voluntas ergo ipsa, nisi Dei gratiâ liberetur à servitute, quâ facta est serva peccati, & ut vitia superet, adjuvetur, rectè, pièque vivi à mortalibus non potest. Et hoc divinum beneficium, quò liberatur, nisi eam præveniret, jam meritis ejus daretur, & non esset gratia, quæ utique gratis datur.* Mox manifestissimè cap. 10. num. 2. *Quod verò dixi: illud autem lumen non irrationabilium avium oculos pascit, sed pura corda eorum, qui Deo credunt, & ab amore visibilium rerum, & temporalium se ad ejus præcepta implenda convertunt, quod omnes homines possunt, si velint; non existiment novi hæretici Pelagiani, secundùm eos esse dictum. Verum est enim omnino, omnes homines hoc posse, si velint; sed præparatur voluntas à Domino, & tantùm augetur munere caritatis, ut possint: quod hic ideo dictum non est, quoniàm præsenti necessarium non erat quæstioni.*

32. Demum cap. 22. num. 4. *Alio loco, nisi quisque, inquam, voluntatem mutaverit, bonum operari non potest, quod in nostra potestate esse positum alio loco docet, ubi ait: Aut facite arborem bonam, & fructum ejus bonum, aut facite arborem malam, & fructum ejus malum, quod non est contra gratiam Dei, quam prædicamus. In potestate quippe hominis est mutare in melius voluntatem, sed ea potestas nulla est, nisi à Deo detur, de quo dictum est: Dedit eis potestatem filios Dei fieri. Cùm enim hoc sit in potestate, quod cùm volumus facimus, nihil tam in potestate, quàm ipsa voluntas est: sed præparatur voluntas à Domino. Eo modo ergo dat potestatem. Sic intelligendum est & quod dixi postea: in nostra potestate esse, ut vel inseri bonitate Dei, vel excidi ejus severitate mereamur; quia in potestate nostra non est, nisi quod nostram sequitur voluntatem, quæ cùm fortis, & potens præparatur à Domino, facile fit opus pietatis, etiam quod difficile atque impossibile fuit.* En qualiter bonum velle, & operari est pro nutu voluntatis, at non secluso Dei auxilio, dante ut ipsa velit, sed mediâ gratiâ, quâ fortis, & potens præparatur voluntas; quâ perfectè liberatur à servitute quâ serva facta est peccati; quâ tantùm augetur, ut consequenter possit, & sub cujus infallibili determinatione conservatur libertas. Audeo autem dicere; immo securissimè dico, ipsum Scriptorem, seu etiam Scriptores, quibuscum disputamus, si studio quò vacant Deo orantes, comparent istam opinandi licentiam, invenient se eidem practicè non acquiescere;

nam in negotio salutis, sibi nihil fidentes, uberiorem semper gratiam à Deo petunt, & humiliter, abs dubio, cum *Augustino* dicunt: *Domine, da quod jubes, & jube quod vis.*

33. Carpit hic *Caducifer*, quod profectò non intelligit, aut non intelligere se simulavit. Pag. 557. num. 144. inquit: *Cur quæso paulò antè ita laudatus est D. Honoratus Turnelli ab ipso* (nempe à me) *quod nonnisi perfectam ideam libertatis statuit in præfato æquilibrio potentiæ firmando, & æquilibrium virium rejiciendo, si eadem argumenta, & absurda militant contra utrumlibet?* O rara in argumentando *Caducatoris* peritia, ac sapientia! Quasi verò non possit Auctor plura dicens, aliquo usque benè dicere, ac mereri approbationem, licèt postea rursùs deflectat, & in id, à quo recedere tentabat, reincidat. Id accidisse D. *Tournelli* visum mihi fuit, nec immeritò. Cùm enim mentem suam ampliùs explicaturus, posteà addit, ut diximus num. 17. *Tertiò certum est, ad eandem actionis libertatem necesse non esse, ut res immediatè fiat, ut observetur mandatum: sed satis est, si fiat saltem mediatè*: (quod ait, ut addit *Caducifer*, propter auxilia remotè sufficientia) *impetrando scilicèt gratiam uberiorem, per quam observetur*: gratia verò illa uberior, quam ipse requirit, non sit talis, quæ efficiat velle, & operari; qualis est gratia Thomisticè efficax; sed solùm proximiùs posse; atque emendicans à voluntate creata suam efficaciam, planè convincitur reincidere in æquilibrium virium gratiæ, & concupiscentiæ, à quo dixerat se abhorrere. Si enim ab eo quæratur, cur, si *vires gratiæ, tametsi gradibus inferiores viribus concupiscentiæ, istas nihilominùs superare possint, seu pares sint illis vincendis, & superandis*, Cur, inquam, ulteriùs requirat novam, & ulteriorem gratiam sufficientem? Respondere debebit; quia gratia, gradibus inferior viribus concupiscentiæ, dat quidèm posse remotum, non proximum; ad quod posse proximum requiritur æqualitas in gradibus gratiæ, & concupiscentiæ. Ex quo juxta prædictam opinandi semitam in plura incidit ex illis inconvenientibus, quæ supra retulimus, & quæ distinctè à nobis omnium oculis exposita fuerunt à num. 19. Et Primò, ut diximus, sequitur hominem in statu naturæ corruptæ, debilitatæ, attenuatæ per peccatum originale plus efficere, quàm *Adam* in statu innocentiæ fecit, licèt uterque idem haberet auxilium *sine quo non*. Ille enim exiguâ tentatione victus succubuit: nunc autem plurimi, gravioribus tentationibus pulsati licèt, minore tamen gratiâ donati perseverant. Nec hoc abnuit *Tournelli* dicens: *Voluntas cum minima gratia contra concupiscentiam magnam se habet tamquàm strenuus Dux, qui cum paucis militibus numero longe superiorem exercitum vincit*. Quarè incidit in magnum illud inconveniens, quod ut evitaret P. *Assermet*, alter æquilibrii novi defensor, dixit tract. de gratia pag. 88. *Gratia sufficiens hominem in locum, unde exciderat restituit*.

34. Rursùs sequeretur, quòd homo non deberet orare, ne incidat in peccatum. Nam si tentatur, habet in manu sua gratiam quâ potest quamcunque superare tentationem, absque ulteriori auxilio. Etenim

juxta

juxta *Tournellium* voluntas minimâ gratiâ instructa *potest resistere concupiscentiæ magnæ*; & gratia illa uberior, & specialior solùm est, ut ait *Caducifer* pag. 558. num. 145. ad aggredienda ardua, & gloriosa. Orabit ergo ille, qui aggreditur opera ardua, & gloriosa: minimè verò illi, qui ordinariis volunt esse contenti. Imò etiam illi, qui voluerint aggredi ardua, & gloriosa, non indigent oratione; siquidem juxta adversarios, decretum applicativum omnipotentiæ taliter debet intelligi, quòd Deus velit concurrere ad omne opus, ad quod se creatura determinaverit; idque tali concursu, qui sit futurus efficax, si homo solùm velit. Aggrediatur ergo homo quidquid voluerit; aderit Dei concursus, qui per voluntatem fit efficax. Hinc & tentationis victoria sibi tribuenda erit, non Deo. Nec valet, quòd loco citato reponit *Caducifer*, argumentum in nos retorquens hoc modo: *Similiter ex dictis complanatur etiam & quintum. Quoniàm minima gratia instar auri majorem, & uberiorem in se delectationem importat, quàm ingens pondus concupiscentiæ, cujus instar auricalchi fallacem splendorem sanus percipit intellectus: aliud enim est plùs titillari, aliud est plùs æstimare: propterèaque* ipse R. Benitez *disp. 3. §. 5. probat minimam gratiam sufficientem sufficere, ut voluntas sit potens ad victoriam tentationis*. Non satisfacit, inquam, quia victoriam sperant Thomistæ à Deo mediante gratiâ efficaci, quam, se humiliando, pulsando, petendo, quærendo obtinent, ac dicunt cum Apostolo: *Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum*. Apud adversarios autem victoria habetur à libero arbitrio utente gratiâ congruâ. Hoc ergo est, quod displicet in præfato auctore. Si gratiam admitteret se ipsa efficacem, systema ejus esset omnino gratum; essetque non minùs felix, ac facile. Nos enim qui *Augustini*, ac *Thomæ* discipulatu gloriamur, non qualicumque adjutorio gratiæ admisso, contenti sumus, sed gratiam, quæ ipsa det ipsum agere. Parum quippè interest, quòd gradus gratiæ, & concupiscentiæ æquales non sint, ubi tentationis victoria solùm est à Deo immediatè effectivè per minimam gratiam, & à voluntate immediatè determinativè: ubi gratia minima non determinat consensum, sed potiùs consensus, in adversariorum sententia determinat gratiam: ubi ante ipsum consentire, non datur aliquod ex Deo determinans consentire: unde quòd habeat consentire, potiùs quàm non consentire, unicè suæ determinationi, idest sibi tribuere posset voluntas; & in eodem gloriari contra Apostolum dicentem; *Quid habes, quòd non accepisti? Fratres, qui gloriatur, in Domino glorietur, non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat*: sed præstat his omissis punctum hoc absolvere: quarè aliorum inconvenientium accuratiorem discussionem studioso, & ingenioso lectori remitto; cui fortè placebit, si *Caduceatori* non placet, argumentatio.

V 2 §. III.

§. III.

Ut voluntas sit potens ad victoriam tentationis, sufficit minima Dei gratia.

35 FIrmatur primò, & quidem ineluctabiliter assertio nostra decreto *Innocentii X.* damnantis primam *Jansenii* propositionem: *Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, & conantibus, secundùm præsentes, quas habent, vires, sunt impossibilia, deest quoque gratia, qua possibilia fiant*; sed in hominibus justis volentibus, & conantibus sæpiùs nonnisi minima reperitur gratia, etiam ingravescente concupiscentià: ergo gratia minima est sufficiens, ut possibilia fiant præcepta. Igitur non est viribus impar concupiscentiæ; nec homini non dicam justo, sed nec quidem peccatori maligno impossibilis est tentationis victoria; aliàs non in peccatorem, sed in gratiæ insufficientiam refundenda foret culpa: quod quantùm adversetur pietati, & fidei Christianæ, jam suprà diximus.

36. Novâ aliâ luce clarescit, & roboratur assertum auctoritate Magni Parentis *Augustini* lib. de correct. & grat. cap. 7. dicentis: *In eo, quod audierat, & tenuerat, perseveraret, si vellet*. Quibus verbis ostendit, quòd tentatus, quantumvis exardescat concupiscentia, potest in bono perseverare. Rursus lib. 3. de liber. arbit. cap. 16. *Ex eo, quod non accepit, nullus reus est, debet autem, si accepit, & voluntatem liberam, & sufficientissimam facultatem*. Agit *Augustinus* de homine, qui cessit tentationi; eumque dicit reum, quia habebat sufficientissimam facultatem; sed in homine illo non erat gratia illa uberior: ergo sufficit gratia sufficiens, etsi minima, ut in concursu æqualis, vel majoris delectationis terrenæ possit homo resistere cuilibet concupiscentiæ. De hoc audiendus insuper *Augustinus* lib. 8. Confession. cap. 12. num. 28. qui gratiæ sufficientis operationem, concupiscentiam debellantem, expertus, sic loquitur: *Jactabam voces miserabiles. Quandiù? Quandiù? Cras, & cras? Quarè non modò? Quarè non hâc horâ finis turpitudinis meæ!* Hic *Augustinus* alternatas gratiæ vicissitudines explicat. Non erat ei hærenti inter bonum, & malum uberior gratia sufficiens; & tamen à gratia relativè ad sui præsentem dispositionem sufficiens posse conversionis agnoscit; *Quarè non modò? Quarè non hâc horâ finis turpitudinis meæ*: ergo gratia quantumvis minima hic, & nunc, vel exæstuante passione, dat posse omni tentationi, quamvis gravi, & urgenti resistere.

37. Præcipuum etiam hujus Conclusionis fundamentum desumitur ex doctrina Angelici Præceptoris 3. p. q. 62. art. 6. dicentis: *Quod effectus gratiæ est reprimere concupiscentiam impellentem ad peccandum; quia minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ, & mereri vitam æternam*. Quam repetit q. 70. art. 4. dicens: *Sufficere ad reprimendam concupiscentiam fomitis, & ad implendum mandata legis, quia mini-*

minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ, & vitare omne peccatum, quod committitur in transgressione mandatorum legis: minima enim charitas plus diligit Deum, quàm cupiditas millia auri, & argenti. Non S. Doctor recurrit ad æqualitatem virium, ita quòd gradus unus cupiditatis æquetur cum uno gradu gratiæ, sed minimam gratiam docet sufficere voluntati, etiam flagrante in ea vehementi tentatione, ut possit illi resistere, vitare omne peccatum mortale, & adimplere præcepta. Hæc namque gratia actualis, quantumvis minima, prægustare facit delicias cœlestes, quæ in immensum superant terrenam mundi delectationem. Delectatio terrena solùm habet pro objecto bonum apparens, & finitum, quod nec capacitatem replet, nec omnem satiat appetitum. Cur ergo non erit gratia actualis sufficiens, ut det potestatem ad victoriam tentationis?

38. Hoc verissimè dixit S. *Thomas*, firmiterque tenendum, si modus consideretur, quò peccatum fit in anima. Causa peccati duplex est; amor nempe bonorum temporalium præsentium malè inflammans, & timor præsentium pœnarum malè humilians: ut dixit D. *Thomas* 1. 2. q. 77. art. 4. Et ad *Hebræos* 2. lect. 4. Etenim amor ille per decoras rerum terrenarum species concupiscentiam accendit, eisdemque decipitur, impellitur, & vulneratur homo. At gratia hominem infirmum illuminat, allicit, & terret. Deum ostendit, viriliter certantibus adversùs delectationem terrenam, victoriæ palmam, æternamque felicitatis gloriam proponentem. Cur ergo minima ista gratia plùs non poterit, quàm delectatio stulta, temporalis, vana, & noxia? Rursus gratiâ quantumvis minimâ, commutatione admirabili, quæ clausa erant, fiunt aperta; quæ onerosa videbantur, fiunt levia; quæ amara, dulcia; quæ obscura, redduntur lucida; hæc omnia operante uno, atque eodem Dei spiritu: cur ergo Deo per illuminationis gratiam oculis mentis se objiciente, non erit voluntas potens concupiscentiæ, quantumvis exardescat, resistere? Absit, quòd tam parùm dignè de gratiâ Dei sentiamus. *Non patitur æquitatis ratio*, inquit S. *Bernardus* Epist. 90. ad *Innocentium* Papam, *ut ex æquo contendant; sed vincat necesse est spiritus carnem, & sit efficucior causa, cujus potior est natura*. Delectationes carnales cœlestibus nullâ ex parte conferendas esse docuit S. *Augustinus* serm. 5. de *verbis Apostoli*: Sicut enim Deus fortior est Satanâ, cujus libidinem, & potestatem frænat; ita medicinalis ejus gratia ex parte sua validior est impetu concupiscentiæ titillantis, suggerentis, sollicitantis, æstuantis, tentantis, ut possit illi resistere. Minima gratia habitualis sufficit ad meritum vitæ æternæ; lumen gloriæ adeò exiguum, ut minus perfectum esse non possit, intellectum creatum elevat ad Deum clarè videndum: minima Fides assensum rebus præstat ob testimonium primæ veritatis revelantis; lux, etsi minima, est ostensiva objecti motivi visus corporei; cur ergo & minima actualis gratia sufficiens non erit, ut voluntas sit potens ad oppositam superandam cupiditatem?

39. Nec reponat quis primò, loqui D. *Thomam* de gratiâ habituali,

li, cùm loquatur de gratia vitæ æternæ meritoria. Loquitur sanè de gratia habituali; at de gratia habituali connotante gratiam actualem, cujus est resistere concupiscentiæ: tum quia hæc est per se proximè activa, non gratia habitualis, quæ influit mediis potentiis, virtutibus, & auxiliis. Tum quia S. Doctor loquitur de effectu circumcisionis, quæ erat Sacramentum ex opere operantis producens gratiam Sacramenti, habitualem scilicet, connotantem gratias actuales. Tum quia licèt gratia sanctificans det jus ad auxilia necessaria, tum ad vitandum malum, tum ad operandum bonum, ultra gratiam habitualem requiritur actualis ad victoriam tentationis, & rectè operandum, ut docet D. *Thomas* 1. 2. q. 109. art. 9. dicens: *Ergo etiam homo jam habens gratiam indiget aliô auxiliô gratiæ ad hoc, quòd rectè vivat .... nulla res creata potest in quemcumque actum prodire: nisi virtute motionis divinæ. ... Operatio Spiritûs Sancti, quæ nos movet, & protegit, non circumscribitur per effectum habitualis doni, quod in nobis causat, sed præter hunc effectum nos movet, & protegit simul cum Patre, & Filio*. Idem docet *Augustinus* lib. de *nat. & grat.* cap. 26. *Mala nostra*, ait, *non ad hoc solùm supernus Medicus sanat, ut illa jam non sint, sed ut de cætero rectè ambulare possimus, quod quidem etiam sani, nonnisi illo adjuvante, poterimus..., Sanat ergo Deus non solùm, ut deleat, quod peccavimus, sed ut præstet etiam, ne peccemus*. Quare PP. *Concilii Arausicani* can. 25. necessariam esse justificatis gratiam actualem, ut non peccent, definierunt sequentibus verbis. *Hoc etiam secundùm fidem Catholicam credimus, quòd acceptâ post Baptismum gratiâ omnes baptizati, Christo auxiliante, & cooperante, quæ ad salutem pertinent, possint & debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere*. Et tandem quia solutio minimè favet *Jansenio*, qui paradoxum dixit, nedum minimam gratiam actualem; sed & minimam charitatem sufficere, ut quis sit potens ad quamcumque tentationem superandam. Ita de *gratia Christi* lib. 3. cap. 15. *Est enim*, ait, *in Augustini principiis paradoxum id, quod ex nonnullis quandoque audivisse memini, quòd charitas quamvis minima sufficiat ad quamcumque tentationem superandam, vel quæcumque præcepta sine transgressione servanda*. Ergo paradoxum dixit, quod ita apertè docuit D. *Thomas*. En quantum distat Angelicus Magister ab ejus systemate in libertate constituenda.

40. Nec reponat quis secundò, minimam gratiam sufficere, si gradibus oppositæ concupiscentiæ fuerit commensurata, minimè tamen si opposita terrena superior sit; ut pluribus in locis docere *Augustinus* videtur; & maximè in exposit. Epist. ad *Galatas* cap. 65. ubi dicit: *Regnant autem ista bona, si tantùm delectent, ut ipsa teneant animum in tentationibus, ne in peccati consensionem ruat. Quod enim ampliùs nos delectat, secundùm id operemur necesse est: ut verbi gratiâ; occurrit forma speciosæ fœminæ, & movet ad delectationem fornicationis: sed si plùs delectat pulchritudo illa intima, & sincera species castitatis per gratiam, quæ est in fide Christi, secundùm hanc vivimus, & secundùm hanc operamur; ut non regnante in nobis peccato*

cato ad obediendum desideriis ejus, sed regnante justitiâ per charitatem, cum magna delectatione faciamus, quidquid in ea Deo placere cognoscimus: Ergo non tantùm valet minima gratia, ut illâ possit homo omnes concupiscentiæ vires superare; sed cœlesti huic lumini tot superaddi debent gradus, quot sunt gradus cupiditatis oppositæ, ut sit potens debellare oppositam concupiscentiam.

41. Verùm hujus obviæ objectionis, obvia cunctis erit solutio, si consideretur, quòd etsi minimâ gratiâ actuali constituatur homo absolutè potens ad victoriam tentationis, non tamen proximè, & expeditè. Est absolutè potens, cùm & ad illum dirigantur verba illa *Apostoli* ad *Ephesios* 2. *In omnibus sumentes scutum Fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere*. Et 1. *Petri* 5. *Cui resistite fortes in Fide*. Et *Jacobi* 5. *Resistite Diabolo & fugiet à vobis*. Quam absolutam potestatem supponit Concilium *Tridentinum* sess. 6. cap. 11. dum dicit: *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis*: quibus supponit potestatem ad orandum; aliàs sine fructu moneremur, si non essemus sufficientes ad orandum. *In hoc namque agone*, inquit S. *Augustinus* lib. 6. contra *Julianum* cap. 12. *magis nos Deus voluit orationibus certare, quàm viribus; quia & ipsas vires, quantas hìc nos habere competit, ipse subministrat certantibus, quem rogamus*.

42. Hæc est mirabilis illa orationis utilitas, quam toties commendat *Augustinus* libro de *Perfect. Justitiæ* cap. 1. dicens: *Oret gemitu voluntatis, ut impetret donum facultatis*. Et cap. 3. *Ut cùm se non posse perspexerit, medicinam requirat*. Præclarè rursus super *Psal.* 106. *Conatur, & non potest, ligatum se sentit, exclamat ad Dominum*. De *natura* & *gratia* cap. 15. *Itaque præcepto facere commonemur, quòd conantes, & nostris viribus non valentes, adjutorium divinum precemur*. Et cap. 69. *Eô quippè ipsô, quô firmissimè creditur, Deum justum, & bonum impossibilia non potuisse præcipere; hinc admonemur, & in facilibus quid agamus, & in difficillimis quid petamus*. Etiam docet id ipsum lib. 3. de *libero arbitrio*, dicens: *Quod ergo ignorat, quid sibi agendum sit, ex eo est quod nondum accepit; sed hoc quoque accipiet, si eô, quod accepit, benè usa fuerit. Accepit autem, ut piè, & diligenter quærat, si volet*. Et lib. 1. *Retractationum* cap. 15. *Ipsis ergo jacentibus, in ipsa ignorantia & difficultate liberam voluntatem petendi, & quærendi, & conandi non abstulit* (Deus) *daturus petentibus, demonstraturus quærentibus, pulsantibus aperturus*. En quàm apertè *Augustinus* docet, ex largitate immensa Dei ipsum saltem orationis affectum nobis divinitus attribui, ut voluntas sub dominantis cupiditatis jugo pressa oret: paratumque esse ex parte Dei lumen majus, paratum quoque ad difficiliora uberius auxilium, quod orando, accipiet. Admonitum est ergo præcepto liberum arbitrium, ut quæratur Dei donum, quô erit proximè & expeditè potens ad victoriam tentationis. Hæc namque potestas proxima, & immediata ad orationem, est mediata ad victoriam tentationis; cùm

per

per orationem impetremus auxilium, quô victoria reddatur proximè, & expeditè possibilis. Quarè ad argumentum dist. ant. minima gratia non sufficit, ut sit potens absolutè, & mediatè, nego antecedens, proximè & immediatè, concedo antecedens, & nego consequentiam.

43. Ita sanè est, quòd homo minimâ gratiâ possibilitatis præventus non est proximè, & expeditè potens ad suscipiendum bellum, & acriter se gerendum, ne tentatio ad damnabile peccatum ipsum perducat. Potens est tamen absolutè ad victoriam tentationis; licèt adhuc cum gratia ista minima prelium se sentiat difficultate vitiorum. Conatur exclamans ad Dominum: utrumque exposcit à Deo, & novum possibilitatis, & efficax adjutorium actionis. Illud, quò sit proximè, & expeditè potens; hoc, ut possibilitas sit cum actu conjuncta. Gratia quippe Christi diversas arbitrio vires tribuit, parvas, majores, & maximas. Hujus doctrinæ fundamentum posuit D. *Augustinus* lib. de *Sancta Virginitate*. Proponit sibi verba *Apostoli* 1. ad *Corint*. 10. v. 13. *Fidelis Deus, qui non vos permittit tentari supra id, quod potestis*. Et cap. 47. sequentia statuit. *Fortassis ergo illi, vel illæ conjugalis vitæ retinentes in suo genere laudabilem modum, jam possint contra inimicum ad iniquitatem cogentem, etiam laniatu viscerum, & effusione sanguinis dimicare; illi autem, vel illæ à pueritiâ continentes, seque castrantes propter Regnum cælorum, nondum tamen valeant talia, vel pro justitia, vel pro ipsa pudicitia sustinere: aliud est enim pro veritate, ac proposito sancto non consentire suadenti, atque blandienti, aliud etiam non cedere torquenti, atque ferienti*. En ubi agit S. Doctor, non de actu, sed de potestate subeundi martyrium; duplexque distinguit posse, quod ex gratia est in illo, qui nondum agit, quorum unum majus est altero: ut clarissimè exprimunt sequentia verba: *Ut ergo quisque non infletur, ex eo quòd se pervidet posse, humiliter cogitet, quòd ignorat aliquid præstantius se fortasse non posse; aliquos autem, qui illud, quó sibi gloriosè notus est, nec habent, nec profitentur, hoc quod ipse non potest, posse*.

44. Id præclarè rursus distinguit S. *Augustinus* in antithesi, quam facit inter parvas vires, seu parvum posse D. *Petri*, & magnum S. *Joannis Baptistæ*, qui si tentatus fuisset, non negasset. Sic namque scribit in Psal. 140. in fine: *Si fieret impetus propter Christum in Joannem, non negaret. Erant quippe in illo vires magnæ, quibus appellatus est amicus Sponsi: magna in illo gratia, magna excellentia, inter natos Mulierum nemo surrexit major Joanne Baptista. Ergo in illum impetus factus est, qui non habebat tales vires. Fit impetus in Petrum; non fit in Joannem. Etenim vires ipsas Petrus post accepit, tunc autem infirmus erat*. Hic juxta vires distinguit posse. Parvæ vires dant posse remotum. Vires fortiores largiuntur posse proximum. Proximè, & expeditè potens ad habendam victoriam tentationis erat *Joannes* fortioribus viribus instructus; non tamen *Petrus*, qui parvas vires, sed tamen vires habens, exponendus tentationi maximæ, non rogavit majores, ex quo in Passione succubuit; posteà verò *Petrus* habuit

buit vires efficacissimas, illas nempe, de quibus dixit *Augustinus* de *gratia & libero arbitrio* cap. 16. *Certum est nos facere cùm facimus, sed ille facit, ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit, faciam, ut in justificationibus meis ambuletis, & judicia mea observetis, & faciatis.* Constat ergo, quòd per gratiam possibilitatis adjuvatur, & docetur homo orationem fundere, ut accipiat efficacem: dum verò sentit, se non plenè posse, discit, cujus auxilium fortius debeat implorare; illius scilicet, qui impossibilia non jubet, sed jubendo monet, facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat, ut possis.

45. Verùm hic surgit difficultas extricanda nunc, quam nobis objicit Caducifer part. 2. punct. 6. num. 106. dicens: *Infertur 2. per modum absurdi, quòd attentâ quidditate, & ipsâ naturâ gratiæ Thomisticè sufficientis, & attentâ naturâ illius gratiæ parvæ, quam tradit Jansenius, quodammodò datur locus Jansenistis, ut dicant, quòd cum majori proprietate posset dici sufficiens ad actum talis gratia parva, quàm gratia Thomisticè sufficiens. Ratio est, quia Thomisticè sufficiens ex suis intrinsecis prædicatis habet, quòd se solâ nullatenùs possit ponere effectum; illa verò in se ipsa gradatim crescens usque ad excessum concupiscentiæ, illum poneret: unde videtur debere dici de gratia parva, quòd est insufficiens solùm per accidens, & Thomisticè sufficiens, est insufficiens per se, eo quòd ex natura sua ferat se solâ actum non poni. Quod licèt solvi possit, satiùs præciditur.* Verùm argumentum hoc minimè urget eos, qui systema Thomisticum, & *Jansenii* paulò profundiùs, quàm multi soleant, inspiciunt. Etenim in systemate Jenseniano Deus non communicat gratias illas parvas reprobis, ex sincera intentione perficiendi in ipsis boni, quodammodò istis parvis gratiis inchoati; nàm illa sincera intentio oriri deberet ex sincera voluntate antecedenti salvandi omnes homines, quàm *Jansenius* ignorat, imò positivè rejicit. Dantur ergo à Deo, si *Jansenio* credimus, ut illis reprobi mereantur quædam bona temporalia. Apud Thomistas verò admittentes, & propugnantes post Angelicum suum Præceptorem voluntatem sinceram antecedentem salvandi omnes homines, procedunt gratiæ sufficientes, etiam reprobis communicatæ, ex sincera intentione perficiendi in nobis boni, per gratias sufficientes inchoati: undè cùm homo per gratiam sufficientem constituatur plenè, & perfectè potens ad actum ponendum, quatenùs supponitur Deus velle eum ulteriùs adjuvare, & conferre omnia illa, quæ ad actum operandum, & agendum sunt necessariò requisita, si homo non desit gratiæ, neque ei resistat; hinc sequitur manifestè gratias illas parvas *Jansenii* nullatenùs constituere hominem verè potentem ad actum perfectum ponendum; quod tamen faciunt gratiæ sufficientes Thomisticæ. Quod ut meliùs intelligatur, notandum, quòd gratia parva, & magna, in principiis *Jansenii*, solùm differant, sicut parvus, & magnus calor, idest, non specie, sed solâ graduum intensione. Hinc sicut parvus calor, parvum item producit calorem, potest tamen producere majorem calorem, si au-

angeatur: ita, juxta *Jansenium*, ejusque defensores, parva gratia actu producit parvas quasdam, & imperfectas operationes; posset tamen majores, aut perfectiores operationes producere, si gratia illa parva, unô, aut alterô gradu cresceret, & augeretur. Sed numquàm crescet, aut crescere potest, quia supponunt Jansenistæ Deum, à quo illud augmentum provenire deberet, certum modum, aut gradum præfixisse gratiæ, quam reprobis largitur, ultra quem non vult eam augere; etsi homo gratiæ illi parvæ non resistat. At nè hæc gratis affingere *Jansenio* videamur, sufficiet producere unam illius sententiam, quam sæpiùs tamen repetit. Sic loquitur lib. 3. de grat. salvat. cap. 2. *Hinc ulteriùs docet Augustinus* (sic perperam existimabat *Jansenius*) *nullam Christi gratiam effectu operis, ad quem efficiendum voluntati datur*, (utique à Deo) *ullâ voluntatis pervicaciâ frustrari*. Ergo parva gratia, ut ut possit ex natura sua augeri, sicquè habere nobiliorem effectum; habitô tamen respectu ad Deum dantem gratiam, numquam augebitur, nec ulteriorem effectum habebit, immò nec habere poterit, nec est ad illum sufficiens: nàm *omnis sufficientia nostra*, & gratiæ, *ex Deo est*, ut inquit *Apostolus* 1. ad Corinth. 3. v. 1. Vult enim *Jansenius*, quòd gratia quæcumque omnem semper effectum habeat, quem Deus eam vult habere: ergo non vult Deus eam habere ulteriorem effectum, quàm de facto habeat; adeòque ad illum non est verè sufficiens. Et, quod durissimum est, licèt homo non desit gratiæ, sed ei obediat; cùm nulla *Christi* gratia *Jansenio*, effectu, ad quem à Deo datur, frustretur; tamen Deus non vult ei ulteriorem gratiam dare, sive parvam augere; sicque, agat homo, quod voluerit, nihil ultra id, quod actu facit, habito respectu ad Deum, facere verè potest.

46. Hinc est, quòd, tametsi aliqui *Jansenii* defensores admittant gratiam non omnem semper effectum habere, quem habere potest; scilicèt ex *natura sua*; nullus tamen reperibilis sit, qui dicat, quòd gratia non semper habeat omnem illum effectum, ad quem à *Deo* datur. Atque in hoc consistit palmaris differentia Thomistas inter, & Jansenistas. Nàm Thomistæ, ut taceam non solâ graduali intentione gratiam parvam, seu sufficientem ab efficaci distingui; gratias sufficientes à Deo dari statuunt; eâ sincerâ voluntate, ut si homo gratiæ non desit, etiam efficacem, immò salutem sit ei largiturus. Undè gratiæ Thomisticæ sufficientes, nedùm ex natura sua, ut omne imperfectum ad suam perfectionem, sed ex voluntate Dei ad efficacem ordinantur; sicque sunt undequaquè verè, non fictè, & verbotenus sufficientes. Hæ autem, ut ex illa parte distinguuntur à gratiis parvis Jansenii; ita ex alia parte, quatenùs requirunt ulteriùs auxilium efficax ad prorumpendum in operationem, differunt à gratia sufficienti Molinisticè; quæ sic constituit voluntatem potentem, ut non plus requiratur de facto ad operandum ex parte Dei in statu naturæ corruptæ, quàm in statu innocentiæ, sed voluntas possit pro solo suo nutu, & libito, non solùm ab actu abstinere (quod etiam Thomistæ fatentur) sed etiam actum ponere, Deo solùm concurrente, dùm voluntas dignata fuerit se applicare ad actum: & ope-

& operationem. Et mirum profectò, quòd cùm Adam in statu innocentiæ, sanus, vegetus, robustus cum auxilio gratiæ illius sufficientis non perseveraverit; tamen filii ejus, in statu naturæ corruptæ, infirmi scilicet, debiles, saucii cum eadem possibilitatis gratia nedùm possint perseverare, sed etiam actù perseverent; nullo eis potentioris gratiæ dono superaddito! Hoc sanè quam longissimè distat ab errore *Jansenii*: ut proinde possit Caducifer, per me, gloriari, ut facit loco citato, quòd *sufficientia illa, quam Jesuitæ explicant*, quam gratis tribuit Illustris. Maldero, de quo alibi, sit *ex ore Adversariorum hæreticorum germanitùs Anti-Janseniana*. Sed parva est hæc consolatio; nàm iidem, de quorum suffragio ibi gloriàtur Caducifer, apertè clamant, sufficientiam illam esse germanitùs Pelagianam; imò in eo probando totus fuit *Jansenius*, ut quid ergo eum in Schenam adducit? Amplior esset gloriandi causa, si verum foret, ut dictitat Caducifer ibidem, quòd sufficientia illa Molinistica sit *ex ore Conciliorum planè dogmatica*; voluit dicere, quòd sit hucusquè permissa doceri, prohibitumque etiam novissimè à fœl. reg. *Clemente XII.* anno 1733. ne quis eam censuret; *Donec* de eisdem controversiis Sancta Sedes aliquid definiendum, ac pronuntiandum censuerit. Ecce qualiter *illa sit ex ore Scholasticorum*, inquit ille, *perspicua intellectu, neque per gyros, & anfractus, insolitosque tramites, quasi retibus, & rudentibus trahenda, postremòque de se communiori fratrum suorum multùm amica*. Proficiat Caducifero de tali confraternitate; quæ nobis invidia digna non est.

47. Aliundè quoque distat minima ista gratia sufficiens in sensu Thomistico à gratia parva in sensu *Jansenii*; sive sermo sit de gratia minima sufficiente, sive de gratia minima se ipsâ efficaci. Minima quidem gratia se ipsâ efficax, secundùm Thomistas, non commensuratur delectationi terrenæ, & semper sensibili, cui opponitur. Cujuslibet concupiscentiæ; quantùmvis intensæ domina est. Dat etiam gratia parva sufficiens Thomistarum constitutiva libertatis, sufficientissimam potestatem ad non peccandum, etiam dùm stimulat exuberans concupiscentia carnis; quamvis delectatio terrena superior sit gradu. At e contrà, secundùm *Jansenium*, si delectatio Cœlestis par est in gradu cum delectatione terrena, anceps inter bonum, & malum manet homo, inter utrumque hæret tunc animus, & si alterutra ad gradum superiorem ascendit, vincitur altera: in quo exitiosam in actus humanos inducit necessitatem: *vigente enim delectatione carnali*, inquit ille lib. 4. de grat. Christi, *impossibile est, ut virtutis, ac honestatis consideratio prævaleat*.

48. Desinat ergo quis jam ultrò provocare Thomistas, cum *P. Daniele* Epist. 8. sequentia scribente. *Sed*, inquit, *cùm assertiones vestras* (id est Thomistarum) *probavit Ecclesia, istas consequutiones* (id est Jansenii) *è vestris non fluere principiis: nequaquàm pronuntiavit. Hæc distinctio summi ad rem nostram est momenti, & ab omnibus annotanda diligenter est. Immò id à vobis* (Thomistis) *expectat Ecclesia, & deposcit, ut ejusmodi consequutiones è vestris non effluere principiis ostendatis. Hoc vobis onus hodiè præsertim incumbit, ut ex animis homi-*

minum offensionem, & scrupulum, qui crebrescit indies, eximatis. Ibique multa alia his similia thrasonico tono detonat. Videor mihi videre virum hunc, dùm hæc scriberet, supercilio erecto, oculis terrorem, & minas circumferentibus, arenam calcantem, ac provocantem quemvis è castris Thomisticis. Sed mittamus ei in occursum juvenem quemdam Dialecticum, electo lapillo, ac fundâ instructum, qui Giganteam suæ argumentationis molem comminuat, ei sic reponens. Ex vero nonnisi verum; sed si, ut concedis, assertiones, seu positiones Thomistarum probavit Ecclesia: ergo ex illis non consequens hæreticum, sed verum deduci valet: nam *ex vero per legitimam consequentiam*, juxta dialecticos, *non sequitur nisi verum*. Sic unico lapillo è torrente Dialectico electo prosternitur Gigantea argumentatio; ut etiam hìc applicari possit illud Virgilii lib. 4. Georg.

Hi motus animi, atque hæc certamina tanta,
Pulveris exigui jactu compressa quiescunt.

Parcat ille, quieturi fuissemus, nisi essemus lacessiti. Quarè ad argumenta alia pergamus.

§. IV.

Solvuntur argumenta.

49. INsigne ac præcipuum argumentum, quo memorati æquilibrii inventores innituntur, desumitur ex *Apostolo* 1. ad Cor. cap. 10. v. 13. dicente; *Tentatio vos non apprehendat nisi humana. Fidelis autem Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cum tentatione proventum, ut possitis sustinere*. Quod explicans Divus Thomas ad illa verba *fidelis Deus* sic habet: *Quasi diceret: ad hoc hortor, & moneo, quod potestis. Fidelis Dominus in omnibus verbis suis, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis; quod utique posset Diabolus, si permitteretur, quia non est potestas super terram, quæ ei comparetur*: quasi diceret Apostolus, quòd nulla est tentatio, ad quam vincendam non sit actu æqualis potestas in homine: si namque deficeret hujusmodi potestas, Deus non esset fidelis in omnibus verbis suis, cùm tentaretur homo supra id, quod potest: Sed si non datur æqualitas virium, deficit actualis æqualis potestas: ergo ad libertatem requiritur æquilibrium virium. Secundò, quia D. Thomas contraponit modum, quô Deus permittit hominem tentari cum modo illo, quô potest Diabolus, si permitteretur; sed si permitteretur, Diabolus tentaret supra id, quod possumus, *quia non est potestas super terram, quæ ei comparetur*: ergo nulla est tentatio ad quam vincendam non sit actualis æqualis virium potestas in homine.

50. Hìc sanè quàm mendaces sint filii hominum in stateris suis, vel ex hujusmodi intelligentia cognosci potest: dum enim æquilibrium propugnant, minùs æquabilem libram tenent adversarii; cùm testimonium hoc, si in veritate, prout expedit, intelligatur, ut ipsum intelligunt Theo-

Theologi cum SS. PP., non in altera lancis parte ponat vires, quæ actu sint proportionatæ violentiæ tentationis; sed vires, quæ aderunt nobis ad Deum confugientibus, per Gratiam à Deo paratam, & oblatam. Ex quo asserit Apostolus: *Deus non patietur, nos tentari supra id, quod possumus*, quia omnia in Domino possumus per gratiam, si humiliter oremus: quare licèt aliquando tentatio superet potestatem actualem, semper tamen est paratum auxilium Dei, & ejus gratia. In quo sensu intelligendum est, quod additur, scilicèt, *faciet cum tentatione proventum*; hoc est, nisi per nos steterit, & voluntariè, & liberè tentationi succumbamus, non postulando ab ipso, ut oportet, gratiam, ut vincamus. Sic Apostoli verba exponit Emin. Card. *Cajetanus*: *Dixit Apostolus, ut possitis sufferre, & non dixit, ut sufferatis; sat enim est fidelitati Divinæ, ut tribuat posse sufferre, & ipsum sufferre alterius est gratiæ, quæ electis confertur, & non est omnibus communis*: qui sanè est genuinus Apostoli sensus, dicente *D. Thoma* ibi; Lect. 1. *Non videretur fidelis Deus, si nos vocaret ad societatem filii sui, & nobis denegaret, quantùm in ipso est, ea per quæ pervenire ad Deum possemus. Unde Josue 1. dicit: non te deseram, neque derelinquam*. Neminem quippe spernit, nulli se subtrahit. Si ultra humanas vires Dei sapientia tentari permittit; si & internis exagitari tentationum impulsibus misericorditer annuit; nemo expers est gratiæ ejus, ut ex tentationibus profectum virtutum reportet bravium, & ex acerrima pugnâ gloriosior evadat.

51. Sic & textum istum explicat D. *Chrysostomus* tom. 4. homil. 24. sequentibus verbis: *Sunt ergo tentationes, quæ ferri non possunt. Et quæ sunt hæ? Omnes, ut semel dicam. Posse enim ferri situm est in Dei nutu, si per nostram mentem eum attraxerimus. Quamobrèm, ut dicas, & videas, quòd non solùm illas, quæ nostram superant potestatem, sed neque humanas licet facilè ferre absque Divino auxilio, subjunxit; sed etiam faciet cum tentatione proventum*. En ubi *Chrysostomus* ad omnem tentationem esse necessarium adjutorium, & auxilium Dei affirmat. Ad omnem dicit: omnis namque, quantumcumque levis, tentatio comprehenditur in eo, quod dicimus: *Et nè nos inducas in tentationem*: sicut enim peccata levia verè, & propriè sunt peccata, ita omnis motus ad peccandum etiam levissimus, vera tentatio est; contradistinguit tamen tentationes graves, quæ nostram superant potestatem ab aliis levibus, scilicèt humanis, quæ licèt non superent nostram potestatem; sicut aliæ, non possunt facilè sustineri: vel quia loquitur de pluribus tentationibus continuatè vincendis, vel quia si loquitur de singulis, & si in nobis sit expedita potentia ad victoriam, dependet tamen victoria ex nutu Dei. Potest namque dari expedita potentia, & sufficientia ad actum, & adhùc esse difficilis; non quia difficultas sit in actu primo, in sufficientia, aut potentia, sed quia ejus reductio ad actum secundum ab alio dependet, nempè ab adjutorio Dei. Nobis ergo adjutorium necessarium est ad cujuslibet tentationis victoriam ex nutu Dei dependentem. Ad tentationem humanam, id est levem, medio-

diocrem ordinarium gratiæ auxilium: speciale tamen auxilium requiritur ad illas, quæ nostram superant potestatem, ut in nobis sit vera potestas, cui debita sit victoria tentationis. *Chrysostomum* sequuti sunt *Theophilactus*, & *Oecumenius* in ejusdem loci Comment. *Fidelis Deus, qui non sinet, vos tentari. Non sinet*, inquit *Theophilactus*, *vos tentari ultra vires vestras, sed tentationem viribus vestris tolerabilem adoriri vos faciet. Immo quævis tentatio vires nostras exuperat, nisi ille auxilietur nobis, & felicem eventum præbeat.* Et *Oecumenius*: *Quævis tentatio vos everteret, nisi Christus auxiliaretur*: in qua sententia sint satis ostendunt; quòd si nobis graviores tentationes immineant, nè fracto & demisso animo simus, infirmitatis nostræ conscii. Fidelis Deus qui se promisit in tribulationibus adjutorium; *faciet cum tentatione proventum*: id est: tribuet è tentatione *evadendi facultatem*, ut explicat D. *Cyprianus* lib. 3. testim. cap.91. Ultrà enim auxilium sufficiens quò Deus infirmitatem nostram munit, & quò nobis evadendi & vincendi data est perfecta & completa potestas; *neque enim*, ut inquit *S. August.* in Psalm. 56. *imperaret Deus ut hoc faceremus, si impossibile judicaret, ut hoc ab homine fieret*; ultra adest ille misericordissimus Salvator, de cujus misericordia & potestate securi esse debemus, qui ad victoriam præbebit auxilium, cujus fides in promissis fundamentum esse debet Spei nostræ.

52. Hujus Catholicæ doctrinæ, quam Apostolica nos docet authoritas, explicationi fundamentum præcipuum posuerunt SS. PP. asserentes ad victoriam gravis tentationis Deum ajutorem, & protectorem orandum, ut humanos possimus vincere errores. Sic *Augustinus* lib. de *Sancta Virginitate* cap.52., ait: *De viribus nostris expertis cavetè, nè quia ferre aliquid potuistis, inflemini: de inexpertis autem orate, nè supra, quam potestis ferre, tentemini.* Et Tract. *de Urbis excidio* cap. ultimo: *Planè oremus & gemiscamus ad Dominum, ut servetur erga nos quod Apostolus dicit: Fidelis Deus qui non sinet vos tentari supra id quod potestis.* Et lib. de *Grat. & lib. arbitrio*: *Oret ut habeat tantam voluntatem, quanta sufficit ad implenda mandata; sic quippe adjuvatur ut faciat quod jubetur.* Quare intonat idem S. Doctor in Psalm.89. *Sine Dei ajutorio per liberum arbitrium tentationes hujus vitæ superare non possumus.* Et in Psalm.106. *Deo desistente ab adjutorio, laborare potes; vincere non potes.* Serm.9. de divers. *Sine dubio vinceris, si illum adjutorem non habueris, si te deseruit, ideò petis in oratione: Ne nos inferas in tentationem.* Et lib. de Grat. Christi cap. 27. agens contra Pelagium: *Quantum detrimentum hoc additamento fecerit, quis non intelligat? Volentes utique credi, tantas esse naturæ vires, quas extollendo præcipitat, ut etiam sine auxilio Spiritus Sancti, & si minùs facilè, tamen aliquo modo, nequam spiritui resistatur*, *D. Prosper* lib. contra Collatorem cap. 35. *Quisquis igitur in tribulatione non deficit, ab illo se non dubitet adjuvari, ad quem quotidiè corda universorum fidelium clamant: Ne nos inferas in tentationem, sed libera nos à malo.* *D. Gregorius* in Exposit. Psalm.3. ad vers. *Ne derelinquas me*

me Domine Deus meus. Illos, inquit, *proculdubio Dominus relinquit, quibus constantiam in tribulatione non tribuit. Necessariò enim sequitur, ut omni tentationi sit subditus quicumque à Deo fuerit derelictus*. Si ergo juxta SS. PP. tentationi est subditus quicumque à Deo est derelictus: si reduci in pulverem dicitur juxta eumdem *Gregorium* lib. 9. Moral. cap. 7. qui dimissus sibi cujuslibet tentationis aura raptatur; si adjutorium debet sperare anima, quæ verè, & salubritèr de insidiis, & tentationibus malignorum spirituum eripi desiderat; si, nè superetur in tentatione, est speciale donum Dei, pro quo orare tenemur, ubi est illa actualis æquilibrii stabilitas ad constitutivum libertatis requisita, quæ in nobis deficere non potest? Ubi sunt vires proportionatæ violentiæ tentationis, quas actu nos habere asserunt adversarii? *Nonne Fidelis erit Deus*, & non patietur, nos tentari supra id, quod possumus, si aut vires voluntati dederit, aut petenti concesserit? Fidelem agnovit Deum Propheta, dum Psalm. 17. dixit: *Quoniam in te eripiar à tentatione*. Et 26. *Adjutor meus esto ne derelinquas me*. Et 30. *Ego dixi in abundantia mea, non movebor in æternum: avertisti faciem tuam, & factus sum conturbatus*. Et 117. *Cum ceciderit, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam*. Et ibi: *Impulsus eversus sum ut caderem, & Dominus suscepit me*. Fidelem agnovit Deum *Apostolus*, dum dixit: ad Rom. ultimo: *Deus conterat Satanam sub pedibus vestris*. Et. 1. Cor. 15. *Deo gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum*. Et 2. ad Cor. 2. *Deo gratias, qui semper triumphat nos in Christo Jesu*. Et 2. ad Timoth. 4. *Liberavit me Dominus ab omni opere malo*. Non enim tentatur homo supra id, quod potest, cum omnia debeat posse in eo, qui illum confortat. Undè verè potest, si potentiam habeat faciendi, quæ potest, & petendi, quæ non potest.

53. *Fidelis Deus*, iterùm dico, omnibus petentibus, quia nullus de infirmitate, ignorantia, & natura excusationem accipiet; nec conqueri potest, quia tentatur, cum nulli nisi ignavo, & resistere nolenti tentatio noceat, ut inquit *Hieronym.* lib. 2. contra Pelagianos citatis Domini verbis: *Surgite, vigilate, & orate, nè intretis in tentationem*; subjungit: *Debuisset dicere juxta vos, surgite, & resistite, liberum enim habetis arbitrium, & semel vobis concessa à Domino potestate, nullius alterius indigetis auxilio*. Idem & nos AA. æquilibrii dicere possemus, vel potiùs contra ipsos cum *Augustino* de prædest. Sanctor. cap. 11. num. 21. *Cum Apostolus dicat, ideò ex fide, ut secundùm gratiam firma sit promissio; miror homines infirmitati suæ se male committere, quàm firmitati promissionis Dei. Sed incerta est mihi, inquit, de meipso voluntas Dei. Quid ergo, tuane tibi voluntas de te ipso certa est, nec times? Qui videtur stare, videat ne cadat? Cum igitur utraque incerta sit, cur non homo firmiori, quàm infirmiori fidem suam, spem, charitatemque committit?* Et in Psalm. 91. *Spes nostra incommutabilis sit, & figatur in illo, & non mutet, & fluctuet; non agitetur, sicut ipse Deus, in quo figitur, non potest agitari.... Spes*

no-

nostra tam certa est, quàm si jam perfecta sit, neque enim timemus promittente veritate. Et tandem quia ut inquit *Augustinus* ex Psalm. 61. *Quoniam qui dat potestatem tentatori, ipse tentato præbet misericordiam; hoc est gratiam*. Fidelis Deus, quia neminem spernit, nulli se subtrahit, nemo est expers beneficiorum ejus, omnes diligit, omnium salutem paterno vult affectu, & si quosdam ultra humanas vires, & supra communem modum Dei sapientia tentari permittit, ex Divinæ miserationis æterno fonte, semper humilibus præsto est gratia, ut faciat cum tentatione proventum. Est namque vincendi singularis fiducia, cum quis, in tribulationum, vel tentationum certamine positus, novit ad quem tutum possit habere confugium. Quid ergo felicius hominibus, aut quid magis Dei commendat fidelitatem? Major est misericordia ejus, magisque nobis prodest, si petentibus, tentationique imparibus assistat, quàm si cum semel vires dederit, usum omninò nostræ imbecillitati relinquat. Nos enim à viribus, quas secundùm gratiam habemus, deficere possumus; sed Deus potest ulteriùs assistere, & exoratus abs dubio assistet, nè deficiamus. Satiùs est à Deo petere, quàm de nostro bono usu virium confidere. Et ideò Dominus talem fiduciam non docuit; orare docuit: *Et nè nos inducas in tentationem*. Et Matth.26. *Orate, ut non intretis in tentationem*. Et ad Rom 8. *Sed in his omnibus superamus per eum, qui dilexit nos*. Non enim pertinet ad fidelitatem Divinam specialiter assistere, viresque augere nolentibus, ne cadant. Potest quidem facere, non ex fidelitate, sed ex misericordia sua, quæ est super omnia opera ejus. Hæc enim est lex sapientiæ: qui cadit, cum eo justè, & qui stat, cum illo agitur misericorditer. Ideò *Apostolus* verba illa *Fidelis Deus* dicens, admonet simul: *Qui se existimat stare, videat, nè cadat*. Unde dicit *Bernardus* in Psalm. *Qui habitat* serm. 9. num. 13. *Quidquid igitur agendum sit, quidquid declinandum, quidquid tolerandum, quidquid optandum: tu es Domine spes mea. Hæc mihi omnium promissionum causa, hæc tota ratio meæ expectationis, prætendat alter meritum, sustinere se jactet pondus diei, & æstus, jejunare bis in Sabbato dicat... Mihi autem adhærere Deo bonum est, ponere in Domino meo spem meam*. Et ibidem num.6. *Quare, quibus meritis? Quia speraverunt in eo. Dulcis causa, attamen efficax, attamen irrefragabilis... Speravit, ait Deus, in me, liberabo eum*. Et in eumdem Psalm. serm.16. num.1. *Non dicit, dignus fuit, justus, & rectus fuit, innocens manibus, & recto corde propterea liberabo, protegam, & exaudiam eum*. Et serm.15. num. 5. *Quoniàm in me speravit, liberabo eum. Dulcissima liberalitas, in se sperantibus non deesse. Hoc enim totum hominis meritum, si totam spem suam ponat in eo, qui totum hominem salvum fecit*. Et serm. 3. in festo Annnnciationis num. 3. *Hæc vera fiducia, cui misericordia non denegatur: hæc vera hominis fiducia à se deficientis, & innitentis Deo suo*.

54. Simus ergo in tentatione fideles orando, & fidelis erit Deus auxilium dando. Nos non deseret, nisi prius deseratur à nobis. Auxilium

lium nobis nec subtrahet, nec negabit, ut piè semper, justeque vivamus, si non fracto & remisso animo eum in tentatione invocamus; quia nempè fidelis est, verax & constans in promissis suis. Totum hoc disertissimè constitutum legimus in Concilio Tridentino, dum sess. 6. cap. 11. & can. 18. dixit: *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis.* Et ib. cap. 11. *ut innotescat quod latebat & suave fiat, quod non delectabat, gratiæ Dei est, quæ hominum adjuvat voluntates, quâ ut non adjuventur, in ipsis itidem causa est, non in Deo.* Deus enim ita justus & misericors est, ut jugum ejus sit suave, & mandatum ejus non sit supra voluntatis vires; quod si uberiori indiget gratiâ, monet, ut orando petat; ut intonat S. Doctor de natura & gratia cap. 43. n. 50. Responsione istâ omnem diluens difficultatem: *Non igitur Deus impossibilia jubet; sed jubendo admonet, & facere quod possis, & petere quod non possis. Jam nunc videamus unde possit, unde non possit. Iste dicit, voluntate non est, quod natura potest. Ego dico, voluntate quidem non est homo justus, si naturâ potest: sed medicinâ poterit, quod vitio non potest*: nimirum gratiâ præveniente, & adjuvante. Gratia sufficiens quâ proximè possumus bonum salutis designatur illi verbis, *facere quod possis*; efficax quæ actum cum potentia conjungit, in istis, *Petere, quod non possis*: cum non oremus, ut orare possimus.

55. Nihilò feliciùs interpretatio *D. Thomæ* pro statuendo æquilibrio ad trutinam vocari potest. Loquitur namque *D. Thomas* de potentia morali, quæ adest nobis in omni tentatione gravi, non ex nobis, sed per gratiam à Deo paratam, & oblatam. Unde Deus non permittit, nos tentari supra id, quod possumus potentiâ morali: Diabolus autem, si permitteretur, posset tentare supra id, quod possumus moralitèr, si Deus non haberet paratam, & oblatam gratiam, quâ possimus resistere: ut egregiè dixit *S. Gregor.* lib. 9. moral. cap. 46. *Pius conditor cum viribus flagella moderatur, ne virtutem pœna transeat, & per astutiam fortium humana infirmitas excidat. Unde & benè per Paulum dicitur: Fidelis autem Deus. Nisi enim omnipotens Deus cum viribus tentamenta modificaret, nullus profectò est, qui malignorum Spirituum insidias non corruens portet: quia si mensuram judex tentationibus non præbet, eo ipso protinus stantem dejicit, quo ultra vires onera imponit.* Cum enim malitia ipsius, & invidia in hominem tam sæva sit, & aliundè ex parte hominis tanta sit pronitas ad malum, tam effrænis in bona sensibilia concupiscentia, tanta mentis cæcitas, & infirmitas, meritò asserit D. *Thomas*, quòd omnes aut vi, aut artibus, & fallaciis suæ servituti subjiceret, nisi Deus potentissimâ suâ gratiâ succurrerit, nemo Diaboli laqueos evaderet, nemo semel ab his irretitus se se posset expedire. Quare adjuvat misericordia, ut exæstuantes compescat tentationum impetus. Et quamvis fortissimum sit prælium, semper adest gratia, ut possit resistere & non consentire Diabolo suadenti, ut *Augustinus* docet Psalm. 91. *Astutiam suadendi habet; sed si Satanas loqueretur & taceret Deus, haberes unde te excusares: modò aures tuæ posita*

sitæ sunt inter monentem Deum, & suggerentem Diabolum. Quarè huc flectuntur, hinc avertuntur? Non cessat Satanas suadere malum; sed nec Deus cessat admonere bonum. Satanas autem non cogit invitum: in tua potestate est consentire & non consentire: ergo si tentatus, exardescente supra modum concupiscentiâ, potest non consentire, & resistere tentanti Diabolo, datur in illo gratia dans posse proximum relativè bonum. Quod iterum firmat S. Doctor in Psalm. 61. *Qui dat tentatori licentiam, dat tentato misericordiam*; ut nempe faciat.

56. Consonat *D. Justinianus* explicans illud Apostoli testimonium Opusc. de contempt. Mundi cap. 18. *Adversarii etenim nostri assueti in prælio spirituales spiritualibus, & carnales carnalibus oppugnant insidiis. Nullum eximunt, nemini parcunt, nulliusque pertimescunt virtutem. Verùm, si minimè veriti sunt ipsum mundi Salvatorem oppetere, in quo nihil suum, esse sciebant, cujusquam nè sanctitatem formidare valebant? Tantæ siquidem versutiæ sunt, tantâque perspicacitate naturalis pollent ingenii, ut cunctorum mortalium facillimè sensum everterent, si non repercussi Divinâ labefactarentur virtute. Eos quippè, nè ad libitum noceant, providentia superna refellit, sicut Apostolo perhibente didicimus. Fidelis, inquit, est Deus, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet cum tentatione proventum, ut possitis sustinere. Hinc est, quod sævitiam illorum sentimus, bacchantem furorem novimus, tentationumque perambulamus laqueos, & tamen, cælesti nos protegente gratiâ, minimè superamur: quoniam sic justè disposuit Deus, ut nonnisi consentientibus nobis, laqueos pedibus nostris injicere queant.* Nullo sanè luculentiori, explicatioreque testimonio colligi potest mens Apostoli, & quòd ad vincendam gravem tentationem, non habet homo in statu corruptionis sufficientiam omninò expeditam, & moralem, sed indiget adjutorio, & munere Dei sanante, & roborante debilitatem, & infirmitatem naturæ.

57. Objicies secundò in gratiam Jansenii D. *Augustinum* lib. de grat. & liber. arb. cap. 17. num. 33. sic dicentem: *Qui ergo vult facere Dei mandatum, & non potest, jam quidem habet voluntatem bonam, sed adhùc parvam, & invalidam poterit autem, cùm magnam habuerit, & robustam.* Quibus verbis S. Doctor expressè affirmat hominem non posse quandoquè servare mandata; eo nempè quia tunc est in illo parva, & invalida voluntas bona: & tamen datur in eo gratia: ergo gratia, quantumvis minima, non dat posse superare quamlibet terrenam delectationem.

58. Confirmatur primò ex eodem S. Doctore lib. 8. confess. cap. 8. dicente: *Voluntas nova: quæ mihi esse cœperat ut gratis colerem, fruique te vellem Deus, sola certa jucunditas, nondum erat idonea ad superandum priorem vetustate roboratam, ita duæ voluntates meæ una vetus, alia nova, illa carnalis, illa spiritalis confligebant inter se, atque discordando dissipabant animam meam .... cogitationes, quibus meditabar in te, similes erant conatibus expergisci volentium, qui tamen superati soporis altitudine demerguntur.* En quomodò in concur-

su

su magnæ, & gravissimæ tentationis erat in Augustino voluntas nova, ut Deum coleret fruique eo vellet: & tamen hæc gratiæ jucunditas nondum erat idonea ad superandum priorem voluntatem vetustate roboratam; ergo minima gratia non sufficit, nec est idonea ad superandam veteris hominis malitiam.

59. Confirmatur secundò ex eodem S. Doctore lib. de spirit. & lit. cap. 25. num. 63. his verbis: *Ecce quemadmodùm sine exemplo est in hominibus perfecta justitia: & tamen impossibilis non est; fieret enim, si tanta voluntas adhiberetur, quanta sufficit tantæ rei; esset autem tanta, si & nihil eorum, quæ pertinent ad justitiam, nos lateret, & ea sic delectarent animum, ut quidquid aliud voluntatis, dolorisve impedit, delectatio illa superaret, quod ut sit, non ad impossibilitatem, sed ad judicium Dei pertinet: quis enim nesciat non esse in hominis potestate, quid sciat, nec esse consequens, ut quod appetendum cognitum fuerit, appetatur, nisi tantùm delectet, quantùm diligendum est.* En quàm apertè asserit S. Doctor, quòd in hominibus possibilis non est perfecta justitia, quæ tamen esset, si tanta voluntas adhiberetur, quanta sufficit rei tantæ, & bona Dei tantùm delectarent, quantùm diligenda sunt; ergo juxta eumdem S. Doctorem exardescente supra modum concupiscentiâ carnis, non sufficit gratia minima, ut possit operari bonum: nisi delectatio cœlestis terrenam superet.

60. Respondeo distinguendo majorem: cum voluntate parva non potest homo quandoquè servare mandata potentiâ antecedenti, neg. maj. potentiâ consequenti, sive potentiâ conjunctâ cum actu, conc. maj. sub eadem minoris dist. neg. conseq. Duplex distinguit ibi S. Doctor posse: alterum se tenens ex parte actûs primi, quò voluntas est proximè potens ad positionem actus; aliud consequens, sive conjunctum cum actu. Primùm provenit à gratia sufficiente, & verè datur, quantumvis minima sit gratia, & propter resistentiam suo careat effectu. Alterum est posse conjunctum cum actu, quod robustum nominat S. Doctor, quia nempè primum gratia efficaci suum semper obtinet effectum. De hoc secundo loquitur S. Doctor, dùm ait: *Qui ergo vult facere mandatum & non potest .... poterit autem, cùm magnam habuerit* (voluntatem bonam) *& robustam.* Quibus verbis solùm excludit à voluntate, illa adhuc parva, & invalida, posse conjunctum cum actu. Hic est verissimus S. Doctoris sensus, ut constat ex verbis immediatè sequentibus: *Quandò enim Martyres magna illa mandata fecerunt, magnâ utiquè voluntate, hoc est, magnâ charitate fecerunt: de qua charitate ipse Dominus ait Joan. 15. Majorem hâc charitatem nemo habet, quàm ut animam suam ponat pro amicis suis. Unde & Apostolus dicit ad Rom. 13. Qui enim diligit proximum, legem implevit: nam non adulterabis, non homicidium facies, non furaberis, non concupisces, & si quod est aliud mandatum, in hoc sermone recapitulatur, diliges proximum tuum tanquàm te ipsum. Dilectio proximi malum non operatur: plenitudo ergo legis, dilectio. Ipsam charitatem Apostolus Petrus nondum habuit, quando timore Dominum tèr negavit. Ti-*

mor enim non est in charitate, sicut ait Joannes Evangelista in Epistola sua; sed perfecta charitas foras mittit timorem. Et tamen quamvis parva & imperfecta, non deerat, quando dicebat Domino Joan. 13. Animam meam pro te ponam: putabat enim se posse, quod se velle sentiebat. Et quis istam, etsi parvam, dare cœperat charitatem, nisi ille, qui præparat voluntatem & cooperando perficit, quod operando incipit? En quàm apertè pronuntiat S. Doctor, quod habens ex Deo voluntatem parvam, ex eodem habet charitatem parvam; quam habuit *Petrus*, quando dicebat Domino, *Animam meam pro te ponam*. Poterat ille, etsi defuerit charitas magna, quæ omnem timorem excludit, quam tamen posteà habuit quando passus est pro *Christo*: & quam voluntatem robustam, sive gratiam conjunctam cum actu agnoscit ibi S. Doctor in Martyribus, qui tot tormenta gaudentes pro Christo passi sunt. Per effectus ergo diversos utramque gratiam distinguit S. Doctor: & cùm alii sint debiles, & parvi, ut pia desideria, ipsumque posse, quod provenit à gratia sufficienti; aliique robustiores, ut sunt actus conversionis, & dilectionis, per eosdem utramque gratiam sufficientem & efficacem exponit; nusquàm tamen negavit verum posse proximum ad actus, quos pro fine respicit.

61. Eadem sit ad primam confirmationem responsio, distinguendo maj. voluntas nova, quæ mihi esse cæperat nondum erat idonea ad superandam priorem vetustate roboratam, idoneitate se tenente ex parte actûs secundi, conc. maj. ex parte actûs primi, neg. maj. sub eadem dist. min. nego conseq. Quis non videat agnovisse ibi S. Doctorem gratiam sufficientem constitutivam potestatis, dùm dixit: *Voluntas nova, quæ mihi esse cæperat, ut gratis colerem, fruique te vellem Deus?* Si namque conversionem procrastinabat, dicens, *Cras., Cras. Cur non modò?* Ergo potens erat proximè ad illam. Dùm ergo à voluntate illa parva idoneitatem excludit ad superandam priorem voluntatem vetustate roboratam, loquitur de actuali conversione; quia nondum erat in illo gratiæ se ipsâ efficacis jucunditas, quâ veterem hominem triumphando superaret. Sed hæc semper est *Jansenii*, & suorum in argumentis versutia, utramque potestatem pro libito confundentium, ut fallant ambiguâ significatione vocis *potentiæ*.

62. Non difficiliùs respondetur ad 2. confirmationem. Sensus *Augustini* apertissimus est. Redit enim S. Doctor. num. antec. 62. ad quæstionem *Marcellini*, ut explicet, quod priùs dixerat, fieri posse, ut sit homo sine peccato, si voluntas ejus non desit, ope adjuvante Divinâ; quàmvis nemo tàm perfectæ justitiæ in hac vita, vel sit, vel futurus sit. Absurdum quippè visum fuit *Marcellino*, sine exemplo rem esse, quæ fieri potest. Quarè primò ostendit *S. Augustinus* fieri posse aliquid quàmvis desit exemplum, his verbis: *Hinc ex.rta est hujus libri quæstio, ac per hoc ad nos pertinebat ostendere, fieri posse aliquid, quamvis desit exemplum. Hinc ex Evangelio, & ex lege quædam posuimus in sermonis hujus exordio, sicut de Cameli transitu per foramen acûs, & de duodecim millibus legionum Angelorum, qui potue-*

potuerunt, si vellet, pugnare pro Christo, & de illis gentibus, quas Deus dicit potuisse se à facie populi sui semel exterminare: quæ omnia facta non sunt. His addi possunt etiam illa, quæ leguntur in libro sapientiæ, quam multa posset nova tormenta Deus exercere in impios ad nutum sibi serviente creaturâ, quæ tamèn non exercuit. Potest & de monte illo, quem fides in mare transferret: quod tamen nusquàm factum, vel legimus, vel audivimus. Quisquis enim horum aliquid Deo dixerit esse impossibile, vides quàm desipiat, quàmque adversus fidem scripturæ ejus loquatur. Hoc ergo constituto, S. Doctor exclamat: *Eccè quemadmodùm sine exemplo est hominibus perfecta justitia, & tamen impossibilis non est.* Pergit posteà, ut explicet, qualiter perfecta justitia, etsi hìc non inveniatur, non tamen impossibilis est. *Fieret enim*, inquit, *si tanta voluntas adhiberetur, quanta sufficit tantæ rei. Esset autem tanta, si & nihil eorum, quæ pertinent ad justitiàm, nos lateret, & ea sic delectarent animum, ut quidquid aliud voluptatis, dolorisvè impedit, delectatio illa superaret.... Quis enim nesciat, non esse in hominis potestate, quid sciat, nec esse consequens, ut quod appetendum cognitum fuerit, appetatur, nisi tantum delectet, quantum diligendum est?* Quibus ostendit, quòd homo in hoc statu corruptionis non potest habere per totam vitam perfectam illam justitiam; cùm non possit mediis his ordinariis gratiæ auxiliis omnes, qui insurgunt, concupiscentiæ motus statim comprimere, & collectivè omnia scire, quæcumque ipsi agenda sunt, ut expressè docet *D. Thomas* 1. 2. q. 109. art. 8. dicens: *Non autem potest homo abstinere ab omni peccato veniali propter corruptionem inferioris appetitus sensualitatis; cujus motus singulos quidem ratio reprimere potest, & ex hoc habent rationem peccati, & voluntarii; non autem omnes: quia dùm uni resistere nititur, fortassis alius insurgit: & etiam quia ratio non semper potest esse pervigil ad hujusmodi motus vitandos.* Quod iterùm firmat quæst. 24. de verit. art. 12., ubi ponit pro causa impotentiæ, *varias mentis humanæ occupationes, & quietem necessariam.* Datur ergo cum solis auxiliis ordinariis impotentia nedum consequens, verùm etiam antecedens ad habendam illam perfectissimam justitiam; & impotentia non solùm moralis, sed etiam physica; eo nempè, quòd non adest posse physicum physicè completum, ubi non adest principium physicum physicè complens vires physicas ad habendam perfectam justitiam, nempè perpetua vigilia, & advertentia rationis; quæ minimè haberi possunt cum solis auxiliis ordinariis.

63. Enim verò hic defectus advertentiæ est defectus cognitionis perfectæ circa malitiam, aut bonitatem objecti; & defectus talis cognitionis est defectus dominii, & libertatis; cùm dominium voluntatis originem trahat ex cognitione; sicut defectus dominii est defectus potestatis. Quarè recurrit S. Doctor ad illam specialissimam gratiam, quæ det appetere, *quod appetendum cognitum fuerit, & tantùm delectet, quantùm diligendum est*; quæ sanè est specialissima gratia. Quòd enim natura infirma, & debilis, numquàm leviter deficiat, opus est pro-

proprium hominis perfectè integri, & sani, ut exprimit S. Doctor, dicens: *Hoc autem sanitatis est animæ*: quod excedit terminos providentiæ generalis intra ordinem gratiæ, quam exercet Deus circa omnes homines; & etiam specialis, quam exercet circa prædestinatos. Specialissimè ergo providentiæ donum est, quod si non tribuitur Sanctis in hujus vitæ tentationibus laborantibus, non ad impossibilitatem, sed ad Dei judicium pertinet, ut num. 66. firmat S. Doctor, dicens: *Quandoquidem si nunc velit in quoquam etiam hoc corruptibile induere incorruptionem, atque hic inter homines morituros eum jubere vivere minimè moriturum, ut totâ penitus vetustate consumptâ nulla lex in membris ejus repugnet legi mentis, Deumque ubique præsentem ita cognoscat, sicut Sancti posteà cognituri sunt, quis demens audiat affirmare non posse? Sed quare non faciat, quærunt homines: nec qui quærunt, se attendunt esse homines.*

64. Sed quorsum hæc omnia? Quid ex his argumentum concludit? Núm ex quo homini pro hoc corruptionis statu impossibilis est perfectissima justitia, nisi voluntas sic adjuvetur humana, quòd delectatio superet, quidquid aliud voluptatis, & doloris impedit, consequens est, quòd qualibet delectatio cœlestis, eoquòd gradu superior sit, necessitet voluntatem ad positionem actûs, ità ut ejus oppositum extra ejus sit potestatem? An delectatio ista in hoc corruptibili corpore, sicut illa supereminentissima perfectio charitatis Dei, omnes terrenæ libidinis motus absorbet, atque consumit, quin ullam relinquat indifferentiam potestatis ad actum oppositum? Ergo ubi exuberat terrena delectatio, & superior est gradu, peccatum non erit huic delectationi illicitæ consentire: quod quàm falsum sit, & impium asserere, quis nesciat? Quarè fallit objectio, dum ex necessitate, quæ oritur ex justitia ad illam vitam immortalem pertinente, arguit eamdem necessitatem induci hac minore justitia, etsi gradu sit superior delectatione terrena. Sed de his jam satis.

DUBIUM III.

An requiratur ad libertatem, potestas rejiciendi victricem gratiam, vel gratiæ ab intrinseco efficaci resistendi, resistentiâ formaliter & strictè tali?

§. I.

1. Gratia potest considerari, vel secundùm potentiam, vel secundùm actum. Secundùm potentiam est gratia constituens sufficientiam potestatis ad victoriam tentationis, benèque operandum, excitans voluntatem, ut vincat. Hac gratia in victoria tentationis verè vincit, & verè victrix est, vincitque homo secundùm virtutem hujus gratiæ: nam illius est victoria, cujus est pugnandi, & vin-

vincendi potentia. Fateor tamen, victricis gratiæ nomine non hanc vulgò significari, sed illam duntaxat, quâ Deus dat victoriam, sine qua nonnisi vincens est, id est efficax. Expedit autem nunc, gratiam dantem posse nomine sibi conveniente non privare. Si de hac gratia, seu de gratia secundùm hanc considerationem loquantur æquilibrii Auctores, nulla nobis est difficultas. Nam licèt homo nunquam à se ipsam amoveat secundùm esse, eam tamen rejicit secundùm operandi virtutem, avertens se ab hoc adjutorio semper sibi præsenti, quo verè potest, aut vincere, aut Deum orare. Hæc sanè est resistibilis à voluntate, ut testantur Sapientiæ verba Prover. 1. quæ contemptoribus suis loquens: *Vocavi*, inquit, *& renuistis. Extendi manum meam, & non fuit, qui aspiceret: despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis.* Job. 9. v. 4. dicitur: *Quis restitit ei, & pacem habuit.* Psalm. 16. v. 8. *A resistentibus dexteræ tuæ custodi me.* Isaiæ 46. v. 12. *Audite me duro corde, qui longè estis à justitia: prope feci justitiam meam, non elongabitur.* Exodi 10. habetur; *Dimitte Populum meum, ut sacrificet mihi. Sin autem resistis, & non vis dimittere eum: ecce ego inducam cràs locustam in fines tuos.* En resistens; & ecce punitio propter resistentiam. Hoc similiter probant alia Scripturæ testimonia Matth. 23. *Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti?* Et Act. 7. *Vos semper Spiritui Sancto resistitis.* Et Paulus ad Rom. 2. *An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Ignoras, quia benignitas Dei ad pœnitentiam te ad ducit.* Et Apocalypf. 3. *Ego sto ad ostium, & pulso; si quis aperuerit mihi, intrabo ad eum.* En Deus blanditiis alliciens, auxiliis animans, & corroborans, exhortationibus vocans, revocans indulgentiâ, gratiâ trahens, præbens omnibus posse proximum operandi bonum conducens ad vitam æternam, virtute gratiæ sufficientis; cui tamen voluntas resistit, & quam in vacuum recipit, quod non est aliud, quàm Deo excitanti non consentire.

2. Hanc etiam veritatem subjicit oculis nostris Tridentinum sess. 6. cap. 5. dicens: *Ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritûs Sancti illuminationem, nequè homo ipse nihil omninò agat, inspirationem illam recipiens, quippe qui illam abjicere potest.* Et ibi can. 2. *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum, nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quò ad justificationis gratiam se disponat, anathema sit.* Quibus verbis expressè definit posse voluntatem inspirationi interiori, quam recipit, resistere; & oppositum asserentes etiam anathemate percellit. Sess. 24. can. 9. de reform. Matrim. *Siquis*, inquit, *dixerit.... posseque omnes contrahere Matrimonium, qui non sentiunt se castitatis, etiamsi eam voverint, habere donum; anathema sit: cùm Deus id rectè petentibus non deneget, nec patiatur nos supra id, quod possumus, tentari.* Quarè meritò à Summis Pontificibus *Innocentio X.*, & *Alexandro VII.* damnata

est

est secunda *Jansenii* propositio, *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ numquàm resistitur*: cujus contradictoria est, eaque Catholica, *Gratiæ interiori quandoquè resistitur*. Cui gratiæ? Nisi sufficienti.

3. Hanc eandem prædicant SS. Patres. *Justinus Martyr* Dial. cum *Tryphone* sub fin.: *Itaquè si omnes, qui misericordiam à Deo consequi volunt, superioris vitæ pœniteat, id præstarè possunt. Quia nempe in eis datur faciendi, & non faciendi potestas. S. Irenæus* lib. 2. adversùs Hæref. cap. 76. *Nec enim lumen deficit propter eos, qui semetipsos excæcaverunt: sed illo perseverante, quale est, excæcati per suam culpam in caligine constituuntur, neque lumen cum magna necessitate subjiciet sibi quemquam, neque Deus cogit eum, qui nolit continere ejus artem* (Gratiam). *Qui igitur abstiterunt à Paterno lumine, & transgressi sunt legem libertatis, per suam abstiterunt culpam, liberi arbitrii, & suæ potestatis facti*. En clarissimis verbis expressa gratiæ resistentia. *S. Cyrillus Alex.* lib. 1. in *Joan.* cap. 11. eamdem profert sententiam, dicens: *Non Verbum Dei, & æternam hanc lucem, sed imbecillitatem suam mundus accuset. Illuminat enim Filius, repellit autem gratiam creatura*. Eleganter *S. Ambrosius* in Psalm. 118. exponens verba ista. PROPE ES TU DOMINE, his verbis: *Numquid si quis ostia domus suæ claudat, solis est culpa, quod non illuminat domum ejus? Ergo, siquis peccatorum suorum repagulis obserandam mentem propriam judicaverit, & Verbi à se splendorem stultus avertat, ac sibi inferat insipientiæ cæcitatem; causari poterit, quòd sol Justitiæ voluerit intrare? Aut infirmitatem luminis Cœlestis arguere? Pulsat januam tuam Dei Verbum*: SIQUIS MIHI APERUERIT, *inquit*, INTRABO. *Siquis ergo non aperuerit, numquid non ingredientis, & non magis non aperientis est culpa?* Ergo culpandus ideò est, quià poterat aperire & non aperuit, sed gratiæ Dei excitanti, & pulsanti restitit. Infinitus essem, si vellem producere ex Patribus omnia, quæ resistentiam hanc formalem graiæ sufficienti comprobant.

4. Sed inter omnes audiendus *Sanctus Augustinus*, qui resistentiam hanc ubique, & passim prædicat maximè in *Confessionum libris*. Etenim lib. 6. cap. 4. num. 5. sic habet S. Doctor: *Cùm ergo nescirem quomodò hæc subsisteret imago tua, pulsans proponerem quomodò credendum esset, non insultans opponerem quasi ita creditum esset: tantò igitur acrior cura rodebat intima mea quid certi retinerem, quantò me magis pudebat tamdiù illusum, & deceptum promissione certorum puerili errore & animositate, tàm multa incerta, quasi certa garrisse*. Et cap. 6. num. 9. *Inhiabam honoribus, lucris, Conjugio; & tu irridebas. Patiebar in eis cupiditatibus amarissimas difficultates, te propitio tantò magis, quantò minus sinebas mihi dulcescere quod non eras tu. Vide cor meum, Domine, qui voluisti, ut hoc recordarer, & confiterer tibi. Nunc tibi inhæreat anima mea, quam de visco tam tenaci mortis exuisti: Quàm misera erat, & sensum vulneris tu pungebas, ut relictis omnibus converteretur ad te, qui es super omnia, & sine quo nulla essent omnia, converteretur, & sanaretur. Quàm er-*

ergo miser eram, & quomodò egisti, ut sentirem miseriam meam. Et cap. 10. num. 18. *Et ego maximè mirabar satagens, & recolens quàm longum tempus esset ab undevigesimo anno ætatis meæ, quò fervere cæperam studio sapientiæ, disponens, eâ inventâ, relinquere omnes vanarum cupiditatum spes inanes, & insanias mendaces: & ecce jam tricenariam ætatem gerebam, in eodem luto hæsitans aviditate fruendi præsentibus, fugientibus, & dissipantibus me, dum dico, cras inveniam: Ecce manifestum apparebit, & tenebo.* En *Augustinus* anceps inter bonum, & malum, & bonis cogitationibus; & desideriis, quibus, ut hostem adspiceret, & adspiciendo cognosceret, & cognoscendo vitaret, movebatur resistens. En qualitèr præparabatur ejus voluntas gratiâ stimulante ad bonum, deterrente ab erroribus, quæ non sitiebat ipsi dulcescere, quod non erat Deus; quæ sane gratia efficax non erat; cùm præsentium insipientium illectus amore, corruptibilis, ac fætidæ carnis calice inebriatus, cras se convertendum sperat. Hujus procrastinationis rationem reddit lib. 8. cap. 5. num. 10. *Cui rei ego suspirabam ligatus, non ferrô alienô, sed meâ ferreâ voluntate. Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & constrinxerat me. Quippè ex voluntate perversa, facta est libido. Et dum servitur libidini, facta est consuetudo. Et dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas. Quibus quasi annulis sibimet innexis, unde catenam appellavi, tenebat me obstrictum dura servitus. Voluntas autem nova, quæ mihi esse cæperat, ut te gratis colerem, fruique te vellem, Deus sola certa jucunditas, nondùm erat idonea ad superandam priorem vetustate roboratam. Ita duæ voluntates meæ, una vetus, alia nova; illa carnalis, illa spiritalis, confligebant inter se, atque discordando dissipabant animam meam.* Hic observanda duarum voluntatum inter se lucta, itaut nova, quæ erat per gratiam, nondum Victrix superaret vetustam, & carnalem. Enim verò bona cæperant esse in *Augustino* desideria, stimulareque gratia excitans, à malo perpetrando deterrens, ut expresse fatetur S. Doctor num. 12. his verbis: *Itâ certum habebam esse melius tuæ caritati me dedere, quàm meæ cupiditati cedere. Sed illud placebat, & vincebat; hoc libebat, & vinciebat. Non enim erat, quod tibi responderem dicenti mihi,* Ephes. 5. v. 14. SURGE QUI DORMIS, ET EXURGE A MORTUIS, ET ILLUMINABIT TE CHRISTUS. *Et undique ostendenti vera te dicere, non erat omnino quod responderem, veritate convictus, nisi tantùm verba lenta, & somnolenta: modo; ecce modo: sine paululum. Sed, modò & modò, non habebant modum: & sine paululum, in longum ibat.* Attamen refragante mundo, reclamante carne, obmurmurante, & recalcitrante passione, tandem victus gratiæ resistebat; quippè ex voluntate perversa facta est libido; cùm gratia illa, quâ bona voluntas cæperat in illo esse, ut converteretur ad Deum, etsi daret posse proximum conversionis, erat gratia excitans, & sufficiens, non conjuncta cum actu conversionis, & cui resistebat *Augustinus*.

5. Hoc gratiæ excitantis rigidum bellum, & conflictum cum natu-

ra vitiosa multis describit *Augustinus* dicto lib. 8. cap. 7. num. 16. *Narrabat hæc Pontitianus. Tu autem Domine inter verba ejus retorquebas me ad me ipsum, auferens me à dorso meo, ubi me posueram, dum nollem me adtendere, & constituebas me ante faciem meam, ut viderem, quàm turpis essem, quàm distortus, & sordidus, maculosus, & ulcerosus. Et videbam & horrebam, & quò à me fugerem non erat. Etsi conabar à me avertere adspectum, narrabat ille quod narrabat, & tunc rursus opponebas mihi, & impingebas me in oculos meos, ut invenirem iniquitatem meam. & odissem. Noveram eam, sed dissimulabam, & connivebam, & obliviscebar.* Et cap. 11. num. 25. *Sic ægrotabam, & excruciabar accusans me metipsum solito acerbius nimis, ac volvens & versans me in vinculo meo, donec abrumperetur totum quô jam exiguo tenebar, sed tenebar tamen. Et instabas tu in occultis meis Domine severâ misericordiâ, flagella ingeminans timoris, & pudoris; nè rursus cessarem, & non abrumperetur id ipsum exiguum, & tenue quod remanserat; & revalesceret iterum, & me robustius alligaret. Dicebam enim apud me intus: Ecce modo fiat, modo fiat. Et cum verbo jam ibam in placitum. Tàm penè faciebam, & non faciebam: nec relabebar tamèn in pristina, sed de proximo stabam, & respirabam. Et item conabar, & paulò minùs ibi eram, & paulò minùs jam jamque adtingebam & tenebam; & non ibi eram, nec adtingebam, nec tenebam, hæsitans mori morti, & vitæ vivere; plusquè in me valebat deterius inolitum, quàm melius insolitum, punctumque ipsum temporis quô aliud futurus eram, quantò propriùs admovebatur, tantò ampliorem incutiebat horrorem: sed non recutiebat retrò, nec avertebat, sed suspendebat.* Et cap. 12. num. 28. *Ego sub quadam fici arbore stravi me nescio quomodò, & dimisi habenas lacrymis; & proruperunt flumina oculorum meorum acceptabile sacrificium tuum. Et non quidem his verbis, sed in hac sententia multa dixi tibi: & tu Domine usquequo? Usquequo Domine irasceris in finem? Nè memor fueris iniquitatum nostrarum antiquarum. Sentiebam enim eis me teneri: jactabam voces miserabiles. Quandiu? Quandiu? Cras, & cras? Quare non modo? Quare non hâc horâ finis turpitudinis meæ!* Sic gratiâ Deus pulsabat ad cor *Augustini*, ut illud aperiret & converteretur; quâ fiebat congressus, & conflictus adversus carnem & sanguinem; quâ spiritus S. Doctoris initium habebat alicujus bonæ voluntatis; cui gratiæ voluntas tametsi excitata & præparata resistebat.

6. Quid hic plura referam, ut *Augustinum* ostendam gratiâ divinâ motum ab pœnitentiam, ipsiusque voluntatem præparatam internâ inspiratione, illuminatione, suasione, excitatione; & cujusdam delectationis infusione? En Deus internâ allocutione notificans illi quid quærere, quid sperare, quidve ex corde diligere debeat. En cor *Augustini* emollitum, at non ad Deum conversum. Erat in illo impressio gratiæ excitantis, & ad conversionem disponentis; at nondùm gratiæ efficacis, & triumphantis vi mota erat illius voluntas, ut omnibus

tus abjectis erroribus se ad Deum converteret. Nondùm erat in illo gratia robustior efficaciter movens, quæ hostem subigeret, & gloriosum de illo reportaret triumphum. Ideo flexibili vociferatione dicebat, *cras, & cras? Quare non modo? Quare non hâc horâ finis turpitudinis meæ?* Quia nempè adhùc importunè insolentia carnis contra spiritum rebellis erat; & ideò gratiam distinctam ab illa prima, quâ, non absque magna, & longa resistentia, præparata voluntas fuerat, optabat; quam ubi expertus est, ad Deum conversus est, vocanti respondit, aperuit pulsanti, diligentem dilexit, ut confitetur ipse n.29. *Dicebam hæc & flebam amarissimâ contritione cordis mei. Et eccè audio vocem de vicina domo cum cantu dicentis, & crebro repetentis, quasi pueri an puellæ, nescio*: TOLLE LEGE: TOLLE LEGE.... *Arripui, aperui, & legi in silentio capitulum, quo primum conjecti sunt oculi mei* ad Rom. 13. v. 13. NON IN COMESSATIONIBUS, ET EBRIETATIBUS, NON IN CUBILIBUS, ET IMPUDICITIIS, NON IN CONTENTIONE, ET ÆMULATIONE: SED INDUITE DOMINUM JESUM CHRISTUM, ET CARNIS PROVIDENTIAM, NE FECERITIS IN CONCUPISCENTIIS. *Nec ultrà volui legere, nec opus erat. Statim quippè cum fine hujusce sententiæ quasi luce securitatis infusâ cordi meo omnes dubitationis tenebræ diffugerunt.* En gratia efficaciter adjuvans, gratia tenebras dissipans, quâ tandem *Augustinus* in stadio adversus carnis concupiscentiam dimicans, victor evasit; quæ fecit, ut caro spiritui, & spiritus obtemperaret Deo.

7. Quis hìc non videat, quòd ultra gratiam, quâ Deus hominem vocat, & excitat, illustrat, movet, & allicit, cui voluntas resistit, alia requiritur distincta gratia *Christi*; quâ vocatus, infallibiliter credat, convertatur, & bonum faciat; seu quæ hominis liberum arbitrium in tantùm efficaciter moveat, & afficiat amore veri & boni, ut omnibus, aliò trahentibus, superatis, justitiam exerceat: quia nempe liber consensus est realiter separabilis ab illa actuali, & exercita excitatione gratiæ excitantis, dantis posse supernaturaliter operari, cui resistebat *Augustinus*, dicens: *Cras, & cras*; cum tamen in eo erat vera potestas ad conversionem, ut denotant sequentia verba: *Quarè non modò? Quarè non hâc horâ finis turpitudinis meæ?* Quibus & suam gratiæ sufficienti resistentiam exponit.

8. Enimverò ex quo in primo pugnæ ingressu homo seductus pestiferâ suggestione occubuit, per peccati consensum adeò prævaricatio Divinæ legis invaluit, & corporis tota est deordinata compago, ut rationali spiritui adversa caro, pugnet contra spiritum, & spiritus adversùs carnem, absquè pacis ulla concordia. Caro suo naturali impulsu infatigabiliter trahit ad ima, corporalibus delectatur voluptatibus, visibilibusque inhærendo fovetur. Hoc namquè corruptæ carnis semper est proprium, ut concupiscentiarum indesinenter pruritum incendat, per quem laboriosus animæ contra gratiam excitatur conflictus. Econtrà spiritus spiritualium gustum diligit, & Deo ut conjunctus sit, semper exquirit. Undè voluntas, quæ gratiâ concessâ reformari de-

 beret

beret in melius, huic resistens, Deum admonentem spernit, corripientem fugit, exhortantem despicit, vocantem ad se audire dissimulat, & mundanis blanditiis assensum tribuens, nedùm degeneris appetitùs effecta est serva, sed cœlestem nequaquàm veretur repudiare gratiam, quâ constituitur proximè potens operari bonum.

9. Ex productis itaque in medium testimoniis legitimè deducitur voluntatem posse resistere gratiæ sufficienti. Major longè difficultas est, an eadem debeat, aut possit esse formalis, & stricta resistentia gratiæ victrici & efficaci? In quo tamen non videtur magnum posse esse inter utramque scholam dissidium; cùm hoc certo certius constitutum sit & debeat esse in utraque schola, gratiam formaliter ut efficacem, & Victricem irresistibilem esse. Verissimum est apud Thomistas; nam gratia, quam propugnant efficacem, est ab intrinseco connexa cum salutari velle; sed gratia ab intrinseco connexa cum salutari velle, est irresistibilis: ergo gratia, ut formaliter efficax, est irresistibilis. Minor certissima est: si enim gratia connexa est cum velle salutari, voluntas efficaciter præmota vult consentire Deo vocanti; sed fieri non potest, quod dum vult, nolit simul, aut resistat; quì enim fieri potest, ut repugnare nolens, repugnet; aut quod habens à Deo repugnare nolle, repugnet? ergo gratia connexa cum velle salutari, irresistibilis est.

10. Eâdem claritate probatur assertio ex principiis Jesuitarum. Resistere gratiæ efficaci formaliter sumptæ, ac reduplicatâ efficaciâ, est conjungere dissensum cum prædicato illo, seu ratione formali, quâ gratia constituitur efficax formaliter: sed hoc in sententia ipsorum est impossibile: ergo & hujusmodi resistentia. Min. probatur. Gratia apud Doctores Societatis constituitur efficax per ipsum consensum, vel futurum, vel existentem, vel per illius infallibilem prævisionem, vel per utrumque: ergo si posset liberum arbitrium conjungere dissensum cum gratia formaliter ut efficaci consensus, reduplicatâ ejus efficaciâ, posset conjungere dissensum cum consensu, quod non est minus chimæricum, & impossibile, quàm sedentem non sedere.

11. Firmatur secundò ex suppositione, quòd Deus præviderit, Petrum sub hoc auxilio fore consensurum. Si illi detur in tali occasione, jam est infallibilitèr verum, quòd tali conditione purificatâ consentiet Petrus; est enim objectum scientiæ Divinæ necessitate metaphysicâ veræ, & per omnem potentiam infallificabilis; vel ergo cum hac prævisione consensûs potest liberum arbitrium conjungere dissensum, aut, quod idem est, potest dissentire in sensu composito illius prævisionis, vel non potest? Si primum: poterit liberum arbitrium scientiam Dei falsificare, quod non dicent: si secundum, quidquid sit de auxilio entitativè, & materialitèr sumpto, cum illo ut formalitèr efficaci non poterit dissensum conjungere, quod in hac assertione contendimus.

12. Tertiò: nam licet in libero arbitrio consentiente sit potestas ad dissentiendum, nulla tamen est, aut fuit in illo potestas ad dissentiendum dissensu composito cum consensu: ergo nulla est, aut fuit in illo po-

potestas, ut auxilium efficax, quà formaliter efficax, efficaciâ reduplicatâ, faciat inefficax. Patet consequentia, quia ut tale auxilium redderet inefficax pro tempore, quo efficax est, erat necesse, vel quòd dissensum conjungeret cum illius efficaciâ, ac subindè cum consensu, illiusve prævisione; vel quòd carentiam consensus conjungeret cum consensu. Quod evidenter est ponere contradictoria esse vera.

13. Præterea. Admitti non potest, quòd frustrari possit auxilium semel efficax, hoc enim ex terminis est impossibile; auxilium namque in illorum principiis non est efficax à determinatione possibili, sed à determinatione voluntatis præterita, præsenti, vel futura, ita quòd auxilium, si fuit efficax, involvit determinationem voluntatis præteritam; si de præsenti est efficax, involvit determinationem præsentem; quod si futurum sit efficax, determinationem sanè involvit futuram: sed licèt voluntas potuerit facere, quòd determinatio non fuerit, ex suppositione tamen quòd fuerit, facere non potest, quòd non sit præterita; & licèt possit facere, quòd determinatio sua non sit præsens, facere tamen non potest, quòd determinatio præsens non sit præsens, nec quòd futura non sit futura; eò quòd præteritum, præsens, & futurum illas suppositiones includunt: ergo admitti nec debet, nec potest, posse à voluntate reddi inefficax auxilium illud, quod est, fuit, aut erit efficax pro tempore suæ efficaciæ. Ex quo luce meridianâ fit clarius, longissimè distare à mente, & veritate Concilii eos, qui asserunt in citato Canone definiri, esse potestatem in libero arbitrio composito cum gratia efficaci, aut sub illa formaliter sumpta existente, ad conjungendum cum Dei motione efficaci dissensum: definivisset enim contradictoria esse vera. Quod fatetur P. *Herrera* qu.6. de prædest. num.17.

14. Minimè satisfacit præsenti argumento *Caducifer*, pag. 299. num.88. me hìc duo falsa supponere asserens. *Primò, Concilium Tridentinum loqui de arbitrio sigillatim moto per physicam prædeterminationem. Secundò, quod gratia efficax, reduplicativè ut talis, irresistibilis est in sententia Jesuitarum, quod etiam falsum est.* Hæc ille; in quibus duo admiratione digna reperiuntur. Enimverò, dùm primum dicit falsum, eximium suum Magistrum P. *Suarez* falsitatis arguit; nàm ille 2. par. de auxil. lib. 5. cap. 37. fatetur, Concilium Tridentinum loqui de præmotione physica. Quarè arma in hoc primum assertum meum ponere debet; ipse namque P. *Suarez* pro nobis satisfaciet. Quantum verò ad secundum turpiter hallucinatur ille; non supposui, sed assertum probavi, argumentaque debebat solvere, non frigidè dicere: *Quod etiam est falsum.* Sed quid solveret argumenta! Adeò in transversum actus fuit, ut paulò inferiùs ipse Caducifer fateatur, verum esse, quod secundo loco falsum dixerat; sic enim prosequitur quibusdam interjectis: *Licèt verum sit dicere*, (etiam in sententia Jesuitarum) *quòd gratia efficax, reduplicativè ut talis, infallibiliter trahit secum consensum creaturæ; & verè hic ex tali suppositione, & reduplicatione non poterit non esse, sed solùm impotentiâ consequenti, quâ id, quod est, ex suppositione quòd sit, necesse est esse: quæ quidem impotentia conse-*

quens

quens non tollit veras dissentiendi potentias antecedentes &c. Si gratia efficax Jesuitica reduplicativè ut talis infallibiliter trahit secum consensum, & hic ex tali suppositione, & reduplicatione non possit non esse; ergo non datur potentia ad non esse consensûs combinandi cum gratia efficaci, reduplicativè ut tali: ergo ulteriùs gratia efficax, reduplicativè ut talis, est irresistibilis. Quid enim aliud est gratiam efficacem, reduplicativè ut efficacem, irresistibilem esse, nisi non dari in homine potentiam ad hæc duo, gratiam efficacem reduplicativè sumptam, idest cum suo effectu conjunctam, & non effectum, vel privationem effectus conjungendam: ergo est irresistibilis formaliter, & propriissimè loquendo. Igitur, ut paucis multa complectar, admitto potentiam resistendi gratiæ sufficienti, ut dixi, non gratiæ efficaci: sub hac tamen ultima, & eâ actù voluntatem afficiente, admitto potentiam, actù etiam existentem in voluntate, ad negationem effectus gratiæ illius, sed non conjungendam actù cum ipsa gratia efficaci, quâ tali, sive ad resistendum formaliter eidem: atque hâc declaratione plurima Caduciferi folia evanescunt, nullò prorsus ictu inflictò. Huic eidem gratiæ formaliter ut efficaci consentit P. *Araujo* n.466. his verbis: „ Si movere, ut denotat ly „ *physicè*, jam devolvat ipsam gratiam actù operantem utique cùm vo„ luntate, tunc est certum voluntatem consequenter dissentire non pos„ se „. Atqui hoc idem omnino est, quod ego dico! Nam gratiam physicè efficaciter movere, taliter ut ab ea denominetur liberum arbitrium motum, ut loquitur Tridentinum, devolvit ipsam gratiam, ut terminis ejus utar, actù operantem; quippè liberum arbitrium motum esse per gratiam, & gratiam actu movere, sunt relativa, adeòque simul naturâ & cognitione: si ergo certum sit, ut fatetur Auctor ille, voluntatem tunc dissentire non posse, consequens est, ut nobiscum dicat, gratiam formaliter ut efficacem, esse irresistibilem.

15. Sed quia æquilibrii inventores ad suam probandam sententiam locum ex Tridentino citatum adducentes, de quacumque gratia, quantumvis efficaci, loquuntur, ut supra notavimus, intendentes excludere, tanquam contrariam Fidei gratiam ab intrinseco efficacem, quæ dat infallibiliter agere, ita ut ei nulla voluntas possit resistere: eumdemque sensum inducere satis fidenter procurat, nescio quis in quibusdam manuscriptis responsionibus ad articulos Parisienses ad art. 3. dicens: *Cavendum, ne dum dicitur: absolutæ Dei voluntati nemo resistit, velint Novatores gratiam fraudulenter confundere cum voluntate, & neque resisti posse gratiæ efficaci, inferant*; ipsis sanè, dum novam istam labefactandæ prædeterminationis viam, pro nutu dispensant ut quid Catholicum, suo de controversia ista judicio præcipiti sententiâ contraria dogmata damnantibus accommodari potest illud Epist. D. *Judæ* vers. 10. *Hi autem, quæcumque ignorant, blasphemant*: vel quod dicit D. *Augustinus* lib. 22. Confess. cap. 25. num. 34. *Nec noverunt Moysis sententiam, sed amant suam, non quia vera est, sed quia sua est.* Postulat ergo justæ defensionis titulus, ut totis viribus huic fallaci suggestioni resistamus: *Nolo enim*, inquit *Hieronymus*, *in suspicione hæ-*

reseos

resecos aliquem esse patientem: maximè cùm assertum hoc sit concors omnium Thomistarum tàm antiquorum, quàm modernorum doctrina. Ad cujus evidentiam sciendum est, Thomistas cum S. Doctore in 4. dist. 11. quæst. 1. art. 3. qu. 3. 2. duplicem distinguere resistentiam, unam strictè, ac rigorosè talem, quâ videlicèt virtus alicujus agentis debilitatur, aut vincitur ab alio agente. Alteram in latiori sensu acceptam, quæ quidem potestatem dicit supra effectum, quem causa libera producit, at non supra virtutem, ac motionem Divinam. Resistentiam priori modo sumptam aliis terminis Thomistæ vocant formalem, alteram verò materialem. Hâc ergo duplicis resistentiæ distinctione suppositâ, fateor, aliquos inveniri Thomistas, qui affirmant, hominem posse resistere gratiæ per se efficaci in sensu diviso, sed non in sensu composito; sed apertè loquuntur de resistentia latè sumpta, sive de resistentia materiali; id est ex parte rei, ad quam Deus movet, itá ut sensus sit: homo potest motionis Divinæ, sive gratiæ per se efficacis effectui resistere; id est, potest rem illam, ad quam Deus efficaciter movet, non ponere. Et hoc usque adeò verum esse dicimus & nos; nam si posse illud non haberet respectu oppositi, ad quod Deus movet, revera homo sub illa motione non moveretur liberè, sed de necessitate. Illi verò Thomistæ, qui negant hominem gratiæ per se efficaci posse resistere, de resistentia in rigore sumpta, seu formali loquuntur: cùm enim voluntas creata potestatem non habeat supra virtutem, aut motionem Divinam, nec eam ullo pacto debilitare, aut infringere possit, planè nequit humana voluntas habere aliquod verum posse respectu hujus resistentiæ formalis, seu strictè dictæ.

16. Sic attentè observat M. *Maria Cavvino* tom. 2. disput. ultim. q. 1. §. 5. dicens: *In forma ergo, nè fiat æquivocatio in voce illa resistere, disting. & explico antecedens: non resistit, nec potest resistere, loquendo de resistentia propriè dicta pro eo, quod est frustrare, conc. ut multis probat Alvarez ibidem disp. 43. Sumpto resistere pro dissentire, subdistinguo; in sensu composito, iterum conc. in sensu diviso, neg. Nam in hoc sensu dissentire potest, quia efficacia decreti non ponit impedimentum capacitati ad oppositum, neque hanc tollit, sed solùm dat infallibilitatem ad unum, salva eadem sive potentia ad aliud.* Quod etiam animadvertit Illustriss. *Castell.* d. disp. 2. q. 4. sect. 9. ut probet, nullam esse inter Thomistas discordiam, aut divisionem, sic loquens num. 610. *Discordia est, quia aliqui absolutè concedunt, voluntatem posse resistere gratiæ efficaci, & cum gratia hanc potestatem resistendi componunt: sed per ly resistere, minimè intelligunt resistentiam formalem, sed purè materialiter pro eodem, ac posse dissentire, seu posse terminum, qui si existeret, resistentia foret; quod colligitur primò; quia semper componunt hæc duo, resistere, seu dissentire. Secundò, quia in eodem sensu loquuntur de decreto efficaci, de quo intelligi non potest, viros doctissimos resistentiam formalem, & strictam, possibilem affirmare. Et Philippus à Sancta Trinitate disp. 4. de Grat. Dei cap. 5. ita exponit omnes Thomistas. Hanc expositionem fundat in D. Thoma P. Massoulié*

foulié ubi supra art.9. ut defendat P. Gonet à censura R.P. Thyrso, ità enim scripsit Angel. Doctór in 4. dist.11. qu.1. art. 3. q. 3. 2. Potest esse resistentia dupliciter: uno modo ex parte agentis, quando scilicèt ex contrario agente virtus ipsius debilitatur; alio modo ex parte ipsius effectus, quando ex contraria dispositione impeditur effectus. In omni actione, ubi agens non patitur, prima resistentia non habet locum, sed secunda solùm; undè in operationibus Divinis non attenditur difficultas secundùm resistentiam ad agentem, sed secundùm impedimentum effectûs. Vndè quando Thomistæ asserunt, voluntatem posse resistere decreto efficaci, aut gratiæ efficaci Dei in sensu diviso, non sumitur propriè resistentia per respectum ad agentem, sed impropriè secundùm impedimentum effectus, quod est idem, ac asserere, voluntatem posse dissentire. Hæc ad longum retulimus pro vera Thomistarum intelligentia, cum quibus unius animi, & unius sententiæ sumus, negantes veram potestatem resistendi gratiæ per se efficaci, loquentes de resistentia in rigore sumpta, sive de resistentia formali, tùm in præsenti, tùm aliis locis passim, ac signantèr, ubi erit mentio de Concilio Tridentino.

17. Hoc supposito probatur Conclusionis nostræ veritas ratione inconcussa, & penitus insuperabili. Hæc enim propositio: *Voluntas gratiæ ab intrinseco efficaci potest formaliter, & in rigore resistere*, est locutio, quæ sensum compositum implicat; sed impossibilis est compositio gratiæ ab intrinseco efficacis cum resistentia formaliter, & in rigore tali: ergo implicat, quòd gratiæ ut formaliter efficaci possit liberum arbitrium formaliter, & in rigore resistere. Major est Thomistarum doctrina, quam & explicuit M. *Lemos* tract. 4. cap. 13. sic dicens: *Tertia propositio potest sic formari: efficaci Dei motioni potest resistere hominis arbitrium; & ista componit resistentiam tanquam compatibilem, seu compossibilem cum efficaci Dei motione: & quia illa duo incompossibilia sunt, nec enim fieri potest, quod sit efficaciter motum arbitrium, & resistat ob efficaciam motionis; ideò illa affirmativa est falsa, & sua opposita negativa vera, sicut de voluntate Dei efficaci dictum est. Quantum enim ad hoc idem est posse, vel non posse resistere efficaci Dei motioni, & efficaci Dei voluntati, in cujus virtute motio efficaciam habet.* Quod & repetit cap. 21. sequentibus verbis: *Posse resistere, ut supra ostensum est, sensum importat compositum cum eo, cui resistitur; sed liberum hominis arbitrium non potest componere, vel resistentiam simul cum Deo efficaciter movente, vel cum efficaci motione, secundùm quòd venit ex Deo, & ex ejus efficaci voluntate: ergo nôn poterit liberum hominis arbitrium à Deo efficaciter motum, & excitatum, resistere Deo efficaciter moventi.* Quibus verbis non solùm major, sed totus discursus probatus manet.

18. Audiatur iterum sapientissimus iste Magister lib. 4. p. 2. tract. 4. cap. 25. qui negationem resistibilitatis, tàm in sensu composito, quàm in sensu diviso prædeterminationis, esse omnium Thomistarum sententiam affirmat sequentibus verbis num. 359. *Quod autem secundò adhibent, nos, quos Adversarios passim vocant, concedere, quòd prædetermina-*

minationibus potest arbitrium resistere in sensu diviso, id in nullo, ut arbitror, Discipulorum S. Thomæ legere potuerunt: nullus enim dixit, aut dicere potuit, prædeterminationibus arbitrium posse resistere in sensu diviso, quia ista propositio: prædeterminationibus potest arbitrium resistere, essentialiter est composita, & sensum facit compositum, ut patet ex dispositionibus terminorum, quod & accuratiùs dedimus manifestum primo nostro libro. Undè illa non potest sumi in sensu diviso. Quod Discipuli omnes S. Thomæ asserunt, est, quòd arbitrium positum sub prædeterminationibus extrinseca, & intrinseca, potest aliud velle, vel potest facere oppositum actum in sensu diviso. Si autem ex hoc inferant ii Auctores, quod si potest aliud velle, & facere in sensu diviso, potest illis prædeterminationibus resistere in sensu diviso. Respondemus, nullam esse istam illorum illationem, quia fit in argumento isto transitus à sensu diviso ad sensum compositum: sicut non sequitur in illorum etiam præscientia, quòd si arbitrium positum sub præscientia potest aliud velle in sensu diviso, quàm sit à Deo præscitum; hinc sequatur, quòd possit falsificare Divinam præscientiam, quæ falsificari non potest; quia etiam in ista fit transitus à sensu composito ad divisum .... Similiter concedunt S. Thomæ Discipuli, liberum arbitrium à Deo prædeterminatum posse dissentire Deo vocanti, non autem Deo prædeterminanti. Tandem quod tertiò asserit, idem esse in his propositionibus, posse gratiæ resistere, & dissentire: respondemus, quòd sicut auxilio sufficienti dissentimus, ita & illi resistimus, cum illo componendo contrarium dissensum, & quod in allatis Scripturæ testimoniis, vocavi, & renuistis, &, vos semper Spiritui Sancto resistitis (quæ solùm de voluntate Dei inefficaci, & vocatione sufficienti procedunt) id palàm habetur: respectu autem efficacis Dei voluntatis, vel efficacis motionis, nunquam vel in Divinis Litteris, vel Sacris Conciliis affirmatur, quòd efficaci Dei voluntati, vel motioni, vel resistamus, vel dissentiamus.

19. Hanc ergo meritò omnium Thomistarum sententiam dixerim. Enimverò, sicut dissentire testimonio dicentis est conjunctio dissensus cum testimonio; resistere præcepto superioris est conjungere defectum obedientiæ cum superioris præcepto; ita & resistere voluntati Divinæ est ponere oppositum illius, quod Deus vult in sensu composito Divinæ voluntatis: unde quia simul cum voluntate prædefinitiva Dei non potest oppositum ejus poni, dixit Scriptura: *Non est qui Dei possit resistere voluntati*, *Esther* 13. nec *Christus* potuit dissentire præcipienti Patri: nec nos possumus simul cum Fide dissentire revelationi Divinæ de Fidei Mysteriis: quia hoc esset frustrare voluntatem Dei efficacem, transgredi præceptum Patris, & actu esse infideles: ità & resistere prædeterminationi, seu gratiæ efficaci, quod includit compositionem dissensus cum ipsa prædeterminatione, chimæricum est. Chimæricum dixi: quomodò namque verè, & propriè dici potest, resistere motioni, quæ non est? Non *Arrius* pro tempore priori ad *Concilium Nicænum*; non *Nestorius* pro priori ad cèlebrationem *Concilii Ephesini*; non *Eu-*

tyches pro priori ad *Concilium Constantinopolitanum* celebratum à *Flavio*, vel ante *Concilium Calcedonense* prius celebratum; non *Pelagius*, nec ipse *Jansenius* ante judicium Ecclesiæ; nullus, inquam, dici potest pro illo tempore Ecclesiæ restitisse; quia nempe resistentia formalis dicit utriusque extremi compositionem & existentiam. Involvit quasi pugnam, & oppositionem inter duo, in qua, qui resistit efficaciter, superat, & vincit alterum: ubi autem non est qui pugnet, nec resistentia, nec victoria est: ergo cum impossibilis sit coexistentia dissensûs cum prædeterminatione consensûs, chimærica est hujusmodi resistentia. Vel alitèr: gratia ab intrinseco efficax est infallibiliter connexa cum consensu, datque ipsum consensum: ergo si cum gratia ab intrinseco efficaci, efficaciterque movente posset liberum arbitrium conjungere dissensum, vel posset essentialiter connexa separare, aut conjungere dissensum cum assensu, quod quàm implicatorium sit, nemo est, qui non videat.

20. Secundò, & magis efficacitèr roboratur conclusio: quia non est necessaria hujusmodi resistendi potentia gratiæ ab intrinseco efficaci ad conciliandam libertatem consensus cum gratia Dei. Assignent enim nobis locum, in quo SS. PP. vel minimum verbum talis resistibilitatis proponant, cùm tamen perfectissimè conciliaverint cum libertate consensûs gratiam ab intrinseco efficacem. Quinimò tantum abest, quòd ad hoc recurrant, quòd potiùs D. *Augustinus* expressè asserat, quòd velle, & nolle in volentis aut nolentis est potestate, ita ut Divinam voluntatem non impediat, nec superet potestatem. Sic Sanctus Doctor de Corrept. & Grat. cap. 14. *Quis operatur in cordibus eorum salutem nisi Deus, cui volenti salvum facere, nullum humanum resistit arbitrium? Sic enim velle, & nolle in volentis, aut nolentis est potestate, ut Divinam voluntatem non impediat, nec superet potestatem*. Et infra: *Non est dubitandum, voluntati Dei voluntates humanas resistere non posse*. En ubi asserit D. *Augustinus*, quòd Deus operatur in nobis salutem; quòd velle, aut nolle est sub potestate nostræ libertatis, quin voluntas nostra possit resistere ejus voluntati. Et cap. 11. & 12. distinguit M. P. adjutorium *sine quo*, seu sufficiens, *&* *quo*, seu efficax: & de primo, seu de adjutorio *sine quo*, quod habuit *Adamus*, asserit, *quòd* (gratiam, scilicèt) *per liberum arbitrium deserere posset; tale quippe erat adjutorium, quòd desereret, cùm vellet, & in quo permaneret, si vellet; non quo fieret, ut vellet*. De adjutorio verò *quo* asserit, illud esse, *quo fit, ut velit, quia illud dat posse, quod volumus, hoc verò velle, quod possumus*. Ex quibus verbis fit sequens argumentum: ideò voluntas potest deserere auxilium sufficiens, quia non est tale, quò fit, ut voluntas velit; sed auxilium efficax tale est, quod dat velle, quod possumus: ergo voluntas non potest deserere auxilium efficax: ergo nec illi resistere. Quid enim est aliud deserere auxilium, quàm resistere auxilio? Ad hæc. Adjutorium *sine quo* comparat *Augustinus* alimentis, sine quibus non possumus vivere; adjutorium verò *quo* Beatitudini, qua fit quilibet Beatus, & sine qua non fit:

ver-

ergo sicut Beatitudine non potest quis ita facere, ut non sit Beatus per illam, & adjutorio *quo* non potest quis facere, ut non velit cum illo. Hæc enim est illa gratia, inquit *Augustinus* de præd est. Sanctor. cap 8. *Quæ à nullo duro corde respuitur, ideò enim datur, ut cordis duritia auferatur*. Si ab ipsa aufertur durities cordis: ergo non resistere gratiæ efficaci non provenit ab extrinseco ex cordis nolitione, sed ab intrinseco ex ipsius efficacia, quâ aufertur durities. Sic idem *Augustinus* ex illis *Apostoli* verbis ibi n. 423. *Elegit nos in ipso, ut essemus Sancti*, infert contra Pelagianos: *ergo non quia eramus Sancti*. Ergo nobis efficaciter ex verbis *Augustini* inferre licet, quòd gratiæ non resistitur, quia ipsa est efficax; si detur, ut cordis duritia auferatur, vel aliis terminis, ut non resistatur.

21. Sed arctissimè menti S. Doctoris inhærentes audiamus magnum, & acerrimum istum gratiæ defensorem lib. de Corrept. & Grat. cap. 8. ubi sic elegantissimè: *Tu autem quisquis inimicus ejus gratiæ sic interrogas, ipse quid dicis? Benè, quòd te non negas esse Christianum, & Catholicum jactas. Si ergo confiteris, donum Dei esse perseverare in bono usque in finem, cur hoc donum ille accipiat, ille non accipiat, puto, quòd mecum pariter nescis, & ambo hic inscrutabilia judicia Dei penetrare non possumus. Aut si ad liberum arbitrium hominis, quod non secundùm Dei gratiam, sed contra eam defendis, pertinere dicis, ut perseveret in bono quisque, vel non perseveret, non Deo donante, si perseveret, sed humana voluntate faciente, quid moliturus es contra verba dicentis, rogavi pro te Petre, nè deficiat fides tua? An audebis dicere etiam rogante Christo, nè deficeret fides Petri, defecturam fuisse, si Petrus eam deficere voluisset. hoc est, si eam usque in finem perseverare noluisset: quasi aliud Petrus ullo modo vellet, quàm pro illo Christus rogasset, ut vellet. Nam quis ignorat, tunc fuisse perituram fidem Petri, si ea, quæ fidelis erat, voluntas ipsa deficeret, & permansuram, si eadem voluntas maneret? Sed quia præparatur voluntas à Domino, ideò pro illo Christi non posset esse inanis oratio. Quando rogavit ergo, nè fides ejus deficeret, quid aliud rogavit, nisi ut haberet in fide liberrimam, fortissimam, invictissimam, perseverantissimam voluntatem? Ecce quemadmodum secundùm gratiam Dei, non contra eam libertas defenditur voluntatis. Voluntas quippe humana non libertate consequitur gratiam; sed gratiâ potiùs libertatem, & ut perseveret delectabilem perpetuitatem, & insuperabilem fortitudinem.* Hæc *D. Augustinus*, ubi primò observandum, non spectare ad liberum arbitrium perseverare, & non perseverare, voluntate faciente, nisi Deo donante. Secundò, non posse deficere effectum orationis, quando rogavit, nè deficeret fides *Petri*, licèt voluntas fidelis *Petri* libera sit *Petro*: non ex eo, quòd *Petrus* potuit impedire effectum, vel existentiam orationis *Christi*; sed quià præparatur voluntas à Deo, non potuit esse inanis oratio: & quià Christus non solùm rogavit, ut Petrus haberet voluntatem fidelem, sed rogavit, ut hanc voluntatem haberet liberrimam, & perseverantem. Sic componitur libertas vo-

luntatis cum gratia Dei, non quia voluntas sua libertate consequatur hanc gratiam præ alia, vel quia ipsa voluntas possit resistere gratiæ, sed quia gratia præstat libertatem perseverando, & insuperabilem fortitudinem. Undè eo modo componit D. *Augustinus* efficaciam orationis Christi, sicut D. *Thomas* ab *Augustino* edoctus composuit efficaciam propositi Dei, & Divinæ gratiæ cum nostra libertate absque resistibilitate ipsius gratiæ efficacis. Si ergo nullum invenitur gratiæ efficacis resistibilis vestigium, dùm libertatem cum gratia componit: si illius nulla est mentio, quis in animum inducat, S. *Augustinum* hoc medio ad concordiam libertatis usum fuisse? *Credant*, inquit ille, *Divinis eloquiis, & piè credant, ut etiam sapientèr intelligant*; & nos cum ipso veritatem istam constantissimè profitemur tanti Doctoris præsidio suffulti; quidquid in contrarium dicant alii, exemplo D. *Prosperi* sic in Epist. ad Augustinum hujus S. Doctoris auxilium implorantis sequentibus verbis: *Quod cùm perversissimum esse, revelante Dei misericordia, & instruente nos tua Beatitudine, noverimus possumus; quidem ad non credendum esse constantes; sed ad auctoritatem talia sentientium non sumus pares, quia multum nos, & vitæ meritis antecellunt, & aliqui eorum adepti nuper Sacerdotii honore supereminent, nec facilè quisquam præter paucos perfectæ gratiæ intrepidos amatores tantis superiorum disputationibus ausus est contraire*. Sic & nos ad hanc stare anchoram, navimque firmare tutiùs arbitramur. Sed de his satis: cùm difficultatem istam proprio loco diligentèr, & accuratè iterum ponderaturi simus.

DUBIUM IV.

An sit de mente Concilii Tridentini, quòd liberum arbitrium constituatur per hoc, quod possit resistere Gratiæ victrici, sive se ipsa efficaci?

§. I.

Explicantur termini Canonis 4. Sess. 6.

1. DAmnat Concilium eos, qui dixerint, *liberum arbitrium motum à Deo, & excitatum nihil cooperari assentiendo Deo vocanti, & excitanti*. Ac primò quidem illud ponderandum occurrit, quòd Concilium datâ operâ noluit in hoc Canone apponere: *Si quis dixerit, mentem hominis motam*, ut P. *Salmeron*, & nonnulli alii apponendum censebant; id constat ex Actis Concilii. Dixit: *Liberum arbitrium*; quòd si propriè loqui velimus, non solam rationem, seu mentem, quam illuminationibus, & illustrationibus moveri certum est; nec solam voluntatem importat: cùm & ipsa voluntas aliquando etiam ut natura operetur, sed utramque facultatem, intelle-

ctum, ut libertatis radicem, & voluntatem ipsam significat; sicque duplicem motionem, sive gratiam ipsi ad agendum necessariam Concilium mox expressit, dum subdit: *Motum à Deo, & excitatum*: motum nempè ad agendum, sicut etiam excitatum ad assentiendum. Loquitur ergo de motione illa, secundùm quam causæ secundæ etiam in ordine supernaturali, atque adeò & ipsum liberum arbitrium reali, & universali Dei dominio subduntur. Et cùm movere, & moveri sint correlativa, & in instantaneis simul sit moveri, ac motum esse, planè sequitur Concilium loqui de libero arbitrio præmoto physicè, & efficacitèr. Et dum dicit, liberum arbitrium motum cooperari, loquitur sanè de libero arbitrio ad agendum moto, cùm liberum arbitrium esse motum ad operandum, ipsumque operari eodem sint momento; & cùm adsit motus, quo liberum arbitrium à Deo movetur, simul sit motus, quò se movet, & operatur.

2. Hic etiam maximè notandum, quòd liberi arbitrii cooperatio, & assensus Deo vocanti, & excitanti, ipsaque ad gratiam justificantem prima dispositio, nihil planè aliud sunt, quàm actus illi, ad quos à Deo movetur, & excitatur. Sic dum liberum arbitrium movetur ad diligendum Deum super omnia, illa ipsa dilectio Dei est cooperatio, est assensus, est dispositio, & præparatio: ita ut unus, & idem actus, sub diverso respectu has diversas rationes nominum sortiatur. Quatenus enim actus dilectionis elicitur à libero arbitrio, ut moto à Deo movente, & operante, dicitur cooperatio: quatenus elicitur à voluntate invitata à Deo ostendente ipsi bonum per excitationem, & illuminationem, dicitur assensus: quatenus verò idem actus elicitur à libero arbitrio moto à Deo per gratiam tanquam principium elevans ipsam voluntatem ad ordinem supernaturalem, est dispositio, & præparatio ad gratiam justificantem.

3. Tandem asserit Concilium, *liberum hominis arbitrium motum à Deo posse dissentire, illuminationemque abjicere*. Ubi maximè in præsenti notanda significatio propria illius verbi, *dissentio*. Si *Ambrosium Calepinum* consulas, ut in eum sensum, quem Grammatici præcipui ipsum usurpant, intelligas, idem est, & significat, ac *diversè, seu aliter, quam alii, sentio*. Quod si istam à mero Grammatico nolis acceptare, nè videamus ipsorum significationibus uti, dum Sacros Canones intelligere volumus, audi Theologorum Principem *D. Thomam* q. 6. de malo art. unic. ubi sic proponit 14. argumentum: *Assentire pertinet ad intellectum, sicut consentire ad voluntatem; sed assentire significat motum in rem, cui assentitur; sicut & consentire in rem, cui consentitur: ergo non magis est motus voluntatis ab anima, quam motus intellectus*. Cui argumento sic *D. Thomas* respondet: ad 14. dicendum, *quod assentire non nominat motum intellectus ad rem, sed magis ad conceptionem rei, quæ habetur in mente, cui intellectus assentit, dum judicat, eam esse veram*. Cum ergo propria significatio illius verbi *dissentio* ex opposito ad ly *assentio* accipienda sit, idem erit dissentire, atque contra conceptionem alterius sentire. Quod si ly *dissen-*

sentire accipiatur ut contrarium ad ly *consentire*, sicut videtur docere *D. Thomas* 1. 2. q. 15. art. 2. ad 3. etiam est significatio propria; nam 1. 2. q. 74. art. 1. sic dicit: *Consentire est actus appetitivæ virtutis, non absolutè, sed consequens ad actum rationis deliberantis, & judicantis; in hoc enim terminatur consensus, quia voluntas tendit in id, quod est jam ratione judicatum: unde consensus potest attribui & voluntati, & rationi.* Ex quibus fit evidens, quòd consentire nominat actum voluntatis, acceptantis objectum propositum ab intellectu: è contra verò dissentire est actus voluntatis respuentis objectum ab intellectu propositum: & quòd verbum *dissentio* in propria significatione acceptum semper importat repugnantiam ad proprium judicium, at non semper ad extrinsecum suadentem, consulentem, invitantem, aut præcipientem, sed tunc tantùm cum accipitur contrapositivè ad verbum *assentio*. In hoc ultimo sensu accipi à Concilio est mihi argumento, & quidem manifesto; nam postquàm in prima parte Canonis damnat eos, qui dicunt, arbitrium nihil cooperari, statim explicat, in quo sita sit hæc cooperatio, & ait: in eo esse, quòd assentit *Deo excitanti, atque vocanti*. Undè cùm in secunda parte Canonis definit *posse dissentire*, non dubitandi relinquitur locus, quòd verbum *dissentio* usurpat, ut contrapositum ad verbum *assentio*. Quæ acceptio est propriissima, & est sensus; liberum arbitrium aliquid cooperatur, cùm assentit Deo excitanti, atque vocanti; potestque, si velit, dissentire Deo excitanti, atque vocanti.

4. Tertiò etiam animadversione dignum arbitramur pro intelligentia textus Concilii, multiplicem gratiam auxiliantem fuisse hic à Concilio assignatam, quas omnes gratias ad prævenientem pertinere constituit. Nam cap. illo 5. in primis mentionem fecit gratiæ vocantis, sive gratuitæ vocantis, his verbis: *Hoc est ab ejus vocatione, quá nullis eorum existentibus meritis vocantur*. Deindè meminit gratiæ excitantis, & gratiæ adjuvantis: nam ait: *Per ejus excitantem, atque adjuvantem gratiam*. Tertiò assignat gratiam illuminantem, ibi: *Ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritûs Sancti illuminationem*. Quartò ponit gratiam inspirantem, seu inspirationis, dùm ait: *Inspirationem illam recipiens*. His addit Can. 4. gratiam moventem, dicens: *Liberum arbitrium à Deo motum*, motum utique per illius gratiam. Igitur ex Concilio habentur gratia excitans, gratia vocans, gratia illuminans, gratia inspirans, gratia adjuvans, gratia movens. Duæ priores, nimirùm excitans, ac illuminans, sine dubio pertinent ad intellectum, nec de hoc ulla potest esse controversia. Gratia inspirans maximè ad voluntatem, idque vox ipsa inspiratio præferre videtur, ut constat 1. p. q. 27. art. 4. ubi processio Spiritûs Sancti sive impulsus à voluntate procedens dicitur spiratus, & illius processio vocatur spiratio. Aliquando tamen significare videtur motionem receptam: nam dicitur *Job* 39. *Inspiratio omnipotentis dat intelligentiam*. Gratia efficaciter movens, & adjuvans necnon & gratia vocationis quæ est secundùm propositum efficax potissimum ad voluntatem pertinent. Omnia hæc compre-

prehendit D. *Thomas* 1. 2. q. 109. art. 2. in fin. corp. art. 3. & art. 6. ubi de gratia, quâ voluntas hominis præparatur ad justificationem, de qua in citatis locis loquitur Concilium, inquit S. Doctor: *Oportet præsupponi aliquod auxilium gratuitum Dei interius animam moventis*. Et in fine ipsius articuli: *Unde patet, quòd homo non potest se præparare ad lumen gratiæ suscipiendum, nisi per auxilium gratuitum Dei interiùs animam moventis*. Insuper necessitas specialis motionis voluntatis præter gratias pertinentes ad intellectum patet; quia per peccatum primi hominis majus vulnus illatum fuit voluntati, quàm intellectui: tùm etiam quia, ut optimè *Augustinus* dixit contra *Pelagium*, ridiculum est, quòd homo indigeat auxilio ad capessendam scientiam, quæ inflat, & non ad habendam charitatem, quæ flatum comprimit scientiæ. Nec minus est certum, prærequiri gratiam in intellectu; cùm damnaverit sacrosancta Synodus Calvinum, hanc gratiam ad intellectum pertinentem putidè negantem, & solùm gratiam efficaciter moventem concedentem, atque adeò rapientem, & necessitantem voluntatem; sicut è contra damnavit Pelagii errorem, qui gratiâ intellectus concessâ gratiam negavit voluntatis, & effectricem, ut statim dicendum.

5. Illud etiam quartò diligenter observandum, quòd omnes istæ gratiæ inter auxilia gratiæ prævenientis à Concilio computantur, quod ex verbis Concilii fit manifestum. Etenim in cap. 5. agit de gratia, quâ Deus nos prævenit, ut convertamur. Hoc ex titulo, & ex contextu capitis probatur. Titulus capiti præfixus ità habet: *De necessitate præparationis ad justificationem in adultis, & undè sit*. Ly, *unde sit*, satis superque demonstrat, toto in capite sermonem esse de gratia præveniente: quarè statim nos docet, à Dei, per *Jesum Christum*, præveniente gratiâ exordium justificationis sumi in adultis. Quam prævenientem gratiam variis postmodum nominibus appellat, modò excitantem, modò vocantem, adjuvantem modò; ac in Can. 4. tandem moventem. Deinde in progressu capitis ait de peccatoribus: *Ut qui per peccata à Deo aversi erant, per ejus excitantem, atque adjuvantem gratiam ad convertendum se ad suam ipsorum justificationem, eidem gratiæ liberè assentiendo, & cooperando disponantur*, ac præparentur. Et constat apertè, quòd gratia adjuvans, ut præparemur, præparationem ipsam prævenit. Prætereà caput concludit his verbis: *Cùm respondemus, converte nos Domine ad te; & convertemur, Dei nos gratiâ præveniri confitemur*: ergo totius capitis doctrina procedit, & loquitur de gratia præveniente, cum qua gratiam adjuvantem connumerat. Ultimò constat ex verbis Can. 3. *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritûs Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit*. Quibus verbis gratia adjuvans, sive adjutorium gratiæ reponitur cum gratia præveniente. Quod & constat ex D. *Thoma* 1. 2. q. 109. per totam. Et ex illa *August.* sententia: *Deus præparat voluntatem adjuvandam, & adjuvat præparatam*: & il-

& illam utique adjuvat, ut benè operetur, non quia benè operatur: ut velit, non quia vult. His ergo pro germana textus Concilii intelligentia positis, sequens proponitur assertio.

§. II.

Potestas, quæ juxta Concilium est in libero arbitrio est potestas resistendi, ac dissentiendi Deo excitanti, atque vocanti.

6. UT certiùs, & ordinatiùs probetur Conclusio, repetenda est doctrina Concilii Tridentini, distinguentis in præsenti duplicem gratiam prævenientem: aliam, ut diximus, vocantem, excitantem, seu inspirantem vocat, & aliam adjuvantem, seu moventem. Constat ex textu ipsius Concilii, tum in Canone 3. *Siquis dixerit, sine Spiritûs Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio* &c. ubi gratiam inspirantem, & adjuvantem distinguit. Et in Canone 4. *Liberum arbitrium motum, & excitatum à Deo*. Et in cap. 5. *Per ejus excitantem, atque adjuvantem gratiam*. Et explicando inferiùs modum, quo homines ad justificationem per gratiam hanc disponuntur, dicit: *Ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritûs Sancti illuminationem*. (Ecce gratiam illuminantem:) *Neque tamen sine gratia Dei movere se ad justitiam possit*. (Ecce gratiam moventem.) Et cap. 6. ubi agit de modo præparationis, sic incipit: *Disponuntur ad Divinam justitiam, dùm excitati Divinâ gratiâ, & adjuti liberè moventur in Deum*. Ubi, ut liberè moveantur in Deum, qui ad justificationem se disponunt, exigit & gratiam excitantem, & Divinam gratiam, qua adjuventur: sed ex Tridentino solùm habetur, quòd liberum arbitrium potest dissentire gratiæ excitanti; non tamen habetur, nec nisi magnâ sermonis improprietate haberi poterat, quòd possit dissentire gratiæ voluntatem adjuvanti, vel moventi: ergo gratia, cui voluntas potest per dissensum resistere, est gratia excitans, non verò gratia efficiendo movens. Minor ex ipsa littera Concilii fit evidens. Primò ex Cap. 5. ibi: *Neque homo nihil omnino agat inspirationem illam recipiens, quippe qui illam & abjicere potest*. His sanè declarat Concilium, quòd cùm Deus cor tangit per Spiritûs Sancti illuminationem, liberum arbitrium potest illam abjicere, illam scilicèt inspirationem, illuminationem, seu gratiam vocantem, quâ *Spiritus Sanctus* tangit cor, de qua hoc asserit; quod nusquàm de gratia adjuvante, aut efficaciter movente dictum à Concilio invenitur. De gratia namque vocante esse resistibilem, constat ex illo: *Quia vocavi, & renuistis*, & ex parabola Cœnæ, ad quam plures invitati, &c.

7. Constat secundò ex ipso Cap. 5. ubi sic dicitur: *Ut qui per peccata à Deo aversi erant, per ejus excitantem, atque adjuvantem gratiam ad convertendum se ad suam ipsorum justificationem eidem gratiæ liberè assentiendo, & cooperando disponant*. Ubi ly *assentiendo*, ad

ad gratiam retulit excitantem, ly *cooperando*, gratiæ adjuvanti adaptavit. Hoc quippè constructio exigit grammaticalis, & propria verborum suprà explicata significatio. Propriè enim dicimur assentiri exhortanti, vel suadenti, illi verò non dicimur cooperari. Sicut è converso, adjuvanti propriè dicimur cooperari, ac nonnisi impropriè diceremur, cooperanti assentiri. Moventi namque, & impellenti aliquando cedimus, quia non possumus obniti; aliquando resistimus, quia viribus prævalemus; nunquàm tamen cum proprietate dicimur assentire, vel dissentire, nisi cum motione, & impulsu sit conjuncta suasio, præceptum, vel adhortatio. Similiter adjuvanti propriè dicimur cooperari, quando in actu secundo juvamur: quòd si offertur adjutorium, & despicitur, propriè dicimur nolle cooperari: nunquam tamen propriè dicimur assentire, vel dissentire, nisi suasioni, & exhortationi: ergo si Concilium propriissimis verbis doctrinam tradens Catholicam usum fuit expressionibus *assentio*, & *dissentio*, quæ non aptantur congruè ad significandam potestatem nitendi contra moventem, & adjuvantem, & quæ sunt propriissima ad significandam potestatem assentiendi, & dissentiendi excitanti, atque vocanti; dicendum est, potestatem dissentiendi, & abjiciendi assignatam à Concilio, adæquatè respicere, atque versari, circa gratiam excitationis, vocationis, & illuminationis, necnon inspirationis, quam homo potest abjicere; non verò circa gratiam efficaciter moventem, atque adjuvantem, secundùm quòd gratia hæc à reliquis distinguitur; aliquando namque moventis, & adjuvantis nomine significatur.

8. Tertiò ex Can. 4. cujus si expendantur verba tot pro probanda conclusione erunt argumenta. Duo namque ex parte arbitrii posuit Concilium, nimirùm & gratiam moventem, cùm ait, *à Deo motum*; & gratiam excitantem, cùm dicit, *& excitatum*. Deindè cùm accedit ad verbum *assentio*, quod contrarium est verbo *dissentio*, gratiæ moventis non meminit, sed gratiam commemorat vocantem, & excitantem, dicens: *Aliquid cooperari assentiendo Deo excitanti, atque vocanti*: ergo dùm asserit, posse dissentire, proculdubiò subintelligendum, posse dissentire excitanti, atque vocanti. Primò, nam illi posse dissentire docet, cui cooperatur assentiendo; sed cooperari dicitur assentiendo Deo excitanti, atque vocanti: ergo Deo excitanti, atque vocanti dicitur posse dissentire, si velit. Secundò, quia cùm assensus, & dissensus sint actus contrarii, est consequens, ut circa idem sit assensus, circa quod & est dissensus; sed assensus juxta verborum proprietatem, & ipsum contextum Concilii est Deo excitanti: ergo Deo vocanti liberum arbitrium potest dissentire, minimè tamen gratiæ moventi, & adjuvanti. Tertiò: quia hæc rectè observavit P. *Petavius* de Præd. lib. 10. cap. 16. num. 1. dicens: *Nunc illud breviter adstruimus, contra hanc Calvini, ac cæterorum Hæresim satis prospexisse Catholicæ Fidei, ac Theologiæ Tridentinos Patres Sess. 6. Can. 4., dum ita decreverunt, suas esse libero arbitrio partes agendi in negotio fidei, ac justitiæ; ac sic cooperari assentiendo Deo excitanti, atque vo-*

vocanti, ut possit dissentire, si velit. Hác enim tanquam securi, falsa illa Calvini succiditur Hæresis, quæ nullam esse gratiam putat excitantem, ac vocantem, à qua dissentire, si velit, homo possit: adeoque, quod Molinæus inde concludit, nullam esse sufficientem solùm. Hanc insuper esse mentem Concilii deducitur ex his, quæ ex Actis ejusdem Concilii refert sapientissimus M. *Lemos*, qui acta Concilii, Romæ ex particulari commissione se vidisse ait. Hic lib. 4. p. 1. tract. 7. cap. 20. asserit, quòd in Congregatione die Lunæ 28. Junii fol. 9. pag. 2. fuit in responsione Theologorum communi suffragio decisum: *Ex parte Dei requiritur concursus, non solùm generalis, sed etiam specialis, qui non destruit, sed perficit liberum arbitrium. Ex parte nostra requiritur bonus motus voluntatis, & non resistere Deo moventi.* Et in Congregatione Generali die Veneris 9. Julii fol. 43. pag. 2. sic dicitur: *Homo misericorditer prævenitur à Deo gratia sua, quæ primum excitat ad fidem, huic autem vocationi potest homo adjutus obedire, & reniti.* En ubi expresè distinguit adjuvantem gratiam à gratia vocante, & quòd potest huic vocationi obedire, & reniti, non tamen adjutorio, quod ad obediendum exigitur.

9. At hic, candide Lector, te observare velim modum loquendi tam in præcitato canone, quàm cap. 5. ubi sic legitur: *Ut qui per peccata à Deo aversi erant, per ejus excitantem, atque adjuvantem gratiam ad convertendum se ad suam ipsorum justificationem, eidem gratiæ assentiendo, & cooperando, disponantur.* Hic cùm primùm apposuerit Concilium gratiam excitantem, quàm adjuvantem, priùs declaravit liberè assentiri, quàm liberè cooperari. At doctrinam illius capitis reducens ad laudatum Canonem, cùm priùs posuerit gratiam moventem, seu adjuvantem, quàm excitantem, dicens *liberum arbitrium motum, & excitatum*, priùs posuit cooperationem, quæ correspondet adjuvanti, quàm assensum, qui correspondet excitanti; nec dixit, liberum arbitrium cooperari gratiæ moventi, & excitanti, itaut assensus sit ei duplici gratiæ positæ ex parte subjecti, per ly *motum, & excitatum*, sed solùm cooperari assentiendo excitanti, atque vocanti, ut probat communis loquendi modus; nullus quippe dicit, quòd adjuvanti assentitur, sed quòd adjuvanti cooperatur; nullus, quòd suadenti cooperatur, sed quòd suadenti assentitur: quarè gratiæ efficaci cùm non correspondeat assensus, nec liberè, nec necessariò ei assentimur. Enimverò diversæ sunt propositiones istæ: *Voluntas cum gratia efficaci liberè assentitur*, quæ de fide est: *Voluntas gratiæ efficaci liberè assentitur*, quæ propositio ex falsa suppositione procedit: sicut enim voluntas cum libertate consentit, & non libertati, cum voluntate assentimur, & non voluntati; ita cum gratiâ efficaci assentimur, non tamen gratiæ efficaci: ergo dum Concilium duplicem explicat gratiam, adjuvantem, & excitantem, simulque cooperationem, & assensum; ut in proprio sensu intelligatur Concilium, cooperatio correspondet adjuvanti, & assensus excitanti.

10. Quid namque interest, quòd ex parte subjecti se teneat gratia tam

tam excitans, quàm adjuvans? Cùm potentia ad objectum componatur cum toto subjecto, licèt actus assensus non sit conjungibilis cum omni actu subjecti. Hoc videre est in istis propositionibus, quæ sunt absolutè divisæ, sicut est propositio Concilii: ***Corpus album, & quantum potest esse nigrum***: ubi potestas ad nigredinem componitur cum toto subjecto, licèt nigredo conjungibilis sit cum aliquo actu subjecti, scilicet cum corpore quanto, non tamen cum albedine. Etiam verum est dicere, quòd ***materia quanta sub hac forma potest informari aliâ formâ***; Et tamen licèt potentia ad habendam formam componatur cum toto subjecto, actus hujus potestatis solùm est componibilis cum materia quanta, non tamen cum materia sub hac forma. Sic in præsenti dicimus in ista: ***liberum arbitrium motum, & excitatum potest dissentire***, quòd dissensûs potestas componitur cum toto subjecto, nempe cum libero arbitrio moto, & excitato, licèt actus dissensus conjungibilis sit solùm cum aliquo ex parte subjecti se tenente, scilicet cum gratia excitante, non tamen cum omni actu subjecti, nempe cum gratia efficaciter adjuvante, cui solùm correspondet cooperatio.

11. Sed dices, quòd assensus correspondet etiam gratiæ moventi; hæc enim habet veram rationem vocantis, ut expresè docet D. *Thomas* 1. 2. q. 113. art. 1. ad 3. dicens: *Vocatio est auxilium Dei interiùs moventis, & excitantis mentem ad deserendum peccatum.* Unde & ibi definit vocationem per auxilium Dei moventis, & excitantis. Et in 4. dist. 27. q. 1. art. 1. quæstiunc. 2. *Vocatio interior nihil aliud est, quàm instinctus, vel motus ad bonum à Deo immissus.* Et ad *Rom.* 8. lect. 6. *Vocatio est mentis instinctus, quô homo movetur à Deo*: sed gratia adjuvans ab intrinseco efficax, quoad sui essentiam est instinctus, motus voluntatis ad bonum, & auxilium Dei interiùs moventis: ergo est propriè interior vocatio, cui correspondet assensus, sicut dicit D. *Thomas* loco citato ad *Rom. In his significatur vocatio interior, quia cor nostrum non se converteret in Deum, nisi Deus nos ad se traheret, & hæc vocatio est efficax in prædestinatis, quia ei assentiunt.* Cui consonat D. *Augustinus* lib. de prædest. Sanctor. cap. 16. distinguens duplicem vocationem, unam, quâ vocati fuerunt *Judæi*, qui noluerunt venire ad *Christum*, alteram, quâ vocantur electi. Et rursus, per hanc vocationem, quæ nempè est secundùm propositum Dei, fuit homo credens, & credidit; quia assensum præbuit: ergo non solùm gratiæ excitanti, sed & adjuvanti assentimur. Idem deducitur ex *Concilio Moguntino* cap. 7. de justificat. dicente: *Talis autem justificationis initium ex Dei gratia provenire, quâ ante omne meritum, dùm adhùc inimici, & peccatores sunt, excitati, & adjuti, eidem gratiæ sic excitanti, & adjuvanti consentientes, & operantes ad justificationem disponuntur.* Et *Concilium Coloniense*, quod celebratum fuit post sess. 6. in tract. de pœnit. sic dicit: *Duplex est gratia, una, quâ Deus prævenit peccatorem, ut resurgat, altera verò, quâ peccator prævenienti Deo assentiens resurgit.* Quibus verbis assensum gratiæ prævenienti, & adjuvanti utrumque Concilium affirmat.

12. Respondetur cum SS. M. *Lemos* lib. 4 p. 1. tract. 7. num. 376. Vocationem quoad sui essentiam adæquatè consistere in gratia excitante, & solùm denominari efficacem vi gratiæ prædeterminantis, quâ præveniente determinatur voluntas ad actum salutarem, ad quem vocatur. Unde inquit: *Vocatio autem efficax, sicut duo sonat expressè & vocationem, & efficaciam, ita vocatio, quæ in excitatione essentialiter consistit, habet sibi adjunctam efficacem gratiam adjuvantem, per quam & ipsa vocatio suum sortitur effectum, & efficax fit, ac efficax redditur, quam esse expressam sententiam D. Augustini, infra agentes de efficacia gratiæ, ex plurimis testimoniis ejusdem S. Doctoris dabimus manifestum*. Hæc M. *Lemos*. Non aliter, ac in hoc complexo *vocatio congrua* duo includuntur, & id à quo provenit, quod sit vocatio, & aliud, ex quo sit, quod sit congrua: sic *vocatio efficax* utrumque complectitur, & motionem sufficientem, quæ est ipsa vocatio, & gratiam adjuvantem efficacem, quâ redditur efficax. Hoc est, quod S. *Thomas* dicit, & de hoc nemo Catholicus dubitat. In præsenti autem controversia non loquimur de motione sufficiente, quam nemo dubitat esse resistibilem; sed de efficaci, quâ Deus dat, ut non resistatur.

13. Secundò probatur Conclusio efficacissimo argumento ex ipsa doctrina Concilii. Inconjungibile est cum dissensu auxilium gratiæ voluntatem efficaciter adjuvantis ad consensum; sed hoc auxilium est auxilium gratiæ voluntatem prævenientis ad consensum: ergo datur auxilium gratiæ voluntatem prævenientis ad consensum inconjungibile cum dissensu; sed non est inconjungibilis gratia excitans: ergo solùm gratia efficacitèr adjuvans est inconjungibilis cum dissensu; sed gratia inconjungibilis cum dissensu est gratia, cui nequit resistere voluntas: ergo gratia irresistibilis (per quam Deus dat consentire) est gratia efficaciter adjuvans. Min. primi discursûs eruditissimè demonstrat M. *Lemos* loco citato cap. 17. ubi asserit, quòd defensores concursûs indifferentis, qui causam Societatis agebant, illam apertè confessi fuerint: sic ille: *In summa, hujus doctrinæ defensores hoc jaciunt fundamentum, quia vident, quòd si adjuvantem gratiam etiam prævenientem constituant, ac excitantem, penitùs illorum doctrina ruit, & efficacia auxilii prævenientis gratiæ, prout venit à Deo manifestè firmatur: adeò enim hoc est manifestum, ut aliquando qui hanc defendebant doctrinam, spontè consenserint, quòd si adjuvans gratia, qua ratione distinguitur ab exercitante, convinceretur esse præveniens, etiam convinci, & nullo modo posse negari efficaciam prævenientis gratiæ, ut venit à Deo independenter à nostra cooperatione arbitrii, & auxilium physicè prædeterminans. Unde quâ ratione negant auxilium gratiæ verè efficienter prædeterminans voluntatem ad actum, negant adjuvantem gratiam esse prævenientem, argumenta opponunt contra illam*. Hæc ille: de cujus testimonii veritate non dubitabit, qui doctissimi hujus viri pietatem cum summa Sapientia conjunctam perspectam habuerit: necnon fundamenta, quibus innititur toto illo citato capite. Major ergo in-

intellecta de gratia adjuvante, & reipsa dante consensum, negari non potest. Sicut enim verba ista *assentio*, & *dissentio* important compositionem actus cum gratia vocante, ita verbum *adjuvo* importat actum adjuvantis compositum cum alterius cooperatione. Non enim stat *Petrum* juvare me reipsa, & quòd ego *Petro* juvanti non cooperer. Aliud quippe est adjutorium oblatum, aliud verò reipsa juvare me: illud componitur cum carentia operationis, hoc verò ab operatione nec separatur, nec separari potest: ergo nec gratia adjuvans voluntatem ad consensum salutarem valet à tali consensu separari. Unde *Paulus* ad *Rom.* 8. cùm dixisset: *Spiritus adjuvat infirmitatem nostram; nam quid oremus, sicut oportet, nescimus*, statim intulit effectum hujus adjutorii subdens; *sed ipse spiritus postulat pro nobis*, id est postulare nos facit, nempè quia gratia adjuvans ad postulandum à postulatione separari non potest.

§. III.

Quædam ab Ortizio, *&* P. Araujo *objecta diluuntur.*

14. Urget Caducifer contra modò dicta pag. 300. num. 89. his verbis: *Verùm hæc cogitatio multipliciter displicet: tùm quia scrupulosa hæc Grammaticatio, & sensûs partitio, apud suos etiam hactenùs inaudita, clara dant signa commenti, potiùs quàm legitimi Commentarii; tùm quia stylus Conciliaris fert, ad dogmata declaranda, eandem rem variis vocibus propriis, vel affinibus explicare, v. g. vocando gratiam prævenientem inspirationem, illuminationem, vel adjutorium &c. Quarè planissimum Concilii textum tàm aridâ Grammaticatione intersecare, potiùs est tricari justo plus Grammatismis, quàm Concilium pro merita gravitate intelligere &c.* Hic jam ego Lectores obsecro, ut expendant, & judices esse velint, uter nostrûm *Concilium Tridentinum* pro dignitate exponat. Prætendit *Caducifer* diversas illas voces, quibus Concilium utitur, omninò esse synonymas, & non aliam ob causam adhibitas, nisi ob elegantiam sermonis; cùm juxta ipsum, omnes illæ voces unum, & idem significent, adeòque diversitas illa non aliò tendit, præterquàm ad finem dictum. Ego verò existimo latere aliquid rei ad Theologiam spectantis sub ista vocum diversitate, nec ad solam elegantiam, sed vel ad diversas res, vel ejusdem rei diversa munia explicanda, fuisse adhibitas. Sanè proprietas sermonis nedùm in Grammatico, sed in Theologo etiam plurimùm solet commendari. Sic *Innocentius VI.* in serm. de laud. *S. Thomæ* dicit: *Hujus Doctoris doctrina præ cæteris, exceptâ Canonicâ, habet proprietatem verborum, modum dicendorum, veritatem sententiarum &c.* Ipse quoque *Caducifer* pag. 239. in M. *Massoulié* laudat sermonis proprietatem, his verbis: *Nam est in suo argumento uber, atque subtilis, in conatibus pius, in stylo, proprietate, & elegantia benè temperatus, gravitate, & modestiâ non vulgaris.* Non est autem Conciliis speciali assi-

aſſiſtentiâ Spiritûs-Sancti directis negandum, quod in Auctoribus laudamus. Sic ergo ego mecum ſtatuo: *Concilium Tridentinum* non fruſtrà, ſed gravibus de cauſis eas diverſas voces uſurpaſſe, ſcilicèt, ut diverſa gratiæ munera expreſſiùs indicaret; oſtenderetque gratiam non ad ſolum intellectum, ſed ad voluntatem ipſam hominis penetrare, eamque immutare intimè. Cùmque Theologi munus ſit, non nova tradere, ſed à Scriptura, Conciliis, Patribus tradita rimari, & exponere, nullus, puto, æquus rerum æſtimator mihi vitio vertet, quòd hâc ſpeculatione mentem Concilii Tridentini clariùs expoſuerim; licèt etiam nullus ante me hoc eodem modo feciſſet. Quid, an ego ſolus ſapio? Qui ſequor doctiſſimos Thomiſtas idem propugnantes; qui ſic aperio ſenſum Concilii, ut aliorum ejuſdem Scholæ Theologorum mentem non rejiciam, qui quoad rem ipſam mecum in hoc conveniunt? Inſpiciamus, obſecro, intentionem Tridentinorum Patrum, & fortè non adeò diſplicebit expoſitio mea, quâ rem antiquam expoſui novo modo, quod teſte *Vincentio Lirinenſi* Theologi Catholici munus eſt. *Tridentinum* ergo, nedùm hæreſim Lutheri proſternit, ſed *Pelagii* quoque, ac ſequacium ejus, olim condemnatam doctrinam, denuò condemnat. Nihil enim ſub Sole novum: & antiquæ etiam hæreſes dudum ſepultæ aliquandò reſuſcitantur. Id quod tùm maximè uſu venire poſſet, dum nova hæreſis profliganda, antiquæ alicui damnatæ ex adverſo opponitur. Fit enim ſæpè, quòd qui unum extremum cupiunt declinare, in aliud oppoſitum incidant: cujus rei exempla lugubria Hiſtoriæ abundè ſubminiſtrant. Nè ergo impugnantes Theologi Lutheranam hæreſim, è diametro *Pelagii* hæreſi oppoſitam, in hanc, nimio prioris odio, incurrerent; prudentiſſimè judicavit, renovanda eſſe fulmina olim contra *Pelagium* vibrata. Et fortè PP. Tridentini reflexerant, jam aliquos è Theologis *Lutheri* oppugnatoribus plus juſto in aliud extremum declinaſſe. Igitur ut tali periculo tempeſtivè occurreret, eam doctrinam propoſuit, quâ ritè, ut decet, obſervatâ, ſervaretur medium veritatis, æqualiter extremis erroribus oppoſitæ. Si jam ad dogmata *Pelagii* oculos convertimus, inveniemus neceſſe fuiſſe, ut diverſis terminis Concilium mentem ſuam aperiret. *Pelagius* enim vel non admiſit ullam gratiam interiorem, ut aliqui exiſtimant; vel ſi admiſit tandem interiorem gratiam, prout graves quoque Auctores ſuſtinent, eam ſolùm ad intellectum immediatè pertinere contendit.

15. Mentem *Pelagii* aperiunt nobis illa ejus verba, quæ refert S. *Auguſtinus* lib. de grat. Chriſti cap. 10. *Operatur*, inquit *Pelagius* ibi, *in nobis velle quod bonum eſt, velle quod ſanctum eſt, dum nos terrenis cupiditatibus deditos, & mutorum more animalium tantummodò præſentia diligentes, futuræ gloriæ magnitudine, & præmiorum ſollicitatione ſuccendit; dum revelatione ſapientiæ in deſiderium Dei* STUPENTEM SUSCITAT VOLUNTATEM; *dum nobis, quod tu alibi negare non metuis, ſuadet omne quod bonum eſt*. Quid elegantius? Quid ſpecioſius? Non minùs eleganter de gratia Jeſuiticæ ſcholæ loquitur *Ortizius*. Nam, ut infrà videbimus, prætendit eam ad fundum uſque volun-

voluntatis penetrare. Sed ulteriùs affirmat, quòd in sententia Jesuitarum intellectus & voluntas non sint duæ potentiæ realiter distinctæ, sed una & eadem. Non est ergo duplex gratia, una ad intellectum, altera ad voluntatem spectans, necessaria; sed una sufficiet, cùm sit una tantum potentia: vel si mavis, gratia, quæ immediatè afficit intellectum, mediatè afficiet voluntatem, si dicatur intellectus & voluntas virtualiter distingui. Hoc an sufficienter recedat ab errore Pelagii, alii judicent. Atque hæc causa fuisse videtur, cur sapientissimi, ac prudentissimi PP. Tridentini diversis vocibus *inspirationis*, *illuminationis*, *vocationis*, *adjutorii*, *assensus*, *consensus &c.*, quæ respectivè ad intellectum pertinent, vel voluntatem, uti voluerint. Undè non ad solas Grammaticæ regulas, juxta quas voces mutari identidem debent, licèt nihil diversitatis in re significata interveniat; sed ad diversa munia gratiæ, vel potiùs ad diversas gratias, quarum aliæ intellectum illuminant, aliæ affectum inflammant, *vocant*, *excitant*, *operantur*, *cooperantur*, *adjuvant*, *corroborant*, *&c.* respexerunt.

16. Judicet nunc æquus Lector, an non omnino verisimile sit, sub his Tridentini vocibus *assentire*, *cooperari*, *dissentire*, *abjicere*, latere aliquod mysterium à Theologo meritò observandum? Judicet quoque, quis his Grammatisimis ludat, an ego, an Caducifer; qui nihil diversitatis, quoad rem significatam, in his vocibus esse contendit, ubi ego proprium unicuique voci significatum tribuo. Immò ipse *Caducifer* in se ipsum jam sententiam tulisse videri potest, dum pag. 311. postquàm dixisset, & graviter quidem, gratiam sufficientem Thomisticam sufficientem esse, & non sufficientem, subjungit. *Neque frangitur*, *dicendo*, *id esse de sufficientia Grammaticè sumpta*, *non verò Theologicè*. *Nam hìc est tota lis de conceptu significato per vocem*, *non de ipsa voce*, *quæ attinet ad Grammaticam*, *& quæ unicâ tantùm pollet significatione* (quod tamen falsum est) *cunctis notissima*. Igitur si Tridentini PP. utendo diversis illis supra memoratis vocibus, ad solam vocem attenderunt, non diversam rem significatam, aut ad diversa ejusdem rei significatæ munia, jam omninò ornatûs Grammaticalis, non rei Theologicæ gratiâ, illæ diversitati studuerunt. Eadem sit responsio P. *Araujo*, qui num. 266. objicit mihi Grammaticismum. Verùm ille assertionem nostram usurpat, & discutit, in sensu alio, non in strictò illo, quo ipsam propugnamus verè Theologico, in quo evidentissimum est locutionem Concilii non esse tantùm de nomine, sed de re. Magis mirandum videtur, quod asserit pag. 332. *Rejicitur cujusdam recentioris Tridentino innixa cogitatio*: mea nempe, ut apertè se explicat in Indice pag. 287. ubi colum. 1. legitur: *Rejicitur cogitatio P. Benitez innixa Tridentino*: quod dictum mihi, fateor, mirabile visum est. Quid, inquiebam, rejicit Auctor iste sententiam innixam Tridentino? Annè cogitatio innixa regulæ Fidei rejici valet? Hoc ipsi attentiùs perpendendum relinquo.

17. Falsitatis etiam apertè arguit P. *Araujo* disput. 5. de grat. act. num. 265. Magistrum *Lemos*; à me citatum num. 13.; his verbis: *Nota ta-*

tamen primò, illum asserere (de me loquitur) *disp. 1. dub. 2. num. 10. nostros AA. in disputationibus de Auxiliis affirmasse gratiam adjuvantem, si distinguitur ab excitante, non posse non esse efficacem independenter à nostro arbitrio, & esse auxilium prædeterminans. Et hoc probat ex historia P. Lemos ibi citati, qui id posteris scriptum reliquit. Totum hoc est falsum; neque enim PP. sapientissimi idem concederent. Quidquid scripserit Lemos, cujus historiam de Auxiliis simul cum aliis ejusdem ponderis, nullam omninò habere fidem solemni Constitutione declaravit Innoc. X., & à quoquam allegari vetat. Verba ejusdem Constitutionis transcripsit P. Levinus sub nomine Theodorus Eleutherius in Præfatione artic.* 10. Verùm minùs scitè, ne dicam inconsideratè, hæc scripsit præfatus Auctor. Non enim reflectit, quòd verba à me adducta non fuerint desumpta ex historia M. *Lemos*, sed ex ejus Panoplia gratiæ, quam prohibitam, aut fide indignam fuisse declaratam non habetur ex Constitutione *Innocentii X.*, ut constat ex ejus tenore. Nec est, quòd P. *Levinum* verba ejusdem Constitutionis transcribentem adeamus. Propriùs adest *Ortizius*, qui pag. 450. refert Litteras Apostolicas *Innocentii X.* datas die 25. April. ann. 1655. tenoris sequentis: *Cæterùm cùm tàm Romæ, quàm alibi circumferantur quædam asserta manuscripta, & forsan typis excussa Congregationum habitarum coram fel. record. Clemente VIII. ac Paulo V. super quæstione de Auxiliis divinæ gratiæ, tàm sub nomine Francisci Pegnæ olim Rotæ Romanæ Decani, quàm Fr. Thomæ de Lemos Ordinis Prædicatorum, aliorumque Prælatorum, & Theologorum, qui, ut asseritur, prædictis interfuerunt Congregationibus; necnon quoddam autographum, sive exemplar cujusdam assertæ Constitutionis ejusdem Pauli V. super definitione prædictæ quæstionis de Auxiliis, ac damnatione sententiæ, seu sententiarum Ludovici Molinæ Soc. Jesu; eadem Sanctitas sua præsenti hoc decreto declarat, ac decernit prædictis assertis Actis tam pro sententia Fratrum Ordinis S. Dominici, quàm Ludovici Molinæ, aliorumque Soc. Jesu Religiosorum, & autographo, sive exemplari prædictæ assertæ Constitutionis Pauli V., nullam omninò fidem adhibendam, neque ab alterutra parte, seu à quocumque alio allegari posse, vel debere; sed super quæstione prædicta observanda esse Decreta Pauli V. & Urbani VIII. suorum Prædecessorum.* Hæc Summus Pontifex.

18. Quis hìc non videat nullam fieri mentionem de Panoplia gratiæ, sed solùm de *Actis* editis in lucem, sub nomine *Francisci Pegnæ*, & Fr. *Thomæ de Lemos* Ordinis Prædicatorum! At cùm ex his verbis prætendant *Ortizius*, & *Araujo* consequens esse, ut asserit num. 2., *in prædictis Litteris ejusmodi Acta nedùm exauctorari, & quasi paterno solo jussu consepeliri, nè foverentur rixæ inter Fratres; sed & falsa, vel apocrypha recenseri, cùm ibi dicat Pontifex, nullam omninò iis fidem esse adhibendam: Quæ quidem verba à Judice supremo, & judiciali more prolata manifestè exuunt Acta prædicta non minùs fide historicâ, quàm juridicâ.* Hic venit observandum, an præfata Acta,

Acta, quæ hujusmodi Decreto privata esse, ac censeri fide juridicâ, ita ut nec ab alterutra parte, seu à quocumque alio allegari possint, ut ait Pontifex, scilicèt *in judicio*, etiam carere fide historicâ declaret Summus Pontifex. Hoc secundum nullus, ut opinor, æquus rerum æstimator dicet. Primùm, quia non solùm Acta pro sententia Fratrum Ord. S. Dominici, verùm etiam quæ pro *Ludovici Molinæ*, aliorumque Soc. Jesu Religiosorum circumferebantur, hìc notata videmus; sed implicat utriusque partis Acta, utpotè contradictoriè in multis opposita esse simul historicè falsa: igitur hìc non de fide historica, sed de fide juridica agitur, quâ utriusque partis Acta spoliantur. Secundò, non est verisimile, quòd *Innocentius X.* virum honoratissimum *Franciscum Pegna* Rotæ Romanæ Decanum, qui controversiis interfuerat, voluerit definire mentitum. Hoc autem dixisset, casu quo voluisset historiis pro Dominicanis editis omnem fidem, etiam historicam, adimere.

19. Tertiò, dum Pontifices aliquibus Actis, & historiis falsis repertis omnem fidem, idest tàm juridicam, quàm historicam, adimere volunt, tunc nedùm declarant nullam fidem eis esse adhibendam, sed simul Acta illa, vel historias condemnant, seu prohibent. Constat id ex facto *Alexandri VII.* relato ab ipso Caduceatore pag. 252. num. 2. scilicèt *Alexander* folia quædam impressa anno 1657. sub titulo: *Tredecim Theologorum ad examinandas quinque propositiones ab Innocentio X. selectorum suffragia, seu ut appellant, vota, Summo Pontifici scripto tradita*, prohibuit; unde in Indice prohibitorum pag. mihi 104. vers. *Folia quædam .... titulus: Tredecim Theologorum &c.* reposita sunt; ac insuper declaravit, ac decrevit, iis tamquam *apocryphis* nullam fidem esse adhibendam, nec à quoquam allegari posse, & debere. Siquidem *Alexander VII.*, fatente Caducifero, antequàm illis suffragiis fidem penitùs derogaret, fecerat in archivio S. Officii collationem cum autographis anno 1657. die 1. Junii, & invenerat talia suffragia fuisse corrupta: idem sanè facturus *Innocentius X.*, si Acta *Pegnæ*, *Lemos*, & aliorum voluisset penitùs fide vacua declarare, quod cùm factum non sit, manifestè sequitur solùm voluisse ea scripta privare fide judiciali, & authenticâ: præsertim, cùm à viris honoratissimis Acta Congregationum fuerint conscripta, & qui Congregationibus interfuerant; quos non leviter Pontifex declarasset mendaces, sed factâ diligenti verorum Actorum cum eorum scriptis collatione.

20. Quartò: multa, ne dicam omnia, quæ *Pegna*, *Lemos*, & alii de ipsis Congregationibus narrarunt, & scriptis commendarunt, inventa sunt postmodùm, ex adversariorum, vel Scriptorum eis faventium testimonio vera. Dici ergo absque dedecore, ut mitissimè dicam, non potest, quòd *Innocentius* definierit omnia falsa esse, & quâcumque fide, etiam historicâ, vacua. Et quidem Consultores, & Judices in illa famosa disputatione de Auxiliis inclinatos fuisse adjudicandæ liti PP. Dominicanis, summariè fatetur *P. Levinus de Meyer* in sua de illis Congregationibus historia. Quod probabilissimum redditur eò

nempe, quòd PP. Dominicani sollicitarunt, non semel, sed sæpiùs, ut sententia promulgaretur: primò apud *Paulum V.*, oblatò supplici libellò ex parte Capituli Generalis *Romæ* congregati 12. Junii anno 1612., in quo electus Generalis fuit Fr. *Seraphinus Siccus*, quem subscripserunt tàm iste, quàm omnes Provinciales, ac Definitores Capituli. Iterùm supplicarunt in eumdem finem sub *Urbano VIII*: anno 1627., ac demùm sub *Innoc. XI.* anno 1681. pro promulganda Auxiliorum definitione: quod hucùsque nec audivi, nec legi uspiam Jesuitas supplicasse.

21. Hoc robustiùs, & efficaciùs firmatur ex eo, quod Reverendissimus P. *Claudius Acquaviva* Generalis Soc. Jesu, sententiam de efficacia gratiæ ex libero arbitrio desumenda, quàm defendit Molina, ejusque propugnatores in Congregationibus de Auxiliis anno 1613., teste *Tannero* Jesuitâ, è Scholis, & Libris Societatis proscripsit. Quarè extra controversiam debet esse judicium Congregationis in Dominicanorum potiùs, quàm Jesuitarum sententiam propendisse. Adsunt hujus rei extranei testes nullomodò Dominicanis addicti. *Alexander Ziliolus* Societati valdè affectus lib. 4. rerum mirabilium sui temporis. *Philippus Bressius* Jesuita in Annal. mundi, seu Chronico Universali tom. 7. ad ann. 1602. Et quòd ampliùs mireris, & magis ad rem nostram probandam valet, ipse P. *Levinus de Meyer* sub titulo *Theodori Eleutherii*, qui, ut ipse fatetur, Acta authentica illius Congregationis vidit, historiam ejus publicæ luci dedit: quam si conferas cum illa, quàm scripsit *M. Serrius* sub nomine *Le-Blanc*, invenies *Meyerium* non nisi quinque puncta attigisse, & valdè debiliter. Primum de Epistola Cardinalis *Baronii* contra *Molinam*, quam tamen se vidisse testatur *Petrus Matthæus*. Secundum, an aliqua vox Gallica debuerit per *Le-Blanc* verti *videtur*, vel, *apparet*. Tertium de irreverentia *Molinæ* in *S. Augustinum*. Quartum de scripto aliquo Cardinal. *Madrucii*. Quintum de Beatificatione *Bellarmini*. Cætera verò tacendo probat. Quarè dicamus Auctoribus istis cum Serenissimo Principe *de Conty* in 2. respons. ad P. *De-Champs*: *Scriptum Apocryphum dicere*, inquit, *idem profectò non est, ac suppositititum declarare; sed publicâ dumtaxat fide minùs dignum, minùsque authenticum, quòd publicâ auctoritate minimè prodierit. Atque id quidem Romæ prudenter admodùm fieri solet. At non id obest, quominùs scriptum suâ interim veritate fruatur*. Quamquàm nec illud etiam invidiosum *apocryphi* nomen usurparit *Innocentius X.*, sed aliâ longè mitiore phrasi utatur, quæ Actorum auctoritatem minùs elevet.

22. Notandum hìc etiam velim, quàm acriter pronuntiet Auctor iste de concessione factâ à Patribus Societatis in Congregatione de Auxiliis, quòd si datur gratia adjuvans præveniens consensum salutarem, negari non potest auxilium physicè prædeterminans, hanc apertæ falsitatis arguit his verbis: *Totum hoc est falsum, neque enim PP. sapientissimi idem concederent*. Absit ut ego eruditissimos Viros illos minùs sapientes aut cogitare, aut dicere velim, qui vi ineluctabilis argumenti

ti victi hanc propositionem negare non potuerunt. Agebatur de efficacia prævenientis gratiæ, ut venit à Deo, & quâ ratione distinguitur ab excitante, quæ, si convincitur esse præveniens, & auxilium physicè prædeterminans debet concedi. Tum quia si datur gratia, quâ Deus adjuvet voluntatem, quæ sit præveniens consensum voluntatis, conjungeretur infallibiliter cum tali consensu, cùm consentiret voluntas adjuta à Deo. Sed gratia, quâ Deus adjuvat voluntatem, quæ est præveniens consensum, & distincta à gratia excitante connexa infallibiliter cum consensu, est gratia physicè prædeterminans; cùm sit gratia efficax, ut venit à Deo, & independenter à cooperatione liberi arbitrii: ergo si datur gratia adjuvans præveniens consensum salutarem, ut distincta ab excitante, auxilium physicè prædeterminans debet concedi. Tum etiam, quia hoc adjutorium, utpotè distinctum à gratia excitante, non efficeret consensum purè moraliter, quia omnis suasio, & inspiratio moralis ad gratiam excitantem pertinet: ergo illum physicè efficeret; sed gratia adjuvans, distincta ab excitante, præveniens consensum salutarem, & hunc physicè operans, est gratia physicè prædeterminans: ergo si gratia adjuvans, distincta ab efficaci prævenit consensum, est physicè prædeterminans ad consensum. Hæc igitur duo ita sunt connexa, atque conjuncta, ut divelli, ac dissociari non possint. Quarè mirandum profectò, quàm facilè, & acriter Scriptor iste de concessione facta judicet.

§. IV.

Soluuntur argumenta ex opposito.

23 ARguitur primò: *Concilium Tridentinum* sess.6. cap. 5. asserit, peccatorem per adjuvantem gratiam, illi liberè assentiendo, & cooperando, se ad justificationem disponere liberè, quippe qui illam abjicere potest. Et Can.4. hæc habet: *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum. & excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quo ad justificationis gratiam se disponat, ac præparet; neque posse dissentire, si velit, anathema sit.* Ex quibus verbis hoc conficitur argumentum. Peccator, quia liber est, potest vocationi, & motioni Divinæ resistere (quod etiam significatur per ly *abjicere*; etenim abjicere vocationem est dissentiendo, quasi eam despicere, parvipendere, & abjectè tractare:) ergo motio, cui resistere non potest voluntas destruit libertatem arbitrii; ergo de ratione indifferentiæ arbitrii est excludere omnem determinationem alterius, cui voluntas dissentire non valeat; atqui determinatio efficax absoluta, & omnino antecedens, est voluntatis motio, cui voluntas dissentire non valet: ergo pugnat cum libertatis indifferentia, voluntatem ad suam operationem absolutè efficaciter, & omninò antecedenter determinari. Primum antecedens est conclusio Tridentini. Prima autem, & secunda consequentia legitimè ex antecedenti deducuntur. Hæc ad verbum P. *August. Herrera* de Prædest. q.6. sect.2. n.6.

24. Pro responsione ad hoc argumentum, plura desidero maximè necessaria ad veritatem, mentemque Concilii sincerè investigandam, quæ tamen in eo Auctore deficiunt. Dicit quippe, quasi ex doctrina Concilii, peccatorem per adjuvantem gratiam, illi liberè assentiendo, & cooperando se ad justificationem disponere liberè. Et huic propositioni conjungitur illa Concilii cap. 5. *Quippe qui illam abjicere potest*. Ubi de gratia adjuvante hæc duo vult prædictus Auctor dixisse Tridentinum, nimirùm, & quòd illi posset dissentire liberum arbitrium; & quòd illam abjicere potest. Deindè asserit ex mente Concilii, peccatorem, quia liber est, posse resistere motioni Divinæ, quod proponit, ac si esset in Can. 4. definitum. Et id asserit à *Concilio* significari per ly *abjicere*, quo utuntur PP. dicto cap. 5. Ac tandem pro eodem accipit *dissentire*, *abjicere*, *& resistere*. Ex his imaginationibus procedit argumentum toto aberrans cœlo à mente Concilii. Verbum *resisto* ad vires liberi arbitrii explicandas non legitur in Tridentino; cùm tamen diligentissimè ad regulas Fidei Orthodoxæ tradendas voces proprias exquisierit. Huic Oecumenico Concilio affingitur usus verbi *resisto*. Sanè dicimur propriè resistere moventi, sicut propriè dicimur dissentire excitanti, suadenti, vocanti. Unde *Tridentinum* cùm cap. 5. meminisset gratiæ excitantis, atque adjuvantis, actus nostros, quibus his gratiis obsequimur, per ly *assentiendo*, *& cooperando* expressit. Deindè cùm asserit ex *Concilio*, posse hominem abjicere gratiam adjuvantem, nescio unde id probare valeat, nisi aliud nobis offerat *Tridentinum*. Enim verò hæc Sacrosancta Synodus, ut suprà diximus, disertis verbis statuit, & docuit, posse hominem abjicere inspirantem gratiam, cùm ait: *Neque homo ipse nihil omninò agat inspirationem illam recipiens, quippe qui illam, & abjicere potest*, illam quippe illuminationem, de qua in verbis immediatè præmissis loquitur Concilium: *Ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritûs Sancti illuminationem, neque homo ipse* &c. Ergo ly *abjicere* ad illuminationem, & inspirationem refert, non tamen ad gratiam adjuvantem. Et tandem quod asserit num. 7. illud antecedens ab ipso assumptum esse ipsam Tridentini Conclusionem, quàm falsum sit, nemo est, qui rem attentè considerans, non cognoscat. Nihil enim à mente Concilii magis distans excogitari potuit. Eamdem æquivocationem, quam hic *P. Herrera* patitur, affectat *P. Michael Avendaño* tom. 3. disp. 22. cap. 1. §. 2. ubi quibusdam verbis relatis ex cap. 5. *Concilii*, & ex Can. 4. supponit, dixisse *Concilium*, posse hominem dissentire gratiæ, seu motioni excitanti, per quam convertitur, & ad justificationem disponitur: ubi confundit excitantem gratiam, & disponentem cùm efficaci, per quam homo convertitur: & eamdem confusionem imponit *Concilio*. Cum ergo constet, *Concilium* minimè potestatem dissentiendi ad gratiam moventem, vel adjuvantem astruere, sed solùm ad vocantem, & excitantem, quò nihil apertius est in ejus littera, nollem hoc ab ipso dictum, ut nebulas offunderet lucidissimæ veritati.

25. Secundò arguitur ex *P. Avendaño* loco citato num. 5. Hominem ita recipere gratiam, per quam convertitur, & disponitur ad sui justifica-

cationem, ut possit illam abjicere. Quod argumentum sic ex *Tridentino* format: Juxta *Concilium* homo ita recipit gratiam, seu motionem efficacem, per quam Deus infallibiliter facit, ut faciamus, ut illam possit abjicere: at si gratia, seu motio ista, esset talis, ut per eam prædeterminan lo faceret Deus, ut faciamus, eo ipso ita reciperemus illam, ut non possemus eam abjicere: ergo gratia, seu motio efficax est talis, ut non prædeterminando, sed prædiniendo dependenter à Scientia media, faciat Deus infallibiliter, ut faciamus. Majo. constat ex ipso *Tridentino*, quia loquitur de gratia, seu motione, & ait: *Ita recipi in nobis, ut possimus eam abjicere*. Min. probatur: quamlibet gratiam prævenientem, sive efficacem, sive merè sufficientem, aut recipere, aut abjicere quoad entitatem non est in nostra potestate; nam cùm Deus eam nobis causet sine nobis libertatem exercentibus, seu pro priori ad exercitium nostræ libertatis, ut eam exerceamus; & eam Deum in nobis causare sit perindè, ac illam nos quoad entitatem recipere, consequenter sicut nulla est in nobis libertas in eo, quòd Deus eam in nobis causet, sic & nulla in eo, quòd nos illam quoad entitatem recipiamus. Cæterùm neque in receptione illius quoad efficaciam, esset ulla nobis libertas, si illa esset prædeterminans; siquidem, si esset prædeterminans, eo ipso efficacia ejus esset omninò indistincta ab ipsius entitate: & consequenter, sicut quoad entitatem, sic & quoad efficaciam, ejus receptio, & abjectio, non esset nobis libera, nec pendens à nostro exercitio libero. Hæc *P. Avendaño*, quod in tribus sequentibus numeris latè explicat.

26. Unum in hoc argumento verè dicitur, quod & patentissimum est apud *S. Augustinum*, scilicet, gratiam excitantem, vocantem, illuminantem, atque inspirantem esse in nobis sine nobis, id est, independenter ab exercitio libero nostræ libertatis. Unde perspectum debet esse, potestatem benè agendi esse in nobis à Deo, atque esse in nobis etiamsi nec velimus, nec agamus: est tamen in potestate nostra usus istius quadruplicis gratiæ; cujus ratio est manifesta: quia per illas constituitur potestas proxima benè agendi, ac proindè se tenent ex parte actûs primi conjungibilis cum quolibet extremo libertatis. Tota ergo difficultas reducitur ad gratiam efficaciter moventem, & ad gratiam adjuvantem, quas *P. Avendaño* unà cum suis vult arbitrio libero esse subjectas quoad efficaciam, & usum, quod tamen esse falsissimum inferiùs demonstrabimus, & proprio loco magis enucleabitur. Nam si adjuvans gratia esset arbitrio nostro quoad usum subjecta, sequitur inevitabiliter, nos ideo juvari, quia volumus; non verò ideò nos velle, quia adjuvamur; quod tamen esse falsissimum constat ex Epist. *D. Prosperi* ad *S. Augustinum*, ubi referens *Massiliensium* errores, sic dicit: *Unde quia in istis Pelagianæ pravitatis reliquiis non mediocris virulentiæ fibra nutritur, si principium salutis malè in homine collocatur; si Divinæ voluntati impiè voluntas humana præfertur, ut ideo, quis adjuvetur, quia voluit, non ideo, quia adjuvatur, velit.* Et *D. Fulgentius* lib. de Incarnat. pag. 751. *Non dicat* (scilicet voluntas humana) *meum*

est

est velle credere, Dei autem gratiæ est adjuvare. Sed dicat: gratiæ Dei est adjuvare, ut sit meum velle credere. Tunc enim verè, rectèque erit hoc velle, cùm eum gratia præveniens cœperit adjuvare. Quarè non ideò voluntas adjuvatur, quia vult, sed ideo vult, quia adjuvatur. Existit ergo gratia adjuvans pro dominio Dei, non pro determinatione nostræ voluntatis. Si ergo motivum, seu fundamentum, cui innititur discursus argumenti, est penitùs falsum, parum negotii nobis illius solutio facessit. Nego itaque asserere Concilium, *hominem ita recipere omnem gratiam, per quam convertitur, & disponitur ad sui justificationem, ut possit illam abjicere.* Hoc enim, ut toties diximus, correspondet gratiæ excitanti, minimè tamen gratiæ efficaciter moventi, & adjuvanti. Aliud namque est juxta Concilium, quòd nullum sit auxilium gratiæ, cum quo voluntas non possit dissentire, aliud verò, quòd nullum sit auxilium gratiæ, quod voluntas non possit abjicere. Primum est verum, & de mente Sacri Concilii hæresim *Calvini* damnantis, dum definit, cum omni gratia componi potestatem dissensûs, & libertatem consensûs. Secundum est falsum, & à mente Concilii longissimè distans; non enim exposcit potestatem abjiciendi omnem gratiam, sed solam inspirationem; nec potestatem resistendi omni gratiæ; sed Deo excitanti, atque vocanti. Quod duplici exemplo declarat Illustrissimus *Castell* Primarius Complutensis de libero arbitrio disp. 2. q. 4. sect. 7. hanc nostram sententiam propugnans. Primùm: cum gratia efficaci adhuc reduplicativè, ut efficaci, componitur potestas ad dissensum, & tamen in principiis contrariis non est potestas ad dissentiendum gratiæ efficaci, ut efficaci, quia cùm dissensus conjungatur cum eo, cujus est dissensus, esset componibilis cum gratia efficaci, quâ ratione includit consensum: cur ergo de gratia efficaci specificativè sumpta non possumus eodem modo distinguere, quòd scilicet, cum gratia efficaci specificativè est potestas ad dissentiendum, & resistendum, sed non gratiæ efficaci? Secundò: loquamur de gratia Dei, non solùm interiori, & intrinseca; sed prout comprehendit etiam gratiam externam, & interiorem; hæc propositio est vera, & indubitabilis: *Omnis gratia, quæ de facto datur est talis, ut cum ea possit voluntas dissentire, & resistere*; aliàs de facto aliqua gratia tolleret libertatem consensus, si non componeret potestatem dissensus: hæc verò propositio: *Omnis gratia, quæ de facto datur est talis, ut ei possit voluntas nostra dissentire, & resistere*, est omninò falsa, quia inter gratias, quæ de facto dantur, una est prædefinitio efficax bonæ operationis, gratia enim fit consentienti, dum Deus decernit conferre auxilium, quod scit efficax; & tamen huic gratiæ non est voluntas potens resistere, ut nullus dubitat: si ergo stat, quòd cum omni gratia externa voluntas dissentire, & resistere possit, licèt non omni gratiæ externæ; cur non stabit, quòd cum omni gratia interna possit resistere, licet non omni gratiæ internæ?

27. Minùs ergo justè carpit doctrinam hanc *P. Araujo* disp. 5. de grat. actual. num. 467. his verbis: *Minùs etiam intelligere possum hæc duo. Suo num. 23. ait* (de me loquitur) *hæresim Calvini sitam esse in hæc*

hac propositione particulari. Aliquod est gratiæ auxilium, cum quo voluntas non habet potestatem dissentiendi. Deinde num. 7. dixerat: Potestatem dissentiendi non respicere, nec versari circa gratiam efficaciter moventem. Si gratia movens est aliquod gratiæ auxilium, etiam potestas dissentiendi illud respicit. Probo. Cum illo datur potestas dissentiendi; nam, ut juxta primam propositionem tenetur concedere, nullum est gratiæ auxilium, cum quo voluntas non habeat potestatem dissentiendi. Hæc autem potestas dissentiendi cum auxilio movente ad quid ibi est? Est, ut faciat id, ad quod gratia movet? Minimè, quia hoc est gratiæ annuere. Est ergo potestas ut faciat oppositum, v. g. odium, quando gratia movet ad amorem. Hoc autem, nisi verbis pueriliter ludimus, est gratiæ dissentire, sive non acquiescere gratiæ in actu primo moventi. Cùm tamen hæc omnia jam abundè explicata sint, non est opus in eisdem immorari. Immorari profectò attentiùs debuisset Auctor iste, & doctrinam adeò perspicuam, & indubitatam non ita facile carperet,ut inintelligibilem. Quis non videat, quòd hoc argumentum, ex non intelligentia terminorum procedens, subjacet instantiæ ab eodem Auctore solvendæ? Sic enim arguo contra ipsum: Fatetur num. præcedenti, quòd si gratia movet actu voluntatem, *ita ut movere jam devolvat ipsam gratiam actu operantem, tunc est certum voluntatem consequenter dissentire non posse*. Peto nunc, an voluntas in illo statu non habeat potentiam ad oppositum ejus, quod hic & nunc facit? Affirmabit sine dubio: peto ergo ulteriùs; *hæc autem potestas ad quid est? An ut faciat id, ad quod gratia movet? Minimè, quia hoc est gratiæ annuere. Est ergo potestas, ut faciat oppositum, v. g. odium, quando gratia movet ad amorem*. Et tamen fatetur voluntatem *motam dissentire non posse*. Combinet ergo sua dicta, & videbit eodem modo posse combinari mea. Quod potestas dissentiendi dicitur per respectum ad gratiam excitantem,vocantem,illuminantem,atque inspirantem, non verò per respectum ad gratiam physicè, & efficaciter moventem,& aliud est dissentire gratiæ, aliud cum gratia posse dissentire.

28. Hoc sanè intelligere deberent AA. oppositi, quòd potestas dissentiendi dicitur per respectum ad excitantem, vocantem, illuminantem, atque inspirantem, non verò per respectum ad moventem physicè: quia dissensus neque in Grammaticorum loquutionibus, neque in Philosophorum vestigationibus, neque in Theologorum sensibus, correspondet unquam motioni. Respectu ejus negant Thomistæ talem resistendi potestatem, quia didicerunt ex fide, voluntati efficaci Dei arbitrium nullum posse resistere, resistentiâ scilicèt formali, ac rigorosè sumptâ. Ut quid ergo tanto argumentorum apparatu probant veritatem, quam Thomistæ non solùm concedunt, sed pro viribus tuentur? Ut quid iterum rogo, insistunt semper in probatione illius non reluctantiæ gratiæ efficaci, quam omnes unanimiter asserunt, cùm solùm in libero arbitrio sit potestas dissentiendi gratiæ excitanti, atque vocanti; non resistendi gratiæ, per quam habet non dissentire.

29. Tertiò arguitur ex *P. Avendaño* ibi num. 9. Gratia, seu motio effi-

efficax, quâ juxta *Concilium* Deus facit infallibiliter, ut faciamus, est gratia, cui verè competit, esse illuminationem, inspirationem, vocationem, atque excitationem; sed gratia, cui verè competunt hujusmodi proprietates, non est physicè prædeterminans, sed moraliter movens: ergo gratia, juxta *Concilium*, per quam Deus infallibiliter facit, ut faciamus, non est physicè prædeterminans. Probatur min. Gratia physicè prædeterminans est qualitas non vitalis, ut Dominicani statuunt; sed illæ proprietates verificari nequeunt nisi de qualitate, aut actione vitali, quæ sit cogitatio intellectus, aut pia affectio voluntatis, & hoc præsertim cernitur in proprietate illuminandi, quæ planè competere nequit, nisi cogitationi; siquidem per solam istam illustratur, seu illuminatur anima nostra: ergo.

30. De hoc argumento sic fatur *P. Avendaño*: *Hoc mihi ingenuè consideratum sine diffuso discursu adeò solidè persuadet, ut vel ob hoc, unum esset mihi firmum, mentem Concilii eam esse, ut censeat gratiam, seu motionem efficacem, per quam Deus facit infallibiliter, ut faciamus, non esse qualitatem mortuam physicè prædeterminantem, sed qualitatem, seu actionem vitalem moraliter moventem. Nam cùm proprium illius sit illuminare animam, & anima nequeat illuminari, nisi ab aliquo, quod verè sit lux spiritualis, profectò gratia, seu motio efficax debet juxta Concilium consistere in aliquo, quod sit lux spiritualis; at esse lucem spiritualem nequit verè competere ulli qualitati mortuæ, sed tantùm qualitati, seu actioni vitali moraliter moventi, qualis est cognitio, quâ intellectus illustratur: & hac ratione potiùs potentia volitiva, quàm intellectiva dicitur potentia cæca, quia nimirum anima ad volendum cæca esset, nisi priùs per intellectum illuminaretur*. Et ad marginem ait: *Solùm eget ingenuâ consideratione*.

31. At videtur non esse planè informatus de doctrina Thomistarum, cujus certè ignorantia plurimùm ipsum fefellit. Assumit namque, ut per se notum, id, in quo solùm est difficultas. Negatur ergo major, quam non probat, sed supponit argumentum. Gratia enim, quâ Deus infallibiliter facit, ut faciamus, est distincta à gratia excitante, aut vocante. Multi enim excitati fuêre, & vocati, atque illuminati, qui ad consensum salutarem non pervenerunt: multi Divinas inspirationes recepêre, qui tamen eas abjecerunt. Gratia, quæ consensum nostrum infallibiliter obtinet, est gratia physicè movens, est gratia efficaciter adjuvans, quæ infallibiliter cooperationem nostram efficit, & causat. Ex quo non superfluunt reliquæ gratiæ; sicut enim in ordine naturali dispositiones præviæ, ac remotæ superfluæ non sunt ad formæ substantialis introductionem, sed maximè necessariæ ad suavitatem providentiæ: unde in generatione substantiali dispositiones remotæ præcedunt alias proximiores, & istæ ultimam præcedunt dispositionem, quæ est necessitas formæ: sic in præsenti, quem Deus vult efficaciter ad fidem convertere, prius instruit de Mysteriis, de eorum credibilitate; deinde immittit pium affectum erga bona repromissa credentibus, ipsumque sic dispositum, & præventum excitatione, vocatione, illumination^e,

atque

atque inspiratione, efficaciter movet, & adjuvat, ut insuperabiliter, & indeclinabiliter agatur voluntas, quæ quantumvis sit per gratias priores disposita, si tamen sibi relinqueretur, ut ipsa sola determinaret assensum, deficeret, nec unquam fidei obedientem præberet auditum.

32. Hic sanè me in maximam admirationem traducit Auctor argumenti. Primò, quòd recensens tantâ curâ gratiam excitantem, vocantem, illuminantem, & inspirantem ex mente *Concilii*, omisit, & silentio præterivit gratiam moventem assignatam in Can. 1. necnon mentionem facit gratiam adjuvantem, quam statuit *Concilium* in cap. 5. & can. 3. Hanc sanè prævenientem gratiam, moventem, & adjuvantem minimè favere propriæ sententiæ vidit, quæ, ut diximus ex *M. Lemos*, destruit oppositam sententiam, illiusque auctoritatem, & veritatem penitùs infirmat. Est ergo præter illas gratias, quas ipse commemorat, alia statuenda ex Concilio, nimirùm gratia movens, vel ut 1. 2. q. 109. loquitur *D. Thomas*, auxilium Dei moventis: & insuper gratia adjuvans, quæ passim in sacra Scriptura commendatur. Secundò, quòd dum non minori studio, ac diligentiâ exquisivit proprietatem illius vocis *illuminatio*, ut illuminantem gratiam inter eas, quæ pertinent ad actus intellectûs, reponeret, cur eamdem non adhibuit curam, ut reliquarum vocum, quibus utitur Concilium, nobis exponeret intelligentiam? Cur non dilucidè, & significanter explicuit propriam significationem verborum *assentior*, atque *dissentio*? Cur & siluit significationem, & proprietatem istius verbi *moveo*? Cur tandem non nobis significantissimè exposuit verbum hoc *adjuvo*? Sanè, ut intelligentiam Concilii traheret, quò expediebat ipsi, & acriùs, apertiùs, significantiùs propriam defenderet sententiam, & impugnaret nostram: cùm ex rebus, quæ primo aspectu minùs sapientibus videntur infimæ, ac tenuissimæ, pendeat sublimiorum difficultatum resolutio. Quod autem dicit de illuminationibus, significans, eas debere esse actus vitales nostros, nescio quid sibi velit. Nec vacat modo de hoc disserere: satis sit lectorem remittere ad tractatum de illuminationibus naturalibus Angelorum, & animæ humanæ.

33. Quartò arguitur: si potestas manens in libero arbitrio moto à Deo & excitato, est potestas ad conjungendum dissensum cum Deo excitante atque vocante, hæc propositio *Concilii* erit absolutè falsa; quia verbum *potest*, in illa propositione rectissimè collocatum, enuntiat potestatem exercendi actionem, quàm propriè significat verbum *dissentio*, quæ essentialiter importat compositionem cum Deo excitante, atque vocante; sed cum motione efficaci Dei afficiente liberum arbitrium non manet in ipso potestas ad conjungendum dissensum cum Deo excitante, atque vocante: ergo vel negandus est hujusmodi dissensus Deo vocanti, & excitanti, vel concedendus etiam gratiæ juvanti, & moventi.

34. Respondetur, quòd illa propositio Concilii affirmat veram potestatem in libero arbitrio ad conjungendum dissensum cum Deo excitante, atque vocante, si attendantur præcisè, quæ ex intrinsecis habet

potestas, & ipsa Dei vocatio, cùm voluntas possit cuilibet ex his auxiliis moraliter attrahentibus obsistendo dissentire. Cæterùm non dixit Concilium, potestatem, quæ remanet in arbitrio moto, & excitato, esse ad conjungendum dissensum cum excitatione,& vocatione in sensu composito motionis: hæc enim potestas renitendi, frustrandique motionem, non solùm non fuit, sed nec esse potuit in libero arbitrio, ut remanere posset, & est toto Cœlo diversa à potestate dissentiendi. Hoc ut clariùs intelligatur, maximè notandum, quòd in propositione *Concilii liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum potest dissentire*, duo ponuntur ex parte subjecti, scilicet motio Dei, & excitatio. Rursus potestas dissentiendi, ut diximus, totaliter versatur, ac respicit excitationem, vocationem, & reliqua auxilia spectantia ad intellectum, nec nisi impropriè potest accipi pro virtute nitendi contra motionem; respectu cujus potestas potens prævalere illa est præcisè, quæ potest resistere, aut superare resistendo, ac reluctando vi, efficacitatique motionis. Undè ad conjungendum dissensum cum excitatione, & vocatione Dei in sensu composito motionis efficacis ad consensum, non sufficit potestas dissentiendi excitationi, atque vocationi, quam asserit *Concilium* in libero arbitrio à Deo moto relinqui; sed ulteriùs requiritur potestas resistendi, atque superandi efficaciam motionis: cujus nec in dicto Canone, ne in cap. 5. ex quo sumptus est Canon, mentionem fecit; quia nempè sensit, illam sufficere ad libertatem arbitrii, hanc verò, utpotè chimericè confictam, penitùs esse repugnantem. In forma ergo respondendo, nego minorem, quia gratia efficax non aufert potestatem quam dicimus antecedentem; sed illam perficit in hoc exercitio, supponens, & servans indifferentiam ad exercitium oppositum, cum excitatione hac, & vocatione componendum, si voluntas velit: modò autem non vult, quia vult hoc exercitium, quod per gratiam Dei, seu Deo efficaciter dante, habet.

35. Si dicas: ergo attentâ motione non manet potestas ad illam conjunctionem: disting.conseq. non manet potestas consequens conced. conseq. non manet potestas antecedens, neg.conseq. Hoc solùm probat, quòd quia habeo consensum, non possum simul cum illo habere dissensum: & quòd consensus, quem habeo, est donum Dei, & ab illo dependet: quod est verissimum & Catholicissimum. Non enim in voluntate datur potestas ad eliciendos suos actus per hoc, quòd sibi Deum subjiciat, & ille, non pro suo, sed pro nostræ voluntatis arbitrio, concurrat. Illos solùm elicit ex dominio, & potestate Dei voluntatem creatam sibi in elicientia illorum subjicientis, cùm omnis potestas voluntatis creatæ ad proprios actus sit potestas dominii inferioris, & essentialiter subordinati Deo. Si ergo consideretur, quid possit voluntas sic Deo subordinata, potest sanè cum excitatione, & vocatione Divina consideratis secundùm se, & secundùm suam adæquatam essentiam, id est præscindendo à quovis extraneo, conjungere dissensum vocationi, vel ab ipsa dissentire. Quòd si voluntas hoc potest, potest quoquè Deus in sensu composito suæ excitationis, & vocationis constituentis potestatem as-

sen-

ſentiendi, non movere voluntatem ad aſſenſum: unde ex nullo capite impeditur poteſtas, qualis debet tribui voluntati, ad diſſentiendum, ſi tantùm attendantur intrinſeca vocationis, & excitationis: quò circà in voluntate mota manet poteſtas antecedens ad illam conjunctionem.

36. Non enim (de quo jam actum, potiùs putamus, quàm dictum) aſſerit *Concilium*, quòd omnis gratia, cum qua de facto operatur voluntas, eſt talis, cui voluntas poſſit reſiſtere; hoc ſolùm dictum de excitante, & ſufficienter movente, non de movente efficaciter; cùm hujus fruſtratio minimè ad intentum *Concilii* conducat. Hæretici negabant poteſtatem ad diſſenſum in ſenſu compoſito gratiæ efficacis: hoc eſt, affirmabant ipſi, non ſolùm quòd diſſenſus non componitur cum gratia efficaci (in quo verum aſſeruiſſent) ſed quòd cum gratia efficaci erat inconjungibilis poteſtas ad diſſenſum. Hic fuit ipſorum error. Clariùs: Non erat Hæreſis Calvini in hac propoſitione particulari; *aliquod eſt auxilium, cui voluntas non poteſt diſſentiendo reſiſtere*: quæ eſt eſſentialiter vera, ſed in iſta: *omne gratiæ auxilium tale eſt, ut cum eo voluntas non habeat poteſtatem diſſentiendi*; quod apertè negant Thomiſtæ, non agnoſcentes auxilium tollens libertatem conſenſus, ſed ſolùm auxilium, quod ratione conſenſus, quem infert, pugnat cum diſſenſu; & ideo, etſi non poſſit conjungi cum diſſenſu, & reſiſtentia, non tamen pugnat cum poteſtate diſsenſus. Undè nullum eſt neceſſitans, ut perperam ab adverſariis affingitur.

37. Sed, ne ſiniſtra fallat intelligentia, utque omnis prævenlatur reſponſio, & quæſtio iſta à Sophiſmatum nugis, atque à Dialecticorum vanis arguendi modis repurgetur, ſciendum primò, quòd propoſitio illa Concilii: *Liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum poteſt diſſentire*, licèt in aliquo ſenſu debeat ly *poteſt* ſumi compoſitè, quà formaliter explicat poteſtatem conjungendi diſsenſum cum gratia excitante, abſolutè tamen, & ſimpliciter eſt modalis diviſa; tum quia illa dicitur modalis diviſa ex regula Dialecticorum, cujus ſubjectum, & prædicatum interſecat modus inter utrumque medians; & in præſenti ly *poteſt* mediat inter *arbitrium motum, & excitatum*, quod eſt ſubjectum, & prædicatum, quod eſt ly *diſſentire*. Tum quia ex alia regula Dialecticorum, illa eſt modalis compoſita, quæ immediatè eſt reducibilis ad ſuam officiantem: & quæ ad officiantem reduci non poteſt, modalis diviſa; ſed propoſitio modalis, quæ ex verbis *Concilii* conficitur, non poteſt immediatè reduci ad ſuam officiantem; cùm propoſitio officians ſit iſta; *liberum arbitrium à Deo efficaciter motum & excitatum diſſentit., eſt propoſitio poſſibilis*, quæ eſt ex terminis repugnans: ponitur namque ex parte ſubjecti gratia efficaciter movens, cum qua implicat poni diſsenſum. Vel aliter: propoſitio, in qua ex parte ſubjecti ponitur gratia efficax, & de ſubjecto tali gratiâ affecto affirmatur poteſtas ad actum contrarium gratiæ efficaci, neceſſariò eſt diviſa, vel non erit vera; ſed in præfata propoſitione Concilii ponitur ex parte ſubjecti gratia efficax, quæ eſt motio ſignificata per ly *motum*; alioquin non definiſſet Concilium, gratiam efficacem componi cum libertate

arbitrii, compositionemque solùm faceret cum gratia sufficiente, & arbitrio subjecta, quam concordiam nec *Pelagius*, nec Hæreticus aliquis negare potuit: ergo ut sit vera, debet esse divisa. Quarè ut benè advertit *M. Lemos* tom. 1. tract. 4. cap. 14. vers. *Insuper*; etsi ex parte subjecti unà cum gratia movente ponatur etiam gratia excitans, & cum hac possit arbitrium dissensum componere: gratia tamen excitans non est id, de cujus discordia cum libertate principaliter dubitabatur, cùm illam non opponi libertati disertis verbis fateatur *Pelagius* admittens auxilia moralia; quapropter principalis affectio subjecti, & principaliter à Concilio attenta est motio, respectu cujus facit sensum divisum.

38. Hinc clarissima, & pervia omnibus fiet solutionis doctrina, etsi in illa persuadenda non obscurè processerimus; ex qua observandum, quòd aliud est conjunctio dissensûs Deo vocanti cum assensu Deo movente efficaciter, & aliud conjunctio potentiæ ad dissensum Deo vocanti cum assensu Deo efficaciter moventi. Primum est impossibile; tum ex ratione actûs secundi intensivè, & extensivè perficiente potentiam pro tempore, vel signo suæ existentiæ, sicut forma materiam pro tempore suæ informationis. Tum ratione immediatæ contrarietatis consensûs, & dissensûs ejusdem voluntatis respectu ejusdem objecti: quarè ex utroque capite repugnat talis conjunctio dissensûs Deo vocanti cum assensu Deo moventi efficaciter; cùm nulla potentia duobus actibus secundis oppositis actuari possit, quod etiam de non oppositis Schola nostra tenet, scilicet, quod nec natura duabus subsistentiis absolutis, nec corpus duabus quantitatibus; indè est, quòd stante judicio determinato intellectûs, & gratiâ efficaci dante actum, repugnat exercitium illius antecedentis potestatis ad dissentiendum, quæ simul manet in libero arbitrio cum isto actu secundo. Etenim potentia activa dicitur transcendentaliter per ordinem ad possibile in omni creato; & cùm dissensus sit impossibilis simul cum consensu, etsi actu maneat potentia, non est ad dissensum simul ponendum cum assensu, quia talis potentia est impossibilis. Quid enim magis repugnans, quàm potentia, quæ essentialiter sit impotentia? Sed potentia ad actum impossibilem est essentialiter impotentia: sicut enim potentia non est conceptibilis nisi per ordinem ad possibile, ita impotentia nisi per ordinem ad impossibile: ergo quòd non possit ponere dissensum compositum cum gratia efficaci ad assensum nihil diminuit de ratione, & perfectione reali potentiæ antecedentis, quam liberum arbitrium conservat ad dissensum: sicut & Auctores gratiæ congruæ debent fateri de arbitrio, vel voluntate sub illa gratia collata in occasione consensûs prævisi per scientiam mediam. Quæ doctrina desumitur ex *Philosopho* 9. Metaph. cum suo Commentat. Comment. 10. & 19. & ex *Angelico Magistro* super eisdem locis lect. 4. in fin.

39. At quod secundo loco posuimus, nempè, quòd licèt conjunctio dissensûs Deo vocanti cum assensu, Deo movente efficaciter, sit impossibilis, conjunctio tamen potentiæ ad dissensum Deo vocanti cum assensu, Deo efficaciter movente, possibilis est. Est omnino verum, immò

immò necessarium; vel destruenda erit illa perfectio collata voluntati à Deo, quam conservat, eò vocante, mediâ propositione objecti ab intellectu sub ratione boni contingentis, vel non undecumquè eam excitantis: quæ si destruitur, certè esse non potest, nisi per contrariam dispositionem, quæ non est aliàs assignabilis, cùm non possit alia esse nisi assensus: ipsi Adversarii inciderent in errorem negantium libertatem; cùm tamen è contra, & benè, secundùm illos libertas perficiatur reducta ad actum secundum, & ultimam perfectionem per assensum. A Deo destrui, non potest similiter; quia nihil odit eorum, quæ fecit: & implicat contradictionem, quòd perfectio formaliter sit destructio: sed motio efficax est perfectio ipsius voluntatis formaliter, & reduplicativè ut formaliter constitutæ in actu primo proximo, cùm sit motio formaliter ad actum secundum, aliàs reduceret solùm formaliter potentiam remotam ab hoc extremo ad actum secundum, relicto medio, quod & est contra ordinem naturalem ab eodem statutum; & quod magis est, ipse Deus frustrà daret perfectionem proximitatis potentiæ, quâ post nullo modo uteretur in quotidiana, & continua providentia actuum humanorum: ergo perfectio illa actus primi proximi non destruitur, & consequenter tota, & totaliter manet quoad id, quod est perfectionis: & consequenter voluntas etiam attentâ motione habet potestatem antecedentem ad conjungendum dissensum cum Deo vocante, & excitante.

40. Id incunctantèr pronuntiat *Antoninus Reginaldus* p.1. cap.56. dicens: *Hoc igitur sensu manifestè loquitur Sancta Synodus, cùm apertè dicat, liberum arbitrium motum à Deo cooperari, & posse dissentire, si velit: hoc est, liberum arbitrium, etiam dum movetur à Deo, & dum cooperatur, habere potentiam ad dissentiendum Deo vocanti. Unde ridendus planè ab omnibus eruditis, & explodendus est sensus, quem Adversarii affingunt Concilio, videlicet, liberum arbitrium motum à Deo posse dissentire, hoc est, posse componere dissensum cum motione illa, quâ movetur à Deo: ridendus, inquam, quippe qui manifestam involvat contradictionem; quia definitio Concilii non est absoluta, quòd voluntas à Deo mota possit dissentire, sed cum illo addito; quòd voluntas mota cooperatur assentiendo Deo vocanti, & excitanti, & potest dissentire: quod profectò alium longè diversum sensum repræsentat; significat siquidem voluntatem motam cooperari assentiendo, & eamdem motam etiam cooperando, atque assentiendo posse nihilominùs dissentire, hoc est stare cum tali motione, sicut & cum ipsa cooperatione, & assensu potentiam ad dissentiendum. Si verò sensum compositionis his verbis attribuerimus, ridicula planè fuerit definitio Concilii, cùm ille sensus nihil sit aliud, nisi quòd voluntas simul, & semel componere possit motionem Dei, atque adeò suam cooperationem, & assensum (qui in eodem planè est instanti cum motione) cum dissensu; quod est dicere, voluntatem posse elicere simul, & semel assensum, & dissensum respectu ejusdem, hoc est respectu vocationis, & excitationis Dei, ad quam Concilium dissensum comparat, sicut & assensum:*

quod

quod ridiculum esse, & implicans nemo non videt. Quod sanè ipsa phrasis, & ipse contextus canonis clarissimè convincunt.

41. At hic pro complemento dubii silentio præterire non possum, quantùm hallucinatus sit *Jansenius* credens, verbis Concilii hujus Canonis 4. posse confundi liberum, & voluntarium, dum de gratia *Christi Salvatoris* lib.6. cap.35. sic scribit: *Itaque, sicut Scholastici quando audiunt Synodum Tridentinam dicentem, voluntatem posse dissentire si velit.,.. putant, & rectè, significari humani arbitrii libertatem; sic etiam intelligunt eadem prorsus ratione, libertatem indicari, si diceretur, voluntas posse velle, si velit, posse non velle, si velit. Nam quid est posse dissentire, nisi velle? Quid est dissentire, nisi non velle?* Quibus errorem simulat, eòque periculosiùs, quòd sub verbis in speciem Catholicis delitescit. Quarè ut punctum difficultatis aperiatur, & mens Concilii dilucidetur, diligentèr observandum cum Angelico Præceptore quodlibet 5. q. 2. art. 2. quòd conjunctio *si*, duplicem ordinem importare potest, scilicèt causæ, seu principii, & consequentiæ. Primo modo dicit principium, & causam, quâ ratione probat *D. Thomas*, quòd hæc propositio, *Deus potest peccare, si vult, est falsa*; cùm hoc ipsum, quod est posse peccare, non sit subjectum Divinæ voluntati; alioquin voluntas Divina esset principium immutationis Divinæ naturæ, quod est impossibile. Alio modo importat ordinem consequentiæ, seu connexionem antecedentis cum consequenti, antecedente existente vero, vel falso, contingente, vel necessario, possibili, vel impossibili; quâ ratione inquit *D. Thomas*, quòd hæc locutio est vera: *Si Deus vult peccare, potest peccare; sequitur enim sine conditione si argumentamur ex impossibili posito, Deus vult peccare: ergo potest peccare*. Et ad primum: *Cum dicitur sic: si Deus vult peccare, potest peccare, antecedens est impossibile: unde nihil prohibet conditionalem esse veram, consequente existente impossibili*. Quo supposito, conjunctio illa *si*, posita à Concilio non intelligi debet purè conditionalitèr modo dicto, sed quatenus importet formaliter ordinem causæ, seu principii, & consequentiæ, cùm voluntarium utcumque non sit causa libertatis; nec actus, hoc ipso quòd voluntarius est, sit liber; sed supponit Concilium ex parte liberi arbitrii indifferentiam activam, & dominium, quod habet voluntas supra suos actus, excludens determinationem virtutis ad unum, & violentiam causæ exteriùs agentis, per quod in ejus potestate est velle, vel non velle, operari, vel non operari, consentire, vel dissentire gratiæ vocanti, retinens, dum movetur, potentiam dissentiendi, si velit; in quo solum Concilium exprimit dominium liberi arbitrii supra suos actus, quod apertè negat *Jansenius*, ut supra annotavimus, dicens de grat. Christi lib.6. cap.3. *Nihil aliud existimamus, quàm cognitionem, ac delectationem, seu delectabilem objecti complacentiam esse id, quod tantam potestatem in liberum arbitrium habet, ut eum faciat velle, vel nolle, seu ut eâ præsente actus volendi sit reipsa in ejus potestate, absente non sit*. Et cap.7. *Dico igitur S. Augustini principiis insistendo, aliquid omninò esse præter nudam facultatem voluntatis*,

tis, quod eam facit velle, vel nolle, quo omninò absente sit impotens, sive ad bonum, sive ad malum. Quod ut salvet ipse, hanc pravam Concilii intelligentiam amplectitur, quasi diceret: liberum arbitrium potest resistere gratiæ, supposito, quòd velit ipsa resistere, & quamvis non possit refragari, posset tamen, si actu vellet, cùm velle, & operari sint idem respectu voluntatis: *Nihil enim*, apud ipsum ibi cap.5. *Magis facimus, quando volumus, quàm ipsam volitionem: & ideò nihil magis in potestate nostra, quàm ipsa voluntas, id est volitio, constitutum est*: ut ex hoc inferat, quòd posset liberum arbitrium velle, si vellet, & nolle, si non vellet; ac per consequens, quòd potest dissentire, si velit, & resistere, si actu nolit, ut sic componat libertatem cum gratia necessitante. Enimverò si verba illa Concilii non in sensu causali, & potestativo, sed consecutivo seu illativo tantùm intelligantur, sequitur & animalia bruta liberè agere, non secùs ac homines: possunt enim dicere, certo sensu si equus vult, currit, si non vult, non currit; agunt enim bruta cum judicio, sed à natura sibi indito: sed hominis proprium est sibi ipsi formare judicium, ex quo ad operationem procedit: ita ut possit hoc, vel illud velle. Ast si credimus *Jansenio* non magis habemus in potestate actiones nostras, quàm brutum habeat. Id jam olim ante me reflexit *Sebillius* noster primus in Belgio, qui edito libro Jansenistas aggressus, fudit, ac prostravit. Nam in Opere suo contra *Vincentium Lenis*, seu *Libertum Fromundum* lib.2. cap.16. ita scribit: *Ex his etiam patet, quàm vana, & frivola sit glossa illa, quam Concilio apposuit Cornelius Jansenius tom.3. lib.8. cap.17. col.863. Nempe quòd Concilium istius potestatis dissentiendi meminit, non ut in ea libertatem arbitrii sitam traderet, sed ut ostenderet ex contrario, arbitrium sub gratia, non nihil omninò agere, non veluti inanime quoddam, non merè passivè se habere, sed aliquid agere instar rei animatæ,.. quasi diceret Concilium, hoc est argumentum infallibile, quòd non merè passivè se habeat homo, quia id, quod recipit, potest etiam abjicere, seu dissentire, si velit.*

42. *Patet (inquam) ex dictis, glossam illam vanam, & frivolam omninò esse: quod & ulterius hoc argumento ostendo. Nàm si ita est, quòd Concilium illâ suâ definitione solùm velit nos activè instar rei animatæ agere; ideoque potestatem dissentiendi, tamquàm hujus activitatis argumentum, adduxerit; sequitur apertè non fuisse ibi damnatum Calvinum, sed solùm Lutherum, quod communi sensui Catholicorum contradicit. Patet sequela: nam (ut ex loco Calvini superiùs adducto constat) ipse expressè docuit hominem sub tractu gratiæ per modum rei animatæ agere, & non merè passivè se habere: ergo si Concilium hoc tantùm stabilire voluit; reverà in illo Canone nil contra ipsum statuit, ac proinde ibi damnatus non fuit. Quarè constantissimè tenendum est, potestatem illam dissentiendi fuisse à Patribus adductam, eo fine sicut nos diximus, videlicet ut liberi arbitrii naturam in ea sitam, sub gratia illæsam remanere, contrà utrumque Hæreticum ostenderent.*

43. Confirmat hoc ipsum, & magis explicat sequenti discursu. *Necef-*

cessariò fatendum est, Tridentinum alibi definivisse, per efficaciam gratiæ non everti liberum arbitrium, cum hoc in materiâ libertatis fuerit præcipuus ejus scopus; sed nullibi hoc definivit, quàm in Canone illo 4. & ibidem non aliter definivit, quàm dicendo per gratiam non everti potestatem dissentiendi: ergo Tridentino idem omninò fuit per gratiam non everti potestatem dissentiendi, ac per gratiam non everti liberum arbitrium. Quid clarius? Quid evidentius? Igitur ex mente Tridentini, natura liberi arbitrii, & potestas dissentiendi convertuntur.

44. Quòd si altiùs ascendere volumus, eamdem doctrinam reperiemus non obscurè expressam in ipso Scholæ nostræ Principe *S. Thoma*, qui 1. p. q.40. art.2. ostendit, quid sit agere aliquem, si velit, illativè solùm; vel potestativè, seu dominativè per modum agentis liberi, quod necessariò dominari debet actui suo; quàmvis iisdem materialibus terminis non utatur, sed aliis, idem tamen significantibus. Scilicèt inquirit, *An actus notionales in Deo sint voluntarii?* Pro cujus quæstionis resolutione prænotat, dupliciter intelligi posse aliquid fieri voluntate. Primò concomitanter, secundò voluntate se habente per modum principii. Primo modo concedit Filium procedere à Patre *voluntate*; at secundo modo negat. Et tamen quis neget Patrem in Divinis producere Filium, si vult, intelligendo verba illa, ut *Jansenius* intelligit? Nova ergo est in Theologia hæc *Jansenii* explicatio: sed illa, quam Thomistæ etiam hodiè adhibent, jam ante natum *Jansenium* nota erat, & tradita à *S. Thoma*. Ut hinc etiam appareat, quàm faciliter dicat alibi *Caducifer*, Thomistas post damnatum *Bajum*, *Jansenium &c. vertisse molendinum suum supra rotas suas*. Hæc sufficiant, quia non omnia hic persequi statuimus, multaque sunt addenda inter differendum de irresistibilitate gratiæ efficacis, & concordia libertatis. Multa namque hic attigimus, quæ sunt adhuc ibi exigenda: sicut & plurima sunt illic ex hoc loco petenda, cùm ità maximè complexæ sint hujusmodi difficultates.

DI-

DISPUTATIO III.

De subjectione liberi arbitrii creati Deo, naturæ, & gratiæ Auctori.

OMNIS industria, omneque studium inesse debet cunctis, ad altissimam hujus difficultatis celsitudinem ascendere volentibus, priùs discere scire se, ut erudita mens ad cognitionem gratiæ valeat pervenire. Hâc profectò cognitione nil meliùs, nil utiliùs, nil excellentiùs, nil æstimandum chariùs. Est namque gratia Dei prima cognitio nihili nostri, ut testatur *Apostolus* ad Galatas cap. 6. v. 3. *Nam si quis existimat, se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit*. Nihil etenim sui non cognitione fallaciùs, nihil ad spiritualem cæcitatem inferendam funestiùs. Humilior debet esse homo ex eo, quod deest, ne superbiat ex eo, quod adest; ut insigniter expressit D. *Augustinus* in Psalm. 38. num. 8. & 18. *Nam qui putant*, inquit ille, *se aliquid habere, cùm hic vivunt, superbiendo non accipiunt, quod deest: quia magnum putant esse, quod adest. Qui enim putat, se esse aliquid, cùm nihil sit, semetipsum seducit. Nec isti ex hoc magni sunt. Nam & inflatio, & tumor imitatur magnitudinem, sed non habet sanitatem.... Ipsa est ergo gratia beneficii Dei prima, redigere nos ad confessionem infirmitatis, ut quidquid boni possumus, quidquid potentes sumus, in illo simus: ut qui gloriatur, in Domino glorietur*. Hinc, superiùs ostenso, liberum arbitrium esse facultatem rationis, & voluntatis, quâ eligitur bonum gratia existente, dignoscenda, & examinanda venit tam excellentia, & dignitas, quàm subjectio liberi arbitrii summo Deo, ut cognoscamus, quid sumus ex nobis, quid ex gratia Dei, ut nullus gloriationi inani, jactantiæ, ac fiduciæ, & propriis viribus relinquatur locus; ut non infletur voluntas, nec altum sapiat, sed gratiam Dei donum confiteatur, largitori gratias agens cum *Apostolo* 1. ad Co-

rinth. 15. dicente: *Gratia Dei sum id, quod sum*. Non enim potest gratiæ Dei non esse subjectus, qui propriæ infirmitatis est conscius, propriæque conditionis gnarus. *Discute*, inquit D. *Bernardus* Tract. *de Intern. Domo* cap. 36., *quid sis, quid fueris, quid esse debueris, quid esse poteris: quid fueris per naturam, quid modo sis per culpam; quid esse debueris per industriam; quid adhuc esse possis per gratiam*. Et *August.* super Psalmum 70. serm. 1. *Hæc est ergo tota scientia magna, hominem scire quia ipse per se nihil est; & quoniam quidquid est à Deo est, et propter Deum est. Quid enim habes, inquit, quod non accepisti: si autem accepisti, quid gloriaris; quasi non acceperis?*

Hæc est vera illa sapientia, quæ à Domino Deo est, ut cognoscamus, totum à Deo accepisse, quod in nobis est. Hoc & erit summæ dementiæ signum, & superbiæ vitium de alieno intumescere, vel Dei gloriam nobis vindicare. *Quid enim habes*, inquit *Paulus* 1. ad Corinth. 4. *quod non accepisti: quid gloriaris, quasi non acceperis?* Ut in Dei misericordia confidat homo, & non in viribus suis; fortitudo etenim liberi arbitrii non ex nobis quasi ex nobis, sed ex Deo est. *Deus Dominus fortitudo mea*. Psal. 42. *Fortitudinem meam ad te custodiam; quia Deus susceptor meus es*; ut ait Psalmista Psalm. 58. Et *Augustinus* ibi: *Quia ergo fortitudine opus est, imploranda ab illo est, qui jussit, ut fortes simus, & nisi fortes ipse fecerit, non erimus, quod jussit; ab illo, qui dixit, qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Ne sibi ipsa anima arrogando fortitudinem debilitetur, ait Propheta, tu es Deus fortitudo mea*. Et iterum in Psalm. 117. *Nemo cadit, nisi qui suá sibi vult esse fortitudo*, testatur ipse *Augustinus*. At cùm Deus hominibus liberum dederit arbitrium, ut, quod volumus, eligamus, præbueritque rationis judicium, ut, quod præstantius sit, discernere valeamus: sitque libertas, ut inquit *Bernardus* serm. 81. in Cantic. *Divinum quiddam esse præfulgens in anima, tamquam gemma in auro inclusa*, quâ Dei potissimum imaginem homo exprimit, ut est communis PP. sententia cum D. *Thoma* 1. p. q. 83. art. 4; propterea, ut integra, perfecta, ac suis omnibus partibus absoluta sit libertatis notio, disputandum secundò duximus, an detur in actibus liberis subordinatio dependentiæ, & causalitatis à Deo, quâ nempè creaturæ in suis actibus liberis dependeant, & moveantur ab ipso? Ut compertum sit, in quo nempe Deo subjecti sumus; vel quodnam sit illud Dei dominium sub quo pendemus ab ipso: ne quem animus fallat, & noxiæ, ac infelicis aliàs libertatis superbus amor, & falsa cognitio causam præbeant, ut dicatur ipsi, quod aliis olim reponebat *Augustinus* de spirit. & litter. cap. 3. *Adeòne liberi esse volunt, ut nec Deum velint habere Dominum?*

DU-

DUBIUM I.

An liberum hominis arbitrium in suis prædicatis essentialibus importet subordinationem Dei ad nos?

§. I.

Deum subjici, aut subordinari creaturæ nullo sensu dici potest. Rejiciuntur modernæ aliquorum locutiones.

1. SAnctus *Thomas* 3. p. q. 20. art. 1. tripliciter docet humanam naturam Deo subordinatam, seu subjectam. Primam subjectionem nominat secundùm gradum bonitatis, quam habet à summo bono, & illi hac ratione necessariò subjecta est. Secundam dicit esse quantum ad Dei potestatem; quatenus humana natura subjacet operationi Divinæ dispositionis. Tertiam denique quantùm ad proprium actum; quatenus propria voluntate obedit eadem natura Divinis mandatis. Hæc doctrina altas habet radices in Scripturis Sanctis, eamque Ecclesiæ Patres religiosissimè coluêre, ut nemo, qui in illis aliquantò versatus sit, inficiabitur. Pertinent autem ultimum, ex iis, obedientiæ genus ad morale dominium; soli enim Deo debet obedientiam homo, in quantum homo. Secundum verò ad providentiam. Primum denique ad operandi virtutem. Circa postremum nulla unquam orta est, aut oriri potuit dubitationis umbra. Quis enim cogitare audebit, non teneri nos omninò obedire Divinis mandatis? Aut quis adeò erit sacrilegus, ut Deum subjiciat nostris? Æquè certum deberet esse secundum, nisi aliquatenus modernorum cogitationes germanum illius veritatis sensum confunderent. Nam operationem Dei, nostræ subjicientes, & rerum humanarum ordinationem à nostris actionibus dependere existimantes, tantum subtrahunt Divinæ potestati, quantum nostro tribuunt arbitrio. Eorum autem doctrinæ, & nostræ apertiùs dissidium apparebit, dum ad primum, ex memoratis, subjectionis genus consideratio ascendat. Nos enim majorum vestigiis insistentes, & sacris eloquiis, atque definitionibus, ut statim apparebit, omnino adhærentes, firmissimè tenemus, nihil in nobis boni esse, seu physicum, sive morale in ordine æquè naturali, ac supernaturali rerum, quod à Deo non sit, ut à principio, & causa, à qua illud suscipimus, ipsumque suscipere à Deo in nobis esse, quia bonum est. Ideò fingi non potest determinatio positiva aliqua nostra, quâ determinetur à nobis Deus; quia si determinatio est positiva, actus est, & bonitatem habet; si autem bonitatem habet à Deo est: itaque semper operatio Dei debet præcedere. Unde nulla est actio nostra, qua Deo subjecti non simus. Si enim quæcumque sit, actio est, hac ratione bona est; nec nisi ab illo bonum habere possumus; nec, cùm bonum habeamus ab illo, possumus illi non esse subjecti, à quo illud habemus.

2. Huc

2. Huc spectat, quod dictum est ab *Apostolo* ad Hebr. 1. v. 3. *Portans omnia verbo virtutis suæ*. Quod virtutem Dei activam significat, ut nemo nescit, ac æquè omnia eidem virtuti subjici, & subordinari manifestè prædicat. Id enim est, *portare omnia*; omnia causare, & omnibus trascendentali actionis virtute conferre esse, & bonitatem. Simile est illud 1. ad Corinth. 12. 6. *Qui operatur omnia in omnibus*. Et iterum ad Ephes. 1. 11. *Qui operatur omnia secundùm consilium voluntatis suæ*. Omnia ergo in nobis operatur; non secundùm determinationem, quam virtus ejus expectat à nobis; sed secundùm consilium voluntatis suæ. Ecquid aliud est, omnia eidem secundùm operationem subjici? Si autem *omnia* in hoc genere causandi, operandi, seu agendi Deo subjiciuntur: ergo nihil excipitur: ergo Deo subjici, & subordinari est libertati creatæ essentiale: nequit enim non esse essentialiter Deo subjectum, quod Deus essentialiter suâ operatione subjicit: ergo vel negandum est, contra Apostolum, quòd de essentia actionis Divinæ sit Deò subjicere omnia; vel asserendum, quòd de essentia, vel essentiale est libertati creatæ subjici Deo per operationem Divinam; non enim libertati creatæ, si existit, accidit subjici, & subordinari Deo; quod enim accidit alicui, si existit, potest illi existenti non convenire, & libertati creatæ defectus hujusmodi subjectionis est penitus impossibilis: sicut & impossibile est, quòd ipsa actio Deo non subjiciat libertatem creatam. Immò quod principalius includitur in ipsa, est hujusmodi Deo subordinatio. Teste namque D. *Thoma* 1. p. q. 60. art. 5. *Unumquodque, quod secundùm naturam hoc ipsum quod est, alterius est, principalius, & magis inclinatur in id, cujus est, quàm in se ipsum*. Ergo cùm creatura secundùm id, quod est, Dei sit, non potest non inclinari principalius, & magis in Deum, quàm in se ipsam: quod nihil est aliud, quàm ex sua essentia esse Deo subjectam, & subordinatam: quæ vera subjectio est penitùs ab ipsa inseparabilis, non solùm in ordine naturæ, sed & in ordine gratiæ. *Ipsius enim sumus factura*, inquit *Apostolus* ad Ephes. cap. 2. *creati in Christo Jesu in operibus bonis, quæ præparavit Deus, ut in illis ambulemus*. Hæc enim opera Deus in nobis operatur gratiæ suæ virtute efficacissimâ, quæ prædestinatione suâ præparavit, ut illa liberè exerceamus, & in illis proficiamus absque suæ omnipotentiæ subordinatione ad creaturam: *Cum non solùm à Deo facti simus, quod sumus, sed & quòd liberi sumus*, ut dixit M. P. *Augustinus* in Enchir. cap. 30. Tunc ergo efficimur verè liberi, cùm Deus nos creat, non ut homines, quos jam fecit, sed ut boni homines simus, quos nunc gratiâ suâ facit, ut simus in Christo nova creatura; semper nempè dependens ab ipso, & ei verè subjecta in esse, & operari. Unde & Psalm. 61. *Nonnè Deo subjecta erit anima mea? Ab ipso enim salutare meum*. Legatur integer Psalmus, ubi tot sunt hujus veritatis præconia, quot versus. Huc etiam spectat illud ejusdem Pauli, quod habetur Actor. 17. *Non longè Deus est ab unoquoque nostrûm; in ipso enim vivimus, movemur, & sumus*. Ut enim explicat D. *Thomas* 1. p. q. 18. art. 2. *Nostrum vivere, & no-*

nostrum esse, & nostrum moveri causatur à Deo. Ipsum esse Deus influit in unoquoque nostrûm, quia in ipso sumus: etiam operari Deus efficit in nobis, quia in ipso movemur. Efficit & omnes vitales motus, quibus etiam liberi voluntatis actus comprehenduntur, quia in ipso vivimus: quod totum ibidem exprimit D. *Paulus*, dum inquit: *Ipse dat omnibus vitam, & inspirationem, & omnia*. Ex quibus constat, rectâ ratione doceri dependentiam essentialem creaturæ à Deo tàm in ipso esse, quàm in operari.

3. Hinc meritò SS. D. *Innocentius* Papa XI. fer. 5. die 23. Novemb. anni 1679. damnavit has duas propositiones: *Deus donat nobis omnipotentiam suam, ut ea utamur, sicut aliquis donat alteri villam, aut librum*: &; *Deus subjicit nobis suam omnipotentiam*; quas, ut temerarias ad *minimum*, & novas damnat, & prohibet. Errore procul dubio sese obstringerent quicumque affirmarent, libertatem constitui per hujusmodi subjectionem Dei ad nos. Nihilominùs tamen non desunt AA. S. J., qui pro tuenda libertate pro certo affirmare non verentur subordinationem quandam Dei ad nos. Quæ subjectio, & subordinatio duplici modo ab ipsis excogitatur. Primò per hoc, quòd Deus omnipotentiam nobis liberè subjiciat per decretum, quo illam applicat voluntati ad concurrendum, quæ est sententia omnium Recentiorum, qui tale Decretum asserunt necessarium. Secundo modo hæc subjectio ab ipsis excogitatur; quia natura ipsa voluntatis hanc pro suæ complemento potestatis subjectionem omnipotentiæ requirit, quod videtur ab his AA. omninò esse dicendum. Sicut expressè propugnat P. *Michael Avendaño*, qui lib. 4. disp. 17. §. 14. Caracteribus Majusculis talem expressis verbis apponit titulum, §. 14. cap. 2. *Subordinatio Dei ad nos constituit libertatem nostram: eoque titulo pugnat cum illa decretum, sivè prædeterminans, sivè concomitans ex se efficax*. Hæc ad verbum P. *Avendaño*: quæ legens obstupui; nec scire potui, quo sano sensu id unquam dici potuerit. Priorum autem Catholicorum sententias, & loquendi candorem intuitus, miratus sum resonantem in Ecclesia Dei tantæ novitatis vocem. Existimat ergo Scriptor iste (nec solus) subordinationem Dei nobis, ita esse de essentia libertatis creatæ, ut, eâ deficiente, deficeret & essentia libertatis. *Quid enim aliud est quidditativè libertas*, inquit ille, *quàm potestas eligendi, seu potestas se determinandi per suam actionem pro libito suo ad hoc potiùs, quàm ad oppositum? Sed hæc penitùs deficeret, deficiente hujusmodi subordinatione Dei ad nos: cùm repugnet dari in voluntate nostra potestatem utendi pro libito suo concursu alterius causæ, sivè Divinæ, sivè creatæ, nisi talis causa sit in concurrendo subordinata nostræ libertati*: ergo deficiente istâ subordinatione deficeret libertas. Hoc ità certum credidit, ut asserere non dubitaverit, esse lumine ipso naturali notum, quod latissimè probare conatur. Semper tamen fugit hunc loquendi modum, *Deus est nobis subjectus, subjectio Dei ad nos*, asserens *Deum subordinari, non verò subjici*; licèt aliquando confundat, vel pro eodem accipiat *subordinare, & subjicere*, ut constat ex disp. 17. §. 21. n. 2. ubi

ubi sic habet; *Stante autem istâ subjectione nostri ad Deum in operando, intellecta in eo sensu, potest simul adesse in Deo subjectio, seu subordinatio ad nos in operando*. En quomodò apud ipsum voces istæ subjectio, & subordinatio sunt synonymæ, quidquid alibi dissimulaverit. Et citatum numerum secundum concludit: *Et simul Deus est nobis subjectus, seù subordinatus in operando, subjectione, seu subordinatione contingente ex dignatione Dei libera*. Et num. 3. circa fin. ter admittit in Deo subjectionem ad nos. Idem repetit num. 4. circa fin. Et sanè verbum *subordino* nihil aliud videtur importare, quod ad præsens attinet, quam *subjicio*: quia aliquid, vel aliquem alicui sobordinare, est illum sub ordine, & dispositione illius ponere, ut nempè, illo jubente, iste obediat: quod planè est unum alteri subjicere. *P. Lessius Dissert. Apologeticâ de gratia efficaci* cap. 10. *Si enim quæras, cur gratia hic & nunc influit in opus? Respondendum, non quia gratia erat efficax ex se, & determinata ad influendum, hoc tempore, & hoc graduum intensione; sed quia liberum arbitrium ex sua indifferenti potestate, se determinat ad nunc potiùs influendum & utendum gratiâ, quàm aliàs, idque tanto vel tanto conatu*. Unde expressè cap. 12. *Neque gratiam subjicimus voluntati, sed usum gratiæ*: ac si tam vires, quàm usus virium ex Deo non esset; subordinareturque solùm voluntas Deo in habendâ potestate, non tamen quoad usum talis potestatis; & quidquid boni operatur, totum illud non deberetur nisi gratiæ; polletque in illo bono usu gratiæ partem ullam gloriæ sibi suffurari, & tribuere, nec totam eam beneficentiæ adscribere Divinæ: ex qua est talis bonus usus, ut dixit *Aug*. Retract. lib. 1. cap. 9. *Et quia omnia bona, sicut dictum est, & magna, & media, & minima ex Deo sunt; sequitur, ut ex Deo sit etiam bonus usus liberæ voluntatis, quæ virtus est, & in magnis numeratur bonis*.

4. Non absimili modo sentit P. *Marin* tract. 3. de prædest. disp. 5. sect. 4. Hic enim postquàm num. 36. vitandas docet voces istas *subordinatio*, & *subjectio*, quia sonant inferioritatem respectu causæ, cui subjicitur, & subordinatur; quam inferioritatem non habet Deus dans Creaturæ esse, vires, & libertatem, quæ non posset exire in actum, nisi Deo immediatè concurrente, tamen communem suorum doctrinam commemorans, & prædictum eorumdem sensum involvens, atque ad luculentiorem illius explanationem viam sternens, dicit: *Quòd Deus dando libertatem, relinquat creaturam in manu consilii sui, ut sola voluntas determinet, quid teneat, ut dicunt SS. PP. relati, & D. Thomas*. Undè numero sequenti statuit, quòd Decretum applicativum omnipotentiæ debet esse indifferens, ut semel positâ libertate, solùm maneat in dominio voluntatis se determinare ad unum exercitium præ alio. Postea mentem suam distinctiùs aperit in responsione ad quintum argumentum num. 47. ubi objicens sibi duas illas propositiones ab *Innocentio* damnatas, sic respondet: *Conc. Maj. & neg. min. Quia illæ propositiones jure sunt damnatæ, ut jacent, & in nullo ex nostris AA. reperiuntur, ut jacent, similes propositiones. Quod unus,*

vel

vel alter dicit, est, Deum quasi subjicere nobis suam omnipotentiam; quod limitativum quasi, valdè alienat ly subjici. Cui locutioni fortè occasionem dedit Isai. 33. SERVIRE ME FECISTIS IN INIQUITATIBUS. *Anselmus de casu Diaboli cap.* 18. NON SOLUM HABET ALIQUIS A DEO, QUOD DEUS SPONTE DAT, SED ETIAM, QUOD SPONTE RAPIT, *Deo permittente*. Et ex *Bernardo* dicente: DEUM QUASI INVITUM DAMNARE, *ut vidimus disp.* 3. *sect.* 4. *Et quidem potiùs denotat, subjectionem esse obligationem ex justitia ad faciendum, quod velit Creatura, quàm parare indifferenter omnipotentiam, ut Creatura determinet. Et Thomistæ communiter dicunt, ut videbimus disp.* 5. *sect.* 1. *Deum non solùm esse obligatum ex justitia ad acceptanda merita Christi, sed esse obligatum ex justitia ad præmianda merita Sanctorum. Veriùs tamen, & decentiùs judico, non esse utendum his terminis: Deus quasi subjicit omnipotentiam, quia videntur malè sonare: quâ solùm ratione fortè jure damnaretur, non solum hic modus loquendi, subjicit, sed etiam hic, quasi subjicit. Satius est cum Scriptura dicere, quòd parat omnipotentiam, relinquendo nos in manu consilii nostri*. P. *Herrera* de prædest. q. 8. sect. 3. num. 53. cum aliis asserit, omnipotentiam non indigere aliâ sui applicatione, quàm exclusione, tùm prædeterminationis, tùm decreti efficacis, unius extremi ab illo extremo omninò independentis. Hic prudens Lector animadvertat, quâ veritate P. *Marin* asseruerit, in nullo ex suis hanc assertionem reperiri.

5. Ab eadem subjectione omnipotentiæ non dissentit Reverendiss. P. *Thyrso*, qui tom. 1. suarum select. disp. 11. num. 14. sic scribit: *Quia tamen vult, ut operetur liberè, illud decretum (indifferens nempè) manet expositum, ut pro nutu voluntatis conjugatur cum carentia actûs; quia licèt ex se sit efficax ad subjiciendam omnipotentiam arbitrio creato, non tamen ad inducendum concursum simultaneum*. Et num. 15. ibi. *Nam hoc ipso, quòd Deus voluit producere voluntatem, eique conferre cognitionem sufficientem ad honestè, vel pravè operandum, voluit illi subjicere suam omnipotentiam in ordine ad utrumque extremum*. Uno verbo P. *Avendaño* disp. 13. cap. 3. p. 3. asserit, esse communiorem sententiam inter Jesuitas. Et reverâ recentiores Jesuitas considerantes, apud omnes fermè, quos novimus, iste discurrendi modus propugnatur. E contrà verò Thomistæ hanc Dei nobis subjectionem quomodocumque ab ipsis explicatam rejiciunt.

6. Ante omnia autem observandum pro intelligentia memorati decreti *Innocen. XI.* falsissimum esse, propositiones istas fuisse ad ipso damnatas, *ut jacent*: quia, *ut jacent*, significant dominium proprietatis in Creaturis respectu omnipotentiæ, ut sentit P. *Marin* loco citato; quod evidenter ostenditur sequenti discursu. Propositiones illæ fuerunt à Sede Apostolica, ut temerariæ, non tamen ut hæreticæ, & blasphemæ proscriptæ: sed si in ipsis exprimeretur dominium proprietatis in Creaturis respectu omnipotentiæ, ut hæreticæ, & blasphemæ pronuntiarentur ab Ecclesia: ergo non fuerunt damnatæ *ut jacent*: quia *ut jacent*,

expli-

explicant dominium proprietatis in Creaturis respectu omnipotentiæ. Minor de fide est, secundùm quam, sicut Deus non facit propriam nobis, sanctitatem suam (quod definitum est in Concilio Tridentino) ita nec virtutem, aut potentiam suam. Nec eum, qui solus Dominus est, dicet aliquis, nisi blasphemus, dare nobis dominium supra se: quod prædicat perpetuus Sacrarum Scripturarum sermo, per quas non solùm Æterna Veritas hoc nos docet, sed & D.*Thom.* 1.p.q.23. art.5. asserens: *Nemo fuit tam insanæ mentis, qui diceret, merita esse causam prædestinationis ex parte actûs prædestinantis*: quia actus iste est ipse Deus: sed etiam omnipotentia Dei est ipse Deus; ergo non minùs insanæ mentis, sivè Fanaticus esset, qui diceret, Deum transferre dominium in voluntatem creatam, ut habeat verum proprietatis dominium supra omnipotentiam. Non ergo in propositionibus damnatis significatur hoc verùm proprietatis dominium, sed solùm libera omnipotentiæ subordinatio in concurrendo cum voluntate creata ad actus liberos; aliàs non ut temerariæ, sed, ut diximus, velut blasphemæ, & hæreticæ essent damnatæ propositiones.

7. Huic primæ observationi affinis est altera contra R. P. *Thyrso* loco citato dicentem: *Vndè patet, quo sensu dixerim, Deum quasi subdi, & subordinari arbitrio creato ex indulgentia, & benignitate sua, nempè cum addito distrabente verbum subjicio, & subordinatio à significatione ad aliam, scilicet quoad determinationem, quatenus se sinit determinari à voluntate creata, quod non est subjicere, & subordinare omnipotentiam arbitrio creato, sed subjicere actionem quandam omnipotentiæ, scilicet influxum actualem illius in actionem liberam Creaturæ*, in quo sensu primam propositionem explicat. Et infrà num. 13.: *Hæc propositio*, SUBIICIT NOBIS SUAM OMNIPOTENTIAM, *sine limitatione accepta absurda prorsùs apparet: quia omnipotentia, quæ continet sub amplissimo suo dominio causas omnes creatas, nulli subordinari valet. At quòd omnipotentia reduplicativè ut applicata per decretum indifferens ad concurrendum cum nostro arbitrio libero, quodammodò subordinetur illi, in ordine ad concursum cum ipso ad operationem liberam, non absurdum, sed verum omninò est.* Cui doctrinæ consentit P. *Marin* judicans, ut verius, ac decentius, non esse utendum his terminis, *Deus quasi subjicit suam omnipotentiam*, quia videntur malè sonare, & quâ solùm ratione fortè jure damnaretur non solùm hic modus loquendi, sed hic, *quasi subjicit*. Hoc autem falsum penitùs judicamus; temerariè namque uteretur quis illis vocibus, & expressè contra damnationem factam, cùm nihil aliud dixerint Auctores illarum propositionum, qui per hæc verba, *dono*, ac *subjicio*, rigorosum dominium non intellexerunt: nam ut diximus, id esset hæreticum, & blasphemum, & dum Sanctissimus ab his censuris abstinuit; illa *quasi subjectio* est, quam fulmen Apostolicum comprehendit.

8. Si tamen verè, & ut par est, sincerè horum Auctorum principia, & sensus scrutemur, nescio, quid faciat temperamentum illud adverbii *quasi*. Nam si veræ subjectionis significationem non avertit, quid

quid aliud est quod damnatum est? Verbis, & sensibus sole meridiano clarioribus damnatum est dicere: *Deus subjicit nobis suam omnipotentiam*. Quid è contrario faciet temperatio vocis per adverbium *quasi*; dum maneat integritas sensus? Quod si velint abalienari non modò vocem, sed etiam rem; ut adjuncto adverbio *quasi* non maneat vera subjectio, scire amabo, quomodò id cum eorum principiis, & doctrinis cohæreat? Etenim influxus Dei in actu secundo juxta ipsos est nobis verè, & propriè subordinatus; & non potest influxus Dei in actu secundo esse nobis verè, & propriè subordinatus, quin verè, & propriè subordinata sit nobis Dei omnipotentia: implicat quippè, influxum alicujus causæ, prout ab ipsa fluit, esse nobis subjectum, & subordinatum, quin ipsa causa, ut influens, sit nobis subjecta, & subordinata: quod inductivè constat, tùm in habitu, cujus influxus, quia prout ab ipso profluit, nobis subjicitur, etiam ipse habitus, ut influens, & ut influat, nobis est subjectus; tùm in potentiis inferioribus, quæ operantur ex motione, & imperio voluntatis; tùm in instrumento etiam quoad actionem particularem, & propriam: immò & in causis naturalibus, quæ influunt in opus artificiale ex imperio, & directione artis: ergo si influxus omnipotentiæ est nobis verè, propriè, & absolutè subjectus, & ipsa Dei omnipotentia. Ad quid ergo illud *quasi*, si explicativum non est veræ subjectionis absolutè talis, quam reapsè doctrina continet? Ergo illo posito, vel omisso, doctrina illarum propositionum, quæ tot annorum lapsu obliterata, & quasi extincta debebat esse, jam restrictione illâ reviviscit, cum semper quibuscumque vocibus illa omnipotentiæ applicatio, sive concursus Dei hominis determinationi relictus, explicetur, semper vera, & absoluta subordinatio Dei Creaturis ab ipsis concedenda videatur, quâ semel concessâ, credet quis facilè, ægrè posse Auctores, hanc propugnantes, prohibitionis fulmen effugere. Nec ob id assertivè pronuntiamus, damnatum esse in illis propositionibus applicationem omnipotentiæ per decretum indifferens. Absit, dùm controversiam istam attingere spiritu pacis, & lenitatis intendimus; nèc nostrum ultra dicere est, donec expresfsiùs judicium Summi Pontificis accedat. Ad inconveniens tantùm sententiam istam deducere conamur, quod longissimè distat à censura, alioquin nulla sententia ab inconvenienti contra fidem ex illa secuto, impugnari posset; cujus contrarium passim apud Theologos inter se disputantes legitur. Hoc ergo solùm proponimus, ut, qui veritatem amant, certiùs instruantur: cùm hoc sit hujus gravissimæ disputationis initium, hoc prolixi litigii caput, hincque nata est acrior utriusque Scholæ concertatio, quæ per tot annos Theologorum omnium exercet ingenia.

§. II.

Repugnat aliquod decretum liberum in Deo, omnipotentiam à libertate creata determinabilem, vel ipsi subordinatam statuens.

9. NUlla robustior ad statutæ conclusionis probationem ratio adduci valet, quàm quæ ex repugnantia subordinationis concursûs Divini creaturæ elicitur. Compertissima est ex sacris litteris repugnantia. Hanc persuadet egregiè Psalmista Regius, Psalm. 36. dicens: *Subditus esto Domino, & ora eum*; & Psalm. 61. *Nonnè subiecta erit Deo anima meâ?* Id non minùs dilucidè tradit *Apostolus* ad *Rom.* cap. 3. vers. 19. prædicans, ut agnoscant omnes se Dei misericordiâ, & *Christi* mediatoris gratiâ summè indigere: *Omne os obstruatur, & subditus fiat omnis mundus Deo*. Et ad Corinth. 15. vers. 21. & 22. quod omnia Deus *Christi* imperio subdidit, Angelos, homines, electos, reprobos, cœlestia, & terrestria, quæ omnia sapientiâ suâ regit, manu suâ sustentat, & imperiò voluntatis omnia operatur in nobis, verificans illud Psalmi: *Omnia subjecisti sub pedibus ejus*; Patrem solùm excludens, qui subjecit illi universa, & qui nullam conditionem assumpsit, quâ debeat esse subjectus; *sine dubio præter eum, qui subiecit ei omnia*. Hanc eandem veritatem ob oculos clarissimè ponit ad *Hebræos* 1. v. 3. dicens: *Portans omnia verbo virtutis suæ*; quia omnia regit, & operatur imperio voluntatis suæ. Et ad *Ephes.* 3. vers. 19. *Ei autem, qui potens est omnia facere superabundanter, quàm petimus, aut intelligimus, secundùm virtutem, quæ operatur in nobis*. Quod idem legitur 2. *Machab.* 9. *Justum est subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire*. Quibus satis constat, qualis debeat esse subjectio liberi arbitrii ad Deum. Quarè *Concilium Arausicanum* 2. Can. 6. anathemate plecti voluit eos, qui misericordiam Dei, aut Divinum adjutorium humanæ obedientiæ subjungerent.

10. Hanc doctrinam ut certissimam tradunt *Episcopi Africani* in *Sardinia* exules in sua Epistola Synodica ad *Joannem*, & *Venerium* cap. 18. dicentes: *Ipse enim facit gratiæ suæ participes, quos prædestinavit ad vitam: ut in omnibus suis humanæ arbitrium voluntatis gratiæ Dei subjiciatur, & ab ipso sibi cognoscant descendere omne datum optimum, & omne donum perfectum*. Id brevi verbo complexus est *Origenes* Hom. 5. in divers. tom. 4. ubi *Centurionem* sic loquentem inducit: *Tu mandas, quod statim completur: quod enim mandas, & dicis, sic & sine mora perficitur: omnis enim creatura servit tibi*. Consimiliter *D. Prosper* contra Collatorem cap. 26. *Agit hoc occulta, & potens gratia Dei, non ut invitum subigat, sed ut subjectionis cupidum faciat*. Et in Epist. ad *Augustinum*: *Nec considerant se gratiam Dei, quam comitem, non præviam volunt esse humanorum meritorum, etiam illis voluntatibus subdere, quas ob ea, secundùm suam*

ipsam-

phantasiam, non negant esse præventas. Quarè egregiè *Thomas Bradvvardin* Archiepiscopus Cantuariensis, cum Deo loquens, exclamat: *Sui libertatem arbitrii extollentes, tuam refugiunt servitutem; vel si te cooperari cum eis saltem labiis fatentur, cum illis superbis, & odibilibus civibus tuis quondàm, te super eos regnare diffugiunt.* Parùm ipsi dixisse visum fuit, unde & superaddit: *Imò & superbiores Lucifero, æqualitate sui nequaquàm contenti, super te, Rex Regum, impudentissimè gestiunt se regnare; non enim verentur astruere suam voluntatem in actione communi præire ut dominam, tuam subsequi ut ancillam; se præire ut dominos, te subsequi sicut servum; se velut Reges præcipere, te tamquàm subditum obedire.* Hæc ille. Quod & canit Ecclesia in Hymno conversionis *S. Pauli.*

O celsa Cedrorum, Deus,
Qui voce vertis culmina!
O qui potenti subjicis
Mentes supernas gratiæ!

Et in Hymno alio:

Christus occupat furentem,
Cæcat, urget, dejicit:
Ille cedit imperanti,
Seque totum subjicit;
Persecutor ante Christi,
Præco nunc Christum sonat.

11. Legendus insuper *S. Augustinus* in Psalm. 3. enarrat. 2. *Duæ sunt voluntates*, inquit, *sed voluntas tua corrigatur ad voluntatem Dei, non voluntas Dei torqueatur ad tuam; prava enim est tua, regula ista: Fiet regula, ut quod pravum est, ad regulam dirigatur.* Et in Psalm. 124. *Qui sunt recti corde? Qui voluntatem suam ad voluntatem Dei dirigunt, non voluntatem Dei ad voluntatem suam curvare conantur. Vis habere rectum cor? Tu fac, quod vult Deus, noli Deum velle facere, quod vis tu. Quarè* in Psalm. 62. observat S. Doctor Prophetam Regium non dixisse: *Adhæsit anima mea tecum*; sed, *post te. Agglutinetur*, inquit iterùm, *anima tua post Deum, ut ille præcedat, tu sequaris*: juxta illud celebre veterum sapientum dictum, quod commendat *D. Ambrosius* lib. 1. de *Abraham* cap. 1. *Sequere Deum*, idest, voluntatem tuam Divinæ subjicias, non Divinam ad tuam detorqueas. Cui consonat *Thomas à Kempis* lib. 3. cap. 18. *Pone me Domine, ubi vis, & liberè age mecum. In manu tua sum, gira, & reversa me. En servus tuus sum ego, paratus ad omnia.* En perfectissima liberi arbitrij Deo subjectio.

12. Fundatur secundò assertio ista, in sequenti satis efficaci discursu. Idem est, omnipotentiam esse à libero arbitrio determinabilem, ac esse libero arbitrio subjectam: sed ex dictis repugnat hujusmodi subjectio: ergo & quòd omnipotentia sit à libero arbitrio determinabilis. Major probatur. Concurrentibus duabus causis, illa verè, & propriè subjicit aliam, à qua incipit verè, & propriè alterius efficientia, & sub cujus dominio ita est alterius concursus, prout ab ipsa profluit, ut in effectum non possit influere, nisi ex dominio, applicatione, & determinatione talis causæ: sed à determinatione creatæ voluntatis, ut fa-

 tentur

tentur Adversarii, incipit verè, & propriè concursus Divini efficientia, & Deus ut actu operans, sivè concursus illius ad aliquem actum liberum non existit proximè, & formaliter ex determinatione Dei, sed ex determinatione voluntatis creatæ: ergo idem est, omnipotentiam esse à libero arbitrio determinabilem, ac esse libero arbitrio subjectam. Vel aliter. Omnipotentia, taliter applicatur voluntati creatæ ex vi decreti indifferentis, quòd voluntas creata, & Deus cum ipsa non operetur id, quod Deus voluerit, vel in quod inclinaverit, & direxerit voluntatem creatam; sed potiùs indifferens Deus operatur id, quod voluntas creata voluerit, & in quod ipsum inclinaverit. Etenim hominem esse relictum in manu consilii sui juxta ipsos est tali sensu verum, ut omninò repugnet, salvâ libertate, Deum voluntatem creatam movere, inclinare, & determinare ad aliquod agendum; sed hoc est vera subjectio ex parte Dei, verumque dominium ex parte Creaturæ: cùm dominium rei definitivè sit, facultas utendi re ad quos voluerit usus: ergo idem est, omnipotentiam esse à libero arbitrio determinabilem, ac esse libero arbitrio subjectam.

13. Doctrinam istam assumit ut principium notum *P. Augustinus Herrera* q. 9. de prædest. ubi, excludens decretum comitans propugnatum à *P. Ribadeneira*, dicit: *Quòd sicut vera potestas determinandi consensum est verum dominium; ita vera determinabilitas ab alia causa libera ad eumdem consensum est vera subjectio physica in ordine ad prædictum consensum*. Verba sunt hujus primarii Complutensis, qui iterum ibi hoc ipsum docet sequenti discursu. Subjici causam A alteri potestati liberæ, v. g. causæ B in ordine ad aliquem effectum, nihil est aliud, quàm ita esse causam A, sub potestate libera causæ B, in ordine ad illud opus, ut causa A nequeat transgredi determinationem liberam causæ B, si enim causa B ita habet in sua potestate effectum causæ A, ut possit determinare causam A, ut eliciat suum effectum, & causa A nequeat ponere illum, nisi determinante causâ B, causa A subjicitur causæ B in ordine ad prædictum effectum. Quid enim est aliud subjectio physica, quàm physica necessitas conformandi se determinationi alterius? Sicut enim subjectio moralis per moralem obligationem hujusmodi necessitatis explicatur; pari ratione subjectio physica per physicam conformitatis obligationem explicari debet. Hæc *P. Herrera*, & ut vera ex lumine naturali. Ecce quomodo vera potestas in voluntate creata ad determinandam omnipotentiam, & vera determinabilitas in omnipotentia à potestate voluntatis creatæ in ordine ad concurrendum ad consensum, est verum dominium in voluntate creata supra omnipotentiam, & in omnipotentia vera subjectio ad voluntatem.

14. Hoc & fateri tenentur Adversarii. Primò, quia juxta principia, quibus nititur scientia media, omnipotentia ita est sub potestate voluntatis creatæ in ordine ad efficiendum consensum, ut concursus omnipotentiæ unicè existat pro determinatione voluntatis creatæ, & nullatenùs pro determinatione voluntatis Divinæ, quæ nec potest resistere voluntati creatæ, neque suæ omnipotentiæ concursum impedire, si vo-

si voluntas creata eam ad concurrendum applicare voluerit; alioqui non manebit, ajunt, libera. Sed si concursus Divinus unicè existit pro determinatione voluntatis creatæ, & voluntas Divina resistere non potest voluntati creatæ omnipotentiam ad concurrendum determinanti, datur vera omnipotentiæ subjectio, verumque in concursum divinum, voluntatis creatæ dominium: ergo determinabilitas omnipotentiæ à voluntate creata est vera omnipotentiæ subjectio voluntati creatæ.

15. Secundò; decretum indifferens saltem inadæquatè constituit voluntatem creatam expeditè potentem ad operandum liberè, & cum dominio supra suos actus, ut asserunt ipsi; sed juxta ipsorum principia, ut voluntas sit liberè potens elicere actum, debet habere sub dominio & potestate sua, quidquid necessarium est ad existentiam actûs, aliter enim verificari nequit, quòd voluntas habeat illud privativum dominium, quod ipsi volunt; ergo cùm ad existentiam actûs essentialiter requiratur influxus omnipotentiæ in ipsum; etiam talis influxùs debet esse sub dominio voluntatis. Vel aliter: Non est vera libertas apud defensores scientiæ mediæ, nisi omnia comprincipia constituentia potestatem ad actum, & omissionem, sint à voluntate æquè determinabilia ad utrumque libertatis extremum; sed unum ex comprincipiis requisitum essentialiter, & ut constitutivum hujus potestatis, est omnipotentia parata ad concurrendum, sive applicata voluntati: ergo omnipotentia sic parata, & applicata debet esse æquè determinabilis à voluntate, eo prorsus modo, ac reliqua comprincipia, ut sint à voluntate pro suo placito determinabilia, debent esse voluntati verè subjecta: ergo & omnipotentia debet esse voluntati verè subjecta.

16. Hoc ampliùs urgeri, & explicari potest in concursu omnipotentiæ ad actum pravum, de quo asserunt, Deum medio illo producere tùm materiale, tùm formale peccati: & cùm urgentur, Deum, si suo concursu utrumque attingat, fore causam peccati; respondent, id ex concursu illo minimè sequi: quia concursus ille, etsi physicus, est merè permissivus, quô Deus non concurrit determinativè, seu ex propria determinatione, sed neque ullatenus intentivè, immò potiùs præter, & contra propriam voluntatem. Sic docet *P. Moncada* Primarius Complutensis in tract. de concurs. ad peccatum cap. 3. nu. 17. & cap. 4. num. 34. ibi: succedit immediatè abusus voluntatis, hoc est prava actio, seu electio, per quam voluntas nostra determinando seipsam, trahit concomitanter omnipotentiam quasi invitam, & contra id, quod Deus optabat. Id ipsum latè sub diversis expressionum formulis significantibus reipsa violentiam, & coactionem Dei ex nostra turpi determinatione operantis docet P. *Marin*: nec aliud frequentiùs à modernis scientiæ mediæ defensoribus audimus. Ex hac ergo doctrina, apud AA. S. certa; imò & ad explicandum concursum Dei ad peccatum omninò illis necessaria, formatur argumentum. Non stat, Deum à voluntate creata trahi coactum, & quasi invitum præter, & contra propriam voluntatem, atque contra id, quod ipse optabat, quin sit verè, & absolutè subjectus voluntati creatæ; sive hæc subjectio sit volita per de-

decretum, quô applicat omnipotentiam, sive ex natura ipsa omnipotentiæ: coactio quippe, cùm sit violenta, prærequirit subjectionem in eo, qui cogitur; nullus enim potest cogere eum, quem non habet sibi subjectum. Trahi etiam ad aliquid faciendum contra id, quod aliquis vult, imò & contra id, quod optat, stare minimè potest sine subjectione illius, qui trahitur. Sic Pater cogit Filium, Prælatus Subditum, ut faciant contra id, quod ipsi volunt: quia nempè Filius Patri, & inferior subditus est Prælato. Unde *Joan.* cap. 17. pronuntians *Christus Petro* martyrium, dixit: *Alius cinget te, & ducet quò tu non vis*. Ecce priùs cingitur, ut subjiciatur Ministris, qui illum nonnisi priùs subjectum possent ducere, quò *Petrus* non vellet: sed Deus præter, & contra propriam voluntatem concurrit ad actùm peccati determinatus à creatura; ergo est verè, & propriè subjectus creaturæ juxta illorum doctrinam. Nec putent, se excusari posse, quia dicant, subjectionem hanc esse Deo liberam, & inde non indecentem; cùm indecens non videatur subjici, quia vult. Nam præterquamquòd ipsum posse se subjicere indecens est, & perfectionem removet naturæ essentialiter superioris, est etiam falsum, quòd se liberè subjiciat, si hanc subjectionem essentialiter petit nostra libertas. Non enim dicimus, Deum pro libertate sua facere id, quod titulo Auctoris naturæ facere tenetur: & quod ni faceret, debitum negaret. Sed de hoc adhuc posteà.

17. Nec præterire valeo, quàm arduum sit Adversariis aperire modum, quo omnipotentia voluntati humanæ subsit, & simul indecentiam re, & verbo vitare. Cùm enim Omnipotentia Divina non sit ex natura rei subjecta arbitrio creato, aut illi subordinata, requiritur aliquod decretum liberum, Dei voluntatem subordinans, quod nequit ab ipsis ullo explicari modo, quale, qualisve naturæ, ac tendentiæ sit tale decretum. Testes appello eosdem, qui eam viam ingressi, nunquàm sibi consentientes inveniuntur; nec aliud nobis opus est, nisi pro uniuscujusque impugnatione, aliquem ex iisdem Auctoribus vocare. Quod sanè magnum argumentum prudentibus debet esse, ut agnoscant, quàm sit impossibile firma, & stabilia fundamenta jacere hujusmodi humanæ cogitationis. Veniat in exemplum gravior ex Societatis Scriptoribus P. *Suarez* Prologom. 2. de gratia cap. 8. asserens, Deum per hoc decretum non absolutè, neque omninò conditionatè, sed quasi sub conditione velle, ut hic actus fiat à voluntate creata, si ipsa se se ad illum eliciendum determinaverit, & sub eadem conditione vellet influere, & concurrere in eumdem actum, expectando tamen, inquit P. *Suarez*, ut sic dicam, influxum voluntatis creatæ: non quia non posset ipse aliter illum actum efficere, sed quia vult, se se nostræ voluntati ita accommodare, ut ejus non lædat libertatem. Ex vi autem hujus Divinæ voluntatis ita manet applicata Divina Omnipotentia ad influendum in actum humanæ voluntatis, ut hâc influente absque nova Dei voluntate, & applicatione suæ omnipotentiæ, Deus etiam influat, quasi necessitate quadâm, ortâ ex ejus voluntate, quæ ad id, quod vult, & quomodò vult, efficax, & immobilis est. Ita refert *Suaris* sententiam P. *Avendaño* disp. 13. cap. 2. §. 1.

18. Sed

18. Sed decreti hujus explicationem non soli omnes nostri, sed & plures ex suis frequenter impugnant. Debet namque, ajunt, & benè, decretum liberum Dei respicere objectum contingens; nam objectum omninò necessarium non potest non esse: sicut non potest non esse, hominem esse animal ex suppositione, quòd sit: sicut ergo esset imprudens dicere: volo hominem esse animal, si est; ita imprudens esset dicere: volo, id esse, quod esse necessarium est, quod sanè est Deo ob ineptiam repugnans: ergo decretum liberum Dei debet respicere objectum contingens, & non necessarium: sed est objectum omninò necessarium, Deum ad illum actum concurrere, si voluntas ad illum concurrerit, vel si ad illum determinaverit, cùm concursus, seu determinatio voluntatis, ac Dei concursus sint idem, ut propugnant ipsi, & est unus omnium animi sensus: ergo Deum sic decernere: volo concurrere, si voluntas concurrerit, vel se determinaverit, idem prorsus est, ac dicere: volo concurrere, si concurrero; quod non contingens, sed necessarium est, & Deo penitus repugnans. Hæc in exemplum dicta sunt, qui plura volet, adeat ipsos Societatis Scriptores P. *Suarium* rejicientes. Nos autem alios dicendi modos percurramus.

19. P. *Avendaño* disp. 13. cap. 2. §.2. n.1. opinatur, decretum Divinum applicans omnipotentiam ad concurrendum in actum liberum esse decretum conditionatè efficax, volens scilicet concurrere in amorem, quando res ita se habeat, ut homo sit concursurus ad eum, modò Deus ipse præparetur ad concurrendum in ipsum; in odium verò, quando res ita se habeat, ut homo sit concursurus ad illud, modò Deus ipse sit paratus ad concurrendum in illud: in omissionem, quando res ita se habeat, ut homo sit concursurus ad eam, modò Deus ipse sit paratus ad concurrendum ad eam. Hæc ille. Et statim n.2. addit; istud decretum verè æquivalet alteri, quod potest explicari his verbis: *Subordino meam omnipotentiam humanæ voluntati respectu exercitii liberi*. Quod quidem decretum habet pro objecto omnipotentiam, & nostrum exercitium liberum, immediatèque ad utrumque terminatur; ad omnipotentiam quidem, tanquàm ad objectum, quod subordinatur; & ad exercitium nostrum, tanquàm ad objectum respectu cujus subordinatur. *Cæterùm istud decretum*, attende verba, *dici potest prout magis libuerit, vel efficax sub conditione, vel efficax cum subordinatione*, quæ verba referenda duxi, ne quis à nobis ipsi quidquam falsè impositum fuisse arbitretur.

20. Displicet hujus Auctoris opinio; vel quia ab ipso expressè dicitur, *subordino meam omnipotentiam arbitrio creato*, quod, an patienter possit audiri, non ad nos; non enim est nostrum reddere, quod justitiæ censura dijudicat, dum solùm veritatem investigamus. Secundò: quia dum asserit, quòd decretum illud est efficax sub conditione, interrogo, sub qua conditione? Certè sub nulla alia, quàm sub conditione, quòd voluntas se determinaverit: ergo decernit Deus efficaciter hoc modo: volo efficaciter concurrere cum voluntate ad amorem, si ipsa se determinaverit ad amorem; vel ad odium, si ipsa se determinaverit

ad

ad odium; vel tandem non concurrere, si ipsa non voluerit concurrere. Ex quo decreto, quæ non sequuntur inopinabilia? In primis infertur, Deum velle efficaciter concurrere, si concurrerit, quia concursus voluntatis, & Dei idem prorsus sunt in Adversariorum sententia. Præterea: vult concurrere ad actum pravum eodem modo, atque ad actum bonum: nam quantùm ad concursum volitum per illud decretum nullo alio modo tenditur in actum bonum, quo non tendatur in actum pravum, quidquid sit de volitione inefficaci actûs boni, quam aliqui requirunt, ut non sit per accidens concursus ad actum bonum, quod suo proprio loco judicabitur.

21. Ulteriùs: ex vi illius decreti omnipotentia non est magis applicata ad exercitium, quod de facto eligit voluntas, quàm ad exercitium, quod non eligit: ergo illud decretum, quatenus est ex se, æqualiter vult concurrere ad amorem, ad odium, & ad omissionem, quæ est doctrina ipsius ibi num.5. & expresiùs dixerat num.4. sed juxta ipsum implicat decretum illud esse connexum, seu velle illa tria exercitia esse simul, utpotè incompossibilia: ergo vult illa sub disjunctione, id est, unum vel aliud vult existere: ergo vult efficaciter concurrere, vel non concurrere, quod est simpliciter necessarium, ac nullo modo contingens.

22. Et tandem: magis difficilis est subordinatio, quam agnoscit ipse in omnipotentia, quàm sit subordinatio habitûs ad voluntatem, quam & ipse num.4. in fine adducit, ut confirmet hujus decreti subordinantis naturam. Et ratio est; quia quantumvis habitus virtuosus, seu honestus sit voluntati subordinatus, non potest à voluntate determinari ad malum; esset namque, voluntatem male uti virtute contra rationem ipsius virtutis, quam explicat D. *Thomas* 1. 2. q. 55. art. 4. dicens: esse de ratione virtutis, quòd eâ nullus male utatur. Unde *virtus definitur*: *Est bona qualitas mentis, quâ rectè vivitur, quâ nullus malè utitur*. Econtrà verò, omnipotentia ex vi hujus subordinationis à voluntate determinatur ad malum, quæ applicatio omnipotentiæ ad malum esset malus usus omnipotentiæ: ergo pejor esset subordinatio, quam statuit in omnipotentia, quàm quæ dari potest in habitu virtuoso in ordine ad voluntatem. Magnam potentiam habitibus nostris deteriorem!

23. P. *Herrera* loco citato asserit, num.6. quòd ut applicetur omnipotentia nobis ad concurrendum, non requiritur decretum, quo Deus illam applicet; sed si aliquod decretum requiritur, eò tale decretum tendet, ut auferat impedimenta, quibus exercitium impediri potest libertatis. Sed hæc positio decreti nullum invenit, nec invenire potest in veritate præsidium. Non enim solùm sequitur, omnipotentiam nobis esse verè subjectam, verùm sequitur, esse ex natura rei nobis subjectam, quod absurdissimum est. Nam causa, quæ se ipsa, id est independenter à propria libertate, est alteri causæ in concurrendo subjecta, est ex natura rei in concurrendo tali causæ subjecta; sed omnipotentia se ipsa, vel independenter à Divina voluntate esset causæ liberæ creatæ subjecta in concurrendo, hæc enim est ipsius P. *Herreræ* sen-

sententia: ergo ex natura rei est causæ liberæ creatæ in concurrendo subjecta. Quæ consequentia inevitabilis est, etiamsi debeant præsupponi ablata impedimenta, tàm prædeterminationis, quàm decreti connexi, ut arbitrium creatum sibi actu subjiciat omnipotentiam, illam ad exercitium à se elicitum determinans. Tum, quia licèt grave, ut moveatur à generante, requirat amota esse impedimenta, hoc non obstat, quin grave dicatur subjectum esse generanti ex natura rei. Tum, quia ut voluntas creata dicatur ex natura rei Creatori subjecta quoad motum, sivè actum omninò necessarium, non obstat, quòd prærequirat, ablatum esse judicium indifferens, cum quo incompossibilis est actus necessarius; nam esto non Deus, sed ipsa voluntas, vel aliud agens tale auferat judicium, dum illo ablato independenter ab exercitio libero voluntatis creatæ, creata voluntas est à Deo mobilis ad actum omninò necessarium, dicitur verè subjecta Creatori, quoad sic moveri: ergo si Omnipotentia Divina independenter ab exercitio, seu decreto libero Dei est in concurrendo subjecta arbitrio creato, etiam ex natura rei est illi subjecta; etiamsi ad exercitium hujus subjectionis debeant præsupponi ablata impedimenta, quibus tale exercitium retardari potest.

24. Hoc pluribus exemplis tàm physicis, quàm moralibus explicari potest. In physicis: nam ut causa dicatur ex natura rei activa, non obstat, quòd ad suam actionem indigeat amotione impedimentorum sive a se, sive ab alio faciendâ. Distantia quippe, & humiditas sunt impedimenta combustionis, quam distantiam auferre non potest ignis, etsi possit humiditatem; & tamen, quia per hoc præcisè, quòd removeantur, in suam valet actionem exire, Ignis ex natura sua dicitur combustivus. Idem videre licet in causis, seu potentiis passivis; ut enim grave dicatur subjectum in actu primo projicienti, sufficit, quòd sublatis impedimentis, illud possit projicere: similiter ut potentia loco motiva dicatur ex natura rei subjecta voluntati, sufficit, si solutis vinculis, illam possit pro suo nutu ad motum determinare. Non minus certum in moralibus: ut Religiosus dicatur absolutè subjectus Prælato in operibus, quæ requirunt potentiam loco motivam expeditam, non obstat, quòd potentia impedimentum habeat ab utroque auferibile: ergo ut omnipotentia dicatur ex natura sua subjecta voluntati, sufficit, quòd amotis impedimentis, nullo alio indigeat superaddito. Cujus fundamentalis ratio est: quia potentia, quæ, ut determinetur à causa libera, solùm eget amotione impedientium determinationem, ex natura sua est determinabilis à causa libera, ut patet in potentia loco motiva; sed omnipotentia, ut à causa libera determinetur, nullo alio indiget, quàm quòd impedimenta removeantur; ergo omnipotentia ex natura sua est à causa libera determinabilis.

25. P. *Marin* loco superiùs citato affirmat, *decretum applicativum omnipotentiæ debere esse indifferens, cùm debeat esse tale, ut semel positâ libertate, solùm maneat in dominio voluntatis se determinare ad unum exercitium præ alio*. Unde & asserit num 36. *Sola creatura influit ut domina immediatè electiva*. Immo & num. 47. quòd ly *quasi subji-*

subjici, denotat potiùs subjectionem esse obligationem ex justitia ad faciendum, quod velit creatura, quàm parare indifferenter omnipotentiam, ut creatura determinet. Et tandem num. 53. *agnoscit in voluntate jus proximum determinandi se, & omnipotentiam, medio tali decreto applicativo omnipotentiæ.*

26. Ecquis non videat eamdem Dei subordinationem, & ex natura rei ipsi convenientem, dum agnoscit verum dominium in voluntate supra Dei concursum. Verum namque dominium supra concursum alicujus causæ arguit veram subjectionem in tali causa: eatenus enim concursus unius causæ potest esse subjectus, ac sub dominio alterius causæ, quatenus ista pro suo placito, & pro determinatione sua potest facere, quòd illa concurrat, vel non concurrat: sicut apud Thomistas, Deus habet verum dominium super actus voluntatis creatæ, quatenus per physicam prædeterminationem potest facere, quòd voluntas creata eliciat, vel non eliciat actum, quòd eliciat quidem, prædeterminando; quòd non eliciat, omittendo prædeterminationem. Et jam ex hoc præcisè, & non alio titulo, homo habet verum, & proprium dominium sui actûs per liberum arbitrium, quod est facultas voluntatis, & rationis ad utrumlibet se habens, quia per illud potest determinare reliquas potentias, etiam intellectum, & voluntatem ad suos actus; in quo sanè requiritur vera subjectio in potentiis determinabilibus; quare non potest determinare potentias purè vegetativas, quia arbitrio non subjiciuntur. Potentia namque, quæ alteri non est verè subjecta, potest non concurrere, sed resistere: ergo ut infallibiliter concurrat, debet illi esse subjecta. Si ergo in sententia ista datur verum dominium supra concursum omnipotentiæ, & ipsa omnipotentia ad nutum voluntatis determinabilis, debet esse voluntati subjecta. Uno namque, & indivisibili dominio respicit actum proprium, & concursum Dei: tum, quia actus voluntatis, & concursus Dei, juxta illos, sunt unum & idem indivisibiliter, & impræscindibiliter; cùm ipsi non agnoscant distinctionem aliquam inter concursum actualem omnipotentiæ, & operationem voluntatis. Tum & maximè, quia juxta ipsos sicut actus voluntatis unicè existit pro determinatione & dominio voluntatis, ita concursus Dei, seu omnipotentiæ unicè existit pro determinatione & dominio voluntatis, & nullatenus ex determinatione Dei: aliàs asserunt ipsi, quòd Deus non reliquisset hominem in manu consilii sui: ergo dominium quod habet voluntas super actum proprium, id ipsum habet supra concursum omnipotentiæ; sed super actum proprium habet verum, & strictè tale dominium: ergo & supra concursum omnipotentiæ ab ipsa determinabilis habet verum & strictum dominium.

27. Nec nobis reponant, subjectionem istam omnipotentiæ esse consequentem libertatem Divinam, quia Deus potens non purificare conditionem, illam liberè purificavit, atque adeo subjectio illa, non absolutè subjectio, sed *quasi* subjectio dicenda. Vel aliis terminis, quòd parat omnipotentiam, relinquendo illam in manu consilii nostri.

28. Nec enim hic dicendi modus censeri debet immunis ab illa vera subje-

subjectione Dei. Quòd enim Deus liberè purificaverit conditionem, sub qua prævidit voluntatem operaturam, sive per consensum, sive per dissensum, non facit, quòd Deus non concurrat verè & absolutè subjectus. Est enim certissimum, quòd si Deus necessitatur à voluntate ad concurrendum ex suppositione ipsi Deo non libera, Deus necessariò est absolutè subjectus voluntati creatæ: sic appetitum necessitari à voluntate ad prosequendum bonum rationis, cùm de se tendat ad bonum sensibile, necessariò supponit, appetitum esse subjectum voluntati, juxta illud: ***Sub te erit appetitus tuus, & dominaberis illius;*** ubi plena, vel saltem absoluta subjectio ad arbitrium significatur: &, ut superiùs diximus, Deum mediâ prædeterminatione physicâ imponere voluntati necessitatem consequentem ad consensum, probat evidenter, voluntatem creatam esse Deo simpliciter, & absolutè subjectam, quod nos libenter fatemur. Supponamus namque, causam esse indifferentem ad concurrendum ad omnia extrema, seu exercitia libertatis, & quòd hæc quantum ad hoc, quod est determinari ad aliquod ex illis, merè passivè se habeat, quia licèt reverà efficiat determinationem, non tamen illam efficit determinativè. Supponamus etiam aliam causam determinantem illius indifferentiam, faciendo suâ determinatione, quòd causa illa, quæ pro priori supponitur indifferens, influat, sive concurrat ad aliquod exercitium determinatum. Si ergo non stat, quòd causa ista pro sua determinatione, & dominio auferat indifferentiam causæ illius, & quòd illa ipsa quantùm ad hoc, quod est determinari, & determinatè influere in hoc potius extremum libertatis, seu indifferentiæ, quàm ad aliud, non sit ipsi subjecta; quomodò potest stare, quòd Deus ex suppositione sibi non libera determinetur, & necessitetur à voluntate creata ad concurrendum ad aliquod extremum suæ indifferentiæ, & quòd non sit subjectus voluntati creatæ in concurrendo? Patet consequens ex antecedenti; cùm Deus eo prorsus modo se habeat in concurrendo respectu voluntatis creatæ, quo se habent causæ illæ ad invicem: nam sicut una se habet passivè ad determinari, esto activè se habeat ad influere, ita Deus passivè se habet ad hoc, quod est determinari à voluntate creata, esto activè influat cum illa. Et maximè, dum voluntas creata suâ determinatione dominium proximum, & immediatum, quod Deus haberet supra suam actionem, seu concursum, si se ipsam determinaret, à Deo aufert, ut contrarii fatentur, & ex ipsorum constat principiis; quia, inquiunt, non stare dominium agentis supra suam actionem, si operatur ex determinatione alterius, & non ex propria, quod est apud ipsos inconcussum axioma: ergo si non stat, quòd una causa possit auferre ab alia dominium suæ actionis, & quòd causa ista non sit illi verè subjecta, inintelligibile est, quòd voluntas suâ determinatione dominium proximum, & immediatum, quod Deus haberet super suam actionem, seu concursum, si se ipsum determinaret, auferat à Deo, & quòd Deus non sit ex natura rei subjectus voluntati.

29. Hoc efficaciter urgetur: nam Deus purificans conditionem, & in sensu composito existentiæ conditionis, non necessitat se ipsum ad

 agen-

agendum; immò attentis omnibus, quæ ex parte Dei se tenent, etiam purificatâ conditione, manet expeditè potens ad non concurrendum; & tamen conditione existente, necessitatur à voluntate ad concurrendum: ergo necessitatur ex suppositione sibi non libera. Consequentia est bona: min. certa; alioquin posset Deus cum decreto purificandi conditionem, & scientia media eventus sub tali conditione futuri, conjungere carentiam sui concursûs, quæ conjunctio est implicatoria, alioquin posset Deus suam scientiam falsificare, vel illam à se excludere, & tunc non esset media, sed purè libera. Maj. ergo facilè probatur, quia attentis illis omnibus, quæ se tenent ex parte voluntatis Divinæ, manet voluntas creata absolutè potens ad ponendum consensum, & ad ponendum carentiam consensûs, ut ipsi concedunt: ergo à fortiori manet Deus proximè, & expeditè potens ad ponendum influxum in consensum, & ad ponendum carentiam talis influxus, si considerentur præcisè, quæ se tenent ex parte libertatis Divinæ. Nam suppositio libera Deo nullo modo determinans, aut necessitans voluntatem creatam, & conjungibilis cum consensu, & cum carentia consensûs, à fortiori est conjungibilis cum concursu Dei, & cum carentia concursûs: quia quod est conjungibile cum consensu, & cum carentia consensûs, est conjungibile cum eo, quod identificatur cum consensu, & cum carentia consensûs: atqui concursus Divinus juxta illos adæquatè identificatur cum consensu, & carentia concursûs cum carentia consensûs: ergo quod est conjungibile cum consensu, & cum carentia consensus, est conjungibile cum concursu Dei, & cum carentia talis concursûs.

30. Dices, esse quidem conjungibiles cum illa suppositione à Deo facta, id est, cum conditione purificata, & concursum Dei, & carentiam concursûs; verùm hæc conjunctio à Deo fieri liberè non potest, sed fieri potest à voluntate humana, quæ pro suo nutu & dominio potest determinare, ac necessitare Deum, ut ponat concursum, aut carentiam concursûs. Nescio autem quid proficiat hæc responsio, etsi omnino conformis principiis scientiæ mediæ: ex illa, ni egregiè fallor, assequimur intentum, arguendo sic: cum illa suppositione, prout se tenet ex parte libertatis Divinæ, est conjungibilis, & concursus Dei, & carentia concursûs; & tamen Deus factâ illâ suppositione, & conditione purificatâ, non potest non concurrere, sed necessariò concurrit propter determinationem voluntatis creatæ, quæ determinatio non est Deo libera, sicut concursus Deo liber non est: ergo concurrit necessitatus ex suppositione sibi non libera. Vel aliter, & efficaciùs. Ut Deus necessitetur ad concurrendum, suppositâ liberâ conditionis purificatione, solùm concurrunt scientia media prævidens consensum sub illa conditione futurum, ipsa conditionis purificatio, & voluntas se, & omnipotentiam determinans; sed illa necessitas Dei ad concurrendum provenire non potest ex purificatione conditionis, quam diximus conjungibilem cum concursu Dei, & cum carentia concursûs: ergo provenit, non ex voluntate Dei, sed ex nutu voluntatis creatæ; vel ex hoc, & scientia media; quorum neutrum est suppositio facta à Deo: er-

ergo illa necessitas Dei in concurrendo oritur ex suppositione Deo non libera.

31. Nec dicat: Deus eligens, & purificans illam conditionem se quodammodo determinavit ad concurrendum: nam vel se determinavit absolutè ad concurrendum, vel sub conditione, quòd voluntas velit concurrere. Primum repugnat juxta ipsos libertati; quia cum determinatione absoluta Dei ad consensum non potest in eorum principiis componi potestas voluntatis ad carentiam consensûs. Si secundum, hoc est apertissimè Deum se subjicere creaturæ, cùm relinquat in manu creaturæ, ut ipsa pro suo placito utatur omnipotentiâ. Facultas namque applicandi, & determinandi potentiam ad suos actus, est facultas utendi tali potentiâ; cùm *usus*, juxta *D. Thom.* 1.2. q. 14. art. 1. *sit applicatio rei ad opus*: ergo si voluntati vel ex natura rei, vel ex decreto applicante, additur facultas determinandi omnipotentiam ad influendum in quos voluerit actus, verè utitur omnipotentiâ, veraque datur ex parte omnipotentiæ subjectio respectu voluntatis.

32. Respondent, istam *quasi* subjectionem, & subordinationem arbitrio creato esse solùm ex indulgentia, & benignitate Dei sic volente nobis applicare suam omnipotentiam, ut salvetur libertas. Fundatur ergo tam in ipsa benignitate Dei, quàm in natura liberi arbitrii, adeò ut omninò impossibile sit, voluntatem liberè operari, nisi Omnipotentia Dei, quoad concurrendum cum ipsa, sit illi subjecta? Hoc tamquàm inconcussum propugnat novissimè P. *Araujo* disp.5. de grat. actual. num.471. dicens: *Sciendum secundò, eum, qui alteri offert vires suas in auxilium operis faciendi, non quia ad id teneatur, sed quia liberè vult illum juvare, quotiès alter ejus ope indigeat, in aliquo sensu translatitio, subordinare vires suas alteri, non quidem subjectione servitutis, sed dignationis, & benevolæ libertatis illum juvando, quotiès ad id invitatur. Similiter qui ita alium semper juvare paratus est, potest in aliquo sensu translatitio, vel saltem abusivo dicere se alteri donatas habere vires suas, & facultates, ut illis utatur, quando indigeat, quin per hoc significet translationem dominii in alium, sed tantummodò, ut ostendat concessisse illi usum virium suarum, quando uti velit.* Et num.472. *Nunc ad rem nostram. Creatura liberè operatura habet sibi à Deo oblatum concursum omnipotentiæ indifferentem in actu primo; ita ut ipsa omnipotentia, si libertas humana* SERVANDA SIT, *in eam partem concurrat, ad quam creatura elegerit ex propria determinatione. Ut igitur hæc indifferentia omnipotentiæ determinabilis per arbitrium creaturæ explicetur, utuntur aliqui illis terminis, quamvis cum clausulis minuentibus, creaturam quodammodò, quasi, & quadam appropriatione sibi habere subordinatum omnipotentiæ usum in illam partem, quam non quidem Deus prædeterminaverit, sed voluntas ipsa elegerit. Hæc autem subordinatio non est servitutis, sed dignationis; non significat Deum à se alienare dominium suæ omnipotentiæ, illud in nos trasferendo; sed illius usum ex sua libertate nobis dignanter offerre. Non minùs, quàm si Petrus offerat juvare Paulum ad*

tol-

tollendum aliquod pondus, quod Paulus elegerit; non proinde se, aut vires suas dicendus eidem Paulo subjicere; nec etiam abdicare dominium illarum, & in Paulum transferre. Et potiori jure Deus, qui ita nobiscum concurrit, ut semper suadeat, & sæpè præcipiat actum bonum, & omninò probibeat malum, concurrat tamquàm causa prima, liberrimè, ac dignanter volens servare indemnem libertatem creatam. Hæc ille. Quibus apertè concedit, quòd subordinatio Omnipotentiæ non est *servitutis*, sed *dignationis*: quòd ex sua libertate in nobis Deus transfert Divinæ suæ Omnipotentiæ usum: quòd eo modo efficaciter adjuvat, ac cùm Petrus offert juvare Paulum ad tollendum pondus, quod Paulus elegerit; quia sic liberrimè Deus vult servare indemnem hominis libertatem.

33. Verùm, si hæc omnia benè, & in veritate ponderentur, apparebit Lectori, quàm longè sit à veritate responsio. Primò, dùm asserit, quòd Deus dignatione suâ subjicit nobis usum omnipotentiæ, volens servare indemnem libertatem: rogo, an judicet ille, quòd, etsi modò non daretur, ut tenet ejus schola, possibilis non sit gratia Dei efficax, quâ Deus subjiciat plenè sibi liberum hominis arbitrium, salvâ ejus libertate? Si affirmativè respondeat, agnoscens in Deo possibilem gratiam efficacem, quæ operetur in cordibus hominum, nedum ut faciant, verùm etiam, ut velint salutem illæsâ libertate: ergo gratia se ipsâ efficax non destruit libertatem. Si neget: ergo subjectio illa Omnipotentiæ non est ex libertate Dei, sed ex necessitate, ut salvetur libertas. Secundò, quia solutio minimè salvat supremum, & absolutum Dei dominium, quò Deus dominatione suâ facit creaturam operari, quod ipse vult, ex quo dignatione offerat ei vires suas. Annè potens agnosci valet Deus peccatorem convertere, & aversum à via justitiæ reducere, offerens solùm creaturæ vires, quamvis ex dignatione sua, *si velit se convertere*, & quibus voluntas pro dominio suæ voluntatis potest uti, vel non uti? Quis namquè propugnet, ut ejus utamur exemplo, Petrum, ex quo se offert adjuvare Paulum, habere supremum, & absolutum dominium, supra actionem liberè elicitam à Paulo, & quòd per vires Petro oblatas, agat Paulus quid agere Petrus voluerit, fiatque Paulus ex nolente volens, ex repugnante consentiens? Ergo longè præstat fortitudo, & omnipotentia Dei volentis creaturam operari, ut comparetur cum actione Petri, adjuvante Paulum. Tertiò cùm omnia, quæ Deus operatur in nobis, ea operetur imperio voluntatis, assignet nobis, ubi legitur decretum, quò Deus sic vult ex dignatione, & liberalitate subjicere creaturæ usum suæ omnipotentiæ. Mirum profectò hoc ita prætermissum à SS. Patribus, ut nec verbum quidem exciderit eis, vel in eorum immensis operibus legatur. Sed quis doctrinam hanc ex SS. Patribus haustam credat, aut sibi persuadeat, Deum ex indulgentia, & benignitate nobis verè, & propriè suam omnipotentiam subjicere ad influendum in actus liberos? Quid absurdiùs, vel ineptiùs potest quispiam imaginari, quàm Deum velle ex indulgentia, & benignitate abdicare à se supremum illud dominium, quod

quod habet supra creaturas? Quòd creatura subordinans Deum, creatura non sit; quòd Deus subordinatus creaturæ supremus Dominus non sit; Deus namque creaturæ subordinatus, ille verus Dominus non est, sed Deus chimæricus. Secundò, si potest ex indulgentia abdicare à se supremum illud dominium, & poterit ex benignitate abdicare à se quamcumque aliam perfectionem necessariam, cùm non sit minùs proprium Dei esse supremum Dominum, quàm sit propria ipsius qualibet alia perfectio necessaria. Immò poterit quis impunè asserere, Deum non concurrere, ut supremum Dominum, & ut causam immediatè influentem cum causa secunda in omnes ejus effectus, cùm æquo jure vitare posset absurdum dicendo, hoc facere Deum ex benignitate, & indulgentia, quâ vult arbitrium creatum se solo, & independenter ab ipso operari. Et certè si quæras, quid Divinum esse magis deceat, aut quid minùs sit indecens; nimirum vel tales creaturas condere, quæ postquam conditæ fuerint, Dei operatione non indigeant; vel ita illas extollere, ut Creatoris omnipotentiam sibi subjicere, dum operentur, egeant? Promptissima responsio apud omnes, partium studio postposito, erit: decere magis primum. Nam indigère virtute Dei non auxiliantis, sed se subjicientis, & hanc subjectionem libertati humanæ debentis, quid elatius est; nempe omninò simile servituti, Deo indecentissimæ; nam & servorum operâ indigent Domini. Quòd si primum salvâ fide dici non potest: videant adversarii, quo jure dicetur secundum. Tertiò, quæ non hic involvitur contradictio? Indulgentia & necessitas ex terminis repugnant: quomodò ergo ab ipsis componitur subordinatio ex indulgentia, & benignitate, cum illa absoluta, & omnimoda necessitate, ut omnipotentia quoad operari sit determinabilis, & subordinata creaturæ? Cùm supposita libertate creatâ, ex conceptu, & natura liberi arbitrii, sic necessitetur Deus, apud ipsos, ut non possit aliter in operationem influere!

34. Hoc ut perfectiùs intelligatur, maximè notandum, gratiam aliter acceptam fuisse à Pelagio, aliter accipi à PP. & Theologis: ille enim non aliam priùs agnoscebat gratiam, quàm gratiam creationis, sive quâ conditi sumus, sub qua comprehendebat omnia, quæ creaturis debentur debito infallibili, seu necessitatis; ea nempè, quæ requiruntur ad debitam constitutionem rei, & ut possit proximè elicere suas operationes: unde liberum arbitrium, ut proximè potens operationes suas liberas elicere, ad gratiam creationis pertinere, affirmabat; eò quòd ad Creatorem pertinet constituere hominem in eo statu, in quo possit se movere; alioquin opera Dei, quæ perfecta sunt, in conditione hominis defecissent, siquidem illi non dedisset quidquid ad naturalem illius perfectionem debitum est. PP. autem, & Theologi gratiam accipiunt pro concursu indebito, & pro indebito beneficio, quod nimirùm ex vi creationis non debetur, sed salvâ creatione perfectâ, negari potest.

35. En quomodò subjectio, vel subordinatio Dei ad nos, est ex dignatione Divina, & non ex ipso jure creationis, si à nostra natura exi-

exigeretur, eâ propriissima exigentiâ, quâ natura non naturaliter, & independenter à nova gratia exigit libertatem: nam profectò, eo prorsus jure, quò natura humana exigit sibi dari arbitrium liberùm, exigit sibi dari, quod est de essentia, & natura libertatis: sed independenter à nova gratia, & distincta à gratia creationis, exigit sibi dari liberum arbitrium: ergo & Deum sibi quasi subjici, aut subordinari, si hæc subjectio, & subordinatio ex natura, & conceptu liberi arbitrii auxilio indifferenti instructi provenit. Secundò: perfecta, atque completa causæ secundæ liberæ productio illa est, quæ ipsi tribuit non solùm libertatem radicalem, sed & proximam, quâ liberè, proximè, & expeditè, se ad quodvis extremum possit determinare. Undè causis naturalibus, illarum perfecta, & completa productio, tribuit potentias, & virtutes, quibus in suas possint operationes prorumpere, juxta axioma illud Philosophicum, *qui dat formam, dat consequentia ad formam*: nec aliter productio illa censetur perfecta, & completa. Immò si horum quid defuerit, defectui actionis, & producentis continuò tribuitur; sed creatio causæ secundæ liberæ est perfectissima, & completissima illius productio; cùm sit opus solius Dei absque consortio creaturæ: ergo ad creationem pertinet causam secundam liberam producere, non solùm cum libertate radicali; sed cum libertate proxima & expedita, ut possit se ad quodvis extremum suæ indifferentiæ determinare: sed juxta ipsos libertas proxima, & expedita ex sui natura exigit hanc Dei subjectionem, aut subordinationem libero arbitrio; ergo ex vi solius actionis creativæ, absque alia nova gratia, manet Deus nobis subjectus, & necessitatur, ut sit subordinatus: ergo non ex dignatione, indulgentia, & benignitate, quæ gratiam specialem dicunt, sed ex ipsa natura rei terminantis creationem, manet illi Deus subjectus, & subordinatus. Horrendum mihi paradoxum, quò nihil Deo magis injurium, secundùm meam sententiam, excogitari potest: cùm nihil sit ex ipsis internis Religionis sensibus, magis notum, quàm quòd Deus sit supremus creaturæ dominus liberè operantis. Nihilominùs me, sensumque meum, sapientioribus submitto.

36. Hæc sanè mehercle constant, & ita constant, ut si quis rem expendere attentiùs secum velit, rationem ipsam ipsum convincere posse arbitrer. Sed ut videatur, quòd non solùm usus illius vocis *subordinatio*, *subjectio*, laxiorem hanc notionem repudiat, sed quòd ex terminis illa omnipotentiæ determinatio maximis ita implicatur difficultatibus, ut penitus inintelligibilis sit, ipsam ampliùs ad examen vocamus. Impossibile namque est, Omnipotentiam Divinam à nostra voluntate determinari, cùm nec sit determinabilis objectivè, nec subjectivè. Primùm impossibile dixi; solùm namquè potentia cognoscitiva, aut volitiva, objectivè necessitari potest: cùm potentia alterius generis non respiciat objectum, sed effectum, cujus est productiva, & quæ determinari non potest ad productionem effectus per ipsum effectum, ante cujus existentiam, pro priori à quo, supponitur determinata: & omnipotentia apud ipsos, nec est volitiva, nec cognoscitiva, cùm

co-

cognitio, & volitio sint immanentes formaliter, actio verò omnipotentiæ apud ipsos formaliter transiens.

37. Repugnantia verò, & contradictio determinationis subjectivè deducitur ex Angel. Præceptore 1. 2. q.9. art.1. de motivo voluntatis: ubi assignans ea, quæ possunt voluntatem movere, ait: *Indiget igitur movente quantùm ad duo, scilicet quantùm ad exercitium, vel usum actûs, & quantùm ad determinationem actûs, quorum primum est ex parte subjecti; quod quandoque invenitur agens, quandoque non agens: aliud autem est ex parte objecti secundùm quod specificatur actus, motio autem ipsius subjecti est ex agente aliquo.* Ex quibus sequens formatur discursus: Omnipotentia non solùm est indifferens ad hanc, vel illam speciem actûs, id est non solùm est indifferens, ut concurrat ad amorem, & odium cum voluntate, quæ est indifferentia ex parte objecti, sed est indifferens quoad exercitium, vel usum actûs, quæ est indifferentia subjectiva, sivè ex parte principii, (liceat nunc claritatis gratia ita appellare illam indifferentiam, quam intelligimus in actu libero Dei, determinabilem per secundariam terminationem) Ergo ut in exercitio concurrat, debet auferri illa indifferentia subjectiva; si enim ab indifferenti, ut indifferenti non procedit actio, nec ab omnipotentia sub illa indifferentia subjectiva potest esse concursus: ergo, ut determinatè concurrat, auferenda est illa indifferentia subjectiva, vel à voluntate Divina, vel à voluntate creata; primum negatur ab ipsis, secundum falsitatis convincit argumentum factum; quia hæc indifferentia removeri debet per aliquid, saltem ex nostro modo concipiendi, afficiens potentiam, à qua tollitur indifferentia; sed non per actum voluntatis creatæ existentem, qui, pro priori ad suam existentiam, supponit potentiam determinatam, nec per ipsum, ut est effectus producibilis, vel quia ut producibilis non existit; vel quia prout sic se ipsum causaret, & produceret: cùm principium determinans potentiam ad productionem effectûs, & productionem, & effectum illius causet, & producat: ergo subjectivè determinari non potest à voluntate creata.

38. Respondent, quòd etsi ab indifferente Indifferentiâ incompletionis non sit actio, benè tamen ab indifferenti indifferentiâ dominii. Ita P. *Marin* tract. 3. dis. 5. sect. 4. num. 13. Sed contrà stat argumentum factum: Potentia indifferens indifferentiâ dominii, & potestatis ad actum, & omissionem, cum neutro illorum determinatè connectitur, sed ad quodlibet eorum indifferenter se habet; ergò ut determinatè concurrat ad actum præ omissione, debet ab illa auferri hæc indifferentia, à se, vel ab alio. Rem explico, & ponatur casus, quo voluntati Divinæ proponatur, ut conveniens, Petro conferri auxilium A., sub quo prævisus est consentire: hoc auxilio collato, Petrus est constitutus in actu primo proximo, & expedito ad consentiendum; sed ita dominus actûs, & omissionis, ut tantùm pro suo libito ponat actum. Est itaquè pro signo actûs primi ità indifferens, ut pro illo signo, nec intelligatur conjunctus cum consensu, nec cum omissione;

in signo autem sequenti, jam intelligitur conjunctus cum consensu, ac proinde determinatè consentiens. Hæc eadem indifferentia pro primo signo reperitur in omnipotentia, quia non intelligitur ista subjectivè, sivè potiùs effectivè influens, seu concurrens actu cum voluntate ad consensum, sed quantum est ex se potens influere ad consensum, & potens non influere. Ex quo fit argumentum. Voluntas, ut sic indifferens, & indeterminata, non potest influere, conjungendo illam indifferentiam, & indeterminationem ad concurrendum, vel non concurrendum, cum ipso concursu: alioquin simul concurreret, & non concurreret: ergo, ut determinatè concurrat, auferri debet illa indifferentia subjectiva: sed omnipotentia pro illo signo est & intelligitur indifferens indifferentiâ subjectivâ ad concurrendum, & non concurrendum: ergo debet per aliquid auferri, sive illud sit procedens à Deo, sive per aliquid aliud præter determinationem objectivam.

39. Explicatur iterum. Pro priori ad signum, quo Deus decrevit producere mundum, intelligitur Deus proximè potens producere, & non producere, atque adeò indifferens indifferentiâ dominii & potestatis, & pro illo priori, cum fundamento, & verè intelligitur nec producens, nec non producens præcisivè; ità ut, si sub illa indifferentia maneret, mundus non existeret. Quæ tamen indifferentia tollitur decreto Dei, quo ad productionem universi applicavit omnipotentiam: sed omnipotentia non minùs est subjectivè indifferens ad concurrendum, vel non concurrendum cum voluntate, etsi hæc indifferentia non sit indifferentia dominii proximi, & immediati: ergo priùs tolli debet hæc indifferentia subjectiva, ut determinatè concurrat.

40. Dices cum P. *Marin* loco citato, quòd talis indifferentia subjectiva determinatur à Deo per decretum, quo applicavit omnipotentiam: undè decretum applicativum, & ipsa omnipotentia cum voluntate activè concurrit in determinationem: decretum applicativum determinans solùm activè inadæquatè, quia activè concurrit in determinationem, non tamen formaliter immediatè determinat, quia non est connexum cum determinatione: nec denominativè, quia non est principium volitivum, cui imputetur determinatio ad unum, potiùs quàm ad aliud.

41. Sed contrà est, quia subjectiva illa indifferentia tolli non potest, nisi vel per actum elicitum ab operante, ut contrarii judicant auferri indifferentiam nostræ voluntatis, nempè per proprium actum, omni alio determinante excluso, vel per aliquid receptum ab alio prædeterminante, ut asserunt Thomistæ; sed nec primo, nec secundo modo voluntas nostra potest determinare formaliter immediatè, aut denominativè voluntatem Divinam: non quidem primo; quia voluntas creata non est Divina; non secundo, quia mutaretur Divina omnipotentia: ergo nullo modo est formaliter & immediatè determinabilis omnipotentia à voluntate creata. Secundò. Complexum ex decreto, & omnipotentia est indifferens juxta illos ad consensum, & ad carentiam consensûs, cùm sit conjungibile cum consensu, & cum carentia consensûs, alioquin non subsisteret libertas, ut illi clamant: ergo decretum applicativum, etsi

etsi activè concurrat in determinationem voluntatis, non tamen activè adhuc inadæquatè determinat ipsam voluntatem: ergo tàm actus noster liber, quàm concursus Dei ad illum in nostræ voluntatis determinationem apud ipsos resolvi debet, quòd tàm impossibile est, quàm quòd actus voluntatis creatæ sit actus voluntatis Divinæ. Tertiò, quia juxtà solutionem, licèt decretum illud activè concurrat in determinationem, non tamen formaliter immediatè determinat: si ergo inquiritur, cur Deus, & voluntas, cùm sint indifferentes influere in amorem, & odium, influant determinatè in amorem, fatetur solutio, quòd voluntas creata est, quæ se ipsam, & Deum ad amorem potiùs, quàm ad odium determinavit: est enim, ut inquit P. *Suarez* lib. de concurs. Dei cap. 15. *Prima suæ determinationis radix, nec in aliam priorem reducibilis.* Ergo verificari debet, quòd Creatura faceret, quod Deus faceret, non tamen Deus, quod Creatura faceret. Etsi enim Deus contulerit auxilium illud intuitu actûs boni, & pro actibus supernaturalibus conferatur illa vocatio prævia, & ulteriùs tribuat auxilia congrua, quibus nos facturos prævidit; semper verum est, quòd Deus est omninò indifferens, & quòd nos sub omnimoda relinquat indifferentia ad benè, vel malè operandum. Quomodo ergo dici potest, quòd Deus facit, ut faciamus? Cùm non tollatur à Deo per *facere* indifferentia ad faciendum, vel non faciendum; cùm omnibus tàm facientibus, quàm non facientibus, illa eadem præcisa præstet auxilia. Immo etiam cum illa inclinatione morali Deì, & ad bonum suasione, quàm ipsi inefficacem agnoscunt, potiùs de Creatura verificari debet, quòd facit, ut Deus faciat, quàm de Deo respectu Creaturæ. Deus namque per vocationem illam antecedentem solùm moraliter movet nostram voluntatem, relinquendo in ipsa omnimodam indifferentiam ad utrumlibet extremum suæ libertatis; è contrà verò creata voluntas ità physicè, & infallibiliter determinat Deum ad actum liberum amoris, quòd positâ determinatione ex parte voluntatis creatæ, Deus, nec de potentia absoluta, possit non concurrere, ut ipsi fatentur. Ad quid ergo recursus ad auxilium congruum? Cùm auxilii congruitas ad scientiam mediam consequatur, & ita ad determinationem conditionatam nostræ voluntatis, quæ se, & omnipotentiam determinat ad agendum: ergo auxilium congruum non alitèr advenire potest, nisi ipsâ voluntate pro priori determinante, & faciente: ergo faceret voluntas, quod Deus faceret, non tamen Deus, quod voluntas faceret, quod an absolutè concedi possit, ipsi videant, dicente Scripturâ Psalm. 58. *Misericordia ejus præveniet me.* Et *Ezech.* 36. vers. 27. *Faciam, ut in justificationibus meis ambuletis, & mandata mea custodiatis.* Et ad *Rom.* 9. *Non est volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.* Supra quæ verba inquit M. P. *August.* in Enchiridio cap. 13. & etiam Epist. 2. ad *Bonifac.* cap. 9. *Avertat ergo Deus hanc dementiam à cordibus nostris, ut in donis ejus nos priores faciamus, posteriorem ipsum, quoniàm misericordia ejus prævenit me.* Et in lib. de prædest. Sanctor. cap. 10. *Si faciunt homines bona, quæ pertinent ad colendum Deum, ipse facit,*

ut illi faciant, non illi faciunt, ut ipse faciat. Quæ veritas definita est in *Concilio Arausicano* 2. can. 9. ibi: *Quoties benè aliquid facimus, Deus in nobis atque nobiscum, ut operemur, operatur.* Undè oppositam sententiam, ut errorem Semipelagianorum retulit *Sanctus Prosper* in Epist. ad *S. Augustinum*, ubi sic dicit: *Unde quia in istis Pelagianæ pravitatis reliquiis non mediocris virulentiæ fibra nutritur, si principium salutis malè in homine collocatur: si Divinæ voluntati impiè voluntas humana præferatur, ut ideò quis adjuvetur, quia voluit; non ideo quia adjuvatur, velit.* Quam sententiam & ipse cap. 9. contra Collatorem efficacissimè impugnat. Cui maximè consentit *D. Hieronymus* in Epist. ad *Ctesiphontem* cap. 3. sic *Pelagium* arguens: *Fraudulenter prætendis, ut Dei gratiam ad conditionem hominis referas, & non in singulis operibus, auxilium Dei requiras. Injuriam tibi fieri reputas, & destrui arbitrii libertatem, si ad Deum semper auctorem recurras, si ex illius pendeas voluntate, & dicas: oculi mei semper ad Dominum, quoniàm ipse evellet de laqueo pedes meos? Undè & audes linguá proferre temerariá, unumquemque arbitrio suo regi? Si suo arbitrio regitur, ubi est auxilium Dei?* Et quidem satis mirari non possum Auctores oppositos, qui Deum prædeterminare Creaturam impossibile putant; Creaturam verò prædeterminare Deùm necessarium. Quasi facilius sit, Deum prædeterminatum à Creatura, & sub ejus potestate libertatem amittere; quàm Deum prædeterminando creaturam, sub Divino dominio constitutam, libertatem ejus conservare. Absolutè dominium propriarum actionum usque adeò creaturæ attribuunt, ut Deus in illis dominium actionis non habeat; ac subindè dominium actionis habere putant creaturam in Dei operationibus, in quibus non habet ejusmodi dominium ipse Deus. Tali enim necessitate juxta illos constringitur, ut aut creaturas liberas conservare nequeat; aut si conservet, actionum suarum potestatem, in illas transferens, amittat. Ignorantiam fateor, hoc mihi intellectu difficillimum, qui nec Theologiam illam possum capere, nec fontes illius invenire. Nam & Scripturæ Sacræ, & quotidianæ orationes Ecclesiæ, quibus firmissimè adhærent doctrinæ Sanctorum, docent nos clamare ad Dominum, ut adjuvet, faciat, operetur in nobis velle, & perficere, nunquàm autem, ut subjiciat nobis omnipotentiam suam, aut ejus virtutem nostro arbitrio relinquat. Quinimò (quàmvis aliud non obstaret) magnæ præsumptionis esset petere à Domino, ut nobis suam subordinaret potentiam, sperantes nos illâ benè usuros. Nam qui sufficientes non sumus ex nobis, quasi ex nobis benè cogitare: quomodò sufficientes erimus à nobis, quasi ex nobis benè determinare, & benè uti? Quid namque tàm superbum, quid tàm indignum, ac ingratum, quàm ab illo nolle determinari, à quo ipsum vivere, & agere accepimus? Quarè præclarè *Innocentius I.* in Epist. ad Episcop. Carthagin. *Ergo eris tibi in providendo præstantior, quàm potest is esse, qui te ut esses, effecit. Et cùm te putas ei debere, quod vivis; quomodò te non putas illi debere, quòd quotidianam ejus consequendo gratiam, taliter vivis?*

§. III.

§. III.

Praenotantur quaedam animadversione digna ex Ortizio, ejusque placitum recensetur.

42. Distinguit *Ortizius* part. 3. punct. 7. num. 93. in fine duplex adjuvandi munus, scilicet in actu primo, & in actu secundo, his verbis: *Undè claritatis gratiâ distingui solet munus adjuvandi in actu primo, & munus adjuvandi in actu secundo, ita ut primum sit adjuvare confortando potentiam; secundum verò sit adjuvare ad eliciendum actum: & utrumque junxit D. Augustinus lib. 2. de merit. & remiss. peccator. cap. 17. ibi: Ut autem innotescat, quod latebat, & suave fiat, quod non delectabat, gratia Dei est, quae hominum juvat voluntates, quâ, ut non adjuventur, in ipsis ibidem causa est, non in Deo. Ubi manifestè distinguitur duplex juvamen, scilicet alterum, quod penès Deum est, & quò juventur omnium voluntates, aliàs infirmae: alterum verò juvamen, quô juvari, & non juvari in manu hominis est. Quia nempè juvamen in actu primo solius Dei est. Juvamen verò in effectu, & in exercitio utend. virtutis juvamine, est in manu creaturae.* Haec expositio omninò, ac prorsus aliena est à mente S. P. *Augustini.* Ubinam S. P. dixit esse in manu hominis habere, vel non habere gratiam, sive uti, vel non uti gratiâ? Certè hoc erui deberet ex hoc loco, quò utitur adversarius. Atqui, licèt dicat S. *Augustinus*, *in ipsis*, scilicèt hominibus, *ut non adjuventur, causa est, non in Deo*, nusquam tamen dicit, in hominibus esse, ut adjuventur à Deo: quorsum ergo dicit *Ortizius*, juxtà *Augustinum*, in manu creaturae esse juvamen, *quô juvari, & non juvari est in manu creaturae?* Aliud planè est dicere, in manu creaturae esse, ut non juvetur; aliud, in manu creaturae esse, ut juvetur, vel non juvetur. Primum dicit *Augustinus*. Secundum contra mentem *Augustini* firmat Ortizius; quinimò contra D. *Thomam* quodlib. 1. art. 7. ad 2. dicentem: *Ex Deo est ut homo se ad gratiam praeparet; sed quod gratiâ careat, non habet causam à Deo, sed ab homine, secundùm illud Oseae 13. Perditio tua Israel; tantummodò ex me auxilium tuum.* Igitur secundùm utrumque S. Doctorem, quòd homo habeat gratiam, vel eâ utatur ad operationem supernaturalem, ex Deo est, non ex homine: quòd verò non habeat gratiam operationis, vel eâ non utatur, sed ab ea deficiat, hoc est hominis.

43. Hoc est, quod definit Concilium Tridentinum Sess. 6. Can. 6. *Si quis dixerit non esse in potestate hominis vias suas malas facere.* Non dicit Concilium in potestate hominis esse vias suas bonas facere: & tamen *Ortizius* asserit aequè in potestate hominis esse facere vias suas bonas, sicut & malas; nam, juxta ipsum, una, & eadem entitas gratiae est, quae dicitur excitans & adjuvans. Ut excitans confortat potentiam, eamque ultimò complet in actu primo; atque sic considerata *penès Deum est, seu solius Dei est*: sed sic nondum operatur, sed solùm homi-

minem potentem facit ad operandum: ut adjuvans, influit in actu secundo in operationem, *sicque est in manu creaturæ*. Cùm ergo viæ hominis sint opera ejus bona, aut mala; sequitur, juxta *Ortizium*, æquè in hominis manu esse vias suas bonas facere, ac malas: sive habere gratiam auxiliantem, vel eam non habere; cùm tamen *Concilium Tridentinum*, licèt definiat homines posse vias suas malas facere, negat positivè eum posse vias suas bonas facere: & S. *Augustinus*, etsi dicat: *Ut non adjuventur, in ipsis*, hominibus, *causa est, non in Deo*, nusquam tamen dicit, in hominis potestate esse, ut ab eo adjuvetur. Quo tamen non obstante, apertè asserit *Ortizius*: *juvari verò in effectu, & in exercitio, utendo virtutis juvamine, est in manu creaturæ*. Cùmque ipsi una, & eadem entitas gratiæ, secundùm diversa officia, dicatur excitans, & adjuvans, & secundùm quod adjuvans est, sit in manu creaturæ, seu liberi arbitrii; sequitur in manu hominis esse, seu liberi arbitrii habere gratiam adjuvantem, vel non habere.

44. Siste hìc paulisper Lector, ac considera, qualiter Auctor ille spontè fateatur, quòd alibi in Auctore Examinis Theologici reprehendit. Sic namque pag. 19. num. 26. contra laudatum Auctorem insurgit. *Siste parumper Lector in loco animadversione dignissimo: quietus enim animo, nec lædendi cupido jus suum cuique tribuere statuo. Nam hic error, quòd gratia Jesuitica sit* VERSATILIS, *non inventus, sed cooptatus solùm est ab Auctore examinis; at originem ducit ex Serrio, & Gravesonio, ubi legi has voces non sine horrore. Talis ergo propositio non traditur à Jesuitis, quæ, si diceretur, mihi apparet digna censurâ malesonantis, & proxima errori. Ratio est brevis, at vera. Quia licèt, nimirum, sano sensu donari queat; tamen statim præ se fert non unum sensum tantum, sed duplicem sensum hæreticum: nempè alterum de gratiâ versatili: id enim sonat gratiam æquè vertibilem ad bonum, & malum, & gratiam æquè servientem ad operandum, & non operandum, quæ conditio gratiæ abominabilis est, & execranda: cùm gratia de se solùm sit virtus positiva ad bonum, & non omissiva boni. Alterum, quâ parte dicitur donari ad nutum creaturæ: id enim est apertissimè Pelagianum, ac si opera nostra ex solo libero arbitrio gratiam sibi reportarent*. Vide hìc, qualiter Auctor ille propriam sententiam proterat. Superiùs dixerat: *Juvari in effectu, & in exercitio, utendo virtutis juvamine, est in manu creaturæ*. Si hoc non significet in manu hominis esse uti, vel non uti gratiâ sibi à Deo datâ, nihil significat: & tamen fatetur ipse *gratiam æquè servientem esse ad operandum, & non operandum*, abominabilem esse, & execrandam. Dicetnè fortè aliud esse, *gratiam æquè servientem esse ad operandum, & non operandum*, aliud: *liberum arbitrium, posse gratiâ uti, vel non uti?* Hoc certè dicere omninò debebit, sed ad nihil hoc servit, quandoquidem nullus hucusque fuerit, nè hæreticus quidem, qui dixerit gratiam æquè servientem esse ad operandum, & non operandum, fuerint tamen qui dixerint gratiam versatilem esse, hoc sensu, quòd possit homo eâ uti, vel non uti. Quarè mirùm profectò est, quòd hic Auctor tantoperè

irâ

irâ accensus fuerit in Auctorem Examinis Theologici, eò præcisè titulò, quòd dixerit gratiam Jesuiticam esse versatilem; quo loquendi modo non intendebat *Hozius* dicere, secundùm Jesuitas *gratiam æquè vertibilem ad bonum, & malum*; quia sciebat, quòd juxta eos voluntas creata posset quidem determinare Deum ad concurrendum ad malum, sicut ad bonum; nec inscius erat, quòd concursus Dei ad malum non diceretur à Jesuitis gratia: undè solùm videtur voluisse significare, quòd juxtà ipsos in voluntate hominis esset positus liber usus, & non usus gratiæ; & quo posito, videtur satis, quòd gratia est versatilis ex sequenti discursu. Fuerunt aliqui admittentes gratiam, quæ meritò dicta est à SS. *Augustino*, & *Prospero* versatilis, seu pedissequa voluntatis: sed nullus fuit unquam, qui dixerit gratiam *æquè vertibilem esse ad bonum, & malum, & æquè servientem ad operandum, & non operandum*; fuerunt tamen aliqui dicentes gratiæ usum positum esse in potestate liberi arbitrii; ergo non idem est, *gratiam esse versatilem, ac esse æquè vertibilem ad bonum, & malum, & æquè servientem ad operandum, & non operandum*. Quòd si reponat fuisse, qui hoc ultimum assererent, incumbit illi, ut dicat, quinam isti fuerint; quos nisi assignaverit, non immeritò dici potest illos admittere gratiam versatilem, qui dicunt, in libertate hominis positum esse gratiâ uti, vel non uti.

45. Hoc autem Auctor Caducæi fatetur loco non uno. Ad manum est num. 85. 3. part. punct. 6. ubi sic loquitur: *Possunt nobis sufficì vires Dei modò ordinario, & communi præparativo nostræ voluntatis non solùm ad piè, sed etiam ad meritoriè operandum: itaut relinquatur* (nota benè) *voluntati liber usus, vel non usus gratiæ Dei, in quo stat ratio meriti, aut demeriti; & similiter Deus relinquat suo generali simultaneo concursui concurrere, vel secùs suo supernaturali concursu ad actum salutarem, prout ita exegerit determinatio libera creaturæ*. Et primò quidem rogo, an aliquid amplius, quàm hic ex Ortizio attulimus, voluerint significare AA. illi docentes: *Deus donat nobis suam omnipotentiam, ut eâ utamur, sicut aliquis donat villam, vel librum*: & iterum: *Deus subjicit nobis omnipotentiam suam?* Si nihil plus significare hi AA. voluerint, quàm Auctor Caducæi: ergo hic æquè damnatus est, ac illi. Si dicti Auctores aliquid ampliùs significare intenderint, quàm *Ortizius*, hoc aliud esse non potest, quàm sensus ab *Ortizio* tantoperè abominatus, de quo suprà. Igitur aliqui Jesuitæ fuerunt docentes eas propositiones, quas *Hozius* ipsis attribuit, & in quas ita vehementer invehitur *Ortizius*, ut non dubitet eas vocare *dignas censurâ malesonantium, & errori proximarum*. Secundò observatione dignum est, quòd non velit *Ortizius*, quòd gratia Jesuitica dicatur *collata ad nutum creaturæ*, ita expresse pag. 23. num. 23.; & tamen hìc expressè asserit, quòd relinquitur *voluntati liber usus, vel non usus gratiæ Dei, & similiter, quòd Deus relinquat suo generali simultaneo concursui concurrere, vel secùs, suo supernaturali concursu ad actum salutarem, prout ita exegerit determinatio libera creaturæ*. Enimverò

si Deus

si Deus concurrit concursu suo generali, vel supernaturali, prout exegerit determinatio libera creaturæ, nonnè dici potest Deum conferre concursum supernaturalem, idest gratiam ad nutum creaturæ? Tertiò, prætendit Auctor iste gratiam esse efficacem, prout venit à Deo *in actu primo*, ita pag. 11. num. 21. Fatetur insuper gratiam, quam statuunt Jesuitæ, esse ab intrinseco indifferentem; solùm rogat, nè eam gratiam ab intrinseco indifferentem vocet aliquis *versatilem, collatamque ad nutum creaturæ*, ita pag. 24. num. 23. Morem hìc ei libenter gerere volo. Sed dicat, amabo, quò nomine donari possit gratia hæc ab intrinseco indifferens? Non illa est dux voluntatis in opere salutari, & meritorio, pro qua gratiæ prerogativa Thomistæ semper pugnaverunt, & porrò pugnant: non illam esse pedissequam concedet ille: superest ergo, ut illa ejus gratia ab intrinseco indifferens dicatur comes voluntatis, licèt certo modo præveniat voluntatem; quod idem est, ac dicere, quòd illa est ita versatilis, ac ipsa voluntas. Sed quoniàm hoc facilè deprehenditur, non est pluribus refutandum.

DUBIUM II.

Utrùm libertas nostra essentialiter includat subjectionem, & subordinationem Deo?

§. I.

Pars affirmativa statuitur.

1. HÆc Conclusio non tàm erat probanda, quàm ex præcedenti Dubio deducenda. Verùm quia juxta legem contrariorum ad invicem opposita magis elucescunt, visum nobis est post probatam repugnantiam concursus Dei à Creatura determinabilis, eamdem creaturæ subjectionem ampliùs confirmare, ut meliùs Sapiens inter utrumque consultet, ac judicet. Firmatur ergo primò assertum nostrum variis Sacræ Scripturæ testimoniis. Ex illo Psalm. 32. *De cælo prospexit Dominus, vidit omnes filios hominum. Qui finxit sigillatim corda eorum, qui intelligit omnia opera eorum.* Ex quibus verbis argumentum ducit S. *Augustinus* lib. 5. de Genes. ad Litter. cap. 22. omnes actus humanos dominio Dei esse subjectos. Constat id ipsum ex illo *Hieremiæ* 10. *Non est hominis via ejus, nec viri, ut dirigat gressus suos.* Et Proverb. 16. *Domini est dirigere gressus hominis.* Et 20. *A Domino diriguntur gressus viri.* Et Psalm. 30. *In manibus tuis sortes meæ.* In quibus satis elucescit supremum Dei dominium super actiones liberas hominum. Quarè voluntas, & actiones hominum in Dei manu, potestate, ac dispositione esse, dicitur Proverb. 21. *Cor Regis in manu Domini, quocumquè voluerit, inclinabit illud.* Quod

Quod alibi Scriptura replicat de cordibus Principum in Dei manu positis, ut *Esdræ* 6., *Job* 22., *Isaiæ* 10., *Exod* 7., & aliis innumeris in locis: & maximè *Ezechiel.* 36. *Auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum. Et spiritum meum ponam in medio vestri: & faciam, ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea custodiatis, & operemini*: nempè gratiâ illâ, quâ Deus efficaciam præbet agendi, & cooperandi, & facit ut voluntas velit servare mandata: quibus supremum, & absolutum Dei dominium satis ostenditur.

2. Non minùs efficaciter id fit perspicuum ex aliis Sacræ Scripturæ testimoniis. Lib.2.Paral.cap.30.v.12.13.& 14.legitur:*In Juda verò facta est manus Domini, ut daret eis cor unum, ut facerent juxta præceptum Regis, & Principum verbum Domini. Congregatique sunt in Jerusalem populi multi, ut facerent solemnitatem Azymorum in mense secundo: & surgentes destruxerunt, quæ erant in Jerusalem, atque universa, in quibus Idolis adolebatur incensum*. Hìc magnificè resplendet Dei supremum dominium. Non populus ad Idola destruenda, quæ priùs colebat, erat dispositus. Cor ejus rectum non erat coram Domino. Fecit tamen Deus, ut ambularet in mandatis Regis. Abstulit ab eo cor lapideum; quia nempè cor ejus erat in manu Dei omnipotentis; & quocumquè vult, inclinat illud victrix Dei gratia, quæ inclinans cor ad consensum, non à consensu habet efficaciam, sed potiùs consensus, ut facerent juxta præceptum Regis, qui Deum Patrem suorum coli volebat, ab ipsa gratiæ efficacia, provenit.

3. Indicant etiam satis efficaciter assertionem nostram, quæ habentur in lib. *Esther* cap. 13., ubi num. 9. sic legitur: *Mardochæus deprecatus est Dominum, memor omnium operum ejus, & dixit: Domine, Domine Rex Omnipotens, in ditione enim tua cuncta sunt posita, & non est, qui possit tuæ resistere voluntati, si decreveris salvare Israel.* Et vers. 17. *Exaudi deprecationem meam, & propitius esto sorti & funiculo tuo, & converte luctum nostrum in gaudium, ut viventes laudemus nomen tuum Domine, & ne claudas ora te canentium.* Hìc *Mardochæus* ad Dominum Omnipotentem recurrit, cujus virtutem, & imperium confitetur, & cujus potestati nullus potest resistere, ut populum Judaicum liberet à periculo imminentis mortis, & populus tristitiâ oppressus citò præ gaudio in Domino exultet. Rogabo illicò: Quò pacto hæc verificari possunt, nisi agnoscatur suprema absoluta, & electiva potestas supra voluntates hominum, quoad eorum actus liberos, proveniens ex omnipotentissimo Dei dominio inclinandi corda humana, quò voluerit, ex determinatione voluntatis Divinæ, secundùm quam operatur: ergo cùm omnis potestas electiva sit dominativa, datur in Deo vera dominativa potestas inclinandi voluntates hominum, quò voluerit. Hæc adeò perspicua sunt ex Sacris Litteris, ut probari ampliùs non debeant.

4. Transeo ad S.*Augustinum*, qui apertissimè prædicat hoc supremum Dei dominium super corda hominum. Audiendus S. Doctor lib. de grat. & lib. arbitr. cap. 20. *Nisi quia Deus dominatur voluntatibus* ho-

hominum, & quos vult, in formidinem convertit. Id ipsum repetit de correp. & grat. cap. 12. dicens: *Illas in sua potestate habet*. Et de prædest. Sanctor. cap. 20. *Cùm Deus vult fieri, quod nonnisi volentibus hominibus oportet fieri, inclinari eorum corda, ut hoc velint, eo scilicèt inclinante, qui in nobis mirabili modo, & ineffabili operatur & velle*. Sic etiam lib. de grat. Christi cap. 22. Et lib. 1. contra duas Epistolas Pelagii cap. 20. Et lib. 2. oper. imperf. num. 11. his præclarissimis verbis: *Sed nedùm voluntates operatur in mentibus hominum, sed eas operatur, ut volentes ex nolentibus fiant: non ut nolentes credant, quod absurdissimè dicitur; sed ut volentes ex nolentibus fiant*. Quod iterùm docuit ibi lib. 6. num. 10. dicens: *Quis enim nescit neminem credere nisi libero voluntatis arbitrio? Sed paratur voluntas à Domino: nec omninò eruitur à servitute humana suis meritis debita, nisi quando per gratuitam gratiam paratur à Domino*. Si ergo hæc est mirabilis potestas gratiæ in cordibus hominum; si voluntates, quò voluerit, facit Deus inclinari, quomodò negari potest, quòd Deus dominatur in cordibus hominum, & quòd Deo creatura in actu libero est immediatè subjecta? *Adeo nè liberi esse volunt*, dicit *Augustinus* de Spir. & Litter. cap. 3., *ut nec Deum velint habere Dominum*.

5. Sed notandus est maximè locus alter S. *Augustini* ex lib. 8. de Genes. ad Litt. cap. 11. num. 22. Observat S. Doctor, quòd Scriptura Sacra veram rerum existentium productionis causam aperiens in principio libri Genesis, solùm dicit, *Creavit Deus cœlum, & terram*. Deum dicit, non Dominum vocat, nisi cap. 2. verf. 15. dicens: *Et sumpsit Dominus Deus hominem, quem fecit, & posuit eum in paradiso operari eum, & custodire*. An non supradictarum creaturarum cœli, & terræ, Angelorum, & omnium, quæ creaverat, erat Dominus? Cur ergo, inquit S. Doctor, *nusquàm positum est, Dominus Deus; sed tantummodò, Deus: nunc verò ubi ad id ventum est, ut hominem in paradiso constitueret, eumque per præceptum operaretur, & custodiret, ita Scriptura locuta est. Et sumpsit Dominus Deus hominem &c.* Cui sibi respondet *Augustinus*: *Non quòd supradictarum creaturarum Dominus non esset Deus, sed quia hoc nec propter Angelos, nec propter alia, quæ creata sunt, sed propter hominem scribebatur, ad eum admonendum, quantùm ei expediat habere Dominum Deum, hoc est, sub ejus dominatione obedienter vivere, quàm licentiosè abuti propriâ potestate, nusquàm hoc priùs ponere voluit, nisi ubi perventum est ad eum in paradiso collocandum, operandum, & custodiendum: ut non diceret, sicut & cætera omnia superiùs, & sumpsit Deus hominem, quem fecit, sed diceret, & sumpsit Dominus Deus hominem, quem fecit, & posuit eum in paradiso operari eum, ut justus esset, & custodire, ut tutus esset, ipsâ utique dominatione suâ, quæ non est illi, sed nobis utilis. Ille quippe nostrâ servitute non indiget, nos verò dominatione illius indigemus, ut operetur, & custodiat nos: & ideò verus solus est Dominus, quia non illi ad suam, sed ad nostram utilitatem, salutemque servimus. Nam si nobis indigeret, eo ipso non verus Dominus esset,*

cùm

cùm per nos ejus adjuvaretur necessitas, sub qua & ipse serviret. Liber erat *Adam* in paradiso constitutus. Data ei erat gratia possibilitatis, ut posset esse justus. At non de possibilitate, sed de actione, seu conversione in Deum hic est sermo, ut exprimunt adducta verba, *ut justus esset, & custodire, ut tutus esset*: & quæ leguntur cap. sequenti num. 25. *Sed tota ejus actio bona est converti ad eum, à quo factus est, & ab eo justus, pius, sapiens, beatusque semper fieri.* In quo sanè perfectissimè elucet supremum, atque absolutum super actus nostros Dei dominium. Non victrix esset Dei gratia indifferens, cui voluntas posset resistere, potiùsque Deus esset serviens, & non dominans, qui solùm concurreret gratiâ à libero Adami arbitrio determinatâ, & non ut determinans. Cùm tamen *Augustinus* perfectissimam Dei dominationem necessariam esse affirmet, *ut justus esset, & tutus esset, ipsâ utique dominatione suâ.* Quarè concludit cap. 12. dicens: *Eo quippe ipso cùm ab illo non discedit, ejus ipse præsentiâ justificatur, & illuminatur, & beatificatur, operante, & custodiente Deo, dùm obedienti, subjectoque dominatur.*

6. Secundum Conclusionis fundamentum promovetur ex *Apocal.* vers. 16. ubi Deus vocatur *Rex Regum, & Dominus Dominantium.* En ubi Deus dicitur Dominus creaturæ, ut actu dominantis, quod stare non potest cum carentia subordinationis in creatura, ut actu dominante supra suum actum liberum. Dominium namque duo dicit ex terminis in dominante; superioritatem, & facultatem utendi re, cujus habet dominium, & talem quidem, ut si dominium sit supremi dominantis, à nullo impediri valeat. In re verò, cujus habet dominium, inferioritatem, & subjectionem talem importat, ut dominium habenti nullo jure refragari valeat. Ergò si in adducto Sacræ Scripturæ testimonio Deus dicitur habere dominium (quod necessariò debet adstrui supremum) supra dominium nostrum, quod continetur sub dominio Dei: sanè & in Deo debet agnosci facultas talis utendi dominio nostro, ut ei non possimus refragari, & in nobis subjectio talis, ut ipsi pro libito nos subtrahere non valeamus. Quomodò namque Deus erit ex natura sua Dominus Dominantium, si dominium creatum non est ex natura sua Deo subjectum, & subordinatum? Sicut enim ex terminis implicat, Deum esse ex natura sua causam causarum, & quòd sit aliqua causa distincta à Deo, cujus Deus non sit causa: ità & contradictionem involvit, Deum esse ex natura sua Dominum Dominantium, & esse dominium aliquod creatum Deo non subjectum, & subordinatum; neque enim minùs exaltat, atque extendit Dei dominium, qui illum vocat Dominum Dominantium, quàm qui Deum appellat causam causarum, & causantium: ergò si hæc locutio petit ad sui veritatem, ut nulla sit causa, nullumque causans, Deo ex natura sua non subjectum, & prima locutio, quæ est infallibiliter vera, necessariò petit, ut nullus sit Dominus, nullumque dominium distinctum à Deo, Deo ex natura sua non subjectum. Audiatur D. *Laurentius Justinianus* de contempt. Mundi cap. 9. hanc hominis subordinationem exponens:

nens: *Nempè, qui te creavit Dominus est, non unius Civitatis, non unius Provinciæ, nec unius tantùm Regni, sed totius Orbis, Maris, & Fluctuum, Quadrupedum, Volucrum, Serpentum, Hominum, Angelorum, Archangelorum, cæterorumque Spirituum Beatorum. Dominus quippe universorum est. Fecit autem te secundùm rationalem animam, ad imaginem, & similitudinem suam, ut esses ratione sapiens, vita innocens, dominio potens, ut videlicet præesses piscibus maris, volatilibus Cœli, & animantibus universæ terræ. Subesses verò sibi, scilicet Deo, & tanquam cætera, quæ plasmaverat, eidem præberes famulatum, eò fideliùs, eò ardentiùs, eòque soliciliùs, quò amplius, quàm creaturæ reliquæ accepisti. Nam innata naturæ lex clamat, ut cui amplius donatum est, abundantiùs exigatur ab illo. Tantum etenim ex justitiæ regulis quis habet, quantum percepit: totum igitur, quod habet homo, & id, quod est, quoniàm accepit gratis, totum debet.* Et quid, quod boni facimus, quod boni in actionibus, deliberationibusque nostris est, seu physicum, sive morale, non accepimus? Igitur in his omnibus dominium agnoscimus secundùm naturam, cui referre debemus secundùm justitiam.

7. Hoc est ità certum, & sine dubio tenendum, quòd ex opposito Deus non posset dici Dominus creaturæ dominantis, sed è contrario. Creatura diceretur Domina Domini dominantium, dum non ille nos agere faceret, sed nos illum facere ageremus. Quod vel ex ipsis terminis apparet absurdum. Igitur si actio creaturæ, quæ libertatem suam determinat, & in qua exercitium sui dominii consistit, non subordinaretur immediatè Deo, ut Domino, concursus omnipotentiæ, qui juxta Adversarios, ut & toties diximus, identificatur cum actione creaturæ, immediatè & adæquatè subjiceretur dominio creaturæ, ut Dominæ: quod sanè non est, Deum dominari dominantibus à se distinctis, sed è contrà dominantes à Deo distinctos dominari Domino Dominantium. Non enim aliâ ratione creatura dicitur, & est Domina sui, & suæ operationis, nisi quia se ipsam, & suam operationem pro nutu suo determinat; sed etiam Deum, divinamque omnipotentiam, juxta contrariam positionem, pro suo nutu determinat, quin à Divina omnipotentia determinetur; cum juxta Auctores istos libertas creata includat constitutivè carentiam subordinationis ad Deum: ergo eâdem ratione, eâdemque proprietate, quâ dicitur, & est Domina sui, suæque operationis, & dici debet Domina omnipotentiæ, ac Dei, & consequenter Domini dominantium. Quod certius apparet in ipsorum principiis. Asserunt namque defensores auxiliorum indifferentium, quòd, si Deus exerceret suum immediatum dominium supra actionem creatæ potestatis, auferret illius libertatem: non enim percipere volunt, Deum, & creaturam simul exercere dominium suum immediatum super eamdem actionem. Ergo si creatura dominium suum immediatum exercet super illam & concursum omnipotentiæ, & Dei libertatem, & dominium tollit: sed Deum concurrere sine libertate immediata, atque adeò ut subjectum creaturæ, non est concurrere ut Dominum domi-

nan-

nantium: ergo debet concurrere cum immediato dominio super actionem creaturæ, & consequenter creatura in actu libero, ut immediatè Deo subjecta.

8. Tertiò probatur Conclusio, quæ magis convincitur ex propria, & specifica ratione actûs supernaturalis, qui essentialiter includit subjectionem immediatam ad Deum. Sit enim fide certum, quòd tàm potestas ad consensum, quàm ipse consensus sunt donum Dei, ut constat ex illis verbis *Apostoli* ad *Corinth.* 2. 3. *Sufficientia nostra ex Deo est*, & ad *Philipp.* cap. 2. *Deus est, qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate.* Et ex illo *Jacobi* cap. 1. ubi dicitur: *Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est descendens à Patre luminum.* Hinc probat *Apostolus* ad *Ephes.* 2. apud *D. Thomam* lect. 3. *fidem non esse ex nobis*, assumens pro medio, esse donum Dei. Sic enim habet: *Gratia enim estis salvati per fidem, & hoc non ex vobis: Dei enim donum est: non ex operibus, ut ne quis glorietur, ipsius enim sumus factura creati in Christo Jesu in operibus bonis &c.* En ubi, fidem, & opera non esse ex nobis probat illis tribus duntaxat verbis; *Dei enim donum est*: & neminem debere gloriari de sua fide, quasi illam habeat ex suis operibus; item ex illis, quòd *Dei sumus factura creati in operibus bonis*, id est, ipsa opera nostra bona opera sunt creationis Divinæ: ergo si juxta Apostolum, fides, & opera non ex nobis, sed donum Dei sunt, de ratione, & conceptu quidditativo ipsorum est immediata subjectio Deo donanti tàm ipsa, quàm ipsorum libertatem: ac si homini ad hujusmodi actus data esset potestas, ut non ex Deo omne bonum acciperet; vel dando gratiam exueret Deus à se potestatem, dandi bonum usum illius, ut homo esset à Deo independens.

9. Vim hujus Apostolici argumenti explico. Quod est ex nobis unicè determinantibus, & non ex dominio immediato Dei, in nullo vero sensu dici potest, esse, & non ex nobis; quia ex nobis est, quod existit unicè, quia nos volumus, illud esse; quin potiùs, seu potiori titulo dicitur esse ex nobis, quàm ex Deo; nobis enim subjicitur immediatè quoad esse, & non Deo; sed *Paulus* asserit, fidem esse, & non ex nobis, quia est donum Dei: ergo sentit, intimiùs, & immediatiùs subjici donum Deo, quàm nobis, ac subindè in conceptu doni quidditativo claudítur hæc immediata subjectio ad Deum donantem.

10. Dices: non existit fides actualis ex determinatione Dei, nec ex dominio immediato Dei, sed tamen existit ex immediato influxu Dei, qui potestatem dedit, & licèt ex determinatione nostra concurrat, concurrit tamen immediatè, quod sufficit ad veritatem *Paulini dicti*.

11. Contrà tamen urget argumentum factum: nam etsi possit etiam verificari, fidem esse ex Deo, eo præcisè titulo, quia Deus concurrit immediatè, plus aliquid dicit Apostolus, nimirùm, & quòd fides non est ex nobis, & quòd est Dei: sed prima pars hujus copulativæ vera esse non potest, si fides unicè existit ex nostra determinatione: ergo ut vera sit, debet esse ex determinatione Dei. Hoc enim intentum Pauli erat, reddere rationem, cur fides nostra potiori titulo tribuenda sit Deo,

quàm

quàm nobis; quod subsistere non posse juxta oppositam sententiam, argumentum nostrum planè videtur demonstrare; & non minùs, ut video, ex illo distare percipitur à sensu Pauli responsio, quàm sententia nostra ab opposita opinione. Nos quippe duo asserimus, quibus doctrina Pauli integra subsistit, quia Dei primatum confitemur, dum determinatio ad credendum primò, sivè ut primo determinanti Deo tribuitur. Salvamus etiam, nos liberè credere, quia determinatio Dei nos eò determinat, ut à nobis nos liberè determinemur, eò quòd in unoquoque operatur Deus, accommodans suum influxum modò proprio causæ, in quam operatur: quod, licèt sit difficile, non continuò falsum est. Immò quia verum est, difficile esse debet; supernaturalibus enim ipsa intelligendi difficultas præbet argumentum. Unde *Augustinus*, etsi hoc magnis difficultatibus obsideri cognosceret, non à prædicanda divinæ gratiæ virtute, hujusque cum humanæ libertatis concordiâ, dimotus est; sed lib. de natur. & gratiâ cap. 32. exclamat: *Non enim, cùm ista commemoramus, arbitrium voluntatis tollimus, sed Dei gratiam prædicamus*. Propter quod admirabilis Doctor librum hunc de Naturâ, & Gratiâ scripsit, ut testatur ipse lib. 2. retract. cap. 42. his verbis: *Venit etiam tunc in manus meas quidam Pelagii liber, ubi hominis naturam contra Dei gratiam, quâ justificatur impius, & quâ Christiani sumus, quantâ potuit argumentatione defendit. Librum ergo quo huic respondi defendens gratiam, non contra naturam, sed per quam natura liberatur & regitur, de naturâ & gratiâ, nuncupavi*. At in Contrariorum assertis non Deus determinat nos, sed Deum nos determinamus: ex quo statim apparet, quòd nos ampliùs voluntati nostræ, quæ determinata à Deo se determinat, concedimus, quàm ipsi tribuunt Deo, qui nec ut causa determinata se determinat. Lego contra *Pelagium Augustinum* de prædest. SS. cap. 2. & 3. qui an pro nobis omninò loquatur, an adversariorum sensus illi cohærere possit, legentium judicium esto: *Quasi*, ait, *componat homo cum Deo, ut partem fidei sibi vindicet, atque illi partem relinquat: & quod est elatius, primam tollat ipse, sequentem det illi, & in eo, quod dicit, esse amborum, priorem se facit, posteriorem Deum. Non sic pius atque humilis Doctor ille sapiebat, Cyprianum Beatissimum loquor, qui dixit in nullo gloriandum, quando nostrum nihil sit*. Lego & Theophilactum super Epist. ad Collosens. totum adscribentem Divinæ gratiæ: *Sed Divinæ totum est gratiæ*. Petrum de Celles serm. 1. in Cœna Domini dicentem: *Hoc totum de misericordia, hoc totum de gratiâ tuâ*. Guilelmum Parisiensem tom. 1. tract. de virt. cap. 2.: *Totum boni quod vel habemus vel facimus, totum est Dei opus, Dei donum, Dei beneficium*. Quo ergo modo stare poterit, Deum potiori ratione esse causam nostræ fidei, quàm nos ipsi, qui credimus, si operatio Dei nostræ subditur operationi, non nostra illi: si nostra determinatio præcedat Dei determinationem, non ista illam?

12. Hoc, ut meliùs intelligere valeamus, maximè observandum, liberum arbitrium ad credendum Deo fide supernaturali, & Theologicâ

cà requirere essentialiter, & constitutivè sufficientem propositionem mysterii credendi, auxilium sufficiens elevans intellectum, piam voluntatis affectionem, & si quid aliud requiritur, ut homo sit proximè potens assentiri mysterio per fidem Theologicam: quo supposito fit argumentum manifestè convincens, quòd fides actualis, sivè actualis assensus fidei potiori titulo est Dei, quàm arbitrii, etiam ut includentis illa omnia, quibus constituitur in esse talis. Est namque donum Dei distinctum à primo, & majus illo, quia reliqua sunt propter assensum, non è converso; & quia homo proximè potens credere tenetur orare Deum, ut ipsi donet assensum salutarem, & pro tali assensu fidei sibi donato gratias agere: ut dicit B. *Augustinus* lib. de corrept. & grat. cap.2. *Intelligant, si filii Dei sunt, Spiritu Dei agi, ut, quod agendum est, agant: & cum egerint, illi, à quo aguntur, gratias agant. Aguntur enim, ut agant, non ut ipsi nihil agant.*

13. Adde illud, quod ex iisdem certissimè tenendum: nihil boni à nobis fieri, quod non faciat Deus, ut nos faciamus, nec dividendum esse aliquid boni operis, quod sit gratiæ, aliud, quod sit liberi arbitrii, ut docet toties *Augustinus*, & signanter in 2. de peccator. merit. & remis. cap.18. ubi ex verbis illis *Pauli* 1. ad Cor.4. *Quid habes, quod non accepisti*, & ad *Philipp.* 2. *Deus operatur in nobis velle, & perficere*, infert, *frustrà laborare eos, qui quærunt in voluntate nostra, quid boni sit nostrum, quod nobis non sit ex Deo*. Cujus efficacissimam rationem adfert: quia nisi concedamus, ipsam bonitatem voluntatis, & operis à Deo fieri, quidquid aliud præter hoc à Deo esse fateamur, id illi cogimur dicere; *Melius esse, quod à nobis habemus, quàm quod à Deo*. Quis enim dubitet, quòd in opere bono ipsa ejus bonitas melior sit, quàm ejus possibilitas, sivè quodcumque aliud ipsam bonitatem præcedens, etiam ad eam necessarium, vel qualitercumque disponens? Quid magis ad pietatem, veramque justitiam pertinet, quam determinatio ad bonum? In quo magis laudandus est homo, quàm de tali determinatione? *Ergo ne*, clamaret *Augustinus*, ut dixit de gratiâ Christi cap.23., *ut perveniamus ad adjutorium Dei, curritur ad Deum sine adjutorio Dei, & ut Deo adhærentes adjuvemur à Deo, à Deo non adjuti adhæremus Deo? Quid homini majus, quidve tale poterit gratia ipsa præstare, si jam sine illa, unus cum Domino Spiritus effici potuit, non nisi de arbitrii libertate?* Vix ac ne vix quidem hominem ingenitâ superbiâ tumidum, cohibere fas esset, qui sibi hoc supernaturale donum adscriberet. Quare 2. ad *Corinth.* 3. exclamat *Apostolus*: *Non quòd simus sufficientes, aliquid cogitare à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est*. Ad quem locum *Chrysostomus*, & Oecumenius notant: *Non aliud esse nostrum, aliud Dei; adeoque nihil planè nostrum esse, ne minimum quidem, sed totum Deo adscribendum*. Et D. *Thomas* ad eumdem locum asserit, etiam Aristotelem id sensisse, dicendo, quòd Deus homines movet, & omnia quæ agunt, ad actiones suas. Quod ideò meminimus, ut appareat, lumen ipsum naturale veritatem illam sapientibus suasisse; non quòd Philosophorum egeamus suf-

suffragio; sed quòd eorum sensus in hac parte inserviat veritati; etiam ex dono Dei, ut monet *Apostolus* ad *Rom.* 1. 19. Ergo homo se movens ad actum supernaturalem ità Deo subordinatur, ut nihil ex se, tanquam ex se agat, sed sòlùm agat totum sub gratia, & ex donante Deo: ne velut competitor audacter cum Deo concurrat; aut in re salutis possit Deo æquare se; quod ex Deo sit solum potestas, at ex ipso determinatio ad bonum. Et omnium apertissima est ratio; quia sicut actus supernaturalis, quia supernaturalis est, nequit existere, nisi concurrente gratiâ effectivè ad ejus existentiam, nec etiam determinatio voluntatis, quia supernaturalis est, potest existere, non concurrente gratiâ determinativè. Nam sicut supra vim effectivam naturæ est existentia actûs supernaturalis, ità determinatio ad eumdem actum est supra naturale dominium voluntatis: ergo ex eadem inferioritate infertur determinationem esse ex gratia Dei. Quis enim non videat, quòd non minùs extollat naturam vis determinativa supra actum supernaturalem, quàm vis effectiva? Quod æquè deprimit excellentiam entis supernaturalis non excedere vim effectivam, quàm non excedere vim determinativam? Et quòd non est minor perfectio voluntatis habere dominium supra actum supernaturalem, quàm esse effectivam illius: ergo ut salvetur perfectio actûs supernaturalis, simulque inferioritas naturæ, concursus gratiæ nedum est effectivus, sed & determinativus voluntatis. Ex quo dixit *S. Augustinus*, quòd *non libertate consequimur gratiam, sed gratiâ consequimur libertatem*: quia gratia nedum est forma, quâ voluntas constituitur libera in actu primo, verùm ex ipsa oritur determinatio ad actus supernaturales.

14. Quartò sumitur satis efficax argumentum ex eo, quòd hæc immediata subjectio tàm expressis verbis in sacris litteris declaratur, ut nemo sit, qui vel primo intuitu, hoc percipere non valeat. *Converte me Domine, & convertar, quia tu Dominus Deus meus; postquàm enim convertisti me, egi pœnitentiam,* inquit *Hieremias* cap. 31.. Supra quæ verba observanda est ratio, quam assignat Propheta: *Quia tu Dominus Deus meus*, ut ex absoluto, quod in homines Deus habet, dominio, ostendat provenire, infallibiliter sequi conversionis effectum. Non ad gratiam concomitantem, sed præviam recurrit Propheta: undè dixit: *Postquam enim convertisti me, egi pœnitentiam*. Non ad morales dumtaxat excitationes scientiâ mediâ, ut volunt, prævisas infallibiliter habituras effectum, licèt præveniant, respicit; sed ad supremum, quâ omnibus dominatur, potestatem, sub qua non solùm voluntates nostras esse, sed & omnes operationes nostras, & nos ipsos totos, Sapiens profitetur: *In manu illius nos, & sermones nostri: & opera illorum in manu Dei*. Sap. 7. 16. *In manu Dei potestas terræ, in manu Dei potestas hominis* Ecclesi. 9. 1. *Quasi lutum in manu figuli plasma e illud, & disponere*. Undè *Augustinus* super illud Psal. 110. *Magna Opera Domini exquisita in omnes voluntates eius*: hoc ad supremum Dei dominium retulit, dicens: *Ità quidquid elegeris omnipotenti Deo non deerit, undè suam de te compleat voluntatem*. Non enim sic constituta sunt ope-

opera Domini, ut creatura in arbitrio libero constituta, Creatoris superet voluntatem, etiamsi contra ejus faciat voluntatem: ut luculenter docet D. *Thomas* 1. p. q.19. art.7. & q.103. art. 7. & D. *Aug.* Psal. 110. Et in *Enchirid.* cap. 100. *Propterea magna opera Domini exquisita in omnes voluntates ejus, ut miro & ineffabili modo non fiat præter ejus voluntatem, quod etiam contra ejus fit voluntatem, quia non fieret, si non fineret; nec utique nolens finit, sed volens.* Disertissima sunt etiam *Pauli Orosii* verba, quam ut silentio mitti possint. Hinc in sua Apologia contra *Pelagium* quæ legitur Tom.6. Biblioth. SS.PP. dicit: *Potest ergo omnia in homine, qui utiquè potest omnia ..... In voluntate ergo hominis gratia divinæ virtutis operatur, quæ & hoc ipsum velle donavit.* Quæ sanè omnes locutiones si candidè, ac sine cavillis loqui velimus, supremum important super actus liberos Dei dominium, manifestamque liberi arbitrii subordinationem.

§. II.

Solvuntur argumenta ex SS. PP.

15. Sufficeret nuda, & plana variorum locorum, qui ex SS.PP. nobis objiciuntur, designatio, ut lector statim ipsorum verum sensum, & intelligentiam perciperet: sed cùm expediat, ut aliàs monebat *Paulus*, eos, qui contradicunt, arguere, Adversariorum sinistrâ intelligentiâ cogente, distinctè proponam. Et objicit 1. P. *Avendaño* disp.17. cap.2. §.14. Nyssenum in oratione cap. 30. dicentem: *Quia in universitatem liberam habet potestatem propter summum in homines honorem, dimisit etiam aliquid in nostra potestate, cujus unusquisque nostrûm solus est Dominus: hoc autem est liberi arbitrii libera electio.* Et statim subdit Auctor iste: *Notetur ly, cujus unusquisque nostrûm solus est Dominus; nam juxta sententiam contrariam nequit salvari, unumquemque nostrûm solum esse Dominum liberæ electionis.*

16. Auctoritate istâ D. *Gregorii Nysseni* in sensu arguentis acceptâ, nihil aptius, ut argumenta superiùs posita, demonstrativa reddantur. Namque accepta, prout ab ipso intelligitur, Deum non esse Dominum Dominantium, & actus supernaturales non esse dona Dei, nec Deum operari in nobis velle, & perficere, nec omnia portare verbo virtutis suæ, nec omnia in omnibus secundùm consilium voluntatis suæ operari, manifestè comprobatur. Undè cum sic intellecta, directè opponatur Ecclesiæ de Christo dicenti: *Tu solus Dominus*, explicanda est ab omnibus Catholicis, & non in sensu objicientis. Etenim si ly *solus* excludit, ac subtrahit nostram electionem liberam à dominio Dei, argumenta superiùs facta insolubilia erunt. Sciendum est ergo, quòd particula exclusiva in locutione vera, sicut non excludit à concomitantibus, ità nec ab essentialiter requisitis, vel requirendis: est autem essentialiter requisitum, quòd determinatio libera, & libera electio creaturæ immediatè subjiciatur Deo, ut supremo Domino. Quod ergo excludit, sunt ele-

electiones nostræ liberæ, à dominio cujuscumque alterius Creaturæ, sivè Hominis, sivè Angeli, sivè Dæmonis. Est enim de conceptu agentis liberi, nulli agenti creato extrinseco subjici: cùm nullum agens creatum extrinsecum possit esse causa motùs ipsius voluntatis, ut expressè docet *D. Thomas* 1. p. q.83. art.1. & q.105. art.4. & q.111. art.2. ubi inquirit, utrùm Angeli possint immutare voluntatem hominis, & respondet: *Voluntas potest immutari dupliciter, uno modo ab interiori, & sic cùm motus voluntatis non sit aliud, quàm inclinatio voluntatis in rem volitam, solius est Dei immutare voluntatem*, ubi illam exemptam à dominio cujusvis agentis creati agnoscit: *Cùm intra voluntatem sola voluntas operari possit, & qui voluntatem creavit, qui secundùm fidem solus Deus est*, inquit D. *Thomas* q. 22. de verit. art.9.

17. Secundò objicit *S. Clementem Papam* Epist.13. dicentem: *Nihil est, quod audientis fidem ad credendum determinet extra arbitrium eorum .... Si quid esset, quod ad credendum, vel non credendum determinaret, meritum, & libertas tolleretur*. Quem textum & opponit *P. Marin* locò citatô n.33., at incassùm opponitur. Etenim respondetur, quòd ne mens hujus Sanctissimi Papæ in minus Catholicum sensum intelligatur, illa particula *nihil* eo prorsus modo explicanda est, quo supra particula *solus* explicata manet; quod minimè excludit immediatum Dei dominium, immediatamque subjectionem creaturæ. Quid autem excludat, explicat *Sanctus Clemens* Epist. 3. illis verbis: *Qui audit sermonem veri Prophetæ, habet in sua potestate velle, & nolle illa amplecti. Nam si hoc esset, ut videntes ea, jam non haberent in sua potestate aliud facere, quàm audierunt; vis erat quædam naturæ, per quam liberum non esset ad aliam migrare sententiam*; ac si diceret: si audiens convinceretur, quasi per demonstrationem, tunc non maneret liber ad dissensum, quia vis ipsa naturæ cogens ad assensum, necessitat antecedenter ad illum, & reddit dissensum antecedenter impossibilem; quam necessitatem naturalem, & destructivam libertatis, excludit *S. Clemens* per ly *nihil*: non enim negat, fidem esse donum Dei, nec contra Apostolum affirmat, principaliùs esse ex Deo, quàm ex nobis. Deinde epistola illa 13. non est *S. Clementis*. Vide *Labbè*.

18. Tertiò objicies *D. Hieronymum in Isai.* cap.49. dicentem: *Hæc autem universa dicuntur, ut liberum hominis arbitrium monstraretur: Dei enim vocare est, & nostrum credere. Nec statim, si non credimus, impossibilis Deus est; sed potentiam suam nostro dereliquit arbitrio, ut justè voluntas præmium consequatur*. En ubi *Hieronymus* omnipotentiam nostro subjectam arbitrio declarat, ut libertatem illæsam, & integram servet in non credendo. Ac si diceret: ideo in non credente remanet libertas, quia in non credente Deus ejus arbitrio reliquit suum concursum in actu secundo: sed concursum Dei in actu secundo esse derelictum arbitrio voluntatis, est omnipotentiam esse subjectam libero arbitrio: ergo non potest salvari libertas, quin sit voluntati creaturæ subjecta Divina omnipotentia.

19. Hoc argumentum, quod efficacissimum credunt, parùm urget, si mens

si mens D. *Hieronymi* attentè consideretur. Etenim S. Doctor in illis Isaiæ verbis, *in vacuum laboravi, sine causa, & vanè fortitudinem meam consumpsi*, introducit Christum conquerentem: *Quomodò in me glorificatus es Pater, quia magnam partem Populi Judæorum ad te revocare non potui?* Et continuò subdit verba in argumento posita, quòd nempè dicuntur, ut liberum hominis arbitrium monstraretur: *Dei enim vocare est, & nostrum credere. Nec statim si non credimus, impossibilis Deus est.* Ac si apertè diceret: *Deus non est impotens, licèt vocati non credant*, facere ut credant. Nihil quippè frequentius in sacris litteris, quàm quòd terminus iste *impossibilis* sumatur pro *impotens*. Constat ex illo Sap. cap. 11. *Non enim impossibilis erat manus tua*: quod exponit Eminentiss. Card. *Hugo*: *Non est impossibilis, id est, impotens*. At in verbis sequentibus, *sed potentiam suam nostro dereliquit arbitrio*, ly *potentiam suam* non accipitur pro potentia Dei, quasi hanc Deus derelinquat, & subjiciat arbitrio nostro, ut liberi simus, sed pro termino potentiæ, quem reliquit libero arbitrio. Nam Deus derelinquit hominem in manu consilii sui, seù in sua potestate, ut justè voluntas meritoriè operans, præmium consequeretur, sicut, & lapsus peccantis, non auxilio, sed vitio voluntatis adscriberetur. Sensus est ergo: *Potens est Deus facere, ut credant, obligando potentiam humanam; sed hoc, quod potens erat facere, reliquit humano arbitrio, ut locum daret merito*. Ideoque non aliud facit S. Doctor, quàm libertatem à necessitate confiteri; neque per hoc excludit necessariam à Deo dependentiam, quam de illius mente suprà didicimus numerò ultimò præcedentis dubii. Eleganter autem effectum potentiæ pro potentia ipsa posuit, quod Metonymiæ genus usitatissimum est, ut nemo nescit.

20. Textum *D. Hieronymi* suprà laudatum, Deus potentiam suam nostro dereliquit arbitrio, sic benignè interpretatus fueram, dicens: *Ly potentiam suam non accipitur pro potentia Dei, quasi hanc Deus derelinquat, & subjiciat arbitrio nostro, ut liberi simus, sed pro termino potentiæ, quem reliquit libero arbitrio*. Quid ad hæc *P. Araujo*? *Violenta*, inquit pag. 336., *sanè expositio, cujus nullam probationem invenit, nisi recurrendo ad Metonymiam. Rhetoricè quidem, non tamen verè dictum*. Sed nonnè videt, quòd rejiciendo benignam Verborum *Hieronymi* interpretationem, collidat ipsum S. Ecclesiæ Doctorem cum *Innocentio XI.*? Nonnè verba illa, *Deus potentiam suam nostro dereliquit arbitrio*, crudè, & sine Metonymia, ut vult Adversarius, accepta, idem significant, ac, quòd *Deus subjicit nobis suam omnipotentiam*; quam propositionem damnavit *Innocentius XI.*, uti *temerariam ad minimum, & novam*? Igitur, juxta ipsum, *S. Hieronymus* docuit istam propositionem damnatam, &, quod pejus est, sequeretur etiam, propositionem illam malè damnatam esse ut novam, si eam *S. Hieronymus* docuit. Nonnè occini posset huic Auctori illud *Horatii*: *Cùm tua pervideas oculis mala lippus inunctis; cur in amicorum vitia tàm cernis acutum?* Sed præstat vincere in bono malum. Unde ad reliqua pergamus. Remittit me ad *Hugonem*, *Cornelium*,

 & *Man-*

& *Mansi*, ut videam explicationem illius *Isaiæ* 23. *Servire me fecisti in iniquitatibus tuis*. Sed primus, & ultimus sine Metonymia explicari non possunt, ad quam *Cornelius à Lapide* manifestè recurrit. Igitur non contra me, sed contra ipsum militant. Adeat ipse, obsecro etiam, *P. Segneri* in Meditat. ad diem 22. Septembris, ubi Textum *Isaiæ* latè explicat: & addat etiam Meditationem ad diem 8. Aprilis, ubi bellissimè explicat illud *Oseæ* 7. v. 13. *Ego redemi eos, & ipsi locuti sunt contra me mendacia*; ponderetque illud, quod Latinè hic reddi potest. *Hic textus est fulmen directum in eos, sive pœnitentes, sive innocentes, qui stultè virtuti suæ adscribunt vel punctum, quod in ipsis sit gloriâ dignum*. Quid verò faciunt illi, qui sibi tribuunt determinationem concursûs Dei ad bonum? Annon saltem punctum sibi adscribunt, quod sit gloriâ dignum? Videatur P. *Molina* 1. p. qu. 23. art. 4. & 5. Disp. 1. Memb. 6. ad 1. & in Append. quæst. 14. art. 13. Disp. 12. §. *Illud postremum*. Recolantur ea, quæ suprà diximus.

21. Quartò objicies *S. Damascenum* lib. 2. de fide cap. ultim. ubi sic ait: *Illud scire interest, Deum omnia quidem præscire, sed non omnia præfinire, præscit enim ea, etiam quæ in nostra potestate, atque arbitrio sita sunt, at non ità ea præfinit*. Ex quibus arguit prædictus Auctor: Deus non præfinit opera, quæ nobis libera sunt: ergo quia non determinat determinatione propriâ agentis liberi, sed ut libera sit, subordinatur voluntati nostræ, ut ipsa sola determinet determinatione propriâ agentis liberi. Ad quod respondetur, hanc *Damasceni* auctoritatem explicare *D. Thomam* 3. contra Gent. cap. 90. num. 6. ad fin. per hæc verba: *Et similiter Nyssenus dicit in libro, quem de homine fecit, providentia est eorum, quæ non sunt in nobis, non autem eorum, quæ sunt in nobis. Et Damascenus eum sequens dicit in 2. lib. cap. 30. quòd ea, quæ sunt in nobis, Deus prænoscit, sed non prædeterminat; exponenda sunt, ut intelligantur ea, quæ sunt in nobis, Divinæ determinationi non esse subjecta, quasi ab ea, necessitatem accipientia*. Hæc Sanctus *Thomas* ad *Nyssenum*, & *Damascenum*, ex quibus apertissimè constat, hos SS. PP. negare præfinitionem, aut prædeterminationem imponentem nostris electionibus necessitatem antecedentem, non verò necessitatem consequentem, quæ tantùm est necessitas conditionalis, & secundùm quid, non obstans libertati, ut expressè docet *Divus Thomas* 1. p. q. 19. art. 8. in corp. & ad argumenta. Et quidem electiones nostras immediatè subjacere Divinæ providentiæ, quæ nihil aliud est, quàm dispositio provisarum rerum, docuit Angel. Præceptor loco citato immediatè ante verba relata, tum 1. p. q. 22. art. 2. ad 1. explanans illa verba Ecclesiastici cap. 15. quæ num. 37. contra nos opponit *Pater Marin*: *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui*. Ad quorum intelligentiam sic loquitur *D. Thomas*: *In hoc quod dicitur, Deum hominem sibi reliquisse, non excluditur homo à Divina providentia; sed ostenditur, quòd non præfigitur ei virtus operativa determinata ad unum, sicut rebus naturalibus*. Et, paucis interpositis, rationem hujus expositionis

tionis reddit. *Providentia hominis enim continetur sub providentia Dei, sicut causa particularis sub causa universali*: Sed causa particularis continetur immediatè sub causa universali, quæ est Deus: ergo providentia hominis,& illius dominium super proprios actus continetur immediatè, & subjicitur providentiæ, & dominio universalissimo Dei. Neque his immorari oportet; nam salvâ fide, negari non potest, omnes actiones nostras subjici Divinæ providentiæ. Sicut ergo *Nyssenus* verbotenus id negans, non ut sonant verba accipiendus est de providentia: ità Damascenus, non ut sonant verba accipiendus est de potentia: idem enim est utriusque argumenti sensus contra errores suorum temporum; licèt minùs cautè scripserint circa contrariam partem, cui nullus tunc error insidiabatur. Nec mirum,cùm hoc ipsum contigerit *D. Augustino* ante errores Pelagii, ut ipsemet fatetur in libro Retractationum.

22. Quintò objicies, *D. Thomam* in 2. dist. 25. q, unic. art. 1. dicentem: *Liberum arbitrium non reperitur in his, quorum actiones determinantur à quibusdam aliis causis prioribus*. Et ibi: *Et ideò salvatur in Deo liberum arbitrium, & verum Dominium sui actûs, quia determinatio sui actûs non est sibi ab alio, sed à se ipso*. Et in 2. dist. 39. q. 1. art. 1. *Ipsa potentia voluntatis, quantùm in se est, indifferens est ad plura, sed quòd determinatè exeat in hunc actum, vel illum, non est ab alio determinante, sed ab ipsa voluntate*. Et art. 2. in corp. *Ratio culpæ in actu deformi est ex hoc, quòd procedit ab eo, qui habet dominium sui actûs: hoc autem est in homine secundùm illam potentiam, quæ ad plura se habet, nec ad aliquod eorum determinatur, nisi ex se ipsa, quod tantùm voluntati convenit*. Hæc D.Thomas; ex quibus statim infert *P. Avendaño*, *quòd voluntati tantùm convenit habere dominium sui actûs, & determinari ex se ipsa, quod salvari non posset, si Deus etiam haberet Dominium nostri actûs, & ex ipso determinaretur ad illum. Voluntati ergo subordinatur, ut sic ista sola sit domina, & determinetur ex se ipsa*. Hæc ad verbum prædictus Author. Quibus addit *D. Thomam* q. 1. de potem. art. 4. ad 3. *dicendum, quòd licèt causa prima maximè influat in effectum, tamen ejus influentia per causam proximam determinatur*. Sicut & ipsum 3. contra Gent. cap.66. num.5., ubi sic habet: *Secunda autem agentia, quæ sunt quasi particulantes, & determinantes actionem primi agentis, agunt sicut proprios effectus alias perfectiones, quæ determinant esse*.

23. Hæc sunt potissima loca ex *D. Thoma*, quibus *P. Avendaño*, *P. Marin*, & alii Doctores Scientiæ mediæ sententiam suam probare nituntur, quæ tamen facillimam, & verissimam habent intelligentiam apud Discipulos S. Doctoris, qui ejus maximè norunt loquelam. Igitur inconcussum principium est apud omnes Theologos cum SS. PP. quòd de conceptu agentis liberi est se movere, & determinare, esseque suorum actuum dominum, hoc tamen juxta *S. Thomam* minimè excludit determinari à Deo ad exercitia libera. Nam ex eodem Angelico

co Magistro, de cujus mente modo dumtaxat agimus, quoties datur duplex efficiens eamdem actionem, unum primum, & aliud secundum, nihil obstat, quominùs sit duplex determinans eamdem actionem, unum primum, & aliud secundum. Ergo agens liberum est, quod se determinat; sed primum agens liberum primò se determinat, & secundum secundò se determinat. Restrictio enim, quæ cadit in definitum, debet etiam cadere in definitionem. Notissimum est scientibus *Thomam*, hujusmodi primi determinantis motionem libertatem secundi liberi non lædere. Undè æquè certum est illis, in objectis locis excludere S. Doctorem à libertate humana alienam quidem determinationem, non Divinam, quæ aliena non est. Ut tamen etiam illis, qui in S. Doctore minùs versati fuerint, satisfaciamus, quæ de ejus mente diximus, verbis ejusdem operæ pretium erit proferre. Igitur q. 3. de malo art. 2. ad 4. *Cùm dicitur aliquid movere se ipsum, ponitur idem esse movens, & motum: cùm autem dicitur, quòd aliquid movetur ab altero, ponitur aliud esse movens, & aliud motum. Manifestum est autem, quòd cùm aliquid movet alterum, non ex hoc ipso, quia est movens, ponitur, quòd est primum movens. Undè non excluditur, quin ab altero moveatur, & ab altero habeat similiter hoc ipsum, quod movet; similiter cùm aliquid movet se ipsum, non excluditur, quin ab alio moveatur, à quo habet hoc ipsum, quia se ipsum movet, & sic non repugnat libertati, quia Deus est causa actûs liberi*. En quomodò juxta S. Doctorem componitur movere se, cum eo, quòd moveatur ab alio. Non enim pugnat cum libertate arbitrii, quòd Deus ut primum movens arbitrium determinet; undè cùm *D. Thomas* sibi opponit adversari arbitrio motionem Dei, non ad indifferentiam motionis, sed ad subordinationem arbitrii nostri, ut secundi moventis, recurrit. Esset namque voluntas primum determinans, si ejus actio in aliquod prius determinans non reduceretur, sicut in causam: ut expressè asserit *D. Thomas* in 2. dist. 37. q. 2. *Non posse vitari, quin voluntas nostra esset primum agens, si ejus actio in aliquod prius agens non reduceretur, sicut in causam*: ergo nec vitari posset, voluntatem esse primum determinans, si ejus actio in aliquod prius determinans, non reducatur.

24. Quod ut magis explicetur, non erit alienum à ratione, his, quæ dicta sunt, adjungere textum *D. Thomæ* 1. contra Gent. cap. 68. ubi probans, Deum cognoscere cogitationes cordis, sic habet; *Dominium autem, quod habet voluntas supra suos actus, per quod in ejus est potestate velle, vel non velle, excludit determinationem virtutis ad unum, & violentiam causæ exteriùs agentis*. Et prosequitur: *Non autem excludit influentiam superioris causæ, à qua est ei esse, & operari: & sic remanet causalitas in causa prima, quæ est Deus, respectu motuum voluntatis, ut sic Deus se ipsum cognoscendo, hujusmodi cognoscere possit*. Hæc *D. Thomas*. Ex quibus constat, quòd ut voluntas habeat verum dominium super suos actus, duo tantùm requiruntur, & quòd virtus non sit determinata ad unum, in actu primo, prout est virtus

agen-

agentis naturalis, & quòd ab agente exteriùs violentiam non patiatur: quod utrumque componitur, positâ immediatâ subjectione, & subordinatione ad Deum. Non enim subordinatio, & subjectio actualis facit, virtutem esse naturaliter determinatam ad unum: nec Deus suâ activâ subordinatione violentiam potest inferre voluntati, ut dicitur 1.2.q.10. & clariùs q.6. art. 4. Quam doctrinam sæpiùs repetit *D. Thomas* in 2. dist.39. q.1. art.1. Et 3. contra Gent. cap.90. & 1. par. q.22. art.2. ad 4. semper ad libertatem, virtutem non esse natura sua in actu primo determinatam ad unum, requirens: sed nusquam repulit virtutis in actu secundo determinationem à Deo juxta modum voluntatis.

25. Per hoc sufficienter explicatæ manent authoritates contra nos objectæ. Nihilominùs, ut semel solvamus importunas illas objectiones de libertate, quas adversarii ex nostro Angelico Magistro nobis frequenter objiciunt, ad explicanda sigillatim ejus verba gradum facimus. Et prima, quæ statim in argumento occurrit est ex 2. dist. 25. art. 1. q. 1. in qua discutit *D. Thomas*, quare in habentibus intellectum, sit liberum arbitrium: & resolvit, ideò illis liberum arbitrium convenire, quia illa sibi finem præstituunt, & judicant de sua actione, ad differentiam aliorum agentium, qui moventur ab alio præstituente finem, ac subinde à natura ipsa sunt determinatæ ad agendum, qui agendi modus non componitur cum libertate arbitrii, quæ requirit dominium, & indifferentiam. Verùm, quomodò ex hac authoritate excludatur à requisitis pro nostra libertate subordinatio nostri ad Deum, vel ponatur subordinatio Dei ad nos, penitùs ignoro.

26. Secundum testimonium sumptum ex eadem quæstione art. 1. ad 1. nullâ eget explicatione textum legenti. In illo enim assignat *D. Thomas*, & docet, quàm differenter in Deo liberum sit arbitrium, ac in nobis, quod scilicèt in Deo eminentius est; & de homine loquens solutionem ad tertium concludit his verbis: *Unde remanet sibi dominium sui actûs, licèt non ita sicut primo agenti: quia videlicèt primum agens à nullo determinatur, homo verò determinatur à primo.* Quæ doctrina clarissimè illustrari potest ex ipsomet Angelico Præceptore 1. p. q. 17. art.3. ubi agens de vita Dei, explicat id, quò vita primi viventis differt à vita viventium creatorum. Viventia enim creata ita à se moventur, ut etiam moveantur à Deo; Deus autem, loquendo de vero motu, nec à se movetur, nec ab alio. Unde & in hoc genere dominium Dei, cùm sit primum, & supremum; quia primum excludit aliud priùs, & quia supremum omnia alia dominia sub se continet, sibique subjicit, atque subordinat, quò nihil congruentiùs primis terminorum apprehensionibus, nec aliud valet rectâ ratione intellectus concipere. È contrà verò dominium creatum per opposita illis prædicata debet constitui; nam èx eo, quòd est dominium secundum, supponit aliud prius: ex eo verò, quòd est inferius, subordinari debet supremo: quod in causis efficientibus manifestè constat. Idem docet 1. 2. q. 109. art. 2. ad 1. dicens: *Unde mens hominis, etiam sani, non ita habet dominium sui actûs, quin indigeat moveri à Deo.* Et 1. 2. q. 9. art. 6. ad 3.

ad 3. ubi iterum dominium creatum in suis liberis actibus dominio Dei subjectum agnoscit.

27. Tertium, quòd desumitur ex 2. distinct. 39. q. 1. art. 1. in corp. ex ipso textu facilè explicatur; nam immediatè post verba, quæ nobis objiciuntur, subdit Angel. Magister: *Sed in naturalibus actus progreditur ab agente: sed tamen determinatio ad hunc actum non est ab agente, sed ab eo, qui agenti talem naturam dedit, per quam ad hunc actum determinatum est.* Ex quibus manifestissimè constat, ideò asseri à *D. Thoma*, voluntatem à nullo alio determinari, sed se determinare per se ipsam, quia à natura non est determinata; ad differentiam agentium naturalium, quorum virtus à natura ipsa ad unum determinatur. Ex hoc autem minimè infertur, voluntatem creatam à primo agente non determinari in actu secundo. Cum quo tamen stat, quòd ad malum à nullo alio, nec etiam à Deo determinetur, quia ipsa est prima causa peccati. De quo alibi agendum.

28. Sensus authoritatis objectæ ex 2. distinct. 39. q. 1. art. 2. in corp. planus est: asserit quippe *D. Thomas* homini convenire dominium sui actûs secundùm illam potentiam, quæ ex natura sua ad plura se habet, nec determinatur ab aliquo naturali sive intrinseco, sicut in brutis, vel ab extrinseco; sed solùm à se ipso, quæ particula *nisi*, non excludit Deum ut prædeterminantem, quamvis, ut superiùs diximus, excludat alia; cujus est ratio, quia reliqua non possunt causare substantiam, & libertatem actûs per suam determinationem: Deus autem utrumque causat, quia utrumque continet. In ordine tamen ad peccatum ita voluntas est domina, ut ad illud pro formali nec à Deo determinetur. In quo sensu videtur loquutus *D. Thomas*, qui in verbis objectis discutit modum, quô in actu ratio culpæ invenitur.

29. Textus, qui adducitur ex q. 1. de Potent. art. 4. ad 3. ubi expressè dicitur, quòd influxus causæ primæ per causam proximam determinatur, facilè, & verè explicatur de determinatione à causa proxima in genere causæ materialis, juxta illud commune axioma: *Unumquodque recipitur ad modum recipientis*: & in hoc sensu verissimè dicitur, influentiam causæ primæ determinari per causam proximam; quia motio Divina fortis, & suavis accommodat se causis, quas immutat. Unde influxus Solis unus cùm sit, varios producit effectus propter varias terræ dispositiones. Quâ doctrinâ sufficienter, ac verè explicatur mens *D. Thomæ*. Verùm cùm Adversarii intendant ex illo deducere causam primam efficienter determinari à causa secunda, ad quod non sufficit determinatio ista solùm in genere causæ materialis: cùm ex eo, quòd influxus liber à Deo datus, & in causa receptus, ab ipsa determinetur, non inferatur subordinatio Dei ad nos, ut reverà non probatur: tamen si diligenter textum adductum quis examinet, si quid ad intentum arguentis probatur, evidenter cognoscet, non solùm convinci determinari Deum, & subjici causæ creatæ liberæ, sed etiam subjici, & determinari à causa creata purè naturali, & necessaria; quod quàm sit absurdum, nemo non videt: ergo cùm indifferenter lo-

qua-

quatur *D. Thomas* de influxu causæ primæ, nedum ad actiones liberas, sed etiam ad effectus necessarios, ad quos non concurrit Deus, etiam juxta Adversarios, decreto indifferenti: sed efficaci, & concursu determinato, ab omnibus exponi debet testimonium *D. Thomæ*. Quare respondetur explicando *D. Thomam*, distinguendo propositionem illam; & tamen ejus influentia per causam proximam determinatur, subjectivè, & effectivè, neg. antec. purè objectivè, & occasionaliter, conc. antec. Dicitur influxus causæ primæ objectivè, & occasionalitèr determinari à causa secunda in quantùm, sumptâ à virtute ipsius occasione, Deus coaptat, & determinat suum concursum huic causæ ad producendum hunc effectum, & non alium, non præcontentum in ipsa. Sic *Eminentiss. Cajetanus* 1. p. q. 14. art. 13. in exposit. ad 1. asserit, quod motio causæ prioris, modificatur in causa secunda, secundùm modum causæ secundæ, id est, modificatur *in* causa secunda, sed non modificatur *per* ipsam, his præclarissimis verbis: *Et sic licèt à prima causa moveatur necessariò secunda, recepta tamen motio in secunda, si secunda causa imaginetur contingens, modificatur contingentiâ recipientis. Et quoniàm priùs naturâ modificatur, quàm impellat ad movendum, motio illa jam modificata ad causam contingentem, movebit secundam ad movendum non necessariò, sed contingenter. Et, si causa secunda ponatur causa naturalis, possibilis tamen deficere; motio illa jam modificata ad naturam causæ secundæ, movebit illam secundam ad movendum non necessariò, sed ut in pluribus juxta modum proprium causæ secundæ & non primæ.* Sic & *D. Thomas* infrà q. 85. art. 7. docet, quòd anima rationalis determinatur per corpus, non subjectivè, & effectivè, sed solùm occasionaliter, sequentibus verbis: *Manifestum est enim, quòd quantò corpus est meliùs dispositum, tantò meliorem sortitur animam. Quod manifestè apparet in his, quæ sunt secundùm speciem diversa. Cujus ratio est; quia actus, & forma recipitur in materia secundùm materiæ capacitatem.* Quæ verba *D. Thomæ* rem luculenter explicant. Quia enim anima humana non causatur ex corpore, & dispositiones corporis non redundant in ipsam, sed in suo tantùm fieri dependet ex corpore, non ut causa, sed ut occasione, anima rationalis determinatur per corpus, non subjectivè, & effectivè, sed solùm occasionaliter, in quantùm Deus, occasione desumptâ à corpore, & à dispositionibus ipsum afficientibus, hanc animam, quam effectivè determinat, huic corpori infundit, & non alteri.

30. In eodem sensu intelligendus est *D. Thomas* 3. contra Gent. cap. 66. Etenim si posset determinari, & impediri influxus Dei per causas secundas, sicut virtus Solis determinatur, & impeditur per causas interiores, ut hoc, & non aliud producat, sequeretur, quòd sicut distinctio effectuum non reducitur in virtutem Solis, nec illi tribuitur, sed est præter intentionem virtutis illius; sic etiam distinctio operationum, non deberet reduci in Deum, nec ipsi tribui, sed præter ejus intentionem. Sequeretur ulteriùs, quòd sicut determinatio, per quam determinatur virtus activa Solis ad hunc determinatè effectum produ-

cendum, non est ex influxu illius, sed præter illum, ita determinatio creaturæ respectu Dei esset præter ejus influxum, & supponeretur ad ipsum. Quæ omnia absurdissima sunt, & expresse contra *D. Thomam* 1. p. q. 22. art. 2. discrimen inter utramque causam disertissimè, planissimèque assignantem, tàm in corpore articuli, quàm in solutione ad 1. ubi dicitur: *Ad primum ergo dicendum, quòd aliter est de causa universali, & de causa particulari. Ordinem enim causæ particularis aliquid potest exire, non autem ordinem causæ universalis. Non enim subducitur aliquid ab ordine causæ particularis, nisi per aliquam aliam causam particularem impedientem; sicut lignum impeditur à combustione per actionem aquæ. Undè, cùm omnes causæ particulares concludantur sub universali causa, impossibile est, aliquem effectum ordinem causæ universalis effugere. In quantùm igitur aliquis effectus ordinem alicujus causæ particularis effugit, dicitur esse casuale, vel fortuitum respectu causæ particularis: sed respectu causæ universalis, à cujus ordine subtrahi non potest, dicitur esse provisum.* Constat ergo, quòd Sol, cœlum, & aliæ causæ, quæ universales dicuntur, non sunt ita universales, quòd sub eis omnia inferiora sub omnibus modis comprehendantur; sed potest, immò & debet aliquid præsupponi ex parte effectuum, nempe conditio materiæ, vel aliquid hujusmodi, ratione cujus influxus talium causarum limitari possit. Exempli gratia, Sol secundùm suam propriam causalitatem, suumque universalem influxum, concurrit ad generationem corporum sublunarium, secundùm illam generalem rationem, secundùm quam sunt corpora generabilia, & corruptilia: equus vero, ut causa particularis, determinat illum influxum Solis, ita ut ex vi illius influxus generetur, non solum corpus generabile, ac corruptibile, sed determinatè corpus equi: similiter influxus Solis determinatur in planta, & per influxum plantæ ad producendum corpus plantæ: qui modus determinandi influxum causæ primæ increatæ à causa secunda est omninò falsus, & impossibilis: cùm Deus taliter sit causa universalis, ut omnes causæ inferiores totaliter comprehendantur sub ejus influxu, tàm quoad formam, quàm quoad materiam, quoad virtutem, & actionem; cùm igitur ex parte effectûs nihil ad influxum illius supponatur, sed omnia dependeant ab ipso, sive quoad esse, sive quoad operari, nihil esse potest, quod illius influxum determinare, limitare, vel impedire possit, cùm potiùs omnis determinatio, modificatio, & limitatio effectûs, ab influxu Dei, purè effectivè influente, proveniat, qui attingendo rationem entis ut sic, attingit etiam omnes rerum omnium differentias, genericas, specificas, individuales, & omnes omninò modos entis.

31. At si cui hæc celebris probataque à Thomistis responsio non placet, aliter occurrere difficultati argumenti potest, reflectendo supra testimonium *S. Thomæ* ex q. 1. de potent. art. 4. ad 3. quod ad rem non esse videtur. S.Doctor ibi inquirit: *Utrum sit judicandum aliquid possibile, vel impossibile secundùm causas superiores, vel inferiores?*

Et

Et quæstio procedit de omnibus causis tàm liberis, quàm necessariis. Observat pro solutione, quòd possibilitas effectûs dependentis à causa secunda necessariò debet esse, non solùm secundùm causam primam, sed etiam juxta secundam; quia esse, quod est terminus virtutis causæ primæ, determinatur ad hanc speciem entis per causam secundam. Unde effectus evadit similis causæ secundæ proximæ. Objecerat sibi tertium argumentum, excludens causam secundam, quia magis influit in effectum prima: unde ex sola prima sumenda videtur possibilitas. Ideo respondet: *Ad tertium dicendum, quòd licèt causa prima maximè influat in effectum, tamen ejus influentia per causam proximam determinatur, & specificatur: & ideò ejus similitudinem imitatur effectus.* Quid hinc ad propositum? An negamus nos, aut quòd actus voluntatis dicatur possibilis secundùm ipsam: aut quòd ad rationem formalem speciei actus determinetur juxta voluntatis naturam, aut quòd ab eadem voluntate habeat esse actum liberum, aut tandem quòd in eum actum causa prima maximè influat? Immò hoc contra Adversarios defendimus. Quænam ergo species argumenti? Video certè, scilicet contra illos, non pro illis. Iste idem apertissimus sensus est S. Doctoris locò etiam objectò ex 3. contra Gent. & millies alibi. Et utinam Adversarii illius doctrinam in hac parte sectarentur! inde fieret, ut quæstiones de causis cùm in Philosophia, tùm in Theologia nobiscum resolverent.

32. Objicies secundò. Si concursus Dei non est subordinatus creaturæ, tollitur à voluntate verum dominium supra suos actus. Hoc quippè salvari nequit, nisi sint ipsi subordinata omnia comprincipia requisita ad positionem actûs, ut salvetur definitio Dominii communiter recepta, quod est *potestas utendi re pro placito suo*: sed concursus Dei efficax ex una parte est comprincipium requisitum ad productionem amoris, & ex alia non subordinatur voluntati, sed potiùs voluntatem sibi subordinat, ut asserimus: ergo vel tollitur à voluntate rerum dominium supra suos actus, vel concursus ille debet esse subordinatus voluntati.

33. Sed facilis est ex dictis responsio, distinguendo majorem: debent esse ipsi subordinata omnia comprincipia requisita ex parte causarum inferiorum, concedo major. ex parte Dei, nego major. Et sub eadem distinctione min. neg. conseq. Habet profectò voluntas creata plenum, ac perfectum Dominium supra suos actus liberos; ejus tamen Dominium non est primum, supremum, & independens, sed secundum, & subordinatum. Licèt autem ex eo, quòd sit Domina suorum actuum, petat, non physicè determinari ab aliqua causa inferiori, sed potiùs subordinare sibi omnia principia requisita ex parte causarum inferiorum; ex eo tamen quòd ejus dominium non est primum, supremum, & independens, petit perfectè subordinari primo Domino in efficientia suorum actuum: aliàs esset primum determinans. Quid namque aliud est se determinare, excludendo determinationem ab alio, nisi formaliter esse primum determinans, & primus Dominus ta-

talis determinationis? Sicut esse à se, excludendo esse ab alio, est esse primum ens: & agere à se, excludendo agere ab alio, est formaliter esse primum agens: si ergo necessariò voluntas creata se determinat ad amorem, ut secundum determinans, & non ut suprema Domina suæ determinationis, paritèr necesse est talitèr determinari à se, ut etiam determinetur à Deo. Doctrina est Angelici Magistri quæst. 3. de malo art. 2. ad 4. dicentis: *Cum aliquid movet se ipsum, non excluditur, quin ab alio moveatur, à quo habet hoc ipsum, quod se ipsum moveat, & sic non repugnat libertati, quòd Deus est causa actûs liberi arbitrii.* Et in 1. p. q. 83. à 1. ad 3. *Deus movendo creaturas voluntarias, non aufert quin actiones sint voluntariæ, sed potius hoc in eis facit.* Et in 2. dist. 25. q. 1. a 2. ad 1. *Deus operatur in voluntate nostra, & in libero arbitrio secundùm ejus exigentiam. Vel etiam, si voluntatem hominis in aliud mutet, nihilominus tamen hoc suá omnipotentiá facit, ut illud in quod mutatur voluntas, voluntariè velit.*

34. Hoc insuper idem argumentum in adversarios ipsos retorque. Nam Deus non minus, immo magis Dominus est nostri amoris liberi, quàm sit ipsa nostra voluntas: Unde sæpè dicit M. P. *Augustinus, quòd Deus magis habet in sua potestate voluntates hominum, quàm ipsi suas*: Et tamen Deus per concursum indifferentem, juxta adversarios, non subordinat sibi nostram voluntatem, quæ est comprincipium requisitum ad amorem; sed potiùs talis concursus subordinatur voluntati, quæ pro suo libito illum determinat. P. *Aranda* dicit in folio mihi 440. quòd, *bonum opus est donum Dei per voluntatem, non determinantem, sed per voluntatem hortatricem.* Et fol. 353. dixerat, *admitto condescensum voluntarium puræ attemperationis ad arbitrium voluntatis*: ergo juxta principia adversariorum, vel non salvatur Divinum Dominium supra nostros actus; vel, ut dominium salvetur non requiritur, quòd omnia comprincipia requisita ad operandum subordinentur Domino. Secundò. Nam voluntas creata non solùm est Domina sui amoris liberi quantùm ad speciem actûs, sed etiam quantùm ad individuationem; sicut enim in ejus libera potestate est positum, amare, & non amare: ita positum est amare amore *A*, vel amore *B*. Et tamen juxtà principia Patrum Societatis, concursus Dei indifferens, qui est comprincipium requisitum ad amorem, licèt subordinetur voluntati, quantùm ad speciem actûs; non tamen subordinatur quantum ad individuitatem: ipsi enim communiter docent, quòd licet ille concursus sit indifferens ad amorem, & odium, est tamen determinatus ad amorem *A*: & quòd voluntas determinans illum concursum ad amandum, non potest medio illo elicere amorem *B*, sed solùm amorem *A*: ergo juxta principia adversariorum non requiritur ad perfectum dominium prætensa omnium comprincipiorum subordinatio. Hic obiter nota argumentum ad hominem contra PP. Societatis, quod in hunc modum objicit Illustrissimus *Caramuel* in sua *Theologia fundamentali* cap. 1. num. 26. *Per vos causa secunda potest determinare primam illæsá libertate primæ: ergo prima causa poterit determinare illæsá libertate secundæ.*

eunda. Patres ergo Jesuitæ, cùm volunt suam opinionem suadere, sententiam Thomistarum persuadent, & se ipsos impugnant. Ideo enim negant Deum causas liberas determinare, quòd determinatio libertati opponatur. Hæc ille; quod idem est ac dicere, quòd manent illi suis ipsorum retibus implicati, atque conclusi.

35. Tandem objicies ex P. *Avendaño* ibi n. 9. qui post tot SS. PP. auctoritates nobis objectas, hoc concludit argumento, ut probet suam sententiam esse SS. PP. conformem. Arguit ergo ex ratione, quâ utuntur ipsi ad demonstrandum unicum esse Deum, & non plures: Quia videlicet, si plures essent Dii, unusquisque haberet suam voluntatem liberam ad opposita: ex quo fieret, posse efficaciter alterum illorum se ad unum determinare, & alterum se determinare ad oppositum; & sic haberent potestatem ad componendum opposita, seu contradictoria, quæ quidem potestas chimærica est. Hæc quidem ratio, inquit ille, quæ mihi efficacissima est, nullam haberet efficaciam, si semel statueretur ut verum id, quod contrarii volunt: nempè posse salvari libertatem erga eamdem actionem, tum in Deo, tum in homine: nam ad hoc salvandum, opus est, dicatur utrumque, & Deum, & hominem, dum ad eam actionem concurrunt, talium voluntatum sympathia concurrere ad illam, ut ad quod unus determinatur liberè, ad idem etiam alter liberè determinetur.

36. Cogit nos argumentum, ut iterum dicamus: Utinam adversarii tenerent sententiam *D. Thomæ* de causarum ordine, quem nobis putant incommodare! Tunc enim faterentur, nihil aptius sententiâ nostrâ ad promovendas probationes PP. de unitate Dei: quas non video, quomodò in eorum principiis firmæ subsistant, sicut in nostris. Enimverò sicut est una, & suprema causa, cui reliquæ subordinantur, ut demonstrat *D. Thomas* 1. p. q. 2. art. 3. ita & datur unus Deus, cum repugnantia multitudinis Deitatum, etsi in creatura sit verum dominium respectu actûs liberi Deo perfectissimè subordinatum; *Quia hoc vult* (Deus) *unicuique esse naturale, quod potestati Divinæ subdatur*, inquit *D. Thom.* 1. 2. q. 10. art. 4. ad 2.

37. At si res attentè consideretur, habet argumentum contra ipsos non contemnendam difficultatem. Etenim admissò, & positò in homine dominiò constitutò per carentiam subordinationis ad Deum, homo erit Dominus, & erit Dominus alteri non subordinatus. Modò sic: salvâ fide negari minimè potest, Deum nulli Domino esse subordinatum; sed juxta Auctores ipsos, homo, in quantùm Dominus actûs liberi, Deo non subordinatur: ergo tàm Deus, quàm homo erunt duo supremi Domini: sed inter Divina attributa nullum est, quod propriùs dicatur de Deo, suppositâ existentiâ creaturarum, quàm supremum dominium, ut constat ex illo *Apocalyps.* cap. 19. ubi dicitur, *Dominus dominantium*: ergo non possunt dari duo supremi Domini, quorum nec alter alteri, nec ambo tertio subordinentur, quin existat Deorum pluralitas. Perperam ergo hoc Thomistis objiciunt, cùm ipsos efficacius urgeat, & exagitet argumentum.

38. Si

38. Si dicas, vitari hoc inconveniens in sententia P. *Avendaño*; quia apud ipsum, dominium Dei super actus nostros liberos non est primum, seu supremum, cùm supremus illorum Dominus sit homo liberè operans, non Deus, qui concurrit subordinatus homini. Sed hæc solutio strictiùs Adversarium premit: & tantò strictiùs, quò magis est consequens ad prædicti Auctoris positiones, quarum prima asserit, carentiam subordinationis nostræ ad Deum esse unum ex constitutivis nostræ libertatis: Secunda verò affirmat, Dei ad nos subordinationem etiam inter nostræ libertatis constitutiva esse numerandam: ex quibus, nullo inferente sequitur, non Deum, sed creaturam esse supremum Dominum actûs liberi: sed, an hoc tutò affirmari possit, nihil ad nos: ipsi viderint.

DUBIUM III.

An subordinatio liberi arbitrii Deo talis sit, ut Divina virtus causet tàm substantiam, quàm modum actûs liberi?

§. I.

Conclusio affirmativa statuitur.

1 CUM universis creaturis, quæ sunt, esse Deus dederit, ut sint, & agentibus liberis concessum etiam simpliciter sit, ut pro suo arbitrio valeant, & possint se flectere in quodcumque libertatis extremum; sitque, *operatio voluntatis*, teste D. *Thoma* 1. p. quæst. 106. art. 2., *inclinatio quædam volentis in volitum, quam solus ille immutare potest, qui virtutem volendi creaturæ contulit*; in quo sanè explicatur absolutum, & excellentissimum Dei dominium in voluntatem: hinc, ut creaturæ in ordine ad Deum subordinatio penitus introspiciatur, inquirimus, utrum talis sit efficacia Divinæ voluntatis, quòd substantiam, & libertatem actûs causet? Hâc enim Divinæ voluntatis efficaciâ perceptâ, nullâ ratione, ex perfectissima subordinatione liberi arbitrii in actibus suis liberis Deo auctori gratiæ, & naturæ, nos de everso per gratiam efficacem libero arbitrio quispiam accusabit. Partem affirmativam defendimus, idem attestante communi SS.PP. doctrinâ. D. *Anselmus* lib. de Concord. præscientiæ, prædestinat. & gratiæ cap. 1. *Quoniam, quod Deus vult, non potest non esse; cùm vult, hominis voluntatem nullâ cogi, vel prohiberi necessitate ad volendum, vel non volendum, & vult effectum sequi voluntatem, tunc necesse est, esse liberam, & esse, quod vult*. Id expressit D. *Augustinus* lib. 1. Retract. cap. 9. dicens: *Et quia omnia bona, sicuti dictum est, & magna, & media, & minima ex Deo sunt, sequitur, ut ex Deo sit, & bonus usus liberæ voluntatis, quæ virtus est, & in magnis numeratur bonis.* Et lib. 1. contra duas Epist. Pelagianorum cap. 20. loquens de eo, quod

Assue-

Assuero accidit: *Numquid*, inquit ille, *homines Dei, qui hæc scripserunt, imò ipse spiritus Dei, quo auctore hæc scripta sunt, oppugnabit liberum arbitrium? Absit. Sed omnipotentis in omnibus, & judicium justissimum, & auxilium misericordissimum commendavit.*

2. Hoc constantissimè docet D. *Thomas* 1. part. quæst. 19. art. 8. *Cum igitur voluntas Divina sit efficacissima, non solùm sequitur, quòd fiant ea, quæ Deus vult fieri, sed quòd eo modo fiant, quo Deus ea fieri vult. Vult autem quædam fieri Deus necessariò, quædam contingenter, ut sit ordo in rebus, ad complementum universi. Et ideo quibusdam effectibus adaptavit causas necessarias, quæ deficere non possunt, ex quibus effectus de necessitate proveniunt, quibusdam autem aptavit causas contingentes defectibiles, ex quibus effectus contingenter eveniunt.* En ubi D. *Thomas* causam assignat libertatis, summam efficaciam Divinæ voluntatis, quæ causat effectum juxta modum ipsius causæ secundæ. Idem repetit quæst. 22. art. 4. dicens: *Et ideo quibusdam effectibus præparavit causas necessarias, ut necessariò evenirent, quibusdam verò causas contingentes, ut evenirent contingenter, secundùm conditionem proximarum causarum.* Et ibi ad 3. *Et considerandum est, quòd necessarium, & contingens propriè consequuntur ens, in quantùm hujusmodi. Unde modus contingentiæ, & necessitatis cadit sub provisione Dei, qui est universalis provisor totius entis: non autem sub provisione aliquorum particularium provisorum.* Et quæst. 23. art. 6. *Sed non omnia, quæ providentiæ subduntur, necessaria sunt: sed quædam contingenter eveniunt, secundùm conditionem causarum proximarum, quas ad tales effectus Divina providentia ordinavit....... Sic igitur & ordo prædestinationis est certus, & tamen libertas arbitrii non tollitur, ex qua contingenter provenit effectus prædestinationis.* Sed expressiùs quæst. 83. art. 1. ad 3. *Deus igitur est prima causa movens & naturales causas, & voluntarias. Et sicut naturalibus causis, movendo eas, non aufert, quin actus earum sint naturales, ita movendo causas voluntarias, non aufert, quin actiones earum sint voluntariæ; sed potiùs hoc in eis facit; operatur enim in unoquoque secundùm ejus proprietatem.* Et 1. 2. quæst. 10. art. 4. *Ad providentiam Divinam non pertinet naturam rerum corrumpere, sed servare. Unde omnia movet secundùm earum conditionem, ita quòd ex causis necessariis per motionem Divinam sequuntur effectus ex necessitate: ex causis autem contingentibus sequuntur effectus contingentes*: hæc D. *Thomas*. Pro cujus clariori intelligentia maximè notandum, quòd cùm libertas (quæ essentialiter est perfectio simpliciter simplex) necessariò, prout competit nobis, supponere debeat libertatem formaliter in Deo, ut formale exemplar, ex quo formaliter participatur, causatur efficienter à Deo per actionem efficacissimam suæ omnipotentiæ, quæ actio causat in nobis ipsam libertatis virtutem, aut liberam potentiam adhuc perfectibilem per exercitium liberum, & consequenter potentialem. Perfectio autem hujus potentialitatis non subterfugit actionem Divinam; immo est ultimus terminus, & completus actus activitatis ejus. Unde cùm po-

potentia libera in actum liberum, quo complerur, exit, prosequitur opus suum Dei actio, quâ nedum attingit substantiam actûs, verùm etiam modum libertatis: & cùm potior sit consideratio de natura effectûs per ordinem ad causam efficientem, quam imitatur; ideo non reducitur præcisè libertas nostra in efficaciam influxûs Divini secundùm se considerati, seu præcisè quatenus influxus est, sed in illius efficaciam, quâ liber est.

3. Scio, quibusdam ex nostris probari libertatem creatam, etiamsi operaretur Deus ex necessitate naturæ, satisque ingeniosè id ab illis defendi. Nec illos reprobo; nostra tamen via communior æquè, ac planior est; & non subtilitati, sed veritati laboramus. Igitur causa efficiens, quò efficacioris virtutis est, similiores sibi exequitur effectus. Unde Divina virtus, quâ nulla efficacior, sicut libertatem creatam producit sibi similem, ita actus libertatis creatæ sibi similes exequitur; & ideo similes, quia liberi: atque eatenus ipsa efficacia Divinæ virtutis est argumentum ineluctabile à priori convincens humani actûs libertatem. Nam si liberi perfectissimi non essent, defectus esset Divinæ virtutis, quæ volens nequiret actum creatum sibi assimilare. Ecce quarè dicit S. *Thomas*, quòd, quia Divina voluntas est efficacissima, attingit etiam modum libertatis. Qui hæc comprehendere non posset, videat ad minus, an sit legitima illatio, quam non facilè inficiabitur; & eum honorem tanto Doctori deferat, ut se minus illo sapientem fateatur, qui potuit dicere: *Quæ scimus, loquimur*. Ego autem dicam, hanc meam doctrinam non esse meam, sed ejus, qui docuit me. Accipe D. *Thomam* 1. ad Annib. dist. 47. quæst. 1. art.4. *Voluntas Dei non solùm res in esse, sed etiam rebus producendis modum, quo producantur, prædeterminavit*. Si quæras unde hoc? Ecce tibi, quæ diximus, luculenter ipse Doctor respondet quæst. 13. de verit. art. 5. in corp. ubi doctrinam istam mirè explicat: *Et ideo oportet aliam principalem rationem assignare contingentiæ in rebus, cui causa præassignata subserviat. Oportet enim patiens assimilari agenti, & si agens sit perfectissimum, erit similitudo effectus ad causam agentem perfecta. Si autem agens sit debile, erit similitudo imperfecta: sicut propter fortitudinem virtutis formativæ in semine Filius assimilatur Patri non solùm in natura speciei, sed in multis aliis accidentibus. E contrario verò propter debilitatem prædictæ virtutis annihilatur prædicta assimilatio, ut dicitur in lib. de animalibus. Voluntas autem Divina est agens fortissimum. Unde oportet, ejus effectum ei omnibus modis assimilari, ut non solùm fiat id, quod Deus vult fieri, quod est quasi assimilari secundùm speciem, sed ut fiat eo modo, quo Deus vult illud fieri, vel necessariò, vel contingenter, vel citò, vel tardè, quod est quasi quædam assimilatio secundùm accidentia*. Et q. 22. de verit. art.8. *Deus suâ omnipotentiâ hoc facit, ut id, in quod movetur voluntas, liberè velit*. Et 1. Periherm. lect. 14. *Voluntas Divina est intelligenda ut extra ordinem entium existens, & veluti causa quædam profundens totum ens, & omnes ejus differentias. Sunt autem differentiæ entis possibile, & necessarium; & ideo ex ipsa voluntate Divina ordi-*

ordinantur necessitas, & contingentia in rebus. Quæ omnia elegantèr, & theologicè repetit lib. 6. Metaphys. lect. 3. Vide etiam 3. contra gentes cap. 89. & 94. Et q. 6. de electione humana. Et loco citato ad Annibaldum ad 2. & ad 3.

4. Sed ùt clariùs pateat, quantùm à Divo *Thoma* distent, & quàm inaniter Angelicum Doctorem pro se stare contendant Theologi quærentes primùm libertatem ex arbitrio, cùm è contra D. *Thomas* illam ex omnipotentia deduxerit, verba, quibus suum concludit discursum, omittere nolo: *Quod quidem est singulare in hac causa; reliquæ enim causæ non constituunt legem necessitatis, & contingentiæ, sed constitutâ à superiori causa, nituntur: unde causalitati alterius causæ subditur solùm, quòd ejus effectus sit; quòd autem sit necessariò, vel contingenter, dependet à causa altiori, quæ est causa entis, in quantùm est ens; à qua ordo necessitatis, & contingentiæ in rebus provenit*. En ubi expressè docet, quòd ad libertatem actûs disquirendam non tàm debet attendi causa proxima, quàm ordo ad Deum, seu causa prima; quia debet attendi per ordinem ad causam per se, & ex se continentem, & causantem libertatem actûs: ergo Deus per se, & ex se continet, & causat libertatem, & necessitatem. Hæc ergo est apud D. *Thomam* evidens consequentia: *Divina virtus propter suam infinitam fortitudinem continet substantiam, & libertatem volitionis creatæ, ac reliqua illius accidentia: ergo suo decreto, & concursu potest volitionem cum omnibus suis accidentibus prædeterminando causare*. Sicut etiam valet: generans propter fortitudinem suæ virtutis continet substantiam, & accidentia, quibus genitus Filius sibi assimilatur: ergo generando, vel per generationem, in his omnibus potest Filium sibi assimilare. Est namque eadem ratio; nam sicut medium, quo generans assimilat sibi genitum, est natura, & generatio, quâ illum producit, ita in agente per intellectum, & voluntatem, medium, quo communicat effectui substantiam, & accidentia, est decretum, quo statuit effectum cum illis accidentibus producere, & concursus, quo movet causas creatas ad effectum cum illis producendum.

5. His sequens discursus robur, & quidem non minimum, addit. Non potest effectus aliquis sive necessarius sit, sive contingens, aut liber immediatè subjacere Divinæ Providentiæ, nisi concursus omnipotentiæ, quo Deus effectum facit, & influxus causæ, cum qua concurrit, immediatè subjaceat præordinationi, & dispositioni Divinæ. Quomodò namque poterit talis effectus subjacere Divinæ Providentiæ, dum totius concursûs executio non sit secundùm Divinam præordinationem? Si enim causa non subjacet, poterit suum effectum producere, etiamsi Deus effectûs existentiam non præordinaverit. Sed libertas nostræ volitionis immediatè subjacet Divinæ Providentiæ, & dispositioni, ut expressè docet *D. Thomas* 3. contra Gent. cap. 91. *Electiones, & voluntates immediatè à Deo disponuntur*. Et 1. p. q. 22. art. 2. *Deus immediatè omnibus providet, qui in suo intellectu habet rationem omnium etiam minimorum*: ergo concursus omnipotentiæ, quo Deus ef-

 fectum

fectum exequitur, immediatè subjacet Divinæ præordinationi: qui tamen concursus procedit ab Omnipotentia Dei, & ab illa, ut efficaciter determinata per voluntatem Dei ex se continentis substantiam, & modum cujuscumque effectûs, & nostræ liberæ volitionis, ut vidimus ex *D. Thoma*, quodque expressiùs docet 1. p. quæst. 25. art. 5. ad 1. his verbis: *Et quia potentia intelligitur ut exequens, voluntas autem ut imperans, & intellectus, & sapientia ut dirigens, quod attribuitur potentiæ secundùm se considerata, dicitur Deus posse secundùm potentiam absolutam. Et hujusmodi est omne illud, in quo potest salvari ratio entis.* Et paulò infrà: *Non tamen potest esse, quòd aliqua faciat, quæ non præsciverit, & præordinaverit se facturum, quia ipsum facere subjacet præscientiæ, & præordinationi, non tamen ipsum posse, quod est naturale. Ideo enim Deus aliquid facit, quia vult; non tamen ideo potest quia vult, sed quia talis est in sui natura.* Scio, adversarios recurrere ad suam scientiam mediam, ratione cujus poterit Deus disponere etiam de iis, quæ ab ejus determinatione non dependent; quatenus futura præsciens ex aliena determinatione, ea, quò voluerit, possit ordinare: sed quidquid sit de hac doctrina, quam nostri opportunis locis impugnant, certum debet esse, eam ad præsens nihil facere; cùm procedamus secundùm mentem *S. Thomæ*, cui certò certius est, eam cogitationem adscribi non posse. Quinimo præallegato in loco manifestè dicit, disponere Deum de effectibus potentiæ; hos autem esse, in quibus salvatur ratio entis, quosque ipse facit, quia vult. Juvat hanc fundamentalem doctrinam *S. Thomæ* paulò altiùs expendere, & simul doctrinæ de scientia media ingressum præcludere.

6. Causa per se, & ex se causans, & continens ens in quantum ens, est causa per se, & ex se continens, & causans libertatem, & necessitatem rerum: debet namque ejus causalitas se extendere ad omnia illa, quæ per se continentur sub ratione formali, sub qua suum effectum attingit. Sic causans corpus sub ratione corporis, per se causat corpus animatum, & inanimatum, quia istæ sunt differentiæ per se contrahentes corpus, quasi propria corporis logica accidentia. Quæ ratio in omnibus aliis potentiis verificatur. Undè intellectus omnia entia valet cognoscere, voluntas omnia bona amare, visus omnes colores percipere, quia omnia hæc entia particularia præcontinentur sub ratione formali entis, sub ratione boni, & sub ratione coloris; sed necessitas, & libertas sunt differentiæ entis, quæ ens in quantùm ens essentialiter dividunt; siquidem omne ens aut liberè, aut necessariò est: ergo vel neganda est Deo causalitas universalissima entis, quod esse hæreticum docet *D. Thomas* in 2. ad Annibal. dist. 37. q. 1. art. 1. vel cum *Divo Thoma* asserendum, quòd causat, & continet substantiam, & modum libertatis actûs liberi. Hoc enim dicit causalitas, & præcontinentia totius entis, ut docet ipse *D. Thomas* 1. p. q. 45. art. 1. & 5. *Quod nihil illius, nec materia, nec forma, nec aliqua ratio entis in effectu inventa aliundè supponatur, aut subterfugiat illius continentiam, & causalitatem.* Undè rationem entis non supponit nec in toto, nec in partibus,

nec

nec in illarum aliqua, quia totum effectum facit ens ex non ente: ergo Deus ratione suæ omnipotentiæ ita se habet ad omnem effectum, ut necessitatem, & libertatem in ipsis repertam causet, & præcontineat.

7. His addo. Sit per modum hypothesis, voluntatem creatam tale suorum actuum habere dominium, & præcontinentiam, ut nec prævio egeat concursu, nec simultaneo, ut asserebat *Durandus*, aut alii apud *D. Thomam* 3. contra Gent. cap. 89. Hàc factâ hypothesi, quis neget voluntatem se determinantem ad amorem præ odio, non esse formaliter liberam? Cùm exercitium sit, ut diximus, perfectio libertatis. Si ergo inquiratur: quarè se determinando ad amorem, inconjungibilem cum odio ejusdem objecti, non amittit potestatem antecedentem ad odium constitutivam libertatis? Stat invicta ratio, quia voluntas ex se, & per se continet volitionem tàm quoad substantiam, quàm quoad omnes modos, quibus per se affici potest: unde & causat substantiam, & modum libertatis componibilem cum determinatione ad unum extremum libertatis. Modò sub tali doctrina subsumo: sed Deus multò perfectiùs continet substantiam, & modum libertatis, quàm in prædicta hypothesi contineret voluntas: hoc enim asserit *D. August.* de corrept., & grat. cap. 14. *Deus ... magis habet in potestate sua voluntates hominum, quàm ipsi suas*, cujus rationem assignat *D. Thomas* 1. p. q. 19. art. 6. Quia causa prima effectus causæ creatæ continet sub universalissima ratione, voluntas vero creata sub ratione limitata. Ergò sicut in illa hypothesi tantùm suos actus sub ratione limitata continens, activitatem ad actus, & modos, quibus per se afficiuntur actus causaret; multò veriùs Deus, magis præcontinens omne esse, & omnem modum essendi, activitate suà facit actum voluntatis, & modum ejus esse: ac consequenter nullum infert libertati detrimentum; quid enim magis dissonum, quàm inferre detrimentum libertati producendo ipsum modum libertatis? Alioqui dicatur, quòd voluntas creata in prædicta hypothesi posset simul & actum quoad modum libertatis producere, & libertatem destruere.

8. Accedit ad hæc pro majori confirmatione, & urgentia rationis factæ nova ratio. Metaphysica infallibilitas actûs non minùs videtur opponi actûs contingentiæ in existendo, quàm necessitas actûs opponitur libertati; cùm, sicut ad actum liberum requiritur, quòd possit existere, & non existere, quantùm est ex parte principiorum constituentium potestatem, & indifferentiam dominii; ità ad operationem contingenter existentem, qualis est arborum floritio, aut terræ germinatio, requiritur, quòd ex nullo principio constituente virtutem talis operationis productivam eveniat talis operatio cum metaphysica infallibilitate; nequit enim virtus esse metaphysicè determinata ad actionem ex se, & independenter ab omni alio, & operatio simul esse contingens, sed debet esse metaphysicè necessaria. Tunc sic: sed cum eo, quòd actus existat contingenter, stat metaphysica infallibilitas existentiæ actûs, seù quòd sit metaphysicè infallibile, quòd actus existat: ergo similiter metaphysica infallibilitas existentiæ actûs liberi, orta ex efficacia Divinæ vo-

luntatis non pugnat cum libertate ipsius actûs. Maj. hujus discursûs ita certa est, quòd *D. Thomas* solvens argumenta, quæ fiunt contra libertatem ex suppositionibus connexis cum existentia actûs, sæpissimè ad hoc unum attendit, ut cum talibus suppositionibus contingentiam actûs componat, quâ compositione factâ, facilem existimat argumenti solutionem, ut ipsum legenti constabit. Min. non minùs certa; operatio enim cujuscumque agentis naturalis contingens est, v. g. floritio arboris, vel germinatio terræ, quarum operationum contingentiam ad sensum videmus; & tamen omnes istæ operationes, quando eveniunt, cum metaphysica infallibilitate eveniunt, & pro priori ad illarum existentiam est metaphysicè infallibile, quòd evenient, ità ut Deus suâ scientiâ essentialiter verâ cognoscat, & affirmet tales operationes esse extituras, cùm decretum, quo Deus statuit harum operationum existentiam, & concursus, quo illam exequitur, sint antecedentia absoluta, efficacia, ac prædeterminantia; & operationes illæ evenire nequeunt, quin Deus illarum existentiam decreverit, aliàs præter Dei providentiam evenirent: ergo eveniunt cum metaphysica infallibilitate illarum existentiæ: simul igitur cum hac stat rerum contingentia.

9. Hæc sanè, nisi mea me fallit opinio, evidentia sunt. Rogo modò ab Adversariis, quânam ratione concilietur istarum operationum contingentia cum methaphysica infallibilitate decreti, & concursûs? Quidquid ipsi dixerint, modò ab inconcussâ *S. Thomæ* doctrina non abscedant, hoc & nos dicimus pro componenda libertate cum efficacia intrinseca Divinæ voluntatis. *S. Thomas* clarior in hac parte est, quàm qui sinistram patiatur interpretationem. Apud ipsum, ut diximus, perpetua ratio est, quia causa prima continens ens in quantum ens, continet, & causat modos contingentiæ, & necessitatis: & sicut entium aliud facit necessarium, aliud contingens, ità operando cum causis necessariis, causat illarum operationes quoad substantiam, & quoad modum necessitatis; & similiter operando cum liberis, & contingentibus, earum operationes causat quoad substantiam, & quoad modum libertatis. Hoc enim facit summa, & infinita efficacia propter summam fortitudinem suæ virtutis, movendo agentia omnia juxta naturam singulorum. In qua doctrina perpetuus, ut dixi, est Angel. Præceptor. Libeat eum audire 1.p.q.83. art.1. ad 3. dicentem: *Liberum arbitrium est causa sui motus: quia homo per liberum arbitrium se ipsum movet ad agendum. Non tamen hoc est de necessitate libertatis, quòd sit prima causa sui, id, quod liberum est: sicut nec ad hoc, quòd aliquod sit causa alterius requiritur, quòd sit prima causa ejus. Deus igitur est prima causa movens, & naturales causas, & voluntarias. Et sicut naturalibus causis movendo eas, non aufert, quin actus earum sint naturales; ita movendo causas voluntarias, non aufert, quin actiones earum sint voluntariæ, sed potiùs hoc in eis facit; operatur enim in unoquoque secundùm ejus proprietatem.*

10. Scio, AA. oppositæ sententiæ fateri Deum esse primam causam nostræ libertatis, & sicut dat esse, ita & dat esse liberum, producens sub-

substantiam actûs, & libertatem in ipso; solùmque stat diversitas in modo, quo hoc à Deo fit. Non enim, inquiunt, ut verificetur, efficacissimam esse Dei virtutem, & potentiam, requiritur, quòd Deus physicè efficaciter prædeterminet voluntatem creatam ad actum, cùm potiùs hoc sit destruere in ipsa libertatem. Sufficit Deum tribuere liberum arbitrium creaturæ, & quòd ex suppositione scientiæ conditionatæ, v.g. de consensu Petri sub tali auxilio, in tali occasione prædefiniat dare tale auxilium, sivè purificare conditionem, & simultaneè concurrere cum ipsa voluntate ad consensum, ad quem se determinaturam prævidit voluntatem ipsam ex innata libertate. Et sic consensus remanet liber, quia est à voluntate, in qua Deus posuit liberum arbitrium, & cum quo simul Deus concurrit; salvaturque hoc modo, quòd actus nedum quoad substantiam, sed etiam quoad modum libertatis sit à Deo, tanquam à prima radice ipsius libertatis. Ità R.P. Tyrso tom.4. select. dist.4. de stat. natur. puræ lect.11. n.117.

11. Sed præcitatis testimoniis non solùm id evincitur, quod potissimùm desiderabatur, sed insuper præcluditur solutio. Quis enim non videt, quòd imprimis stat firmum, & inconcussum, quòd Deus est prima causa (qualis juxta solutionem non esset) libertatis creatæ, & quòd solutio minimè potest facere satis discursui facto? Primò quia prædefinitio, præordinatio, & aliæ locutiones, quibus utitur *D. Thomas*, non decretum concomitans, sed præcedens, seu antecedens, prioritate causalitatis, execùtionem significant. Secundò: quia Angel. Præceptor recurrit ad volitionem efficacissimam Dei, vi cujus infallibiliter consequitur tàm substantiam actûs, quàm modum libertatis; sed ad hanc infallibilem consecutionem requiritur, non quòd existat decretum, vel auxilium indifferens, sed quòd sit cum virtute causandi tàm substantiam, quàm modum libertatis: ergo si hanc virtutem causandi, non à Deo, sed ex determinatione creaturæ accipit, prima causa libertatis non Deus, sed creatura est. Tertiò: causa essentialiter præcedit causatum, nec potest consequi ad actum absolutè existentem, nec haberi ex vi existentiæ talis actûs; sed juxta doctrinam solutionis, creatura à Deo non accipit actum liberum, sed determinando omnipotentiam illum sibi acquirit: ergo non efficacia voluntatis Divinæ, sed determinatio creaturæ est prima causa libertatis. Quartò: prima causa libertatis nullam etiam determinationem præsupponit, aliàs non esset prima; sed juxta AA. solutionis, Deus per scientiam mediam solùm videt actum eliciendum sub auxilio indifferenti determinando ab ipsa voluntate creata: ergo videt aliam determinationem, cujus collatio auxilii in occasione, in qua prævidit voluntatem consensuram, non est, nec potest esse prima causa. Quintò; quia consensûs liberi creaturæ debet assignari aliqua causa, quæ sit essentialiter talis, & ex suis intrinsecis exacta ab actu libero: Sed velle liberum creaturæ non petit essentialiter ex suis intrinsecis scientiam mediam; vel quia, si Deus donaret auxilium non prævidens per scientiam mediam illius effectum, eodem modo, ut ipsi asserunt, operaretur liberè; vel quia hæc Scientia media non ponitur ab ipsis

ipsis requisita ex parte actûs, sed solùm ex parte Dei, nè cœco modo procedat; & aliàs auxilium collatum, quo prævidit Deus voluntatem consensuram, nequit essentialiter, & ex intrinsecis actûs liberi connecti cum ejus existentia, cùm sit conjungibile cum ejus carentia: ergo nec Scientia media, nec illud auxilium se habent, ut prima causa libertatis. Sextò; quia ultra libertatem, quam Deus formaliter, & immediatè exercet in collatione auxilii prævisi efficacis requiritur, quòd Deus exerceat formaliter, & immediatè suam libertatem erga existentiam hujus actûs liberi, potiùs quàm alterius. Etenim actualis libera actio creaturæ est participatio actualis perfectionis libertatis Dei, quam Divina virtus ob sui efficaciam exequitur, ut cum *S. Thoma* diximus; sed juxta solutionem, omnimoda electio, & determinatio unicè dependet ex arbitrio voluntatis: ergo non electio, & efficax Dei determinatio erit prima causa actûs liberi formaliter ut talis, sed determinatio creaturæ. Vel aliter: Per illud auxilium indifferens unicè determinabile à voluntate ad consensum præ dissensu Deus tantùm se determinat ad concurrendum vagè cum voluntate creata: ergo quòd consensus præ dissensu existat, unicè provenit ex determinatione voluntatis creatæ: ergo de primo ad ultimum, licèt per auxilium illud, quod ab agente secundo determinabile est, Deus exerceat suam libertatem, præstando voluntati potestatem ad actum liberum, minimè tamen exercet libertatem formaliter, & immediatè circa existentiam actûs liberi, quam solùm exercet, quando efficacia Divinæ voluntatis producit tàm substantiam actûs liberi, quàm ejus libertatem. Ex quo meritò *S. Aug.* ad *Hilarium* scribit Epist. 157. *Cur non dixit potiùs per meum liberum arbitrium, nisi quia libertas sine gratia non est libertas, sed contumacia*. Sed de his alibi plura. Hæc modò sufficiant, nè omnia extra proprium locum examinentur.

§. II.

Solvuntur Argumenta.

12. NOn alia occurrunt argumenta urgentiora præter ea, quæ sibi opposuit *D. Thomas*, apud ipsum videnda 1. p. q. 22. art. 2. & 3. contra Gent. cap. 90. & pluribus aliis in locis. Placuit tamen aliqua ex illis huc transferre, ut constet legentibus apertiùs de ejus mente, quod maximè optamus. Quæstione igitur 23. de verit. art. 5. sic primum argumentum proponit. *Positâ causâ sufficiente, necesse est effectum poni: sed Divina voluntas est causa sufficiens, & non contingens, sed necessaria: ergo & res volitæ à Deo sunt necessariæ*. Cui argumento respondet Angel. Doctor ex dictis in corpore articuli, quòd quia voluntas Divina est agens fortissimum effectum producit quoad substantiam, & modum, quia sic Divina voluntas effectum voluit produci. Verba solutionis hæc sunt. *Dicendum, quòd ratio illa sequitur in causis agentibus de necessitate naturæ, & quantùm ad effectus immedia-*

diatos: sed in causis voluntariis non sequitur; quia ex voluntate sequitur aliquid eo modo, quo voluntas disponit, & non eo modo, quo voluntas habet esse; sicut accidit in causis naturalibus, in quibus attenditur assimilatio quantùm ad eamdem conditionem causæ, & causati, cum tamen in causis voluntariis attendatur assimilatio, secundùm quòd in effectu impletur voluntas agentis, ut dictum est, scilicet in corpore articuli. En ubi pro ratione contingentis assignavit summam fortitudinem voluntatis Divinæ.

13. Clariùs fortassè objicit, & solvit eamdem difficultatem in 2. ejusdem articuli argumento sic: *Quandocumque ex causa necessaria sequitur effectus contingens propter contingentiam causæ secundæ, hoc provenit ex defectu causæ secundæ; sicut floritio arborum est contingens, & non necessaria propter defectum virtutis pullulativæ, qui potest accidere, quæ est causa media, quamvis motus Solis, qui est causa prima, sit causa necessaria: sed omnem defectum causæ secundæ potest Divina voluntas removere, & omne impedimentum: ergo contingentia causæ secundæ non impedit, quin effectus sit necessarius propter necessitatem voluntatis Divinæ*. Ecce totam difficultatem propositam a D. *Thoma*, quam iterùm proposuit in tertio per hæc verba. *Quando effectus est contingens propter contingentiam causæ secundæ, prima causa necessaria existente, non esse effectûs potest simul stare cum esse primæ causæ: sicut arborem non florere in vere potest stare cum motu Solis, sed ejus non esse, quod est volitum à Deo, non potest stare cum Divina voluntate: hæc enim duo sunt incompossibilia, quòd Deus velit, aliquid esse, & illud non sit: ergo contingentia causarum secundarum non impedit, quin volita à Deo sint necessaria propter necessitatem Divinæ voluntatis*. Tandem in quarto argumento ità difficultatem auxit, ut nihil urgentius viderim objectum. Sic enim ait: *Effectus non deficit, nisi causa secunda deficiente: sed non potest, quòd causa secunda deficiat voluntate Divinâ existente; sic enim simul esset Divina voluntas, & non esse ejus, quod est volitum à Deo, quod patet esse falsum: ergo contingentia causarum secundarum non impedit, quòd effectus Divinæ voluntatis sit necessarius*.

14. His argumentis totam, quam Doctores oppositæ sententiæ exaggerant, difficultatem continentibus, quis eorum non expectaret, ut Doctor juxta doctrinam de scientia, quam illi statuunt, media, facili negotio responderet? Ast & ego dico: responderet quidem, si talis cogitatio Doctori Angelico probaretur, aut veritati illam animadverteret consentaneam. Nihil autem apud illum invenient. Ecce quâ ratione, altiori quidem, respondet S. Doctor, cujus iteratam solutionem debito ordine exscribimus. Ad secundum ait: *Dicendum, quòd quamvis Deus possit removere omne impedimentum causæ secundæ, cum voluerit, non tamen semper removere vult. Et sic remanet contingentia in causa secunda, & per consequens in effectu. Ad tertium dicendum, quòd quamvis non esse effectus Divinæ voluntatis, non possit simul stare cum Divina voluntate, tamen potentia deficiendi effectum simul stat*

cum

cum Divina voluntate. Non enim sunt ista incompossibilia, Deus vult istum salvari, & iste potest damnari. Etiam similiter dicendum est ad quartum. Hæc *D. Thomas*, in quibus videtur primò, quàm ad intentum sit exemplum suprà positum de contingentia causæ naturalis. Etenim hanc sibi objiciens D. *Thomas* in tertio argumento, solvit difficultatem, nullâ quidem factâ mentione de contingentia agentium naturalium, sed de contingentia agentium liberorum: quippè certissimum est, nullam esse difficultatem in componenda libertate creata cum decreto efficaci intrinsecè, quæ non sit in componenda contingentia agentium naturalium cum voluntate Dei ab intrinseco efficaci. Habetur ulteriùs ex his solutionibus *D. Thomæ*, quòd, ut voluntas prædeterminata ad actum maneat libera ad omissionem, sufficit potestas ad illam absolutè, quam minimè destruit prædeterminatio, seu decretum efficax.

15. Verùm, ut manifestiùs pateat, quàm constans fuerit *D. Thomas* in hac sententia, videri debet in 1. ad Anib. dist. 27. q. 1. art. 1. ubi eadem proposuit argumenta, & eisdem ferè verbis respondet. Ad secundum enim sic ait, *Dicendum, quòd quamvis contrarium ejus, quod est volitum à Deo, non possit stare cum voluntate Divina, possibilitas tamen ad contrarium potest stare cum ea; & hoc sufficit ad hoc, quòd effectus sit contingens, & non necessarius.* Et subdit ad 3. *Dicendum, quòd ex hoc antecedenti, Deus vult aliquid, sequitur, non solùm illud esse, sed eo modo, quo Deus vult, & ideò contingenter quandoque, & quandoque necessariò.* Cujus mirè rationem reddit 1. p. q. 19. art. 8. dicens: *Ex hoc ipso, quòd nihil voluntati Divinæ resistit, sequitur, quòd non solùm fiant ea, quæ Deus vult fieri, sed quòd fiant contingenter, vel necessariò, quæ sic fieri vult:* nam propter summam efficaciam actûs differentias, & modos usque ad finem attingentem, producit rem, & in illa substantiam, & modum contingentiæ, & libertatis.

16. Secundò objicies, & occurrit grande illud inconveniens, spoliandam fore libertatem, si efficacia Divinæ voluntatis esset causa determinationis liberæ tàm quoad substantiam, quàm quoad modum libertatis. Etenim agere ut verum instrumentum pugnat cum vero dominio agentis; sed voluntas sic efficaciter mota à Deo cooperatur, ut instrumentum, quod non agit, nisi ut motum, teste *D. Thoma* opusc. 1. cap. 23. *Creaturam tantùm posse cooperari Deo, eo modo, quo Servus cooperatur Domino, dum ejus præceptis obedit; & instrumentum Artifici à quo movetur;* ergo non agit voluntas cum vero dominio.

17. Hoc argumentum proposuit sibi *Divus Thomas* q. 24. de verit. art. 1. ad 5. dicens: *Omne, quod movet motum, movet sicut instrumentum, ut patet per Comm.* 8. *Physic. Instrumentum autem non est liberum ad agendum, cum non agat, nisi secundùm quòd quis eo utitur. Cùm ergo mens humana non operetur nisi mota à Deo, videtur, quòd non sit liberi arbitrii.* Cui respondet: *Dicendum, quòd instrumentum dicitur dupliciter. Uno modo propriè, quando scilicet aliquid ità ab altero movetur, quòd non confertur ei à movente aliquod principium est*

est talis motus, sicut serra movetur à Carpentario: & tale instrumentum est omninò expers libertatis. Alio modo dicitur instrumentum magis communiter quidquid est movens ab alio motum, sive sit in se ipso principium sui motûs, sivè non: & sic non oportet, quòd ab instrumento omninò excludatur ratio libertatis, quia aliquid potest esse ab alio motum, quod tamen se ipsum movet, & ita est de mente humana. Ubi premenda sunt verba illa, *& sic ab instrumento non oportet, quòd omninò excludatur ratio libertatis*: quibus non significat *Divus Thomas*, libertatem nostram ita esse potentem, ut causæ primæ sibi motum, & concursum subjiciat, sed illam in suis liberis motibus à motu primæ causæ omninò constitui dependentem. Hoc iterùm explicat *D. Thomas* 1. 2. q. 21. art. 4. idem sibi objiciens argumentum: *Instrumentum nihil meretur, vel demeretur apud eum, qui utitur instrumento; quia tota actio instrumenti est utentis ipso; sed homo in agendo est instrumentum Divinæ virtutis principaliter ipsum moventis: unde dicitur* Isaiæ 10. *Numquid gloriabitur securis contra eum, qui secat in ea, aut exaltabitur serra contra eum, à quo trahitur*: ubi manifestè hominem agentem comparat instrumento: *ergo homo benè agendo, vel malè, non meretur, vel demeretur apud Deum.* Cui argumento respondet: *Quòd homo sic movetur à Deo ut instrumentum; quod tamen non excludit, quin moveat se ipsum per liberum arbitrium: & ideò per suum actum meretur, vel demeretur.* Quod docuerat 1. p. qu. 105. art. 4. ad 2. *Moveri ex se non repugnat ei, quòd movetur ab alio.* Et in responsione ad 3. *Si voluntas ità movetur ab alio, quòd ex se nullatenùs moveretur, opera voluntatis non imputarentur ad meritum, vel demeritum: sed quia per hoc, quòd movetur ab alio, non excluditur, quin moveatur ex se, ideo per consequens non tollitur ratio meriti, vel demeriti.* Quibus lucidissimè describitur ratio instrumenti convenientis voluntati. Opera nostra omnia sunt etiam Dei, quæ operatur ipse in nobis & etiam per nos; at non ita quasi nos agamus nihil, agamur solùm, instrumenti inanimati modo, lutique in hanc vel illam formam efficti manu figuli: tunc enim, ut appositè notat *D. Thomas*, nec ad laudem, nec ad vituperium, nec ad culpam, aut demeritum imputanda nobis essent opera bona, sicut Citharæ & tibiæ nihil imputatur ad culpam, aut meritum, sed Citharizantibus, aut tibicinantibus; sed ut explicetur, quòd dum Deus operatur in nobis, & nos operamur, omnia bona adscribenda esse summæ Dei bonitati; non quod nihil agamus ipsi, sed quòd nihil possumus, nihil volumus boni, agimus, aut sumus; quod non illius beneficio possimus, velimus, agamus, & simus.

18. Duplex ergo instrumenti genus distinguit Angel. Præceptor tàm in præcitatis testimoniis, quàm 1. 2. q. 68. art. 5. ad 2. & 3. p. q. 6. art. 1. ad 3. & q. 64. art. 8. ad 1. Alterum propriè dictum, alterum verò impropriè. Primum est, quod nullo modo se ipsum movet, nec causa principalis dici potest: alterum verò impropriè, & communi ratione acceptum, quatenùs à causa superiore movetur. *Ridiculum namque est etiam apud indoctos*, exprimit opusc. 3. cap. 3., *ponere in-*

strumenta moveri non ab aliquo principali agente. Et 2. contra Gent. cap. 21. *Instrumentum nunquàm adhibetur ad causandum aliquid, nisi per viam motûs: est enim ratio instrumenti, quòd sit movens motum:* undè cùm talis sit ipsa voluntas, quæ quamvis causæ principalis in suo ordine integram, & plenissimam rationem habeat, ideoque sit perfectè libera; attamen à Deo movetur, nec agere quidquam potest, nisi moveatur ab ipso Deo. Hâc ratione instrumentum est Dei, ut à *D.Thoma* asseritur 1. contra Gent. cap. 45. *Omnia moventia, quæ sunt in mundo, comparantur ad primum movens, quod est Deus, sicut instrumenta ad agens principale*. Et 3. contra Gent. cap. 100. *Cum Deus sit primum agens, omnia, quæ sunt post ipsum, sunt quasi quædam instrumenta ipsius. Ad hoc autem sunt instrumenta instituta, ut deserviant actioni principalis agentis, dum moventur ab ipso. Undè talis instrumenti materia, & forma esse debet, ut sit competens actioni, quam intendit principale agens. Et propter hoc non est contra naturam instrumenti, ut moveatur à principali agente, sed est ei maximè conveniens. Neque ergo est contra naturam, cùm res creatæ moventur qualitercumque à Deo. Sic enim institutæ sunt, ut ei deserviant*. Et cap. 148. *Divinum auxilium sic intelligitur ad benè agendum homini adhiberi, quòd in nobis nostra opera operatur: sicut causa prima operatur operationes causarum secundarum: & agens principale operatur actionem instrumenti: ergo & Deus causat in nobis nostra opera secundùm modum nostrum, qui est, ut voluntariè, & non coactè agamus*. Nihil clariùs, nihil opportuniùs dici potest, ut demonstretur, non lædi libertatem, sed maximè perfici operatione Divinâ. Si namque instituta est libertas, ut Deo deserviat, testante Scripturâ, *Universa propter se ipsum operatus est Dominus*: ergo & ut actioni principalis agentis, & Divinæ operationi deserviat, quæ est maxima ipsius perfectio. Debet namque potestas mutabilis, & deficiens reduci ad principium uniforme immutabile, & indeficiens: cùm omnis motus semper ab aliquo immobili procedat, ut docet *D. Thomas* 1. p. q. 79. art. 8. q. 82. art. 1. q. 115. art. 3. & 3. contra Gent. cap. 21.

19. Hæc est ergo ratio *D. Thomæ*, ut omnium voluntatum, & electionum motus in divinam reduci debeant voluntatem. Non recurrit ad hoc, quòd dominium creatum sibi habeat subjectam omnipotentiam, vel quòd concursum illius pro suo libito valeat determinare. Tunc enim non operaretur causa secunda libera per virtutem, aut in virtute causæ primæ, ut millies docet *D. Thomas*, sed potiùs causa prima per virtutem, & in virtute causæ secundæ, & tunc prima esset secunda, & secunda prima; nam quid est aliud causam unam operari per virtutem, & in virtute alterius causæ, quàm operari causam illam ex determinatione causæ istius? Etenim causa præbens efficaciam alteri est illa, per cujus virtutem, & in cujus virtute hæc, quæ ab illa accipit efficaciam, operatur. Ea verò causa efficaciam præbet, quæ naturam alterius de se indeterminatam ad opus determinat, sic enim cum operatione reipsa potentiam conjungit; est enim determinatio effi-

efficax virtutis ad opus, inseparabilis ab operis existentia. Si ergo voluntas omnipotentiam indifferenter applicatam determinat, & re ipsa cum operatione conjungit, nequit voluntas omnipotentiæ non præbere efficaciam, virtusque causæ primæ operabitur per virtutem liberi arbitrii. Ne ergo hoc maximum inconveniens admittatur, utrumque componit *D. Thomas*, & quòd voluntas sit causa principalis, & quòd operetur quasi instrumentum in virtute causæ primæ; quæ etiam principalis dicitur, cùm principalitas in causa ex substantia influxûs attendatur. Non tamen voluntas est causa principalis simpliciter, aut factâ comparatione ad causam primam; sed secundùm quid, & respectivè ad proprium effectum, ut notat *D. Thomas* dicta q.24. de verit. art.1. ad 4. *Dicendum, quòd causa prima dicitur esse principalis simpliciter loquendo propter hoc, quod magis influit in effectum, sed causa secunda secundùm quid principalis est, in quantùm effectus ei magis conformatur*. Conformatur quidem; cùm actus liber, tum in contingentia, tum in modo suæ libertatis defectibilis, magis quàm Deo, assimiletur voluntati. Et per hoc dixit *D. Thomas* loco citato in argumento ex Opusc.1. *Quòd voluntas cooperatur Deo tanquam servus Domino*. Est namque homo, etsi causa principalis sui actûs; servus servitute naturali, & fundatâ in dependentia quoad esse, & operari. Respectivè tamen ad proprium actum verè, & propriè dicitur Dominus.

20. Totum hoc expressit ultrà *D. Thomas* in 2. dist.25. q.1. art.1. ubi tertium argumentum sic proponit: *Videtur, quòd nec in aliquibus creaturis sit liberum arbitrium: ad libertatem enim liberi arbitrii pertinet, ut aliquis sit Dominus sui actûs: sed cujuscumque agentis actus ab aliquo priori agente causatur, ipse agens non est Dominus sui actûs: cum igitur cujuslibet creaturæ actus in causam priorem reducitur, quæ est ipse Deus, qui omnia opera nostra in nobis operatur, ut dicitur Isai. cap. 26. videtur, quòd liberum arbitrium in creatura non inveniatur*. Ecce argumentum per intima tangens præsentem difficultatem, & ex subordinatione ad Deum contendens destruere dominium, ac libertatem voluntatis creatæ. At respondet *D. Thomas* componendo libertatem cum subordinatione per hæc verba: *Ad 3. dicendum, quòd Deus operatur in omnibus: ita tamen, quòd in unoquoque secundùm ejus conditionem. Unde in rebus naturalibus operatur sicut ministrans virtutem agendi, & sicut determinans naturam ad talem actionem. In libero autem arbitrio hoc modo agit, ut virtutem agendi sibi ministret, & ipso operante, liberum arbitrium agat, sed tamen determinatio actionis, & finis in potestate arbitrii liberi constituitur. Unde remanet sibi dominium sui actûs, licèt non ita sicut primo agenti*, Hæc *D. Thomas*, cujus testimonium altâ mente defigere juvat, cùm ipso nos arguant contrarii: distinguit ergo *D. Thomas* illam argumenti propositionem: *sed cujuscumque agentis actus ab aliquo agente causatur, ipse agens non est Dominus sui actûs*, quæ est minor, dicens: Non est Dominus sicut agens primum, concedo: absolutè neg. quia nimirum dominium secundi agentis est dominium subordinatum; primi verò

agentis dominium est absolutum: & quare illud subordinatum, nisi quia pendet à priori agente? Quæ brevissimè, sed clarè dixit *S. Thomas* illis verbis: *Unde remanet sibi dominium sui actûs, licèt non ita, sicut primo agenti.*

21. Ne autem quis putet, nos hæc ad istum *S. Thomæ* locum potiùs necessitate, quàm veritate dicere: satis cuicumque erit penè innumera à nobis suprà relata, aut utcumque citata expendere. Quia verò doctrina ejus semper abundat, considerandam damus solutionem ejusdem argumenti, quod ipse Doctor formatum exhibet q. 6. de malo artic. unic. ex auctoritate Prophetæ *Hierem.* cap. 10. *Non est hominis via ejus, nec viri est, ut ambulet, & dirigat gressus suos; sed illud, respectu cujus homo habet libertatem, ejus est, quasi in ipsius dominio constitutum: ergo videtur, quòd homo suarum viarum, & suorum actuum electionem non habeat;* maximè stante, ut dicimus, dependentia hominis à Deo in suis determinationibus. Sed respondet Angel. M. *Quòd authoritas illa dupliciter potest intelligi. Uno modo, ut loquatur Propheta, quantùm ad executionem electionis, non enim est in potestate hominis, ut expleat in effectu, quod mente deliberat. Alio modo potest intelligi, quantùm ad hoc, quòd interior hominis voluntas moveatur ab aliquo superiori principio, quod est Deus; & secundùm hoc Apostolus dicit, quòd non est volentis, scilicet velle, neque currentis currere sicut primi principii, sed Dei miserentis.* Sic *D. Thomas*, quo clarissimè docet ex duplici textu canonico subordinationem dominii creati in suis electionibus dominio Divino, nullâ hujus læsione: cùm semper debeat esse Divinæ potestati subjectum, ut inquit *S. Augustinus* lib. in Adversarium legis, & Prophetarum cap. 13. *Sic datum sibi esse liberum arbitrium, ut necesse sit vivere sub potestate melioris.* Ergo hæc existimanda est vera libertatis notio, quæ Divinæ gratiæ imperio subditur, & Divinæ potestati se regendam permittit; quæ huic ad nutum humilis cedit; cùm non se ipsa debeat esse contenta, sed Deo tota subjecta, Domino servitutem reddens, qui non solum dat ipsi, quòd sit, sed ut bona sit: quia licèt nostrum sit, non tamen est nobis ex nobis, sed ex Deo, cujus est totum, quod est optimum. Usqueadeò certum est, auxilium gratiæ efficaciter adjuvantis habere virtutem, & efficaciam ad subjiciendum sibi liberum arbitrium ejus, cui datur; & quòd ex ea infallibile, & insuperabile est, quòd is consentiet, credet, operabitur, quin hujusmodi efficax Dei motio libertatem arbitrii tollat, vel ei adversetur. Hàc enim divinæ voluntatis efficaciâ rectè perceptâ, nullus justè nos de everso per gratiam ab intrinseco efficacem libero arbitrio accusabit.

Finis Tomi Primi.

INDEX

INDEX
RERUM NOTABILIUM.
Quæ in hoc primo Volumine continentur.

A

Assen-

Re-

B

C

D

F

G

H

Hono-

I

L

 de-

Ver-

V

FINIS.

ERRATA *ſic* CORRIGE.

Pagina 43. *linea*	12.	per illum	per illud
Ibid.	31.	indifferentiæ	indifferentia
57.	2.	poteſt *Molinam*	poſt *Molinam*
93.	27.	necеario	neceſſario
151.	17.	in noſtro	in noſtra
166.	24.	ajutorem	adjutorem
Ibid.	30.	graiæ	gratiæ
214.	10.	non velle ſi vellit	non velle ſi nolit
252.	22.	faccret	faceret
262.	21.	moveatar	moveatur